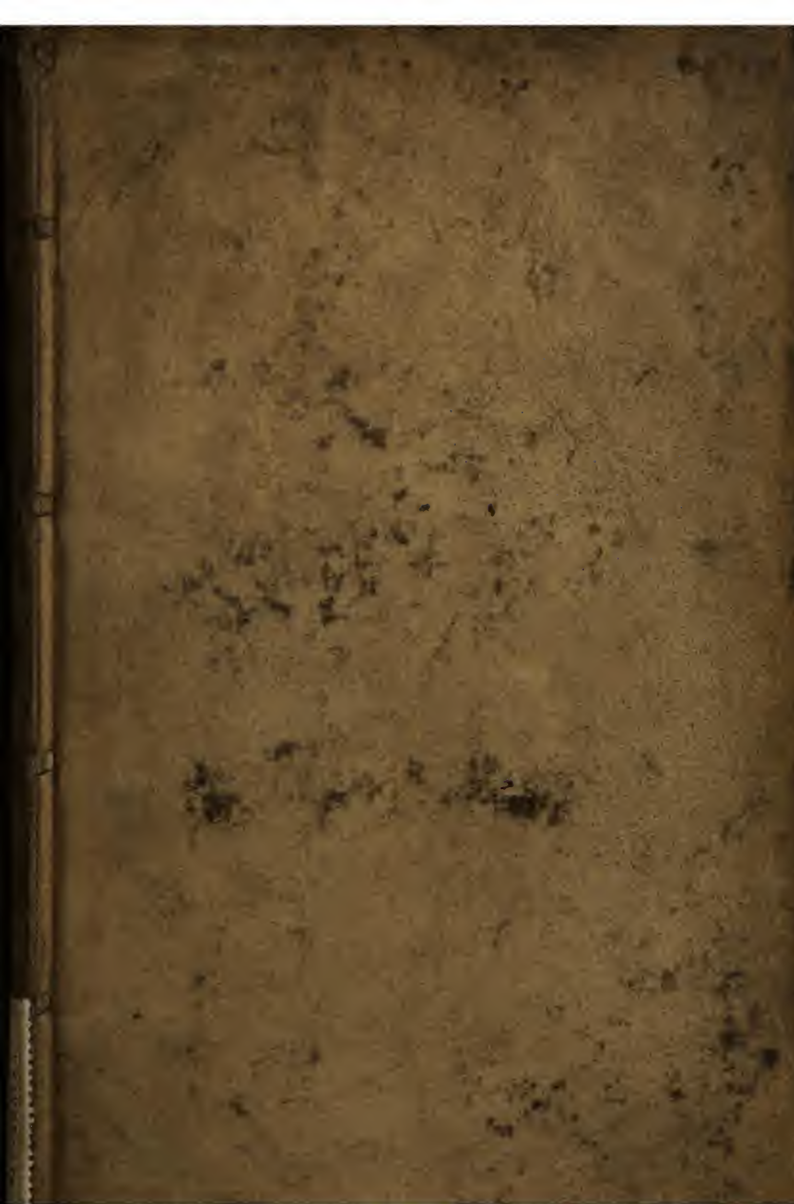

F. J. A. Hort

4 vols. Leiden, 1864–1

£5/5/

(£5/5/-)

Slowaje ori. 4|2

P. E. IABLONSKII

OPVSCVLA.

TOMVS I.

PAVLI ERNESTI IABLONSKII

OPVSCVLA,

QVIBVS

LINGVA ET ANTIQVITAS AEGYPTIORVM, DIFFICILIA LIBRORVM SACRORVM LOCA ET HISTORIAE ECCLESIASTICAE CAPITA ILLVSTRANTVR;

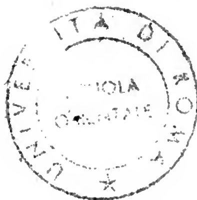
MAGNAM PARTEM NVNC PRIMVM IN LVCEM PROTRACTA, VEL AB IPSO AVCTORE EMENDATA AC LOCVPLETATA.

TOMVS PRIMVS.

Edidit atque Animadversiones adiecit

IONA GVILIELMVS TE WATER.

LVGDVNI BATAVORVM,
APVD S. ET J. LVCHTMANS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS,
MDCCCIV.

ERVDITO LECTORI

S. P. D.

IONA GVILIELMVS TE WATER.

Saepenumero perhumaniter rogatus, ut aliorum ſcripta lectoribus praefatione mea qualicumque commendarem, non una de cauſſa hanc operam rogantibus, quamvis amicis, ſemper denegavi; exiſtimans, nihil laudis ex adiecto nomine meo libris acceſſurum, qui ſua ſe praeſtantia et utilitate idoneis rerum arbitris facile approbarent, at vero reliquos minus dignos eſſe, quibus veluti pretium quoddam a me ſtatueretur.

Ne quis igitur miretur, quae mihi mutati conſilii cauſſa exſtiterit, cur tamdem ad ſcribendam hanc praefationem acceſſerim, breviter dicam.

Ante triginta amplius annos, ad *Davidem Ruhnkenium*, Virum praeclarum et de literis politioribus ita meritum, ut vix alius magis, pervenerunt non disputationes modo orationesque, a *Iablonskio*, V. Cl., ſubinde conſcriptae editaeque, quarum pars magna aut dudum ſic evanuit, in ipſa quoque Germania, vix iam ut comparerent, aut ab Auctore diligenter recognita eſt et eximie aucta, verum etiam opuſcula alia varii generis, nondum edita, perdigna tamen, quae in lucem protraherentur, et ab omnibus germanae eruditionis ſtudioſis legerentur. Pleraque cum vel ad inter-

pretationem locorum Sacri Codicis difficiliorum pertineant, vel ad praecipua quaedam Historiae Ecclesiasticae capita, vel ad illustrandam linguam antiquitatemque veterum Aegyptiorum, curam editionis istiusmodi libellorum minus ad se suumque studiorum genus spectare iudicabat Vir summus, et consultius ducebat, eamdem commendare *Henrico Alberto Schultens*, discipulo quondam suo, tunc collegae aestumatissimo, cuius summa in literis Orientalibus erat auctoritas. Auctore ac suasore *Ruhnkenio*, provinciam istam lubens suscepit *Schultensius*, paternae et avitae eruditionis famaeque heres, rempublicam literariam munere tam praeclaro, ut videbatur, non ita diu post donaturus. Atqui per tria lustra et amplius, sive ob negotia alius generis, temporisque penuriam, sive quia hac in urbe deerant formae literarum Copticarum, de quo defectu questus sum in Narratione de rebus Academiae Lugduno Batavae p. 109, 110, sive propter rationes alias, nescio quas, impediebatur Vir Cl., quo minus propositum perficeret. Post immaturam ipsius mortem, quam Pallas Batava diu et graviter luxit lugebitque, ad me venit *Ruhnkenius*, magnopere petens, ut curam meam ad opuscula *Iablonskiana* edenda convertere haud recusarem. Qua quidem in re amicum eius in me animum et benignum de meis conatibus iudicium extemplo gratus agnovi; post vero, quam rem animo circumspexissem, in eam descendi sententiam, non minus de bonis literis me meriturum, si praestantis doctrinae viri exquisitiores lucubrationes in publicam notitiam perferrem, quam ingenii mei laborisque monumenta qualiacumque, at certe industria et arte multum dispari ornata ac limata, ex propriis depromerem scriniis. Haec est origo et occasio praefationis; cuius tamen consilium, ut quisque, me tacente, facile perspicit, neque est neque esse potest, ut vel Opuscula vel eorumdem Auctorem cuiquam approbare annitar et de

me-

meliori nota commendare. Vt enim *Iablonskius*, sua doctrina immortalitatem famae consecutus, omni meo praeconio maior est, ita fugit neminem, nisi ingenio hebetem et impolitum humanitatisque plane expertem, quo numero et loco scripta eius ad unum fere omnia debeant haberi.

Ne autem nihil praefatus videar, pauca dicam, primum, de *Iablonskio*, deinde, de *Glossario*, quod hac parte continetur, tum, de opera in vulgando eo a me navata, postremo, de editione reliquorum Opusculorum, in unum corpus congestorum, quae duabus posterioribus huius syntagmatis partibus comprehendentur. Vnde apparebit, qualis et quantus fuerit *Iablonskius*, quamque insignem sibi suis laboribus compararit nominis gloriam; quantas debeamus gratias illius filio *Danieli Siegfrido Iablonskio*, a parentis eximii laudibus haudquaquam degeneranti: hic enim, si recte memini, ipse est, qui illa κειμήλια, partim edita ac patris studio post editionem correcta et locupletata, partim nondum edita, huc misit, ut typis describerentur ac frequentarentur; quantas item gratias habeamus *Ruhnkenio* nostro, qui, ut in lucem vocarentur, bonarum literarum caussa a longo tempore optarat, et sua tamdem commendatione effecit.

PAVLVS ERNESTVS IABLONSKIVS natus est *Berolini*, anno seculi XVII nonagesimo tertio, patre *Daniele Ernesto*, Theologo literis et memoria celebrato, atque per annos complures Academiae Scientiarum Berolinensis Praeside, de quo *Saxius* V. Cl. part. V Onom. Lit. p. 510, *Dan. Henr. Hering* part. I Relationum Biographicarum doctorum et celebrium virorum; testante editore Bibliothecae Germanicae Generalis (*Allgemeine Teutsche Bibliothek*) tom. CVII part. 2 p. 573, inprimis *Iac. Bruckerus* in Pinacotheca virorum literis illustrium, decade II n°. 4, meritorum

eius non parcus laudator. Dignissimus tanto patre filius aequales plerosque memoria, discendi ardore, diligentia, modestia, ingenii solertia, iudicii acumine, puer adhuc et adolescentulus longo post se reliquit intervallo, nec spem magnam laetamque, iam tum exortam, postea fefellit. Quos enim et quam uberes sibi legisset fructus ex accurate fundata disciplina, cum parentis optimi, tum praeceptorum in Gymnasio Regio, tum praestantium doctorum, qui Academiam Viadrinam tunc ornabant, disquisitione *de Lingua Lycaonica* abunde comprobavit: quem librum inscribens perillustri *Printzenio*, affirmat, „ se sanctiori divinoque studio totum vitae suae tempus addixisse, hactenus tamen literas humaniores pro ingenii modulo didicisse et excoluisse, sed ita, ut ipsius Theologiae, tamquam principis studiorum suorum partis, non oblivisceretur". *Persuasus enim semper fui*, haec ille addit, quae utinam! una omnium nostra aetate Theologorum vox esset ac studiorum ratio, *idque hortatu etiam S.* Basilii, *literis humanioribus Sacras non modo mirifice exornari, verum etiam optimo more superstrui, atque illis ceu fundamento cuidam, bene recteque posito, secure inniti.* Verissimum effatum! Hanc iuvenis ingressus est viam, quae paucis tantum grata, ad raram Theologi eruditi laudem contendentibus.

Domum ad parentes reversus, disputationem modo laudatam a. 1714 in lucem emisit; brevi post in ordinem Candidatorum Regiorum, quos vocant, summo cum applausu omnium bonorum receptus est; illico sibi conciliavit favorem et consuetudinem virorum insigni eruditonis laude florentium, et in his *La Crozii*, cui quantum debuerit, praesertim in addiscenda lingua Aegyptiaca, centies significavit, sigillatim in libro de *Remphah*, *Aegyptiorum deo*, qui a. 1730 prodiit, et in *Glossario*, quod nunc primum editur.

Cum

Cum esset *Iablonskio* facultas, studiorum caussa, sumtibus Regiis, faciendi iter per regiones externas, bibliothecas locupletissimas illic asservatas lustrandi, et adeundi ad viros quosque literatos, invisit non exiguam *Germaniae* partem, *Batavam* terram, *Britanniam* et *Galliam*. Celebritas famae paternae haud magis, quam propria eruditio et singularis comitas sermonisque affabilitas, facilem ei parabat aditum ad amicitiam familiaritatemque intimam doctorum hominum, veluti *Relandi*, *Alb. Schultensii*, *Hemsterhusii*, *Heymanni*, *Hudsoni*, *Montfauconii*, *Fourii Longeruei*, *Renaudotii*, *Bouhierii*, multorum aliorum, quorum hic locus non capit recensionem. Talium tamque illustrium virorum amicitia fueritne dignus homo mediocriter doctus? In Bibliothecis publicis *Germanicis*, *Lugduno Batava*, *Londinensi*, *Oxoniensi*, *Parisiensibus*, multis aliorum privatis, codices MSS. vetustos, tam Copticos, quam Graecos Romanosque, eos inprimis, qui ad literaturam Aegyptiacam pertinent, diligentia incredibili legit, excerpsit, cum editis comparavit, quosdam suum in usum suique *La Crozii* totos descripsit. Testes huius studii sunt mutuae *Iablonskii* et *La Crozii* aliorumque epistolae in Thesauro Epistolico, quem *I. L. Vhlius* magno historiae literariae emolumento edidit. E peregrinatione redux, ab anno 1719 ad breve tempus munere Ecclesiastae perfunctus est *Liebenbergae* in Marchia media, quae vocatur. Quid tunc *Iablonskius?* Vixitne immemor studii literarum politiorum, quarum dulcedine in iuventute captus erat? Is mos est plurium Homiletarum, quod vehementer omnes liberalis studiorum rationis amantes dolemus.. Non ita *Iablonskius* noster. Testor epistolas, *Liebenberga* ad *La Crozium* missas, et in tomum 1 Thes. Epist. p. 176 ac seqq. illatas: e quibus item apparet, quantopere eodem isto tempore desiderarit proficisci in Italiam, ac Romae uti codicibus Copticis

MSS.; quod tamen, quantum novi, numquam ei contigit.

„ Magnam eruditionis et futurae celebritatis ſpem, quam exercitatione de *lingua Lycaonica* ſuſcitarat, non modo non extenuavit poſtea, ſed etiam pluribus eiusmodi libris diſputationibusque ſuperavit": quae ſunt ipſa verba idonei iudicis, Cel. *Saxii*, part. VI. Onom. Lit. p. 242. Igitur merito ſuo conſtitutus eſt Profeſſor in Academia Francofurto-Viadrina, a. 1721 Philologiae ordinarius, Theologiae extraordinarius, huius autem anno ſequenti ordinarius. Diverſa utramque provinciam oratione habenda auſpicatus eſt, altera *de Linguis Sacris Hebraica Graecaque coniungendis*, altera *de Stylo Theologico*. Rectoris dignitatem ſemel iterumque, a. 1725 et 1735, adeptus eſt, poſtea ſemper iſtum honorem deprecatus; nec ultra annum 1742 munus Eccleſiaſtae obiit.

Qui ſcriptis eruditis non unius generis haud vulgarem nominis celebritatem conſecutus eſſet, ecquid mirum, eum in ſodalitium Academiae Regiae Scientiarum Berolinenſis, Societatisque Latinae Jenenſis, adſcitum eſſe; et Academiam Franequeranam ſibi eumdem vindicare voluiſſe. Quo enim tempore cathedra Theologiae vacabat, ſemel iterumque a Senatu Academico in numerum candidatorum referebatur *Iablonskius*; verum anno 1740, ad iſtam provinciam ſuſcipiendam vocabatur ab illuſtribus Academiae Friſiacae Curatoribus, oblato annuo ſalario luculento ad duo millia florenorum. Quod cum factum eſſet inſcio et invito Guilielmo IV, Principe Auriaco, tunc Friſiae Gubernatore, Academiae Curatore Magnificentiſſimo, aegre hic rem ferebat, ac brevi poſt, pariter inconſultis Curatoribus, tres alios proponebat Delegatis Ordinum Friſiae, qui unum ex iis eligerent Profeſſorem. Praeplacuit his

Pe-

Petrus Couwenburg du Bois, isto tempore Ecclesiastes Leidensis, sed postea Collegio Theologico eadem in urbe Praefectus vicarius, vulgo Subregens, et ab anno 1762 Theologiae Professor in Academia Batava. Querelas mox suas ad Ordines Frisiacos detulere Curatores, simulque in literis *Iablonskium* vindicare sategerunt ab accusatione Principis, opinantis, nimis favere eum caussae *Universalistarum*, qui in scholis Theologicis vocantur, adeoque discedere a formula doctrinae, quam Theologi Reformati in Patria nostra probant et tenent. Quocirca vocationem *Iablonskii* ad munus professorium Princeps existimabat periculosam publicae rei Ecclesiasticae et Civili, iniquam iuventuti studiosae, Academiae noxiam. Petebant e contrario Curatores, ut electio *Boisii* auctoritate Ordinum fieret irrita, *Iablonskius* vero iterum vocaretur. Is enim, dum hae lites agebantur, interim recusarat oblatam conditionem accipere, idque ob interpositam quamdam speciem sive aliquem praetextum; ut scripsit in epistola ad Curatores, quae si adhuc superesset, seu autographa, seu transscripta, nam frustra ubique quaeritur, nos plenius fortasse doceret, qua praecipue de caussa aut noluerit, aut potius non potuerit, Viadrinam Academiam relinquere, et transire ad Franequeranam. Alia aliorum de difficili isto negotio fuere iudicia et plane contraria, de quibus me dicere nihil attinet. Vero proximum videtur, a Rege Borussorum non potuisse *Iablonskium* impetrare veniam discedendi Francofurto atque peregre proficiscendi, aliis etiam aliquando negatam. Vnde factum opinor, ut Curatores opem Ordinum Frisiae implorarent, efflagitarentque, ut Ordines Reipublicae Batavae per Legatum Borussicum, Hagae commorantem, *Iablonskii* caussam apud Regem agerent, atque efficere conarentur, ne Franequerani tanto doctore diutius carere cogerentur. Rem altius re-

repetii ex annotatione, quam debeo humanitati Viri Amplissimi *Scheltema*, non e levibus rumoribus ducta, sed ex ipsis Curatorum commentariis. Rectius indidem intelligitur, quid significarit *F. Stoschius*, scribens, *Iablonskium* oblatam docendae Theologiae in Academia Frisiaca provinciam *debuisse* recusare. Vide Novam Eruditam Europam part. XI p. 560, quo in libro p. 555 — 593 Vita *Iablonskii* narratur, atque opera accurate recensentur. Nonnulla inde in hanc praefationem intuli, omissis reliquis, quae illic malim legi.

Ab eo inde tempore apud Francofurtanos voluit permanere, permansitque ad mortem usque suam, quae contigit die 13 Septembris mensis a. 1757, a laudatissimis quibusque viris, et dudum, et eo tempore, et postea, maximopere laudatus et celebratus. Etenim sive *Germanos* audias, sive *Gallos*, sive *Italos*, sive *Batavos*, eorum omnium de *Iablonskio* unum idemque est honorificum iudicium.

Testantur eruditi scriptores Diarii Gottingensis (*Göttingischen Zeitungen von gelehrten sachen*) a. 1752 p. 1089, 1090, esse eum „ab aliquo tempore unicum, qui linguam Copticam, quantum per reliqua monumenta fieri possit, bene intelligat, atque per hoc literarum genus Francofurto tantum afferre decus et ornamentum, quantum Academiis ceteris in Germania ac per universam Europam desit". *Gesnero*, in commentario ad Isagogen in Erudit. univ. t. 1 p. 188, dicitur „auctor classicus in parte eruditionis Aegyptiacae", et p. 400, „promus rerum Aegyptiarum, vir desiderabilis, cuius Pantheon est monumentum aeternum, cum dolendum sit, quod non plura scripsit", *cet.* An *I. D. Michaëlis* obsecundare potuerit consilio *Gesneri*, suadentis ipsi, ut se

se conferret ad *Iablonskium*, simulque promittentis, se ei sumtus aliunde esse subministraturum, non habeo dicere. Attamen in Supplementis ad Lexica Hebr. p. 371 *Iablonskium* vocat „ magnum virum suumque in multis doctorem". Laudat in eo *La Crozius* „ ingenii ubertatem et amoenitatem, excultissimam eruditionem, admirabile ingenium, peritiam linguae Aegyptiacae, quam non pateretur veteri suo situ squalere, praeclaras ingenii et animi dotes; t. I Thes. Epist. p. 97, 101, 184, ubi his similia passim alibi legas. Comparetur Bibliotheca Bremensis Cl. V fasc. 4 p. 711, 712. Vnum nequeo tacere, quo certe nihil gravius, nihil magnificentius de iuvene praedicari praedicique poterat, idque a tanto viro, quantus fuit *La Crozius.* Ita vero ad *Iablonskium* iam a. 1717 scripsit: „Quidquid a te elaboratum in lucem exibit, id tibi omnino conciliabit plausus omnium eruditorum, in ea praecipue literarum luce, in qua modo versaris. Homines nactus es aequos aestimatores rerum, qui de te ita iudicabunt, ut dignus es, eruditionique tuae pretium illud ponent, quo accendaris ad litterarum studia feliciter perpetuoque colenda et illustranda. Praerogativam insignem habes, cum eam viam ingressus sis, quam nemo adhuc trivit, in qua illa praestaturus mihi videris, quorum nihil venit in mentem eruditorum, tam superioris aetatis, quam nostrae". Vide Thesaur. Epistolic. t. III p. 157, 158. *La Crozio*, quem spes non fefellit, adiungatur *Vignolius*, cuius haec verba sunt, t. II Chronologiae S. p. 734: „ C'est un Savant d'une érudition étenduë, & d'un goût exquis. Aimable d'ailleurs, par la douceur de ses moeurs; par ses maniéres obligeantes; & par sa conversation libre & aisée". Intelligimus ex his pariter, qua fuerit *Iablonskius* morum suavitate, doctoribus umbraticis et austeris minime annumerandus. Iure meritoque in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus, ad quae suas quo-

que,

que, etsi pauciores, subinde contulit symbolas, eapropter appellatur „ Vir et singularis humanitatis et egregiae doctrinae laude celeberrimus", A. 1739 p. 606.

Et ne quis autumet, solos *Germanos*, vel qui inter ipsos fortunarum sedem invenissent, tam honorifice de cive suo iudicasse, ex *Gallis* duo adsint testes, centenis aliis praestantiores, *I. I. Barthélemy* et *A. I. Silvestre de Sacy*. Quorum quidem alter, in Commentariis Academiae Regiae Inscriptionum Parisiensis tom. XXXII p. 217 sqq., multus est in celebrando *Iablonskio*, cuius opuscula scribit „ omnium eruditorum laudatione esse digna". Alter vero in Epistola de Inscriptione monumenti Rosetani Aegyptiaca p. 24, etsi etymologias vocum generatim iudicat partem Panthei tenuiorem, profitetur tamen, „ idem illud opus admiratione eruditorum omnium dignum esse, valdeque aptum ad conciliandum celebri scriptori gratum eorum animum ac venerationem".

Ex *Italis* testem unum excitabo, at magnae illum et locupletis auctoritatis. Est is *Aug. Ant. Georgius*, cui, in praefatione ad Fragmentum Euang. Iohannis Graeco-Copto-Thebaicum, dicitur p. XIV „ admirandae doctrinae scriptor", et p. XVII, „ ob id maxime celebratus, quod Aegyptiacae linguae peritia et usu de Aegyptiorum antiquitatibus opera omnium praestantiora ediderit". Qua laude *Iablonskium* non defraudavit, quamquam saepe dissentiens in illustrandis nominibus deorum et locorum Aegyptiacorum, eruditissimus *Georg. Zoëga*, cum alibi, tum in libro de Numis Aegyptiis Imperatoriis, in Museo *Borgiano* asservatis, de lingua et antiquitate Aegyptiorum optime meritus, et dehinc multo magis meriturus, edendo indice copiosiore codicum MSS. Copticorum circiter tre-

trecentorum,' seu Memphiticorum, seu Sahidicorum, qui sunt in Bibliotheca Cardinalis *Borgia*: cuius catalogi spem laetam nobis nuperrime factam esse gaudemus.

Imprudentis et ingrati sit silentio praetermittere testimonia, quibus *Iablonskium* viri summi ornarunt, apud *Batavos* omnis humanitatis et eruditionis laude seculo proximo vel adhuc ipsi florentes, fugientium literarum politiorum statores, meritorum alienorum idonei existimatores, quales cum dicam *Hemsterhusium*, *Wesselingium*, *D'Orvillium*, *Valckenarium*, *Ruhnkenium*, *Saxium*, *Wyttenbachium*, contra me dicturum confido neminem. Hos ergo audiamus. *Hemsterhusius* non modo significat, t. 1. Thes. Epist. p. 153, *Amstelodami* se ante plures annos familiariter cum eo vixisse, verum etiam in epistola MS. ad *Fr. Oudendorpium* a. 1718 appellat *Iablonskium* „ virum iuvenem omni doctrinarum genere supra aetatem imbutum ac perpolitum, dignumque adeo, cui omnes boni singulariter faveant, et in stadio literarum, quoties opus fuerit, comites se adiungant". Laudibus *Iablonskii* frequenter suffragatur *Wesselingius* in notis ad *Herodotum*. Nolo ex iis cumulare testimonia. En aliud, aliunde ductum. Scribit in Syll. Nova Epistolarum *Vhliana* vol. 1 p. 160, „ Tu, quaeso, me eruditissimo *Iablonskio*, quem merito suo maximopere amo, eiusque amicitiae trade". Fatetur *D'Orvillius*, ibid. p. 92, se „ certe horarum, quamvis paucarum, commercium *Leidae* et *Oxonii* cum eo habitum saepe recoluisse libenter, nihilque gratius fore, quam ut eius conatibus egregiis aliquid attribuere posset; sed neque in *Plutarchi* libellum de Iside et Osiride, neque in *Martianum Capellam* quidquam adminiculorum sibi esse ad manum". *Valckenario*, numquam assentatori Graeculo, sed solos bene merentes ornate laudanti,

di-

dicitur „ Vir maximus et ſupra reliquos ſui ordinis homines longe excellens, qui unus omnium veteris Aegyptiacae linguae peritus[r]", in Obſervat. Phil. Crit. MSS. ad Act. Apoſt. xiv. 12. Editionem horum Opuſculorum mihi perſuaſurus, candide teſtificabatur *Ruhnkenius*, „ non alium ſe noviſſe Theologum, qui, per integrum ſeculum, prae doctrinae copia vix credibili exquiſitaque eruditione *Iablonskio* potuerit comparari, nedum anteponi". Non raro de eruditis aliter iudicare ſolemus adhuc iuvenes, aliter viri facti, aliter in ſumma ſenectute. Quid autem omni vitae tempore de *Iablonskio* Cl. *Saxius*? Multis abhinc annis ad me ſcripſit, pergaudere de conſilio editionis Opuſculorum magni *Iablonskii*, dudum ſe, cum adhuc Lipſiae degeret, iſtiusmodi ſyntagma deſideraſſe, certumque fuiſſe, multum lucis ex eo Hiſtoriae Chriſtianae et Civili literisque humanioribus acceſſurum. Quid parte vi Onomaſtici Literarii teſtatus ſit, ſupra monui. Nec mutavit mentem praeclarus Polyhiſtor in eiusdem libri parte viii p. 184, quam nuper anno aetatis nonageſimo, cuiusmodi exempla in omni Hiſtoria Literaria quarumcumque gentium perpauca inveniuntur, in medium prodire iuſſit. Deſinam, quid enim plura? in teſtimonio *Wyttenbachii*, Viri Cl., *Iablonskium* vocantis *unum omnium Theologorum eruditiſſimum*, in Vita *Ruhnkeniana* p. 191.

Sed quorſum haec omnia? ut intelligatur, quod ab initio poſui, viros quosque vere magnos magnam *Iablonskio* impertiiſſe laudem, quae, aut me omnia fallunt, aut non evaneſcet, immo vero adaugebitur, perlectis Opuſculis: de quibus nunc ex inſtituto meo dicendum.

Ante tamen, quam id agatur, admonitos Lectores velim, in hoc ſyntagmate non typis repetitum iri libros,

bros, qui aut ſunt in bibliothecis plerorumque doctorum hominum, aut facile acquiri poſſunt ac neceſſario debent, veluti Phidiacum opus, *Pantheon Aegyptiacum*, erudita *Syntagmata de Memnone Graecorum et Aegyptiorum*, utiliſſimas *Inſtitutiones Hiſtoriae Chriſtianae antiquioris et recentioris*, perdoctas *Annotationes in* Eratoſthenis *catalogum regum Thebaeorum Aegypti*, quas *Vignolius* tomo poſteriori Chronologiae p. 735—765 inſerere non dubitavit. Neque iterum hic comparebunt aut *Diſſertationes de Athor*, *Phtha*, *Neitha* et *Cneph*, editae in Miſcellaneis Lipſienſibus Novis, vol. VI part. I p. 47-92, part. II p. 236-271, part. III p. 447—488, part. IV p. 619—649, auctiores vero emendatioresque in Pantheo; aut *Obſervationes de Anubide Aegyptiorum*, atque *de regione Pathros*, ibidem recuſae, ut in notis monui p. 32, 198, 199; aut *Cogitationes de Lacedaemoniorum cum Iudaeis cognatione ad locum* I *Macch.* XII. 7, 21, quae exſtant in Symbolis Literariis, ab *Ikenio* collectis, tom. I p. 241—269; aut *Epiſtolae* ad viros doctos ſcriptae, vulgataeque tomo I Theſ. Epiſtolici *La Croziani* p. 163—211, in Nova Sylloga Epiſtol. *Vhliana* vol. IV p. 180—207, item in Commercio Literario *I. D. Michaëlis*, Gottingae a. 1794 ab *I. G. Buhle* edito, et fortaſſe alibi. Omnia ea, ſigillatim memorata, non meum propoſitum eſt formis typographicis repetere, multoque minus praefationes, quibus a. 1730 et 1750 commendavit *Samuelis Strimeſii* opus poſthumum, cui titulus: Viſitationes IV in viſitatorios IV articulos Saxonicos de anno 1592, et *Georgii Henr. Kanz* Compendium ſyſtematis Biblico-Chronologici 6000 annorum. Notitiam utriusque libri, mihi numquam viſi, debeo *Stoſchio* in Vita *Iablonskiana*.

Ad Opuſcula, quae cum maxime eduntur edentur-

que,

que, quod attinet; damus ante omnia *Glossarium vocum Aegyptiarum*, quae in Libris Sacris et apud scriptores veteres Graecos Romanosque dispersim inveniuntur. Non meo tantum iudicio, sed et, quod maius est, *Ruhnkenii*, *Schultensii*, *Scheidii*, hisque similium idoneorum iudicum, non diutius illud in obscuro latere et eruditis subduci oportebat.

Diu ante existimarat *Ludovicus Picquesius*, omnia λείψανα linguae Aegyptiacae, in libris Graecorum ac Romanorum ubique sparsa, colligi oportere; non dissentiente *Thoma Eduardo*, sed ex huius sententia seorsim potius collocanda, quam Copticis in Lexico miscenda. Vide Commercium Epistolicum, subnexum dissertationibus *Ludovici Fourii Longueruei* de variis Epochis et anni forma veterum Orientalium, p. 285, 292. Consilium simile placuit *Hadriano Relando*; qui indicem vocum Aegyptiarum, undique conquisitarum, misit ad *Davidem Wilkinsium*, a quo editae sunt a. 1715, et illustratae in dissertatione de Lingua Coptica p. 94—112, ubi addit, potuisse se adiicere plus ducentas alias voces priscorum Aegyptiorum, sed earum explicationem peculiari libro de λειψάνοις veteris Linguae Copticae reservare. Meminit eiusdem *Wilkinsius* in Thes. Epist. *La Croziano* t. 1 p. 372, 374. In publicam lucem, quod sciam, non prodiit. Eodem tempore animum adiecit *Iablonskius* ad colligendas illustrandasque voces Aegyptiacas, quotquot in codicibus aliarum gentium possent inveniri. Anno seculi praeteriti quinto et decimo ad *La Crozium* haec scripsit: „ Maximam partem indicis vocum Aegyptiarum a me in ordinem redactarum et ad te missarum cum ex appendice *Dioscoridis* et *Apuleii* de herbis libro deprompserim, fateor quidem ea ut plurimum esse mirum in modum depravata; verumtamen si aut secum invicem, aut cum aliis etiam scriptoribus illa comparentur, ne du-

dubito quidem, quin aliquid visurus sit, qui in lingua Coptica aliquantum est exercitatus. Neque postremo loco commemorandum est, multa herbarum genera, quae in his occurrunt, commemorari in S. literis". Sedecim post annos ita idem ad eumdem: „Catalogum meum vocum Aegyptiacarum, quas partim ex mente tua, partim ex coniecturis meis explicui et illustravi, tantum non ad umbilicum perduxi. Insunt huic indici quidam articuli, qui in magnitudinem fere iustarum dissertationum excreverunt: quae omnia, ubi semel etiamnum *Berolinum* excurrere licuerit, tuae censurae lubentissime subiiciam". Conf. Thes. Epistol. t. I p. 163, 164, 187. Ad literas priores respondit *La Crozius*, ibid. t. III p. 151: „Quas voces Aegyptiacas misisti, eas fere omnes habebam, exceptis tamen iis, quae ad Botanicam spectant, pro quibus, ut et pro aliis, gratias habeo". Perrexit deinceps *Iablonskius* in legendis utriusque linguae scriptoribus antiquis, Poëtis, Geographis, Chronologis, Historicis, item Theologis veteribus, Patres vocant, et recentioribus itinerum descriptionibus, ut ex iis summa cum cura vocabula quaeque Aegyptia recolligeret. Monet ipse in scidula, „filum laboris huius, per complures annos interruptum et neglectum, se resumsisse anno 1732 mense decembri". In alia scribit, „collectionem vocum Aegyptiacarum describi coeptam esse anno 1722, absolutam anno 1740". Quantum temporis huic operi datum est! Facilius profecto erat, multos et magnos de quolibet disciplinarum genere per tantum temporis spatium conscribillare libros, quam hunc unum.

Ex codice autographo, quo usus sum, apparet, *primum*, dimidiam fere *Glossarii* partem ab Auctore recognitam esse, limatam, emendatam, manu diligentiore descriptam; *deinde*, multa illic, praesertim in

 par-

parte posteriore, aut mutata esse, aut erasa, aut etiam exscissa, cum remittantur lectores ad Pantheon et disputationes in Miscellaneis Berolinensibus, *cet.*; *porro*, non pauca subinde et ad extremum usque vitae tempus marginibus codicis ab Auctore, alleta esse, vel ad finem *Glossarii* posita, vel scripta in chartis sine iunctura errantibus, quae suis locis, quanta fieri potuit, accuratione reposui; apparet *insuper*, citari saepe testimonia quaedam Coptica, e codicibus MSS. ducta, brevi tamen ante aut deinde typis descripta, ex. gr. ex interpretatione Psalmorum Coptica, e fragmentis N. T. Sahidicis sive Thebaicis, aliisque; *denique*, provocasse nonnunquam *Iablonskium* ad sua scripta, quae fortasse non supersunt, ad me certe non pervenerunt: ex quo genere sunt *Curae Secundae in Prolegomena ad Pantheon Aegyptiacum*, dissertationes *de Syringibus* et *de Phanete*, quarum fit mentio p. 332, 374 et alibi.

Novimus aliunde, plura eum molitum esse, digna sine dubio, quae, si alicubi lateant, ad communem usum proferantur. Pertinet huc *Index vocum Scythicarum*, *Thracicarum*, *Parthicarum et peregrinarum aliarum*, cuius facit mentionem in Thes. Epist. t. 1 p. 182, 183, quem non displicuisse *La Crozio*, laetus intellexerat. Loquitur ibidem p. 194 de sua *Historia Anathematismorum Cyrilli*, Alexandrini Episcopi, in qua, ut scribit, opinionem hominibus eximeret, quae multorum pectora occuparat, Anathematismos istos publico Concilii Ephesini iudicio probatos esse, ostenderetque, *Cyrillum*, etsi honesto modo, quaedam in iis incommode et duriter dicta revocasse et correxisse. Sed de hac re dicam in praefatione ad eam Opusculorum partem, qua continebuntur libelli varii ad controversiam Nestorianam pertinentes. In Anecdotis, mihi ignotis, numeranda quoque *Introductio in Linguae Aegyptiacae*

cogni-

cognitionem, de qua *Stoſchius* l. c.; item *Diſputatio de Therapeutis*, quos neque Chriſtianos fuiſſe autumat, neque Iudaeos, ſed Sacerdotes Aegyptios. Rem paucis tangit in *Gloſſario* p. 279, plenius autem argumentum libelli exponit in literis ad *La Crozium* t. I Theſ. Epiſt. p. 178—181; qui quidem hanc ſententiam arbitrabatur veriſſimam, non item, nomen eorum Aegyptium fuiſſe ϢⲈⲚⲆⲞⲨϮ, quod fortaſſe ⲤⲎⲒⲚⲒ, id eſt, Ἰατροί, unde et οἱ Ἐσσηνοί appellati fuerint. Vide eiusdem Theſauri tomum III p. 168—170. An *Calendarium Feſtorum Aegyptiacum MS.*, memoratum in *Gloſſario* p. 197 et 376, diverſum fuerit ab iis, quae ſcripſit in Miſcellaneis Berolinenſibus, explorate dicere non habeo, quamquam valde dubito. In praefatione ad partem priorem Panthei promiſerat Auctor *Aegyptum antiquam Sacram*, ſive diſſertationem de Templis Deorum, per totam Aegyptum conſtructis, et ſacris inibi fieri ſolitis, *Explicationem Tabulae Bembinae* ſive *Iſiacae*, etiam *Schediasma de diebus Feſtis Aegyptiorum*, cuius utriusque ſpecimina quaedam exſtant in Miſcellaneis Berolinenſibus, denique *Syntagma de Sacerdotibus Aegyptiorum, eorumque variis ordinibus*; at vero in praefatione ad Panthei partem poſteriorem exponit cauſſas mutati conſilii. Ad *Aegyptum Sacram* quod attinet, ait, *Richardum Pocockium* quaſi meſſem feciſſe, quae poſteris vix ſpicas relinqueret. De *Tabula Bembina*, *Feſtis Aegyptiacis* ac *Sacerdotibus* abunde ſe dixiſſe monet, cum in Pantheo, tum in Prolegomenis cap. 2 et 3, quae lectoribus iterum apponi nec oportere, nec opus eſſe exiſtimavit. Cur non, quod promiſerat, ediderit *La Croziana*, de quibus ſaepius in hoc *Gloſſario* et in libro de Memnone p. 100, copioſe docet in praefatione ad eumdem librum p. 6 ac ſeqq.

Ceterum, non neſcio, anno 1753 *Iablonskium*, Syntagmata de Memnone inſcribentem *Menckenio*, haec poſu-

fuisse: „ Non ignoras, me anno superiori, gravissimas ob rationes, chartarum mearum, ad res veteris Aegypti sacras et civiles spectantium, quas ab annis quadraginta et amplius, horis quibusdam subcesivis, in usum meum congesseram, iacturam sponte et ultro fecisse. — Vnicam tamen hancce ex illo naufragio tabulam servavi, eo quod iuris mei non esset, verum tibi omnino deberetur". Quae calamitatis tam fatalis tamque deplorandae caussa fuerit et origo, si plena fide hic narrarem, nihil inde lucri ad nos remque literariam proficisceretur. Est igitur, quod vehementer laetemur, ex miserrimo isthoc naufragio servatum quoque esse *Glossarium Aegyptiacum*, de quo mihi hoc dicendum superest. Si *Ioanni Reinoldo Forstero* data est occasio inspiciendi eruditum *Iablonskii* opus, de qua re dubites, videtur alio eius exemplo usus, siquidem coniectura nobis facienda est ex iis argumentis, quae in annotatione p. 216, 217, animadverti. Cum iam factum esset initium edendae huius partis, recordabar primum, legisse me ante hos viginti annos *Christiani Scholtzii* Expositionem vocabulorum Copticorum, in scriptoribus Hebraicis ac Graecis proditorum. Exstat in libro Germanico, qui est inscriptus, *Repertorium fur Biblische und Morgenländische Litteratur*, *Leipzig* 1783, tomo XIII p. 1—31. Bene is de literis Copticis meritus censetur, quoniam non tantum a. 1748 per libellum supplicem ab illustrissimis Academiae Lugduno Batavae Curatoribus veniam petiit et impetravit, ut *Carolus Godofredus Woide*, Polonus, tunc in Collegio Ordinum Hollandiae Theologico literarum studiis operam dans, describeret partem Lexici MS. Aegyptiaci, a *La Crozio* confecti, atque Liturgiae Copto-Arabicae librum ἀκέφαλον, verum etiam idem illud Lexicon in compendium redegit, Oxoniique a. 1775 prodire curavit. De quo ipse *Scholtzius* plura dixit in praefatione. Tantum tamen abest, ut in *Repertorio*, quod

quod modo citavi, nova dixerit, ut, praeter pauca, quae ex *Forsteri* Mantissis Aegyptiacis accesserunt, sua fere omnia iisdemque verbis a *Iablonskio* traxisse videatur. Vsus autem *Scholtzius* est exemplo operis alio, seu autographo, seu apographo, certe minus accurato perfectoque, ut hic illic a me observatum esse monui. Nonnumquam *Iablonskiana* ad verbum descripsit; aliquando summas rerum dedit; passim observationes Auctoris probavit, rarius ab eo dissentiit, dicam an? dissentire visus est; paucis in locis nomen illius apposuit, p. 4, 16, 17, 23, non item alibi. *Iablonskio* igitur, non *Scholtzio*, debetur arduus labor, in tot vocibus Aegyptiis in unum congerendis illuminandisque praeclarum in modum conspicuus.

Sequitur, ut de opera, in edendo *Glossario* a me praestita, breviter dicam. Loca scriptorum veterum, ab Auctore citata, comparavi pleraque cum exemplis editis praestantioribus, quae aut ad eius notitiam non pervenerant, aut post ipsius mortem primum prodierunt. Haec loca, qua pagina, qua item lectionis varietate, legantur in illis optimarum recensionum exemplis, monui vel in ipso opere, vel in annotationibus. In his autem, nonnumquam aliorum meoque iudicio longioribus, quam oportuerit, id mihi inprimis negotii datum credidi, ut e libris rarioribus, vel paucis abhinc annis in *Italia*, *Gallia* et *Britannia* editis, quorum usu plurimi in Batavia huc usque carent, ea conquirerem, quae ad illustrationem emendationemque *Glossarii Iablonskiani* apta viderentur. Ordinis mei hominibus, Theologis, non omnino displicebunt, ut spero et confido, quae aliquantum conducant rectae interpretationi Sacrarum Literarum. Rem Botanicam, cuius frequens mentio in *Glossario*, cur vix ausus sim attingere, sed aliorum industriae commendatam malim, opus non est, ut dicam. In Geographia veteri cum

non

non plane hoſpes mihi viderer, de ea dixi plura, ſi non nimia. Critici aegre ne ferant, quaeſo, laudari coniecturas, quas viri eruditiores ſua manu antiquis quibusdam ſcriptoribus alleverunt, item collationem codicis MS. Medicei, quam ad exemplum *Strabonis*, iure emtionis nunc meum, *Abrahamus Gronovius* adſcripſit. Bene novi, virum doctum in Variis Geographicis, anno 1739 hac in urbe vulgatis, dediſſe animadverſiones in *Strabonem*, e MS. codice Mediceo depromtas; ſed hae deſinunt in libro nono. Itaque nihil illic de varietate lectionis in libro decimo et ſeptimo, ubi potiſſimum Aegyptiaca pertractantur. Ad finem huius partis accedit Auctarium vocum nonnullarum, recte vel ſecus pro Aegyptiacis habitarum, quarum numerus, ſi ita videretur, ab hoc ipſo tempore poſſet augeri. Errores *Iablonskii*, haud raro nimis ſibi indulgentis in coniecturis Etymologicis, hic illic verecundius indicavi; meos vero, forſitan longe plures ac graviores, emendent alii, multarum rerum imprimisque Aegyptiarum cognitione me multum antecellentes, quibus idcirco, quod candide profiteor, maximas habebo et agam gratias, nec detrectabunt, quotquot hoc ſtudiorum genere delectentur. Denique, *Gloſſario* ſubiungendos putavi complures Indices, e quibus Theologi, Antiquitatis, Geographiae, artis Criticae, Botanices aliarumque diſciplinarum ſtudioſi intelligant, *Gloſſarium* hoc *Iablonskianum* cura omnium et attentione dignum eſſe.

Plus ſatis dixi de argumento partis prioris. De reliquis hic pauca adiungam, ne ignoretur, aut quae Opuſcula deinde in hac collectione exſpectari debeant, aut quae mihi adhuc deſint, adeoque ad me, ſi fieri poſſit, perferri optem.

Comprehendentur ergo partibus poſterioribus

I. *Rem-*

I. *Remphah*, Aegyptiorum deus, ab Israelitis in deserto cultus, ex lingua et antiquitate Aegyptiaca erutus et illustratus. Rarissimi libelli exemplum, ab Auctore emendatum auctumque, penes me esse, iam monui p. 231.

II. Dissertationes VIII de *Terra Gosen*, notis MSS. Auctoris egregie auctae, quarum editionem, a doctis hominibus diu desideratam, promisi p. 59.

III. Specimen novae interpretationis Tabulae Bembinae sive Isiacae. — Coniectura in clausulam eiusdem Tabulae. — Commentatio de diebus Aegyptiacis. — Leguntur in Miscellaneis Berolinensibus tom. VI p. 139 sqq., t. VII p. 373—443. Recognovit ea et correxit Auctor.

IV. Disputationes, quibus Sacri Codicis loci difficiliores illustrantur, ab Auctore pleraeque emendatae, et locupletatae,

1. de Redemtore stante super pulverem, Iob. XIX. 25.
2. de genuina et propria significatione τῆς Διαθήκης in scriptis N. T.
3. de verbo otioso, Matth. XII. 36.
4. de salsura ignis, Marc. IX. 49.
5. de Lingua Lycaonica, Act. XIV. 11. Primum hoc eruditionis non vulgaris specimen, editum a. 1714, etsi typis repetitum Traiecti ad Rhenum a. 1724, iterumque in Thesauro Novo Dissertationum ex Museo *Hasaei* et *Ikenii*, t. II p. 638 ac seqq., locum tamen hic suum tuebitur, cum sit ab Auctore altera parte et amplius locupletius factum.
6. de genuino sensu capitis IX Epistolae ad Romanos.
7. de futura Iudaeorum conversione, Rom. XI. 25.
8. de cognitione Christi, 2 Cor. V. 16.
9. de epistola ad Laodicenses, Col. IV. 16.

10. de Iezabele, Apoc. II. 20.

V. Exercitationes ad Antiquitatem et Hiſtoriam Eccleſiaſticam pertinentes, cum notis MSS. Auctoris,

1. de ultimis Pauli laboribus, a Luca praetermiſſis. Prodieritne diſputatio de eodem argumento *poſterior*, me fugit.
2. duae MSS. de origine Feſti nativitatis Chriſti, in Eccleſia Chriſtiana quotannis ſtato die celebrari ſoliti. Vtramque Batave vertit neſcio quis, multos ante annos.
3. de origine imaginum Chriſti Domini in Eccleſia Chriſtiana. Ex MS.
4. de Sanctis quibusdam incognitis, quorum memoriae cultuique anniverſario in Faſtis eccleſiae Romanae dicatus eſt dies XIX Ianuarii. Ex MS.
5. duae de regno millenario Cerinthi.
6. de miraculo Legionis Fulminatricis.
7. de Alexandro Severo, Chriſtianorum Sacris per Gnoſticos initiato.
8. de nominis Abraxas, vel Abraſax, in plerisque Baſilidianorum et Gnoſticorum Gemmis obvii, vera et genuina ſignificatione.

   Quae tria Opuſcula ſunt inſerta Novis Miſcellaneis Lipſienſibus VIII. 3 p. 417—454, IV. 1 p. 56—94, VII. 1 p. 63—99, ſed emendatiora et auctiora hic prodibunt.
9. de Baptismo Arianorum veterum in S. S. Trinitatem.
10. de Neſtorianismo.
11. de origine et fundamento Neſtorianismi.
12. de meritis Neſtorii deque controverſiae Neſtorianae genuinis fontibus.
13. de Henotico Zenonis. Diſputatio de eodem *poſterior* an exierit in lucem, ignoro, ſed tamen dubito.

14. de

14. de morte tragica Imperatoris Anastasii Dicori.
15. de Indulgentiis Pontificiorum ex Ecclesia per Reformatores recte et legitime eiectis.

VI. Disputationes Theologicae, ab Auctore emendatae,
1. de peccato originali per lumen rationis etiam Gentilibus cognito.
2. de creatione ex nihilo.
3. de ordine decretorum Divinorum. Ex MS.
4. de actu Christi naturali et personali. Ex MS.
5. de resurrectione carnis futura, ex sola revelatione Dei cognita.

VII. Orationes.
1. de Stylo Theologico.
2. de Sanctitate Academiarum.
3. de vinculo veritatis et pacis.
4. in memoriam Confessionis Augustanae.

Has tantum servo manu Auctoris scriptas et emendatas. Nescio autem, an eae omnes, item reliquae Orationes, publice habitae, literarum formis impressae sint.

Finem praefationi faciam commemorando Opuscula *Iablonskiana*, quorum mihi factum est indicium a Clar. *Saxio*, vix credibili Historiae Literariae scientia usuque praedito, atque a *Stoschio* in Vita *Iablonskii*.
1. Observationes de origine Festi Paschatis.
2. Dissertatio de Θεοπνευςίᾳ Scriptorum Sacrorum, Novi praecipue Testamenti, in rebus, quas narrant, Historicis, edita a. 1738.
3. Theses Theologicae ad illustrandam Confessionem Electoris Brandenburgici Ioannis Sigismundi, a. 1738.
4. Oratio de Linguis Sacris Hebraica Graecaque coniungendis, a. 1721.
5. Programma ad orationem inauguralem a. 1722, in quo breviter agitur de Eloquentia necessaria Ecclesiastis.

6. Ora-

6. Oratio funebris in obitum *Sam. Strimesii*, a. 1731.
7. Oratio Secularis in memoriam repurgatorum in Marchia ante ducentos annos feliciter Sacrorum, a. 1739.

Quae et cetera omnia, ante memorata p. xx, xxi, si quis possideat, atque ut ad me perveniant, operam dare velit, rem mihi et aliis gratam acceptamque faciet. Vale, Lector, ac fave.

Scripsi in Academia Lugduno Batava, d. 20 Aug. a. 1804.

COLLECTIO ET EXPLICATIO

VOCVM AEGYPTIACARVM,

QVARVM MENTIO APVD SCRIPTORES VETERES OCCVRRIT.

A.

'Αβλαβύνιον, σειρὰ πλεκομένη παρ' Αἰγυπτίοις ἐκ βίβλων πρὸς κάθαρσιν οὖσα, *Hesychius*. Originem vocis ἀβλαβύνιον in Chaldaea quaesivit *Bochartus*, in defensione contra *Salmasium* (*a*) p. 830 et 832. Non satis feliciter. Quaerenda potius videtur in Aegypto. Vide, an huc spectet ϯⲃⲉⲛⲛⲏ, ὁ σαθμός, postis ianuae, Exod. XXI. 6. ⲗⲱⲓⲙϫ est porro κοσυμβωτός, Exod. XXVIII. 4. Vix audeo huc referre Copticum ⲡⲓⲉⲣⲃⲓⲙ, quod in Scala Copto-Arabica explicatur *Byblus*, *iuncus*, *papyrus*. Quid, si legatur 'Αβλαβύριον in *Hesychio*? Nam ⲃⲓⲣ videtur Aegyp-

(*a*) Inserta opusculis *Bocharti* ad calcem Geographiae Sacrae. Praeter ipsius opinionem de origine vocis Chaldaica, *Alberti* ad *Hesychium* nihil notavit, immemor item observationis *Harkenrothii*, in Miscellan. Observat. Criticis vol. X p. 316, vocabulum 'Αβλαβύνιον derivantis ex אב לבנין *fructus albescens* vel *albans*. Quae coniectura neque Cl. *Ruhnkenio* videbatur digna, quam in Auctarium Emendationum referret.

Aegyptiis designasse *πλέκειν*, unde, ut credo, formatum est ϐⲉⲣ, quod in Novo Testamento Coptico *corbem*, *σπυρίδα*, significat. Forte eiusdem originis est quoque *Βάρις*, quam vocem vide infra suo loco. *Σειραὶ* hae sine dubio erant sacrae, et, nisi fallor, illae catenulae sive corollae, collum ambientes, quibus in Tabula Bembina simulacra Deorum toties ornantur. Credo easdem a Sacerdotibus quoque gestari consuevisse. In vitis Patrum et Monachorum Aegypti saepius mentio fit huiusmodi *Σειρῶν*. Ita in apophthegmatibus Patrum, in *Cotelerii* Monumentis Ecclesiae Graecae tom. 1, pag. 340, *θεωρεῖ τινὰ ὁ Ἀντώνιος ὡς ἑαυτὸν καθεζόμενον καὶ ἐργαζόμενον —— καὶ τὴν σειρὰν πλέκοντα*, p. 520, *καθέζομαι σὺν Θεῷ βρέξας τὰ μικρά μου θάλλια, καὶ πλέκων αὐτὰ σειρὰν λέγω*, p. 675, *ἀγαπῶ τὴν σειρὰν καὶ οὐ δύναμαι αὐτὴν ἐργάσασθαι*. *Iohannes Moschus* (*b*) in Prato Spirituali cap. 156 scribit, *ἔμεινεν σιωπῶν καὶ πλέκων σειράν*. Apud *Palladium* in Historia Lausiaca (*c*) cap. 2, *ἔπλεκεν σειρὰν τὴν ἐκ θαλλῶν φοινίκων*, et cap. 28 p. 942, *καὶ βρέξας θαλλοὺς ἐκ φοινίκων, λέγει αὐτῷ, δέξαι, πλέξον σειρὰν, ὡς βλέπεις ἐμέ*. Auctor Etymologici Magni in v. *Ἀμπλάκημα* haec habet, *Ἀμπλάκημα, τὸ ἁμάρτημα, παρὰ τὸ ἀναπλέκεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ σχοινίου· σειρὰ γὰρ τὸ σχοινίον λέγεται· ἐκ τοῦ πλέκειν πλακῶ, ἀναπλάκημα καὶ ἀμπλάκημα*. Scriptores Latini *Σειρὰς*, quia nempe *πλέκονται*, *Plectas* vocare consueverunt. *Cassianus* Collationum lib. XVIII cap. 15, *Codicem suum, inter eius Plectas, quas de palmarum foliis solebat intexere, latenter abscondit*, et interiectis non-

(*b*) Extat in Magna Bibliotheca Patrum tom. XIII, Parisiis edita.

(*c*) Invenitur ibidem *Palladii* Historia. Primum Graece edita est a *I. Meursio*, ac repetita in editione operum ipsius Florentina a. 1746, tom. VIII.

nonnullis, *inter Plectas palmarum, quas illi Siras vocant* (*d*). In hisce locis indicatur, *Plectas* illas a Monachis e foliis palmarum contexi solere. *Hesychius* (*e*) vero meminit Plectae ex byblo, sive iunco, specie quadam papyri, confectae. Et omnino adhibebatur etiam vulgo iuncus: unde recte in Glossario, quod *Cassiano* subiungi solet, *Plectae* explicantur, *quas Aegyptii*, nempe Graece loquentes, *Siras vocant, habenae sunt, e palma, iunco aut sparto contextae, ex quibus sportae, canistra aliaque similia conficiuntur.* Nescio, an non Plectae eaedem *restes* sive *resticulae* quoque appellentur a *Cassiano* lib. 1 de habitu Monachi cap. 6 p. 8, *Gestant etiam resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas Graeci analaboys* (ἀναλάβους), *nos vero succinctoria, seu redimicula, vel proprie rebrachiatoria possumus appellare. Quae descendentia per summa cervicis, et a lateribus colli divisa, utrarumque alarum sinus ambiunt, atque hinc inde succingunt; ut constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant atque coniungant.* Moris Aegyptiaci deprehenduntur hodieque vestigia apud Brachmanas, quorum Theologia et instituta religiosa cum Theologia et institutis sacris Aegyptiorum mi-

(*d*) Confer notas ad *Cassianum* p. 687.

(*e*) *Hesychii* verbis lucem aliquam affert observatio *Casauboni* ad *Athenaei* lib. IV cap. 3. p. 392. ed. novae, sed clariorem locus *Strabonis* lib. XVII p. 1179, τὰ κόκκινα δὲ πλέγματα Αἰγυπτιακά ἐστι, φυτοῦ τινος, ὅμοια τοῖς σχοινίοις ἢ φοινικίνοις. Pro κόκκινα *Casaubonus* malebat κοΐκινα. An recte, controvertitur a doctis hominibus, *Almeloveenio* ad *Strabonis* locum, *Iungermanno* ad *Pollucem* x. 179, *Sopingio* et *Alberti* ad *Hesychium* v. κοΐκες, aut potius κόϊκες. Annotatio *Hemsterhusii* ad *Pollucem* a nemine negligetur. Pro vulgato σχοινίοις apud *Strabonem* legendum sine dubio σχοινίνοις. *Polluci* pariter σχοινίνας l. c. reddiderunt eruditi, ubi antea σχοινίας.

mirifice (*f*) conſpirant. Vide de his Brachmanum corollis *Abr. Rogerii* portam apertam part. I cap. VIII p. 45, 46, *Petri Vallenſis* Voyages part. IV p. 80 edit. Gall., le Récueil des Voyages faits pour la Compagnie Orientale tom. VI, p. 415, tom. VII, p. 70, les Voyages de *Vincent le Blanc* part. I p. 90, 228, 232, le Voyage de *Gautier Schouten* tom. I p. 540.

"ΑΒΡΑΜΙΣ. *Athenaeus* Lib. VII p. 312. inter piſces Niloticos hunc quoque numerat. Cum nomina reliquorum aut indubie graeca ſint, aut ad hanc linguam referenda videantur, hicce Ἄβραμις, piſcis forſitan Aegypto viciniſque proprius, *τύπον Αἰγύπτιον* prae ſe fert. Opinor vocem eſſe originis Aegyptiacae (*g*). Piſcis vero huius meminit et *Oppianus* Halieut. Lib. I v. 244.

ABRECH, אַבְרֵךְ. Vox haec, et quidem, uti videtur, ceu peregrina adfertur a *Moſe* Geneſ. XLI v. 43, ubi de Ioſepho, Aegypti Prorege, legimus: *Et Pharao vehi fecit eum in curru ſuo ſecundario, et clamarunt ante eum* אַבְרֵךְ *Abrech*. Interpretes Alexandrini vocem illam in ſua interpretatione omiſerunt,

(*f*). Pluribus id docuit *Iablonski* in Pantheo Aegyptiorum part. I p. 285. ſqq. part. III p. 101, et in Prolegomenis p. 20, 98, inprimis vero *Paullinus a S. Bartholomaeo* in Syſtemate Brahmanico ex monumentis Indicis Muſei Borgiani Velitris, a. 1791 Romae edito, p. 86, 102, 103, 112.

(*g*) In deſcriptione animalium, avium, amphibiorum, piſcium, inſectorum, vermium, quae in itinere Orientali obſervavit *Petrus Forskäl*, edita a *Carſten Niebuhr*, Havniae a. 1775, non memini aliud piſcis nomen huic ſimile invenire, niſi Mulli auriflammae, cui hodie nomen eſt Arabicum عمبير, quondam forte non diſſimile Aegyptiacum. Deſcribitur illic p. 30.

runt, id tantum indicantes, praecones ante currum Iosephi aliquid populo edixisse (*h*). Nimis prolixum esset, omnes virorum eruditiorum de hoc nomine coniecturas, et interpretationes adferre. Possunt, si cui volupe est, *Pfeifferi* Dubia vexata ad h. l. (*i*) aliique hic consuli. Vt vero meam hac de re sententiam proferam, non dubito, quin cordati rerum arbitri mecum sensuri sint, 1) quidem, vocem hanc *Abrech* ex lingua Aegyptiaca (*k*) esse explicandam. Res agebа-

(*h*) In nova versione Graeca Pentateuchi, ex unico S. Marci Bibliothecae codice Veneto primum edita a *D'Ansse de Villoison* a. 1790, אַבְרֵךְ vertitur γονυπετεῖν. Qui autem non ignoret, auctorem versionis Copticae Pentateuchi ita secutum esse interpretationem Graecam Alexandrinam, ut verbum verbo redderet potius, quam sensum dictionis Graecae recte verteret, nihil mirabitur, vocis Hebraice אַבְרֵךְ rationem nullam ab interprete Coptico habitam esse.

(*i*) Tom. 1 Operum Philolog. p. 94—97.

(*k*) Non aliter iudicarunt *Ludovicus Picques* et *Ioannes Reinoldus Forster*, diversam tamen ambo tenuere viam, atque a *Iablonskiana* longius digrediuntur. *Picquesius* originem vocis אַבְרֵךְ quaerebat in ⲂⲢⲈϪⲒ, *ἅμαξα*, *currus*. In epistola ad ipsum data, *Thomas Eduardus* scribebat: „Ego nullos manuscriptos codices linguae Aegyptiacae habeo penes me (Oxoniensi in bibliotheca cum blattis et tineis rixantur) unde tibi probarem ⲂⲢⲈϪⲒ pro *curru vectorio* legi, aut contrarium ostenderem. Equidem si genuinum vocabuli sensum attigeris, felix et pulchra tibi obvenit coniectura de origine vocis אַבְרֵךְ in textu Hebraeo *Genes.* c. 41, nisi dissimilis sonus ךְ et Ϫ diversi organi literarum obstare videatur." Recte postea monebat *Picquesius*, ⲂⲢⲈϪⲒ significare *currum*, Num. VII. 5, nec scrupulum esse circa ךְ et Ϫ. Vide Commercium Literarium *Picquesii*, *Eduardi* et *Acoluthi*, adiectum dissertationibus *Ludovici du Four* de

batur in Aegypto, praeco vocem hanc ad Aegyptios proferre iubebatur. Et in tricas se coniiciunt, quae exitum non habent, qui linguam Hebraicam in subsidium vocant. 2) Praeconem nomine regis populo iniunxisse, ut aliquod profundae reverentiae signum Iosepho ederent. Bene igitur *Pfeifferus* monuit, in voce *Abrech*, posteriorem partem aperta satis vestigia servare vocis Aegyptiacae ⲣⲉⲕ, quae *inclinare* significat. Sic Ioh. VIII. 8. verba haec *κάτω κύψας*, inter-

de Longuerue de variis epochis et anni forma veterum Orientalium, p. 283, 286, 287, 295, 296. Notius nunc omnibus est, ⲃⲣⲉϫⲓ de *curru* frequenter poni, Genes. XLV. 19, 21, 27, atque alibi, non tamen Genes. XLI. 43, ubi ⲃⲉⲣⲉϭⲱⲟⲩⲧⲥ. *Forster* in Mantissis Aegyptiacis, subnexis libro de Bysso antiquorum, p. 111 et 112, observat, similem Iosepho contigisse honorem, quo Mordechai Iudaeus, regis mandato, affectus dicitur, Esth. VI. 11, similem quoque verborum sensum esse in אַבְרֵךְ. Pharao annulum sibi detractum dedit Iosepho, veste byssina eum amiciri, torque aureo ornari, currui secundo regio imponi, et ante eum voce praeconis proclamari iussit, *Abrech!* Qui annulo regio, torque, byssina veste regia ornatus amictusque et *cinctus* esset, summo honore summaque a rege auctoritate afficiebatur. Verba igitur proclamari iussa, ex opinione *Forsteri*, sunt ϫⲁ — ⲡⲣⲏ — ϧⲏⲕ *Haprechek*, *a rege cinctus*, vel *vestitus!* i. e. En hominem regiis vestibus cinctum! quia rex eum toti praeficit Aegypto, eum unico rege, praetereaque nemine inferiorem vult esse, sed id praecipit, ut ipsi quilibet in omnibus morem gerat. Quamvis adiungat *Forster*, se neutiquam dubitare, quin vocem אַבְרֵךְ recte interpretatus sit, quisque tamen eam sententiam eligat, quae maxime placeat. Mihi hactenus aridet *La Croziana*, *Iablonskio* etiam probata, nec reiecta a *Michaëlis*, in Biblioth. Orient. vol. IX p. 214, *Dathioque* in notis ad Genes. XLI. 43, ad q. l. eadem in Scholiis *Rosenmullerus* repetiit.

terpres Coptus reddit ⲁϥⲣⲉⲕ ϫⲱϥ, *inclinavit caput suum.* Totam vero vocem Aegyptiacam, ex duabus compositam, optimus meus et doctissimus *La Crozius* Aegyptiace sonuisse censebat ⲟⲩⲃⲉ ⲣⲉⲕ, *ube-rek*, ⲣⲉⲕ, quemadmodum dixi *inclinationem* corporis, ⲟⲩⲃⲉ vero *contra* significat. ⲟⲩⲃⲉ ⲣⲉⲕ igitur erit, *Inclinate*, nempe corpus vestrum, *contra* Iosephum. *Varenius*, a *Pfeiffero* citatus, rem hanc divinando assecutus est. Existimat enim, praecones nomine regis populo indixisse γονατισμὸν, tanquam clamassent: *Ita dixit magnus Pharaoh: Ego omnibus impero genuflexionem.* In eadem sententia fuit *Aquila*, qui, teste *Hieronymo*, in Quaestion. Hebr. in Genesin, Opp. Tom. II col. 541, verba Mosis sic transtulit: *Et clamavit in conspectu eius adgeniculationem.* Vide *Montfauconii* Hexapla *Origenis* tom. I p. 49. Quae Pater hic videtur habuisse ab *Origene.* Is enim in Catenis MSS. Bibliothecae regiae Parisiensis observat, Δηλοῖ δὲ οὐδὲν ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν· φανερὰ γάρ ἐστιν ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος. *Haec vox autem* Abrech *nihil aliud significat, quam genua flectere. Clara quippe est vox praeconis.* Quod *Origenes* in Aegypto potuit ab Aegyptiis discere. Et cum his sentit vulgatus interpres Latinus; nam is vertit: *Clamante praecone, ut omnes genu coram eo flecterent.* Hicce γονατισμὸς admodum emphatice voce hac Aegyptiorum exprimitur ⲟⲩⲃⲉ ⲣⲉⲕ, *Inclinate contra.* Graecis ritus hic dicitur etiam προσκύνησις, inque eo consistebat, ut adoraturus, inclinato corpore, manus ad genua illius demitteret, quem profunda hac humilitate salutare et honorare volebat. Vide *Aelianum* var. hist. Lib. I c. XXI, et *Plutarchum* in Artaxerxe p. 1869. Edit. graec. Steph. *Herodotus* ritum hunc bene explicat, de Aegyptiis loquens, Lib. II c. 81, Τόδε μέντοι ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται·

ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τοῖσι (*l*) *ὁδοῖσι, προσκυνέουσι, κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα.* quod plane eſt ⲞⲨⲂⲈ ⲢⲈⲔ. *Fourmont*, dans la deſcription des Plaines d'Heliopolis et de Memphis p. 110, ſcribit: *La coutume ordinaire, lorsqu'on s'aborde, eſt, d'abaiſſer la main jusqu'aux genoux, de la porter enſuite ſur la poitrine.* Pertinent huc iſta *Heliodori* Lib. VII Aethiop. p. 251. ed. Bourdel. Ὁ *τὸν αὐχένα ἄκαμπτος καὶ μόνος ἐλεύθερος, ὁ τὴν κεφαλὴν νεύειν εἰς τὸ προσκυνεῖν μὴ ἀνεχόμενος, νῦν που τάχα κλινεῖς.* Apud Graecos enim et Romanos geſtus hic corporis homines ingenuos minime decebat (*m*), eratque ignominioſus, et tantum in ſervis ferendus. Teſtatur hoc *Ovidius* Heroid. Epiſt. XX v. 77.

Atque ſolent famuli, cum verbera ſaeva verentur
Tendere ſubmiſſas ad tua crura manus.

Plinius Lib. XI c. 45. *Hominis genua ſupplices attingunt: ad haec manus tendunt: haec ut aras adorant, fortaſſe quia iis ineſt vitalitas.*

'ΑΓΚΥΡΩΝ dicitur a *Stephano Byzantino πόλις Αἰγύπτου*, cuius meminit Alexander libro XIII Aegyptiacorum. Videtur legendum Ἀγκυρῶ, ſicuti eſt forma ſimilis (*n*) nominum aliarum urbium Aegyptiacarum, Βουτὼ, *κοπτὼ, κυβὼ, κυνὼ, λεοντώ.* Si verum eſt, quod de origine nominis tradit *Stephanus*, urbem ita vocatam eſſe, quia ibi ex adiacente lapicidina ſcindebantur *anchorae* lapideae, quibus eo tempore uteban-

(*l*) Pro *τοῖσι*, quod vulgo perperam editum, *Weſſelingius* fide codicum recepit *τῇσι*.
(*m*) Legenda annotatio *Valckenaerii* ad *Herodot.* II. 80.
(*n*) Conf. *I. Gavél* in Miſcell. Obſerv. Crit. tom. IV p. 225, inprimis *Weſſelingius* ad *Antonini* Itiner. p. 158 et ad *Hieroclis* Synecdemum p. 728.

bantur, nomen Ἀγκύρων vel Ἀγκυρώ ex lingua Aegyptiaca non poteſt illuſtrari.

ἌΓΟΣ. Auctor appendicis (*o*) ad *Dioſcoridem* de materia Medica lib. II cap. 160 περὶ Σέρεως, ſcribit, Aegyptios eam appellare ἄγον, Romanos *intubum*, ſive *intybum agreſtem*.

ἌΓΡΩΣΤΙΣ. Quandoquidem de Aegyptiis ſcribit *Diodorus Siculus* lib. I. p. 40, antiquiſſimis temporibus eos comediſſe herbas, caules et radices in paludibus naſcentes, πρώτην δὲ καὶ μάλιςα προσενέγκασθαι, τὴν ὀνομαζομένην ἄγρωςιν, coniiciebat ſagaciſſimus meus *La Crozius*, ἄγρωςιν ſeu ἀγρωςί eſſe nomen graminis Aegyptiacum. Malo tamen dicere Graecum, quia in Appendice ad *Dioſcoridem* lib. IV cap. 30 [p. 464] dicuntur Aegyptii Ἄγρωςιν vocaſſe Ἀνουφί, de qua poſtrema voce infra ſuo loco agam (*p*).

ἌΔΩΝΙΣ. *Stephanus Byz.* de urbibus in Ἀμαθοῦς.

(*o*) In editione operum *Dioſcoridis*, quam *I. A. Saracenus* a. 1698 curavit, haec verba leguntur p. 446. In nonnullis codicibus ſcriptis editisque nomina peregrina aut contextui inſerta ſunt, aut principiis capitum annexa, aut margini adſcripta. *Saracenus* ſuppoſititia omnia et falſo *Dioſcoridis* nomen praeferentia a contextu removenda cenſuit, locumque iis ad calcem operis aſſignavit, p. 441 – 479. Illic ergo quaeras omnia, quae frequenter deinde ex Appendice ad *Dioſcoridem* ſumta eſſe *Iablonskius* teſtatur.

(*p*) *Weſſelingius* in annotatione ad *Diodori Sic.* lib. I cap. 43 p. 52 exiſtimat non aliud ἄγρωςιν videri atque Ἀχί, ab Alexandrinis interpretibus abhibitum. Conſulendus *Iablonskius* ad vocem *Achi*. Ex ſententia Comitis *de Caylus* Récueil des Antiquités tom. VII p. 105 erat ἄγρωςις non diverſa a *Loto*. Alia dabunt viri eruditi ad *Heſychium* vv. Ἀγρώςη et Ἄγρωςις, atque in Miſcell. Obſerv. Crit. vol. X p. 63.

θοῦς. Ἀμαθοῦς, πόλις Κύπρου ἀρχαιοτάτη· ἐν ᾗ Ἄδωνις Ὄσιρις (q) ἐτιμᾶτο, ὃν Αἰγύπτιον ὄντα, Κύπριοι καὶ Φοίνικες ἰδιοποιοῦνται. Videntur autem Adonidis huius cultum, ſi vere eſt Aegyptius, Argivi ex Aegypto in Graeciam invexiſſe. *Pauſanias* in Corinth. p. 62. Edit. graec. Wechel. Ἐνταῦθα τὸν Ἄδωνιν αἱ γυναῖκες Ἀργείων ὀδύρονται. De Cypriis *Orpheus* in Hymno in Venerem, in Corpore Poëtarum Lectii Tom. I p. 514 [p. 252 ed. Gesneri],

Εἴτ' ἐν Κύπρῳ, ἄνασσα, τροφῷ σέο· ἔνθα καλαί σε
Παρθένοι ἀδμῆται νύμφαι τ' ἀνὰ πάντ' ἐνιαυτὸν
Ὑμνοῦσί σε μάκαιρα καὶ ἄμβροτον ἁγνὸν Ἄδωνιν.

Suidas, ex Damaſcii vita Iſidori, in Διαγνώμων. Οὕτω διέγνω τὸ ἄῤῥητον ἄγαλμα τοῦ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατεχόμενον, ὃ Ἀλεξανδρεῖς ἐτίμησαν Ὄσιριν ὄντα καὶ Ἄδωνιν ὁμοῦ κατὰ μυστικὴν θεοκρασίαν. Vide eundem in Ἡραΐσκος, et *Photium* in Biblioth. Cod. CCXLII col. 1049. edit. Graeco-lat., cuius verba ex *Suida* ſupplenda eſſe memento. Adde *Voſſium* de Idolol. Lib. II c. x p. 182.

ἈΈΝΤΙΟΝ, Αἰγύπτιον σμυρνίον, teſtante *Heſychio*. Terrarum omnium Aegyptum fuiſſe accommodatiſſimam unguentis ſcribit *Plinius* lib. XIII Hiſt. Nat. cap. 3, et varia unguentorum Aegyptiacorum genera memorat lib. XII cap. 21, 22, 26, 28, lib. XIII c. 1. Μύρον Αἰγύπτιον eſt apud *Athenaeum* lib. II Deipnoſoph. cap. 25. Origo vocis Ἀέντιον, quam eſſe Aegyptiam (r) puto, hactenus me latet.

ἈΕΡΊΑ,

(q) *Berkelius* p. 112 legendum coniicit Ἀδωνόσιρις. Vulgatum defenditur a *I. Gronovio* in notis, editioni Berkelianae ſubnexis, p. 5, 6.

(r) *Iſ. Voſſius* cum adſcripſerit *Heſychio*, „Quod *odorem ſpiret*", videtur habuiſſe pro vocabulo Graeco.

4 vols 4°

'ΑΕΡΙ'Α, ἡ Αἴγυπτος, παρὰ τὸν ἀέρα· καὶ γὰρ ἠερόεσσαν αὐτήν φασιν, *Stephanus Byz.* v. 'Αερία, et iterum v. Αἴγυπτος. Fuit hoc vetuſtiſſimum (*s*) Aegypti nomen, non Graecum, uti vult *Stephanus*, etiam Scholiaſtes *Apollonii Rhodii* lib. 1 v. 580, monens, Theſſaliam appellatam fuiſſe ἠερίαν παρὰ τὸ μέλαιναν εἶναι τὴν γῆν· οὕτω γὰρ τὴν Αἴγυπτον ἠερίαν φασιν: atque *Euſebius* in Chronico Graeco, πρότερον παρ' Ἕλλησιν 'Αερία ἐλέγετο. Sed nomen fuit Aegyptiacum. Docuit me Celeberrimus *La Croze*, ⲁⲏⲣ eſſe vocem origine Aegyptiacam (*t*), etſi non diverſam ſignificatione a Graeca ἀὴρ et Latina *aër.*

'ΑΘΑ'ΡΑ, 'ΑΘΑ'ΡΗ (*u*), 'ΑΘΗ'ΡΑ, ΑΤΗΑRΑ, eſt vox Aegyptiaca, ſed quam non omnes eodem mo-

(*s*) *Euſtathius* ad *Dionyſii* Perieg. v. 239, ἐκλήθη δέ ποτε κατὰ τὴν ἱστορίαν ἡ τοιαύτη χώρα καὶ 'Αερία. *Heſychius* v. 'Αερία ſcribit, hoc nomine Aegyptum dictam eſſe, ſed quoque Thaſum inſulam, Libyam, Cretam, Siciliam, Aethiopiam et Cyprum. Conf. *Valeſius* et *Alberti* in notis. Cum variae regiones eo nomine appellatae ſint, dubia ſit eiusdem origo Aegyptiaca.

(*t*) Ab iſta ſententia non diſſentit *C. Muller* in Satura Obſervationum Philologicarum p. 192. Dubius haeret *A. A. Georgius* not. ad Liturgica fragmenta ex Veliterno muſeo Borgiano p. 392, cuius haec verba ſunt: „ Si ἀὴρ, ut ſcribit *La-Croz.* in Lex., vox eſt *origine Aegyptiaca*, quid proprie ſignificet, nemo melius quam *Heſychius*, emendatus tamen a *Iohan. Alberto*, exponere novit. Nebulam enim et caliginem ex ardore et aeſtu partam expoſuit. Ex his et morbi et peſtilentiae in homines, in ſata vero frugum corruptio inter Aegyptios oriri ſolent". De caligine generatim ἀὴρ frequenter ponitur apud poëtas, inprimis *Homerum*. Vide *Apollonii* Lex. Hom. p. 47, 48, *Longinum* περὶ Ὕψους ſect. 9 p. 36, notasque ad iſta loca, et viros eruditos ad *Heſychium* vv. 'Αὴρ, 'Αήρης, 'Ηέρα.

(*u*) *T. Hemſterhuis* not. ad *Ariſtophanis* Plutum p. 223, 225.

modo interpretantur. *Dioſcorides* Lib. II c. 114, Ἀθήρα δὲ ἐκ τῆς ἀληλεσμένης εἰς λεπτὸν ζειᾶς σκευάζεται· ἔςι δὲ ῥόφημα ὡς πολτάριον ὑγρὸν, παιδίοις ἁρμόδιον· ποιεῖ δὲ καὶ εἰς τὰ καταπλάσματα. *Heſychius* Ἀθάρα· ὀλόπυρος (*v*), πτισσάνη πυροῦ καὶ πολτῶδές τι. Idem, Ἀθάρη· πυρίνη, πτισσάνη. Scholiaſtes ad *Ariſtophanis* Ranas p. 213 verſus fin. Τὸ δὲ ἔτνος εἶδος ἀθάρας. Eo ſenſu ipſe *Ariſtophanes* ea voce uſus eſt in Pluto v. 673.

—— ἀλλά με
Ἀθάρης χύτρα τις ἐξέπληττε·

Etiam v. 683.

Ἐπὶ τὴν χύτραν τῆς ἀθάρης ἀνίςαμαι.

Et ibidem v. 694.

Κᾀγὼ τότ᾽ ἤδη τῆς ἀθάρης πολλὴν ἔφλων.

Suidas. Ἀθάρα· ἄλευρον ἡψημένον. Idem in v. Μεμυςιλημένοι. Μυςίλη δὲ καλεῖται κοῖλος ἄρτος, ἤγουν ἀθάρα. Nemo tamen ex omnibus his, quorum (*w*) teſtimonio uſus ſum, vocem hanc Aegyptiis tribuit. Id igitur nunc probandum. Eſt nempe et haec gloſſa *Heſychii*. Ἀθηρά· (*x*) βρῶμα διὰ πυρῶν καὶ γάλακτος ἡψημένον παρ᾽ Αἰγυπτίοις. Ad cuius loci illuſtrationem commode haec *Plinii* verba ſuccurrunt Lib. XXII cap. 21, *Eſt et lotometra, quae fit ex loto ſata, ex cuius ſemine, ſimili milio, fiunt panes in Aegyp-*

(*v*) Pro ὀλόπυρος *Harkenrothius* vol. X Miſc. Obſ. Crit. p. 28 legi vult ὄλυρα πυρός.

(*w*) Adde hoc *Pherecratis* apud *Athenaeum* lib. VI cap. 19 p. 529 ed. nov. Ποταμοὶ μὲν ἀθάρης καὶ μέλανος ζωμοῦ πλέοι. Apud *Pollucem* VI. 58 legitur ἀθάρας. Brevi poſt, ſegm. 62, ipſe *Pollux* ſcribit: ἀθάρη δὲ ἔτνος ἐκ πυροῦ.

(*x*) Potius Ἀθήρα, cum *Kuſtero* et *Albertio*.

gypto à paſtoribus, maxime aqua vel lacte ſubacto. Conf. *Columella* Lib. 11 c. 9 p. 490. *Milium pultem praebet, maxime cum lacte non faſtidiendam.* Hoc eſt ſine dubio, quod *Heſychius* ἀθηρὰν vocat, et forte etiam *Epiphanius*, qui, in expoſitione fidei p. 1093, ubi loquitur de Sacerdotibus Harpocratis in Aegypto, ait: *ἀθήραις τε καὶ σεμιδάλεσιν — τὰς ὄψεις χρίσαντες. Euſebius* Praepar. Evangel. L. 11 c. 1 p. 32, 33 [p. 51 ed. Vigeri], *τὰ λοιπὰ θηρία ἐν ἱεροῖς περιβόλοις, σεμίδαλιν προσφέροντες, ἢ χόνδρον ἕψοντες ἐν γάλακτι, καὶ πέμματα παντοδαπὰ μέλιτι φύροντες.* Note ſur le voyage d'Egypte par Mr. *Grangier* p. 11, *La nourriture ordinaire des Egyptiens eſt de la farine d'orge detrempée dans l'eau.* Verba *Epiphanii* confirmantur ex hiſce *Plinii* Lib. XXII cap. 25, *Olyram arincam diximus vocari. Hac decocta fit medicamentum, quod Aegyptii Atharam* (in aliis codicibus, *Atheram*) *vocant, infantibus utiliſſimum: ſed et adultos illinunt eo.* Id eſt, quod *Epiphanius* dixerat, *ἀθήραις — τὰς ὄψεις χρίουσι.* Addenda ſunt et haec *Hieronymi* verba, Quaeſtion. in Geneſin, Opp. Tom. 11 col. 543. edit. Martianaei: *Porro θήραν venationem magis poteſt ſonare quam fruges; tametſi moris ſit Aegyptiorum θήραν etiam* far (de quo vide *Druſium* in Exod. IX. 32.) *vocare, quod nunc corrupte* atheran *nuncupant.* Huc quoque refer Apophthegmata Patrum (in *Cotelerii* Monum. T. 1.) p. 667. *δὸς αὐτοῖς μικρὰν ἀθήραν, ὅτι ἀπὸ κόπου εἰσί.* Et mox, *ὡς οὖν εἶδον τὴν ἀθήραν.* Ex his omnibus apparet, Aegyptios, ſive per illos intelligantur Alexandrini Graeci, ſive indigenae vetuſti, *atheran*, vel *atharam*, dixiſſe ſeu far, vel genus aliquod frumenti, ſeu, quod ex farre coctum aut alio modo confectum eſt. *Hieronymus* vult, Aegyptios eo nomine dixiſſe *far*, vel *fruges. Plinius* vero docet, *medicamentum*, vel, ut *Dalechampius* legit, *pulmentum ex olyra decoctum dici atharam.* Ubi obſervare operae pretium eſt, quod *He-*

Herodotus de Aegyptiis refert Lib. II c. 36, ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζέας μετεξέτεροι καλέουσι. *Plinius* autem nos docuit, ex Olyra decocta fieri *Atharam.* Ipsam *Olyram* veterum Aegyptiorum sermone vocitatam fuisse ⲃⲱϯ, et cum articulo masculino, ⲡⲓⲃⲱϯ, constat ex versione vetusta Aegyptiaca Pentateuchi Exod. IX. 32. *Athara* igitur non dicebatur ipsa *Olyra.* Incertum igitur hucusque est, quae fuerit vera vis vocis Aegyptiorum *Athara*, cuius mentionem faciunt veteres. Aliquid tamen circa hanc vocem monet *Ludovicus Picques*, Doctor Sorbonicus, et linguae Aegyptiacae non imperitus. Vide *Iordani* Historiam vitae *La Crozii*, Part. II p. 295. (*y*).

Verum quia tamen *Hieronymus*, cuius diligentia ab omnibus laudatur, loco iam citato disertis verbis testatur, Aegyptios far proprie θήραν, idque corrupte, voce nempe magis ad graecum sermonem detorta, dici *atharam*, crediderim Aegyptiis antiquis id fuisse *theram*, vel *atharam*, quod hodie et in Aegypto et in aliisque regionibus appellant *Dora* (*z*). *Lud. Barthema*, cuius peregrinationes satis notae omnibus sunt, Lib. II c. I loquens de Arabia, haec scribit: *Es ist allda auch ein überfluss an fleisch, korn, gersten, und weissem hirss, welch sie* Dora *nennen.* Latinum exem-

(*y*) Opinatur *Picquesius*, vocem חֹרִי Genes. XL. 16 esse Aegyptiacam ϧⲣⲓ, vel ϫⲣⲉ, vel ϫⲣⲓ, atque ex ea, cum articulo foeminino ⲧ sive ⲑ, factum vocabulum θήρα, quod ab *Hieronymo* vertitur *far*, et a *Plinio* scribitur *Athera*, cet. Vide Commercium *Picquesii* et aliorum p. 321.

(*z*) Conf. Flora Orientalis, sive recensio Plantarum, quas *L. Rauwolffus* collegit, p. 134, 135, edita a. 1755 ab *I. F. Gronovio*, atque *Petri Forskål* Flora Aegyptiaco Arabica p. 174, 175, ibique *C. Niebuhr.*

exemplar habet: *milii albicantis, dora ipsi appellant.* *C. Sicardus*, qui diu *Missionarii* partes in Aegypto obiit, in aliqua relatione, quam ex Aegypto in Europam misit, de eadem re haec habet: *Je vis avec plaisir plusieurs petits champs élevez sur les bords de la rivière, dont les chaussées servent de rempart pour défendre le* Dora, *c'est-à-dire le Millet d'Inde. Le* Dora, *ou Millet d'Inde croit de la hauteur de huit ou dix pieds sur une tige nouée et ligneuse, comme le roseau. Sa graine est à la cime, formant un bouquet bien rangé, et unique sur chaque tige. On fait du pain de cette graine pour les païsans. Le Dora est meur en Novembre et Decembre.* Vid. Nouveaux Mémoires des Missions Tom. II Part. I p. 143. Idem videtur ille in animo habuisse alio loco, Tom. V p. 223, ubi opus amplum de rebus Aegypti promittit: *Nous parlerons du bled d'Inde. Grangier*, description d'un Voyage en Egypte p. 12. *Encore ce pain n'est il pas fait avec de la farine de bled; c'est avec celle d'un gros millet, que les Grecs appellent Caranboch et les Arabes Doura; on seme ce millet sur les bords du Nil, et dans les endroits qu'on peut arroser facilement, la tige de ce grain est de la hauteur de cinq pieds, et une mesure en produit au moins cinquante.* Add. *Rauffwolffs* Reysebeschreibung p. 198. fin. In Nubiae regno Doram eandem reperiri testatur *Hieronymus Lobo* in Relatione historica Abyssiniae p. 160. edit. Paris. *Les Maisons ne sont que de Cabanes baties de bouë et couvertes de paille de* Dora, *qui est une graine, dont on fait un pain très-aigre, et une boisson, qui enyvre beaucoup.* Sed p. 424 legitur *Dara. Benedictus Mailletus*, qui diu munere Consulis in Aegypto functus est, frugem illam vocat *Dourra*. Observatio eius meretur hic adscribi ex Itinerario, Part. II p. 109. 110. edit. minoris formae: *D'autres pensent, que cette plante* (le lotus) *n'est autre chose, qu'un bled particulier, qui croit dans l'Arabie, et qu'on*

qu'on trouve auſſi en Egypte; on l'appelle Dourra. Cependant il faut avouer, que l'on n'y voit aucune convenance, je ne dis pas parfaite, mais même apparente avec le lotus des anciens. Non abs re fuerit, cum iis, quae ſcripſit *Mailletus*, conferre illa *Plinii* e Lib. XXII cap. 21 verba, quae ſupra allata iam ſunt. Mirum, ni id ipſum innuatur in Scala Coptico-Arabica, quam *Kircherus* edidit, in *Lingua Aegyptiaca reſtituta* p. 200, ⲡⲓⲥⲭⲥⲣ *certum edulii genus, Aegyptiis uſitatum.* In Perſia vocatur *Zura*, uti ex hiſce *Chardinii*, Itinerar. T. IX p. 225. ſeq., diſco: *On y ſeme auſſi en abondance une certaine ſorte de grain, qu'on appelle* Zoura, *qui croit par touffes ou grapes, à peu près, comme fait le bled d'Inde, à de cannes de huit à neuf pieds de long, groſſes comme le pouce. On en fait du pain, qui eſt bis rougeâtre, mais que l'on trouve bon par habitude. On cuit auſſi ce grain comme le ris; avec lequel il a encora ceci de commun, qu'on ne le fait venir, qu'à force d'eau. On aſſure, que ce grain mange toute la ſubſtance de la terre, ou il croit, la rendant infertile pour longtemps, des la troiſième moiſſon — La moiſſon de ce grain eſt en Novembre. Il commence à meurir deux mois avant, et alors il faut ſans ceſſe en écarter les oiſeaux. Charles Poncet*, Voyage d'Ethiopie, dans les Lettres édifiantes Tom. IV p. 15, loquens de regione Dongola: *On ne mange que de pain de* Dora, *qui eſt un petit grain rond, dont on ſe ſert auſſi pour faire une ſorte de biere epaiſſe, et d'un très mauvais goût. Comme elle ne ſe conſerve pas, on eſt obligé, d'en faire à toute heure.*

"ΑΘΝΟΝ. In appendice *Dioſcoridis* lib. V cap. 43 [p. 465] dicuntur Aegyptii *ἄθνον* nuncupaſſe herbam, quam alii *φοίνικα*, *φοινικόπτερον*, *ἀγχίνωπα*, *ῥοῦν ϛάχυος*, *ὀσθάλην*, lolium ſive hordeum murinum vocant. De eadem videtur loqui *Plinius* lib. XXII cap. 25.

Eſt

Eſt et herba Phoenicaea appellata Graecis, *noſtris vero hordeum murinum*, quamquam huic plantae diverſas et contrarias adſcribat vires, quam *Dioſcorides*. Veram nominis Aegyptiaci, ut multarum aliarum arborum et plantarum, originem non potui hactenus perveſtigare, vel probabili conjectura aſſequi, uti neque quorumdam nominum, quibus urbes Aegyptiacae appellantur.

'ΑΘΑ'ΡΡ'ΑΒΙΣ, *πόλις Αἰγύπτου, ὡς καὶ Ἡρωδιανὸς ἐν τρίτῳ· Ἀθαῤῥαβίτης νομὸς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Ἀθάῤῥαβις πόλις. Ἑκαταῖος δ' ἐν δευτέρῳ περιηγήσεως, δι' ἑνὸς ρ καὶ τοῦ μ, Ἀθαραμβίτης νομὸς, καὶ Ἀθαράμβη πόλις.* Verba ſunt *Stephani Byzantini*, ad quae *Berkelius* notavit, eiusdem praefecturae meminiſſe *Plinium* lib. v cap. 9. Nomen non inveni apud *Herodianum* (*a*). Pars prior appellationis fortaſſe eſt eadem, quae in nomine Ἀταρβῆκις, de quo infra; de parte nominis poſteriore nihil habeo, quod coniiciam.

"ΑΘΡΙΒΙΣ, nomen urbis et nomi Aegyptiacum. Ἄθλιβις vocatur a *Stephano Byzantino*, ſed qui addit, *Nicanorem* ſcripſiſſe Ἄθριβις, et ita quoque *Strabonem* (*b*). *Stephanus* alibi in v. Ἀφροδίτης πόλις de-

(*a*) In Codice *Stephani Byz.* MS. Peruſino pro Ἡρωδιανὸς legi Ἡρώδοτος monuit *Iac. Gronovius*. Frequenter nomina iſta permutantur, cuius erroris origo quaerenda in compendiis ſcribendi. Vide Cl. *Weſſelingii* Diſſertationem Herodoteam cap. 3, 4, 5. Sed neque apud *Herodotum* libro II occurrit nomen urbis Ἀθάῤῥαβις et nomi Ἀθαῤῥαβίτης. Servandum vulgatum Ἡρωδιανός. Scilicet quaeſiverat *Iablonskius* in *Herodiano* qui ſupereſt *Hiſtorico*. Atqui *Stephanus Byz.* citabat, ut ſolet, *Herodianum*, eruditiſſimum illum *Grammaticum*, de quo egit *Fabricius* Bibl. Gr. vol. VII p. 7 ſqq.

(*b*) Lib. XVII p. 1167 Ἀθριβῖται, ſed p. 1154 ὁ Ἀθρειβίτης νομὸς καὶ Ἀθρειβῆς πόλις, ubi tamen in Codice MS. Mediceo, cuius collatio ab *Abr. Gronovio* eſt adſcripta exemplari, quo utor,

dedit Ἄθριβιν, et in v. Ψενακώ ait esse Psenaco κώμην τοῦ Ἀτριβίτου νομοῦ, ubi male editur νόμου. De origine nominis Aegyptiaca Auctor Etymologici M. v. Ἀθριβής ex Orione Grammatico haec habet: τὸ Δέλτα τῆς νησευομένης Αἰγύπτου ἐστὶ κεφαλὴ, κατὰ καρδίας σχῆμα τῶν περιεχομένων Νείλῳ μεθυσκόμενον· ὅθεν τὸν νομὸν Ἀθριβὴν προσηγόρευσαν, ὅπερ εἴτις ἑλληνιστὶ βούλοιτο φράζειν, οὐκ ἄλλως ἔχοι λέξαι, πλὴν καρδίαν ἀππίων· οὕτως Ὠρίων. Vltima Etymologi verba sic emendari vult *Berkelius* ad *Stephanum* v. Ἄθλιβις: πλὴν καρδίαν. Ἀπίων, οὕτως καὶ Ὠρίων, ut Apion sit nomen proprium scriptoris non incelebris, quem secutus fuerit Orion Grammaticus (*c*). Alii legunt, πλὴν καρδίαν ἀπίων, *nisi cor pyri*, seu *pyrorum*. Ex eorum igitur sententia totum Delta Aegyptiace vocabatur ῥίβις, quod *pyrum* sonet. In medio autem τοῦ Delta situs erat nomus *Athribites*, vel Ἀθρίβης, quod *cor* i. e. *medium pyri* significet. *Samuel Bochartus*, vir supra vulgus Theologorum doctus, monet part. I Geographiae S. lib. 1 c. 15, Rib sive Riph esse nomen Aegyptium partis Aegypti terquetrae, Nili ostiis comprehensae, et sic vocari a *pyri* forma, atque nomum medium *Athribem*, i. e. *cor pyri*, inde appellari. Pluribus deinde eamdem rem persequitur lib. IV cap. 24, ubi, postquam verba Etymologici produxisset, haec adiiciebat, „Aegyptiis ἃθ vel ἦθ est *cor*, ut scribit *Horus* Hieroglyphicôn lib. 1 cap. 7, et ῥὶβ [illegible] vel

[illegible]

utor, Ἀθριβείτης et Ἀθρίβης. In scribendo hoc nomine librarii saepius peccarunt. Vide *Holstenii* notas et castigat. in *Steph. Byz.* p. 10, 11, et *Wesselingium* ad *Hieroclis* Synecdemum p. 728.

(*c*) *Berkelio* praeiverat *Fr. Sylburgius* in not. ad Etymologicum p. 1, his verbis: *Haud scio, an verius sit* Ἀπίων, *ut Orion ea citet ex Apione Grammatico.* Non raro eruditi suas de variis Etymologi Graeci locis coniecturas publicarunt, non ante consultis *Sylburgii* notis, aut certe tacito ipsius nomine.

vel ῥιβὶ *pyrum*; inde *Athribis* cor pyri, quia in medio pyri, id eſt, Aegypti partis, quam a pyri forma Aegyptii *Rib*, id eſt, Pyrum, vocabant. Quod nomen hodieque ſervat poſt tot ſaecula incorruptum. *Errif* ſcribit *Leo Africanus* (*d*), id eſt, אלריב, praefixo articulo Arabum, qui ante R non aliter ſonat, ut norunt illius linguae periti (*e*)". De prima huius vocis ſyllaba non eſt dubitandum. Nam Ἀθ vel Ἡθ, Coptice ϩΗΤ omnino dicitur, ut patet e centenis locis verſionis Copticae Pentateuchi ac librorum Novi Teſtamenti, et ex Liturgiis Copticis MSS., quas in Britannia, Pariſiis et Lugduni Batavorum conſulere mihi datum eſt. Sed dubitatur de altera vocis parte, an Ῥὶβ ſive Ῥίβις *pyrum* apud Aegyptios deſignaverit. De qua re et aliis huc pertinentibus infra dicam in articulo RIB.

ἈΘΥΡ, μὴν καὶ βοῦς παρὰ Αἰγυπτίοις. Locum hunc *Heſychii* explicatum videbis in Pantheo Aegyptiorum Lib. I c. I §. 3 et 15 (*f*).

ἈΘΥ-

(*d*) Reſpicit *Bochartus* ad *Leonis Africani* lib. VIII p. 666, „Ab Alcairo Roſetum, oram vocant *Errifiam*", et mox, „*Errifia* fructibus et oryza (antecellit)". Adde eumdem p. 669 et 715.

(*e*) Ab iſta *Bocharti* ſententia diſcedunt *D. Wilkins* in Diſſ. de Lingua Coptica (adiecta Orationi Dominicae in diverſas omnium fere gentium linguas verſae, edente *I. Chamberlaynio*) p. 99, *I. de Bary* apud *Relandum* in Palaeſtina ill. p. 940—942, *C. Muller* in Satura Obſerv. p. 97—99, qui teſtatur, Coptos nomen urbis ſcribere ⲀⲐⲢⲎⲂⲒ, pro quo Graeci deinde Ἄθρεβι dixerunt. Ducem ſecutus eſt *Kircherum*. Conf. *La Crozii* Lex. Aegypt. p. 24, cuius αὐτόγραφον ſervatur in Bibliotheca Lugduno Batava, a *Mullero* diligenter lectum, eo tempore nondum publica luce donatum.

(*f*) Comparentur, quae *Iablonskius* alibi ſcripſit, in Miſcellaneis Berolinenſibus tom. VII p. 388, 389, et in anno-

'ΑΘΥΡΙ', *domus Hori mundana.* Ita *Plutarchus* vocem hanc explicandam esse testatur, de Iside et Osir. p. 374. (*g*). Explicationem uberius ex lingua veterum Aegyptiorum illustrare sategit *Mat. Veyssiere La Croze*, Vir praestantissimus, in Thesauro Epistol. Tom. III p. 159. De eadem et sententiam meam (*h*) exposui in Pantheo Lib. III cap. v §. 4.

'ΑΘΩ'ΘΗΣ, Ἑρμογένης, id est, *Mercurio satus.* Ita nomen hoc interpretatur *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum Aegypti, ad quem originationem hanc pluribus excussi. Vide la Chronologie de l'Histoire Sainte par *A des-Vignoles*, Tom. II p. 737, et 738.

'ΑΘΩ'Ρ. Ita Aegyptios nuncupasse Venerem suam, do-

notat. ad *Eratosthenis* catalogum Regum Thebaeorum Aegypti, insertis *A. des-Vignoles* Chronologiae hist. sacr. tom. II p. 760, 761. 'Αθύρ non generatim fuisse bovis nomen Aegyptium, sed tantum vaccae, quae erat Veneri sacra, bene monet *I. Kocherus* in Miscell. Obs. Crit. Novis tom. II p. 137. Quorum animadversiones omnes si *I. Alberti* potuisset expendere, vix opinor, cum omnia scripturum fuisse, quae scripsit in Miscell. Observ. Crit. vol. III p. 448, 449, repetiitque ad *Hesychium* v. 'Αθύρ, sigillatim de vocis origine et usu de bove.

(*g*) Eo in loco pro Ὥρου sive Ὧρου legendum 'Οσίριδος, ex coniectura *Squirii* p. 138, 139, quae tamen audacior videtur, et nimium abit ab 'Αθυρί.

(*h*) *La Crozius* vocem 'Αθυρί compositam iudicat ex ΗΙ vel Η *domus*, ϢΤ *universum* et ΟΥΡΟ *rex.* Idem placet *Kochero* l. c. p. 136. *Iablonskius* eamdem Aegyptiace interpretatur ϨΑΤ — ΟΥΗΡ — ΗΙ *Chat-uer-eï*, *mundum Hori domum.* Quae verior sit sententia, non meum est iudicium. Vtraque certe probabilior, quam est *Wilkinsii* opinio, in diss. de Lingua Coptica p. 99 putantis, 'Αθυρί vocem esse Graecam ἄθυρον, *domum ianua carentem.*

docet *Orion* Grammaticus apud Etymologici auctorem, in voce Ἀθύρ. Prolixe de hoc Aegyptiorum Numine disputo in *Pantheo* Lib. I cap. I toto, ubi ostendo, Ἀθὼρ Aegyptiace scribendum esse ⲉⲭⲱⲣϩ, idque significare *Noctem*, maximum veterum Aegyptiorum, et aliarum quoque gentium, Numen (*i*).

ΑΙ'ΜΟ'ΟΣ. *Sentix*, *rubus*. *Apuleius* de herbis c. 87. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV c. 37 [p. 464].

ΑΙ'ΘΟΠΙ'. *Galiopsis*. Appendix ad *Dioscoridis* Lib. IV c. 95 [p. 469].

ΑΙ"ΘΩΤΡΟΝ. *Pentaphyllon*. *Apuleius* de herbis cap. 2. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV c. 42, habet ἔνωτρον [p. 465].

ALABASTRUM, ALABASTRITES. *Plinius* Lib. XXXVII cap. V, *Lapidem quem* Alabastriten *Aegyptii vocant*. Vide et cap. X, *Alabastrites nascitur in Alabastro Aegypti*, atque Lib. XXXVI c. 8. *Theophrastus* de lapidibus p. 392. ὁ περὶ Αἴγυπτον ἐν Θήβαις ἀλαβαστρίτης. Sciendum autem, ⲁⲗ Aegyptiis significare *gemmam*, aut lapidem pretiosum, qualis est lapis specularis. ⲟⲩⲟⲃϣ porro iisdem *candidum* colorem designat. Erit itaque ⲁⲗⲟⲩⲟⲃϣ, (*Aluobs*, *Alaabs* vel *Alabas*) *lapis pretiosus candidus* (*k*).

Ἀλ-

(*i*) Conf. scriptores, supra (*f*) laudati.

(*k*) *Alabastrum* esse vocem origine Graecam, volunt Auctor Etymol. M. v. Ἀλάβαστρον, *Suidas* in vv. Ἀλαβαστοθήκας et Ἀλάβαστρον, *Salmasius* in Exercit. Plinian. p. 394, et *I. D. à Lennep* in Etymol. Ling. Graecae tom. I p. 99. — Nota urbs Aegyptiaca Ἀλάβαστρα e *Ptolemaeo*, *Plinio*, aliis. Adscribitur Phrygiae a *Stephano Byz.*, qui testem appellat *Herodotum*. Male. Vid. *Berkelium Holstenium*-

'ΑΛΛΗΛΩ'. *Solanum hortense.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV c. 71 [p. 467].

AHC, vel AK, nomen Stellae cuiusdam, de qua *Chalcidius* in Timaeum p. 218. edit. Meursii. *Aegyptiorum quoque Prophetae, Stellam quandam aliquot annis non visam verentur, quam vocant* Ahc. Vbi *Fabricius* in notis observat, *Rigaltium* orae Codicis sui adscripsisse *Ihc.* De argumento hoc, vix est, quod addam. Forte tamen legi posset *Asc*, vel *Ahsc.* Nam ⲱⲥⲕ, *Osc*, Aegyptiace dicitur *βραδύνειν*, *tardare, moram nectere*, et *χρονίζειν* Ps. LXX. 5 (*l*). Et vero de stella illa dicitur, quod *aliquot annis visa non fuerit.* Ceterum *Iacobus Kochius* im beleuchtet Hiob, existimat voce עָשׁ *Asch* Iobi IV. 9, XXXVIII. 32, designari *Stellam* quandam, et nominatim *Saturnum* (*m*). Quod si haec sententia viri eruditi admitten-

*nium*que in notis, et *Wesselingium* ad *Herodoti* lib. VIII c. 136. Observat *Iac. Gronovius* in notis MSS. ad castigationes Holstenianas: „*Fuere plures* (Herodoti), *et* 'Ηρόδωρος". Quibus verbis quid velit, discas ex ipsius animadversione ad *Herodoti* locum. Si vera sunt omnia, quae de origine nominis, huic urbi inditi, scribit *Salmasius* l. c., ex lingua Aegyptiaca illud haud magis illustrandum, atque voces 'Αλάβαστρον et 'Αλαβαστίτης. — De notione vocabulorum ⲁⲗ *lapis* et ⲟⲩⲟⲃϣ vel ⲟⲩⲱⲃϣ *candidus*, vide *La Crozii* Lexicon p. 2, 69, 71. Est autem observatu dignum, in versione Coptica ex editione *Wilkinsii* ἀλάβαστρον Matth. XXVI. 7. reddi ⲙⲟⲕⲥ, sed in interpretatione N. T. dialecto superioris Aegypti, dicta Thebaidica vel Sahidica, quae versio primum prodiit Oxonii a. 1799, inveniri ⲁⲗⲁⲃⲁⲥⲧⲣⲟⲛ.

(*l*) Testimonia plura dabit *La Crozius* in Lexico p. 119.

(*m*) Huc non pertinere locum priorem docuit *A. Schultens*, qui etiam de duobus posterioribus docte disputavit. Iunge *I. D. Michaëlis* Supplementa ad Lexica Hebr. p. 1901 — 1907. Non tamen omnia eadem sentiunt.

tenda videatur, ulterius disquirendum, ſitne forte AHC *Chalcidii* illa ipſa Stella, quae in libro Iobi *Aſch* audit.

HAM. *Aegyptus* ſic dicebatur a regionis illius incolis. *Hieronymus.* Plura vide in Χημία.

AMARANTHVS. *Centaurea minor. Apuleius* de herbis cap. 35. Editio *Torini* in margine habet *Amarat*, quomodo etiam in Codice MS. Voſſiano, qui optimae notae, et nunc eſt in Bibliotheca Leidenſi, ſcriptum inveni.

ʼAMMᾺΣ. *Οὕτω καλοῦσι τὰς πνευματικὰς μητέρας. Palladius* Lauſiac. Hiſtor. cap. XLII, p. 960. In eadem hiſtoria cap. CXXXVII commemoratur quaedam Ἀμάταλις, ubi *Hervetus* in verſione recte mihi ſic diſtinxiſſe videtur: *Vita Ammae Talidae.* In Graeco eſt, Περὶ Ἀματαλίδος. Hic ſermo eſt de rebus in Aegypto geſtis. Vide et *Moſchi* Pratum Spirituale cap. 127. in Monumentis Eccleſiae Graecae *Cotelerii* Tom. II p. 405 et cap. 128. p. 407, ac pariter Apophthegmata Patrum, apud eumdem *Coteler.* Tom. I p. 465. Vox haec videtur eſſe originis Syriacae. Syri enim ܐܡܐ dicunt *Matrem*, Chaldaice אִמָּא. Sicuti ergo Monachorum Praefectus dicitur *Abbas*, id eſt אבא, Syriace *Pater*, ita quae Monialibus praefecta erat, dicebatur אמא, *Mater. Victor Vitenſis* de perſecut. Vandal. Lib. I p. 12 edit. Chiffletii: *Quae nunc light ſupereſt virgo, mater multarum virginum Dei* (*m**).

ʼAMÉNΘΗΣ. Ita Aegyptii nuncupant locum, in quem mortuorum deſcendunt animae, teſte *Plutarcho* de Iſ. et Oſir. p. 362. Et ita ſe res omnino habet. In

(*m**) Conf. viri eruditi ad *Heſychium* v. Ἀμμᾶς.

In verſione Coptica, ſeu Aegyptiaca, S. Scripturae, ᾅδης, id eſt, locus, vel ſtatus, ad quem mortui perveniunt, ſemper dicitur ⲁⲙⲉⲛϯ, *Amenti*, et in Dialecto Sahidica, ſive ſuperioris Aegypti, ⲁⲙⲉⲛⲧⲉ, *Amente*. Non opus id eſt teſtimoniis probare. Nam ubi in textu Graeco eſt ᾅδης, ibi ſemper aut tantum non ſemper apud Aegyptios interpretes reperitur ⲁⲙⲉⲛϯ, vel ⲁⲙⲉⲛⲧⲉ. Sed pergit *Plutarchus*, et vocem hanc Aegyptiacam ex theſauris linguae Aegyptiorum ſic illuſtrat: *Significat hocce nomen* τὸν λαμβάνοντα καὶ διδόντα, *accipientem et dantem*, quam explicationem falſam eſſe ſuſpicatur *Wilkinſius*, in Diſſertatione, qua voces Aegyptiacas, ab aliis commemoratas et explicatas, examinat p. 95. Celeberrimus vero *La Crozius*, cuius inſtitutioni qualemcunque linguae Aegyptiacae ſcientiam debeo, viciſſim exiſtimabat, obſervationem *Plutarchi* veram eſſe et recte ſe habere. Arbitrabatur nempe vocem ⲁⲙ, in Coptorum lingua, ſignificationem habere *capiendi*, vel *accipiendi*, ideoque *fabrum lignarium* ab iis dici ⲁⲙϣⲉ, ab ⲁⲙ, videlicet, ſive *capiendo*, et ϣⲉ, *lignum*, ut ſic ⲁⲙϣⲉ eum deſignet, qui ligna capit et continuo tractat. ϯ porro eſt *dare*, ⲉⲛ vero vel ⲛ̇ eſt particula connectendi: unde ſequetur, ⲁⲙ—ⲉⲛ̇—ϯ, etymologice (*n*) ſignificare *capientem et dantem*. Equidem haud invitus largior Viro optimo, ⲁⲙ olim Ae-

(*n*) Huic etymologiae nonnulla opponit *Wilkins* in Theſ. Epiſtol. *La Croz.* tom. 1 p. 378, 379, negatque ⲉⲛ apud Coptos eſſe particulam copulantem *et*, atque ⲁⲙ vocem Copticam, quae ſignificet *capere*. Vtramque in Lexico ſuo *La Croze* omiſit.

Aegyptiis sonasse *capere*, vel *accipere*. Hinc enim est ⲁⲙⲟⲛⲓ, vox frequenter occurrens, et significans *κρατεῖν*, id est, *capere*, *apprehendere*, *continere*; sed non possum non dubitare, sitne hac ratione vox ⲁⲙϣⲉ explicanda. Credo potius a ϣⲉ, *lignum*, esse ⲙ̀ϣⲉ, vel ⲉⲙϣⲉ, *lignarius*, quod deinde efferri coepit ⲁⲙϣⲉ Formatio haec et derivatio est admodum analogica, cuius innumerabilia in lingua Aegyptiorum reperiuntur exempla. ⲧⲓ porro, vel ϯ, *dare* quidem significat; at in dialecto superioris Aegypti, quae est haud dubie antiquior, *ᾅδης* non dicitur ⲁⲙⲉⲛϯ, verum ⲁⲙⲉⲛⲧⲉ, ubi originatio *Plutarchi* locum non habet. Crediderim itaque explicationem hanc *Plutarchi* quibusdam eo tempore in mentem venisse, cum dialectus Aegypti inferioris praevaleret, ideoque ⲁⲙⲉⲛϯ longe frequentius audiretur, quam ⲁⲙⲉⲛⲧⲉ. Nam in ⲁⲙⲉⲛϯ, etymologia, de qua loquimur, potest defendi. Observatione tamen insuper dignum est, vocem ⲁⲙⲉⲛϯ, uti videtur, derivatam esse à voce ⲉ̀ⲙⲉⲛⲧ, qua *Occidens* designatur. Sic postea dictus quoque *ᾅδης*, vel *infernus*, quia veteres Aegyptii credebant, malos genios habitare plagam mundi *Occidentalem*, sicuti boni Angeli *Orientalem*. Vide Apophthegmata Patrum, in *Cotelerii* Monumentis Tom. I p. 449, 450. Hinc *Proclus* observat Lib. I in Timaeum p. 24, Ἡ *δύσις*, *ὡς ἔλεγον* Αἰγύπτιοι, *τόπος ἐστι δαιμόνων κακωτικός*. Ita lege. Observa quoque, ipsum solem, quando iam *occidens* hemisphaerium superius deserit, creditum fuisse ad Tartara descendere. Sic *Virgilius* Lib. I Georg. v. 242.

'ΑΜΕ'ΝΩΦΙΣ. Ita patrio Aegyptiorum fermone dicebatur ille, quem Graeci *Memnonem* vocant (*o*), ac fabulantur Tithoni et Aurorae filium, qui, cum Priamo patruo auxilium tuliffet adverfus Graecos, Achillis tandem manu interiit. In Aegypto circa Thebas erat eius ftatua ex marmore, quae, fimul atque radii folis caput ipfius attigiffent, fonum quotidie edere folebat, tanquam matrem fuam Auroram falutaret. Vide *Paufaniam* in Atticis p. 101, *Philoftratum* lib. VI de vita Apollonii cap. 3, *Dionyfium* Perieg. v. 249, 250, ibi *Euftathium*, praefertim vero *Strabonem* lib. XVII p. 561 (*p*). Huic igitur Memnoni Aegyptii nomen impofuere *Amenophis*, five, addita nota generis mafculini, *Phamenophis*. In Chronico Alexandrino, quod Pafchale vulgo vocant, p. 338 legitur, Καμβύσης τὸν 'Αμμένοφιν, ὃς Μέμνων νομιζόμενος εἶναι λίθος, καὶ φθεγγόμενος, τέμνει. Scriptum fuiffe videtur, ὃς Μέμνων νομίζεται εἶναι, καὶ φθεγγόμενος λίθος. Auctor enim Chronici ea verba fumfit ex *Eufebio*, ex quo iisdem fere verbis ea etiam repetiit *Georgius Syncellus* in Chronographia p. 72 et 151, Οὗτος ὁ 'Αμενωφθίς ἐςιν, ὁ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος, καὶ φθεγγόμενος λίθος. Leguntur eadem in *Eufebianis* Graecis p 16, ubi tamen recte *Scaliger* 'Αμένωφις reftituit, quod ipfum nomen etiam exftat in *Eufebii* Chronico Latino p. 72. Exiftimo, ftatuam illam fonantem, ab antiquis tantopere celebratam, non exhibuis-

(*o*) Quod et aliunde patet, et ex epigrammate in crure Memnonis incifo, quod *Richardus Pococke* edidit in Infcript. antiquis Gr. et Lat. p. 84, ubi male Μέμνωνος ἢ ΦΑΜΕΝΟΥ, fed *D'Orville* Animadv. in *Charitonem* p. 531 emendatius dedit:

Ἔκλυον αὐδήσαντος ἐγὼ Πόβλιος Βαλβῖνος
Φωνὰς τὰς θείας Μέμνονος ἢ ΦΑΜΕΝΩΦ.

(*p*) Pag. 1170, 1171, et ad iftum locum *Almelovenius*.

buisse imaginem aliquam viri, rerum gestarum magnitudine clari, sed more Aegyptiorum fuisse mysticam et mere symbolicam. Satis id colligitur ex fabulis de *Amenophi* hoc traditis, uti nec minus ex eo, quod eum Aurorae vel Diei filium perhibuerint. Cum qua fabula concinit id quoque, quod veteres magna cum admiratione de statua hac narrant, eam quotidie, radiis solaribus illustratam, continuo sonum quemdam vocalem edidisse. Nisi me mea coniectura fallat, statua illa resonans, non secus atque Pyramides et praeterea Aegyptiorum monumenta alia, inservierunt observationibus Astronomicis Sacerdotum, ut cursum solis, aequinoctia itidem et solstitia, accuratius deprehendere possent (*q*). Nomina itaque ab Aegyptiis statuae isti imposita rem hanc ipsam aliquo modo sine controversia expresserunt. De nominibus aliis deinde dicetur. Ratio nominis *Amenophis* non usque adeo certa et perspicua est. *Marshamus* de *Amenophi* erudite quidem disserit in Canone Chronico, sed in exponenda origine nominis errat, scribens p. 425: Amenophis *Thebanis is est, qui Graecis* Memnon. *Nomen ex* Menis, *primi regis, nomine componi videtur.* Mennoph *Graecis euphoniae causa* Mennon, *sive* Memnon. *Ceterum obscura est Aegyptiorum nominum ratio.* Sunt *Menes* et *Amenophis* vocabula Aegyptiaca, sed eorum significatio vehementer a se invicem differt. Μέμνων autem est nomen Graecis proprium. Neque potest demonstrari, *Amenophin* sic dictum fuisse de *Mene*, rege Aegyptio. Quae vero *Perizonius* in Originibus Aegyptiacis cap. XV scripsit de convenientia nominum *Amenophis*, *Amenemmis* et *Memnon*, aeque minus satisfacient. Meas nunc proferam coniectu-

(*q*) Quanto in honore fuerit Astronomia apud sacerdotes Aegyptiacos, maiori certe, quam apud plerosque aliarum gentium sacerdotes, docet *Iablonskius* in Prolegom. ad Pantheon p. XCVIII sqq.

iecturas, de quibus iudicium esto penes peritos et aequos lectores. Erat, cum coniicerem, *Amenophis*, literis Copticis scriptum, sonare ⲁⲙⲟⲩⲛ-ⲛⲟϩ-ϥⲓ, *Amun-noh-phi*, quod significaret *custodem urbis Thebarum*. Antiquum urbis Thebarum nomen Aegyptium erat *Amun*, vel *Amon-no*, pro quo in locis aliis Sacri Codicis V. T. *Hamun-no* et *No-Amun*, de quibus nominibus infra sum dicturus. ϥⲓ sermone Aegyptiorum denotat τηρεῖν, *servare*, *custodire*, Matth. IX. 17. Diceretur itaque *Amenophis* sive Memnon *custos urbis Thebarum*, quemadmodum Phthas, praecipuum Aegyptiorum numen, ipsorum lingua dictus est ⲭⲏⲙⲓ—ϥⲓ, sive ⲕⲏⲙⲉ—ϥⲓ in dialecto Thebaidis, Κάμηφις, id est, *conservator*, vel *custos Aegypti*; quo spectat locus *Ciceronis* peregregius ille, sed a multis non bene intellectus, lib. III de Nat. Deor. cap. 22, *Secundus* Vulcanus, Phthas, *ut Aegyptii appellant*, *quem* custodem Aegypti *volunt*. Vide Pantheon lib. I cap. 4 § 9. Quam maxime huc pertinet inscriptio Graeca in crure Memnonis sinistro visa et a *Pocockio* inde descripta, iniuria temporum valde corrupta ac detrita, sed in qua mihi videor haec verba detexisse, ΕΦΘΕΓΞΑΤΟ ΜΕΜΝΩΝ ΘΗΒΑΙΩΝ ΠΡΟΜΑΧΟΣ, *sonum dedit Memnon Thebaeorum Propugnator*. Vide Description of the East vol. I p. 103 (*r*). Posset etiam nomen *Amenophis* explicari ⲕⲏⲙⲉ ⲛⲟⲩϥⲓ, *Kame-nuphi*, vel ⲭⲏⲙⲓ ⲛⲟⲩϥⲓ, *Chami-nuphi*, quod Graeci, omissa adspiratione, fortasse extulerunt Ἀμένωφις, quando significaretur *Aegyptus bona*. Puto

(*r*) Eruit istas voces *Iablonskius* e literis . . . . N . . N ΘΠΒΑΣΑΠΡΟΜ, quas exhibet *Pococke*, etiam in Inscript. antiq. p. 93 n°. 14. Coniecturam *Iablonskii*, non omnibus forte placituram, memini tamen laudatam esse probatamque a Cl. *Ruhnkenio*, Critico summo.

ro tamen potius, nomen *Amenophis* Aegyptium ſcribendum ⲁⲙⲉⲛⲟⲩϥⲓ, et vertendum eſſe, *qui bonum*, vel *laetum*, *annunciat*. In Coptorum libris ⲛⲟⲩϥⲓ, *nufi*, vel *enufi*, frequentiſſime occurrit, et denotat *bonum*. Hinc εὐαγγέλιον et εὐαγγελίζειν eſt ϣⲉⲛⲛⲟⲩϥⲓ ac ϩⲓϣⲉⲛⲛⲟⲩϥⲓ, quaſi dicas *proiicere lignum bonum*, quae locutio ſine dubio ex priſca quadam Aegyptiorum conſuetudine fuerit derivanda (*s*). ⲁⲙⲉ interpretor *annunciare*, *docere*, *oſtendere*. Equidem in Coptorum libris MSS. et editis, quos ego hactenus inſpexi, vocem hanc ſemper cum ⲧ reperi ſcriptam, ⲧⲁⲙⲉ, Matth. VIII. 4, Apoc. IV. 1, alibi. Verum ſuſpicor, primitivam vocem fuiſſe ⲁⲙⲉ, atque Aegyptios antiquitus ſic dixiſſe et ſcripſiſſe. Confer Pantheon lib. V cap. 7 § 5. Inde etiam nomen menſis Aegyptiaci *Phamenoth* explicari poſſe, ea in voce monebo. Eſt igitur ⲁⲙⲉⲛⲟⲩϥⲓ, et cum indicio generis maſculini ⲫⲁⲙⲉⲛⲟⲩϥⲓ, *qui annunciat bonum*, quaſi dicas εὐαγγελιςής. Si fortaſſe ex me exquiras, quid hoc ad *Amenophin* pertineat, reſpondebo, rationem huius nominis dependere ex Aſtronomicis ſacerdotum Aegyptiacorum obſervationibus, quarum in ſuperioribus facta eſt mentio. Plura vide in Diſſertat. MSS. de Memnone (*t*). Atque haec hactenus de *Amenophi* Aegyp-

(*s*) Vtriusque vocis exempla dabit *La Crozius* in Lexico p. 126, 156, ſed in eo deſideratur ⲛⲟⲩϥⲓ.

(*t*) Poſtquam haec ſcripſiſſet *Iablonskius*, ipſe edidit a. 1753 Syntagmata tria de Memnone Graecorum et Aegyptiorum, huiusque celeberrima in Thebaide ſtatua. Teſtatur Clar. *Weſſelingius*, *Iablonskium* de Memnone *pereruditè* egiſſe, ad *Herodoti* lib. II cap. 106, ubi antiquiſſima et prima ſtatuae Memnonis, Thebis erectae, mentio invenitur.

Aegyptiorum, qui non est diversus a Graecorum Memnone. Porro monendum, id ipsum nomen satis familiare fuisse in Aegypto, datum inprimis pluribus regibus, ut patet ex historia *Manethonis* et *Chaeremonis* Aegyptiaca, cuius fragmenta nobis servavit *Fl. Iosephus* lib. I contra Apionem § 15, 26, 28, 32. Vide et *Syncellum* in Chronographia p. 62, 70 ac seqq. Nemo mirabitur, nomine *Amenophis* reges appellatos esse, qui noverit, pariter nomen *Memnonis* variis hominibus fuisse commune, ut ex *Diodoro Siculo* (*u*), *Strabone* (*v*), *Curtio* (*w*), et aliunde satis notum.

'ΑΜΟΥΘΑΝΤΑΪΟΣ, nomen regis Thebaeorum Aegypti, in *Eratosthenis* catalogo. Monui in annotationibus ad istum catalogum, vehementer hic discrepare lectionem *Scaligeri*, qui ex coniectura, ut videtur, in *Eusebianis* edidit 'Αμουρθαῖος. Vide in *Vignolii* Chronolog. S. tom. II p. 765 (*x*).

'ΑΜΟΥ͂Ν. Hoc nomine, si credimus Graecis, *Io-*

(*u*) Lib. I. 47, XVII. 7, 62, ad quae loca legendus *Wesselingius*.

(*v*) Respicit forte ad lib. XIII p. 908, sed illic pro Μέμνων restituendum Μέντωρ, monente *Casaubono*.

(*w*) Lib. IX cap. 3. 21.

(*x*) *I. R. Forster* in epistolis ad *I. D. Michaëlis*, huius spicilegium Geographiae Hebraeorum exterae iam confirmantibus, iam castigantibus, p. 10 loquitur de „rege ⲁⲙȣⲛ-ⲧⲁϥⲟ *Amuntaeo* i. e. *Ammanodoto* (ap. *Eratosth.*), qui a *Manethone* (ap. *Ioseph.*) appellatur *Tiamus* vel *Ti-Amun* ϯ-ⲁⲙⲟȣⲛ, *ab Ammone datus*; quod revera idem nomen est". Sed apud *Eratosthenem* dicitur *Amunthantaeus*, et a *Manethone* apud *Iosephum* lib. I c. Apionem § 14 Τίμαος, sive in codice Hafniensi et apud *Eusebium* lib. X Praep. Euang. c. 13 Τίμαιος, non vero Τίαμος. Respexit forte *Forsterus* ad ea, quae scripserat *Iablonskius* in *Vignolii* Chronologia tom. II p. 756.

Iovem lingua sua Aegyptii appellabant. *Plutarchus* de Is. et Osir. p. 354, attamen ex sententia aliorum, scribit, ἴδιον παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν, ὃ παράγοντες ἡμεῖς Ἄμμωνα λέγομεν. Non uno modo nomen a veteribus scribitur. In *Herodoti* (y) lib. II cap. 42 est, Ἀμμοῦν Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. Apud *Iamblichum* de Mysteriis sect. VIII c. 3, Ἀμῶν (z) κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων γλῶσσαν λέγεται. Male *Hesychius* Ἀμμοῦς. Non opinor, *Aristotelem* sic locutum fuisse. Sed est forte error librariorum, non ipsius *Hesychii*, qui scripserit Ἀμμοῦν. Est sine dubio (*a*) nomen Aegyptiacum, scribendumque ⲀⲘⲞⲨⲚ, quae vox significat *lucidum*, vel *lucem inferentem*. Plura eam in rem testimonia congesta, ipsumque hoc nomen ex lingua et Theologia veterum Aegyptiorum explicatum videbis in Pantheo meo lib. II cap. 2 (*b*).

ἈΜΥΝΤΑΓΟΣ, ἈΜΟΥΝΤΑΓΟΣ, ἈΜΥΡΤΑΓΟΣ, nomen regis Thebaeorum, de quo infra v. Μυρταῖος.

Ἄνου-

(y) *Eustathius* in *Dionysii* Perieg. vs. 211 legerat in suo *Herodoti* codice Ἀμοῦν, quod verius videbatur *Wesselingio* in notis, quae consulendae.

(z) In codice MS. Parisiensi legitur Ἀμοῦν vel Ἀμοῦν, teste *Th. Gale*, in notis p. 302.

(*a*) Hebraicum esse opinatur *Bochartus* in Geogr. p. 204, in defensione huius operis adversus *Salmasium* p. 831, et alibi. Nec dissentire videtur *Squire* ad *Plutarchum* de Is. et Osir. p. 22. Originem nominis Aegyptiacam agnoscit *Wilkins* in Diss. de Ling. Copt. p. 95, sed derivat a voce ⲈⲘⲈⲚⲦ *Occidens*. Minus recte. Conf. *Iablonskii* Pantheon part. I p. 166, 167.

(*b*) Vid. *Alberti* in Observat. Misc. Crit. vol. IV p. 98, et ad *Hesychium* v. Ἀμοῦς.

"ΑΝΟΥΒΙΣ, ANVBIS. Numen Aegyptiorum forma canina, aut capite ſaltem canino praeditum, quod Graeci *Mercurium* interpretantur. De eo prolixe diſputavi in Pantheo Aegyptiorum Lib. v cap. 1 (*c*). Oſtendi illic vocem *Anubis*, vel ſine terminatione Graeca, *Anub* aut *Annub* (*d*), Aegyptiis ſignificare *aureum*. Rationem huius denominationis ibidem expoſui.

ANESE. *Artemiſia*. *Apuleius* de herbis cap. 10. *Kircherus* hoc interpretatur *bonum*, in Oedipo Tom. III p. 71. Aliquid dixiſſet, ſi interpretatus eſſet *pulchrum*, nempe ⲈⲚⲈⲤⲈ. Sed *Aneſe* non poteſt ſignificare *bonum*.

ANTES, vel ENTES, et ANTAEVS, idem qui *Mendes*, *Pan* videlicet Aegyptiorum. Idem etiam vox haec ſignificat, quod *Mendes*. Vide infra v. *Antaeus*.

ANTIAMAS. *Centaurea maior*. *Apuleius* cap. 34. Auctor ineditus Arabs in Bibliotheca, ſi modo re ipſa extat, citatus à *Kirchero* in Oedipo Vol. III p. 70, ex verſione eius ita ſcribit: *Centaurium Aegyptii vocant Antims*.

ANVSI. *Apuleius* de herbis cap. 101 ait: *Graeci elelisphanon*, *alii crosmin*, *alii bechion*, *alii phacon* ap-

(*c*) Antea *Iablonskius* de Anubide, numine Aegyptiaco, et de origine nominis, quaedam monuerat, inſerta *I. G. Michaëlis* Obſervationibus Sacris, ac Theſauro Epiſt. *La Croziano* tom. I p. 168—170.

(*d*) Origine nominis Aegyptiaca non neglecta, "Ἀννοῦβις poteſt ſervari in *Stephano Byz.* v. Κυνῶν πόλις, quod contra *Berkelium Holſteniumque* monet *Iablonskius* in Pantheo l. c. p. 17, 18. In *Luciani* dialogis mortuorum, codices omnes editi praebebant "Ἀγγουβις, pro quo deinde receptum "Ἀνουβις. Vid. not. tom. I. p. 392.

appellavere. *Aegyptii Anuſi*, *Latini ſalviam*, *alii tuſſilaginem.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 40 [p. 453] Οἱ δὲ, κίοσμιν, οἱ δὲ, φάγνον (vel σφάγνον), οἱ δὲ βήχιον (vid. Erotian. in Βηχία), Αἰγύπτιοι ἀνυσὶ (vel ἀπουσὶ), Ῥωμαῖοι κορσάλβιον, οἱ δὲ σάλβια (*e*). Vide *Apuleium* l. c. et *Plinium* Lib. XXVI cap. 6.

'ΑΝΟΥΦΙ΄. *Gramen.* Appendix ad *Dioſcoridem* Lib. IV cap. 30 [p. 464]. An legendum 'Ανουχὶ, vel 'Αναχί. *Achi* certe Aegyptii dicebant *viride.* Vide illam vocem, et ſupra Ἄγρωςις. In vulgatis Coptorum libris *gramen* dicitur ⲟⲩⲥⲓⲙ.

ANTAEVS. Numen Aegyptiacum, a quo dictus nomus Antaeopolites, urbsque Antaeopolis. Idemque ex aliis indiciis colligitur. Mea quidem ſententia, *Antaeus* hic Aegyptiace ſonabat ⲉⲛⲧⲏⲥ, *Antes*, eratque idem cum *Mendete*, Coptice ⲙⲉⲛⲧⲏⲥ, quem Graeci *Panem* reddunt. Plura de hoc argumento diſſerui in Pantheo Aegyptiorum Lib. II cap. VII § 15 pag. 302. ſeq.

ANTVEO RIN BESOR. *Bugloſſa. Apuleius* cap. 41. Appendix ad *Dioſcoridem* Lib. IV c. 128 [p. 471] habet Αὐτουένριν βέσωρ. Codex *Apuleii* optimus *Voſſianus* in Bibliotheca Leidenſi *antebeneris beſur.* Mira eſt *Kircheri* interpretatio, quae eius incredibilem in Copticis imperitiam ſatis prodit. Ita autem ſcribit in *Oedipo*, Tom. III p. 73. ⲁⲛⲧⲟⲩⲉⲣ ⲙ ⲃⲟⲩⲥ *id*

(*e*) In editione *Saraceni* legitur: οἱ δὲ, κίοσμιν, οἱ δὲ, φάγνον, Αἰγύπτιοι βήκιον, Ῥωμαῖοι ἀπουσὶ, οἱ δὲ, κόσαλον, οἱ δὲ, σάλβια.

id est lingua bovis. Quibus in verbis nihil omnino sani inest.

'ΑΝΩΘ'. *Telephium.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. II cap. 217 [p. 451].

'ΑΝΩΝΙΜ'. *Oreoselinum.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. III cap. 76 [p. 455].

'ΑΝΩΥΦΗ'Σ, *υἱὸς ἐπίκοινος.* *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum. Quid sibi vult *υἱὸς ἐπίκοινος*? Voce hac videtur significari Hermaphroditus, utroque sexu praeditus. Id veteres crediderunt de gruibus. *Suidas*, Γέρανος, τὸ ὄρνεον ἐπίκοινον τῷ γένει. Grammatici nomina illa vocant ἐπίκοινα, quae sunt generis et masculini et foeminini. Sed verba *Eratosthenis* in mendo cubant, ad hunc modum corrigenda. 'Ανωυφὴς υἱὸς ἐπίκλεινος, *Anouphes, quod significat filium illustrem*, vel *filium gloriose genitum.* Posset et legi Ανώυμις, ϵⲛⲱⲟⲩⲙⲓⲥ, vel ϵⲛⲱⲟⲩⲙⲓⲥⲓ, quod significat proprie *gloriose genitum.* Plura hanc in rem disputo in annotationibus ad *Eratosthenis* Catalogum, editis a *Vignolio* in Chronologia sacra, Tom. II p. 745 seq.

"ΑΠΑΠ. *Helxine.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. IV c. 39 et 86 [p. 464 (*f*)].

"ΑΠΑΠΠΟ'Σ, *μέγιστος.* *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum. Nempe ⲁϕⲱϕ, *Aphoph*, et in dialecto superioris Aegypti ⲁⲡⲱϕ, *Apoph*, significat *gigantem.* Plura de hac voce notavi ad *Eratosthenis*

(*f*) In editione *Saraceni*, ubi "Απαπ vulgatur, verba appendicis ad c. 86 non repetuntur.

nis Catalogum, in *Vignolii* Chronol. p. 753, 754. Vide et *Pantheon* meum Lib. v cap. 11 §. 22 (*g*).

ΑΠΕΜΟΥΜ'. *Mandragora.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. iv cap. 76 [p. 467].

ΑΠΕΜΦΙ'Ν. *Cicuta.* Appendix *Dioscoridis* Lib. iv cap. 79 [p. 468].

APIS, bos facer Aegyptiorum, idemque Numen ab hac gente religiosissime cultum Memphi. Omnia, quae de Numine hoc dici possunt, collegi et accurate digessi, in *Pantheo* Lib. iv cap. 11 (*h*).

"ΑΠΟΠΙΣ. Ita appellatur, in Aegyptiorum fabulis sacris, Solis frater, qui adversus Iovem bella gessit, teste *Plutarcho* de Iside p. 365. Vox *Apopis* idem significat, quod "Απαππος *Eratosthenis*, nempe Gigantem. Vide vocem "Απαππος, et inprimis *Pantheon* Lib. v cap. 11 § 22 (*i*).

'ΑΠΟΥΣΙ'. Vide ἐνουσί.

"ΑΡΑ-

(*g*) Conf. *Forster* in epist. ad *Michaëlis* p. 4—7, qui Apappum et Sesostrim esse eumdem contendit.

(*h*) Negligendae non sunt notae *Alberti* ad *Hesychium* v. "Απις, *Wesselingii* ac *Valckenaerii* ad *Herodoti* lib. III c. 28 et 29. — *La Crozio* videbatur origo nominis "Απις ex Aegyptiaco ϩⲎⲠⲒ (api), *numerus*, *mensura*, verosimilior, quam ex ϨⲎⲂⲒ (habi), *luctus*, *lugere*.

(*i*) Adiungatur *F. S. de Schmidt* de sacerdotibus et sacrificiis Aegyptiorum p. 322—324. Scribit *Squire* ad *Plutarchi* l. c. p. 14 „Hic Apopis idem videtur fuisse atque Aegyptiorum Apis, Graecorum Epaphus". Sed vide *Iablonskium* l. c. p. 100.

ΆΡΑΧΟΥ. *Anethum.* Appendix *Dioscoridis* Lib. III c. 67 [p. 455]. In versione N. Testamenti Coptica, Anethum Matth. XXIII. 23. dicitur ⲡⲓⲁⲙⲓⲥⲓ.

ἌΡΓΟΣ. Argivi quamdam cum Aegyptiis videntur habuisse convenientiam. Nomen ipsum Ἄργος erit ⲉⲣⲭⲁⲓ, quasi dicas *Musicum.* Fuerunt Argivi Musices non imperiti, ut nec Graeci omnes. Sed tum a Barbaris hoc traxerunt Graeci. Vide *Suidam* in Ἀράβιον ἄρ' ἐγώ. De Argivis *Eustathius* in *Dionys.* p. 68 extr., 69 initio, *κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον ἤκουσάν ποτε καὶ μουσικοὶ εἶναι πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων.* Vide *Eustath.* in Iliad. Σ. p. 1139. v. fin. (*k*). De Tubis Argivorum *Plutarchus* in Symposiacis Opp. Tom. II p. 671, et Nauplios *Αἰγυπτίους τὰ παλαιότερα* fuisse *Pausanias* existimat, Messen. p. 145. Κέστερ, νεανίας· Ἀργεῖοι, apud *Hesychium* videtur accedere ad ϩⲉⲗϣⲓⲣⲓ. Ἰω Luna, *Eustath.* in *Dionys.*, *Cedren.*, Aegyptiis ⲓⲟϩ (*l*). Quid si hinc Iuno regina, quemadmodum Isis sive Io regina Coeli dicebatur. Iunonis sane cultus ab Argivis ad Faliscos, *Dion. Hal.* I. p. 17, a Faliscis ad Romanos pervenit, ut e *Livio* et aliunde patet. Vtebantur Argivi scutis insigni magnitudine, ita ut in proverbium abirent. Apud Faliscos, qui erant Argivi, hoc quoque inter reliquias morum patriorum commemorat *Dionys. Halic.*, quod uterentur scutis Argivis L. I p. 17. Conf. *Pausanias* Corinth. p. 324. vers. Gall. ubi consule notas Gedoynii; et Arcadic. p. 353, ubi iterum notae interpr. Gallici consulendae. Scuta vero Aegyptiorum etiam in S. Lit. me-

(*k*) *Herodotus* lib. III c. 131.

(*l*) Plura ipse *Iablonskius* in Pantheo lib. III c. I p. 4, 5, 6.

memorantur. Erant enim eximiae quoque magnitudinis. Vide praecipue *Xenophontem* in Cyropaedia. Ἀργεῖοι Ἀφροδίτῃ ὗν θύουσι, καὶ ἡ ἑορτὴ καλεῖται Ὑστήρια, teste *Zenodoto* in commentariis Histor. apud *Athenaeum* Lib. III c. 15. Videtur hoc esse Aegyptiacum. Vide de suibus *Herodotum* Lib. II c. 47. Ratio aedificandi antiquissima apud Argivos videtur desumta ab Aegyptiis. Exemplum habes in constructione murorum Tirynthis. Vide *Pausaniae* Corinthiaca, cap. 25. Nemeae in Argolide certamina sacra celebrabant in honorem Iovis Nemei circa solstitium hybernum. *Pausan.* Corinth. c. XV. Ad istius loci illustrationem haec facient. Primo enim Pelasgorum, qui Argivi sunt, nomen videtur esse Aegyptiacum, et idem cum *Polas*, ut vocabatur urbs quaedam a Colchis condita, de qua notum illud *Callimachi* (*m*) Epigramma,

Ἄσυρον ἐκτίσσαντο. τὸ μὲν φυγάδων τὶς ἐνίσποι
Γραικὸς, ἀτὰρ κείνων γλῶσσ᾽ ὀνόμηνε Πόλας.

Testari hoc etiam videntur veteres, si loca eorum comparentur. Vide *Grotium* in I Maccab. XII. 7. Deinde Phoroneus audit Aegyptius *Arnobio* Lib. VI p. 191. Denique Inachus Aegyptiace sonat fluvium, qui Algam vehit.

ARON, genus *bulbi*, in Aegypto maxime proveniens. *Plinius* Lib. XIX cap. 5, et XXIV. 16.

ἈΡΟΥΗΡΙΣ ab Aegyptiis dicebatur Horus senior. *Plutarchus* de Iside p. 355. Idem p. 373, *Apollo ex Iside et Osiride adhuc in utero* Rheae versantibus dicitur natus. — Ideoque *deum illum* — *seniorem Horum appellant* (*n*). Qualenam sit hocce Numen, et

(*m*) Inter Epigrammata *Callimachi*, a *Bentleio* collecta, p. 476, ubi vide hujus notas. De Colchorum et Aegyptiorum cognatione testatur *Herodotus* II. 104.

(*n*) Putat Cl. *Wyttenbachius* p. 459 ed. novae, hanc esse glossam, ortam ex antecedentibus p. 458.

et quid nomen illius ſignificet, prolixe ſatis expoſui in *Pantheo*, Lib. II cap. IV § 7, 9 et 13 (*o*).

ARPEDONAPTAE. Ordo quidam ſapientum et ſacerdotum in Aegypto, teſte *Democrito* apud *Clementem Alexandr.* Lib. I. Stromat. p. 304. Vide et *Euſebii* Praeparat. Evangel. Lib. X cap. IV. Exiſtimo ſic in Aegypto appellatos fuiſſe *τοὺς ἱερογραμματεῖς*, ſive Sacrorum Scribas, nomine ipſo indicante *νοημονικοὺς*, ſive eos, qui *νοήματα*, *ſcientias ſacerdotum ſacras*, traderent et excolerent. Pluribus ea de re ſententiam meam dixi in Theſauro *La Croziano* Tom. I p. 179, 180, et in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum § XL (*p*).

ARPOCRATES vel HARPOCRATES, Deus Aegyptiorum, de quo extat Syntagma valde doctum *Gisberti Cuperi.* Ego exiſtimo, nomen eius Aegyptiis ſonuiſſe, ⲁⲣ-ⲫⲱϧ-ⲣⲁⲧ, *claudicantem pede*, et Numen hoc fuiſſe ſymbolum ſolis hyberni, vel ſolis in ſolſtitio hyberno, quo tempore ſol veluti claudicare vetuſtis Theologis videbatur. Vide plura in Pantheo noſtro Lib. II cap. VI.

ἈΡΣΑΦΗ'Σ. Cognomen Oſiridis, teſte *Plutarcho* de Iſide p. 365 (*q*), quando nempe Oſiris ſignificat non

(*o*) In lapide literato Alexandrino apud *Muratorium* p. CCXLVII 5 pro ΑΟΤΡΙΒ, ſeu Α ΑΟΤΡΙΒ, forte legendum ΑΡΟΤΗΡΙΣ, ex coniectura *Hagenbuchii* in Epiſtolis Epigraphicis p. 306. Vide etiam de alia inſcriptione ibid. et p. 99.

(*p*) Legendus omnino *de Schmidt* de ſacerd. et ſacrif. Aegypt. p. 134—148.

(*q*) In *Plutarchi* loco, pro Ἀρσαφής, *Squirius* p. 94 malebat Ἄσιρις. Vulgatum tuenti idoneo iudici *Iablonskio* aſſentitur Cl. *Wyttenbachius* p. 498 novae editionis. *Squirii* coniecturam vero valde ſimilem iudicat *A. I. Silveſtre* de

non maritum; sed filium Isidis. Addit, nomine hoc Aegyptiis designari τὸ ἀνδρεῖον, id est, ut *La Crozius* explicabat, membrum viri, generationi inserviens. Id certe vox Aegyptiaca clare significat. Nam ⲉⲣⲭⲫⲉ, quod Graeci vix aliter, quam per Ἀρσαφὴς exprimere noverant, lingua Aegyptiorum dicitur τὸ αἴτιον τῆς γενέσεως (*r*). Plura hac de re videbis notata in annotationibus meis ad *Eratosthenis* Catalogum regum Thebaeorum, in *Vignolii* Chronol. Sac. Tom. II p. 740, et in Pantheo Lib. II cap. VII § 9.

'ΑΡΤΑ'ΒΗ. Genus quoddam mensurae, nonnunquam plus valens medimno Attico, nonnunquam eidem aequipollens, nonnunquam minor, unde tres statuuntur Artabae species. A nonnullis vox haec tribuitur Persis et Medis. Quam in rem testimonia liberali manu congessit *Hadr. Relandus* in Dissertatione de veteri lingua Persarum voce ARTABA (*s*). Alii vo-

de Sacy, Lettre au sujet de l'Inscription Egyptienne du monument trouvé à Rosette (à Paris 1802) p. 30.

(*r*) *D. Wilkins* in Thes. Epist. *La Croziano* tom. I p. 379 monet, in Lexico suo MS. non inveniri vocem ⲁⲣⲭⲫⲉ, unde ex sententia *La Crozii* derivandum Ἀρσαφής. Hoc scribens, non recordatus videtur, vocabulum ⲉⲣⲭⲫⲉ, sic enim dederat *La Crozius*, esse compositum ex ⲉⲣ et ⲭⲫⲉ sive ⲭⲫⲟ, quod saepius ponitur notione *generandi* aut *nascendi*. Locis a *Iablonskio* et in *La Crozii* Lexico p. 169 laudatis addas Genes. v. 3, 4, 6, VI. 10, XXIII. 4, I Cor. v. 15, 2 Tim. II. 23. In Differt. de Lingua Coptica p. 96 dubitat *Wilkins*, sitne Ἀρσαφής vox Arabica, an Coptica: si Coptica, derivandam censet ab ⲉⲣ *facere* et ϭⲁⲫⲏ *fiducia*, ut indicetur *vir cui fiducia est in virtute sua*; potius tamen originem ex Arabia petit.

(*s*) Differtat. Miscellan. part. II p. 134—136.

cem eamdem Aegypto in acceptis referunt. Vide *Relandum* voce citata, et *Wilkinsii* Dissertationem de Lingua Coptica p. 96 et 97. Et certum est, in Coptorum libris reperiri vocem ⲉⲣⲧⲱⲃ, ad designandam hanc mensuram. Praefert etiam ista vox typum Aegyptium, et ex Lingua Aegyptiorum facilis illius ratio reddi potest. Denique et illud addendum, vocem hanc hodieque Coptis in usu esse, qui voce *Ardeb* certam quamdam mensuram designant, quod refert *Vanslebius*, dans la Relation d'un Voyage fait en Egypte p. 24. Verum dici vix certo potest, an vox illa origine sit Aegyptia, an vero à Persis, cum hi dominarentur Aegypto, in regionem isthanc fuerit invecta.

ἌΡΤΗΣ. Stella Martis. Vide in articulo Ἐρτωσί.

Ἀ΄ΣΑΙΦΗ΄. *Halimus.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. 1 cap. 121 [p. 443].

ἌΣΤΥ. *Vrbs.* Athenienses vocem hancce ab Aegyptiis, ac speciatim Saïtis traxisse, Aegyptii quondam asseverabant, teste *Diodoro Siculo* Lib. 1 p. 24 fin., cuius haec verba sunt: τοὺς Ἀθηναίους δέ φασιν ἀποίκους εἶναι Σαϊτῶν τῶν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ πειρῶνται τῆς οἰκειότητος ταύτης φέρειν ἀποδείξεις· παρὰ μόνοις γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὴν πόλιν Ἄςυ καλεῖσθαι, μετενηνεγμένης τῆς προσηγορίας ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτοῖς Ἄςεος. Quid vero de observatione hac dicendum sit, mihi nondum constat (*t*).

Ἀ΄ΣΕΑ-

(*t*) Grammatici veteres ac recentiores voci ἄςυ originem Graecam attribuerunt, sed valde diversam, et non raro ineptam. Vide not. ad *Hesychium* et *Stephanum Byz.* v. Ἄςυ, atque *Lennepii* Etym. L. Gr. 1. 173. Cl. *Wesselingius* ad *Diodorum Sic.* lib. 1 c. 28 putat, vocabulum ἄςυ peregre in Graeciam venisse, et a primis Atheniensibus ad uni-

ΑΣΕΑΛΟΥΡΙ΄. *Halimus*, Appendix ad *Dioscoridem* Lib. I cap. 121 [p. 443].

'ΑΣΜΑ'Χ· *δύναται τοῦτο τὸ ἔπος, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, οἱ ἐξ ἀριςερῆς χειρὸς παριςάμενοι βασιλέϊ*, quod erat indicium ignominiae, *Herodotus* Lib. II cap. 30. Nempe finiſtra manus, uti hodie, ita tum quoque minus erat honorata, quam dextra, quemadmodum obſervat *Diodorus Sic.* Lib. I cap. 67. *Wilkinſius* vocem hanc ex lingua Hebraica explicare aggreditur, quem vide p. 97. Obſervare autem operae pretium eſt, Codices *Herodoti* non eamdem hoc loco praeferre lectionem. In editione certe *Gronovii*, quae auctoritatem Codicis optimi Medicei praecipue ſequitur, legimus 'Ασχαμ' (*u*). Quid ſi igitur addita litera unica legamus Σασμάχ? Id explicari poſſet ϣⲱϣ ⲙⲉϩ, *Sosmeh*, aut *Sosmah*, quod ſignificat *plenos ignominia et deſpectu*; quod loco *Herodoti* adducto ſatis bene convenit. Aut compoſita vox erit ex ϭⲁϫⲏ, *ſiniſtra*, et ⲟϩⲓ, *ſtare*. Legerem tum 'Ασασμὰχ, nempe ϩⲁ ϭⲁϫⲏ ⲙⲟϩⲓ, *ad ſiniſtram ſtantes*, quod rem ab *Herodoto* ſignificatam prorſus exprimit. Videntur hi eſſe, quos alii ſcriptores vocant εὐωνυμῖται, *Ptolemaeus* Geogr. Lib. IV cap. VIII p. 114, *Agathemerus* Lib. II cap. V, *Stephanus Byzantinus* in hac voce, Pſeudo-*Calliſthenes* apud *Fabricium* Biblioth. Graec. Vol. XIV p. 148. In lingua

universos Graeciae incolas propagatum fuiſſe, atque id ipſum ineptiſſimas Grammaticorum originationes arguere.

(*u*) Quamvis in aliis codicibus *Weſſelingius* quoque inveniſſet 'Ασχάμ, et nihil hoc de vocabulo conſtitutum haberet, retinuit tamen auctoritate plurium ſchedarum 'Ασμάχ. *Reiskio* non diſplicebat 'Ασχάμ, iſtud cum ſimili Arabum vocabulo, *ſiniſtram* notante, contendenti. In notis ad *Herodoti* l. c. opinio *Wilkinſii*, levi errore, *Relando* adſcribitur.

gua Aethiopica reperitur vox Herodoteae certe admodum ſimilis; ſed quae contrarium ſignificat. Eam in rem adfero verba Cl. *La Crozii*, dans l'Hiſtoire du Chriſtianisme d'Ethiopie p. 205. in notis: ASMACHE *eſt un mot de la Langue Amharique, qui ſignifie des Soldats choiſis, ou diſtinguez. Voiez le Lexicon Amharique de Mr.* Ludolphe p. 77.

'ΑΣΟΝΘΙ'. Vide 'Ασχάθ.

'ΑΣΟΝΤΙΡΙ'. *Halimus.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. I cap. 121 [p. 443].

ASTABORAS. *Ramus aquae venientis e tenebris.* Ita *Plinius* Lib. v cap. IX.

ASTAPVS. *E tenebris aqua. Diodorus* L. I p. 24, τὸν ποταμὸν (Nilum) 'Αςάπουν προσηγορεύκασιν, ὅπέρ ἐςι μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν 'Ελλήνων διάλεκτον, ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ. *Plinius* Lib. v cap. IX.

ASTVSAPES. *Latentis* ſignificationem adiicit *Plinius* Lib. v cap. IX. Ceterum, tria haec vocabula poſtrema, ad Aethiopicam veterem potius, quam ad Aegyptiacam linguam videntur referenda (*v*).

ASTERION. *Marrubium. Apuleius* cap. 45, et ſic Appendix *Dioſcoridis*, 'Αςεροπή, Lib. III. cap. 119 [p. 458]. Vide et *Kircherum* in Oedipo, Tom. III p. 74.

'ΑΣΦΗ'. *Halimus.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. I cap. 121 [p. 443].

'ΑΣΦΟ'Σ.

(*v*) De tribus iſtis vocabulis legantur *Salmaſius* in Exerc. Plin. tom. I p. 296—298, et *Weſſelingius* ad *Diodori Sic.* lib. I c. 37 p. 45.

'ΑΣΦΟ'Σ. *Ballote*, seu *nigrum Marrubium*. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. III cap. 117 [p. 457].

'ΑΣΧΑ'Θ. *Arnoglossa*. Ita *Apuleius* de herbis cap. I. Aliae editiones et Codex MS. Vossianus habent *Asuth*. In appendice ad *Dioscoridem* L. II cap. 153 [p. 445], legitur 'ΑΣΟΝΘ' (*w*). Videtur scriptum fuisse 'ΑΣΟΥ'Θ, uti legitur in Codice *Apuleii* Vossiano, et editionibus quibusdam. Sic etiam auctor ineditus Arabs apud *Kircherum* in Oedipo, Vol. III p. 70, et apud eumdem interpres Hebraeus *Avicennae* אשיות.

'ΑΤΑ'ΡΒΗΧΙΣ, nomen *urbis* Aegyptiacum, in qua 'Αφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἵδρυται, quod testatur *Herodotus* lib. II c. 41. A *Stephano Byzantino* 'Ατάρβικις appellatur. Censeo in *Herodoto* legendum esse 'Ατάρβηκιν, cuius reliqua verba ipsam nominis originem indicant. Erat in ista urbe templum sive aedes Veneris, et Graecis dicebatur 'Αφροδίτης πόλις. Videatur *Strabo* Lib. XVII p. 552. 'Ατὰρ enim est nomen *Veneris* Aegyptiacum, sermone patrio ⲁⲑⲱⲣ, et ⲃⲁⲕⲓ significat *urbem*. Plura dixi in Diss. de Remphah p. 77, 78, et in Pantheo Lib. I cap. I § 3 (*x*).

"ΑΤΩΡ. Ἡ μελία ὑπὸ Αἰγυπτίων. *Hesychius*. Quomodo fraxinus ab Aegyptiis appellata fuerit, ex eorum libris, quos quidem viderim, discere non licet. Arborem vero hanc in Aegypto non fuisse infrequentem, discimus ex *Theophrasto* Lib. IV Hist. Plant. cap. IX p. 86. Non dissimulabo hic coniecturam, quae olim mihi in mentem venit, *Hesychium* scilicet scripsisse, "Ατωρ· ἡ μύλιττα ὑπὸ Αἰγυπτίων. Mylittam dictam fuisse

(*w*) Interpretatio Latina praebet *Aschat*.
(*x*) Conf. Miscell. Observ. Crit. vol. III p. 34, 35.

fuisse Venerem lingua Assyriorum, scimus ex testimonio *Herodoti* Lib. 1 c. 139, 199, quem illustrare satagerunt viri docti. Accedit, quod alibi *Hesychius* Μιλίτην exponat Venerem simpliciter, non addens, hoc esse ex dialecto Assyriorum. Μιλίτης, inquit, τῆς Ἀφροδίτης (*y*). Aegyptios vero Venerem suam dixisse Ἀτὼρ, vel Ἀτὰρ vel Ἀθὼρ, probavi in Pantheo meo Lib. 1 cap. 1.

ΑΥΆΣΕΙΣ, *habitationes desertis interpunctae.* Ita *Strabo* Lib. XVII p. 544 (*z*), ex emendatione *Casauboni*, loquens de *Oasi* Aegypti, Ἐςὶ δ' ὥσπερ οἵ τε ἄλλοι δηλοῦσι, καὶ δὴ καὶ Γναῖος Πείσων, ἡγεμὼν γενόμενος τῆς χώρας, διηγεῖτο ἡμῖν, ἐοικυῖα παρδάλει, κατάςικτος γάρ ἐςι ταῖς οἰκήσεσι περιεχομέναις ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ. καλοῦσι δὲ τὰς τοιαύτας οἰκήσεις αὐάσεις οἱ Αἰγύπτιοι. Et pag. 559, Αὐάσεις δ' οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσι τὰς οἰκουμένας χώρας περιεχομένας κύκλῳ μεγάλαις ἐρημίαις. Vide et *Stephanum* de Vrbibus, in voce Ὕασις. *Wilkinsius* in explicatione vocum Aegyptiacarum a veteribus conservatarum p. 99, ex eo putat nomen explicari posse, quod Aegyptii *tectum* dixerint ⲞⲨⲀϨⲤⲰⲒ, *U-ah-soi* Marc. 11. 4, ut sic intelligantur habitationes tectae, circumdatae solitudinibus et desertis. Neque explicationem hanc Cl. *La Crozius*, cum ea de re olim sermo iniiceretur, improbabat (*a*). Observa tamen, in Dialecto superiori

(*y*) Alio iterum loco *Hesychius*, Μυλήταν, τὴν Οὐρανίαν· Ἀσσύριοι. Plura dabunt eruditi ad vv. Μιλίτης, et Μυλήταν, sed nihil ad v. Ἄτωρ, ubi tantum coniectura quaedam *Is. Vossii*, vix cuiquam placitura. *Iablonskiana* vero, nisi fallar, se multis approbabit.

(*z*) Leguntur lib. 11 p. 192, 193, ubi notarunt *Casaubonus* et *Almelovenius*, iterumque ad lib. XVII p. 1140. In priori loco codex MS. Mediceus, monente *Abrah. Gronovio*, praebet Ἀνιάσεις, quae lectio non magis probanda, quam Ἀνάσεις et Ἀβάσεις.

(*a*) Conf. *La Crozii* Lexicon p. 67.

ris Aegypti, quae ab Arabibus Sahidica nuncupatur, ⲞⲨⲎϨ ⲬⲀⲤⲈ, quasi dicas οὐασαιέ, dici *habitationem desertam* (*b*). Copti hodie regionem illam in suis libris *Ouah* appellant, vel Οὐάχ, quasi posterior pars nominis huius paulatim absorpta et omissa fuisset.

ΑʼΥΤΟΥΕʹΝΡΙΝ ΒΕʹΣΩΡ. Vide supra in *Antuea rin besor.*

ʼΑΦΛΟΦΟʹ. *Mercurialis. Apuleius* cap. 72. Appendix *Dioscoridis* ad Lib. IV cap. 191 [p. 475].

ʼΑΦΩʹ. *Scordium.* Appendix *Dioscoridis* Lib. III cap. 125 [p. 458].

ʼΑΧΕΣΚΟʹΣ, nomen regis Thebaeorum, ab *Eratosthene* expositum ʼΟκάρας. Vid. in *Vignolii* Chronol. tom. II p. 754.

ACHI. *Viride. Hieronymus* Lib. VII in Iesaiam col. 187: *Pro iunco papyrum transtulerunt LXX, de quo charta fit, addentes de suo* ACHI, VIRIDE, *quod in Hebraico non habetur. Quumque ab eruditis quaererem, quid hic sermo significaret, audivi, ab Aegyptiis, hoc nomine, lingua eorum, omne quod in palude virens nascitur, appellari.* Legitur vox haec Iesaiae XIX. 7 (*c*), Genes. XLI. 2, 18. Codex Hebraicus ibi (*d*) habet אחו, interpretes Alexandrini ῎Αχει:

(*b*) Idem monet *Forster* in epist. ad *I. D. Michaëlis* p. 13, 14, ubi et alia. Adde *Wesselingium* ad *Hieroclis* Synecdemum p. 725, 731, et *A. A. Georgium* in praefat. ad fragm. Eu. Iohannis Copto Thebaicum p. LXXIV, LXXX sqq.

(*c*) In versione Alexandrina. In codice Hebraeo est ערות.

(*d*) Item Iob. VIII. 11, ubi Alexandrini dederunt βούτομον, Aquila et Symmachus ἕλος, Theodotion autem ʼΑχί.

Ἄχει: Coptus vero vel Aegyptius ⲡⲓⲁϫⲓ, ubi tamen dissimulare nolo, Membranas Oxonienses, Bodleianas, quas evolvi, habere ⲡⲓⲁⲭⲓ. Sed sufficit tamen *Wilkinsium* in suis Codicibus reperisse ⲡⲓⲁϫⲓ, quae vox ita scripta haud dubie origine est Aegyptiaca. Nam alioquin Copti eam extulissent ⲡⲓⲁⲭⲓ. Plura vide in Dissertat. de Terra Gosen Dissert. v § ix p. 59. Esset igitur ⲡⲓ—ⲁϫⲓ, *iuncus viridis in paludibus nascens* (*e*).

'ΑΥΑΦΕ'Ρ. *Sphondylium.* Appendix *Dioscoridis* Lib. iii cap. 90 [p. 456].

B.

Βαβιβυρου'. *Pastinaca.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. iii cap. 59 [p. 454].

BA-

(*e*) De vocabulis אָחוּ, Ἄχει, Ἄχι seu Ἀχί consulendi *Wesselingius* ad *Diodorum Sic.* tom. i p. 52, *Alberti* in Misc. Obs. Crit. vol. iv p. 92, idemque et alii ad *Hesychium* vv. Ἄκὶ et Ἄχι, *Schultens* ad Iob. viii. 11, *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 55, 56, *Haitsma* in Curis Philol. ad Gen. xli. 2, sed inprimis *Olavus Celsius* in Actis Societatis Scientiarum regiae Upsaliensis a. 1741 editis, atque in Hierobotanico part. ii p. 340 — 356. Comparentur dicta de voce Ἄγρωστις. *Vitringa*, *Schultens*, *Haitsma*, *Celsius*, plures alii, voci Ἄχι attribuunt originem Hebraeam vel Arabicam, sed Aegyptiacam *Bochartus*, *La Crozius*, *Woide*, *Michaëlis*, quibus ceterisque unus adiungatur *Hodius* de Bibliorum version. original. p. 118.

ΒΑ'ΒΥΣ. *Typhonis* nomen. Vide in Βέβων.

ΒΑΙ'. *Anima.* *Horus Apollo* Lib. I cap. VII, ἔςι γὰρ τὸ μὲν βαΐ ψυχή. Vide quae ea de re dixi in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum P. CXXXVI, CXXVII. Obſerva praeterea ⲃⲁϫⲥ Aegyptiis dici *longaevum.* Ideoque forte anima ⲃⲁϫⲥ dicta fuit, quod vita eius etiam poſt mortem corporis duraret. Confirmari id ex eo poſſet, quod *Horapollo* ſcribit Lib. I cap. 34, Phoenicem avem ſymbolum eſſe animae, quae diuturnam in hac vita moram traxerit, Ψυχὴν δὲ ἐνταῦθα πολὺν χρόνον διατρίβουσαν βουλόμενοι γράψαι, Φοίνικα τὸ ὄρνεον ζωγραφοῦσι, — ἐπειδὴ πάντων ἐν τῷ κόσμῳ πολυχρονιώτατον ὑπάρχει τοῦτο τὸ ζῶον. An vero forte antiquiores Aegyptii de animae immortalitate eadem ſenſere, quae Stoici, de quibus *Cicero* Tuſculan. Lib. I cap. 31: *Stoici autem uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus, diu manſuros aiunt animos, ſemper negant.* Vide quae obſervavi in Pantheo Aegyptiorum, Lib. I cap. II § 2, 3 (*f*).

ΒΑΙΗ'Θ. Ἱέραξ. *Accipiter.* Ita *Horapollo* Lib. I cap. VII, ἀντὶ ψυχῆς ὁ ἱέραξ τάσσεται, ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἑρμηνείας· καλεῖται γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις ὁ ἱέραξ, Βαϊήθ. Certe ⲃⲁⲥ Aegyptiis quondam audiebat certa accipitrum ſpecies. In Vocabulario brevi Coptico-Sahidico-Graeco, quod in Bibliotheca Regis Galliarum extat, haec deprehendi. ⲡⲟⲩⲫⲟⲥ. ⲡⲉⲕⲧⲉⲕⲟⲣⲁⲝ. ⲛ̀ⲃⲁⲥ. ⲛⲑⲥⲟⲥ. ⲉⲥⲃⲥⲥ. Et mox

(*f*) Dubito, an Βαΐ apud Aegyptios ſymbolice ſignificarit animum humanum, reſpectu habito ad vocem ⲃⲁⲥ, ramus *palmae*, cuius diuturnitas paſſim celebratur. Vid. O. *Celſii* Hierobotanicon, part. I p. 534 ſqq.

mox iterum, ⲂⲞⲨⲂⲞⲤ ⲠⲂⲀⲒ. Vide praeterea Deuter. XIV. 7, et Prolegomena mea ad Pantheon p. CXXXVII.

ΒΑΪΣ. *Ramus palmae. Chaeremon* Stoicus, apud *Porphyrium* de Abstinentia Lib. IV § VII, de Sacerdotibus Aegyptiis: Κοίτη δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν σπαδίκων (sic recte *Salmasius* emendat) τοῦ Φοίνικος, ἃς καλοῦσι βαΐς, ἐπέπλεκτο. Nempe ⲂⲀⲒ est *ramus palmae*, quae vox Aegyptiaca, apud Interpretes Scripturae Coptos, frequenter occurrit. Transiit haec vox postea ad Graecos (*g*) recentiores, qui ea non raro utuntur. Vide *Hesychium* in Βαΐς, et alios (*h*). *Wilkinsius* in Dissertatione saepius citata p. 99, ait: ⲂⲀⲒ *stirpem*, *palmitem significat:* negligenter admodum. ⲂⲀⲒ enim nonnisi de *palma* arbore accipitur, neque etiam arborem ipsam, sed tantum palmae ramum significat. Ipsi *Palmae* arbori nomen erat ⲂⲈⲚⲒ. Io-

(*g*) Voces βαΐς et βαΐον origine Graecas esse, male opinabantur Auctor Etymologici M., *Phavorinus*, alii. Optime Grammaticus quis incertus, cuius verba e cod. MS. dedit *Du Cange* in Glossario p. 166, τὸν κλάδον τῶν Φοινίκων Ἑβραῖοι (immo vero Aegyptii) βαΐα προσαγορεύουσι — ὁμοίως δὲ καὶ ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων παραλαβόντες καλοῦμεν τῇ αὐτῇ τοὺς κλάδους τῶν Φοινίκων. De origine Aegyptiaca vide *Salmasium* ad *Achillem Tatium* p. 621, 622, et *I. H. Mingarellium* in not. ad Aegyptiorum Codicum reliquias, Venetiis in bibliotheca Naniana asservatas, p. LIV. Dicebatur ramus palmae dialecto Memphitica ⲂⲀⲒ, sed Sahidica ⲂⲀϨ, unde magis origo vocabuli Βαΐς Aegyptiaca comprobatur, quia *in Aegyptiorum dictionibus etiam in fine aspirantur vocales*, quod recte *Priscianus* animadvertit lib. 1 p. 549 ed. Putschii.

(*h*) Conf. not. ad *Hesychium* v. Βαΐς, et *de Rhoer* ad *Porphyrii* l. c. p. 318.

Iohann. xii. 13, ⲁⲩϭⲓ ⲛ̀ⲍⲁⲛⲃⲁⲓ ⲉ̀ⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ⲍⲁⲛⲃⲉⲛⲓ, Ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων. Ex quibus verbis differentia inter ⲃⲁⲓ, quod *ramum palmae* designat, et ⲃⲉⲛⲓ, quae est ipsa *palma* arbor, a quovis colligi facile potest. De voce ⲃⲉⲛⲓ vero, quaedam habes etiam hic in articulo Σεβέννιον.

ΒΑ΄Λ. *Myrrha.* Testatur id *Plutarchus* de Iside et Osir. p. 383. Monet *Athenaeus* Lib. xv p. 689, Myrrham primo in Aegyptum, et ex Aegypto in Graeciam vehi. Observa vero, in Coptorum libris *myrrham* dici ϣⲁⲗ, *Sal.* Vid. Exod. xxx. 23, Matth. ii. 11 (*i*).

ΒΑΛΙ΄Α, ὀφθαλμιά. Ita *Hesychius.* Haec vero ex lingua Aegyptiaca defluxisse, coram me monuit, idque mihi facile persuasit illustris *Montfauconius*, cum anno 1719 Lutetiae Parisiorum saepius ad eum inviserem. Etenim ⲃⲁⲗ Aegyptiis dicitur *oculus*, ὀφθαλμός. Verosimile fit, ab illa voce ⲃⲁⲗ, Graecos, Medicorum filios, in Aegypto confecisse vocem βαλίας, eamque ad alios Graecos deinde dimanasse.

ΒΑ΄ΡΙΣ. *Navigii* genus, apud *Herodotum* Lib. ii cap. 41, et praecipue 96, ubi illius structuram describit. Vide et *Diodorum Siculum*, Lib. i p. 87, *Hesychium* v. Βᾶρις, *Plutarchum* de Iside et Osiride, ubi

(*i*) *Plutarchum*, raptum ab aliis in errorem, secuti sunt *Montfauconius* et *Kusterus*, confundentes ϣⲁⲗ, *myrrha*, et ⲃⲁⲗ, *oculus*; quod recte monet *Alberti* ad *Hesychium* v. Βαλία, et ante eum *Wilkinsius* l. c. p. 190.

ubi p. 358 legitur, τὴν δὲ Ἴσιν πυθομένην ἀναζητεῖν ἐν βαρίδι παπυρίνῃ, τὰ ἕλη διεκπλέουσαν. Nam, ut *Plinius* ait, Lib. XIII cap. 11, *Papyrus nascitur in paluſtribus Aegypti, — ex ipſa navigia texunt, et ex libro vela tegetesque.* *Themiſtius* Orat. IV p. 49, Ἐν ταῖς βάρεσι πλέουσι διὰ τοῦ Νείλου. Vide ibi notas *Petavii*, et *Pignorium* in explicatione Tabulae Iſiacae p. 26, verſ. et 36. Edit. Francofurt. Adde *Syneſium* de Providentia p. 66 edit. Turnebi, et omnino *Galeum* in *Iamblichum* de Myſteriis p. 285. *Ammonius* περὶ διαφόρων λέξεων. Βάρις, Αἰγύπτιον πλοῖον (*k*). Videtur Βάρις dicta fuiſſe παρὰ τὸ πλέκεσθαι, quod ex byblo vel Papyro texeretur. Erat enim πλέγμα βύβλινον. Πλέκειν vero, *texere*, Aegyptii lingua ſua videntur dixiſſe ⲂⲀⲢ, vel ⲂⲎⲢ, ſive ⲂϨⲢ. Inde exiſtimo eſſe ⲂϨⲢ, σπυρίς, ſeu *corbis*, Marci VIII. 8. Cogitandum, an non ipſum *Papyri* nomen ab hac origine deſcenderit.

BASALTE. *Marmoris* quaedam ſpecies, de qua ſic *Plinius* Lib. XXXVI cap. VII, *Invenit eadem Aegyptus in Aethiopia, quem vocat Baſaltem, ferrei coloris atque duritiae.* Additur ibidem, *Vnde et nomen ei dedit.* Ex eo robur aliquod acquirere videtur coniectura *Wilkinſii*, cenſentis, vocem hanc non eſſe originis Aegyptiacae, in Diſſ. de Ling. Copt. p. 100. Notum enim eſt, Hebraeos *ferrum* dicere בַּרְזֶל, cum Ae-

(*k*) Plura qui velit, adeat viros eruditos in not. ad *Heſychium* v. Βάρις, *Weſſelingium* ad *Herodot.* II. 96, *Valckenaerium* in Diſſert. de Byrſa, Phoenicio arcis Carthaginienſium nomine, cap. V, et animadverſ. ad *Ammonium* p. 44, 45, *Koen* ad *Gregorium* de dialectis p. 247. De origine vocis Aegyptiaca plerique non dubitant; etymologiam tacent omnes; an coniectura *Iablonskii* ſatisfaciat, iudicent alii.

Aegyptiis audiat ⲂⲈⲚⲤⲚⲤ. Aliis quoque ante *Wilkinſium* idem viſum eſt; qui idcirco apud *Plinium* legere maluerunt *Barſalten*. Ceterum *Baſalten* reperiri etiam in Inſula Madagaſcar, ſcribit auctor Gallus, *de Flacourt*, Hiſtoire de Madagascar, Part. I cap. IX p. 25 (*l*).

BEΒΩΝ, cognomen Typhonis, quod *Plutarchus* in libro de Iſ. et Oſir. aliquoties p. 371, 376 (*m*) commemorat. *Hellanicus* apud *Athenaeum* lib. XV pag. 880, nomen hoc effert *Babyn*. Significatur autem ea voce, ſi *Plutarchum* audimus, κάθεξις ἢ κώλυσις, obſtaculum ſive impedimentum, *detentio, coërcitio, et prohibitio, quod rebus recta via incedentibus, et ad finem ſuum tendentibus vis Typhonis obſiſtat.* Interpretationem hanc ſub examen vocavi, meamque qualemcunque lectoribus obtuli in Pantheo Aegyptiorum Lib. V cap. II § 23 p. 102.

BEHEMOTH, בְּהֵמוֹת. *Beſtia*, deſcripta in Libro *Iobi* cap. XL et XLI, de qua plura extant doctorum, et veterum, et recentiorum, iudicia. Vide *Alb. Schultenſii* Commentarium (*n*). Mihi plane ſatisfecit magnus *Bochartus*, qui in Hierozoico Part. II Lib. V cap. XV docuit, a Io-

(*l*) Voci *Baſalte* origo Aethiopica aſſignatur a *M. Martinio* in Lexico Philol., *Voſſio* in Etym. L. L., aliisque.

(*m*) Loco priori quondam legebatur Βεβαιῶνα. Hinc factum videtur, ut *Wilkinſius* nomen Graecum eſſe opinaretur, derivandum a βέβαιος, *ſtabilis*, *firmus*. Sed Cl. *Wyttenbachius* in nova editione p. 520, fide duorum codicum MSS., recepit Βέβωνα. In verſione Latina, incuria librariorum, ſemel relictum *Bebaeionem*.

(*n*) Ex ipſius ſententia *Behemoth* eſt *Elephas*. Nec diſſentiunt *H. A. Schultens* in annot. ad verſionem Belgicam libri Iobi p. 176 ſqq., *Michaëlis* in ſuppl. ad Lex. Hebr. p. 156, et recentiores alii.

Iobo intelligi Hippopotamum (*o*) Niloticum, Aegypti accolam. Idem pag. 756 censet, vocabulum hoc esse Aegyptium, sicut et animal Aegypto proprium est. Terminatio ipsi quoque videtur Aegyptiaca. Eique adstipulatur *Hermannus van der Hardt*, vir huiusmodi rerum iudex non inidoneus, apud *Kochium* im beleuchtet Hiob p. 970 in nota. Et sane ⲡⲉϩⲉ ⲙⲱⲟⲩ, *Pehemou*, vel eadem vox cum ⲧ in fine, *Pehemout*, significat proprie *bovem aquatilem*, uti etiam saepe veteribus nuncupatur. Vide *Bochartum* l. c. Neque mihi notum est aliud animalis huius Aegyptii nomen Aegyptiacum. Sed observationi tamen huic insistere nollem. Nam quod *Bochartus* ait, de terminatione *ot*, quae sit Aegyptiaca, nihili est. Et *Leviathan*, crocodilus, quem Iobus coniungit cum *Behemoth*, etsi animal sit Aegypto proprium, nomen tamen non est Aegyptiacum.

BESA. *Numen* aliquod Aegypti *topicum*, uni forsitan urbi, aut singulari regioni usitatum. De eo *Ammianus* Lib. XIX p. 164, *Oppidum est Abydum, in Thebaidis parte situm extrema; hic Besae Dei, localiter appellati, oraculum quondam futura pandebat.* Praeter *Ammianum* non novi, qui Numinis istius mentionem iniecerit. Occurrunt tamen nomina a voce *Besa* deducta. Aliquid de eo dixi in Pantheo Lib. V cap. VII § 1.

BIMAIDAE, *Progenies quadragenorum.* Ita *Eutychius* in Annalibus vocem hanc interpretatur. Vide *Renaudotii* Histor. Patriarchar. Alexandrin. p. 272. Quae ibi *Renaudotius* de voce hac observat, ipsius igno-

(*o*) Eamdem interpretationem tuitus est *Thomas Shaw* tom. II itinerum p. 162, 180, 181, ad q. l. legantur annotationes *Petri Boddaert* ac Cl. *Tydeman* p. 92, 93, 95.

ignorantiam ſermonis Coptici produnt. Nam ⲠⲒϨⲘⲀ, quod Copti pronuntiant *Bima*, re ipſa ſignificat *quadraginta*. Vide, quae hac de re annotavit *La Crozius*, dans l'Europe Sçavante, Tom. x Part. II p. 252 in notis. De *Bimaidis* his conſuli etiam poterit *Herbelotus*, Bibliothéque Orientale, artic. *Albimaides* Fol. 84.

ΒΟΥΒΑΣΙΣ, *Bubaſis*. Ita dicitur nominatus fuiſſe *vicus* quidam in Aegypto, in quo Io, Argis in Aegyptum delata, pedem fixit. Videatur Etymologici auctor in voce Βούβαστις. Conieci aliquando nomen hoc, aut potius cognomen, fuiſſe ipſi Iſidi. ⲠϨⲞⲂⲀⲤⲒ, *P-ho-baſi*, ſignificat *faciem*, vel *vultum vaccae*, quod qua ratione Iſidi conveniat, nemo eſt rerum Aegyptiacarum peritus, qui non intelligat. Plura de hoc, ut puto, Iſidis cognomine dixi in Pantheo Aegyptiorum Lib. III cap. V § 6.

ΒΟΥΒΑΣΤΙΣ, *Bubaſtis*. Aegyptiorum *Dea*, quam Graece interpretantur Ἄρτεμιν, id eſt, *Dianam* (*p*). Arbitror, Deam hanc Aegyptiis ſymbolum fuiſſe Lunae novae, vel renaſcentis. Nomen vero interpretor Ⲡ—ϨⲞ—ⲂⲀϢⲦ, *quae vultum nudat*, vel *retegit*, quod dici poteſt de Luna, quando faciem, in

(*p*) *Herodotus* II. 138, ἡ δὲ Βούβαστις κατ' Ἑλλάδα γλῶσσάν ἐστι Ἄρτεμις, iterumque c. 156. Erat in Aegypto urbs, eodem ſimilive nomine appellata, de qua, praeter Geographos veteres, *Strabonem*, *Stephanum Byz.*, *Melam* aliosque, monuit nonnulla *Weſſelingius* ad *Diodorum Sic.* tom. I p. 32, ad *Herodotum* II. 59, et ad *Hieroclis* Synecdemum p. 728. Videtur ea Ezech. XXX. 17 dici פי־בסת, vel rectius forte una voce פיבסת. In verſione Alexandrina legitur Βουβάστου. Conf. *Michaëlis* in ſuppl. ad Lex. Hebr. p. 2003. Quae de origine nominis Βούβαστις habet *Wilkins* l. c. p. 100, non placent.

in coniunctione cum Sole absconditam, sive velatam, id est, hominum oculis subtractam, retegit, hominibusque conspiciendam rursus praebet. Aut posset etiam explicari ⲡ – ϩⲟ – ⲟⲩⲁϣⲧ, *P-ho-uascht*, *faciem multiplicans*, quod de luna, faciem toties mutante, recte praedicari posse, in propatulo est. Pluribus haec omnia persecutus sum in Pantheo Aegyptiorum Lib. III c. III.

ΒΟΥΣΙΡΙΣ, *Busiris*, Rex Aegypti (*q*), veterum sermonibus magnopere celebratus, in cuius laudem extat Oratio *Isocratis* (*r*). Erat et urbs, in Aegypto inferiori, eiusdem nominis (*s*). *Plutarchus* de Iside et Osir. p. 359, ex Eudoxo Cnidio, adfert nominis huius interpretationem, aitque illud significare ταφὴν Ὀσίριδος, *sepulchrum Osiridis* (*t*). Et vero, uti memini Cl. *La Crozium*, ea de re differentem, observasse, ⲃⲏ est *sepulchrum*, unde iam *Be-Osiris* significat *sepulchrum Osiridis*. Non tamen pro certo dixerim, hanc esse veram et genuinam nominis illius rationem. Aliam nominis eiusdem interpretationem suppeditat *Hieronymus*, Lib. II in Iovinianum col. 202, ubi ab animali quodam urbi id nomen impositum fuisse, tradit.

(*q*) Quis ille et qualis? quando regnavit? an extitit umquam? Incerta sunt omnia. *Strabo* aperte negat, hoc nomine regem imperasse in Aegypto, lib. XVII p. 1154, ubi pro vulgato Βουσείριδος codex MS. Mediceus, notante *A. Gronovio*, rectius Βουσίριδος. A *Strabone* non dissentit *Diodorus Siculus* lib. I cap. 88. Conf. *Wesselingius* ad eiusdem libri cap. 45.

(*r*) Vol. II p. 153—177 edit. Battie.

(*s*) Meminerunt *Herodotus* II. 59, *Diodorus Sic.* I. 85, ibi *Wesselingius*, et ad *Hieroclis* Synecd. p. 725.

(*t*) *Diodorus Sic.* lib. I cap. 88, οὐ τοῦ βασιλέως ὀνομαζομένου Βουσίριδος, ἀλλὰ τοῦ Ὀσίριδος τάφου ταύτην ἔχοντος τὴν προσηγορίαν κατὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων διάλεκτον. Auctor Etymol. M., regis et urbis nomen derivans παρὰ τὸ βοῦς εἰρέειν, sua sibi habeat.

dit. A nomine Βούσιρις non multum recedit ⲂⲀϢⲞⲢ, *Baschor*, vel *Basor*, quod *vulpem* designat. An id in animo habuerit *Hieronymus*, aliis diiudicandum relinquo.

ΒΟΥΤΟΙ', *τόποι παρ' Αἰγυπτίοις, εἰς οὓς οἱ τελευτῶντες τίθενται*, *Hesychius*, de cuius originationis veritate addubitare videtur *Wilkinsius* in Dissertat. de Lingua Coptica p. 101. Contra optimus et doctissimus *La Crozius*, ante annos propemodum quadraginta, recte mihi asseruit, interpretationi huic Hesychianae prorsus favere linguam Aegyptiacam. Nam in Evangeliis ⲂⲎ dicitur *sepulchrum*. Hinc analogice formatur pluralis ⲂⲎⲞⲨⲦ, quod Graeci efferunt Βουτοὶ vel Βουτούς (*u*). Observa autem, Isidem capulum, in quo inerat cadaver Osiridis, Buti deposuisse, et illic in capulum hunc incidisse Typhonem, qui membra Osiridis evulsa disiecit, teste *Plutarcho* de Iside et Osir. p. 357, 358.

ΒΟΥΤΩ', *Latona*. Docet id *Stephanus Byzantius* in Βοῦτος. Ἐκαλεῖτο δὲ Βουτὼ, ἀφ' ἧς καὶ ἡ Λητὼ Βουτὼ (*v*). Buti, urbe Aegypti inferioris (*w*), fuisse Templum et Oraculum Latonae Aegyptiae, testatur etiam *Herodotus* Lib. II cap. 155. Vide et de hoc numine eumdem, Lib. cit. cap. 156. Postquam et veterum traditiones de hac Butone sedulo expendi, et cum illis alias Aegyptiorum doctrinas sacras contuli,

(*u*) Nec aliter existimat vir doctus in Miscell. Obs. Crit. vol. III p. 34.

(*v*) De vera huius loci lectione consulendus *Gavel* in Miscell. Obs. Crit. novis, tom. V p. 451.

(*w*) Frequens eius nomen apud *Herodotum* II. 59, 63, 83, *Strabonem* lib. XVII p. 1153, 1154, sed varie scribitur. Adde *Wesselingium* ad *Hieroclis* Synecdemum p. 724.

li, aliter existimare non potui, quam Numen hoc sacerdotibus Aegyptiorum *symbolum* fuisse *Plenilunii.* Pluribus id persecutus sum in Pantheo Aegyptiorum Lib. III cap. IV, ubi et nominis Aegyptiaci interpretationem tentavi.

ΒΡΕ'ΧΟΥ. *Lupinus.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. II cap. 132 [p. 444].

ΒΥ'ΝΕΤΟΣ. Εἶδος ἱματίου παρὰ Αἰγυπτίοις. Ita *Arcadius* Grammaticus MS. in Bibliotheca Regia Parisiensi, ex quo Excerpta nonnulla, manu viri quondam illustris, *Ezech. Spanhemii*, in huius Bibliotheca evolvi (*x*). Ex illis haec descripsi. Ad illustrationem vero nominis huius nihil modo se mihi offert.

Γ.

ΓΕΡΒΑΣΤΗ'. *Chamaeleon*, herba. *Apuleius* cap. 25. Codex MS. Vossianus in Bibliotheca Academica Leidensi habet *Gervaste.*

ΓΙ'ΓΓΛΑΡΟΣ. Tibia minoris formae. *Pollux* Lib. IV cap. 10, Γίγγλαρος μικρός τις αὐλίσκος, Αἰγύπτιος, μονῳδίᾳ πρόσφορος (*y*).

GO-

(*x*) Eadem verba inveni in *Isaaci Vossii* Excerptis MSS. ex *Arcadio* Grammatico, quae Amstelodami in Bibliotheca Remonstrantium asservantur, et quorum apographum penes me est.

(*y*) In editione *Pollucis* Hemsterhusiana Segm. 82 p. 395 legitur, Νίγλαρος δὲ μικρός τις αὐλίσκος, Αἰγύπτιος, μοναυλίᾳ πρόσφορος. Vide illic not. *Kuhnii* et *Iungermanni*, item *Seberi* ad Segm. 83, in quo nunc etiam Νίγλαροι. Quaecumque probetur lectio, apparet, falli *Diodorum Sic.* lib. I

GOSEN, nomen regionis Aegyptiacae, in qua Hebraei habitarunt a tempore Iacobi Patriarchae usque ad exitum ex Aegypto. Vocatur גֹּשֶׁן Genef. XLV. 10, XLVI. 28, 34, XLVII. 6, 27, L. 8, Exod. VIII. 22, IX. 26. Per terram feu regionem *Gofen* autumo debere intelligi *Tractum Heracleoticum*, νομὸν Ἡρακλεώτην. Colligo id ex huius fitu, ex hiftoria exitus Ifraëlitarum ex Aegypto, et vetuftis Aegyptiorum traditionibus (z). Nemo mirabitur, nomen peregrinum a Graecis varie fuiffe fcriptum, Γεσὲμ, Γεσὲν, Καισὰν, Κεσσὰν, Κωχὼν, Κοχώμ, vel accedente terminatione Graeca, Κωχώνη, Κωχώμη. Mihi non fupereft dubium, quin origo huius nominis fit Aegyptiaca. Sermone patrio (a) ifta regio videtur dicta tanquam

lib. 1 c. 81, affirmantem, moris non fuiffe apud Aegyptios difcere Muficam, quam non modo inutilem iudicarint, fed et noxiam effe. Meliora docet *Weffelingius* in not. p. 92. Teftimoniis, ab eo allatis, iungantur *Plutarchi* de If. et Ofir. p. 373, 376, *Appuleii* Metamorph. lib. XI p. 771, 772 ed. novae, atque monumenta antiqua Aegyptiaca apud *Montfauconium*, Comitem *de Caylus*, et in fplendido opere, le Pitture antichi d'Ercolano, de quibus forte alio loco dicam.

(z) De fitu huius Gofenitidis diu erat eftque adhuc divortium fententiarum. Cum *Iablonskio* non pauci eruditi faciebant, in quibus *Dathe* in not. ad Gen. XLV. 10, et *Forfter* in Epift. p. 28. Contra diffentiebant, reliquos ut taceam, *I. M. Hafius* in Defcriptione Regni Davidici p. 179—181, *Muller* in Satura Obfervat. p. 107, 108, 188, 189, *R. Schutte* in Differtationibus de itinere Ifraëlitarum per defertum p. 7 fqq., et *I. D. Michaëlis* in fupplem. ad Lex. Hebr. p. 371—381, qui monet, fibi non probari doctiffimas *Iablonskii*, magni viri et amici fuique in multis doctoris, differtationes de Terra Gofen, immo ne quidem excerptu dignas videri, etfi rarioribus annumerandas libris.

(a) In verfione Coptica nomen fcribitur ⲛⲭⲉⲥⲉⲙ vel ⲅⲉⲥⲉⲙ, monente *La Crozio*, Lex. p. 165. In editione

quam *terra Herculis*. Nam ⲕⲱⲓ seu ⲕⲁ Aegyptiis significabat *terram*, *regionem*, et ϫⲟⲙ *robur*, *fortitudinem*, unde etiam Herculi nomen ϫⲟⲙ sive ϫⲱⲙ ⲛ̀ⲛⲟⲩϯ *Dsjom ennuti*, id est *virtus Dei*. Sententiae meae non obstat litera ג in voce Hebraice scripta גשן, cuius tamen literae vestigium nullum est in isto nomine Aegyptiaco. Notum enim est, in libris Coptorum, qui ad nos pervenere, ne vix quidem occurrere vocem ullam vere Aegyptiacam, in qua litera ⲅ adhibetur (*b*). Sed de his rebus omnibus ac

mul-

ne autem Pentateuchi Wilkinsiana constanter legitur ⲛ̀ⲅⲉⲥⲉⲙ.

(*b*) Testatur *La Crozius* in Lex. p. 14, literam ⲅ nusquam occurrere in vocibus pure Aegyptiacis, nisi in ⲅⲁⲗⲗⲟⲩ, *vespertilio*, et ⲁⲅⲱⲓ, *perditio*. Postrema sic scribitur 2 Petr. II, 1, etiam in MSS., contra indolem linguae Aegyptiacae, quae Γ Graecorum non adhibet, nisi in vocibus peregrinis, monente *La Crozio* ad v. ⲁⲕⲱⲓ, p. 2. Similia legas apud *Forsterum* de Bysso p. 72, adiungentem, pro ⲁⲅⲱⲓ alios codices MSS. habere ⲁⲕⲱⲓ, non dubitare se, quin forte ⲅⲁⲗⲗⲟⲩ in aliis MSS. ⲕⲁⲗⲗⲟⲩ scribatur, et ex inspecto codice MS. in Oxoniensi Bodleiana Bibliotheca patere, Aegyptios scripsisse aliquando hanc vocem ⲅⲁⲗϫⲟⲩ et ϫⲉⲗϫⲟⲩ, priorem vocem occurrere Levit. XI. 19, ubi tamen *Wilkinsius*, seu ex alio codice, seu e coniectura, edidit ϫⲁⲗϫⲟⲩ, posteriorem vero ϫⲉⲗϫⲟⲩ Deut. XIV. 18. In vocabulis origine Graecis non raro literas Γ et K a librariis Memphiticis ac Thebaicis permutatas esse, docent exemplis *Mingarellius* not. ad Aegyptiorum codicum reliquias p. L, LI, et *Akerblad* in epist. de Inscript. Rosetana p. 26.

multis aliis, huc ſpectantibus, copioſe dixi in Diſſertationibus Academicis VIII de Terra Goſen, a. 1736 a me editis, quas emendatiores et multum auctiores alio tempore vulgabo (c).

ΓΟΣΟΡΜΙ'ΗΣ. Nomen regis Aegypti ſuperioris in Catalogo regum Thebaeorum *Eratoſthenis*, num. VIII. Vox haec ibidem exponitur, *αἴτησις παντός*. Non dubito, quin verba haec Graeca ſint corrupta. Verum quaenam corruptioni huic medela parari poſſit, ignoro. Vox Aegyptiaca videtur ſic ſcribi poſſe literis Copticis ϫⲟⲥ ⲉⲣⲙⲱⲟⲩⲓ, id eſt, *loquens lachrymis*. An hoc eſſet *αἴτησις παντός*? Sed in re adeo incerta manum de tabula. Conf. annotatio in *Vignolii* Chronol. Sacr. tom. II p. 744.

GOBARES, vel GABARES, vel GABBARES. Ita Aegyptii perhibentur, lingua ſua, dixiſſe exſiccata et medicata cadavera, quae hodie *mumias* vocant. *Auguſtinus* de diverſis, Sermone CXX. cap. 12: *Aegyptii ſoli credunt reſurrectionem, quia diligenter curant cadavera mortuorum: morem enim habent ſiccare corpora,*

(c) Propoſitum non peregit *Iablonskius*, qua demum cumque de cauſſa. Hinc rariores factae ſunt Diſſertationes de Terra Goſen. Scribebat a. 1781 *N. Barkey*, in Symbolis Litterariis Haganis Cl. II faſc. 3 p. 461: „ (*Iablonskii*) diſſertationes emendatae et auctiores in unum volumen collectae, quod — iam ante duodecim annos — vidi manibusque contrectavi, utinam tandem prodirent!" *Förſter* vero, in Epiſt. ad *I. D. Michaëlis* p. 28, a. 1772 ita: „ Vt vero hae Diſſertationes auctae notis auctoris a filio *Iablonskii* denuo publicentur iunctim, — ex animo opto, neque dubito, fore, ut multo emendatiores et prorſus limatae prodeant". Vtriusque ac plurium aliorum votis nunc ſatisfiet. Sequentur enim in altero tomo Opuſculorum Iablonskianorum Diſſertationes de Terra Goſen, ab auctore caſtigatae et praeclarum in modum auctae.

ra, *et quasi aenea reddere*, Gabbaras (*d*) *vocant*. Glossae *Papiae: Gabbari*, *inclusi barbari: unde Gabbares*, *mortuornm corpora condita*. Glossae *Isidori: Gabarus*, *inclusus Barbarus*, *unde Gabares mortuorum* (*e*). Cum aliquando ea de re colloquerer cum Cl. *La Crozio*, is satis probabiliter et ingeniose vocem Aegyptiacam explicabat per ⲥⲱϫⲡ ⲁⲣⲉϩ. Nam, ut pergebat, vox prior significat *relinquere*, posterior vero *custodire*, et *custodia*. Denotaret ergo vox integra (*Sosp-areh*) *custodiam* vel *conservationem reliquiarum*, nempe corporis demortui. Potest ad illustrandam hanc originationem adduci locus ex *Herodoti* Lib. III cap. 16, ubi de medicato Amasis corpore agit. Sic ⲥⲱϫⲡ *reliquiae* dicuntur in Liturgia Basilii M. Aegyptiaca MSS. ⲥⲟϫⲡ et ⲥⲉϫⲡ dicitur etiam de eo, quod post mortem relinquitur, Marci XII. 19, Psalm. XLIX. 10.

Post mortem optimi *La Crozii*, evolvi in eius Bibliotheca, quam acquisiverat *Carolus Stephanus Iordanus*, vir illustris, *historiam Iosephi Fabri lignarii*, a *Geo. Wallino* Arabice, cum versione Latina et notis editam, ubi p. 76, ad verba haec *Wallini: Vocabantur illis Gabaras*, sequentia manu Cl. *La Crozii* adscripta deprehendi: „ *Augustinus Sermon. de Temp.* 361 *Tom.* V. *Quasi* ⲟⲩⲁⲃⲁⲣⲉϩ, *Pura custodia* (*f*). Ⲟⲩ *Aegyptiacum adspirari solet*". Vide quo-

(*d*) In codicibus *Augustini* MSS. est varietas lectionis, in nonnullis vox peregrina omittitur.

(*e*) In editione *Graevii* p. 28 legitur: *Gabarus*, insulsus, barbarus, unde *Gabares* mortuorum. Addit *Isidorus: Galbares* (legendum, cum *Chiffletio* et *Graevio*, *Gabbares*), mortuorum condita corpora.

(*f*) *Forster* de Bysso p. 73 censet, corpora medicata sic ab

quoque Thesaurum Epistolicum La Crozianum Tom. III p. 173. Et mihi quoque variae circa hanc vocem in mentem venere coniecturae. Sed quia auctores Relationum Gottingensium, recensentes *Pantheon* meum *Aegyptium*, non semel conqueruntur, etymologias, quas affero vocum Aegyptiacarum, laborare copia et abundantia, malo haec silentio premere. Fateor etiam, me interpretationem vocis *Gabares* La Crozianam, quam primo attuli, inprimis probare, eamque aliis praeferre.

Δ.

DARDIANA. *Brionia*, herba. *Apuleius* cap. 66.

ΔΑΦΝΟΙΝΗ'. *Leontopodium*. Appendix *Dioscoridis* ad Lib. IV cap. 131 [p. 471].

ΔΑ'ΦΝΑΙ, ΔΑ'ΦΝΗ, ΔΑ'ΦΑΝΑΙ ΠΗΛΟΥΣΙ'ΑΙ. Vide in Τάφνη (g).

DEN-

ab Aegyptiis appellata esse, quia *sancte custodiebantur*, tamquam ⲭⲟⲩⲁⲃ—ⲁⲣⲉϩ, nam ⲭ est articulus, aliis item vocibus praefixus, ⲟⲩⲁⲃ est *sanctus*, et ultima nominis pars significat *custodiam* vel *custodire*.

(g) Per hanc occasionem observo, literam Copticam ⲗ non inveniri in vocabulis, quae origine sunt Aegyptiaca, sed tantum in vocibus, quas Aegyptii a Graecis sumserunt. Atque in his ipsis non raro pro ⲗ usurpatur litera ⲧ. Hinc in Lexico *La Croziano* litera ⲗ prorsus praetermissa est. Consulantur porro *Mingarellius* ad Aegyptiorum codicum reliquias p. XXVIII, XLIV, XLV, LI, et *Akerblad* de Inscriptione Rosetana p. 16.

DENTEROBON. *Olusatrum.* Selinon agrion. *Apuleius* cap. 106.

ΔΙΑΒΙΗΣ, *Φιλεταῖρος.* Nomen regis Aegyptii, cum interpretatione illius Graeca, in Catalogo regum Thebaeorum *Eratosthenis.* In annotationibus meis ad illum Catalogum, insertis Chronologiae Sacrae *Vignolii*, Tom. II p. 738, 739, vocem hanc auguratus sum Aegyptiace scribendam esse ϯⲉ̀ⲃⲓⲱ, quasi dicas *mella dantem.* Id vero Aegyptii hodie pronuntiant *Diabio.* Illustrationis ergo ibi haec attuli ex *Ammiano Marcellino: Per speciem apis, mella conficientis* (hoc est ϯⲉ̀ⲃⲓⲱ) *indicant regem: moderatori cum iucunditate aculeos quoque innasci debere, his signis ostendentes.* Plura legi possunt loco indicato.

DIPSACOS. *Dictamnum. Apuleius*, edit. Torini, cap. 62, et sic codex Vossianus MSS. cap. 64.

ΔΟΡΤΣΑΣΤΡΟΥ. *Gingidium.* Lepidium. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. II cap. 167 [446].

E.

EBYIMION. Vox haec occurrit in Regula *Pachomii*, cap. XIV, edit. Rigaltii: *In die Dominica, vel oblationis, nullus deërit de hebdomadariis, sedens in loco* Ebyimii, *psallentique respondens.* Cum Regula illa, ex sermone Aegyptiaco, per *Hieronymum* Latine conversa fuerit, pronum est colligere, vocem *Ebyimii* esse ab ipso *Pachomio*, adeoque Aegyptiacam. Apud *Cassianum* Collat. I cap. ult. p. 196, loquentem de Monachis Aegypti, haec reperiuntur: *Hortatus*

tus est (beatus Moses) *iisdem ipsis, quibus insidebamus, psiathis admonens incubare*, embrimii *pariter capiti nostro cervicalium vice suppositis, quae crassioribus papyris, in longos gracilesque fasciculos coaptatis, sesquipedali intervallo molliter nexa, nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in synaxi considentibus praestant.* In Apophthegmatibus Patrum, apud *Cotelerium* in Monumentis Ecclesiae Graecae Tom. I p. 493, legas: καὶ ἔθηκεν ὁ γέρων δύο ἐμβρίμια, ἓν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπε, καθίσατε. Ibidem p. 422, ἔστησαν οἱ τρεῖς μόνοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ, εἰς ἓν ἐμβρίμιν (excudi debebat ἐμβρίμιον). Et p. 535, ἦσαν ἐκεῖ σκηνώματα Ἑλλήνων παλαιά. Καὶ λαβὼν ἓν ὑπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ὡς ἐμβρίμιον. Ex his intelligitur, quid sint *Embrimia*. Recte proinde *Is. Casaubonus*, ubi (*h*) locum *Cassiani*, quem et nos adduximus, attingit, ita iudicat: *suspicabamur nos*, ἐμβρίμια *dicta* παρὰ τὸ βρίζειν, *quod dormitare, et somnum levem capere significat.* Sunt igitur ἐμβρίμια *pulvinaria*, in quibus quietem somnumque capere licet. Videtur vox inprimis apud Aegyptios Monachos in usu fuisse, unde etiam in Regulam *Pachomii* se insinuavit, tanquam esset Aegyptiaca.

ἘΘΕΝΧΙΣ. *Potamogeton*, herba. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. IV cap. 101 [p. 469].

ἘΘΙΟΥ. *Polytrichon. Apuleius* de Herbis cap. 51. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. IV cap. 136 [p. 472] habet ἐπιέρ. Num forte ⲎⲠⲤ ⲈⲠ, *numerum faciens*, id est, *numerosus*, ut respondeat πολυτρίχῳ Graecorum. Sed haec sunt incerta, quemadmodum dubia est etymologia plerorumque nominum Aegyptiacorum, quibus herbae appellantur.

ἘΘΡΕ-

(*h*) In Exercitat. I de rebus Sacris et Eccl. p. 57.

'ΕΘΡΕΡΙΚΗ'. *Eruca*. Appendix *Dioſcoridis* Lib. II cap. 170 [p. 446].

Ε'ΙΚΤΩ'Ν. *Numen* ab Aegyptiis cultum. *Iamblichus* de Myſteriis Aegyptiorum ſect. VIII cap. 3, *τούτου δὲ (τοῦ 'Ημῆφ) τὸ ἓν ἀμερὲς καὶ ὅ φησιν* (Hermes) *πρῶτον μάγευμα, ὃν καὶ Εἰκτὼν ἐπονομάζει* (*i*). Crediderim eſſe cognomen Cnephi, atque ſignificare ϨϪ ϴⲆ, *Ich-tho*, id eſt, *Spiritum Vniverſi*. Pluribus de nomine hoc dixi in *Pantheo Aegyptiorum* Lib. I cap. IV § 6.

'ΕΜΒΡΟΣΙ'. *Lactuca ſativa*. Appendix ad *Dioſcoridem* Lib. II cap. 165 [p. 446].

EMENYPSE. *Dictamnum*. *Apuleius* de Herbis cap. 62. *Kircherus*, in Oedipi Tom. III p. 75, opinatur, nomen hoc Coptice ſcribi oportere ⲘⲎⲚⲒⲤⲮⲦ, idque inepte interpretatur *genium Lunae*. In ea vero interpretatione nihil prorſus ineſt ſani, prodit ea potius ſummam ſermonis Aegyptiaci imperitiam.

EMINION. *Dracontea*. *Apuleius* cap. 14. Vide *Kircheri* Prodromum Copticum p. 149.

EMPTONE. *Narciſſus*, ſeu *bulbus vomitorius*; *Apuleius* cap. 55. Codex MS. Voſſianus, quem conſului, exhibet *Entanae*.

ENTES. Vide *Antes*.

"ΕΝΩ-

(*i*) Pro 'Ημῆφ videtur legendum Κνῆφ vel Καμῆφ, et pro *μάγευμα* potius *μαίευμα*, *partus*. Vid. *Gale* in notis p. 301. Addit autem ille, multa de deo Εἰκτὼν procudiſſe *Kircherum*, ſibi autem iſtud nomen adhuc incompertae eſſe ſignificationis.

ἜΝΩΤΡΟΝ. Vide Αἴθωτρον.

ἘΠΑΦΟΥ͂. *Medium.* Appendix ad *Dioscoridem* Lib. IV cap. 18 [p. 463]. Conf. *Plinius* Lib. XXVII cap. 12.

EPAPHVS. Satis is ex Fabulis Graecorum notus est. Verum illae, haud dubie, ex antiquis Sacerdotum Aegyptiorum traditionibus mysticis profluxerunt. Traditur nempe Epaphus ex Ione Argiva, postquam in Aegyptum pervenisset, ubi et postea, nomine Isidis, cultum religiosum invenit, in lucem editus fuisse. Idem postea Aegyptiis imperavit, urbemque inclytam, totius regni sedem, Memphin condidit. Eum quidam cum Api eumdem fuisse contendunt. Vide *Herodotum* Lib. III cap. 27, *Clementem Alexandrinum* Lib. I Strom. p. 222, *Aelianum* de Anim. Lib. XI cap. 10, qui tamen traditionem hanc falsi coarguit. Quae coniectura, aut si mavis, traditio, forte aliquid ex vero trahit, quod tamen aliis explorandum relinquo. Ipsum nomen videtur idem esse, quod *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum effert ἄπαππος, idque interpretatur μέγιςον, id est, *magnitudine corporis alios longe superantem.* Accuratius nomen idem scribitur Ἄποπις, et Ἄφωφις, quippe quod Aegyptiorum sermone *gigantem* designat. Plura de hoc nomine disserui in *Vignolii* Chronol. S. tom. II p. 742, et in Pantheo Aegyptiorum Lib. V cap. II § 22.

ἘΠΙΕΎΡ. Vide in Ἐθιού.

ἘΠΙΦΙ͂. Mensis Aegyptiorum undecimus. Meminit illius *Plutarchus* de Iside p. 372, affirmans, ultima die mensis *Epiphi*, sole et luna in eadem linea coëuntibus, ferias agi natalitias oculorum Ori. Scholiastes *Arati* p. 56, eum respondere putat Romanorum Augusto, Iulio vero *Arrianus* in Periplo maris

Erythraei, p. 8, 22, 29, 32, edit. Hudſoni. Incidit vero *Epiphi*, maximam partem, in Iulium menſem. Quod ſi ea fuiſſet primaeva ratio Calendarii Aegyptiaci, quam, a temporibus Auguſti Imperatoris, adoptarunt Alexandrini, et in univerſum Graeci in Aegypto, ratio aliqua vero non diſſimilis huius nominis reddi facile poſſet. Certum enim eſt, menſe *Epiphi*, ſecundum Calendarium Alexandrinorum fixum, Nilum creviſſe, et incrementa eius potuiſſe iam obſervari. Scholiaſtes *Arati*, loc. cit., affirmat, incrementum Niliacum, illo menſe, ad mediam circiter partem pertingere: *ὅτε τὸ μεσαίτατόν ἐςι τῆς τοῦ Νείλου ἀναβάσεως.* Itaque Aegyptii menſe illo gradus et numeros Nili creſcentis ſedulo obſervabant. Sermone vero Aegyptiorum, ϥⲓ ⲎⲠⲒ, ſive ⲰⲠⲒ, aut quod eodem redit ⲎⲠⲒϥⲓ, *Epiphi*, ſignificat *numerare.* Vide Levitic. cap. xxv. 27, 50. Inde igitur dictus fuerit *Epiphi*, id eſt, *menſis numerationis*, quo nempe ſollicite Aegyptii adſcenſus Niliaci incrementa numerabant. Quantam vero ſollicitudinem Aegyptii in iſthoc negotio adhibuerint, intelligi poſt ex iis, quae obſervavi in Pantheo Aegyptiorum Lib. iv cap. i § 8. Quae quamvis ita ſe habeant, fateor tamen non invitus, interpretationi huic duo obſtare argumenta, non leviſſimi momenti. Nam primo quidem, antiquiſſimum Aegyptiorum Calendarium ſcimus fuiſſe non vagum, ſed fixum, et menſes eorum, ab initio, in aliud omnino tempus incidiſſe. Quod tempore Auguſti, quando Alexandrini Calendarium adhibere coeperunt fixum, *Epiphi* in Iulium menſem ingruerit, nonniſi fortuito caſu accidit. Deinde, in libris Coptorum nomen huius menſis non ſcribitur *Epiphi*, uti a Graecis (*k*) Romanisque effertur, verum

(*k*) In libris Graecis non eſt eadem ſcripturae ratio, *ἐπὶπ*, *ἐπιπὶ*, *ἐπιφὴ*, *ἐπὶφ*, *ἐπιφὶ*, *ἐπηφὶ*, ne quidem in codi-

rum *Epep*, ⲈⲠⲎⲠ (*l*). Quantumvis vero non negem, fieri potuisse, ut nomen illius mensis, processu temporis, corruptionem aliquam expertum fuerit, scriptio tamen illa Coptorum efficit, ut de originatione mensis *Epiphi*, quam suppeditavi, et quae pro certo ponit, Aegyptios nomen hoc ita extulisse, *Epiphi*, certi haudquaquam esse possimus. *Andreas Mullerus* in Glossario Sacro p. 2 existimat, nomen mensis *Epep* idem esse cum Hebraeorum *Abib*. *Iamque*, inquit, *illa ipsa dictio* Abib, *et Aegyptiaci mensis vocabulum est. Namque Aegyptii, in hunc usque diem, quendam suorum mensium*, ΕΠΗΠ, (*ita enim scribunt*) *vel* Abib, (*ita enim legere solent*) *appellant. Arabes quoque* ابيب *scribunt, iisdem quibus Hebraei literis*

dicibus MSS. et editis cuiusque scriptoris. Vide *Fabricii* Menologium p. 22—27, et quos is laudavit. Non neglexit carmen de mensibus Aegyptiacis, et eiusdem interpretationem Latinam *Grotii*, sed servatis nominibus ἐπιφὶ et *epiphi*, pro quibus in nova editione Anthologiae Graecae cum versione Latina *H. Grotii* tom. I p. 354, 355, ἐπηφὶ et *epephi*.

(*l*) In fragmento codicis Aegyptii, quod e bibliotheca Nanniana edidit *Mingarellius* p. CLXXXVIII, nomen mensis scribitur ⲈⲠⲒⲪ, sed legendum potius ⲈⲠⲎⲪ existimavit p. CXC. In codice Euangeliorum MS. Parisiensi est ⲈⲠⲎⲠ, teste *La Crozio* in Thes. Epist. tom. III p. 134, qui istam scribendi rationem in Lexico retinuit. De origine nominis eam in sententiam *Georgius* disputavit, in praefatione ad Fragm. Euang. Iohannis Thebaicum p. CXI, ut in Aegyptiaca istius mensis appellatione lateret nomen *Ibidis*, ϩⲓⲡ, addita terminatione ϩⲓⲡⲓ, atque cum articulo Aegyptiaco ⲡϩⲓⲡⲓ. Cum nomine Aegyptio comparandum censet Hebraicum אביב, mensem sic dictum de spica matura, atque inde illustranda verba *Martiani Capellae* lib. II p. 42: *Ipsa vero* Ibis *praenotatum gerit nomen cuiusdam mensis Memphitici*.

teris. Graeci ΕΠΙΦΙ. *Sed Moſes peregrinam vocem, non aliter, ac ſi Hebraica eſſet, uſurpat.* Et p. 4, *Vides prope omnes velle, vocem Hebraicam eſſe, et* PRIMIGENIVM FRVCTVM *notare. Sed vox vere Aegyptia eſt: aeque ut haec menſium nomina:* Adar, Elul, Tammus, Thebet, *et ipſum* Niſan. *Et ſunt, qui velint,* Epiphi *de* Epapho *dictum eſſe. Quod et credibile eſt. Namque et alios menſes Heroum nominibus inſigniverunt Aegyptii, aeque ac Perſae, Athenienſes, Romani.* Hoc, ut videtur, ſententiae ſuae fundamentum princeps p. 7 ſuppeditat: *Nihil dubito, quin, cum Iſraël Aegypto excederet, menſis, quem nunc Martium dicimus, apud Aegyptios, adeoque Hebraeos Epiphi fuerit.* Verum Cl. *Vignolius* probare conatus eſt, mihique etiam perſuaſit, Aegyptios tum, cum Iſraëlitae exirent ex Aegypto, egiſſe primum ſuum menſem *Thoth.* Vide eius Chronologiam Sacram, Tom. I p. 568 ac deinceps. *Abib* igitur Hebraeorum tum concurrebat, non cum *Epep* Aegyptiorum, ſed cum eorumdem *Thoth.* Fundamentum igitur, cui ſuperſtructa eſt ſententia *Mulleri*, re ipſa nullum eſt.

ʽΕΡΜΗΣ, nomen proprium regis Thebaici, qui etiam dicebatur Siphoas aut potius Saphthas, in catalogo *Eratoſthenis*, ad quem legatur annotatio mea in *Vignolii* Chronologia tom. II p. 763, 764. Vertitur illic ʽΕρμῆς *Mercurius*, et non minus, quam ſequens υἱὸς ʽΗφαίςου, habetur pro interpretatione Graeca nominis Aegyptiaci Σιφωὰς ſive Σαφθὰς. Male omnino. Eiusdem regis nomen Aegyptiacum alterum erat ʽΕρμῆς, ⲉⲣ—ⲙⲉϩ, *Ermeh*, eum proprie ſignificans, qui alicui rei complementum dat, vel eam plenam perfectamque reddit. Plura dixi in Pantheo lib. v cap. 5 § 20 (*m*).

ʽΕΡ-

(*m*) Cum iis comparanda, quae *Iablonskius* ad *Vignolium* a. 1720 de eodem nomine ſcripſit. Vid. Syllogen novam Epiſtolarum vol. IV p. 186—193.

'ΕΡΜΟΝΘΙ'Σ (*n*) nomen urbis Aegypti, de qua vocatus eſt Iupiter et Apollo Ἑρμονθίτης, ut auctor eſt *Stephanus Byzantinus*, teſtem appellans *Strabonem*; libro nempe XVII pag. 817. Nomen habuiſſe videtur urbs a vocabulo ⲉⲣⲙⲁⲛ (*o*), quod Aegyptiis *malogranatum* ſignificat, vel *malum Punicum*. Poſſunt huc referri, quae habet *Balth. Bebelius* de origine Philiſtaeorum § 5, 6, p. 165—167, coll. p. 141.

'ΕΡΜΟΤΥΒΙΕΙ'Σ Aegyptiis olim dicebantur *οἱ μάχιμοι*, *bellicoſi*, id eſt, milites. Vide *Herodotum* Lib. II cap. 164, et Lib. IX cap. 31, *Stephanum* in Ἑρμοτυμβιεῖς, *Diodorum Sic.* Lib. I p. 25, et XVI p. 445. Aſſentior autem praeſtantiſſimo *La Crozio*, qui aliquando me docuit, vocem hanc compoſitam eſſe ex ⲉⲣⲙⲁⲧⲟⲓ, *pugnare*, vel *bellum facere*, et ⲟⲩⲃⲉ, *contra*. Nam ⲙⲁⲧⲟⲓ Aegyptiace *militem* ſonat, ⲉⲣⲙⲁⲧⲟⲓ, *militare*, *bellum facere* 1 Corinth. IX. 7, ⲟⲩⲃⲉ autem *contra*. Eſſet igitur ⲉⲣⲙⲁⲧⲟⲓ ⲟⲩⲃⲉ, qui *militat*, vel *bellum facit*, *contra*. Haec acute omnino et vere (*p*) obſerva-

(*n*) Nomen non una ratione ſcribitur. In editionibus *Stephani Byz.*, quas *Berkelius* et *de Pinedo* curarunt, legitur Ἑρμωνθίς; apud *Strabonem* lib. XVII p. 1171 Ἑρμουθίς, ubi tamen in codice MS. Mediceo Ἑρμωνθίς; alibi Ἑρμουνθίς, Ἑρμοθὶς, Ἑρμέθει, docente *Weſſelingio* ad Antonini Itinerar. p. 160, in quo *Hermunthi*. Vide ibidem notam *Suritae*. Nomen gentile ſcribitur Ἑρμωνθίτης, in *Pocockii* Inſcript. antiquis p. 83.

(*o*) Fide *Kircheri*, dedit *La Crozius* in Lex. ⲉⲣⲙⲟⲛⲧ, Arabice لرمنتى Λυκόπολις. Minus recte, iudicio *Georgii* in praefat. ad Fragm. Euang. Ioh. Thebaicum p. XXIX, LXXXIV.

(*p*) Notatio ſive Graeca aliorum, ſive Hebraica *Berke-*

vavit vir doctissimus. Operae autem pretium est animadvertere, *Herodotum* et *Stephanum* aliud praeterea μαχίμων genus in Aegypto commemorare, quos καλασιριεῖς vocant, de quibus suo loco plura dicentur. Hoc inter eos credo fuisse discrimen (*q*). Si recte iudico, Ἑρμοτυβιεῖς erant veterani, secundum antiquas Aegyptiorum leges, defensioni patriae unice destinati, ut omnem alienam iniuriam ab eà averterent. Non alios extra patriam aggrediebantur, bellumque extra Aegypti fines proferebant, verum lares patrios tantum contra aliorum vim pro virili tutabantur. Id ipsum eorum nomen Aegyptiacum, uti a *La Crozio* quondam mihi explicatum fuisse memini, satis clare indicat. Καλασιριεῖς vero, quod nomen hoc per se declarat, erant *iuvenes*, qui belli muneribus vacabant cunctis, et, si bellum extra patriam gerendum esset, eo quoque ibant. Vide praeterea de Aegyptiorum μαχίμοις *Plutarchum* de Iside p. 354, *Aristidem* Rhetorem Opp. T. I p. 379, edit. P. Stephani. Hanc vero Aegyptiorum inter τοὺς μαχίμους, et reliquos terrae illius incolas, distinctionem, qua efficiebatur, ut perpetuus illic aleretur miles, *Lycurgus*, teste *Plutarcho* in eius vita, vehementer admiratus est, eundemque morem Spartam advexit. Adde *Herodotum* Lib. II cap. 167. Hermotybiibus hisce Aegyptiis similes erant Persarum veterani, qui extra patriam bello non vacabant, quod apud *Xenophontem* legitur, Cy-

kelli ad *Stephanum* Ethnicographum, non probanda, sed potius quaerenda in Aegypto. Non dissentit *Tib. Hemsterhusius* ad *Aristophanis* Plutum pag. 249: quod nemo mirabitur, qui non nesciat, Virum illum summum, iuvenis adhuc cum esset, literis quoque Aegyptiacis navasse operam, ut apparet e catalogo vocum Aegyptiarum, Hebraearum et Arabicarum in Dissert. *Wilkinsii* de lingua Coptica p. 112-119.

(*q*) Distinctos eos fuisse, non dubitat *Wesselingius* ad *Herodotum* II. 164, nec tamen docet, quale eorum fuerit discrimen.

Cyropaed. Lib. I p. 4, edit. Steph. Apud Romanos pariter *Servius Tullius* instituit, *seniores ad urbis custodiam ut praesto essent, iuvenes, et foris bellum gererent*, teste *Livio* Lib. I cap. 43.

"ΕΡΤΩΣΙ. Ita Aegyptii patrio sermone dixerunt *Stellam Martis.* Eoque nomine virtus, quam Stellae huic inesse credebant Aegyptii, exprimitur. Apud *Vettium Valentem*, Astrologum nondum editum (*r*), nomen hoc effertur Ἄρτης, additque auctor ille, Aegyptios ideo Stellae huic istud imposuisse nomen, ἐπεὶ τῶν ἀγαθοποιῶν, καὶ τῆς ζωῆς παραιρέτης ἐςίν. Forte *Vettius* nomen istud ex Graecorum sermone derivare annisus est, quae est summorum virorum, *Seldeni* et *Salmasii*, sententia. Ἄρτης enim potest formatum esse ex αἴρω, *e medio tollo*, tumque significaret *interfectorem.* Sed potuit etiam interpretatione hac respici ad vocem Aegyptiacam, quae apud *Cedrenum*, iudice etiam *Salmasio*, multo rectius effertur Ἔρτωσι. Posset hoc etiam exponi ⲉⲣ ⲧⲱⲥ, *damnum inferens*, quae est interpretatio *Vettii Valentis.* Verum id quidem suo loco relinquamus. *Cedrenus*, cui genuinam vocis huius lectionem debemus, Ἔρτωσι scilicet, eamdem etiam, recte, ut videtur, et commode interpretatur. Verba eius haec sunt: Τοῦτο δὲ σημαίνει παντὸς γένους ζωογονίαν, καὶ πάσης οὐσίας καὶ ὕλης φύσιν καὶ δύναμιν διατακτικὴν καὶ ζωογονικήν; *Significat autem nomen hoc omnis generis procreationem et vivificationem, omnisque substantiae et materiae naturam et vim ordinantem ac procreantem.* Nempe ⲉⲣ ⲧⲱϫⲥ, *Er-tosi*, Aegyptiis dicitur τὸ αἴτιον τῆς φυτεύσεως, *vim habens et indens genitivam et seminalem.*

(*r*) Locum protulit *Salmasius* de annis Climactericis p. 596, et *Seldenus* de Diis Syris p. 186.

lem. Plura videri possunt in Pantheo Aegyptiorum, Lib. III cap. VI § 4 (*s*).

'ΕΡΥΘΜΟΥ. *Irion*, *Erysimum*, herba. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. II cap. 188 [p. 447].

"ΕΣΚΕ. *Ballote*, sive *Marrubium nigrum*. In Appendice ad *Dioscoridem* Lib. III cap. 117 [p. 457].

"ΕΣΜΟΥΝΟΣ, *Esmunus*, de quo *Damascius* in vita *Isidori* apud *Photium* in Bibliotheca cod. CCXLII p. 1074: *ὁ ἐν Βηρύτῳ Ἀσκληπιὸς οὐκ ἔςιν Ἕλλην, οὐδὲ Αἰγύπτιος, ἀλλά τις ἐπιχώριος Φοίνιξ· Ὄγδοος δὲ ἐγένετο ἐπὶ τούτοις ὁ Ἔσμουνος, ὃν Ἀσκληπιὸν ἑρμηνεύουσιν.* Et postquam observasset, Esmunum sic dictum esse a Phoenicibus propter calorem vitae, addebat *Damascius: οἱ δὲ Ἔσμουνον ὄγδοον ἀξιοῦσιν ἑρμηνεύειν, ὅτι ὄγδοος ἦν τῷ Σαδύκῳ παῖς, ἐν σκότῳ διολυγίῳ ἀνάψας.* Erat *Esmunus* idem, qui Pan sive Aesculapius. Opinabantur *Seldenus* ac *Bochartus* nomen esse explicandum e sermone Hebraeo; ego puto, e lingua Aegyptiaca, in qua ϣⲙⲟⲩⲛ et ϣⲙⲏⲛ significant *octavum*. Plura dixi in Pantheo Lib. II cap. VII § 11—14.

ETVN, אֵטוּן, quae vox in libro Proverbiorum occurrit cap. VII. 16, ubi pro Tapetum aliquo genere, cortina, aut opere texto, accipitur. Quoniam vero dicitur אֵטוּן illud fuisse *Aegypti*, מִצְרָיִם, interpretes Alexandrini verterunt *ἀμφίταπα τὰ ἀπ' Αἰγύπτου* (*t*). Credi potest, vocem hanc אֵטוּן esse

(*s*) Conf. *Iablonskius* in Thes. Epist. La Croziano tom. I p. 167, 168, et apud *Vignolium* Chronol. tom. II p. 762.

(*t*) In nova versione Graeca Proverbiorum, quam ex uni-

Aegyptiacam (*u*), eamque Graecos extulisse ὀθόνην, et ὀθόνιον (*v*). *Clemens Alexandrinus*, Paedagogi Lib. II cap. X p. 204, memorat τὰς ὀθόνας τὰς ἀπ' Αἰγύπτου. Vestimenta Sacerdotum Aegyptiorum, ex ὀθόνης conficere, moris erat. Sic *Lucianus* in Philopseude, Opp. Tom. II p. 496 edit. Salmur., Sacerdotem aliquem Aegyptium, ex ordine τῶν Ἱερογραμματέων, hunc in modum describit, ἱερὸν ἄνδρα ἐξυρημένον, ἐν ὀθονίοις, νοήμονα. Apud Pseudo-*Callisthenem* de rebus Alexandri M., in *Fabricii* Bibliotheca Graeca, Vol. ult. p. 149, legas: Ὀθόνη ἀμφιασάμενος, οἷα προφήτης Αἰγύπτιος. Historia de Asenetha, Aegyptia, Iosephi, Aegypti Proregis uxore, (edita a *Fabricio*, in Codice Apocrypho Vet. Testamenti Vol. II) cap. II p. 88: καὶ λίθοι ἐκλεκτοὶ καὶ πολυτελεῖς, καὶ ὀθόναι ἐπίσημοι. Observa tamen, ὀθόνην,

unico S. Marci Bibliothecae codice Veneto primus eruit *d'Ansse de Villoison*, ediditque a. 1784, אֵטוּן מִצְרָיִם dicitur σχοῖνος Αἰγύπτου.

(*u*) אֵטוּן ab אָטַן, quod Arabibus وطن *mollem* et *delicatam accubitionem* designat, commodissime descendere, existimat *Schultens* ad Proverb. VII. 16. Ex Aegypto originem vocis repetit *Forster* de Bysso antiq. p. 75, scribens: „ⲁⲧϩⲓ *stamen* Aegyptiis significabat, ⲛⲓⲁⲩ vel ⲟⲩⲛⲓⲁⲩ est *linum*; igitur ⲁⲧϩⲓ—ⲟⲩ—ⲛⲓⲁⲩ, *Athiouniau*, foret *stamen* seu *vestis linea* seu *lintea*; quod prorsus consonum verbis *Hesychii*, Ὀθόνια· λινᾶ ἱμάτια." Nec dissentit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 68.

(*v*) Voces ὀθόνη et ὀθόνιον esse origine Graecas, putabant Grammatici, *Andromachus*, vel quisquis auctor Etymologici M., *Hesychius*, *Cyrillus*, ab *Albertio* in notis laudatus, *Apollonius* Lex. Homer. p. 490, aliique. Cum *Iablonskio* faciunt *Schultens*, *Forster*, *Michaëlis*, ne dicam de iis, qui sunt nimii in derivandis vocabulis Graecis e fonte Orientali.

νιον, Actor. x. 11 (*w*), ab interprete Copto reddi ⲛ̀ϩⲃⲱⲥ ⲛ̀ϣⲁⲁⲩ, *vestem lineam*. Quamobrem porro in isthanc rem inquirendum esse arbitror.

ΈΤΙΕΙΚΕΛΑΤΑ'. *Sempervivum parvum*. Appendix ad *Dioscoridem* Lib. IV cap. 90 [p. 468].

Ε'ΤΘΜΟΓ. *Lampsana, napium*. Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 142 [p. 444, ubi εὔθμοι].

Ε'ΤΜΕΝΟΤΘΙ'Σ. Canobi uxor, in urbe Canobo culta. Vide articulum Μένουθις.

ἘΦΘΟ'ΣΕΧΙΝ. *Chamaeleon albus*. Appendix *Dioscoridis* Lib. III cap. 10 [p. 452].

'ΕΦΗ'Ρ. *Chamaeleon albus*. Appendix *Dioscoridis* Lib. III cap. 10 [p. 452].

ἘΧΛΩΤΟΡΙΠΑ'. *Blitum*. Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 143 [p. 444].

Z.

ZACHLAS. Nomen Prophetae Aegyptii, de quo nonnulla narrat *Apuleius* Lib. II Milef. (*x*). Loquens

(*w*) Etiam Act. XI. 5. 'Οθόνιον non eodem modo, Luc. XXIV. 12, Ioh. XIX. 40, XX. 5, 6, 7, redditum est in utraque versione Aegyptiaca, Memphitica et Sahidica, sed nusquam ⲁⲩϩϣ-ⲟⲩ-ⲛ̀ϣⲁⲩ.

(*x*) Sunt verba *Appuleii* lib. II Metamorphos. p. 158: „ Zachlas adest Aegyptius, propheta primarius, qui mecum iamdudum grandi praemio pepigit ". *cet.* Magnam lectio-

quens de eo *Gilb. Gaulminius*, in notis ad vitam Mosis p. 234, *Zachlas*, inquit, *id est*, *φωνήεις*, *vel vocalis*. Quam interpretationem utinam pluribus evolvisset, vel explicuisset! Voluitne vir doctus nomen hoc explicare ex vetusto Aegyptiorum sermone? cuius cognitionem aliquam, sed admodum tenuem, aut propria industria acquisivisse, aut a *Salmasio*, amico, accepisse videtur. Aegyptiace *Zachlas*, satis verosimiliter, scribi posset ⲥⲁϧ-ⲗⲁⲥ, id est, *Scribae lingua*. Inter Aegyptiorum Sacerdotes erant quidam Γραμματεῖς, *Scribae*. *Apuleius* eorum mentionem quoque facit, Milef. Lib. XI p. 265: *Tunc ex his unus, quem cuncti Grammatea dicebant*. Plerumque dicuntur Ἱερογραμματεῖς, *Scribae Sacrorum*. Aegyptiis vero *scriba* dicitur ⲥⲁϧ, *Sach*. *Lingua* porro iisdem sonat ⲗⲁⲥ, *Las*. Erit igitur *Sach-las*, idem quod *Scribae Lingua*. Vtraque haec vox coniunctim occurrit in versione Coptica Psalmi XLV, ubi versu 1 verba ita habent: ⲡⲁⲗⲁⲥ ⲟⲩⲕⲁϣ ⲡⲉ ⲛ̀ⲧⲉ ⲟⲩⲥⲁϧ, LINGVA *mea calamus est* SCRIBAE. Posset etiam *Zachlas* exponi ϫⲏⲕ ⲗⲁⲥ, *Saklas*, *lingua perfecta*. Nolo tamen dissimulare, nomen illud *Zachlas*, in omnibus *Apuleii* Codicibus, haud eodem modo scribi, ut proinde ambigi queat, sitne *Zachlas* vera et genuina lectio, et ab ipsa *Apuleii* manu profecta. Ego in Codice quodam MS. Bibliothecae Bodleianae, quem *Guilielmus Laudus* legavit, scriptum reperi *Cathlas*, et *Zathlas*. Aliud nos docet *Salmasius* in Exercitationibus ad *Solinum* p. 408, ubi scribit: *In secunda Milesia Apuleii, quidam Aegyptius Propheta* Zach-

lectionis varietatem in nomine *Zachlas*, quod tamen in nova editione servatum, atque eruditorum coniecturas *Oudendorpius* notavit.

Zachlas *vocatur. Sed optimi libri ibi legunt* Tachas. *Legendum* Tachos, Ταχὼς, *nomen proprium Aegyptium, cuius apud Plutarchum et alios mentio.* Haud equidem diffiteor, coniecturam *Salmasii* mihi quidem minus probari. At hoc tamen dnbio caret, in optimis Codicibus pro *Zachlas* legi *Tachas*, adeoque dubiis obnoxium esse, quaenam sit genuina nominis illius lectio. Ea de re igitur certi quidpiam definire minime ausim.

Cum nomine hoc *Zachlas*, affinitatem aliquam habet, si sonum spectes, nomen Angeli cuiusdam, aut Aeonis, quem olim Gnostici crebris celebrabant sermonibus, *Saclas* nempe. *Epiphanius* Haeresi XXVI, quae est Gnosticorum, § 10: Ἐν δευτέρῳ οὐρανῷ φασὶν εἶναι τὸν Σακλᾶν, ἄρχοντα τῆς πορνείας. Reperitur etiam nomen hoc in aliquot gemmis Gnosticorum Abraxeis, in *Montfauconii* Antiquitate explicata editis. Erat quoque nomen idem in Secta Manichaeorum percelebre. *Augustinus*, de haeresibus p. m. 216, illius mentionem facit scribitque: *Adam et Evam ex Parentibus Principibus fumi afferunt natos, cum pater eorum nomine* Saclas *sociorum foetus omnium devorasset.* Plura dabit *Isaacus de Beausobre*, in praestantissima Historia Manichaea Tom. II p. 405, ubi et interpretationes quaedam nominis huius afferuntur.

ZENIS. *Cynoglossa. Apuleius* de Herbis cap. 90.

ΖΥΘΟΣ, ZYTHVS. Potus in Aegypto ex hordeo confectus, unde ab *Hesychio* et *Suida* exponitur οἶνος ἀπὸ κριθῆς γινόμενος, *vinum hordeaceum* (y). Non

(y) De Aegyptiis *Herodotus* lib. II cap. 77, οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται. *Diodorus Sic.* lib. I cap. 34, κατασκευάζουσι δὲ καὶ ἐκ κριθῶν πόμα, λειπόμενον οὐ πολὺ τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας, ὃ καλοῦσι ζῦθος. Item *Strabo* lib. XVII p. 1179, τὸ δὲ ζῦθος ἰδίως μὲν σκευάζεται παρ' ἐκείνοις. Alia de *Zytho* dabunt *Alberti* ad *Hesychium* v. Ζῦθος. *Valc-*

Non tantum rem ipſam, ſed nomen hocce, Aegypto etiam deberi, teſtatur *Theophraſtus* Lib. VI de cauſis Plantarum, cap. XV, Ὡς οἱ τοὺς οἴνους ποιοῦντες, ἐκ τῶν κριθῶν, καὶ τῶν πυρῶν, καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον ζύθος. Idem *Plinius* tradit Lib. XXII cap. 25. *David Wilkinſius*, in explicatione vocum Aegyptiacarum p. 103, iudicat, vocem hanc e Graecia (z) in Aegyptum fuiſſe translatam, cum tamen certum ſit, hanc potius confectionem non Graecis, ſed Aegyptiis deberi. Hi igitur rei a ſe inventae nomen utique dediſſe videntur. Ait ibidem vir eruditus, neminem, excepto *Theophraſto* et *Plinio*, vocem iſtam nobis pro Aegyptiaca venditare. Verum id nullum rei huic detrimentum adfert. *Theophraſtus*, ſcriptor Graecus egregie doctus et valde laudatus, vocem origine eſſe Aegyptiacam haudquaquam affirmaſſet, ſi ea natales habuiſſet Graecos. Sed praeter duos illos, quos excitavimus ſcriptores, ſunt alii non pauci numero, qui idem aſſeruerunt. Et nemo omnino eſt veterum, qui, loquens de origine Zythi, id non obſervaverit. Clariſſime id teſtantur *Diodorus Siculus* Lib. I p. 31, *Hieronymus* in Ieſaiam Lib. VII col. 184, et alii, quorum teſtimonia conquiſiverunt *Gerh. Ioh. Voſſius*, de vitiis Latini Sermonis Lib. I cap. 4, p. m. 18, 19, et *Lindenbrogius* in *Ammianum* p. 166. Hebraei cum his conſentiunt. In Tractatu Talmudico פסחים cap. III, et Miſchn. I (zz) legas, זיתום המצרי, *Zythus Ae-*

gyp-

Valckenaerius et *Weſſelingius* ad *Herodoti* locum, multi alii, quos laudavit Cl. *Tydeman* not. ad *Shawii* Itinera tom. II p. 92. Veterum autem teſtimonia tantum non omnia ſedulo iam collegerat *H. Stephanus* in Indice Theſ. Gr. p. 1011.

(z) Graecum vocabulum eſſe opinantur plures, in iisque *I. D. à Lennep* part. I Etymolog. p. 312. Quorum eſt ſententia tolerabilior, quam *Pontani* et *Rami*, Gallicae eſſe originis cenſentium. Vid. *Weſſelingium* ad *Diodori Sic.* lib. V cap. 26.

(zz) Cap. 3 pag. 142 edit. Surenhuſii.

gyptiacus. Plura inveniri possunt in *Buxtorfii* Lexico magno Talmudico, voce זיתום, fol. 694, 695. Adde *Harenbergii* Dissertationem de inopia pluviae in Aegypto, in Miscellan. Lipsiens. Novis, Vol. I p. 213 ac sqq. Quod iam ad originationem vocis Aegyptiacae attinet, ϹϹϮ exponi potest *dans potum*, vel *liquorem potabilem.* An vero haec sit genuina vocis illius significatio, pro certo affirmare non ausim.

In Bibliotheca Ducali Gothana servatur Codex MS., qui inter alia continet *brevem notitiam, quomodo* (in Aegypto haud dubie) *ex hordeo polenta fiat, et cerevisia coquatur.* Vide *Fabricium*, ex *Reinesio*, in Bibliothecae Graecae Vol. XII p. 749. Cum autem illius brevis notitiae ab amplissimo et celeberrimo Viro, *Carolo Schlaegero*, qui Serenissimo Duci a Consiliis, a Bibliotheca, et Antiquitatibus est, apographum mihi expetiissem, is pro sua humanitate precibus meis locum dedit, schedamque petitam ex Cod. MS. descripsit, atque ad me transmisit. Ea autem sic habet:

P. 165. *b.*

Περὶ ζύθων ποιήσεως.

Λαβὼν κριθὴν καθαρίαν καλὴν, βρέξον σα̅ [i. e. ἡμέραν μίαν. *Schlaeger.*] καὶ ἀνάσπασον ἢ καὶ κοίτασον ἐν ἀνημέμῳ [leg. ἀνηνέμῳ. *Schlaeger.*] τόπῳ ἕως πρωΐ· καὶ πάλιν βρέξον ὥρας ε̅. ἐπίβαλε εἰς βραχιώνιον ἀγγεῖον ἠθμοειδὲς καὶ βρέχε. προαναξήρανε, [leg. προαναξήραινε. *Schlaeger.*] ἕως οὗ γένηται ὡς τίλη, καὶ ὅτε γένηται ψύξον ἐν ἡλίῳ, ἕως οὗ πέσῃ. Τὸ μαλίον γὰρ πικρὸν, λοιπὸν ἄλεσον καὶ ποίησον ἄρτους προσβάλλων ζύμην, ὥσπερ ἄρτον. καὶ ὄπτα ὠμότερον· καὶ ὅτ' ἂν ἐπανθῶσε, διάλυε ὕδωρ γλυκὺ, καὶ ἤθμιζε διὰ ἠθμοῦ ἢ κοσκίνου λεπτοῦ. ἄλλοι δὲ ὀπτόντες, [leg. ὀπτῶν-

ὀπτῶντες. *Schlaeger.*] ἄρτους βάλλουσιν εἰς κλουβὸν, [κλουβὸς hic ahenum, vel ſimile aliquod vas eſt.] μετὰ ὕδατος, καὶ ἕψουσι μικρὸν, ἵνα μὴ κοχλάσῃ, μήτε ᾖ χλιαρόν. καὶ ἀνασπῶσι, καὶ ἠθμίζουσι, καὶ περισκεπάσαντες θερμαίνουσι, καὶ ἀνακρίνουσι. Huc usque Codex MS.

H.

ΗΘ. *Cor.* Ita interpretatur vocem hanc *Horapollo*, et recte, Lib. I cap. VII. Nam in Aegyptiorum libris *cor* dicitur ϩΗΤ, *Het* ſeu *Heth.*

ΉΘΑΝΙΟΝ. Inter Aegyptiorum vaſa commemoratur et hoc ab *Hellanicô* in Aegyptiacis, apud *Athenaeum* Lib. XI p. 470. Addit *Caſaubonus* in notis, nuſpiam praeterea vocem hanc reperiri. Nempe eſt non Graeca, verum Aegyptiaca. Penſitandum aliis relinquo, an non credi poſſit vox ἠθάνιον deſcendiſſe ab ϪΟⲨⲰΤϨ, quod ἀντλεῖν ſignificat, ut igitur ἠθάνιον Aegyptiis dictum ſit ἄντλημα, *hauritorium*, vas, quo aqua aut alius liquor hauriri poſſit. Illud tamen, fateor, explicationi nunc oblatae videtur adverſari, quod Ἠθάνιον *Hellanici*, non fuiſſe ἄντλημα, verum poculi quamdam ſpeciem, ex *Athenaeo* ſatis liqueat. Quare nihil definio. Rem potius in ſuſpenſo relinquam. Alius forte meliorem ac veroſimiliorem dabit interpretationem.

ἩΜΙΤΥΒΙΟΝ (*a*). Veſtis quoddam genus Aegyp-

(*a*) Invenitur apud ſcriptores Graecos ἡμιτύβιον et ἡμιτύμβιον, eademque lectionis varietas eſt in codicibus MSS. *Pollucis* aliorumque. „ Vtram ſcribendi rationem ſequaris, modo

gyptium. *Pollux* Lib. VII cap. 16, Τὸ δὲ ἡμιτύβιον, ἐςὶ μὲν καὶ τοῦτο Αἰγύπτιον. Ait deinde, esse sudarium, et sic in media Comoedia accipi, quam in rem versus hos adfert ex Pluto *Aristophanis* p. 76.

Ἔπειτα, καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβὼν,
Τὰ βλέφαρα περιέψησεν. ——

ubi Scholiastes notat: Ἡμιτύβιον, ἀντὶ τοῦ σουδάριον ῥάκος ἡμιτριβὲς λινοῦν τί, οἷον ἐκμαγεῖον. Καὶ Σαπφὼ, Ἡμιτύβιον ςαλάσσων [ςάλασσον] ἢ δίκρωσσον [δίκροσσον] φακιόλιον. *Damascius* in vita Isidori, apud *Photium*, in Bibliotheca p. 569, edit. Graec. Hoeschel. Τὸ προσώπου τὸ ἐκμαγεῖον, ἡμιτύβιον. *Galenus* in Lexico vocum Hippocratearum, editus cum *Erotiano*, p. 75, Ἡμιτύβιον, ὀθονίου παχέος μέρος.

Si vox vere Aegyptiaca est, quemadmodum *Pollucem* affirmare vidimus (*b*), credo, τύβιον esse originis Aegyptiacae, et sic dictum fuisse linum, aut aliquam lini speciem, Sacerdotum praecipue usibus destinatam, id enim vox τύβιον significare videtur. Ἡμιτύβιον vero Graecis debetnr, qui aliam lini speciem, crassiorem et viliorem, sic appellarunt. Τύβιον, ablata nempe terminatione Graeca, Aegyptiis sonuisse ⲦⲞⲨⲂⲞ, valde verisimile est. Id autem *purum*, *mundum*, *sanctum* designat. Haec denominatio apud Aegyptios lino generatim competit, quippe quod sanctum et purum

modo ἡμιτύβιον origini suae magis consentire teneamus, nihil omnino interest": quae verba sunt *Hemsterhusii* ad *Aristophanis* Plutum v. 729. *Hesychius*, Ἡμιτύβιον· λινοῦν ἔνδυμα, ἢ σινδόνιον δίκροσσον, ubi conf. *Alberti* et ceteri interpretes.

(*b*) Vocem ἡμιτύβιον ab Aegyptiis manasse, vere monuit *Pollux*, iudicante *Hemsterhusio* ad *Aristophanis* Plutum v. 729, ad quem locum *E. Spanhemius* non aliter iudicasse videtur.

rum censebatur. *Apuleius* in Apologia p. 310. *Lana, segnissimi corporis excrementum, pecori detracta, iam inde Orphei et Pythagorae scitis, profanus vestitus est. Sed enim* mundissima lini seges, *inter optimas fruges terrae exorta, non modo indutui et amictui* sanctissimis Aegyptiorum Sacerdotibus, *sed opertui quoque in rebus sacris usurpatur.* Sic et *Gratius* in Cynegetico v. 42.

Vix operata suo Sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes aestivi turba Canopi.

Philostratus de vita Apollonii Tyanei Lib. VIII, cap. 3, Λίνον δὲ σπείρεται μὲν, ὡς ἔτυχε, — ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ μὴ ἀπ' ἐμψύχων ἐδρέφθη, καθαρὸν μὲν Ἰνδοῖς δοκεῖ, καθαρὸν δὲ καὶ Αἰγυπτίοις. Hinc legitur apud *Suetonium* in Octavio cap. 12, *lintea religiosaque vestis.* Potuerunt itaque Aegyptiis ⲦⲞⲨⲂⲈ dici, et inde Graecis τύβια, quaecumque ex lino, mundissima segete, et praecipue lino Aegyptiaco, quod optimum fuisse testatur *Plinius*, conficerentur. Quae autem adulterarentur, et viliora viderentur, ἡμιτύβια dicta fuere. Nam certe pro linteo crassiori, notaeque peioris, accipiunt Graecorum Grammatici. Idque res ipsa satis clare ostendit.

'ΗΩ'. Ita Graecorum sermone *Aurora* dicitur. Accipitur vero etiam pro *die*. Vide *Eustathium* in Odyss. B. p. 1430 et inprimis in Odyss. E. pag. 1527, ubi quoque observat, τὴν 'Ηὼ σωματοειδῆ, ut Deam, a Poëtis fingi. Adde *Athenaeum* Lib. V p. 195 B. Nec minus *Eustathius* illic ex *Hesiodo* monet, Deam hanc perhiberi noctis filiam. Τὴν ἠὼ vero, quando interpretatur *diem*, id ex Aegyptiorum sermone illustrari potest. Illis enim *dies* dicitur ⲈϨⲞⲞⲨ, *Ehou*. Idque hic tanto magis observatione nostra dignum est, quia 'Ηὼ, Dea illa Poëtarum σωματοειδὴς, mater fuis-

se fingitur Memnonis, cuius in Thebaide statuam vocalem veteres magnopere celebrant. Vide mea de Memnone Syntagmata. Deam illam *Diem* interpretantur ex veteribus non pauci, quorum loca adduxi in Syntagmate primo. *Diem* vero inter octo Aegypti Numina primaria et antiquissima numerari, ostendi in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum, cap. II § XXIX, p. LXX et seqq.

Θ.

THABORIS, *Chamaeleon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 23.

ΘΑΛΑΜΟΣ. Vox notissimae significationis, quam Aegyptiacae esse originis, apud quosdam memoriae proditum inveni. Duas potissimum habet vox haec significationes, quarum altera notior est ac vulgata magis, eamque Aegyptiis quoque in acceptis fert *Isidorus*, Origin. Lib. XV cap. 3, *Aegyptii quoque, lingua sua, loca, in quibus nubentes succedunt et incubant, thalamum appellant.* Hanc significationem vocis *thalamus* apud Graecos Romanosque fuisse receptam maxime, omnes norunt. Idemne vero etiam Aegyptiis designaverit *θάλαμος*, dubiis expositum magis videri pot
Nam Psalmo XIX: 5, quod in Graeco legitur: *ὡς*
φιος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ubi *πασ*
plane significat, quod *θάλαμος*, Coptus
ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ⲛ̀ⲟⲩⲛⲁⲧϣⲉⲗⲉⲧ
ϧⲉⲛ ⲙⲁⲛ̀ϣⲉⲗⲉⲧ. Παστὸς
ritur ⲙⲁⲛϣⲉⲗⲉⲧ, prop
sae. Nulla hic in Aegy
thalamus. Potuit tam
eius

dictus eſt ⲙⲁⲛϣⲉⲗⲉⲧ, *conclavae ſponſae*, alio quodam reſpectu diceretur θάλαμος. Eſt et alia vocis huius ſignificatio, Aegypto magis propria, quam *Plinius* aliique plurimi nobis tradunt. Verba *Plinii* ſunt Lib. VIII cap. 46: *ſunt ei* (Api) *delubra gemina, quae vocant Thalamos, auguria populorum.* *Solinus*, ubi de Aegypto, cap. XXXII, *Delubra, quibus ſuccedit et incubat* Apis, *myſtice thalamos nominant.* Obſerva, his ipſis verbis uſum eſſe *Iſidorum*, paulo ante excitatum; ſed ea ad alium ſenſum tranſtuliſſe. *Thalamum* pariter Apidi tribuit *Ammianus Marcellinus* Lib. XXII p. 245, et *Aelianus* de Animal. Lib. XI cap. 10. Video θαλάμους etiam vocari Sacella in maioribus Templis aliarum gentium inaedificata. Sic *Lucianus* de Dea Syria cap. 31: Ἔνδοθεν δὲ ὁ νηὸς οὐκ ἁπλόος ἐςὶ, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ θάλαμος ἄλλος πεποίηται. — Ἐς μὲν οὖν τὸν μέγαν νηὸν πάντες εἰσέρχονται, ἐς δὲ τὸν θάλαμον οἱ ἱρέες μοῦνον. Interpretes Scripturae V. Teſtamenti Alexandrini, loquentes de Templo Domini, thalamos huiusmodi ſolent appellare παςοὺς, vel παςοφόρια. *Hieronymus* in Ieſaiam Lib. VII (Operum Tom. III) col. 200, *Praecipitur Iſaiae Prophetae* (cap. XXII. 15) *ut ingrediatur ad eum, qui*
habit[illegible] *Ta*[illegible]*culo, quod Hebraice dicitur* SO-
CHF[illegible] *autem, vel Tabernaculum inter-*
pre[illegible] PHORION, *hoc eſt* THALAMVS, *in*
[illegible]*us Templi.* Ibi in Graeco eſt,
[illegible]όριον. Idem *Hieronymus* Lib. XII
[illegible] col. 981. *Poſt limen autem por-*
[illegible]*m, menſus eſt* THALAMVM *ſive cu-*
[illegible]*chus tranſtulit* παραςάδας, *id eſt,*
[illegible]*parte, calamo uno, tam in longum*
[illegible]*Quod et ipſum* LXX. *Aelam tranſtu-*
[illegible]*nſequentibus Symmachus* anteliminare
[illegible] *Inter thalamos autem duos, ſive cu-*
[illegible]ςάδας *erant quinque cubiti.* Et poſt

F 2 non-

nonnulla addit: *Thalami autem, id est cubicula, quae post portam Orientalem erant aedificata in vestibulis, respiciebant ad viam Orientalem.* Videtur igitur *thalamus* dictum fuisse *cubiculum* in Templo, vel exiguum delubrum aut sacellum singularis formae sive structurae. *Herodotus* thalamum etiam nuncupat αὐλήν: Αὐλήν τε τῷ Ἄπι ἐποίησε, Lib. II cap. 153. Nisi modo Aula Apis, ab eiusdem Thalamo, vel sacello, distinguenda sit, quod utique verum est. Vide *Strabonem* Lib. XVII p. 555. Conf. Pantheon Aegyptiorum Part. II p. 186, 187.

Crediderim *Thalamum*, qualis ille fuit Apis, Porticum fuisse oblongam, vel cubiculum, forte columnis distinctum, cuius maior multo esset longitudo, quam latitudo. Inde auguror esse, quod Aegyptii navigia quoque habuerint, in formam et ad imitationem Thalamorum fabricata, quorum nonnunquam veteres meminere. De Ptolemaeo Philopatore *Athenaeus* memoriae prodidit Lib. V p. 204, κατεσκεύασε δὲ ὁ Φιλοπάτωρ καὶ ποτάμιον πλοῖον, τὴν θαλαμηγὸν καλουμένην. *Strabo* quoque Lib. XVII p. 550, mentionem facit τῶν θαλαμηγῶν πλόιων, ἐφ' οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν (c). Huiusmodi navibus θαλαμηγοῖς Apim sigillatim, Nilopoli Memphim vehi consuevisse, testatur *Diodorus Siculus* Lib. I p. 76, cuius haec sunt verba: Ἔπειτα εἰς θαλαμηγὸν ναῦν, οἴκημα κεχρυσωμένον ἔχουσαν, ἐμβιβάσαντες, [τὸν μόσχον] ὡς θεὸν ἀνάγουσιν εἰς Μέμφιν, εἰς τὸ τοῦ Ἡφαίστου τέμενος.

Vocem hanc Aegyptiacam Θάλαμος aliquando Clar. *La Crozius* putabat plane eamdem esse cum ϮⲖⲰⲘ, *Thlom*,

(c) Θαλαμηγὰ χρυσόπρυμνα καὶ χρυσέμβολα memorat *Appianus* Alex. in praefat. p. 13 ed. novae. Conf. *Rhodomanus* ad *Diodorum Sic.* lib. I cap. 85, *Burmannus* aliique interpretes *Suetonii* in Caes. cap. 52.

Thlom, quo nomine Aegyptii vocant αὔλακα, *ſulcum*, Numeror. cap. XXII. 24, Pſalm. LXV. 10. Neque mihi tum illa interpretatio diſplicuit. At nunc, ubi rem hanc curatius expendo, neſcio, poſſitne aedificium aliquod, aut conclave, *ſulci* nomine rite deſignari. Eſtne, qui *ſulcum Apis* intelligat de Sacello, bovi huic apparato? In mentem itaque venit, quod in *Wilkinſii* Diſſertatione de Lingua Coptica legiſſe me recordor p. 113, ⲉⲗⲁⲙ Coptis *porticum* ſignificare. ⲉ̀ⲗⲁⲙ, inquit, *porticus*, Hebr. אוּלָם. Hebraeis certe אוּלָם dici *porticum*, obſervant Philologi ex 1 Reg. VI. 3. Forte idem ſignificat Αἰλὰμ, qua voce interpretes Alexandrini ſaepius utuntur Ezechielis cap. XL. Videtur Clariſſimus *Wilkinſius* eamdem vocem ⲉ̀ⲗⲁⲙ, in libro aliquo Vet. Teſtamenti, Coptice verſo, deprehendiſſe, quo ego uſus non ſum. Eſtque veroſimile, voces has אוּלָם, Αἴλαμ, et ⲉ̀ⲗⲁⲙ, rem unam eamdemque ſignificare, et ex Aegyptiaca ⲉ̀ⲗⲁⲙ deinde reliquas derivatas fuiſſe. Quod ſi ita ſe habet, uti auguror, tum habebimus origines vocis θαλάμου Aegyptiacas. Nam ſi voci ⲉ̀ⲗⲁⲙ, praeponas notam foeminini generis, habebis ⲑⲉ̀ⲗⲁⲙ, *Thalam*, quod *porticum*, aut conclave porticui ſimile, deſignat. Si addideris terminationem Graecam, exibit θάλαμος.

THEBAE. Vrbs in Aegypto ampliſſima et praeſtantiſſima, totiusque Aegypti ſuperioris princeps, a qua Provincia Thebais denominata eſt. Verum quidem urbis illius maximae nomen, quod ex S. Scriptura didicimus, fuit *Amun-Noh*, vel *Noh-Amun*, de quo nonnulla deinde obſervabo. Sed veteres tamen aliquo modo ſignificant, *Thebarum* nomen eidem urbi ab Aegyptiis pariter impoſitum fuiſſe. Et *Hieronymus*

F 3 Pro-

Prooemio Lib. II ad Galatas obſervat, urbem hanc ſuo tempore *Thebeſten* vocatam fuiſſe. Eſt igitur originatio nominis illius ex ſermone Aegyptiaco petenda. Magnus *Bochartus*, in Hierozoici Part. I col. 169, ex *Kirchero*, monet, ⲑⲃⲁ, *thba*, Aegyptiis ſonare *decem millia*. Hinc putabat nomen fuiſſe Thebis. Verum ipſe *Bochartus* legendus eſt, qui illuſtrari poterit ex notis *Iſ. Voſſii* ad *Pomp. Melam* Lib. I cap. 9 p. 77, 78. Aliud mihi quondam in mentem venit, quod paucis exponam. Teſtantur Scriptores optimi, *Herodotus* et *Ariſtoteles*, ab *Iſ. Voſſio*, loc. cit. p. 79, ad teſtimonium vocati, olim *Thebarum* nomine totam Aegyptum, Aegyptum nempe ſuperiorem, deſignari conſueviſſe. Adde locis, a *Voſſio* allatis, *Olympiodorum* in *Ariſtotelis* Meteorologica p. 26. *a.* Aegyptus vero erat, ut *Hieronymus* monet, *humilis* et *deiecta.* Verba eius haec ſunt Lib. IX in Ezechielem (Oper. Tom. III) col. 904: *Neque vero unum habet flumen draco Aegyptius, ſed multa flumina, quibus irrigat Aegyptum humilem et deiectam, et nihil in ſe habentem montium. Humilem* vero et *deiectum* Aegyptii dicunt ⲑⲉⲃⲓⲉ, *thebie*, et ⲑⲉⲃⲓⲟ, *thebio.* Plerumque id de morum humilitate quidem uſurpatur, ſed tamen etiam de terrae humili et aequabili planitie. Ita accipitur in fragmento quodam Ieſaiae cap. XL. 4, quod ex Lectionario quodam vetuſto Eccleſiae Copticae, in Abbatia S. Germanenſi, Lutetiae Pariſiorum deſcripſi: ⲧⲱⲟⲩ ⲛⲓⲃⲉⲛ. ⲛⲉⲙ ⲕⲁⲗⲁⲙⲫⲟ ⲛⲓⲃⲉⲛ. ⲉⲩⲉⲑⲉⲃⲓⲱⲟⲩ. — ⲟⲩⲟϩ ⲛⲏⲉⲑⲛⲁϣⲧ, ⲛⲁϣⲱⲡⲓ ⲉ̀ϩⲁⲛⲙⲱⲓⲧ ⲉⲩⲭⲏⲛ. Graeca, quae interpretes Copti in linguam ſuam tranſtulerunt, ita habent: Πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔςαι — ἡ τραχεῖα εἰς πεδία. In eo vero humilitas Aegypti ſita eſt, quod ſit πεδιὰς, *campeſtris*, et *plana*, quemadmodum *Herodotus* loquitur Lib. II cap. 108:

quod

quod et omnes, qui Aegyptum viderunt, concordissime affirmant. Animadversione indignum non est, quod in verbis e Iesaia translatis, coniungantur *loca humilia* et ⲉⲩϫⲏⲛ, *levia*, montibus et collibus vacua, πεδία, *campestria*, ut est in Graeco. Vti enim a priori voce ⲑⲉⲃⲓⲱ, *humilitate*, nomen habuisse *Thebas* urbem, non praeter rem coniicio, ita a voce posteriori ϫⲏⲛ, vel ϫⲁⲛⲉ, *levi*, denominata videtur urbs Aegypti inferioris antiquissima, quae in S. Scriptura dicitur צען, *Tsoan*, Graecis Τάνις, in Coptorum vero libris ϫⲁⲛⲏ. Ad hanc vero urbis *Taneos*, et nominis huius interpretationem, ipse textus Sacer manu nos ducit, in quo legimus, Deum miracula edidisse ἐν πεδίοις Τάνεως, in *campestribus Taneos*. Et vero, in loco Iesaiae πεδία, *campestria*, Coptus interpres vertit ⲉⲩϫⲏⲛ, quod e ϫⲁⲛⲏ descendit.

Obiici quidem posset, *Thebaidem* postea Arabibus dictam fuisse, hodieque dici *Sahid*, id est, *regionem altam*, teste *Vanslebio*, in Relatione itineris sui Aegyptiaci Gallica, p. 20. Id etiam de Aegypto superiore observat *Theophrastus* de Ventis p. 404, τὰ δὲ ἄνω ὑψηλοτέρα. Sed id tantum locum habet respectu Aegypti inferioris, quae depressior creditur. Aegyptus superior ceteroquin, non minus quam inferior, humilis est, et deiecta, atque in campis agri illius montibus non intercipiuntur, Ideoque dici recte potuit ⲑⲉⲃⲓⲉ, vel ⲑⲉⲃⲓⲱ (*d*).

THE-

(*d*) *Forster* in epist. ad *I. D. Michaëlis* p. 7 nomen *Thebarum* repetit a voce ⲧⲉⲟⲩⲏϩ, *habitatio*, existimatque illustrari hinc posse verba *Herodoti* lib. II. cap. 15, τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο, quandoquidem pars Aegypti semper fuit *habitabilis*.

THEOMENESTRVM. *Pentaphyllon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 2. Editio Torini habet *Themoneſtron.*

ΘΕ'ΡΜΟΥΘΙΣ. Aſpidis quaedam ſpecies, ſacra, Iſidi quippe ſingulatim dicata, qua et Deae huius caput cingi ſolebat. *Aelianus* de Animal. Lib. x cap. 31. Quod, ſi interpreteris, θανατηφόρον ſignificat, vel mortiferam. Cuius rei rationem ſuggerit idem *Aelianus* Lib. VI cap. 38, *Nullus, ab aſpide morſus, ex malo incolumis evaſiſſe memoratur. — Amplius quatuor horis* (*e*), *quos momorderint, vivere non poſſunt.* Erat haecce aſpis ſymbolum Iſidis, quae *Tithrambo* cognominabatur, quaſi dicas *ira furentem.* Etenim criminum et ſcelerum vindex habebatur. Ideoque et ipſa haec *Iſis* cognomen quoque habuit *Thermuthis.* De hiſce Iſidis cognominibus egi in *Pantheo Aegyptiorum* Lib. I cap. V, ſigillatim de *Thermuthi*, § 10, 11.

ΘΕ'ΣΚΕ. *Cyclaminus*, herba. Appendix *Dioſcoridis* Lib. II cap. 194 [p. 447]. Vide infra in v. *Tithotos.*

ΘΕΥΘ a *Platone*, in Philebo, appellatur Numen illud Aegyptiorum celeberrimum, quod alii *Thot*, vel *Thoth*, alii *Thoyth* nuncupant. De eo plura vide in ΘΩ'Θ.

ΘΕΦΙ'Ν. *Polygonon*, vel *Proſerpiniaca*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 18. Appendix *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 4 [p. 462]. *Kircherus* interpretatur ⲤⲦⲈⲘⲪϮ, idque vult ſignificare *curam Dei*, in

Oe-

(*e*) Legebatur quondam τετάρτης ὥρας. Editio Gronoviana praebet τετάρτου ὥρας, ut ſignificetur pars quarta horae.

Oedipi Tom. III p. 75; imperite omnino, ut reliqua omnia.

THIOPHENGES. *Peristereon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 65.

THIS. *Mentastrum*, ἡδύοσμον. *Apuleius* cap. 9. Appendix *Dioscoridis* Lib. III c. 41 [p. 454] habet Τίς. Observa, ἡδύοσμον Matth. XXIII. 23, et Lucae XI. 42, redditum esse ⲚⲤ ⲀϬⲤⲚ ⲚⲤⲐⲞⲤ, ab interpretibus Coptis.

ΘΜΟΥΙΣ, THMVIS. Vrbs Aegypti, *dicta lingua Aegyptia ab hirco*, inquit *Hieronymus* Lib. XIII in Iesaiam, col. 340, Op. Tom. III, et Lib. II in Iovinian. cap. 6, Oper. Tom. IV, ubi *Thmuis*, inquit, *interpretatur hircus*. Ad haec loca respiciens *David Wilkinsius*, in Dissertatione de lingua Coptica pag. III, ita pronuntiat: *Copti hodie* ⲘⲞⲨⲤ *hircum feram vocant*. Verum in libris Coptorum ⲘⲞⲨⲤ *Leonem* designat quidem; at nunquam *hircum*. Si ad sonum vocis *Thmuis* attendas, dicendum foret, ea significari *Leontopolin*, vel *urbem Leonis*, aut *Leonum*, quod, qua ratione urbi illi, cuius Numen tutelare erat *hircus*, convenire queat, alii viderint. Suspicor tamen, urbem hanc Aegyptiace, forte non a ⲘⲞⲨⲤ, *leone*, verum a ⲘⲞⲨⲈ̀, quod *radium solarem* innuit, denominatam fuisse. Vox haec Aegyptiaca, eo, quo dixi, sensu, reperitur Hebr. I. 3, et ab ea *Pyramis*, vel *obeliscus*, in honorem solis erectus, nomen accepit, quod pluribus explico in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum cap. II § XXXIV. Quia igitur *Mendes*, Numen Aegyptiorum, *Thmui*, in hirco animali cultum, symbolica quaedam solis imago erat, quod adductis idoneis rationibus in Pantheo Aegyptiorum, Lib. II cap. VII, prolixe ostendi, potuit urbs, in honorem so-

gyptium. *Pollux* Lib. VII cap. 16, Τὸ δὲ ἡμιτύβιον, ἐστὶ μὲν καὶ τοῦτο Αἰγύπτιον. Ait deinde, esse sudarium, et sic in media Comoedia accipi, quam in rem versus hos adfert ex Pluto *Aristophanis* p. 76.

Ἔπειτα, καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβὼν,
Τὰ βλέφαρα περιέψησεν. ——

ubi Scholiastes notat: Ἡμιτύβιον, ἀντὶ τοῦ σουδάριον ῥάκος ἡμιτριβὲς λινοῦν τί, οἷον ἐκμαγεῖον. Καὶ Σαπφὼ, Ἡμιτύβιον σταλάσσων [στάλασσον] ἢ δίκρωσσον [δίκροσσον] φακιόλιον. *Damascius* in vita Isidori, apud *Photium*, in Bibliotheca p. 569, edit. Graec. Hoeschel. Τὸ προσώπου τὸ ἐκμαγεῖον, ἡμιτύβιον. *Galenus* in Lexico vocum Hippocratearum, editus cum *Erotiano*, p. 75, Ἡμιτύβιον, ὀθονίου παχέος μέρος.

Si vox vere Aegyptiaca est, quemadmodum *Pollucem* affirmare vidimus (*b*), credo, τύβιον esse originis Aegyptiacae, et sic dictum fuisse linum, aut aliquam lini speciem, Sacerdotum praecipue usibus destinatam, id enim vox τύβιον significare videtur. Ἡμιτύβιον vero Graecis debetur, qui aliam lini speciem, crassiorem et viliorem, sic appellarunt. Τύβιον, ablata nempe terminatione Graeca, Aegyptiis sonuisse ⲦⲞⲨⲂⲞ, valde verisimile est. Id autem *purum*, *mundum*, *sanctum* designat. Haec denominatio apud Aegyptios lino generatim competit, quippe quod sanctum et purum

modo ἡμιτύβιον origini suae magis consentire teneamus, nihil omnino interest": quae verba sunt *Hemsterhusii* ad *Aristophanis* Plutum v. 729. *Hesychius*, Ἡμιτύβιον· λινοῦν ἔνδυμα, ἢ σινδόνιον δίκροσσον, ubi conf. *Alberti* et ceteri interpretes.

(*b*) Vocem ἡμιτύβιον ab Aegyptiis manasse, vere monuit *Pollux*, iudicante *Hemsterhusio* ad *Aristophanis* Plutum v. 729, ad quem locum *E. Spanhemius* non aliter iudicasse videtur.

rum censebatur. *Apuleius* in Apologia p. 310. *Lana, segnissimi corporis excrementum, pecori detracta, iam inde Orphei et Pythagorae scitis, profanus vestitus est. Sed enim* mundissima lini seges, *inter optimas fruges terrae exorta, non modo indutui et amictui* sanctissimis Aegyptiorum Sacerdotibus, *sed opertui quoque in rebus sacris usurpatur.* Sic et *Gratius* in Cynegetico v. 42.

Vix operata suo Sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes aestivi turba Canopi.

Philostratus de vita Apollonii Tyanei Lib. VIII, cap. 3, Λίνον δὲ σπείρεται μὲν, ὡς ἔτυχε, — ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ μὴ ἀπ' ἐμψύχων ἐδρέφθη, καθαρὸν μὲν Ἰνδοῖς δοκεῖ, καθαρὸν δὲ καὶ Αἰγυπτίοις. Hinc legitur apud *Suetonium* in Octavio cap. 12, *lintea religiosaque vestis.* Potuerunt itaque Aegyptiis ⲧⲟⲩⲃⲉ dici, et inde Graecis τύβια, quaecumque ex lino, mundissima segete, et praecipue lino Aegyptiaco, quod optimum fuisse testatur *Plinius*, conficerentur. Quae autem adulterarentur, et viliora viderentur, ἡμιτύβια dicta fuere. Nam certe pro linteo crassiori, notaeque peioris, accipiunt Graecorum Grammatici. Idque res ipsa satis clare ostendit.

'ΗΩ'. Ita Graecorum sermone *Aurora* dicitur. Accipitur vero etiam pro *die*. Vide *Eustathium* in Odyss. B. p. 1430 et inprimis in Odyss. E. pag. 1527, ubi quoque observat, τὴν 'Ηὼ σωματοειδῆ, ut Deam, a Poëtis fingi. Adde *Athenaeum* Lib. V. p. 196 B. Nec minus *Eustathius* illic ex *Hesiodo* monet, Deam hanc perhiberi noctis filiam. Τὴν ἠὼ vero, quando interpretatur *diem*, id ex Aegyptiorum sermone illustrari potest. Illis enim *dies* dicitur ⲉ̀ϩⲟⲟⲩ, *Eho-u.* Idque hic tanto magis observatione nostra dignum est, quia 'Ηὼ, Dea illa Poëtarum σωματοειδής, mater fuis-

se fingitur Memnonis, cuius in Thebaide statuam vocalem veteres magnopere celebrant. Vide mea de Memnone Syntagmata. Deam illam *Diem* interpretantur ex veteribus non pauci, quorum loca adduxi in Syntagmate primo. *Diem* vero inter octo Aegypti Numina primaria et antiquissima numerari, ostendi in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum, cap. II § XXIX, p. LXX et seqq.

Θ.

THABORIS, *Chamaeleon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 23.

ΘΑΛΑΜΟΣ. Vox notissimae significationis, quam Aegyptiacae esse originis, apud quosdam memoriae proditum inveni. Duas potissimum habet vox haec significationes, quarum altera notior est ac vulgata magis, eamque Aegyptiis quoque in acceptis fert *Isidorus*, Origin. Lib. XV cap. 3, *Aegyptii quoque, lingua sua, loca, in quibus nubentes succedunt et incubant, thalamum appellant.* Hanc significationem vocis *thalamus* apud Graecos Romanosque fuisse receptam maxime, omnes norunt. Idemne vero etiam Aegyptiis designaverit *θάλαμος*, dubiis expositum magis videri potest. Nam Psalmo XIX: 5, quod in Graeco legitur: *ὡς νύμφιος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ*, ubi *παστὸς* idem plane significat, quod *θάλαμος*, Coptus ita reddit: ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ⲛ̀ⲟⲩⲡⲁⲧϣⲉⲗⲉⲧ ⲉϥⲛⲏⲟⲩ ⲉ̀ⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ⲙⲁⲛ̀ϣⲉⲗⲉⲧ. *Παστὸς* igitur Aegyptiace vertitur ⲙⲁⲛ̀ϣⲉⲗⲉⲧ, proprie *locus* (habitatio) *sponsae.* Nulla hic in Aegyptiaco sermone vestigia vocis *thalamus.* Potuit tamen fieri, ut locus, qui de *sponsa* dictus

dictus est ⲙⲁⲛϣⲉⲗⲉⲧ, *conclavae sponsae*, alio quodam respectu diceretur θάλαμος. Est et alia vocis huius significatio, Aegypto magis propria, quam *Plinius* aliique plurimi nobis tradunt. Verba *Plinii* sunt Lib. VIII cap. 46: *sunt ei* (Api) *delubra gemina, quae vocant Thalamos, auguria populorum. Solinus*, ubi de Aegypto, cap. XXXII, *Delubra, quibus succedit et incubat* Apis, *mystice thalamos nominant.* Observa, his ipsis verbis usum esse *Isidorum*, paulo ante excitatum; sed ea ad alium sensum transtulisse. *Thalamum* pariter Apidi tribuit *Ammianus Marcellinus* Lib. XXII p. 245, et *Aelianus* de Animal. Lib. XI cap. 10. Video θαλάμους etiam vocari Sacella in maioribus Templis aliarum gentium inaedificata. Sic *Lucianus* de Dea Syria cap. 31: Ἔνδοθεν δὲ ὁ νηὸς οὐκ ἁπλόος ἐστὶ, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ θάλαμος ἄλλος πεποίηται. — Ἐς μὲν οὖν τὸν μέγαν νηὸν πάντες ἐισέρχονται, ἐς δὲ τὸν θάλαμον οἱ ἱρέες μοῦνον. Interpretes Scripturae V. Testamenti Alexandrini, loquentes de Templo Domini, thalamos huiusmodi solent appellare παστοὺς, vel παστοφόρια. *Hieronymus* in Iesaiam Lib. VII (Operum Tom. III) col. 200, *Praecipitur Isaiae Prophetae* (cap. XXII. 15) *ut ingrediatur ad eum, qui habitat in Tabernaculo, quod Hebraice dicitur* SOCHEN. — SOCHEN *autem, vel Tabernaculum interpretatur, vel* PASTOPHORION, *hoc est* THALAMVS, *in quo habitat Praepositus Templi.* Ibi in Graeco est, Πορεύου εἰς τὸ παστοφόριον. Idem *Hieronymus* Lib. XII in Ezechiel. cap. XL col. 981. *Post limen autem portae, iuxta Hebraicum, mensus est* THALAMVM *sive cubiculum, ut Symmachus transtulit* παραστάδας, *id est, postes ex utraque parte, calamo uno, tam in longum quam in latum. Quod et ipsum* LXX. *Aelam transtulerunt, quod in consequentibus Symmachus* anteliminare *interpretatus est. Inter thalamos autem duos, sive cubicula*, et παραστάδας *erant quinque cubiti.* Et post

 non-

nonnulla addit: *Thalami autem, id est cubicula, quae post portam Orientalem erant aedificata in vestibulis, respiciebant ad viam Orientalem.* Videtur igitur *thalamus* dictum fuisse *cubiculum* in Templo, vel exiguum delubrum aut sacellum singularis formae sive structurae. *Herodotus* thalamum etiam nuncupat αὐλήν: Αὐλήν τε τῷ Ἄπι ἐποίησε, Lib. II cap. 153. Nisi modo Aula Apis, ab eiusdem Thalamo, vel sacello, distinguenda sit, quod utique verum est. Vide *Strabonem* Lib. XVII p. 555. Conf. Pantheon Aegyptiorum Part. II p. 186, 187.

Crediderim *Thalamum*, qualis ille fuit Apis, Porticum fuisse oblongam, vel cubiculum, forte columnis distinctum, cuius maior multo esset longitudo, quam latitudo. Inde auguror esse, quod Aegyptii navigia quoque habuerint, in formam et ad imitationem Thalamorum fabricata, quorum nonnunquam veteres meminere. De Ptolemaeo Philopatore *Athenaeus* memoriae prodidit Lib. V p. 204, κατεσκεύασε δὲ ὁ Φιλοπάτωρ καὶ ποτάμιον πλοῖον, τὴν θαλαμηγὸν καλουμένην. *Strabo* quoque Lib. XVII p. 550, mentionem facit τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ' οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν (c). Huiusmodi navibus θαλαμηγοῖς Apim sigillatim, Nilopoli Memphim vehi consuevisse, testatur *Diodorus Siculus* Lib. I p. 76, cuius haec sunt verba: Ἔπειτα εἰς θαλαμηγὸν ναῦν, οἴκημα κεχρυσωμένον ἔχουσαν, ἐμβιβάσαντες, [τὸν μόσχον] ὡς θεὸν ἀνάγουσιν εἰς Μέμφιν, εἰς τὸ τοῦ Ἡφαίςου τέμενος.

Vocem hanc Aegyptiacam Θάλαμος aliquando Clar. *La Crozius* putabat plane eamdem esse cum ϴⲗⲱⲙ, *Thlom*,

(c) Θαλαμηγὰ χρυσόπρυμνα καὶ χρυσέμβολα memorat *Appianus* Alex. in praefat. p. 13 ed. novae. Conf. *Rhodomannus* ad *Diodorum Sic.* lib. I cap. 85, *Burmannus* aliique interpretes *Suetonii* in Caes. cap. 52.

Thlom, quo nomine Aegyptii vocant αὔλακα, *ſulcum*, Numeror. cap. XXII. 24, Pſalm. LXV. 10. Neque mihi tum illa interpretatio diſplicuit. At nunc, ubi rem hanc curatius expendo, neſcio, poſſitne aedificium aliquod, aut conclave, *ſulci* nomine rite deſignari. Eſtne, qui *ſulcum Apis* intelligat de Sacello, bovi huic apparato? In mentem itaque venit, quod in *Wilkinſii* Diſſertatione de Lingua Coptica legiſſe me recordor p. 113, ⲉ̀ⲗⲁⲙ Coptis *porticum* ſignificare. ⲉ̀ⲗⲁⲙ, inquit, *porticus*, Hebr. אֵילָם. Hebraeis certe אוּלָם dici *porticum*, obſervant Philologi ex 1 Reg. VI. 3. Forte idem ſignificat Αἰλὰμ, qua voce interpretes Alexandrini ſaepius utuntur Ezechielis cap. XL. Videtur Clariſſimus *Wilkinſius* eamdem vocem ⲉ̀ⲗⲁⲙ, in libro aliquo Vet. Teſtamenti, Coptice verſo, deprehendiſſe, quo ego uſus non ſum. Eſtque veroſimile, voces has אֵילָם, Αἴλαμ, et ⲉ̀ⲗⲁⲙ, rem unam eamdemque ſignificare, et ex Aegyptiaca ⲉ̀ⲗⲁⲙ deinde reliquas derivatas fuiſſe. Quod ſi ita ſe habet, uti auguror, tum habebimus origines vocis θαλάμου Aegyptiacas. Nam ſi voci ⲉ̀ⲗⲁⲙ, praeponas notam foeminini generis, habebis ⲑⲉ̀ⲗⲁⲙ, *Thalam*, quod *porticum*, aut conclave porticui ſimile, deſignat. Si addideris terminationem Graecam, exibit θάλαμος.

THEBAE. Vrbs in Aegypto ampliſſima et praeſtantiſſima, totiusque Aegypti ſuperioris princeps, a qua Provincia Thebais denominata eſt. Verum quidem urbis illius maximae nomen, quod ex S. Scriptura didicimus, fuit *Amun-Noh*, vel *Noh-Amun*, de quo nonnulla deinde obſervabo. Sed veteres tamen aliquo modo ſignificant, *Thebarum* nomen eidem urbi ab Aegyptiis pariter impoſitum fuiſſe. Et *Hieronymus*

Prooemio Lib. II ad Galatas observat, urbem hanc suo tempore *Thebesten* vocatam fuisse. Est igitur originatio nominis illius ex sermone Aegyptiaco petenda. Magnus *Bochartus*, in Hierozoici Part. I col. 169, ex *Kirchero*, monet, ⲑⲃⲁ, *thba*, Aegyptiis sonare *decem millia*. Hinc putabat nomen fuisse Thebis. Verum ipse *Bochartus* legendus est, qui illustrari poterit ex notis *Is. Vossii* ad *Pomp. Melam* Lib. I cap. 9 p. 77, 78. Aliud mihi quondam in mentem venit, quod paucis exponam. Testantur Scriptores optimi, *Herodotus* et *Aristoteles*, ab *Is. Vossio*, loc. cit. p. 79, ad testimonium vocati, olim *Thebarum* nomine totam Aegyptum, Aegyptum nempe superiorem, designari consuevisse. Adde locis, a *Vossio* allatis, *Olympiodorum* in *Aristotelis* Meteorologica p. 26. *a*. Aegyptus vero erat, ut *Hieronymus* monet, *humilis* et *deiecta*. Verba eius haec sunt Lib. IX in Ezechielem (Oper. Tom. III) col. 904: *Neque vero unum habet flumen draco Aegyptius, sed multa flumina, quibus irrigat Aegyptum humilem et deiectam, et nihil in se habentem montium.* *Humilem* vero et *deiectum* Aegyptii dicunt ⲑⲉⲃⲓⲉ, *thebie*, et ⲑⲉⲃⲓⲱ, *thebio*. Plerumque id de morum humilitate quidem usurpatur, sed tamen etiam de terrae humili et aequabili planitie. Ita accipitur in fragmento quodam Iesaiae cap. XL. 4, quod ex Lectionario quodam vetusto Ecclesiae Copticae, in Abbatia S. Germanensi, Lutetiae Parisiorum descripsi: ⲧⲱⲟⲩ ⲛⲓⲃⲉⲛ. ⲛⲉⲙ ⲕⲁⲗⲁⲙⲫⲟ ⲛⲓⲃⲉⲛ. ⲉⲩⲉⲑⲉⲃⲓⲱⲟⲩ. — ⲟⲩⲟϩ ⲛⲏⲉⲑⲛⲁϣⲧ, ⲛⲁϣⲱⲡⲓ ⲉ̀ϩⲁⲛⲙⲱⲓⲧ ⲉⲩⲭⲏⲛ. Graeca, quae interpretes Copti in linguam suam transtulerunt, ita habent: *Πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσαι — ἡ τραχεῖα εἰς πεδία.* In eo vero humilitas Aegypti sita est, quod sit *πεδιὰς*, *campestris*, et *plana*, quemadmodum *Herodotus* loquitur Lib. II cap. 108;

quod

quod et omnes, qui Aegyptum viderunt, concordissime affirmant. Animadversione indignum non est, quod in verbis e Iesaia translatis, coniungantur *loca humilia* et ⲉⲩϫⲏⲛ, *levia*, montibus et collibus vacua, *πεδία*, *campestria*, ut est in Graeco. Vti enim a priori voce ⲑⲉⲃⲓⲱ, *humilitate*, nomen habuisse *Thebas* urbem, non praeter rem coniicio, ita a voce posteriori ϫⲏⲛ, vel ϫⲁⲛⲉ, *levi*, denominata videtur urbs Aegypti inferioris antiquissima, quae in S. Scriptura dicitur צען, *Tsoan*, Graecis *Τάνις*, in Coptorum vero libris ϫⲁⲛⲏ. Ad hanc vero urbis *Taneos*, et nominis huius interpretationem, ipse textus Sacer manu nos ducit, in quo legimus, Deum miracula edidisse *ἐν πεδίοις Τάνεως*, in *campestribus Taneos*. Et vero, in loco Iesaiae *πεδία*, *campestria*, Coptus interpres vertit ⲉⲩϫⲏⲛ, quod e ϫⲁⲛⲏ descendit.

Obiici quidem posset, *Thebaidem* postea Arabibus dictam fuisse, hodieque dici *Sahid*, id est, *regionem altam*, teste *Vanslebio*, in Relatione itineris sui Aegyptiaci Gallica, p. 20. Id etiam de Aegypto superiore observat *Theophrastus* de Ventis p. 404, *τὰ δὲ ἄνω ὑψηλοτέρα*. Sed id tantum locum habet respectu Aegypti inferioris, quae depressior creditur. Aegyptus superior ceteroquin, non minus quam inferior, humilis est, et deiecta, atque in campis agri illius montibus non intercipiuntur. Ideoque dici recte potuit ⲑⲉⲃⲓⲉ, vel ⲑⲉⲃⲓⲱ (*d*).

THE-

(*d*) *Forster* in epist. ad *I. D. Michaëlis* p. 7 nomen *Thebarum* repetit a voce ⲧⲉⲟⲩⲏϩ, *habitatio*, existimatque illustrari hinc posse verba *Herodoti* lib. II. cap. 15, *τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο*, quandoquidem pars Aegypti semper fuit *habitabilis*.

THEOMENESTRVM. *Pentaphyllon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 2. Editio Torini habet *Themoneſtron*.

ΘΕ'ΡΜΟΥΘΙΣ. Aſpidis quaedam ſpecies, ſacra, Iſidi quippe ſingulatim dicata, qua et Deae huius caput cingi ſolebat. *Aelianus* de Animal. Lib. x cap. 31. Quod, ſi interpreteris, θανατηφόρον ſignificat, vel mortiferam. Cuius rei rationem ſuggerit idem *Aelianus* Lib. VI cap. 38, *Nullus, ab aſpide morſus, ex malo incolumis evaſiſſe memoratur. — Amplius quatuor horis* (*e*), *quos momorderint, vivere non poſſunt.* Erat haecce aſpis ſymbolum Iſidis, quae *Tithrambo* cognominabatur, quaſi dicas *ira furentem.* Etenim criminum et ſcelerum vindex habebatur. Ideoque et ipſa haec *Iſis* cognomen quoque habuit *Thermuthis.* De hiſce Iſidis cognominibus egi in *Pantheo Aegyptiorum* Lib. I cap. V, ſigillatim de *Thermuthi*, § 10, 11.

ΘΕ'ΣΚΕ. *Cyclaminus*, herba. Appendix *Dioſcoridis* Lib. II cap. 194 [p. 447]. Vide infra in v. *Tithotos.*

ΘΕΥΘ a *Platone*, in Philebo, appellatur Numen illud Aegyptiorum celeberrimum, quod alii *Thot*, vel *Thoth*, alii *Thoyth* nuncupant. De eo plura vide in ΘΩ'Θ.

ΘΕΦΙ'Ν. *Polygonon*, vel *Proſerpiniaca*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 18. Appendix *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 4 [p. 462]. *Kircherus* interpretatur ϹⲦⲈⲘⲪϯ, idque vult ſignificare *curam Dei*, in Oe-

(*e*) Legebatur quondam τετάρτης ὥρας. Editio Gronoviana praebet τετάρτου ὥρας, ut ſignificetur pars quarta horae.

Oedipi Tom. III p. 75; imperite omnino, ut reliqua omnia.

THIOPHENGES. *Peristereon*, herba. *Apuleius* de Herbis cap. 65.

THIS. *Mentastrum*, ἡδύοσμον. *Apuleius* cap. 9. Appendix *Dioscoridis* Lib. III c. 41 [p. 454] habet Τίς. Observa, ἡδύοσμον Matth. XXIII. 23, et Lucae XI. 42, redditum esse ⲠⲒ ⲀϬⲒⲚ ⲚⲤⲀⲞⲤ, ab interpretibus Coptis.

ⲐⲘⲞⲨⲒⲤ, THMVIS. Vrbs Aegypti, *dicta lingua Aegyptia ab hirco*, inquit *Hieronymus* Lib. XIII in Iesaiam, col. 340, Op. Tom. III, et Lib. II in Iovinian. cap. 6, Oper. Tom. IV, ubi *Thmuis*, inquit, *interpretatur hircus.* Ad haec loca respiciens *David Wilkinsius*, in Dissertatione de lingua Coptica pag. III, ita pronuntiat: *Copti hodie* ⲘⲞⲨⲒ *hircum feram vocant.* Verum in libris Coptorum ⲘⲞⲨⲒ *Leonem* designat quidem; at nunquam *hircum.* Si ad sonum vocis *Thmuis* attendas, dicendum foret, ea significari *Leontopolin*, vel *urbem Leonis*, aut *Leonum*, quod, qua ratione urbi illi, cuius Numen tutelare erat *hircus*, convenire queat, alii viderint. Suspicor tamen, urbem hanc Aegyptiace, forte non a ⲘⲞⲨⲒ, *leone*, verum a ⲘⲞⲨⲈ̀, quod *radium solarem* innuit, denominatam fuisse. Vox haec Aegyptiaca, eo, quo dixi, sensu, reperitur Hebr. I. 3, et ab ea *Pyramis*, vel *obeliscus*, in honorem solis erectus, nomen accepit, quod pluribus explico in Prolegomenis ad Pantheon Aegyptiorum cap. II § XXXIV. Quia igitur *Mendes*, Numen Aegyptiorum, *Thmui*, in hirco animali cultum, symbolica quaedam solis imago erat, quod adductis idoneis rationibus in Pantheo Aegyptiorum, Lib. II cap. VII, prolixe ostendi, potuit urbs, in honorem so-

solis, aut hirci, qui eius putabatur imago, condita, facile a radio solis denominari, etsi proxima huius denominationis ratio, a veteribus quippe memoriae non mandata, nos lateat. Quod vero *Hieronymus*, sine dubio post alios, *Thmuin* ab *hirco* sic dictam esse perhibeat, hanc veram esse rationem existimo. Vrbs haec *Thmuis* (*f*), Praefecturae Mendesiae caput, etiam vocatur *Mendes*. Vide *Cellarii* Geographiam antiquam Africae p. 28, 29. *Mendes* vero nomine hoc insignita erat a *Mendete* Numine, quod in hirco animali colebatur, unde veteres quidam sibi persuaserunt, etsi falso, *Mendes* Aegyptiis *hircum* sonuisse. Sed hac de re prolixe disserui in Pantheo Aegyptiorum Lib. II cap. VII.

ΘΩΘ, THOTH, vel THOT, vel THEVTH, vel THOYTH. Numen Aegyptiorum, sermonibus veterum non mediocriter celebratum, quod Graeci *Mercurium* interpretantur. Numini huic Aegyptii inventionem literarum, et scientiarum aliarum propemodum omnium, in acceptis ferunt, ut videatur esse nomen, non Philosophi cuiuspiam, aut etiam Dei, verum ipsius scientiae. Quia autem scientiae olim, ac praesertim in Aegypto, columnis inscribebantur, idque quod in columnis inscriptum erat, Mercurio huic vel *Thoth*, tanquam vero auctori, adscribebatur, suspi-

(*f*) Nomen urbis varie scriptum est, nec una ratione corruptum in libris antiquis, Graecis, Latinis, Copticis. Vide *Berkelium* et *Holstenium* ad *Stephanum Byz.* v. Θμοῦϊς, *Suritam* ac *Wesselingium* ad *Antonini* Itin. p. 153, inprimis *A. A. Georgium* in praefat. ad Fragm. Euang. Iohannis Thebaicum p. VIII, IX, sed qui dubium facit, sintne Thmuis et Mendes una eademque urbs Aegypti. *Herodotus* certe lib. II cap. 166 distincte numerat νομοὺς Μενδήσιον et Θμουΐτην.

ſpicatus ſum, *Thoyth* re ipſa nihil aliud fuiſſe, quam ϣⲱⲟⲩϯ, id eſt, *columnam*, in qua res memorabiles, ac inprimis ſcientiarum meliorum inventa, inſcribi conſueverant. Exſtat ea de re ampla noſtra Diſſertatio, in Pantheo Aegyptiorum Lib. v cap. v, ubi omnia, quae ad Numinis huius hiſtoriam veramque ſignificationem ſpectant, diligenter excutiuntur (g).

ΘΟΥΉΡΙΣ, Typhonis pollex, teſte *Plutarcho* de Iſide et Oſir. p. 358. Auguror, vocem hanc Aegyptiace ſcribendam eſſe ϣⲟⲩϩⲏⲥ, quod *auſtrum* ſive *ventum meridionalem* ſignificat. Pluribus expoſitionem hanc adſtruxi et illuſtravi in Pantheo Aegyptiorum lib. v cap. 3 § 5—8.

ΘΥΟΣΙΜΆΡΗΣ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, quod *Eratoſthenes* in Catalogo regum illorum exponit κραταιὸς ὅ ἐςιν ἥλιος. In annotationibus ad illum Catalogum, in *Vignolii* Chronologiae Sacrae Tom. II p. 756, monui, nomen Aegyptiacum ſic legi oportere, Ουοσιμάρης, quod ſic ſcribi poteſt Aegyptiace ⲟⲩⲟⲛϣ ϫⲟⲙ ⲉ̀ⲣⲏ, id eſt, *potens, qui eſt ſol.* Plura, quibus interpretationem hanc confirmavi, legi poſſunt loco nunc indicato.

ΘΥ-

(g) Agitur ibidem, p. 157, 162—164, de nomine menſis primi Aegyptiaci *Thoth*, cuius etiam *Cicero* meminit lib. III de N. D. c. 22, ubi quondam *Thoyt* vel *Thoyth* edebatur, nunc rectius *Thoth*. Repetiit *Tullii* verba *Lactantius* lib. I cap. 6 § 6, ubi conf. notas *Cellarii* et *Bünemanni*. In Anthologia Graeca tom. I p. 354 optime Θώθ, et in Latina *Grotii* verſione *Thoth*. In libris Coptorum MSS. nomen menſis ſcribitur ϣⲱⲟⲩⲧ. Vide Theſ. Epiſt. La Crozianum tom. III p. 138.

ΘΥΡΙΛΛΟΣ. Aliud nomen regis cuiusdam Thebaei, quod ab eodem *Eratosthene* Graece redditur, ὅ ἐςιν αὐξήσας τὸ πάτριον κράτος, *augens robur paternum.* In annotationibus meis ad hunc locum p. 757, 758, observavi, pro Θύριλλος, legendum esse Θηνίαλος, quae est levissima mutatio, praesertim, si, ut olim fieri consueverat, literae adhibeantur maiusculae. Parum certe a ΘΥΡΙΛΛΟC differt ΘΗΝΙΑΛΟC. Id iam ex sermone Aegyptiaco explicandum est. Nempe ϑηνι, (*theni*) est αὐξάνειν, *crescere*, Marci IV. 8, 27. ⲁⲗⲟⲩ vero, vox valde communis et trita, *puerum* designat. Erit igitur ϑηνι ⲁⲗⲟⲩ, *theni-alu*, παῖς αὐξήσας, *puer crescens* et *augescens*. Sed plura l. c. videri possunt.

I.

IAOR vel IEOR. Eo nomine in scriptis V. Testamenti flumen *Nilum* designari videmus, Genes. XLI. 1, Exod. I. 22, et alibi. Aegyptii *fluvium* ⲓⲁⲣⲟ, *Iaro* (*h*), dicunt. Et quia Nilus unicus et solus est in

(*h*) Dialecto nempe Memphitica; Sahidica autem ⲓⲉⲣⲟ, vel potius ⲉⲓⲉⲣⲟ. Vid. Lexicon *La Crozianum* p. 186, inprimis *Georgium* ad Fragm. Liturgica p. 320, 321. Pariter Nilus κατ' ἐξοχὴν tantum dicitur ὁ ποταμὸς apud *Aelianum* lib. I Var. Hist. cap. 4, ad q. l. notavit *Kuhnius*. Ipsa vox Hebraea יְאֹר manifeste et exoticum nomen est, et vere Aegyptium, tempore habitationis in Aegypto in linguam Israëlitarum receptum. Ita *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1041, 1042; praeterea monens, nullam certe linguam

in Aegypto fluvius, antiquiſſimis temporibus aliud quam *fluvii*, ⲓⲁⲣⲟ, nomen non habuiſſe videtur. Succedente aevo, cum Aegyptii aliorum inſignium fluviorum notitiam acquiſiviſſent, ut fluvium ſuum ab aliis diſtinguerent, *Nili* nomen eidem impoſuere. Vide Pantheon Aegypt. Lib. IV cap. I.

'IBHΣAOIΔH'. *Pedicularis*, herba. Appendix *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 156 [p. 473].

"IBIΣ, IBIS. Avis Aegypto peculiaris (*i*), cuius figuram ſatis bene depictam vide dans le grand Cabinet Romain de *Michel Ange de la Chauſſe*, pag. 71 num. XLII (*k*). Suſpicatus ſum aliquando, huic avi nomen inditum fuiſſe ab ⲓⲃⲓ, *Ibi*, quod et *ſitim*, et *ſitire*

guam aliam Orientalem, praeter ſolam Hebraicam, habere iſtud nomen, ac ne etymon quidem offerre, et adeo radicem Orientalem vocabulo non quaerendam eſſe. Quae de origine τοῦ יְאֹר Hebraica habent *Simonis* et Lexicographi alii, auctoribus ea relinquenda opinor. Adde *Mulleri* Saturam Obſervat. p. 161, 162.

(*i*) *Aelianus* lib. II de Animal. cap. 38, de Ibide ſcribit: τῆς δὲ Αἰγύπτου οὔποτε ἀποδημεῖ, κ. τ. λ. In iis, quae Aegyptiorum propria dicuntur, ἰδιάζοντα, numeratur quoque *Ibis* a *Strabone* lib. XVII p. 1178, 1179, ubi plura de iſta ave leguntur.

(*k*) Etiam in *Conyers Middleton* Antiquitatis Monumentis Tab. X, ubi p. 129 — 134 tantum non omnia congeſta ſunt e ſcriptoribus antiquis, quae ſparſim de Ibide inveniuntur. Sed de origine nominis tacet. Tacent pariter eruditi alii, quos citarunt *P. Boddaert* et *M. Tydeman* in notis ad *Shawii* Itinera tom. II p 93. Teſtatur autem *Shawius* p. 162, eſſe hanc avem nunc in Aegypto longe rariſſimam ac propemodum incognitam. Hinc factum opinor, ut in *Petri Forskal* deſcriptionibus Animalium, Avium, rel., mentio Ibidis fieret nulla.

sitire significat. In hac sententia non parum me confirmavit, quod ex epistola Nestorii, apud *Evagrium* Hist. Eccles. Lib. I cap. VII, intellexerim, *Oasin* Aegyptiacam superiorem dictam quoque fuisse *Ibin*. Videbatur namque tractus ille nomen hoc consecutus esse a *siti*. Est enim regio perquam siticulosa, ad quam Nilus non accedit, et quae raram utique pluviam sentit. Verum, ubi deprehendi, Ibin avem Levit. XI. 17, et Deuteron. XIV. 16 (*l*), ab interprete Copto ϩⲓⲡⲡⲉⲛ nominari, rectius me facturum putavi, si iudicium meum hic cohiberem.

ΙΜΟΥΘ. Titulum hunc libro cuidam suo praefixerat *Zosimus* Panopolites, cuius Liber IX commemoratur in *Syncelli* Chronographia p. 13. Vide et *Fabricii* Biblioth. Graec. Vol. XII p. 755, in notis, ubi observat, *Reinesium* in Variis Lectionibus p. 385 coniicere, Ἰμοὺθ *Aegyptiaca Lingua Chemiam notasse*. In aliquo *Hermetis Trismegisti* libro, qui inscriptus circumferebatur κόρη κόσμου, apud *Stobaeum* in Eclogis Physicis p. 117, Aesculapius dicitur ὁ Ἀσκλήπιος ὁ Ἰμούθης σπανὸς, καὶ ἡφαίςου βουλαῖς. Alii habent

(*l*) Ab interpretibus Alexandrinis יַנְשׁוּף vertitur Ἶβις, Levit. XI. 17. Eodem vocabulo interpretantur הַתִּנְשֶׁמֶת Deut. XIV. 16, nisi forte, errore librariorum, verba Graeca illic transponenda sint, cum in hoc etiam loco יַנְשׁוּף commemoretur. In utroque loco pro Ἶβις Coptus dedit ϩⲓⲡⲡⲉⲛ. Iesaiae cap. XXXIV. 11 legitur יַנְשׁוּף, et Graece redditur Ἶβεις. Sed eius libri integri versio Coptica edita adhuc desideratur. Vix ullum mihi superest dubium, quin probari debeat sententia *Georgii*, vocem Ἶβις derivantis ex Aegyptiaca ϩⲓⲡ sive ϩⲓⲃⲓ, qua *Ibis* appellatur. Vide praefationem ad Fragm. Ioh. Thebaicum p. CXL.

bent Πᾶνος καὶ Ἡφαιςοβούλης. De quo loco aliquid notavi in Pantheo Aegyptiorum Lib. v cap. vi § 2 et 5.

IOBONSOS. *Lactuca sylvatica.* Eius meminit *Apuleius* de Herbis cap. 30. In nomine Aegyptiaco herbae huius videtur subinnui aliqua illius ad Lunam relatio. Priores enim duae literae *Io* (ⲒⲞϨ) Aegyptiorum lingua *Lunam* designant. Reliqua mihi obscura sunt.

ἸΟΚΡΟΪ. *Hemerocallis*, herba. Appendix *Dioscoridis* Lib. III cap. 137 [459].

IR CHERES, עִיר הַהֶרֶס. Vrbs commemorata Esaiae cap. XIX. 18. In margine vero notatur haec lectio עִיר הַחֶרֶס. *Illud* civitatem dirutam, *hoc* solis urbem *denotat*, inquit *Mullerus* in Glossario Sacro p. 32 (*m*). Vix dubium esse potest, quin sit hic intel-

(*m*) Magna hic est lectionis varietas in codicibus MSS., de qua legantur *Kennicottus* ad Iesaiae locum, et in Dissertatione generali, tomo II V. T. subnexa, p. 10, 55, atque *De-Rossi* vol. III Var. Lect. V. T. p. 22. Scribit *Ikenius* l. c. p. 261, „ omnes codices non solum constanter legere הֶרֶס per ה, sed et nullam hic variantem lectionem a *Masorethis* annotatam esse, certissimo indicio, nullam illorum aetate discrepantem lectionem inventam esse ". Qua in re fallitur vir doctus. Ne dicam de codicibus aliis, in quibus legitur חֶרֶס, הֶרֶם et הָרִים, certo iam novimus, codices MSS. decem et sex חֶרֶס servasse. Probarunt hanc lectionem *Vitringa*, *Kennicott*, alii. Eamdem suis in libris invenisse videntur interpretes Graeci Alexandrini, si recte se habeat Ἀχερὲς in editione Complutensi, ac *Symmachus*, Hebraea vertens πόλις ἡλίου.

telligenda *Heliopolis*. Lectio in margine indoli linguae Aegyptiacae magis convenit. Aegyptii enim ϸΗ, et cum adspiratione, ΗϸΗ, dixerunt *solem*, cuius rei exempla occurrunt in Catalogo regum Thebaeorum *Eratosthenis*. Peregrini id extulerunt *Cheres*, uti in eodem Catalogo videre est. *Mullerus* loco citato plura hanc in rem addit, quae apud ipsum legi malim. *Conradus Ikenius*, vir doctissimus, lectionem Textus hic tuetur, et עִיר הַהֶרֶס ex Arabico interpretatur *Leontopolin*. Rationes eius, quas proposuit, in Dissertationibus Philologicis p. 264 et sqq., expendi merentur (*u*).

ΙΡΙ. *Oculus*. Quidam ex veteribus memoriae prodiderunt, nomen Osiridis compositum esse ex vocibus Aegyptiacis, *Os*, quod recte omnino interpretantur *multum*, et *iri*, quod volunt *oculum* significare. In postrema hac voce aberravit interpres, quisquis est, quem

(*u*) Ab *Ikenio* non dissentiunt C. *Muller* in Satura Observat. cap. 6 p. 65 sqq., *Doederlein* et *Dathe*, quorum iudicio ita evictum est, עִיר הַהֶרֶס esse *Leontopolin*, in nomo Heliopolitano sitam, ut vix alicui locus dubitandi relinquatur, et qui adeo ipsum *Leontopoleos* nomen versionibus suis intruserunt. Contra cum *Iablonskio* faciunt, et *Heliopolin* intelligunt, *Vitringa*, *A. Schultens*, in Indice Geographico ad Vitam Saladini v. MISR., *I. Bryant*, in Account of Egypt in its most early state p. 125 sqq., *Kennicott*, et *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 572, 573. *E. F. C. Rosenmullerus*, in Scholiis ad Iesaiae locum p. 451 sqq., neque pauca, neque levia *Ikenio* opponit, incertus tamen, legendumne sit הֶרֶס, an חֶרֶס. Si primum, verti vult *urbs liberationis*, i. e. liberata a calamitatibus; si vero alterum, *urbs custodiae*, *servationis*. Plura ut adiungam, vetat instituti ratio.

quem *Plutarchus* de If. et Of. p. 355 fequitur, nam ϨΠϨ non *oculum* fignificat, verum *facere*. Totum itaque nomen, fi hanc manuductionem fequaris, non defignat proprie πολυόφθαλμον, *multioculum*, uti *Diodorus Siculus*, *Plutarchus*, et alii referunt, fed *multum et magna agentem*, aut *magna agendi facultate praeditum*. Si facerdos quispiam Aegyptius vocem *Ofiris* interpretatus eft *multioculum*, interpretatio illa exiftimanda eft fymbolica, et forte ex dialecto Sacerdotum arcana et myftica (*o*) defumta. De hac re dixi etiam in Pantheo Aegyptiorum, Lib. II cap. I § II.

Ἰ Σ Ά Ι Α. *Helleborus niger*. Appendix *Diofcoridis* Lib. IV cap. 151 [p. 473].

Ἰ Σ Μ Ά Ν Δ Η Σ, *Ismandes*. Ita ab Aegyptiis fermone patrio vocatum fuiffe *Memnonem*, cuius ftatua mirabilis cernebatur prope Thebas Aegyptias, teftatur *Strabo* Lib. XVII p. 813, Ὁ Μέμνων ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων Ἰσμάνδης λέγεται. *Ismandes* vero et *Ofymandyas*, cuius res geftas *Diodorus Siculus*, ex *Hecataeo* Abderita, tam prolixe exponit lib. I p. 44, unam eamdemque perfonam conftituunt. *Ismandes* vel *Ofymandyas* ab Aegyptiis proprie dicebatur ftatua *Memnonis* in Thebaide vifenda, in qua veteres vocem, quam fere quovis die, aurora exorta, emittere folebat, tantopere mirantur, laudibusque praedicant. Et hoc ipfum nomen *Ofymandyae* fubinnuit. Nam ⲞⲨⲤⲘⲎ ⲚϮ, *Vsmandi*, fignificat *emittentem*, vel *dantem vocem*. Et fic veteres ftatuam hanc nuncupare folent. Dicitur enim, neque raro, Λίθος ἔμφωνος, Λίθος φώνηεις, *Lapis*

(*o*) Qua eadem de cauffa tegumentum capitis Sacerdotum Ofiridis in monumentis vetuftis confpicitur oculis multis ornatum, apud Comitem *de Caylus* tom. III, a, et alibi.

Lapis loquens, quod quidem Aegyptiacum *Vsmandi* egregie exprimit. Quidam, qui veram nominis huius rationem ignorabant, quique sibi persuadebant, *Vsmandi* esse nomen regis, alicuius vel herois, quem mirabilis illa statua repraesentaret, confinxerunt nobis regem aliquem *Osymandyam*, rebus gestis permagnis inclytum, quae apud *Diodorum Siculum* legi possunt. Omnia haec, adductis veterum testimoniis, et rationibus idoneis, exposui ac illustravi in tribus de Memnone Syntagmatibus. Vide inprimis Syntagma III cap. V. § I.

ISIS. Dea Aegyptiorum maxima, cui in cultu populari publico praecipuus habebatur honos. In Pantheo Aegyptiorum Lib. III cap. I. argumentis non contemnendis ostendi, eam aliam ab Aegyptiis habitam non fuisse, quam *Lunam*, cui gens illa vim prorsus mirificam in res omnes sublunares inesse credidit. Quia igitur, secundum doctrinam Philosophorum Aegyptiorum, maxima et continua Lunae ad terram nostram est relatio, eaque ad res omnes, quae in mundo fiunt, influxu suo concurrit, hinc factum est, ut terra quoque nomine *Isidis* designata fuerit ratione symbolica. Ex eo quoque arbitratus sum, nomen *Isidis* esse exponendum. Aegyptiis ϩⲥϩ dicitur πλησμονή, *abundantia*, et *satietas se diffundens et permanans.* Quia abundantiae huius caussa putabatur Luna, a nobilissimo hoc et praecipuo eius effectu, nomen ei indere placuit. Significat porro ϩⲥϩ, *distendere* et *inflare.* Luna enim credebatur apud Aegyptios Nilum movere, atque inflare, ut, statuto tempore, se exundare, agros Aegyptiorum irrigare, eoque *abundantiam* terrae et *satietatem* procurare posset. Vtramque hanc significationem videntur mihi Sacerdotes Aegyptii in nomine *Isidis* coniungere voluisse. Pluribus haec persecutus sum loco iam indicato. Vide inprimis § 15.

"ΙΤΑΣΙΝ. *Foenum Graecum.* Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 124 [p. 444].

'ΙΩ'. Sic *Luna* dicebatur ab Argivis, Aegyptiorum colonis. Ἰὼ ἡ σελήνη κατὰ τὴν Ἀργείων διάλεκτον, inquit *Eustathius* in Dionysium Periegetem p. 23 edit. R. Stephani: cui iungi potest Auctor Chronici Alexandrini, vel Paschalis, p. 96. edit. Raderi. Existimo hoc nomine *Lunam* ab Aegyptiis diu cultam fuisse, et nomen hoc ab iis ad Argivos, ipsorum quippe colonos, pervenisse. Aegyptii enim vocem non habent, qua in communi vitae usu *Lunam* designent, praeter ⲓⲟϩ, *Ioh.* Postea, ubi scientiae Sacerdotum sacrae studiose excultae iam fuissent, et Theologia ipsorum mystica et symbolica poliri iam coepisset, simplici priori nomini *Ioh* successit aliud allegoricum et mysticum *Isis*, quo ab isto tempore Lunam in sacris designare placuit Vide Pantheon Aegyptiorum Lib. III cap. I § 2, 3, et Prolegomena ad Pantheon, § XLVII pag. CX, CXI.

K.

KΑΙ'ΜΙΝ. Cognomen *Hori*, Dei Aegyptiorum, teste *Plutarcho* de If. et Osir. p. 374, qui et cognomen illud interpretatur per ὁρώμενον, *eum*, vel *id quod videtur*, visui expositum et adspectabile est. Suspicatus aliquando sum, vocem Aegyptiacam sic scribi posse ⲕⲁϩⲓ ⲉⲙⲙⲓⲛ, *Kahi emmin*, atque exponi *mundum ipsum*. Et sane *Plutarchus*, in illo libro, nescio ex quorum sententia, *Horum* satis aperte pro mundo sensibili et adspectabili, Osiridis Isidisque fructu, habet. Verum non ita pridem incidi in Miscellanea *La Croziana*, manu eius scripta, et fidei meae ante plures annos ab Illustri *Iordano* concredita, ubi haec

lego: *Καίμιν προσαγορεύειν, ὅπερ ἐςὶν ὁρώμενον. Forte* ⲚⲀⲨ ⲘⲒⲚ. Haec vir doctiſſimus, qui coniiciebat, locum *Plutarchi* in mendo cubare, et apud eum pro Καίμιν legendum eſſe Ναύμιν. Acute omnino. Nam ⲚⲀⲨ ⲘⲒⲚ, ſecundum analogiam ſermonis Coptici, interpretari poſſis *eum qui videtur*. Et ita *Plutarchus* cognomen illud *Hori* vertendum eſſe affirmat.

ΚΑΚΕΙ͂Σ. Panes quidam ſpeciei ſingularis, Aegyptiis uſitati. Meminit eorum *Strabo* Lib. XVII p. 824, *Καὶ οἱ κακεῖς (p) δὲ ἴδιον τι ἄρτου γένος ςατικὸν κοιλίας.* Difficile fuerit, veram vocis huius originem explicare, cum panum horum vera indoles nobis non ita perſpecta ſit. Obſervabo tamen, Aegyptios ⲔⲎⲔⲤ dicere *ſquamas*, Act. IX. 18, vel tumores, qui aſſurgunt, et ſuper ſuperficiem ſe nonnihil attollunt. Vnde forte etiam ⲔⲀⲔⲤⲈϪⲦ, dicitur *leproſus* (q). Intelligendi tum venirent panes, in quibus tumores quidam quaſi puſtulae aſſurgunt. Germanis noſtris, ac praecipue Sileſiis mos eſt, placentas huiusmodi ſatis largas, ſed craſſitie admodum tenues placentas coquere, in quibus paſſim tumores nonnihil aſſurgentes apparent. Solent appellari ex eo *Aufflauffer*. An tales fuerint *κακεῖς* Aegyptiorum, quaerant alii.

ΚΑΛΛΑΪΝΟ͂Ν. Aliquod coloris genus. *Heſychius*, *παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα Καλλαϊνόν*, in voce Κάλλαιοι. Mihi quod hac de re dicam, non ſuccurrit: ſed tangit eam *Bochartus* in Hierozoico, Part. II, Lib. IV cap. XXVII col. 625. Sunt nempe haec eius ver-

(p) In edit. Almeloveeni p. 1179, *κάκεις*. Confert *Caſaubonus κυλλῆςις* apud *Herodotum* II. 77; de quo panis Aegyptiaci genere infra dicetur.
(q) Conf. *La Crozii* Lexic. p. 30, 32.

verba: *Vnde constat, Arabum* Kermez *esse Graecorum κόκκον βαφικὴν, et hac voce, tam granum tinctorium significari, quam vermem, ex cuius sanie color elicitur. — Is ipse color Chaldaeis* זהורי zehori *dicitur, a luce et splendore. Illis enim* זהור zehor *lucem sonat. — Aethiopibus idem est* ላይ : laia, *voce, nisi fallor, decurtata ex Aegyptia* ΚΑ'ΛΛΑΙΑ, *unde Callainus vel Calainus color. Hesychius,* Καλάϊοι. κ. λ. Hactenus ille, quibus non est, quod addam (*r*).

ΚΑΛΑΣΙΡΙΕΓΣ. Hi, teste *Herodoto*, Lib. II cap. 163, et Lib. IX cap. 31, Graece dicerentur *μάχιμοι.* Sic vocabatur in Aegypto certa quaedam militum species, distincta ab Hermotybiibus, de qua suo loco, in Ἑρμοτυβιεῖς. *Salmasius* ad interpretationem huius vocis aliquid de suo collaturus, in libro de Annis Climactericis p. 567, observat, eam, ut plures aliae, ex ϣϩⲣⲓ, quod *filium* notat, compositam esse. Haud dubie vero rem acu tetigit vir linguae Aegyptiacae quondam longe peritissimus *M. V. La Croze*, qui me ante annos fere quadraginta docuit, *καλάσιρις* Aegyptiorum nihil aliud esse, quam ϭⲉⲗϣϩⲣⲓ, quo *adolescens*, vel *iuvenis* designatur. Eodem nomine insigniebantur etiam milites aetatis vegetae et floridae, qui ad munia militiae aliis aptiores sunt. Ideo Varro, apud *Censorinum* de Die Natali cap. XIV, observat, ab anno aetatis trigesimo ad quadragesimum quintum appellari *iuvenes*, *eo quod Rempublicam in re militari possint iuvare.* Neque etiam insolens est Graecis Romanisque scriptoribus, ut milites adolescentum nomine compellent. Apud *Plautum*, in Epidico Act. III Scena IV. 5, Periphanes militem sic alloquitur.

Ado-

(*r*) Confer tamen notas ad *Hesychium* tom. II p. 123.

Adolescens, si istunc hominem, quem tu quaeritas,
Tibi commonstrasso. — — Et mox
Non repperisti, adolescens, tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices.

In *Livii* Lib. xxxv cap. 35, Alexamenes milites suos hunc in modum hortatur: *Agenda res est, iuvenes.* Marcus quoque Evangelista, milites ad capiendum Iesum missos, *νεανίσκους*, *adolescentes*, vocat, cap. xiv. 51, *καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.* Interpres Aegyptius ibi retinuit (*s*) vocem ϩελϣιρι. Similia apud *Curtium*, scriptoresque alios, non infrequenter leguntur. Sed alia praeterea superest ratio, cur quidam in Aegypto milites ϩελϣιρι, *adolescentes*, dicerentur, ut sic nimirum distinguerentur a veteranis, qui extra patriae limites pedem promovere non solebant, sed eam defendere tantum tenebantur, si hostes eam aggrederentur, quam ob rem appellabantur ερματοι ογβε, quasi dicas, *qui pugnabant contra* (aggressores patriae).

ΚΑΛΑ'ΣΙΡΙΣ. Vestis quoddam genus, quod a nonnullis (*t*) tribuitur Persis, ab aliis vero Aegyptiis. *Pollux* in Onomastico Lib. vii cap. xvi [segm. 71], *καλάσιρις χιτὼν θυσσανωτὸς Αἰγύπτιος.* *Suidas* in hac voce, *καλάσιρις, χιτὼν πλατὺς*, lege *πλατύσημος*

(*s*) Aut scribere voluit *Iablonskius*, interpretem Aegyptium in verbis Marci eam *non* retinuisse, aut memoria eum fefellit. Nam vocis *νεανίσκοι* ratio plane nulla habetur in versione Coptica, quam edidit *Wilkinsius*, neque id monere is neglexit in Prolegomenis p. xx. In versione Copto-Sahidica invenitur πϩγπηρετης, quae est vox Graeca *ὑπηρέτης*.

(*t*) In quibus *Relandus* part. ii Dissertationum Miscell. p. 149, 150. — Cum *Bocharto* consentit *B. Caryophilus* in Dissertat. Miscell. p. 93.

μος (u), οὕτως Αἰγύπτιοι. Sic et alii. Omnibus vero his antiquior, *Herodotus* Calaſiries accurate ita deſcribit, Ἐνδεδύκασι δὲ χιτῶνας (v) λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσσανωτοὺς, οὓς καλοῦσι καλάσιρις, ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβλήδην φορέουσι, Lib. II cap. 81. *Bochartus* in Opuſculis p. 381 vocem hanc ita explicari poſſe cenſebat: *A* קרסל, *Karſol, talus, venit Calaſiris, toga talaris.* Verum primo, *Karſol* ab Aegyptiaco *Calaſiris* nimium recedit. Deinde, cur ex lingua peregrina voces Aegyptiacas interpretaremur? Porro, *Calaſiris* Aegyptiaca non erat toga, ſed tunica interior. Et poſtremo, quod ſummum rei caput eſt, veſtis illa Aegyptiorum non deſcendebat usque ad talos, unde nomen ei fuiſſe *Bochartus* ſuſpicatur; ſed circa crura erat ſimbriata, περὶ τὰ σκέλεα θυσσανωτὸς, uti *Herodotus*, qui eas ſaepe vidit, teſtatur. Quinimo videntur *Calaſiries* illae plerumque nonniſi ad genua pertigiſſe. Eas in permultis vetuſtorum monumentis, quae etiamnum ſuperſunt, cernere licet. Id quodammodo etiam ipſa vox Aegyptiaca καλάσιρις innuere quibusdam videbitur. ⲔⲈⲖⲒ enim, *Keli*, vel, uti etiam pronuntiatur, *Kali*, deſignat *genu.* Sed in aliis tamen monumentis reperiuntur etiam *Calaſiries* eius generis, quales *Herodotus* deſcribit. Vide Marmor, quod *Paulus Lucas* exhibet in

(u) Apud *Heſychium*, Καλάσιρις, χιτὼν πλατύσημος, ubi plura de voce καλάσιρις in notis. Iunge obſervationes *Hemſterhuſii* aliorumque ad *Pollucis* lib. x ſegm. 18. *Suidam* dudum emendavit *Briſſonius* de Regno Perſ. lib. II § 189. *Kuſterus* tamen, invitis etiam editionibus prioribus, retinuit πλατύς.

(v) Κιθῶνας eſt in editione Weſſelingiana, ex dialecto Ionica. Nec aliter lib. VII cap. 61, 139, alibi. Recte de Ionibus *Biſetus* ad *Ariſtophanis* Acharn. v. 759, ἀντὶ χιτὼν κιθὼν λέγουσι. — Editum illic etiam eſt, θυσανωτοὺς, καλέουσι, καλασίρις.

in Itinerario tertio, Parte I p. 366 et aliud itidem, quod editum eſt a *Sicardo*, dans les nouveaux Mémoires des Miſſions Tom. II p. 269.

Obſervo de hiſce *Calaſaribus*, quod fuerint *χιτῶνες*, *tunicae*, *velamina interiora*, quae ipſum corpus proprie tegerent. Tale veſtimentum adhuc clarius a *Moſcho* in Prato Spirituali appellatur *χιτωνίσκος ἐνδότερος*, *tunica interior*. Etenim plures tunicas induebant. *Plutarchus* in Tiberio Graccho p. 1528, Ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφεὶς, καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν. Latinis dicitur *interula*, et *ſubucula*, de quibus conſuli poſſunt *Salmaſius* ad *Tertullianum* de Pallio p. 409, 410, *Feithii* Antiquitates Homericae Lib. III cap. VI, *Octavius Ferrarius* de Re Veſtiaria P. I Lib. III fere toto. Exiſtimem igitur *καλάσιρις* Aegyptiorum ſermone ſonuiſſe ϫⲏⲗ ⲍⲁ ϣⲁⲣ. Nam ϫⲏⲗ et ϫⲏⲗⲍ eſt *amicire*, *veſtire*, ϣⲁⲣ lingua illa dicitur *cutis*; erit igitur ϫⲏⲗ ⲍⲁ ϣⲁⲣ, *Shal-ha-ſchar*, proprie *veſtis ad cutem*, vel veſtis ipſam cutem contingens ac velans. Id enim eſt *χιτών*. Audiamus *Feithium*, cui ſuus conſtabit honor, quamdiu literis humanioribus. Sic autem ille: „ Χιτὼν veſtis ea erat, quae proxime corpori circumponebatur, τὸ προσεχῶς κεχυμένον τῇ σαρκὶ ἱμάτιον: unde et *Athenaeus* ἐχέσαρκον dixit L. XIII, ubi de Phryne loquens, ἐχέσαρκον γὰρ, ait, χιτώνιον ἠμπείχετο. Et clare liquet ita ſe habere ex eo, quod Vlyſſes Odyſſ. XX [Od. XIX. 233] ait, ſe χιτῶνα ſenſiſſe circa corpus, velut caepae tunicam,

Τὸν δὲ χιτῶν' ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Οἶόν τε κρομύοιο λοπὸν κατὰ ἰσχαλέοιο.

Hanc autem interulam obſervavi circa corpus ſplendidum
Tanquam caepae tunicam aridae

Tu-

Tunicam interiorem dixit *Valerius Maximus* [lib. VII cap. 4 § 5]. *Ovidius* ſimpliciter *Tunicam* L. III Amor. [lib. I El. v. 14],

Pugnabat Tunica ſe [rectius, *ſed*] *tamen illa tegi.*

Et [lib. III El. XIV. 21],

Illic nec Tunicam tibi ſit poſuiſſe pudori.

Nimirum, quia haec corporis verenda tegit; quemadmodum etiam indicatur Iliad. II [v. 262], ubi Vlysſes minatur Therſiti, ſe detracturam

χλαῖνάν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τά τ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει.

Eoque pertinet, quod ait *Herodotus* [lib. I cap. 8] Clio: "Ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ, ἐκδύεσθαι [συνεκδύεται] καὶ τὴν αἰδῶ γύνη, *cum tunica ſimul pudorem exuit mulier.*"

Haec omnia originationi, quam dedi, non leve praeſidium afferunt. Non poſſum tamen non etiam hoc monere, ⲕⲁⲗ eſſe *crus*; Levitici XVI. 4, ⲟⲩⲍⲃⲱⲥ ⲉϥⲛⲏⲟⲩ ⲉϥⲫⲣⲏⲥ ϣⲁⲛⲥⲕⲁⲗ dicitur veſtis περισκελής, proprie et ad literam, *veſtis, quae ad crura usque pertingit.* Adde VI. 10. Vnde quis non immerito poſſet ſuſpicari, vocem κάλασις, deſcendere a ⲕⲁⲗ, id eſt, σκέλος, quia *Herodotus* teſtatur, fuiſſe veſtimentum περισκελές. Iudicent, meliusque explicent alii. Obſervari inſuper et hoc velim, 1) tunicam in libris Coptorum dici etiam ϯϣⲑⲏⲛ, 2) *Euſtathium* memoriae prodidiſſe, Calaſirin veſtem fuiſſe Sacerdotibus propriam, καλάσιρις λινοῦς χιτὼν ἱερατικός, in Iliada *Homeri* p. 391. Sed repugnat *Herodotus*, teſtis oculatus, et vetuſtus.

ΚΑΜΗΦΙΣ. Cognomen Dei Phtha, vel Vulcani Aegyptiorum, ſignificans proprie *Cuſtodem Aegypti.*

Prolixe cognomen hoc expositum vide in Pantheo Lib. I cap. IV § 9.

ΚΑ'ΝΝΑΙ. *Hesychius* scribit, Κάνναι· ψίαθοι, καὶ τὰ Αἰγύπτια πλέγματα, ἀφ' ὧν καὶ τὰ κανάθρα (*w*). Vltima haec verba indicare videntur, *κάννας* vocem esse origine non Aegyptiam; sed Graecam. Adde haec *Cassiani* Collation. XVIII cap. XV, *Et olim apud Aegyptios Monachos plectae, seu habenae ad* CANISTRA *conficienda, psiathique seu tegetes, ex eadem palma conficiebantur.*

ΚΑ'ΝΩΒΟΣ, *Canopus*, urbs Aegypti inferioris, ad mare mediterraneum, in confiniis Libyae sita. Eam veteres Graeci tradidere a Canopo, gubernatore Menelai Spartani, conditam fuisse. Scriptores quidam addidere, a Canobitis eum honoribus divinis esse cultum, et Numen urbis evasisse tutelare. Sunt quoque fabulae lepidae, quas de hoc Aegyptiorum Numine narrant. Quae omnia priscis Aegypti incolis penitus incognita fuisse, ostendimus in Pantheo Aegyptiorum Lib. V cap. IV. Confirmat ea, quae dixi, Sacerdos Canobiticus, qui *Aristidi* Rhetori retulit, urbem Canobum nomen haudquaquam accepisse a Canobo, Menelai gubernatore, sed nomen hoc esse Aegyptiacum, et significare χρυσοῦν ἔδαφος, *solum aureum*, quemadmodum *Aristides* ille ipse testatur in Aegyptio pag. 96. a. edit. Gr. Florentinae (*x*). Et rem ita se habere, iam dudum observavit praestantissimus mihique, dum viveret, amicissimus *La Crozius* (*y*). Nam ⲔⲀϨ ⲚⲞⲨⲂ,

(*w*) Potius *κάνναθρα*, ex emendatione *Hemsterhusii* ad *Pollucem* lib. VII segm. 176, ubi plura de vocibus *κάνναι* et *κάνναθρα*. Iunge interpretes *Hesychii* ad utramque istam vocem.

(*x*) Tom. II p. 359 edit. Iebbii.

(*y*) Non uno in loco id repetiit *La Crozius*. Vide Thesau-

ⲚⲞⲨⲂ, *Cahi-nub*, est *terra aurea*. Vide plura loco iam citato. Reliqua Graecorum fabulis debentur.

CARCADANA. *Scelerate*, *Batrachion*, seu *Apium rusticum*. *Apuleius* de Herbis, cap. 8.

CATHOTIS. *Polium*. *Apuleius* de Herbis cap. 57.

ΚΕΡΑΤΩΝΙ΄Α. *Συκῆ ἐν Αἰγύπτῳ*, ut testatur *Hesychius*, qui et haec habet: *Κερωνῖα δένδρον, ἡ συκῆ* (ita lege) *Αἰγυπτία* (z). *Theophrastus* Histor. Plantar. Lib. I cap. XVIII, *καθάπερ ἥ τε κερωνία, ἥν τινα καλοῦσι συκῆν Αἰγυπτίαν.* Idem cap. XXIII, *ἰδιωτάτη δὲ ἡ ἐκ τοῦ στελέχους ἔκφυσις, ὥσπερ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ συκαμίνου· καὶ ταύτην γάρ φασι φέρειν ἐκ τοῦ στελέχους· οἱ δὲ μὲν ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὥσπερ καὶ τῆς κερωνίας, αὕτη γὰρ ἐκ τούτων φέρει, πλὴν οὐ πολύν*, *κα-*

saurum Epistolicum tom. III p. 89, et Lexicon Aegypt. p. 31. Aliam nominis originem Aegyptiacam, ab ea multum diversam, sed et plane repugnantem testimonio sacerdotis Aegyptii apud *Aristidem*, dedit *I. Kocher* in Dissertatione de nominibus *Cnuphis* aliisque, inserta Miscell. Observationibus Criticis Novis, tom. II, p. 137—142, existimans, nomen Κάνωβος derivandam esse e voce ⲚⲞⲨϤⲒ *bonus*, et praeposito articulo Aegyptiaco Ⲭ vel Ⲕ. Non longe hinc abiit *G. Zoëga* in Numis Aegyptiis Imperatoriis (Romae a. 1787) p. 34—38. Sententiam *La Crozii* et *Iablonskii* nuper admodum probatam esse ab eruditissimo *A. I. Silvestre de Sacy*, intellexi e Diario Germanico, Allgemeine Literatur-zeitung, May 1802, z. 359. Ipsae enim eius Observationes de origine nominis, quo Graeci et Arabes appellarunt Pyramides Aegyptiacas, atque de rebus nonnullis aliis, ad antiquitatem Aegyptiam pertinentibus, dum haec scribo, nondum ad me pervenerunt.

(z) *Alberti* edidit *ἡ συκῆ.* Coniecturae *Iablonskii* favet ipse *Hesychius*, infra pag. 1290 scribens: *Συκῆ Αἰγυπτία, ἡ λεγομένη κερατία.* (vel, *κερατωνία*, quod *Tollius* et *Alberti* malunt) *τὸ δένδρον.*

καλοῦσι δὲ κερωνίαν, ἀφ' ἧς τὰ σῦκα τὰ Αἰγύπτια. Libro vero IV cap. II haec habet, *Ταύτῃ δὲ παραπλησία καὶ ἣν οἱ Ἴωνες κερωνίαν καλοῦσιν· ἐκ ςελέχους γὰρ καὶ αὐτὴ φέρει τὸν πλεῖςον καρπόν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀκρεμόνων, ὥσπερ εἴπομεν ὀλίγον· ὁ δὲ καρπὸς ἔλλοβος, ὃν καλοῦσί τινες Αἰγύπτιον σῦκον, διημαρτηκότες. οὐ γίνεται γὰρ ὅλως περὶ Αἴγυπτον, ἀλλὰ περὶ Συρίαν.* Defcripfit ifta haud dubie, ficque vertit *Plinius* Lib. XIII cap. VIII: *Similis his filiqua, quam Iones cerauniam* (lege *ceratoniam*, vel *ceroniam*) *vocant: trunco et ipfa fertilis. — Ob id quidam Aegyptiam ficum dixere, errore manifefto. Non enim in Aegypto nafcitur.* Si *Theophraftum* et *Plinium* audimus, vox, quam hic attulimus, erit Graeca, non Aegyptia. Idque vero fimilius eft.

ΚΕΡΕΈΡΑ. *Afarum*, feu *Nardum fylveftre.* Appendix ad *Diofcoridem* Lib. I cap. 9 [p. 441].

ΚΕΡΣΑΪΟΝ. Vide in *Κορσίπιον.*

ΚΈΤΙ. *Conyza.* Appendix *Diofcoridis* Lib. III cap. 136 [p. 459].

ΚΙΒΩ΄ΡΙΟΝ. Poculi genus in Aegypto. *Hefychius*, *Κιβώριον, Αἰγύπτιον ὄνομα ἐπὶ ποτηρίου.* Vide *Athenaeum* Libro III init. (*a*) et ad eum animadver-

(*a*) Pag. 284, 285 ed. novae, ubi citat *Athenaeus* verfus *Nicandri* in Georgicis:

Σπείρειας κύαμον Αἰγύπτιον, ὄφρα θερείης
Ἄνθεα μὲν στεφάνους ἀνύῃς· τὰ δὲ πεπτηῶτα
Ἀκμαίου καρποῖο κιβώρια δαινυμένοισιν
Ἐς χέρας ἠϊθέοισι, κ. τ. λ.

Addit *Athenaeus*, Nicandrum loqui de radicibus, quae ab Alexandrinis *κολοκάσια* appellantur, et paulo poft, *Ἔστι δὲ καὶ κιβώριον, εἶδος ποτηρίου.* Legantur ad eum locum notae Schweighaeuferi p. 2, 3.

versiones *Casauboni* col. 147 et seq. Eius et haec sunt verba. „ Ciborium proprie est ipsa faba Aegyptia, vel eius folliculus, non planta, quae fert fabam. Pro planta aliquando accipiunt, ut mox *Diphilus*, οἱ δὲ γινόμενοι κύαμοι ἐκ τῶν κιβωρίων. Sic *colocasia*, proprie fabae radix, apud *Plinium* Lib. XXI cap. XV est integra planta. Quod *Diphilus* vocat ἐριῶδες, *lanosum*, cum ait, κρεῖττον δ' ἐςὶ τὸ ἥκιςα ἐριῶδες, Plinius *araneosum*, *Colocasiam e Nilo metunt, caule, cum coctus est, araneoso in mandendo.*" Haec ille. *Horatius* Lib. II Od. VII. 21.

Obliviosо levia Massico
Ciboria exple: — —

ubi haec commentatur Scholiastes vetus: *Ciboria sunt Alexandrina poma, quae habent similia colocasiis folia; in quorum similitudinem facta pocula eodem nomine appellantur. Ciboria etiam sunt vasa, in quibus navigantes soliti sunt ferre suos cibos. Strabo* de hoc Ciborio ita scribit Lib. XV p. 550: φύεται δ' ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, — καὶ ὁ Αἰγύπτιος κύαμος, ἐξ οὗ τὸ Κιβώριον. *Diodorus Siculus* Lib. I p. 30: Τὸ κιβώριον δαψιλέςατον ὕπαρχον, φέρει τὸν καλούμενον Αἰγύπτιον κύαμον. *Dioscorides* Lib. II cap. 128 plura habet. Versionem Latinam, ut brevior sim, adscribo. *Aegyptia faba, quam nonnulli Ponticam vocant, in Aegypto quidem magna copia provenit, sed et in Asia quoque et Cilicia, palustribus locis invenitur. Folium vero habet amplum instar petasi seu galeri, caulem cubitalem, digiti crassitudine: flore roseum, dupla papaverini floris amplitudine. At ubi defloruit, utriculos gerit folliculis similes, in quibus faba paululum super operculum instar bullae prominet. Ciborium aut Cibotium ideo nominatur, quasi loculamentum, quod seratur istiusmodi faba, ipsa humenti glebae indita atque ita in aquam*

demissa. Radix autem subiacet, harundinis radice crassior: quae cocta crudaque estur, et collocasia nominatur. Faba quoque ipsa virens comeditur: sed exsiccata nigrescit, et Graecam magnitudine superat. Vim porro habet astringendi; stomachumque iuvat. *Aëtius* Tetrabibli I serm. I col. 33, *Viridem fabarum Aegyptiacarum fructum ciborium appellant.* Vide et *Theophrasti* Histor. Plantar. Lib. IV cap. X. Erudite de hac planta egit *Muhadel* in Dissertatione, quae inscribitur: *Examen des divers Monuments, sur lesquels il y a des Plantes, que les Antiquaires confondent presque toujours avec le Lotus d'Egypte*, et vulgata est in Tom. III *de l'Histoire de l'Académie Royale des Inscriptions et belles Lettres* p. 171 sqq., ubi et in Tabula addita ad p. 186 delineatam habes eius iconem. Confer *H. Iunium* in Animadversorum Lib. I cap. 10 toto, ac *Salmasium* in Exercitat. Plinianis p. 679 sqq. et p. 925 (*b*).

CICHORIVM. *Erraticum intybum.* *Plinius* Lib. XIX cap. VIII: *Est et erraticum intubum, quod in Aegypto Cichorium vocant.* Lib. XX cap. XIII: *In Aegypto Cichorium vocant, quod sylvestre sit. Sativum autem Serin.* Vide et Lib. XXI cap. XV et XVII.

KIKI. *Herodotus* Lib. II cap. 94, Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι Κίκι (*c*). Postea sillicypria describuntur. *Hesychius*, Κρότων, οὕτω καλεῖται, ὅ τινες κίκυ [κίκι] Αἰγύπτιαν, οἱ δὲ σεσαμίδα ἀγρίαν. Sic et *Galenus* in Lexico Hippocratis p. 82 edit. H. Steph., Κρότωνος ῥίζα, τοῦτο οἱ Αἰγύπ-

(*b*) Iunge interpretes *Hesychii* v. Κιβώριον.
(*c*) Male *I. Gronovius*, auctoritate codicis Medicei, pro Κίκι admisit Τῆκι, merito castigatus a *Wesselingio* in notis ad *Herodoti* l. c., item ad *Diodorum Sic.* tom. I p. 141.

γύπτιοι κίκιον ὀνομάζουσιν. Idem p. 58, Αἰγύπτιον ἔλαιον, ὅπερ αὐτοὶ καλοῦσι κίκινον. Οἱ μέντοι παλαιοὶ τῆς κίκι καὶ κίκινον. De oleo hoc videndus etiam *Dioscorides* Lib. I cap. 38. *Plinius* Lib. XV cap. VII, ubi de oleis factitiis, scribit, *Proximum fit e cici arbore in Aegypto copiosa: alii crotonem, alii trixin, alii sesamum sylvestre appellant.* Idem *olei cecini* meminit Lib. XXIII cap. IV. *Strabo* Lib. XVII p. 824 inter ea, quae Aegypto propria sunt, refert etiam τὸ κίκι, de quo ait, καρπός τις σπειρόμενος ἐν ἀρούραις, ἐξ οὗ ἔλαιον ἀποθλίβεται, εἰς μὲν λύχνον τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας σχεδόν τι πᾶσιν, εἰς ἄλειμμα δὲ τοῖς πενεστέροις. Similiter *Diodorus Siculus* Lib. I p. 31, χρῶνται δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν λύχνων καῦσιν, ἐπιχέοντες ἀντ' ἐλαίου τὸ ἀποθλιβόμενον ἔκ τινος φυτοῦ, προσαγορευόμενον καὶ κίκι. *Paulus Aegineta* Medicus Lib. VII p. 297, Ἔλαιον κίκινον τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν Αἰγύπτῳ γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς κίκεος, ὃ καλεῖται κρότων, ὁμοίως κοπτομένου ἢ λειουμένου. Adde ex recentioribus *Chardinium* in Relatione itineris Persici Tom. IV p. m. 210, et *Pauli Lucae* Relationem itineris tertii in Orientem Tom. II p. 284.

Apud Scriptores Hebraeos etiam saepius commemoratur שמן קיק, *Oleum kik.* Vide *Buxtorfii* Lexicon magnum Talmudicum col. 2029, et *Bochartum* in Hierozoico Part. II col. 293. qui observant, uti et alii, קיק, cuius meminerunt Talmudici Scriptores, aliique Iudaeorum magistri, idem esse cum Ionae קיקיון. Vide Ionae Prophetiam cap. IV. 6—10, ibique Commentarios Criticos, et *Pfeifferi* Dubia Vexata S. Scripturae (*d*).

I Tan-

(*d*) Oper. Philol. tom. I p. 450. Multo tamen magis consulantur *O. Celsius*, Hierobotanici part. I p. 273—282, *Michaëlis* in Supplem. ad Lex. Hebr. p. 2185—2190, et docta *Blasii Caryophili* dissertatio de קיקיון, ubi plurima de

Tantum id unum adiiciam, in Scala *Kircheri* p. 185 legi, ⲕⲟⲩⲕⲥ *Granum Alcheroae*, *forte Cherimes*. Quorum verborum quis ſit valor, quae fides, dicere non habeo.

ΚΝΗ'Φ. Aegyptiis dicebatur ὁ Ἀγαθοδαίμων, *bonus genius* vel *ſpiritus*. Veterum plurimi nomen hoc ita ſcribunt. *Straboni* idem audit Κνοῦφις. Et ſic nomen iſtud in gemmis nonnullis Abraxeis effertur. Puto Aegyptiis nomen hoc verum et plenum ſonuiſſe Ἰχονοῦφις, ⲥϫ ⲛⲛⲟⲩϥⲥ, quod ſecundum literam ſignificat ἀγαθὸν Δαίμονα. Prolixe argumentum hoc perſecutus ſum in Pantheo Aegyptiorum Lib. I cap. IV (*e*).

ΚΝΟΥ'ΦΙΣ. Non differt a Κνήφ, de quo proxime dictum eſt.

ΚΝΥ'Ξ. *Fumaria*. Herba. Appendix *Dioſcoridis* Lib. IV c. 110 [p. 470].

ΚΟ'ΛΛΑΣΤΙΣ. Vide brevi poſt in v. Κύλλαςις.

CO-

de Κίκι, in Diſſertat. Miſcellan. p. 259—274. Quae cum ſint omni eruditionis genere refertae, et ad univerſam Antiquitatem, Aegyptiacam quoque, illuſtrandam praeclare utiles, utinam in plurium eſſet manibus! Pars prior Romae a. 1718, poſterior numquam edita eſt. Argumentum iſtarum Diſſertationum, a longo tempore rariorum factarum, paucis commemoratur a *Dan. Gerdes* in Floril. libr. rar. p. 376. Adde Cl. *Saxii* Onom. Lit. P. VI p. 104, 105.

(*e*) Comparari autem debent Diſſertatio *I. Kocheri* de Etymo nominum *Cnuphis*, cet., in Miſcell. Obſerv. Criticis Novis tom. II p. 129—148, inprimis p. 144 ſqq., atque obſervationes *Georgii* in praefat. ad Fragm. Iohannis Thebaica p. XXXVI, CLV—CLVII, et in notis ad Fragm. Liturgica p. 456.

COLOCASIA. *Plinius* Lib. XXI cap XV, *In Aegypto nobilissima est* colocasia, *quam* cyamon *aliqui vocant. Hanc e Nilo metunt, caule, cum coctus est, araneoso in mandendo.* Et mox, *Adeo Nili sui dotibus gaudent, ut implexis* colocasiae *foliis, in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant.* De colocasiae floribus intelligendus *Virgilius* Ecl. IV, v. 20,

Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho (*f*).

KO'MMI. Ita vocantur lachrymae spinae Aegyptiae. Τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἐστι, scribit *Herodotus* Lib. II cap. 96 (*g*). *Strabo* Lib. XVII p. 556, Τὸ τῆς ἀκάνθης ἄλσος τῆς Θηβαϊκῆς, ἐξ ἧς τὸ κόμμι. *Theophrastus* Lib. IV histor. Plantar. cap. 3, loquens de spina Aegyptiaca, observat, Γίνεται δὲ ἐκ ταύτης καὶ τὸ κόμμι· καὶ ῥέει, καὶ πληγείσης, καὶ αὐτόματον ἄνευ σχάσεως. *Arrianus* in Periplo maris Erythraei (in Geographis minoribus Hudsoni Tomo I) p. 16, ὥς τινα τῶν

(*f*) De *Colocasia* vide *Salmasium* in Exercit. Plin. p. 678—688, 924, 925, de Homonymis Hyles Iatricae p. 198, 199, *Mahudel* in Hist. Acad. R. Inscript. tom. III p. 171, et *Rauwolffi* Floram Orientalem p. 117. Multa de *Colocasia*, Arabibus vulgo dicta القلقاس, habet *Abdollatiph* in Compendio Memorabilium Aegypti p. 16 sqq. edit. Tubingensis 1789. Ex codice MS. Bodleiano editum ante erat a *Iosepho White*. Memorabilia ista scriptoris Arabici Germanice vertit notisque illustravit *S. F. Günther Wahl*, a. 1790. In qua interpretatione de *Colocasia* agitur p. 65—75. Monet autem p. 66, esse vocem Aegyptiam antiquam, compositam ex κωλ, *convolvere*, *plicare*, et κασch, *arundo*, atque hoc nomine plantam optime sic appellari, uti patet ex eius icone apud *Clusium* in Historia Plantarum rariorum lib. IV p. LXXV. De ipsa re iudicabunt Botanici. Verum est, quod ait de vocabulis ⲕⲟⲗ sive ⲕⲱⲗ, et ⲕⲁϣ. Vid. *La Crozii* Lex. p. 30, 33, 34.

(*g*) Meminit eiusdem *Herodotus* lib. II cap. 86, ad q. l. vide *Wesselingium*.

τῶν καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Αἰγύπτῳ δένδρων δακρύει τὸ κόμμι. Ex locis, modo adductis, facile intelligitur, 1) vocem κόμμι, vel *Gummi*, esse vocem Aegypto propriam (*h*). Vnde etiam *Athenaeus* Lib. II p. 66 obseruat, vocem Graecam non desinere in ι, praeter μέλι, quasdam vero Graecis usitatas, quales sunt πέπερι, κόμμι, κῦφι, esse peregrinas. 2) Κόμμι proprie dici, liquorem lachrymae instar ex arbore destillantis, qui deinde concrescit et durescit. Vnde *gummi* dicitur non modo humor ex spina Aegyptiaca guttatim defluens; sed etiam ex aliis arboribus, cuiusmodi arborum meminit *Dioscorides* Lib. I cap. 23, Lib. III cap. 99. Idem Lib. V cap. 1, de vite vinifera, Τὸ δὲ δάκρυον αὐτῆς ὅμοιον ὂν κόμμει, περιπηγνύμενον τοῖς ςελέχεσι. De eadem re *Plinius* Praefatione Libri XXIII, *Lachryma vitium, quae veluti gummi est.* Idem Lib. XXIV cap. IX, *Vnum arbor ipsa exudat gummi modo.* Et Lib. XXXVII cap II haec refert: *Modestiores sed aeque falsum prodidere, in extremis Adriatici sinus rupibus, in viis arbores stare, quae canis ortu hoc effundunt gummi.* Et hoc ipsum vox Aegyptiaca κόμμι, recte excussa, satis subindicat. ϪⲰ enim Aegyptiis θέσιν, *positionem* quamcumque et *consolidationem* designat; ⲘⲎ vero et ⲘⲈ, voces quae iam in desuetudinem abiere, et derivatae ab illis ⲘⲞⲨ et ⲘⲰⲞⲨ, *aquam* vel *humorem* designant. Inde sine dubio est ⲈⲢⲘⲈ, *lachryma*, quasi dicas *aquam facere*, et ⲢⲒⲘⲒ, *plorare*, quod plane easdem in compositione voces servat. ⲈⲢⲘⲈ, *lachryma*, si originem etymologicam spectes, est proprie *res humida*, quae talis ma-

(*h*) Qui Κόμμι et *Gummi*, cum *Martinio*, *Vossio* et aliis, voces esse origine aut Arabicas, aut Graecas, opinarentur, non satis attendisse videntur ad testimonia *Herodoti* similiaque.

manet: ⲬⲞⲘⲎ, vel ⲬⲰⲘⲎ, *humor*, sed qui postea *concrevit*, vel *humor concretus*. Est igitur κόμμι, ⲬⲰⲘⲒ, vel ⲬⲰⲘⲎ, *consolidatio humidi*, vel *gutta*, aut *lachryma concreta*. Et hoc est *gummi*. In scala Kircheriana legitur ⲬⲞⲘⲎ, *Gummi*. Vide et quae dicentur in Χημία.

ΚΟ'ΡΣΕΟΝ, vel ΚΟ'ΡΣΙΟΝ. *Strabo* Lib. XVII p. 566, Γίνεται δὲ καὶ τὸ κόρσιον, ὅμοιον τῷ πεπερὶ τράγημα, μικρῷ αὐτοῦ μεῖζον. *Theophrastus* historiae Plant. Lib. IV cap. X, Ἡ δὲ ῥίζα τοῦ λωτοῦ καλεῖται μὲν κόρσιον. ἔςι δὲ ςρογγύλη τὸ μέγεθος, ἥλικον μῆλον κυδώνιον (*i*).

ΚΟΡΣΙ'ΠΙΟΝ est ῥίζα τὶς, ἢ νόμισμα παρ' Αἰγυπτίοις, τὸ κερσαῖον λεγόμενον, teste *Hesychio* in Κορσίπιον. An huc etiam pertinet, quod ante scripserat *Hesychius*, Κέρσα, Ἀσιανὸν νόμισμα (*k*).

ΚΟΥΚΟΥ'ΦΑ. *Ciconia*. Ita *Horapollo* Lib. I cap. 55. *Wilkinsius* in Diss. de lingua Coptica p. 102 ait, forte ex *Kirchero*, cui nimium fidit, eamdem alitem a Coptis hodieque ⲔⲞⲨⲔⲞⲨⲪⲀⲦ appellari. Quod suo loco relinquo, cum dubitandi iustissima caussa sit. *Horapollo* non dicit, κουκοῦφαν Aegyptiis dici *ciconiam*. Haec est tantum interpretatio *Caelii Calcagnini*, et *Iohannis Merceri*, in notis ad illum Scriptorem. Verba *Horapollinis* sunt: Εὐχαριςίαν γράφοντες, κουκοῦφαν ζωγραφοῦσι. Hic non intelligi Ciconiam,

(*i*) Auctor nobis est *Diodorus Sic.* lib. I cap. 10, Aegyptum ad victum suppeditare καὶ τὸ καλούμενον κόρσεον. Lege illic doctam *Wesselingii* annotationem, sed iunge *Salmasium* in Exercit. Plin. p. 678, 679.

(*k*) Vide notas ad utrumque *Hesychii* locum.

niam, verba eiusdam auctoris, quae deinde sequuntur, satis produnt, *ὅθεν καὶ τῶν θείων σκήπτρων κουκοῦφα προτίμησίς ἐςι.* Et certe sceptrum tale, quale memorat hic auctor, in notissima omnibus Tabula Bembina saepius conspicitur. Verum, quod in illo apparet alitis caput, haudquaquam esse eiconiae, ocularis inspectio unumquemque docebit Idcirco *Pignorius*, in expositione illius Tabulae p. 29, *κουκοῦφαν* interpretabatur *Vpupam* (*l*). Sed nec hoc placet *Iohanni Cornelio de Pauw*, qui potius in notis ad *Horapollinem* p. 339 suspicatur, auctorem scripsisse *κουκοῦβαν*, qua voce Graeci recentiores *noctuam* designant. An vero caput alitis, quod in sceptris Deorum, in Tabula Isiaca, cernitur, sit caput noctuae, iudicent alii. Mihi non videtur.

ΚΡΟ'ΒΥΣΟΣ. *Eryngium.* Appendix *Dioscoridis* Lib. III c. 29 [p. 453].

ΚΥ'ΛΛΗΣΤΙΣ, vel ΚΟ'ΛΛΗΣΤΙΣ, vel ΚΥ'ΛΛΑΣΤΙΣ. Panis quaedam species in Aegypto. *Herodotus* Lib. II cap. 77, *Ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κόλλης ις* (*m*) *ὀνομάζουσι.* *Athenaeus* Lib. III p. 114, *Αἰγύπτιοι δὲ τὸν*

(*l*) Idem placuit *Bocharto* part. II Hierozoici lib. II cap. 31 p. 348, *κουκοῦφα* habenti pro voce Aegyptia, eamque accedere opinanti ad Hebraeam דוכיפת, Levit. XI. 19, Deut. XIV. 18, quam alii vertunt *upupam*, alii aliter. Vide *Michaëlis* Supplem. ad Lex. Hebr. p. 415—417. In loco priori interpres Coptus dedit ϩΗΠΠΟϹ, in posteriori ΠΟΡΦΕΡΙΟΝ, secutus interpretes Alexandrinos, apud quos *ἔποπα* et *πορφύριων*.

(*m*) Variant codices *Herodotei*, *κυλλήςις*, *κολλήςις*, *κολλῆς*. Primum recepit *Wesselingius*, quem vide in Lect. Var. ac notis. *Κυλλάςις* constans est lectio codicum *Athenaei*. Eodem modo nunc legitur apud *Hesychium*, ubi tamen alii ali-

τὸν ὑποξίζοντα ἄρτον κυλλᾶςιν καλοῦσιν. Μνημονεύει δ' αὐτοῦ Ἀριςοφάνης ἐν Δαναΐσι·

Καὶ τὸν κυλλᾶςιν φθέγγου, καὶ τὸν πετόσιριν.

Μνημονεύουσιν αὐτοῦ καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Φανόδημος ἐν ἑβδόμῃ Ἀτθίδος. Ὁ δὲ Θυατειρηνὸς Νίκανδρος τὸν ἐκ τῆς κριθῆς ἄρτον γινόμενον ὑπὸ Αἰγυπτίων κυλλαςίν φησι καλεῖσθαι. Idem Lib. x p. 418. Αἰγυπτίους δ' Ἑκαταῖος ἀρτοφάγους φησὶν εἶναι κυλλήςίας ἐσθίοντας, τὰς δὲ κριθὰς εἰς ποτὸν καταλεαίνοντας. *Hefychius*, uti a *Cafaubono* corrigitur, haec habet, κυλλᾶςις ἄρτός τις ἐν Αἰγύπτῳ ὑποξίζων ἐξ ὀλύρας. Aiunt ita fcriptores, Aegyptios panes hos confeciffe ex hordeo, vel olyra. Addunt alii, fuiffe eos ὑποξίζοντας, quod putabam fignificare panem *fubacidum*, quemadmodum *Dalechampius*. At aliter vocem hanc accepit *Pollux* in Onomaftico Lib. vi cap. xi § 73. Ita enim fcribit, Αἰγύπτιοι δὲ τοὺς εἰς ὀξὺ ἀνηνεγμένους ἄρτους καλλιςεῖς (vel κυλλαςεῖς) ὠνόμαζον. Ex quo apparet, ἄρτους ὑποξίζοντας *Polluci* eos effe, qui εἰς ὀξὺ λήγουσι. Eaque de caufa *Cafaubonus* ad *Athenaeum* Lib. iii cap. xxx, panes illos interpretatur, *faftigiatos, vel turbinatos, ad inftar forborum.* De varia autem vocis huius fcriptione videndus *Iungermannus* ad *Pollucem* loc. cit. Quaenam fit ceteroquin vera vocis huius Aegyptiacae originatio, adhucdum affequi non potui.

ΚΥ͂ΦΙ. Species aliqua aromatis, thuris inftar Diis adoleri foliti, fed ex pluribus rebus compofiti. Sacerdotes Aegyptii aroma hoc quotidie, circa occafum fo-

aliter in notis p. 373, 374. In Etymologico M. v. Ἐπικύλλωμα legitur, καλοῦσι δὲ κυλλίςην, τὸν Αἰγύπτιον. Κυλλῆςιν refcribendum alii monuere. An pro τὸν Αἰγ. potius ἄρτον Αἰγ. ponendum? Iudicium penes Criticos efto!

solis, magno huic lumini mundi adolere consueverant, teste *Plutarcho* de Iside p. 372, ubi appellat τὸ καλούμενον κῦφι. P. 383 vero idem aromatis huius compositionem explicat (*n*). Observat etiam p. 384, *Cyphi* hoc a sacerdotibus quoque in potu adhiberi. Vide praeterea (*o*) *Dioscoridem* Lib. 1 cap. 24, *Suidam* in Κῦφι, qui scribit, Manethonem Aegyptium confecisse Κῦφι, se autem ignorare, quaenam eius conficiendi ratio fuerit. Iunge eumdem *Suidam* v. Μάναιθως, et *Paulum Aeginetam* Lib. VII cap. 22 p. 299 versus fin. Addantur *Iacobi Goupyli* Castigat. in *Alexandr. Trallian.* ad p. 8 v. 6, pag. 4.

Vocem hanc esse non Graecam, sed peregrinam, monet *Athenaeus* Lib. 11 p. 66, [cap. 73 p. 256], qui paulo ante commemoraverat μύρον Αἰγύπτιον. Nec aliter opinatus fuisse videtur *Plutarchus*. Qui autem reliqua omnia loca veterum, a nobis adducta, expendere dignabitur, intelliget facile, eam Aegyptiis deberi. Existimo κῦφι Aegyptiis sonuisse ⲭⲟⲩϥⲓ. Nam ⲟⲩϥⲓ est *bonus*. Hinc ⲥⲑⲟⲓ ⲛⲟⲩϥⲓ, proprie *odor bonus*, εὐοσμία. Sed speciatim sic appellatur *suffimen sacrum*, vel *thus*, quod Diis adoletur. Tale vero esse κῦφι, veteres omnes docent. Abbreviato ⲑ vero *suffimen* hoc paulatim loco ⲥⲑⲟⲓ ⲛⲟⲩϥⲓ, dici consuevit ⲛⲟⲩϥⲓ, vel quod plane idem est

(*n*) Verba *Plutarchi* sunt: τὸ δὲ κῦφι μίγμα μὲν ἐκκαίδεκα μνῶν mellis, vini, uvae passae, cyperi, resinae, myrrhae, aspalathi, seselis, iunci odorati, bituminis, folii ficulni, rumicis, iuniperi utriusque, cardamomi et calami. Vocem μνῶν in γενῶν mutatum voluere *Xylander*, *Baxter*, *Squire*. Cl. *Wyttenbachius* ante ipse coniecerat δυνάμεων, ut monet p. 568, 569 ed. Oxon.

(*o*) Iunge *Damocratem* apud *Galenum* lib. 11 περὶ Ἀντιδ. p. 441, quem locum illustravit *Squire* ad *Plutarchum* de If. et Osir. p. 184, 185, 187.

est ⲬⲞⲨϤⲤ. Nomine vero isto suffimen hoc insignire placuit, quod nempe *suffimen*, ⲤⲐⲞⲤ ⲚⲞⲨϤⲤ, per excellentiam dici mereretur.

ΚΩΜΑΣΙ'ΑΙ, ΚΩΜΑΣΤΗ'Σ, et ΚΩΜΑΣΤΗ'ΡΙΑ. De vocibus his Aegyptiacis, quaedam ex *Synesio* comperimus. Ita namque is in Encomio Calvitii p. 50 edit. Graecae Turnebi: *Παρ' Αἰγυπτίοις τὰ προφητικὰ γένη βαναύσοις μὲν καὶ χειρώναξιν οὐκ ἐπιτρέπουσι δημιουργεῖν εἴδη θεῶν, ἵνα μή τι τοιοῦτο παρανομήσωσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥάμφεσι τῶν ἱεράκων καὶ τῶν ἴβεων, ἃ τοῖς προτεμενίσμασιν ἐγκολάπτουσι, καταμωκῶνται τοῦ δήμου· αὐτοὶ δὲ καταδῦντες εἰς τοὺς ἱεροὺς χηραμοὺς ἅττ' ἂν ἀπεργάσωνται περιστέλλουσι. καὶ ἔστιν αὐτοῖς κωμαστήρια, τὰ κιβώτια κρύπτοντα, φασὶ, ταύτας τὰς σφαίρας ἃς ὁ δῆμος, ἐὰν ἴδῃ χαλεπανεῖ. τὸ δὲ ῥᾷστον καταγελάσεται. δεῖται γὰρ τερατείας. πῶς δὲ οὐ μέλλει, δῆμος γε ὤν.* Idem in Libro de Providentia p. 65 Sacerdotes in tres ordines distinguit. Primum constituunt *προφῆται*, secundum *κωμασταὶ*, tertium *ζάκοροι*. Ibidem paulo ante commemoratur *κωμαστήριον*, videlicet *Collegium Comastarum*. Recte vero magnus *Seldenus* in Prolegomenis Libri de Diis Syrorum cap. III p. 70 coniicit, voces has, *κωμαστήρια* et *κωμαστὰς*, nequaquam ex lingua Graeca explicari debere, sed eas potius in Aegypto natas esse, et ad huius genris linguam referendas. Optime vero ibidem observat, *Clementem* quoque *Alexandrinum* *κωμασίων* Aegyptiacarum meminisse. Verba eius Lib. V Stromatum p. 567 haec sunt: *Ἐν ταῖς καλουμέναις παρ' Αἰγυπτίοις κωμασίαις τῶν θεῶν χρυσᾶ ἀγάλματα, δύο μὲν κύνας, ἕνα δὲ ἱέρακα καὶ ἶβιν περιφέρουσι.* Plura vide apud auctorem doctissimum. Omittere hic non possum observationem egregiam *Tho. Galei*, quae in eius notis ad *Iamblichum* de Mysteriis Aegyptiorum legitur p. 252, 253: *Erat Aegyptiorum et quidem*

 Dios-

Diospolitarum propria dictio κωμασία, *Deorum pompa solennis. Et* κωμαστικὴ τάξις, *sive* κωμασταὶ *portabant* κωμαστήρια, *i. e. arcas, thecas,* κιβώτια, ναΐδια, παστάδας, *in quibus erant Deorum quorundam simulachra; neque enim omnes omnium Deorum imagines producebant in populum; sed eas solummodo, quae erant subdiales (quarum in S. Scriptura mentio habetur), non illas, quae in adytis occultabantur.* Plura apud eumdem legi possunt.

Quod ad me attinet, in ea sum sententia, κωμαστὰς e Sacerdotum turba illos fuisse, qui Astrologiae et rerum coelestium scientiae se addixissent, quique etiam ex ea scientia futura praedicerent. Ad hanc sententiam ipsa vetus Aegyptiorum lingua nos manu ducere videtur. Etenim ⲙⲁⲥϮ, et ⲙⲓⲥϮ, lingua illa significat *nasci*, et γένεσιν, *nativitatem.* Ita in ipso N. Testamenti initio legitur ⲡϫⲱⲙ ⲙ̀ⲙⲓⲥϮ, Βίβλος γενέσεως. Igitur ϫⲱ ⲙ̀ⲙⲁⲥϮ, iisdem est λέγειν τὴν γένεσιν, vel γενεθλιαλογεῖν. Vel etiam Ⲭⲱ ⲙ̀ⲙⲁⲥϮ erit θεῖναι τὴν γένεσιν, *ponere nativitatem.* Ex quo conficitur, ϫⲱ ⲙⲁⲥϮ, vel Ⲭⲱ ⲙⲁⲥϮ, dici *genethliacum*, vel γενεθλιαλόγον. Erant autem inter Sacerdotes, quibus scientia haec commendata, atque iniuncta erat. Videri potest Pseudo-*Callisthenis* Fragmentum ex historia vitae Alexandri M., quod *Io. Alb. Fabricius* edidit in Bibliotheca Graeca, Vol. XIV p. 148—150. Erant plura Sacerdotum munera, quibus certi quidam Sacerdotes, quibus illa speciatim demandata erant, sollicite fungebantur. Eorum praecipuos nominat et describit *Clemens Alexandrinus*, Stromatum Lib. VI, quos inter p. 633 commemoratur etiam Horoscopus. De eo haec ibi legas. Ὡροσκόπος ὡρολόγιόν τε μετὰ χεῖρα, καὶ φοίνικα, ἀστρολογίας ἔχων σύμβολα, πρόσεισιν etc. Astrologos Aegyptiorum habes etiam apud *Diodorum* L. I p. 24. Et quis eo-

eorum mentionem non fecit? Illos vero ex Astrologis, vel Astronomis, qui, ex stellarum ortu et relationibus cum aliis stellis, futura hominibusque eventura praedicerent, dictos arbitror fuisse *Comastas.* Cumque illorum semper in Aegypto numerus fuerit insignis, et auctoritas non levis, ab iis ordinem totum Ἱερογραμματέων, apud *Synesium* dictum fuisse τάξιν κωμαςικὴν auguror. Certe apud hunc scriptorem, inter tres Sacerdotum Aegyptiorum ordines, Κωμαςαὶ constituunt secundum. Illos vero Scriptores alii nuncupant Ἱερογραμματέας (*p*).

ΚΩΝΟΥΦΙΣ. Vide supra in Κνὴφ et Κνοῦφις.

Λ.

ΛΑΒΑΡΕΥΣ. Οἱ μάχιμοι. Militum aliquod in Aegypto genus. Ita apud *Stephanum* Ethnicographum legitur in isthac voce (*q*). Verum plane assentior *Abrahamo Berkelio*, in notis monenti, vocem hanc corruptam esse ex καλασιριεῖς, quomodo scriptores antiqui hosce milites nuncuparunt. Vide, quae supra [pag. 101, 102] diximus in Καλασιριεῖς.

ΛΑ-

(*p*) De nonnullis eorum, quae hic attingit, ipse *Iablonskius* plenius egit in Prolegom. ad Pantheon Aegypt. cap. 3. Sed comparanda inprimis *F. S. de Schmidt* Dissertatio de Sacerdotibus et Sacrificiis Aegyptiorum, in qua p. 104 ac seqq. de variis ordinibus classibusque Sacerdotum, et de *Comastis* p. 211—216, accurate disputatur. Nihil autem illic de origine vocum κωμαςῆς et κωμασία Aegyptiaca, quas Graecas iudicat, ex vulgari plerorumque eruditorum sententia.

(*q*) Immo vero in voce Ἑρμοτυμβιεῖς, ad q. l. *Holstenius* idem monet, quod *Berkelius.* Assentitur *Cuperus* in Syllog. Epistol. *Burmanniana*, tom. II p. 690.

ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ. Hoc nomine in Aegypto scimus vocatum fuisse aedificium structurae amplissimae, valde sumtuosae, et vere mirandae, cui simile vix in toto orbe ostendi queat. Sed et nomen hoc nemini paulo humaniori ignotum esse potest. Fuit enim et in Creta Labyrinthus oppido celebratus, cuius memoriam in nummis conservarunt Gnossii, quales recenset *Harduinus* in Nummis antiquis illustratis p. 254, et in imagine exhibet *Laurentius Begerus* in Thesauro Brandenburgico. Fuerunt et alii Labyrinthi; sed reliquos omnes vicit Labyrinthus Aegyptius, et ex hoc reliqui videntur esse derivati, quemadmodum illis etiam nomen Aegyptiacum *Labyrinthi* adhaesit. *Marshamus* tamen, vir antiquitatis omnis peritissimus, Labyrinthum Creticum Aegyptiaco antiquiorem censet, in Canone Chronico p. 291. Quae veteres de stupenda Labyrinthi Aegyptiaci magnitudine, de incredibili eius sumtuositate et magnificentia praedicant, fidem omnem superare videntur. Vide *Herodotum* Lib. II cap. 148, *Diodorum* p. 53, 60, *Strabonem* Lib. XVII p. 557, *Melam* Lib. I cap. 9, *Plinium* Lib. XXXVI cap. 13. Quibus, ex recentioribus, qui rudera magnifici huius operis viderunt, addi poterunt *Vanslebii* relatio Itineris Aegyptii, Gallice scripta, p. 268, 269, *Pauli Lucae* historia peregrinationis suae tertiae, de An. 1714, Tom. II p. 18, Les Nouveaux Mémoires des Missions Tom. V et VII, Itinerarium *Grangerii* p. 150, 151, inprimis vero accuratissima *Richardi Pocockii* Descriptio Orientis, ac sigillatim Aegypti. De loco, in quo mirabile hoc aedificium erectum fuit, videtur aliquis esse inter veteres dissensus. *Herodotus*, *Diodorus*, *Strabo*, et tota fere veterum turba Labyrinthum locat prope lacum Moeridis, meridiem versus. Secundum *Plinium* vero Lib. V cap. IV, in fine, *Labyrinthus*, in Moeridis lacu, *nullo addito ligno exaedificatus fuerat.* Sed scriptores hi conciliari haud difficulter possunt. Erat enim in medio lacu Moeridis insula, cuius memine-

COLOCASIA. *Plinius* Lib. XXI cap XV, *In Aegypto nobilissima est* colocasia, *quam* cyamon *aliqui vocant. Hanc e Nilo metunt, caule, cum coctus est, araneoso in mandendo.* Et mox, *Adeo Nili sui dotibus gaudent, ut implexis* colocasiae *foliis, in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant.* De colocasiae floribus intelligendus *Virgilius* Ecl. IV, v. 20,

Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho (*f*).

KO'MMI. Ita vocantur lachrymae spinae Aegyptiae. Τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἐςι, scribit *Herodotus* Lib. II cap. 96 (*g*). *Strabo* Lib. XVII p. 556, Τὸ τῆς ἀκάνθης ἄλσος τῆς Θηβαϊκῆς, ἐξ ἧς τὸ κόμμι. *Theophrastus* Lib. IV histor. Plantar. cap. 3, loquens de spina Aegyptiaca, observat, Γίνεται δὲ ἐκ ταύτης καὶ τὸ κόμμι· καὶ ῥέει, καὶ πληγείσης, καὶ αὐτόματον ἄνευ σχάσεως. *Arrianus* in Periplo maris Erythraei (in Geographis minoribus Hudsoni Tomo I) p. 16, ὥς τινα τῶν

(*f*) De *Colocasia* vide *Salmasium* in Exercit. Plin. p. 678—688, 924, 925, de Homonymis Hyles Iatricae p. 198, 199, *Mahudel* in Hist. Acad. R. Inscript. tom. III p. 171, et *Rauwolffi* Floram Orientalem p. 117. Multa de *Colocasia*, Arabibus vulgo dicta القلقاس, habet *Abdollatiph* in Compendio Memorabilium Aegypti p. 16 sqq. edit. Tubingensis 1789. Ex codice MS. Bodleiano editum ante erat a *Iosepho White.* Memorabilia ista scriptoris Arabici Germanice vertit notisque illustravit *S. F. Günther Wahl*, a. 1790. In qua interpretatione de *Colocasia* agitur p. 65—75. Monet autem p. 66, esse vocem Aegyptiam antiquam, compositam ex *κωλ*, *convolvere*, *plicare*, et *κaſch*, *arundo*, atque hoc nomine plantam optime sic appellari, uti patet ex eius icone apud *Clusium* in Historia Plantarum rariorum lib. IV p. LXXV. De ipsa re iudicabunt Botanici. Verum est, quod ait de vocabulis ⲕⲟⲗ sive ⲕⲱⲗ, et ⲕⲁϣ. Vid. *La Crozii* Lex. p. 30, 33, 34.

(*g*) Meminit eiusdem *Herodotus* lib. II cap. 86, ad q. l. vide *Wesselingium.*

Labyrinthi, tum vox haec *Labyrinthus* commode exponi posset, *domicilium Labaris*, vel *Labyris.* Certe ⲑⲟ, *tho*, Apoc. III. 10 redditur οἰκουμένη. Sed dubitari potest, designaveritne vox illa totum semper *orbem terrarum*, quod vox Graeca vulgo significat, an vero nonnunquam *locum* quemvis *bene cultum* et *habitatum.* Quod si posterius locum habet, ⲗⲁⲃⲁⲣⲓ ⲛ̇ⲑⲟ, *Labyrintho*, recte et analogice significabit *ornatum* et bene *cultum Labyris habitaculum.* ⲧⲟⲓ porro significat *partem*, *portionem*, *sortem:* esset proinde ⲗⲁⲃⲩⲣⲓ ⲛ̇ⲧⲟⲓ, *pars*, *possessio Labyris.* Verum etiam atque etiam metuendum est, ne nomen hoc *Eusebius* ad sonum *Labyrinthi* contorserit, ut sic vocis huius postremae originationem facilem et commodam lectoribus praeberet. Labaris huius ceteroquin nulla uspiam mentio occurrit, ne apud illos quidem, qui in conditores Labyrinthi sollicita industria inquirunt.

Mihi certum est, Israëlitas, dum tota eorum gens servitute Aegyptiaca premeretur, ad construendum Labyrinthum, tum eum, qui in insula conspiciebatur, tum qui in continenti extabat, fuisse adhibitos. Multa, dum argumentum hoc volvo et revolvo, cogitationibus meis se offerunt, quae id, quod dixi, mirabiliter confirmare queunt. Sed ea hic exponere, nimis foret prolixum. Vnicum tantum memorabo, quod non parum habet verosimilitudinis. Aiunt *Herodotus* et *Diodorus*, Labyrinthum construxisse duodecim Aegypti Principes, ex quibus deinde Psammetichus toti Aegypto solus imperavit, cui etiam mirabile illud opus a nonnullis vindicatur. Sed stupendum hoc opus aetatem Psammetichi longe superare, vel illa incertitudo scriptorum veterum de vero Labyrinthi conditore satis testatur, ut alia plurima nunc taceam. Illa tamen, cuius modo memini, traditio, ex vero aliquid trahere mihi videtur. Suntne duodecim principes, totidem duo-

duodecim tribuum Iſraëlis praefecti et veluti Patriarchae, aut forte Duces, qui reliquis erant praepoſiti a rege Aegypti tanquam ἐργοδιῶκται, qui opus urgerent, et laborantibus acriter inſtarent. Opus vero hoc, poſt exitum Iſraëlitarum ex Aegypto, diu intermiſſum, Pſammetichus multo poſt reſumſit, ac tandem perfecit. Sententiam hanc ipſa quoque *Labyrinthi* vox Aegyptiaca aliquo modo veroſimilem facit. Nam ⲟⲩⲓⲣⲓ ⲛ̀ⲑⲟ, *Viri*, vel *Biri ntho*, nam V. et B. pronuntiando ſaepe permutantur, ſermone Aegyptiaco *opus multitudinis* ſignificat. ⲓⲣⲓ eſt *facere*. Articulus indefinitus ⲟⲩ, praepoſitus, indit huic verbo ſignificationem nominis ſubſtantivi, ut *opus* deſignetur. ⲑⲟ vero *multos* vel *multitudinem* innuit, ſicuti Pſalmo XXII. 12, et 16, ubi habes ⲍⲑⲟ, itemque Pſalmo XLV. 9, 13. Inde forte ἡ οἰκουμένη dicta eſt, ut diximus, ⲑⲟ. Eſt igitur ⲟⲩⲓⲣⲓ ⲛ̀ⲑⲟ, *Virintho*, vel *Birintho*, *opus multorum*, vel magnae multitudinis. Conſtructus enim erat Labyrinthus per Iſraëlitas, quos hiſtoria Moſaica refert fuiſſe numero permultos, ita ut de eorum multitudine Aegyptii conqueſti fuerint, Exodi I. 7, 9, 12. Id nomen hoc *Labyrinthi* prae ſe fert. Aegyptii, poſt id temporis, nomen iſtud aliter interpretati ſunt, aut ex eo coniecerunt, opus fuiſſe plurium, et quidem duodecim Principum. Sic enim Sacerdotibus placuit, antiquam veramque de hoc opere traditionem falſis additamentis contaminare. Supereſt hic tamen, fateor, prima ſyllaba *La*, quam interpretatio mea non explicat. Sed multa nos de ſermone Aegyptiorum veteri latent, quibus forte et hoc accenſendum erit (*r*).

AH-

(*r*) Sententiam *Iablonskii* de prima origine *Labyrinthi* Aegyptiaci, atque de etymologia nominis, alii expendant.

Pru-

ΛΗ'ΝΗΣ. *Helenium.* *Dioscorides* Lib. I cap. 28, et in Appendice ad eiusdem cap. 27 [p. 442].

ΛΙΒΙΟΥ'Μ. *Iuniperus minor.* Ita auctor Appendicis ad *Dioscoridem* Lib. I cap. 103 [p. 442]. Credo, vocem hanc, nescio quo fato, ex Aegypto migrasse in Lycaoniam Asiae minoris. Illi enim, teste *Stephano* Ethnicographo, in voce Δέρβη, *iuniperum* patrio sermone dicebant δέλβειαν. Si nempe addas notam generis foeminini ϯ, vel ΤΕ, habebis ϯⲖⲓⲂⲓ, vel ΤΕⲖⲓⲂⲓ, unde Graeci fecere Λιβιοὺμ, et Δελβείαν.

LIGEA. *Symphoniaca*, seu *Hyoscyamus.* *Apuleius* de Herbis cap. 4.

ΛΥΓΣΤΗ'. *Smilax aspera.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 144 [p. 472].

ΛΩ-

Prudenter Auctor Etymologici M. vocabuli originem nullam dedit, exemplum cuius *H. Stephanus* secutus est, in Ind. Thes. L. Gr. p. 1336. *Suidas* Labyrinthum dictum ait παρὰ τὸ λαβεῖν θύραν, quam etymologiam ineptam esse et merito explodendam pronunciat *Kusterus.* Eamdem tamen ac similes haud meliores repetiere *Guyetus* ad *Hesychium* v. Λάβιρος, *M. Martinius* in Lex. Etymol., *Facciolatus* et *Forcellinus* in Latinitatis Lexico, *Lennepius* in Etym. L. Gr., plures alii. Istiusmodi notationes verborum non male dicas ἀγκύλους λόγους καὶ λαβυρίνθοις ὁμοίους, ut utar verbis *Luciani* tom. III Oper. p. 817. De *Labyrintho* autem Aegyptio, praeter recentiores, qui iter suum in Aegyptum descripsere, consulantur *If. Vossius* ad *Melam* I. 9, *Wesselingius* ad *Diodorum Sic.* tom. I p. 71, et ad *Herodotum* II. 148, *Banier* dans l'Histoire de l'Académie R. des Inscript. et Belles Lettres tom. V p. 245—250, Comes *de Caylus* dans les Mémoires de la même Académie tom. XXIII p. 288 et suiv., et *Gibert* in iisdem Commentariis tom. XXVIII p. 225—245. Poterit inde excursus *Iablonskii* de *Labyrintho Aegyptiaco* illustrari, augeri, emendari.

ΛΩΤΟ'Σ. Species quaedam Lilii aquatici in Aegypto, cuius veterum permulti meminere, *Herodotus* Lib. II cap. 92, et IV. 177, *Theophrastus* Histor. Plantar. Lib. IV cap. 10, *Dioscorides* Lib. IV cap. 114 (*s*), *Plinius* Lib. XIII cap. 17, *Tzetzes* Chil. VI histor. 714. Ex recentioribus videri possunt *Prosper Alpinus* de Plantis Aegypti cap. XXXIV, *Spanhemius* de Usu Numismatum p. 257, 258, edit. Belgic., *Gisb. Cuperus* in Harpocrate p. 14, 19, 20, et prae ceteris auctor Dissertationis perelegantis *de Monumentis variis, in quibus plantae cernuntur, quas Antiquarii fere omnes pro Loto habent.* Legitur ea *dans l'Histoire de l'Académie des Inscriptions* Tom. III p. 181 et suiv. Vide inprimis p. 182, 183, 185, 186 (*t*). De nomine vix aliquid certi dicere licet, cum

(*s*) Addatur *Plutarchus* de Is. et Osir. cap. XI, nisi illic pro ἐκ λωτοῦ legendum censeas ἐξ ἰλύος, *ex luto*, quod vult *Squire* p. 27, 28. Meminit saepius λωτοῦ *Strabo*, lib. III. p. 237, XVII p. 1185, 1191. *Diodorus Sic.* lib. I c. 34, Λωτός τε γὰρ φύεται πολὺς, ἐξ οὗ καὶ κατασκευάζουσιν ἄρτους οἱ κατ' Αἴγυπτον, iterum cap. 43. Notabilis valde locus est *Athenaei*, sive potius ipsius Epitomatoris, lib. III p. 287 ed. novae: Γίνεται δὲ ὄντως ἐκ τῶν κιβωρίων καὶ ἄνθος στεφανωτικόν· καλοῦσι δ' Αἰγύπτιοι μὲν αὐτὸ Λωτόν· Ναυκρατῖται δὲ οἱ ἐμοὶ, λέγει οὗτος ὁ Ἀθήναιος, μελίλωτον. Ad quae verba consule *Schweighaeuseri* animadversiones p. 4, 5, sed et *Salmasii* Exercit. Plinian. p. 679.

(*t*) Praeter alios plures, quos numerare longum sit et inutile, de *Loto* Aegyptiaco dabunt alia scriptores veteres ac recentiores, laudati a *Boddaertio* et *Tydemanno* in notis ad Itinera *Shawii* tom. I p. 396, qui et ipse adeundus p. 239, 240. Vnum tamen adiungam *Salmasium* in Exercitat. Plinian. p. 628 sqq., p. 685 sqq., p. 728 sqq., de Homonymis Hyles Iatr. p. 1, 2, 6, et in prolegom. p. 22; cuius observata eo maxime pertinent, ne arbores ac plantae, nomine *Loti* dictae omnes, et tamen diversae, permutentur. Quae quidem observatio magnum nobis praestat usum in recta scriptorum antiquorum interpretatione, corrigendisque erroribus recentioribus.

cum pluribus plantis, quin et arboribus, commune fuerit. Disquisitionem hanc aliis igitur relinquimus.

M.

MAN. Cibus Israëlitarum in deserto, de quo, primum viso, Israëlitae dicebant מָן הוּא, *Hoc est Man. Andreas Müllerus*, in Glossario Sacro, vocem putat esse Aegyptiam (*u*).

ΜΑΝΕΡΩΣ. Nomine isthoc, Linum, inclytum Graeciae Poëtam, celebratum fuisse ab Aegyptiis, auctor est *Herodotus* Lib. II cap. 79, Ἔςι δὲ Αἰγυπτιςὶ ὁ Λῖνος καλεύμενος Μανέρως. Addit ibidem, ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγυπτίων [Αἰγύπτου] παῖδα μουνογενέα γενέσθαι. Si vera (*v*) hic narrat historicus nobilissimus, fuit *Maneros* filius primi Aegyptiorum regis. Is autem, consentientibus omnibus, fuit *Menes*, quod in notis ad *Eratosthenis* Catalogum regum Thebaeorum interpretatus sum ⲙⲉⲛⲉϩ, *Meneh*, id est, *aeternum*. Et profecto, in Μανέρως levia apparent vestigia nominis Μήνης, vel Μάνης (*w*). Adde, quod in Pentateucho, voce alias ra-

(*u*) Placuit idem *Drusio*, *Grotio*, *Polo*. Aliis tamen aliter visum est. Vide e multis *Dathe* ac *Rosenmullerum* ad Exod. XVI. 15, *Pfeifferum* tom. I Op. Phil. p. 122, *Hackmannum* in Praecidaneis Sacris p. 68—72, *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1517. Notus est omnibus aut esse debet *Salmasii* commentarius de Manna, adiectus Exercit. de Homon. Hyles Iatricae p. 245—254.

(*v*) Legendus omnino *Wesselingius* ad *Herodoti* locum.

(*w*) *Manerota* dictum esse de *Mene*, vetustissimo illo Aegyptiorum rege, non a vero alienum putat *Squire* ad *Plutarchum* de If. et Osir. p. 41, 42.

rariori ϧⲣⲱϯ, *Chroti*, dicatur, si recte memini, *filius*, aut *soboles*. Vnde ⲙⲉⲛⲉϩϧⲣⲱϯ, *Menehchroti*, exponi posset, *filius*, aut *soboles Menis*. Ad hanc expositionem, cui tamen nihil tribuo, manu nos ducit *Herodotus* Forte scriptor ille aliquem consuluit, cui melior vocis illius originatio non suppetebat. At veram esse non iudico. Aliter *Hesychius*, cuius haec in voce Μανέρως sunt verba, Τοῦτον φασὶν Αἰγύπτιον (scil. ὄντα) ὁμολογῆσαι πρῶτον, παρὰ Μάγων διδαχθέντα, καὶ διὰ τοῦτο πᾶσιν ἀνὰ στόμα γενέσθαι. Pro ὁμολογῆσαι, quod commodum sensum hic non fundit, legere malim θεολογῆσαι. Tum omnia plana, facilia, et perspicua sunt. Sed quis ille *Maneros* sit, qui, a Magis edoctus et initiatus, primus Theologiam tradidit Aegyptiis, id me latere fateor. Et omnino vereor, ne *Hesychius* hic nobis parum vera persuadere voluerit. Communiorem hanc apud veteres traditionem reperio, *Maneros* fuisse aliquod cantilenae genus, ab Aegyptiis in honorem Lini cantillari solitae. Ita *Herodotus*, loc. cit., *Pausanias* in Boeot. p. 303, 304, edit. Graec. Wechel., et *Athenaeus* Lib. XIV p. 620. *Suidas* memoriae prodidit, eamdem cantilenam dici etiam περιμανὼς, in v. Μανέρως et Περιμανώς. Forsitan per Linum intelligendus venit ille Aegyptius, cuius *Hesychius* meminit, qui primus Aegyptios Theologiam docuisse perhibetur, etsi haud credam, illum a Magis, Persarum Philosophis, institutum fuisse. Forsitan in verbis *Hesychii*, praeter mendum illud, quod sustulimus, aliud etiamnum latet, haud observatum, et cuius emendationem nunc non tentabo. Forsitan *Maneros* ille, quia primus Theologiam, certis sine dubio regulis et legibus comprehensam, Aegyptiis tradidit, quod apud Graecos praestitisse Linus fertur, hanc ob causam a Graecis Lini nomine insignitus fuit. Voluerunt nempe subinnuere, eum fuisse Aegyptiorum Linum. Non vero omittendum, quod de re eadem *Plutar-*

tarchus fcriptum reliquit de Ifide et Ofir. p. 357, Τὸν δὲ ᾀδόμενον Μανέρωτα, πρῶτον εὑρεῖν μουσικὴν ἱϛοροῦσιν. ἔνιοι δέ φασιν, ὄνομα μὲν οὐδενὸς εἶναι, διάλεκτον δὲ πίνουσιν ἀνθρώποις, καὶ θαλειάζουσι πρέπουσαν, αἴσιμα τὰ (*x*) τοιαῦτα παρέιη. τούτῳ (*y*) γὰρ τῷ Μανέρωτι φραζόμενον ἀναφωνεῖν ἑκάϛοτε τοὺς Αἰγυπτίους, κ. τ. λ. Videtur enim Μανέρως fuiffe aliquod celeusma, quo omnes ad cantandum et gaudendum excitarentur. Nam ⲙⲁⲛⲉⲣϩⲱⲥ, (*Manerhos*) fignificat *cantate*, aut ⲙⲁⲣⲉⲛϩⲱⲥ, (*Marenhos*) *cantemus*, uti in Cantico Mofis Exodi xv. 1, 21. Poteft etiam fuiffe initium alicuius cantilenae, a quo initio tota cantilena Μανέρως vocata fuit, quod non infrequens eft. Sic Athenis cantilena quaedam Ἁρμόδιος dici confuevit, quia a çelebrando Harmodio incepit. Initium eius erat, Φίλτατε Ἁρμόδιε οὔτι που τέθνηκας. Vide *Suidam* in voce Οὐδέ ποτ' ἐγώ, et Πάροινος, et confer Scholiaften *Ariftophanis* in Acharnenfes p. 418 (*z*). Antequam ad alia pro-

(*x*) Non erat, quare totam hanc dictionem, Αἴσιμα τὰ τοιαῦτα παρείη, *Faufta haec nobis adfint*, prorfus corruptam opinaretur *Xylander*, monente Cl. *Wyttenbachio* p. 466, cui tamen pro τὰ τοιαῦτα forte legendum videtur ταῦτα.

(*y*) Pro Τούτῳ potius Τοῦτο fcribendum iudicavit *I. S. Semler*, Erleuterung der Egyptifchen Alterthümer durch ueberfetzung der fchrift Plutarchs von der I. und dem O., p. 215. Τοῦτο etiam legunt *Marklandus*, et libri MSS., monente Cl. *Wyttenbachio*.

(*z*) *Ariftophanes* in Acharnenf. v. 977, Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν Ἁρμόδιον ᾄσεται, ubi plura *Berglerus*, quem, ut et Scholiaften ac *Fl. Chriftianum*, vide ad eiusdem Comici Vefpas v. 1227 fqq. Cum Aegyptiorum Μανέρως comparatur Maryandenorum, vel Mariandynorum, Βῶρμος, Βώριμος, aut quaecumque vera fuerit fcribendi ratio, quae in codicibus MSS. variat, ab *Athenaeo* lib. XIV p. 619, et *Polluce* IV. 54, ad q. l. plura dabunt interpretes, item ad *Hefychium* v. Βῶρμον. Qui ad ea aliaque eius generis attendat animum, non is extemplo, opinor, coniecturam *Iablonskii* faftidiet. Meliora forte et certiora deinde docebimur.

progrediar, monere visum, me in *La Crozianis*, manu eius exaratis, et fidei meae ab Illustri *Iordano* quondam creditis, hanc legisse viri doctissimi, ad locum *Plutarchi* paulo ante a me adductum, observationem: *Filium Regis Bybli, quem Isis terrore interfecit* Μανέρωτα *Aegyptii appellant. Eum Isis, ut videtur, lactaverat, inde Aegyptiace* ⲙⲁ ⲛⲉⲣⲱⲧ, *Maneroti, cui lac praebetur.* Vide *Herodot.* Lib. II p. 117 et *Clericum* in Hesiod. p. 328. Haec ille, quae ego, vel propter famam viri praestantissimi, minime negligenda esse duxi.

ΜΑΡΙ'Α. Lacus prope Alexandriam, unius diei itinere ab urbe illa distans. Scriptores eum passim vocant *Lacum Mareotin. Strabo* Lib. XVII p. 793, Τῆς λίμνης, τῆς Μαρείας, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται. Qualia habet etiam *Stephanus* de Vrbibus, in voce Μάρεια. Ad quem locum consuli possunt notae eruditorum virorum. Verum tamen antiquum Paludis illius nomen Aegyptiacum est Μαρία et Μαρεία, cui cognominis erat urbs ad Austrum Paludis sita. A Palude et urbe nomen habuit regio *Mareotis:* et hoc ipsum nomen postea a Graecis et Romanis, Paludi quoque nonnunquam datur. Vide de Μαρίᾳ vel Μαρείᾳ, *Strabonem* Lib. XVII p. 803, *Philonem Iudaeum* in libro de Vita Contemplativa p. 892. Ita et *Ptolemaeus* in Geogr. Lib. VI cap. V p. 117 edit. Bertii, (etsi sphalmate typographico excusum legat 121,). Vide porro *Aelianum* de Animal. Lib. VI cap. 32, *Aristidem* Rhetorem, in Aegyptio p. 94 a. edit. Graec. Florent., *Athenaeum* Deipnosoph. Lib. I p. 33, *Sozomenum* Hist. Eccles. Lib. I cap. XIV, XVII, et *Palladii* Historiam Lausiacam, cap. VI et XVII (*a*). Ne-

(*a*) Vnus adiungatur *Diodorus Sic.* lib. I cap. 68, cum nota *Wesselingii.*

Nemo ambigere poteſt, quin nomen lacus huius, quippe antiquiſſimum, originis ſit vere Aegyptiacae. Dictum ego lacum hunc Μαρίαν exiſtimo a ⲙⲁϩⲣⲓ, vel cum ⲟ in fine vocis, *Mahri*, ſive *Mahro*, quod Aegypti incolis *ſtercus* deſignavit, ex. gr. in verſione Coptica Lucae cap. XIII. 8. Hanc autem eſſe veram (*b*) nominis *Maria* rationem, ex iis intelligi poteſt, quae *Nicolaus Chriſtophorus Radzivilius*, Princeps, in Epiſtolis de peregrinatione ſua, de indole lacus huius memoriae mandavit, ita (*c*) ſcribens: *Aër Alexandriae a menſe Maio usque ad primas autumni pluvias, inſalubris et propemodum peſtilens eſt. — Nonnulli paludem Mareotidem, ſeu Araepoten, quae uno et dimidio milliari abeſt a Civitate, cauſſam mali exiſtimant: in quam cum Nilus* Sordes *omnes, ex agris et campis, qui ſunt ab illa Alexandriae parte, collectas exoneret, multaque venenoſa animalia comportet, — aërem putredine corruptum in Civitatem propellunt* (Eteſiae).

ΜΑ'ΡΗΣ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, quod ab *Eratoſthene* exponitur Ἡλιόδωρος, *a ſole datus*, vel *donum ſolis.* Recte omnino et bene. Nam ⲙⲁⲣⲏ, *Ma-*

(*b*) Aliter iudicat *Forſter* in Epiſt. ad *I. D. Michaëlis* p. 13, obſervans, lacum *Mareae* ante eſſe nominatum *Arapoten*, teſte *Plinio* lib. V cap. 10, utrumque vero illud nomen ex Aegyptia lingua hauſtum, cum ſit *Marea* ⲙⲁⲁⲣⲉϩ, *Maareh*, *locus cuſtodiae*, et *Arapotes* ⲁⲣⲉϩⲡϩⲱⲧⲡ, *Areh-phot*, *cuſtodia occidentis.* Non videtur ultimum ⲡ pronunciatum. Quam coniecturam forte adiuvabit *Herodotus*, de Pſammeticho rege narrans lib. II cap. 30, ſub eo φυλακὰς eſſe collocatas adverſus Libyam ἐν Μαρέῃ.

(*c*) Leguntur in ipſius Hieroſolymitana Peregrinatione, Epiſtola tertia p. 210, ed. 1601.

Mare, id ipſum, ſermone Aegyptiorum, plane ſignificat. Vide notas noſtras in *Eratoſthenis* Catalogum, apud *Vignolium* in Chronologia Sacra Tom. II p. 744, 745.

ΜΕΘΥΕ'Ρ. Cognomen Iſidis in Aegypto. *Plutarchus* in libro de Iſide et Oſiride p. 374 ait, nomen hocce compoſitum eſſe ἔκ τε τοῦ πλήρους καὶ τοῦ αἰτίου (*d*) *ex pleno et cauſali*. Nempe cognomine hoc Sacerdotes ſubinnuere voluerunt eam, *quae plena eſt virtutis cauſalis, vel effectricis*, vel, *in qua inſignis ineſt facultas agendi et efficiendi*. Id ipſum accurate ſignificat et exprimit Aegyptiis ⲙⲉϩⲧⲟⲩⲏⲣ, *Mehtu-er*, id eſt, *plena virtutis cauſalis et effectricis*. Plura videri poſſunt in Pantheo noſtro Lib. III cap. V § 6.

ΜΕΙΣΙ'. *Serpens*. *Horapollo* Hieroglyphic. Lib. I cap. 59, Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ὄφεως παρ' Αἰγυπτίοις ἐςὶ Μεισί. Verum obſervandum, Aegyptios non ſerpentem naturalem voce hac deſignaſſe, quod ex Coptorum libris unicuique patet; ſed ſerpentem ſymbolicum vel Hieroglyphicum, plenum nempe atque abſolutum, atque ad verum ſuum principium redeuntem. Id enim ſine dubio ſignificabat Aegyptiis ſerpens in ſe revolutus, et caudam ſuam comprehendens, etſi veram ſymboli huius rationem *Horapollo* aſſecutus minime ſit. Ille igitur ſerpens ſymbolicus, quatenus annum hieroglyphice innuebat, dicebatur Μεισί. Equidem *Ioſ. Scaliger* Lib. III de Emendat. Temp. p. 194 verbis *Horapollinis* mendum ſubeſſe coniicit, mavultque pro Μεισὶ legere Νεισὶ, quia Coptitae hodieque τὰς ἐπαγομένας, quinque dies in fine anni additas, eo nomine de-

(*d*) Pro αἰτίου *Marklandus* et *Squire* p. 139, 140, malebant ἀγαθοῦ. Vulgatum ſanum eſſe, Cl. *Wyttenbachius* ex *Iablonskii* animadverſione patere cenſuit p. 531.

designant. In quo ratio virum magnum fefellit. Sed de voce Νεισὶ, vel Νεσὶ, quam vix Aegyptiacam esse crediderim, plura suo loco. Ab ea utique differt vox Μεισί, quam esse vere Aegyptiacam certo scio. Aliquid hic vidit *Salmasius*, qui veram viam ingressus, at non emensus est. Ita enim scribit Epist. LX ad Golium: *Male ὁ μακαρίτης Scaliger*, Μεισὶ *Hori Apollinis, cum* Νισὶ *confundit. Serpentem, quo anni revolutionem signabant, qui ore caudam apprehendebat, vocarunt illi* Μεισὶ, *quod est caudam capiens. Nam* Μεὶ (ⲘⲈⲤ) *apud illos cauda est.* Σὶ (ϬⲤ) *in ea lingua significat capere, sumere.* Sed vir magnus, qui scientiam linguae Copticae a limine tantum salutaverat, hic rem acu non tetigit. Quod ad vocem ϬⲤ, vel Σι, attinet, eam utique bene interpretatus est *capere*, vel *sumere*. Quando vero asseverat ⲘⲈⲤ esse *caudam*, omnino frustra est. Nescio, utrum hanc vocis ⲘⲈⲤ significationem coniiciendo tantum hariolatus fuerit, an vero eam apud auctorem fidei minus probatae invenerit. *Caudam* interpretes Copti reddunt ⲤⲀⲦ, *sat*, vel ⲤⲎⲦ, *set*, sicuti Exodi cap. IV. 4, et Apocalyps. IX. 10. Et quod observasse non poenitebit, in locis his sermo est de serpentibus et scorpiis. Videtur *Salmasium* Iota in voce Μεισὶ, quod sane superfluum est, decepisse. Alioquin vocis huius Aegyptiacae interpretatio perfacilis censenda est. Nempe vox illa Aegyptiaca, quae in codicibus *Horapollinis* nunc scribitur Μεισὶ, efferenda rectius esset Μεσὶ, estque composita ex ⲘⲈϨ, *meh*, *plenum*, vel *plenitudo*, et ϬⲤ, quod *Salmasius* recte interpretatur *capere* et *sumere*. Est igitur Μεσὶ, ⲘⲈϨϬⲤ, *complementum accipiens.* Dicebatur sic symbolice annus Aegyptiorum, qui, postquam quinque ἐπαγο-

γομέναι illi essent additae, credebatur plenitudinem omnem assecutus esse. Atque id symbolum serpentis in se revoluti Aegyptiis significabat. Conceptis verbis id docet *Servius* in Aeneid. v. 84. *Annus secundum Aegyptios indicabatur, ante inventas literas, picto dracone, caudam suam mordente, quia in se recurrit.* Eadem de caussa *Herodotus* annum Aegyptiorum *circulum* vocat *in se redeuntem*, Lib. II cap. 4, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ. καί σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων εἰς τὠυτὸ περιϊὼν παραγίνεται. Addi potest *Diodorus Siculus*, qui de anno, ab Aegyptiis in eam, quam dixi, formam redacto, Lib. I p. 46 [cap. 50] loquitur, atque tandem ita pronuntiat, τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἀναπληροῦσιν. Annum vocat *circulum*, et formam anni Aegyptii, *circuli* illius ἀναπλήρωσιν, *plenitudinem*, vel *complementum*. Id plane significat ⲙⲉⲍ-ⲥⲓ, Μεσί. Quin imo res adeo notabilis regi ipsi, quo regnante annus Aegyptiorum illam formam accepit, nomen indidisse videtur. Rex ille in *Eratosthenis* catalogo regum Thebaeorum, num. XXXV, vocatur *Siphoas*, ut vulgo legitur, ut vero ego corrigendum esse censeo, *Saphthas*, idemque cognominatur *Hermes*. Verba *Eratosthenis* sunt. Θηβαίων λε. ἐβασίλευσε Σιφώας (lege Σαφθὰς) ὁ καὶ Ἑρμῆς, υἱὸς Ἡφαίστου. Dictus igitur *Saphthas* ille fuit etiam Ἑρμῆς, quod interpres pro nomine Graeco habuit, vertitque *Mercurium*. Eum sequitur *Marshamus* in Canone Chronico, qui hinc arguit eum fuisse Mercurium Aegyptiorum secundum. Ego vero Ἑρμῆς non pro nomine Graeco habeo, sed Aegyptiacum esse arbitror, huiusque meae sententiae rationes dedi in Pantheo Lib. V § 18 et 20. Nomen istud *Ermes*, vel *Armes* et *Armais*, non raro in historia rerum Aegypti occurrit. Ego illud loc. cit. interpretatus sum Ⲉⲣ-ⲙⲉⲍ, *Ermeh*, id est, *qui*

rei alicui complementum impertit, quod ex ante dictis explicare facile fuerit. Auguror porro huius ipsius regis meminisse *Censorinum*, de Die Natali cap. XIX, his verbis: *Annum Aegyptiorum novissime* ARMINION *ad tredecim* (eruditi legunt *duodecim*) *menses et dies quinque perduxisse*. Qui *Eratostheni* audit *Ermes*, eum *Censorinus*, incertum ex quo auctore, *Arminion* nuncupat. Quae huc usque adstruxi, iam anno 1720, per literas Viro etiam doctissimo, *Alphonso des Vignoles*, (*e*) significavi, cum is ea de re sententiam meam requisivisset. Meminit illius in Chronologia Sacra Tom. II p. 771, 772, etsi is tamen sententiae *Marshami* de significatione vocis Ἑρμῆς inhaereat. Rem enim hanc verbo tantum attigeram, rationibus non additis, quas deinde in Pantheo exposui. Vide *Vignolium* loc. cit. p. 774, 775. Meminit vir ille beatus etiam illius partis mearum literarum, in qua vocem Μεσὶ explicueram, libro cit. Tom. II p. 671, et de hac explicatione ita iudicat: *Mr. Iablonski me répondit, entre autres choses, que sans rien changer*, MESI *signifie une chose qui devient complette*, (accipiens complementum). *Idée peu convenable à l'année Egyptienne, qui devance toûjours la solaire: mais très propre à représenter le grand cycle. On peut aussi le dire de leur année secrette, à laquelle on ajoûtoit le quart d'un jour.* Idem et ego observaveram, antequam Viri Praestantissimi Chronologiam, quae primum A. 1738 prodiit, vidissem. In Adversariis meis haec notata deprehendo.

ΜΕΛΗ͂ΤΑ. *Crocodilion*, quod figuram habet chamaeleontis nigri, teste etiam *Dioscoride* Lib. III cap. 12. *Apuleius* de Herbis, cap. 32. Codex MS. *Vos-*

(*e*) Vera dicere Virum optimum etsi nemo erit, qui dubitet, vide tamen Syllogen novam Epistolarum *Vhlianam* vol. IV p. 192, 193, et *Vignolii* Chronol. S. tom. II p. 671.

Vossianus hoc loco habet *Imileta.* Et sic pariter reperi in editione Torini Basileënsi a. 1528.

MEMENEPSA. *Chamaepity. Apuleius* de Herbis cap. 26.

ΜΕ΄ΜΦΙΣ. Vrbs celeberrima Aegypti, et satis diu regni illius sedes. Quod ad significationem huius nominis attinet, de ea sic scribit *Plutarchus* de Iside et Osiride p. 359: Τὴν μὲν πόλιν Μέμφιν οἱ μὲν ὅρμον ἀγαθῶν ἑρμηνεύουσιν, οἱ δ' ὡς τάφον Ὀσίριδος. Nempe *Memphis* audiebat Aegyptiis *Menuphi*, atque hoc nomen vere significat *plenam bonorum* (*f*). Pluribus originationem isthanc adstruxi in Dissertatione IV *de Terra Gosen* § IV p. 40, 41.

ΜΕ΄Ν-

(*f*) *Memphis* vocabatur ⲙⲉⲛϥⲓ, Sahidice ⲙⲉⲛϥⲉ, monente etiam *Georgio* in praefat. ad Fragm. Ioh. Thebaica p. XXVII, sed et ⲙⲉⲛⲛⲟⲩϥⲓ, in quo nomine *Kocherus* pro ϥ ponit literam ф. Hinc orta videntur nomina מֹף et נֹף, quae ab interpretibus Alexandrinis vertuntur Μέμφις, ut deinde dicetur. Copti hodierni vocant ⲙⲉⲛϥ, et Arabes منف, *Menf.* Vid. *A. Schultens* in Indice Geogr. ad vitam Saladini v. MISR, et *I. Kocher* in Misc. Obs. Crit. Nov. tom. II p. 132—135, qui et alterum nominis Μέμφις significatum, a *Plutarcho* servatum, τάφον Ὀσίριδος, conatur tueri, ut sit contractum ex vocibus ⲙϩⲁⲩ *sepulcrum*, et ⲟⲛⲫⲓ sive ⲟⲙⲫⲓ, quandoquidem Osiris ab Aegyptiis, teste *Plutarcho*, etiam appellabatur Ὄμφις, tamquam Εὐεργέτης. Etymologiam *Iablonskianam* non probat *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1536, 1537, et suspicatur, *Plutarchum* scripsisse ὅρμον ἀγαθὸν, *portus bonus.* Comparetur autem *Forster* in Epist. p. 34.

ΜΕ'ΝΔΗΣ. Nomine hoc, Aegyptios veteres, et *hircum*, et Deum *Pana*, defignaffe, antiquorum permulti teftantur. Teftimonia ea de re copiofa videri poffunt in Pantheo meo Lib. II cap. VII § I, et apud alios auctores, illic a me laudatos. Sed ibidem § 2 obfervavi, *hircum* naturalem, animal illud libidinofum, in Aegyptiorum lingua, aliud (*g*) nomen habere, et *Mendes* illo fermonem *hircum* non fignificare. Sed Aegyptii hoc nomine deum illum fuae gentis, quem Graeci *Pana* interpretantur, et cuius fymbolum, ceu viva quaedam eius imago, hircus erat, femper defignabant. Hircum igitur illum, qui Pani facer erat, eo quod effet illius imago, et Pan ipfe cenferetur, Aegyptii nuncupabant *Mendetem*. Significat autem *Mendes*, vel literis Aegyptiacis fcriptum, ⲙ̇ⲛϯⲏϫ, *feminalem*, *prolificum*, *foecundum*. Volebant enim Aegyptii fymbolo hoc foecunditatem prolificam Naturae, ac figillatim Solis, aenigmatice adumbrare. Omnia prolixe explicantur et illuftrantur in Pantheo Lib. II cap. VII (*h*).

MENEM. *Satyrion*. *Apuleius* de Herbis cap. 15. Videtur vox haec cum illa, quam modo explicuimus, *Mendes*, aliquam affinitatem habere. Confirmat hoc auctor Arabs a *Kirchero* productus, fi modo fides illi ad-

(*g*) Conf. *D. Wilkins* in Thef. Epift. La Croz. tom. I p. 379.

(*h*) Nota urbs Aegyptia *Mendes*, cum ex Hiftoricis, *Herodoto*, *Diodoro Sic.*, *Plutarcho*, tum e *Strabone* lib. XVII p. 1154, *Stephano Byz.*, *Xenophonte Ephefio* lib. IV p. 55, ad quem legatur *Hemfterhufius* in Mifc. Obf. Crit. vol. VI p. 294, 295. In tribus Numis Hadriani fit mentio ΜЄΝΔησίων, eorumque in uno confpicitur *Hircus ftans*. In Numo Marci Antonini legitur ΜΕΝΔΗϹΙΟϹ, et confpicitur vir barbatus, Iupiter vel quis alius, finiftra *Hircum* fuftinens. Vide Numos Aegyptios Imperatorios, quos e Mufeo Borgiano et aliunde edidit *G. Zoëga*, p. 117, 215.

adhiberi poteſt. Verba eius haec ſunt, a *Kirchero* deſcripta in Oedipo Tom. III p. 70: *Satyrion*, *vel teſticulus canis*, *herba eſt*, *quam Sapientes Aegyptii vocant* Panium, *quia potenter excitat ad coitum.* Illuſtrantur haec non mediocriter ex iis, quae de originatione vocis *Mendes*, in Pantheo noſtro, diſputavimus.

ΜΕΝΕΦΩ'Θ. *Crocodili.* Ita legitur in Chronico Alexandrino, vel Paſchali, p. 364, edit. Raderi. Adde *Dorotheum* in vitis Prophetarum p. 448, edit. Fabricii: Τῶν γὰρ ὑδάτων οἱ θῆρες, οὓς καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι Μανεφὼθ, Ἕλληνες δὲ κροκοδείλους. In verſione Pſalmorum Coptica occurrit ſaepiſſime vox Aegyptiaca ⲘⲀⲚ̀ⲪⲰⲦ, *Manſot*, eaque *refugium* ſignificat, proprie *locum refugii.* Sed non videtur tale nomen locum habere in crocodilo. In *Epiphanio*, cui etiam liber de vitis Prophetarum adſcribitur, Operum Tom. II p. 239, ſcribitur Νεφώθ. Et ſic locum hunc video etiam citari a *Bocharto*, Hierozoic. Part. II Lib. V cap. XVIII fin., etſi is alteram lectionem *Menephot*, vel *Manephot*, praeferat: *Id* (inquit) *puto rectius. Sic enim dici videntur a Memphi*, *quae Arabibus Menf*, *vel Meneph. Itaque Menephot erunt Memphitae*, *et Memphitae Aegyptii*, *quia Aegypti metropolis erat Memphis.* Vbi tamen haud diffiteor, originationem hanc viri ſummi minus mihi probari. Non convenit illi cum analogia linguae Aegyptiacae. Et cur quaeſo crocodilus diceretur *Memphiticus.* Crocodilorum longe maior copia eſt in Thebaide, quam in aliis Aegypti partibus. Et Thebae videntur prius caput regni fuiſſe, quam Memphis. Dicendi hac ratione potius fuiſſent *Thebaei*, quam *Memphitici.* Eſt praeterea alia vox, qua Aegyptii beſtias illas deſignabant, quod *Herodotum* non latuit. Vide in Χάμψαι. *David Wilkinſius*, in Diſſertatione de Lingua Coptica, ubi ad hanc vocem pervenit, de ea pag. 104 ſcribit: " *Hodie* ⲈⲪⲰⲦ, *in lingua Coptica* crocodilum,

et

et ⲛⲉⲫⲱⲧ crocodilos *significat.*" Verum haec non singularem Copticismi peritiam produnt. Forte autem respexit ad *Nomenclatorem* Coptico-Arabicum, a *Kirchero* editum, in quo p. 171 legitur, ϯⲉ̀ⲫⲱⲧ, Piscis loricatus, testudo. Si vere ⲉ̀ⲫⲱⲧ *Piscem loricatum* Aegyptiis designavit, uti habet versio Latina illius Nomenclatoris, tum ratio patet, cur Aegyptii quidam Crocodilum dixerint ⲉ̀ⲫⲱⲧ, vel Ⲙⲉⲛⲉ̀ⲫⲱⲧ. Nam crocodilus, certa ratione, piscibus loricatis accenseri potest. Vide Librum *Iobi* cap. XLI, secundum Hebraeos vers. 6, et ad illum locum *Schultensii* prolixas observationes.

ΜΕ'ΝΟΥΘΙΣ. Fuisse in Aegypto Numen aliquod, generis foeminini, hoc nomine dictum, temploque et sacris honoratum, disci potest ex *Epiphanio* Lib. III advers. Haeres. pag. 1093. Testatur idem in Ancorato § CVIII, nomen hoc fuisse uxoris Canobi, de quo supra aliquid notavi. In postremo quidem *Epiphanii* loco legitur Εὐμενουθὶς, sed viri docti iam dudum animadverterunt, illic quoque legendum esse Μένουθις. Nomen ipsum, quod veteres, quantum memini, non explicant, significare videtur aut ⲙⲉⲓ — ⲛⲟⲩϯ, *Meinuti*, *amantem Dei*, aut ⲙⲏ—ⲛⲟⲩϯ, *Menuti*, *Deam maris.* Erat et vicus, cui nomen Μένουθις, iuxta Canobum situs, cuius meminit (*i*) *Stephanus* Ethnicographus. Plura dixi in Pantheo meo Lib. V cap. IV § II.

ME'-

(*i*) Dubium non est, quin eiusdem vici memoria servetur in lapide antiquo apud *Gruterum* LXXXV. 1, cum fiat simul mentio Isidis Phariae, hoc est, quae in insula Aegyptiaca Pharos colebatur. — Est praeterea *Menuthis* nomen viri proprium Aegyptiacum, de quo *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XXVII.

ΜΕ'ΡΗΣ, nomen regis Thebaei in Catalogo *Eratosthenis* num. XXXVIII, quod redditur φιλόσοφος. Verum sciendum, ita, ut edidi (*k*), legi in *Eusebianis* Graecis a *Scaligero* editis p. 23. In *Syncello*, qui cura *Goari* Parisiis prodiit, scribitur Μευρὴς, et φιλόσκορος. Vtraque lectio corrupta mihi videtur. Sed haud video, quaenam sit adhibenda medela. Illud tantum monebo, ⲣⲁⲓⲥ, et ⲣⲏⲥ, Aegyptiis dici ἀγρυπνεῖν, *noctem vigilando transigere*, Luc. XII. 37. An id in rege nostro observatum, isque ideo dictus fuerit *Philosophus*, aliis arbitrandum relinquo.

ΜΕRVOPNOS. *Serpyllum. Apuleius* de Herbis cap. 99. In Appendice *Dioscoridis* Lib. III cap. 46 [454] legitur Μερουόπνος.

ΜΕΣΟ'ΡΙ. Mensis nomen apud Aegyptios, et quidem ultimi. In anno gentis huius huius fixo, quo omnes illic utuntur, a temporibus religionis Christianae penitus stabilitae, mensis hic respondet maximam partem Augusto. In Coptorum libris, praecipue antiquioribus, scribitur ⲙⲉⲥⲱⲣⲓ (*l*). Nomen hoc Celeberrimus *La Crozius* mihi aliquando interpretabatur ⲙⲉϩ ⲥⲟⲩⲣⲓ, *plenum Nilum*. Qua de re videri possunt, quae disserui in Pantheo Aegyptiorum Lib. IV cap. I § 9. Ego in sententiam viri dignissimi pedibus haud dubie irem, si, quo tempore nomina mensibus indita sunt,

(*k*) In *Vignolii* Chronol. tom. II p. 759, ubi quae scripsit *Iablonskius*, ex his possunt augeri.

(*l*) Etiam ⲙⲉⲥⲱⲣⲏ. Conf. Thes. Epist. *La Crozianus* tom. III p. 134. Graece nomen varie scriptum legitur, Μεσόρι, Μεσορὶ, Μεσσορὶ, Μεσωρὶ, Μεσορή. Vide *Fabricii* Menologium p. 23, 26. In *Synesii* Epist. CXLII p. 280 scribitur Μεσωρίς.

ſunt, Aegyptii uſi fuiſſent anno fixo. Verum cum certo ſciamus, olim obtinuiſſe aunum ex diebus tantum 360 compoſitum, illique ſucceſſiſſe annum vagum, in quo cuncti menſes pervagabantur tempeſtates omnes, merito hic *ἐπέχω*. Vt *Meſori* reſponderet fere menſi Auguſto Romanorum, nonniſi a temporibus *Auguſti* Imperatoris, apud Alexandrinos locum habuit.

ΜΕΤΩ´ΠΙΟΝ. Vnguenti ſpecies in Aegypto. *Dioſcorides* Lib. I cap. 71, *Σκευάζεται ἐν Αἰγύπτῳ μύρον, ἐπιχωρίως ὑπ' αὐτῶν καλούμενον μετώπιον, διὰ τὴν χαλβάνης μίξιν. τὸ γὰρ ξύλον, ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ χαλβάνη, μετώπιον καλεῖται.* De eodem *Athenaeus* Lib. XV p. 688 fin., *Galenus* in Lexico vocum Hippocratis p. 58, voce *Αἰγύπτιον μύρον*, *Paulus Aegineta* Lib. VII p. 298 init. (*m*).

ΜΕΤΡΗ´Σ, ſive ΜΕΤΡΗ͂Σ. Vide dicta ad vocem *Μέρης*.

ME-

(*m*) Alibi habet *Dioſcorides*, *Χαλβάνη ὀπός ἐστιν ναρθηκὸς ἐν Συρίᾳ γεννωμένου, ἣν ἔνιοι Μετώπιον καλοῦσιν*, lib. III c. 97, ad q. l. Scholia *Saraceni* legantur. Pro *ἣν Salmaſius*, auctoritate veteris codicis MS., mavult *ὃν*, quod pertineat ad *ὀπὸν*, *ſuccum*, non ad *χαλβάνην*, *galbanum*, in Exercit. Plinian. p. 249. Monet autem *Caryophilus* in Diſſert. Miſcell. p. 83, 84," in errore verſari Virum clariſſimum, cum idem *Dioſcorides* alias [lib. I cap. 71] ſcriptum reliquit, quid ſit *Μετώπιον*. Vox enim *Aegyptia* eſt, qua non ſuccus, ſed lignum ſignificatur: — hinc etiam patet, *Plinium* errare lib. XII cap. 25, qui Metopion eſſe lacrymam Ammoniaci autumat". Reliqua, quae addit *Caryophilus*, occupavit *Foëſius* in Oeconomia *Hippocratis* p. 411, non oblitus *Heſychii*, ſcribentis: *Νέτωπον· νετώπιον· μύρον συντιθέμενον ἐκ πολλῶν μιγμάτων. οἱ δὲ, Μετόπια*, pro quo forte ſcribendum *Μετώπιον*, iudicante *Foëſio* l. c., iterumque p. 426, ubi plura de voce *Νέτωπον*. Adde notas ad *Heſychium* v. *Νέτωπον*.

ΜΕΧΕΙ'Ρ. Mensis Aegyptii nomen, qui maxime Romanorum Februario, sed et ex parte Ianuario respondet. *Hieronymus* in Zachariam cap. I col. 1709 fin., *Ab Aegyptiis* Mechir, — *a Romanis Februarius appellatur. Plinius* Lib. VI cap. 23, *Machirem* vocat. In optimis Coptorum Monumentis scriptum reperimus Ⲙⲉⲭⲓⲣ (*n*). In finem huius mensis incidere solebat Quadragesima, ut notat *Theophilus* Alexandrinus Lib. I Paschal. fin. ex interpretatione *Hieronymi* col. 705. Quodsi Aegyptii anno semper usi fuissent fixo, et cui eorum anno nomina mensium essent accommodata, auderem nominis *Mechir* rationem reddere, non ita longe petitam. Eam mihi suppeditat Epigramma Graecum, in Antholog. Lib. I cap. XCI Ep. I, ubi et haec leguntur:

Σημαίνει πλωτῆρσι Μεχεὶρ πλόον ἀμφιπολεύειν (*o*).

Itaque in Aegypto, praesertim, ut puto, Alexandriae, mense *Mechir* solebant navigationes et itinera maritima redauspicari, eoque populus frequentior in pla-

(*n*) Conf. Thes. *La Crozianus* tom. III p. 133. Variare nominis scripturam Graecam, docet *Fabricius* in Menologio p. 22. In Graeca Inscriptione Rosetana legitur, ΜΗΝΟΣ ΞΑΝΔΙΚΟΥ. ΤΕΤΡΑΔΙ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΔΕ ΜΕΧΕΙΡ ΟΚΤΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΗΙ. Monet id *A. I. Silvestre de Sacy* in Epistola de ista Inscriptione Aegyptiaca p. 45. Sed nova tum oritur controversia, quam tamen meam hic non facio, de initio ac fine *Xanthici* mensis apud gentes diversas, ac mutuo eiusdem, mensisque aut Martii, aut Aprilis, aut etiam alius, inter se respectu. Cui vacat, potest consulere viros eruditos ad *Hesychium* v. Νιτᾶν et Ξανθικά, *Norisium* de anno Macedonum, tom. II Oper. p. 6, 7, 28 sqq., *Corsinum* in Fastis Atticis, tom. II diss. XIII, *du Four de Longerue* de variis Epochis et anni forma veterum Orientalium cap. I et 2.

(*o*) *Grotius* vertit, tom. I Anthol. Gr. p. 355 ed. novae:

Pandere vela Mechir iubet et decurrere ponto.

plateis urbium maritimarum tum conſpiciebatur. Hoc poteſt deſignare *Mechir*. Pars prior vocis, quod ſaepius monuimus, ſignificat *plenus*, ϩⲓⲣ vero, *chir*, eſt *vicus* vel *platea* urbis, Luc. XIV. 2. *Mechir* itaque, ſi alia concurrerent, commode exponi poſſet Menſis, *quo vici et plateae rurſus frequentari incipiunt*, aut *quo populus iam frequentior in plateis apparet, et diſcurrit.* Poſſet forſitan eo etiam trahi ſolemnitas religionis Aegyptiacae, quam ſibi Cenchreis in Graecia viſam, *Apuleius* deſcribit Mileſ. Lib. XI (*p*). De ea quaedam commentatus ſum, in Miſcellaneis Berolinenſibus Societatis Scientiarum Regiae, Tom. VII p. 441, 442. Sed quia annus Aegyptiorum erat vagus, non fixus, quo tempore Menſi huic, de quo loquimur, nomen *Mechir* imponere placuit, nihil definire audeo. Rem hanc in univerſum loco ſuo relinquo.

ΜΗΘΙ'ΔΗ. Φυτὸν ὑπεραίρον πάσης ἐλαίας μέγεθος. *Plutarchus* de Iſ. et Oſir. p. 359. Quale autem fuerit illud φυτὸν, et unde nomen traxerit, nec ex illo *Plutarchi* loco, nec aliunde diſcere potui.

ΜΗ'ΝΗΣ, nomen regis Thebaeorum (*q*) primi, in *Eratoſthenis* Catalogo, quod ibi Graece redditur Διό-

(*p*) Verba *Appuleii* lib. XI Metam. p. 789 ſunt: *Tunc ex his unus, quem cuncti Grammatea dicebant — de litteris fauſta vota praefatus, Principi magno, Senatuique, et Equiti, totique Romano Populo, nauticis, navibus, quaeque ſub imperio mundi noſtratis reguntur, renuntiat, ſermone rituque Graecienſi, ita*; ΛΑΟΙΣ ΑΦΕΣΙΣ. Pro *reguntur* ut cum *Iablonskio* legeretur *vehuntur*, non probabat *Oudendorpius*; cui tamen coniectura *Iablonskii*, pro ΛΑΟΙΣ ΑΦΕΣΙΣ ſcribendum exiſtimantis ΠΛΟΤ ΑΦΕΣΙΣ, *navigationis initium*, non prorſus diſplicebat.

(*q*) In ſcribendo regis nomine magna veterum diſcrepantia eſt, item in plerisque codicibus MSS. Comparentur *Squi-*

Διόνιος. Verum haud dubie in Catalogo illo legendum est Αἰώνιος, id est, *aeternus*. Id enim nomen Aegyptiacum ⲙⲉⲛⲉϩ, *Meneh*, omnino significat. Pluribus nomen istud in annotationibus ad illum Catalogum illustravi. Vide la Chronologie Sacrée de Mr. *des Vignoles*, Tom. II p. 736, 737.

MIKIEI'. *Anagallis*, herba. Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 209 [p. 449].

* MNA'ΣΙΟΝ. Planta in Nilo crescens, dulcis sapore. *Theophrastus*, histor. Plantar. Lib. IV cap. 9 p. 86, Διαφέρειν δὲ δοκεῖ τῇ γλυκύτητι, καὶ τῷ τρόφιμα μάλιστα εἶναι τρία ταῦτα· ὅ τε πάπυρος, καὶ τὸ καλούμενον Σάρι, καὶ τρίτον, ὃ Μνάσιον καλοῦσιν. Et mox versus finem. Τὸ δὲ Μνάσιον ποῶδές ἐστιν, ὥστε οὐδεμίαν παρέχεται, forte (qq) παρέχεσθαι, χρείαν, πλὴν εἰς τροφήν.

MNEΥΊΣ, *Mnevis*. Bos Aegyptiorum sacer, religiose Heliopoli cultus, sicuti Memphi Apis. Plura de Numine hoc Aegyptiorum dixi in Pantheo Aegyptiorum Lib. IV cap. IV § 2 ad 7. Nomen istud § 6 hoc modo interpretatus sum:" Graeci — nomen hoc scribunt Μνεῦϊς, et in casu quarto Μνεῦϊν (r). Hoc

Squire ad *Plutarchum* de I. et O. p. 21, *Havercampus* ad *Fl. Iosephum* lib. VIII Ant. cap. 6 § 2, praesertim *Wesselingius* ad *Diodori Sic.* lib. I cap. 45, et *Herodoti* lib. II cap. 4.

(qq) Non opus hac mutatione; monente etiam Cl. *Wyttenbachio*.

(r) Apud *Plutarchum* de If. et Of. p. 364 (492 ed. Oxon.) Μνεῦϊν probarunt *Xylander*, *Bentleius*, *Marklandus*, *Squire* et *Wyttenbachius*. Alii male Μνύειν. Optimi codices *Diodori Sic.*, *Aeliani* et aliorum pariter habent Μνεῦϊν. De origine nominis aliter statuit *Kocherus* in Misc. Obs. Crit. Novis tom. II p. 135, 136, existimans, nomen

Hoc ultimum, *Μνεῦιν*, ad typum vere Copticum proxime accedere arbitror. Inde Graeci, ut opinor, casum formarunt primum *Μνεῦις*. Si bene divinavi, literis Copticis id sic exprimendum esset, ⲙ̀ⲛⲟⲩⲉⲓⲛ, *Mnouein*, vel ⲙ̀ⲛⲟⲉⲓⲛ, *Mnoein*. Dicitur nempe ⲟⲩⲟⲉⲓⲛ, *u-o-ein*, vel ⲟⲉⲓⲛ, *o-ein*, additoque praefixo consueto ⲛ̀, ⲛ̀ⲟⲉⲓⲛ, *lux*, eademque voce designatur etiam *Sol*. Hinc igitur est, quod urbs Aegypti pervetusta, quam incolae, lingua avita, dixerunt ⲟⲉⲓⲛ, Hebraei vero scribere solent אן, a Graecis interpretibus vertatur Ἡλιόπολις, id est, *urbs solis*. Accedente autem novo praefixo, ⲙ̀, nomen illud induit naturam adiectivi, potestque ⲙ̀ⲛ̀ⲟⲉⲓⲛ commode reddi *Oniensis*, vel *qui ad urbem On pertinet*, aut *qui One est consecratus*. Sed potest illa vox etiam non minus commode exponi et reddi, *consecratus soli*".

ΜΟΘΜΟΥΘΙ'Μ. *Portulaca*. *Apuleius* de Herbis cap. 103. Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 150 [p. 445] habet *μοχμούθιμ*. Auctor Arabs ineditus, in Bibliotheca Vaticana, apud *Kircherum* Oedipi Tom. III p. 78, *Motmut*.

ΜΟΘΟ'Θ. *Chelidonium*, [*Chelidonia maior*] Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 211 [p. 450].

ΜΟΙ'ΡΙΣ vel ΜΥ'ΡΙΣ. Lacus in Aegypto mirabilis, et valde celebris in Arsenoite nomo, ad Occiden-

Μνεῦις et *Μέμφις* esse idem, derivandumque ex ⲙⲉϩ vel ⲙϩⲁⲩ et ⲛⲟⲩϥⲓ, aut potius, ad nomen Osiridis Ὀνού-φις, vel dempto articulo Νοῦφι, literam ⲙ accessisse, ut *Osirius* diceretur Bos, quasi Osiridi vel Onuphidi sacer.

dentem situs, multis veterum sermonibus et orationibus vehementer celebratus. Vide *Cellarii* Geographiam Antiquam Part. III p. 64, et de vera nominis huius scriptione, *Holstenium* in *Stephanum Byzantinum*, voce Ἀσδύνις. De lacu ipso consulendus praeterea *Marshami* Canon Chronicus p. 238 et sqq.; atque recentiorum Peregrinatorum, *Pauli Lucae* praesertim; et *Richardi Pocockii* Relationes (*s*). Si veteres audimus, Lacus ille nomen accepit a Rege *Moeri*, vel *Myri*, qui, in Aegypti salutem et commodum, effodi eum curavit. Vide *Marshamum*. Verum longe alia fuit optimo et doctissimo *La Crozio* sententia; quod ex Epistolis, quas *Ludovicus Bourguetus* ad eum quondam dedit, quasque ante novem annos curae meae credidit Illustris *Iordanus*, eo fine, ut eas notis illustrarem; colligere potui. Scripserat *Bourguetus* ad *La Crozium* in Epistola, quae in Volumine, mecum olim communicato, erat XXXIV numero, in haec verba: *Comme ils auront donné au Said celui de Saris, ut Meris, suivant votre remarque, parce qu'ils tournerent au Midy, en s'y rendant.* Et permultis interiectis haec sequuntur: *Je crois voir, que le Lac* Meris *n'a porté ce nom, que parce qu'il étoit au Midy de la Mediterranée, & non pour quelque roy, qui l'ayt fait, car au reste je le crois naturel, & non pas artificiel.* Ad quae verba illustranda, cum literis *La Crozii*, ad quas hic respicitur, nobis carendum sit, hancce, uti rogatus eram, notam apposui: *En effet,* ⲁⲙⲉⲣⲥ *est le Midy en langue Cophte, comme Psalm.* XXXVII. 6, *dans la version Cophte Manuscrite, & en plu-*

(*s*) Nolim, negligas, quae notavit *Wesselingius* ad *Diodori Sic.* lib. I c. 51, et *Herodoti* lib. I c. 149. Digna est inprimis, quae attente legatur, dissertatio *Giberti* de hoc lacu, in Commentariis Academiae R. Inscript. tom. XXVIII p. 225 — 245.

plusieurs autres endroits. Le Midy est aussi appellé ⲙⲉⲣⲏⲥ Genes. XVIII. 1, *d'ou vient* ⲙⲙⲉⲣⲏⲥ, meridianus, *dans le même endroit. Et* Saris, *ou bien* Sares, *dont-il a été parlé cy-devant, veut dire un païs situé au midy. En relisant ce que je viens d'écrire & pensant attentivement à ce qui a été dit cy-devant du lac Moeris, je m'apperçois, que selon Mr. La Croze,* ⲙⲟⲓⲣⲓⲥ, vel ⲙⲟⲓⲣⲏⲥ, *est une portion, ou un païs donné, qui est au Midy. La langue Cophte autorise cette étymologie. Ou plutot, ce qui me paroit le plus vraisemblable,* ⲙⲏⲣⲏⲥ, *ou bien* ⲙⲟⲩ ⲣⲏⲥ, *peut aussi signifier la mer du Midy. C'est à ce que je crois, la véritable pensée de Mr. La Croze.* Nam ⲙⲟⲩ est aqua, etiam in lacubus stagnans, aut in alveis fluens, uti patet ex ⲙⲟⲩ ⲛⲥⲱⲣⲉⲙ, qua voce Aegyptii *torrentem* designant, ⲣⲏⲥ vero est *meridies*, ⲙⲟⲩⲣⲏⲥ igitur recte prorsus significat *lacum Meridionalem.* Graeci id pronunciarunt Μῦρις.

MONI. Fuit hoc *Mosi* nomen Aegyptiacum, si credimus Hebraeorum magistris, ac sigillatim *Aben Esrae* ad Exodi II. 10. *Gilbertus Gaulminius*, de vita Mosis Lib. I cap. III p. III, p. 195 et 196, nominis huius istam reddit rationem: ΜΩ *Aegyptiis est* aqua, ΝΙ ex, *Μόνιος igitur est*, ex aqua. Quae verba ostendunt, virum illum doctum ne prima quidem elementa linguae Aegyptiacae recte didicisse. Nam etsi merito largior, ⲙⲱ, praesertim in vocibus compositis, *aquam* designare, ⲛⲓ tamen nunquam Aegyptiis significavit *ex. Andreas Mullerus* in Glossario sacro de nomine hoc ista habet p. 26: „*Insuper* Aben Esra *tradit, Mosen ab Aegyptiis* מוניום Monios *vocatum esse. Sic ille* ad Exodi II. Testatur autem, in libro עבודת האדמה, Agriculturae, [de Agricultura] *ita*

ita legi: qui liber ex lingua Aegyptiaca in Kedarenam [ſanctam, ſ. Hebraeam] *translatus ſit. Addit* Aben Eſra, *ſe idem in libris Philoſophorum Graecorum legiſſe. An vero ibi* מוניוס, Monios, *vel aliter lectum ſit, non liquet. Apud* Gedaliam *ſane non* מתניוס, Monios, *ſed* חוניוס *legitur*, Schalſchel. *p.* 11 *b.* *Corruptam eſſe vocem*, Kircherus *non fruſtra coniicit*, *Prodrom. Copt.* p. 137. *Forte* Mnevis *eſt. Kircherus* loc. cit. verba *Aben-Eſrae* adducit."

Quid iam de voce hac iudicandum ſit, etiam atque etiam ambigo. Poſſet quis coniicere, *Monios* Aegyptiace ſonare ⲙⲱⲟⲩϣⲉⲛϣ, nam, quod dictum iam eſt, ⲙⲱⲟⲩ in vocibus compoſitis ſaepe *aquam* deſignat, ϣⲉⲛϣ vero *ducere*, et *educere*, unde intelligitur ⲙⲱⲟⲩϣⲉⲛϣ, recte ſermone Aegyptiorum eum dici, *qui ex aqua eductus eſt.* Obſervare praeterea operae pretium eſt, vocem *Monios*, in veterum libris non ſemper eodem modo afferri. Nam *Gedalia* ſcribit, ut modo didicimus, *Chonios*, et forte, ſi alia ſupereſſent Hebraeorum monumenta, quae memoriam illius nominis conſervarunt, etiam aliam eiusdem nominis ſcriptionem illic deprehenderemus. Vitio igitur mihi verti non poteſt, ſi coniiciam, vocem *Moni* depravatam eſſe ex Aegyptiaco Ⲁⲙⲟⲛⲓ, *Amoni*, quod *paſcere* et *paſtorem* ſignificat; Moſen vero fuiſſe et *Paſtorem gregum*, et *Paſtorem populi Dei*, ex Scriptura Sacra oppido notum eſt. Quid ſi vero nomen hoc *Moni*, per errorem, Moſi tribuatur, cum re ipſa datum fuerit filiae Pharaonis, quae Moſen ex aquis extrahi curavit. Nam ⲙⲟⲛⲓ Aegyptiis dicitur *nutrix*, τροφὸς, 1 Theſſal. 11. 7. Et Geneſeos XXXV. 8 τροφὸς Coptice redditur ϯⲙⲁⲩ ⲛ̀ⲙⲟⲛⲓ, *mater nutrix*. Filiam autem Pharaonis, recte et iure optimo, dici potuiſſe *nutricem*, et Moſen eam honoris cauſa eo nomine compel-

 laſſe,

lasse, quis dubitet? sed arbitrium huius rei perlibenter aliis relinquo (*t*).

MOPH, מֹף. Ita in Scriptura S. nonnunquam (*u*) appellatur *Memphis*, contractum nempe ex *Menufis*. Ita censui Dissert. IV de Terra Gosen § IV p. 41.

ΜΟ'ΣΧΕΡΙΣ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, apud *Eratosthenem* in Catalogo num. XVII, qui illud interpretatur ἡλιόδοτος. Nempe ⲙⲟⲓ-ⲭⲣⲏ, *Moi-chre*, Aegyptiis dicitur *donum solis*, vel *donatus a sole*. Vide notas meas ad illum Catalogum, in *Alph. Vignolii* Chronol. Sac. Tom. II p. 752.

ΜΟΥ'Θ. Cognomen Isidis, significans *matrem*. *Plutarchus* de Iside et Os. p. 374, ἡ δ' Ἶσις ἐστιν ὅτε καὶ ΜΟΥΘ,

(*t*) Iudicium de ultima *Jablonskii* coniectura ego quidem aliis relinquo. Observandum tamen, filiam Pharaonis, cui Moses plurimum debebat, appellari a *Fl. Josepho* Θέρμουθις s. Θερμουθίς, ab *Artapano* Μέῤῥις, ab *Abulcasimo* صابدسوت, Ζεβοῦθις, unde *Relandus* suspicabatur pro Θέρμουθις in *Josepho* legendum Θερβοῦθις. Vide notas ad *Josephi* lib. II Antiq. cap. 9 § 5. De nomine *Moni*, sive *Monios*, egit *Buddeus* in Hist. Eccles. V. T. tom. I p. 392, 393.

(*u*) Si bene memini, *semel*, Hos. IX. 6, ubi habent plerique codices MSS. מֹף, alii מוֹף, teste *Kennicotto*, Alexandrini vero interpretes, quorum est magna auctoritas in rebus, ad rem Aegypti Geographicam pertinentibus, praebent Μέμφις. Quos secuti sunt *Hieronymus* ad Hoseae locum, interpres Latinus antiquus, alii. Cum iis non discordant recentiores, de quibus nominasse sufficiet Cl. *Ravium* in not. ad *Shawii* Itinera tom. II p. 82, *Mangerum* ad Hoseae verba, et *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1536.

ΜΟΥΘ, σημαίνουσι δὲ τῷ μὲν πρώτῳ (v) τῶν ὀνομάτων ΜΗΤΕΡΑ. Nempe ⲘⲀⲨ, et ⲘⲀⲨⲦ, *matrem* designat, quod Graeci extulerunt μοὺθ. Observatu vero haud indignum, quod idem *Plutarchus* scriptum reliquit p. 368, Aegyptios *Lunam*, id est, Isidem, *appellasse matrem mundi:* quod eam mihi suspicionem suggessit, fieri posse, ut *Plutarchus* cognomen hocce Isidis Μούθ in mente habuerit. Nam ⲘⲀⲨ—ⲐⲞ, recte dici potest *mater mundi.* Plura vide sis in Pantheo meo Lib. IV cap. V § 3.

ΜΥΡΙΣ. Vide supra in Μοῖρις (w).

ΜΥΡΤΑΙΟΣ. Ἀμμωνόδοτος. Ita *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum Aegypti num. XXIII. In notis ad hunc Catalogi locum, dixi nomen Aegyptiacum vere ita scribendum fuisse Ἀμυνταῖος. Nam ⲀⲘⲞⲨⲚ ⲦⲀⲒⲞ, est *donum Ammonis*, vel *donatus ab Ammone*, Ἀμμωνόδοτος. Verum Graeci paulatim nomen hoc pronuntiando corruperunt, dixeruntque pro Ἀμυνταῖος, Μυρταῖος, et vitiosa illa pronuntiatio propagata, tandem apud Graecos (x) invaluit. Vide Chronolog. Sac. *Vignolii* Tom. II p. 756.

ΜΩΣ et ΜΩΥ. *Aqua.* Observant hoc scriptores veteres permulti, qui nomen *Masis* ex lingua Aegyptio-

(v) Post πρώτῳ excidisse videtur τούτων, iudice *Marklando* p. 138 ed. Squirii.

(w) Μῦρις est in quibusdam codicibus, sed rectius scribitur Μοῖρις. Conf. *Wesselingius* ad *Diodor. Sic.* tom. I p. 61.

(x) Apud *Herodotum* vero II. 140. III. 15, ac *Thucydidem* I. 110, nomen scribitur Ἀμυνταῖος.

gyptiorum interpretari fategerunt. Et certum eft, ⲙⲱⲟⲩ, *Mo-u* fignificare Aegyptiorum filiis *aquam.* In vocibus compofitis etiam occurrit ⲙⲱ. Vide Μωϋσῆς.

ΜΩΣΗΛΕ΄. *Deus marinus*, fi credimus *Iohanni Tzetzae*, qui id, nefcio unde hauftum, memoriae prodidit Chiliad. IX hift. 259.

— τὸ Μωσηλὲ δηλοῖ ταῖς γοναῖς Αἰγυπτίων
Ποσειδῶ θεὸν θαλάσσιον, καὶ θεὸν τῶν ὑδάτων

Vocarunt igitur Aegyptii *Neptunum*, Deum maris, fermone patrio Μωσηλέ. Vbi obfervabis, 1) Neptunum Maris Praefidem, in Aegypto cultum non inveniffe, qua de re confuli poteft Pantheon meum Lib. V cap. III § 2, et cap. IV § 3. 2) Μωσηλὲ effe nomen ab homine rerum Aegyptiacarum ignaro confictum, compofitum quippe ex voce Aegyptiaca et Hebraica. ⲙⲱ enim, ut aliquoties iam monui, non vero μῶς, in compofitis vocibus, *aquam* fignificat; ηλ vero vox eft Hebraica אל, *Deum* defignans. Aegyptius θεὸν τῶν ὑδάτων, vel θεὸν θαλάσσιον dixiffet ⲙⲱⲛⲟⲩⲧ, aut ⲙⲏⲛⲟⲩⲧ. Sed Μωσηλὲ Aegyptiis vere monftrum aliquod vocis fuiffe cenferi debet.

ΜΩΥΣΗΣ. Ita interpretes Alexandrini efferunt nomen magni illius viri, qui populum Dei ex Aegypto eduxit, eiusque in Arabiae deferto Legislator extitit. Hebraei nomen illud fcribunt משה. Nomen ipfum veterum permulti Aegyptiacum effe iudicarunt, et ex illa lingua etiam interpretati funt. Qui hoc negant, nominisque huius origines in Hebraeorum fermone quaerendas effe contendunt, praefidium in his ipfius Mofis verbis, Exodi II. 10, fe invenire exiftimant, ubi haec no-

nominis *Mosis* ratio adfertur, כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ *quia ex aquis extraxi eum*; vel, uti vertit *Pfeifferus*, *quia ex aqua extraxisti eum*, tanquam mater Mosis verba haec protulerit, loquens cum filia Pharaonis. מֹשֶׁה igitur Hebraeis significaret *extractum ex aqua*, et hanc esse veram nominis *Moses* significationem, testaretur Moses ipse. At non abs re erit, hic observasse, 1) vocem מֹשֶׁה sumi quidem de *extractione* qualicumque; verum non de extractione ex aqua. Vox igitur Hebraica מֹשֶׁה significabit quidem eum, qui *alicunde extractus est*; sed non *extractum ex aqua*, nisi addatur, ut fecit Moses מִן־הַמַּיִם, *ex aqua*. Recte id etiam monuit *Eusebius Renaudotius*, dans les Mémoires de Literature de l'Académie des Inscriptions Tom. 11 p. 272, tametsi *Bochartus* in Geographia Sac. Part. 1 Lib. 1 cap. xv asseruerit, at non probaverit, vocem מָשָׁה semper sumi *de extractione ex aqua*. *Moses* igitur haudquaquam significat *extractum ex aqua*. 2) Vocem hanc ne significare quidem *extractum*, qualitercumque demum id fiat. Explicemus hoc verbis *Andreae Mulleri*, qui in Glossario S. p. 28 hac de re ita disserit. *Vox ista* מֹשֶׁה, Mose, *non* extractum aquis *significaret*, *sed* qui extraxisset. Extractum *vero* מָשׁוּי, Masui, *diceres*. 3) Nihil omnino decedere auctoritati et veritati textus Sacri, si dicatur nomen *Mosis* fuisse origine Aegyptiacum. Non enim affirmat historia Mosaica, nomen *Mosis* ex lingua Hebraica esse desumtum, sed docet tantum, ex eventu illo memorabili, quo iussu filiae regis ex aqua servatus est, nomen suum *Mosen* accepisse, sive id factum fuerit ab Hebraeis, sive ab Aegyptiis. Cum autem nomen hoc ex lingua Aegyptiaca optime deduci possit, idque, quod historia Mosaica de nomine hoc observat, plenius exprimat, si ex lingua Aegyptiaca explicatur,

quam si ratio ex Hebraico sermone reddenda sit, intelligitur facile, salvam utique esse auctoritatem textus Sacri. Non video igitur, quid me impedire possit aut debeat, quominus in eorum pedibus sententiam eam, qui *Mosis* nomen vere fuisse Aegyptiacum censent. Sunt potius rationes plurimae, et quae pondus habent non leve, quae me, ut sententiam eorum meam faciam, induxerunt. Nam I. Interpretes Alexandrini, qui sunt Iudaeorum omnium, quorum scripta aetatem tulere, antiquissimi, qui vixerunt in Aegypto, ubi *Moses* nomine hoc donatus fuit, qui Aegyptiorum et Hebraeorum ea de re monumenta consulere potuerunt, iam dudum deperdita, non praeter rationem nomen id extulere Μωϋσῆς, quod est vere Aegyptiacum, et rem illam, quam de nomine hoc nos docet Scriptor Sacer, egregie et ex asse exprimit. Sine dubio illi veram docere voluerunt pronuntiationem nominis *Moses*, cum Hebraei ab ipso iam principio illud idem magis ad genium linguae suae detorserint, scribendo et pronuntiando מֹשֶׁה. Ipsum vero Mosen pronuntiationem hanc, a populo suo receptam et dudum stabilitam, retinuisse, mirum profecto non est. Num spreta suorum consuetudine, cui a teneris assuetus ipse erat, formam nominis Aegyptiacam, forte tum plurimis ignotam, praetulisset? Quis tale quid de Mose, cuius inimici implacabiles erant Aegyptii, suspicari queat? II. Non aliam fuisse doctis olim Hebraeorum magistris sententiam, ex antiquissimis eorum, quorum aliquid superest, facile intelligitur. Eos inter est *Ezechielus* Tragicus, ab aetate interpretum Alexandrinorum non ita remotus. Illius hosce versus, quibus filia Pharaonis matrem Mosis alloquitur, adferunt *Clemens Alexandrinus*, Lib. I Strom. p. 345 [414], et *Eusebius* Praeparat. Evang. Lib. IX cap. 28,

Τοῦτον, γύναι,
Τρόφευε· κἀγὼ μισθὸν ἀποδώσω σέθεν.

"Ονο-

Ὄνομα δὲ Μωσῆν ὠνόμαζε, τοῦ χάριν
Ὑγρᾶς ἀνεῖλεν ποταμίας ἀπ' ἠόνος.

Quae qua ratione accipienda ſint, et a ſcriptoribus vetuſtis re ipſa accepta fuerint, ex iis, quae apud *Clementem* praecedunt p. 343, colligere proclive eſt. *Ezechielo* adſtipulatur *Philo* Iudaeus, in Libro I de vita Moſis p. 605 [tom. II p. 83 ed. Mang.] ſcribens: Εἶτα δίδωσιν ὄνομα, θεμένη Μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι· τὸ γὰρ ὕδωρ ΜΩΣ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι (y) Iungendus huic *Ioſephus*, ius verba ex Antiquit. Iud. Lib. II cap. IX § 6 adſcribo: *κἀτ' αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην, (Μωϋσῆς) κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας.* Ex Iudaeorum ſcriptis accepiſſe hoc videtur vetuſtus auctor verſuum *Orpheo* tributorum, cui Moſes audit *ὑδογενὴς*, *ex aqua ortus*. Vide *Ioſ. Scaligeri* notas in Fragmenta veterum ſelecta, libris de Emendatione Temporum ſubiuncta, p. 48. III. Eamdem porro, de nomine Moſis Aegyptiaco, ſententiam, ſuam quoque faciunt priſci Eccleſiae Chriſtianae Doctores, *Clemens Alexandrinus* p. 343, *Hieronymus*, Operum Tom. II p. 103, *Euſtathius* Antiochenus in Hexaëmeron p. 79, ad quem *Leo Allatius* in notis addit *Rhabanum Maurum*, et *Procopium*. Adſtipulatur illis *Suidas*, in voce Μῶϋ ſcribens, Μῶϋ τὸ ὕδωρ παρ' Αἰγυπτίοις· ἐξ οὗ καὶ Μωϋσῆς. IV. Ex recentioribus igitur noſtris eruditis, et Scripturae interpretibus, cum hic tot haberent ſibi praeeuntes, eorum ſententiam non inviti amplexi ſunt *Hottingerus*, aliique non pauci, quorum nonnullos ad-

(y) *Philoni* tamen tempore alio aliter viſum eſt. Scribit enim, Libro de nominum mutatione, tom. I p. 597, Μεταληφθεὶς γὰρ Μωσῆς, καλεῖται λῆμμα· δύναται δὲ καὶ ψηλάφημα, διὰ τῆς εἰρημένης αἰτίας.

adfert *Pfeifferus* in Dubiis Vexatis ad Exodi II. 10 (z). Eſt inter eos etiam *Athanaſius Kircherus*, qui aliquam linguae veteris Aegyptiacae notitiam jactavit potius, quam habuit, et *Claudius Salmaſius*, qui feliciores in illo ſtudio progreſſus fecit. Eorum verba mox adferemus. V. Conſiderationem hic et illud meretur, quod nomen *Moſis* infanti, tum expoſito, a virgine Aegyptia, regis filia, datum fuerit, quae id profecto non ex Hebraeorum, ſed ſuo proprio et patrio ſermone deſumtura fuiſſe videtur. Vrſit hoc non ſine cauſa *Kircherus*, idemque argumentum ponderis non ſpernendi eſſe cenſet *Hottingerus* in Exercitationibus Anti-Morinianis p. 44 in notis. Quibus et VI. illa accedat ratio, quod *Moſis* nomen, vel uti Alexandrini habent Μωϋσῆς, commode ex lingua Aegyptiorum explicari poſſit ita, ut rei et verbis Scriptoris Sacri omni ex parte ſatisfiat. Videamus primo, quo pacto *Salmaſius* rem hanc expediverit. In libro de Annis Climacter. p. 614 hunc in modum diſſerit: Σι (ϭⲓ) *eſt capere. — In fine poſitus paſſivam inducit (ſignificationem), ut* Μωουσὴ (ⲙⲱⲟⲩϭⲓ) *captus ex aqua*, *ἀναληφθεὶς ἐξ ὕδατος.* Non omnia *Salmaſii* verba tueri auſim. Vide et eiusdem Epiſtolam LX p. 132, et LXXVIII p. 167. *Salmaſii* explicationem, tacito eius nomine, adoptavit *Huëtius* in Demonſtrat. Evangel. p. m. 75. Certum tamen eſt, ⲙⲟⲱⲩϭⲓ recte exponi poſſe *ſumtum*, vel *captum ex aqua*. Poſſet quoque vox eadem explicari ⲙⲱⲟⲩϣⲉ, *ex aqua veniens*, *egrediens*, quod magis favet ſcriptioni Alexandrinorum interpretum, et Scriptorum N. Teſtamenti, qui frequenter habent Μωϋσῆς, quod plane eſt ⲙⲱⲟⲩϣⲉ. Et hanc originationem probaſſe videntur, qui olim Μωϋσῆς interpretabantur *τὸν ἀπο-*

πνεύ-

(z) Op. Phil. tom. I p. 112, 113.

πνεύσαντα τῷ ὕδατι, apud *Clementem Alexandrinum* p. 343. Communiter tamen veteres nomen hoc significare aiunt *ſervatum ex aqua*, ut *Ioſephus*, *Euſtathius* Antiochenus, et alii. Sic enim ſententiam ſuam declarant, Τὸ ὕδωρ, μῶ, (vel, ut alii, μῶϋ) ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας, ubi voces has ἐξ ὕδατος, gloſſema eſſe mihi perſuadeo, quae eſſent delendae apud *Ioſephum*, uti nec apud *Euſtathium* Antiochenum comparent. Placuit haec interpretatio *Kirchero*, qui, in Prodromo Coptico p. 138, ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ, inquit, *Aegyptiacum eſt, non Hebraicum. A* ⲙⲱ, et ⲩⲥⲏⲥ, *quod ex aqua ſervatum dicit.* Verum hic, ut in aliis plurimis, fucum lectoribus fecit Ieſuita ille, et fumum vendidit. Non eſt enim vox Aegyptiaca ⲩⲥⲏⲥ: et multo minus *ſervare*, aut *ſervari*, aut *ſervatum* ſignificat. De expoſitione hac, ut eam *Kircherus* protulit, merito etiam dubitat *Andreas Mullerus* in Gloſſario Sac. p. 29. Dum vero ipſe, reiecta Kircheriana interpretatione, ſuum ſubſtituit ⲙⲱⲟⲩ—ⲥⲱϯ, quod vertit *ſervatum ex aquis*, quis non videt, eam a ſcriptione nominis huius, quae in omnibus linguis reperitur, et citra ullam neceſſitatem, longe recedere. Interpretatio, quam veteres nobis ſubminiſtrant, veritati prorſus congruit, dummodo recte exponatur. Nempe ⲙⲱ, in vocibus compoſitis, *aquam* perſaepe deſignat. ⲟⲩϫⲉ vero, *Vſe*, vox notiſſima, et in Coptorum libris admodum frequenter occurrens, eſt σώζειν. Vnde patet ⲙⲱ—ⲟⲩϫⲉ, Μωϋσῆ, et cum terminatione Graeca, Μωϋσῆς, vere Aegyptiis ſonuiſſe σωθέντα ἐξ ὕδατος (*a*). N.

(*a*) Omiſſis aliis, quae ex ſcriptoribus vetuſtioribus queant afferri, tantum adſcribam e Codice MS. Voſſiano, in Bi-

N.

NACOPHTON. *Malobathrum.* *Apuleius* de Herbis cap. 79. Vbi fuſpicari quis poſſet, *Nacophton* Aegyptiis vere ſonaſſe ⲚⲈϨ-ⲔⲞⲠⲦ, *Neh*, vel *Nah-Kopt*, id eſt, *oleum Copticum*, aut potius ⲚⲀ-ⲔⲞⲠⲦ, *Copticum*, id eſt, *Aegyptiacum*. *Aegyptii* enim a multis inde ſeculis *Copti* vocantur, ſuntque longe plurimi, qui nomen hoc ipſis ab antiquo, ab urbe *Copto* in ſuperiori Aegypto, adhaeſiſſe augurentur. Potuit vero *Malobathrum* dici *Aegyptiacum*, aut *Copticon*, quod Malobathrum optimum Aegypto eſſet proprium, ideoque *Aegyptium* re ipſa dici ſoleret. Teſtatur hoc *Erotianus*, in Lexico ſuo Hippocratico ita ſcribens, Μύρον Αἰγύπτιον, οἱ μὲν ἐδέξαντο, τὸ λεγόμενον ἀπὸ σκάφης;

Bibliotheca Lugduno Batava, Gloſſam hanc in Octateuchum: Μωϋσῆς· παρὰ Μῶν [Μῶϋ], ὃ σημαίνει τὸ ὕδωρ Αἰγυπτιςὶ, καὶ τὸ Σης, ὃ σημαίνει τὸ λαμβάνω κατ' Αἰγυπτίους· ὁ ἐκ τοῦ ὕδατος ληφθείς. De origine nominis *Moſes* recentiores quoque in diverſa abeunt. Vt taceam interpretes libri Moſaici Exod. II. 10; *Mangey* ad *Philonem* tom. II p. 83, et *Alberti* ad *Heſychium* v. Μῶϋ, Hebraicam putant. Contrarium vero eſſe ſimilius opinatur *Michaelis* l. c. p. 1562. *Mingarellius* ad Aegyptiorum codicum reliquias p. CCLXXI, CCLXXII, nominis originem Aegyptiacam agnoſcit, compoſiti nempe ex ⲘⲰⲞⲨ, *aqua*, et ⲤⲈ, *bibere*, aut ϢⲈ, *ire*, *abire*, niſi forte illud ⲤⲎⲤ ſit complementum nominis, nihil per ſe denotans. Nomen eſſe vere Aegyptium, iudicat *A. A. Georgius*, ducitque ex ⲘⲰⲞⲨ, Thebaice ⲘⲞⲞⲨ, *aqua*, et ϬⲒ, Theb. ϪⲒ, *captus*, *ſublatus*, vel *eductus*. V. praefat. ad Fragm. Joh. Theb. p. CXLIV, et notas p. 174, 175, 266, 267. Intelligitur ex his, neque viros eruditos, quibus nomen Aegyptium videtur, in etymologia concordes eſſe.

φῆς, ἐςὶ γὰρ θερμαντικόν· οἱ δὲ μελοβάθρινον (lege Μαλοβάθρινον.) Vnguentum igitur *Malobathrinum* singulari ratione, et per excellentiam videmus dictum fuisse *Aegyptium*. Certe originatio haec specie non mediocri commendare se posset, si Aegyptii regionem suam unquam *Aegyptum*, vel *Coptum*, eiusque incolas *Aegyptios*, aut *Coptos*, dixissent. At nunc tam certum mihi est, quam quod certissimum, *Aegyptum* vocem esse non Aegyptiacae, sed tantum Graecae originis. Ipsi Aegyptii regionem suam patriam, nunquam aliter, quam ⲬⲎⲘⲒ, *Chami*, et *Aegyptium* semper ⲚⲀⲬⲎⲘⲒ, *Na-chami* vocant. Denominatio vero *Coptorum* debetur unice Arabibus, quod *Ios. Scaliger* in libris de Emendatione Temporum acute vidit, aliisque ostendit. Certum est, *Coptorum* nomen, antequam Arabes Aegyptum sibi subiecissent, nuspiam auditum lectumve fuisse. At quia ab illo tempore paulatim lingua Arabica incolis Aegypti patria evasit, ex eo factum est, ut et ipsi *Coptos* se nuncuparent. Itaque originatio vocis *Nacophton*, quam obtuli, locum habere non potest.

NA'P. *Iris Illyrica*, herba. Vide Appendicem *Dioscoridis* Lib. I cap. I [p. 441].

NEIΣI'. Vide Νεσί.

NEMECON. *Apium rusticum*. *Apuleius* de Herbis cap. 8.

NEMENESPA. *Chamaepitis*. *Apuleius* de Herbis, cap. 26. Sic et editio Torini, et MS. Vossianus, cap. XXXIII. *Kircherus*, in Oedipo, Tom. III p. 71 id interpretatur *pulchritudinem*, sive *decorem coeli*. Inscite omnino. Arabs apud eumdem haec habet: *Aegyptiis dicitur Nespha*.

NE-

ΝΕΣΙ΄. Aegyptios lingua sua sic appellare τὰς ἐπαγομένας, *Scaliger* memoriae prodidit, de Emendatione Temporum pag. 194. Eamdem vocem ille *Horapollini* restituendam putat, pro eo quod apud eum legitur Μεισί. Hanc postremam tamen vocem, recte se utique habentem, *Horapollini* merito vindicavi suo loco. Certum ceteroquin est, quinque Aegyptiorum ἐπαγομένας, ab Arabibus, quorum lingua a multis iam seculis utuntur Aegyptii, dici النسي, *Nesi*. *Salmasius* Epist. p. 132 putabat, esse hanc vocem Aegyptiacam, et interpretabatur ⲚⲤϬⲒ *assumtiones*. Sed vereor etiam atque etiam, ut unquam Aegyptii voce isthac, illo sensu, usi fuerint. Assentior potius *Iacobo Golio*, viro praestantissimo, vocem hanc *Nesi* pro Arabica habenti. Vide notas eius ad *Alferganum* sive *Alfraganum* p. 44, 45 (*b*).

ΝΕ΄ΦΘΥΣ, vel ΝΕ΄ΦΘΗΣ (*c*). Vxor Typhonis, cuius meminere *Plutarchus* de Iside et Osir. p. 355, 356, 366, *Iulius Firmicus Maternus*, de Errore Profan. Relig. post init., et *Epiphanius* Lib. III adversus Haereses, p. 1093 fin. *Plutarchus* p 355 et 366 nomen hoc exponit τελευτὴν, *finem*, et τελευταίην (*d*), *ultimam*. Quare conieci aliquando, licere

(*b*) Consentit *La Crozius*, monetque, vocem *Nesi* esse Arabicam, nusquam eam in libris Aegyptiis de *Epagomenis* occurrere, has autem dici ⲠⲒ ⲀⲂⲞⲦ ⲚⲔⲞⲨϪⲒ, *Pi Abot Enkougi*, hoc est, *parvum mensem*. Vide Thes. Epistol. tom. III p. 134.

(*c*) In *Plutarcho* pro Νέφθης reposuit *Squire* Νέφθυς ex collatione aliorum scriptorum, sed fide codd. MSS. Cl. *Wyttenbachius* p. 459, et deinceps.

(*d*) Pro τελευταίην recte forte legi τέλευτὴν, ut in loco altero, monuit *Squire* p. 96, et hoc e sua correctione recepit.

cere nomen hoc interpretari ⲛⲉϥⲑⲱⲓϣ, *nephthos*, id eſt, *terminalem*. *Nephthyos* namque nomine ſymbolico Aegyptii intelligebant terminum Aegypti, qui ad mare rubrum ſpectabat, aut Arabiam Aegyptiacam (*e*). Plura ea de re dixi in Pantheo Aegyptiorum, Lib. v cap. III § 1 ad 5.

ΝΗΪΘ'. *Neith.* Aegyptii iſto nomine Deam appellabant, ſumma religione Saï, in Aegypto inferiori, cultam, quam *Plato*, et, qui eum ſequuntur, Graeci alii, ſemper *Minervam* interpretantur. Teſtantur hoc *Plato*, in Timaeo, p. m. 474, et eius interpres vetus Latinus, *Chalcidius*. Teſtantur hoc idem *Arnobius* Lib. IV p. 137, *Heſychius*, *Eratoſthenes* et alii, quorum loca adduxi in Pantheo Aegyptiorum, Lib. I cap. III § 2. Multa quoque occurrunt, in hiſtoria Aegyptiorum, nomina propria, virorum et foeminarum, quae Numinis illius veſtigia prae ſe ferunt luculenta, et ex illo compoſita fuere. Quin et in ipſa Graecia, temporibus antiquiſſimis, *Neitham* honoribus divinis mactatam fuiſſe, ex veterum monumentis ſatis certo colligitur. Multa eam in rem diſſerui in Diſſertatione de Neitha, inſerta Miſcellaneis Lipſienſibus Novis, vol. VI p. 447 et ſeqq., atque in Pantheo Aegyptiorum Lib. I cap. III. Ibidem plura de numinis huius vera ſignificatione et cultu, quo eam Aegyptii dignati ſunt, poterunt legi. Obtuli quoque plures nominis Νηϊθ interpretationes, quae vel aliis, vel etiam mihi venere in mentem. Mihi videtur nomen hoc

(*e*) *Nephtyn* ſignificaſſe „ limitanea Aegyptum inter et Aſiam deſerta in Sirbonidis vicinia, ubi paulatim arenae verſus montem Caſium ita eriguntur, ut Nilo, niſi ſupra modum exundante, mergi nequeant", e *Plutarcho* patere ſcribit *Michaëlis* part. I Spicilegii Geogr. Hebr. exterae p. 268, 269.

hoc deduci a verbo ⲚⲈϨ, quod *decernere* significat. Hinc formatur ⲚⲎϨϮ, vel ⲚⲎϨⲐ, quo designatur *decernens*, ex cuius nempe decreto pendent omnia, quae sunt et fiunt. Vide Pantheon loc. cit., et Praefationem, quam illius Panthei Parti III praemisi, ubi quaedam in prima Parte dicta correxi.

NISINE. *Heliotropium*. *Apuleius* de Herbis cap. 49.

ΝΙΤΩΚΡΙΣ. Nomen reginae, in *Eratosthenis* Catalogo regum Thebaeorum Aegypti. Est vero nomen illud compositum ex ⲚⲈϨⲐ, *Minerva*, et ⲁϭⲣϩ, σώζειν. Et sic interpretatur *Eratosthenes* Ἀθηνᾶν νικηφόρον. Vide Chronologiam *Vignolii*, Tom. II p. 755 (*f*).

NO. Hoc antiquitus fuisse *Alexandriae* nomen, *Hieronymus* tradit Lib. V in Iesaiam (Opp. Tom. III) col 125: *Significat sive No Aegypti civitatem, quae nunc Alexandria dicitur*, rel. Et Lib. IX in Ezechiel. col. 912: *nos autem, pro No, Alexandriam posuimus*. Apud Ezechielem sane commemoratur urbs *No* cap. XXX. 14 et 15, secundum divisionem Textus Hebraici. Et vs. 14 quidem נֹא, *No*, ab Alexandrinis interpretibus redditur Διόσπολις. Versu vero 15 eadem dicitur הָמוֹן נֹא, quod vertunt iidem interpretes τὸ πλῆθος Μέμφεως. vs. 16 iterum legitur נֹא, ubi Alexandrina versio habet Διόσπολιν. Et recte. נֹא, *No*, nempe, et plenius הָמוֹן נֹא, vel אָמוֹן נֹא, vel נֹא אָמוֹן, unam eamdemque urbem significant, nempe *Diospolin*, sive *Thebas* Aegypti superioris. In nomine hoc

(*f*) Conf. *Jablonskius* de Remphah. p. 75, 76.

hoc explicando aberrarunt permulti et veterum et recentiorum. His se adiunxit *Hieronymus* (*g*). Nos plura nunc de illa dicemus.

NO-AMMON, Hebraice נֹא הָמוֹן, et נֹא אָמוֹן. Vide Ierem. XLVI. 25, Ezech. XXX. 15, Nahum. III. 8, ubi Interpretes Alexandrini nonnunquam habent μερίδα Ἀμμὼν, id est, *partem*, vel *possessionem Ammonis*, nonnunquam etiam Διόσπολιν, uti Graeci Thebas Aegyptias saepius nuncupare solent. In Martyrologiis Coptorum MSS. appellari solet ⲡⲙⲁ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲁⲙⲟⲩⲛ, *locum Amun*, vel *Ammonis*, forte, quia tum temporis locus tantum ostendebatur, in quo olim Thebae steterant.

Certum itaque est, *No-Ammon* vocem esse compositam ex *Ammon*, vel *Ammun*, quod nomen erat Numinis Aegyptiorum sanctissimi, et *No*, quod μερίδα, *partem* vel *possessionem*, iisdem designavit. Postremam hancce vocem celeberrimus *Vitringa* quondam ex Hebraeorum lingua optime explicari posse censebat, siquidem נוא, vel נוה *locum habitationi commodum* significaret, Observat. Sac. Lib. I cap. VI, p. 74 (*h*). Verum cur quaeso vocis Aegyptiacae significationem in lingua Hebraea, ab Aegyptiaca tantopere diversa, quaereremus? Tentemus igitur, possitne vox eadem ex patrio Aegyptiorum sermone, commodius exponi. Ille autem illico nobis offert vocem ⲛⲱϩ, *Noh*, quae *sortem* ac *possessionem* designat; atque proprie est

σχοί-

(*g*) *Hieronymi* errorem recte castigavit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1578, 1579, ubi et alia de locis Vet. Test., in quibus commemoratur urbs *No*, non diversa a Thebis, ac deinde dicta Διόσπολις.

(*h*) Addubito, an *Vitringa* l. c. id doceat. Vide tamen eius Commentarium ad Jes. XXVII. 10 p. 92.

σχοίνος vel σχοίνιον, *funis* et *funiculus*, quo nomine apud Aegyptios etiam intelligitur aliquod mensurae genus. Erat autem varius et multiplex horum σχοινίων usus. Vtebantur illis, ad dimetienda locorum intervalla, unde σχοίνος saepe certum viae intervallum designat, cuius meminere *Herodotus*, *Strabo*, *Heliodorus* Lib. IX p. 432, et alii. Apud *Isidorum*, Origin. Lib. XV cap. ult. corrupte legitur. *Mensuras viarum nos milliaria dicimus, Graeci stadia, Galli leucas, Aegyptii signes*, ubi legendum *schoenos*. De hac dimetiendi intervalla locorum ratione loquitur *Maximus Tyrius* Differt. XXIII p. 270, Διαμετροῦνται τὴν γῆν — σχοινίοις, καθάπερ Αἰγύπτιοι. Videndum, an huc pertineat, quod *Hieronymus* scribit in Ioëlem cap. III (Operum Tom. III) col. 1367: σχοινίων, *quod aut funiculos significat, aut iuxta Aegyptios mensuram certi itineris, Psalmista dicente: Semitam meam et funiculum meum tu investigasti* (Ps. CXXXIX, vel secundum Graecos CXXXVIII. 3) *In Nilo enim Flumine, sive in rivis eius solent naves funibus trahere, certa habentes spatia, quae appellant funiculos, ut labori defessorum, recentia trahentium colla succedant.* Erant igitur trahentibus naves certa spatia constituta, illaque spatia σχοίνοι dicebantur. In terra, ac praesertim in desertis, intervalla illa notabantur calamo, in terra defixo. *Plinius* Lib. VI cap. 29, *Vnum iter a Pelusio per harenas, in quo nisi calami defixi regant, via non reperitur, subinde aura vestigia operiente.* Calamus ille a Graecis scriptoribus vocari solet σημεῖον. Sic *Palladius* in Histor. Lausiaca cap. XXII, p. 933, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πλημμυροῦντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ κρατοῦντος ἐπὶ ἓν σημεῖον τῷ πλάτει. Idem cap. LXIX, p. 1000, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπὸ τριῶν σημείων καὶ τεσσάρων εἰς τὴν σύναξιν ἔρχονται. Et cap. XXXIII, p. 951, ᾤκησεν ἐπέκεινα τῆς Σήτεως τὴν καλουμένην Κλίμακα. τόπος δέ ἐστιν οὕτω καλούμενος εἰς ὃν οὐδεὶς ἠδυνήθη οἰκῆσαί ποτε τῶν μοναχῶν, τῷ ἀπὸ δε-

δεκαοκτὼ σημείων εἶναι τὸ Φρέαρ τοῦ ὕδατος. Sic et *Olympiodorus* de Oasi loquens, apud *Photium* in Biblioth. Cod. LXXX col. 192. συντείναντος εἰς ἑκατὸν σημεῖα τοῦ μεταξὺ διαστήματος. Ceterum σημεῖα illa, sive signa, nihil aliud fuisse, quam calamos in terra defixos, satis indicat *Palladius* in Historia Lausiaca cap. XX, p. 926, Καὶ λαβὼν δέμα καλάμων, ἕνα κατὰ μίλιον ἵστα χάριν σημείου. Aegyptiorum vero sermone *Noh*, vel ⲚⲞϨ ⲛ̇ⲣⲱϣ, significat κάλαμον, *calamum*, *iuncum*, qui in paludibus et ad Nili ripas crescebat, et ex quo varia supellex texebatur. Hoc idem Graeci nomine σχοίνου designabant. Speciatim vero vocabulum istud posterius de calamis accipitur, qui ad dimetiendum aliquid adhibebantur. ⲣⲱⲓϣ enim, vel ⲣⲁϣ, in Coptorum libris significationem habet *metiendi* Sic Michae cap. II. 4, verba haec μερὶς λαοῦ μοῦ κατεμετρήθη ἐν σχοινίῳ, Coptus (in Lectionario Hebdomadis sanctae MSS. Bibliothecae San - Germanensis, apud Parisienses) ita est interpretatus ⲦⲦⲞϤ ⲙ̇ⲡⲁⲗⲁⲟⲥ ⲁⲩⲣⲁϣⲥ ⲙ̇ⲫⲛⲟϨ. Significatur igitur utroque isto nomine Aegyptiaco *calamus mensorius*, de quo operae pretium est videre *Schindleri* Lexicon Pentaglotton in קנה col. 1629, 1630. Ab his vero calamis mensoriis, terrae infixis, quae certam viae longitudinem indicabant, et dimetiebantur, intervalla ipsa, ab uno calamo ad alterum porrecta, nomen accepisse videntur. Forsitan tamen et alio modo intervalla dimetiebantur Aegyptii, qui magis ad mentem *Hieronymi* accedit. Nam per *Noh*, σχοίνον, potest et intelligi restis, vel funis ex iunco contextus, certae et definitae longitudinis, quo ad dimetienda spatia quaecumque uti potuerunt, quod et hodie fit in Aegypto, quemadmodum in his testatur *Vanslebius*, in historia peregrinationis suae Aegyptiacae, Gallice con-

 scripta,

ſcripta, p. 16, *Le fiddan en Egypte contient 400 caſſabes, ou cannes, chaque canne eſt longue ſix bras de caire.* Quando igitur Copti σχοίνον vertunt ⲛⲟϩ, et ⲛⲟϩ ⲛⲣⲱϣ, commode intelligi poteſt *funis*, quippe quod σχοῖνος pariter ſignificat. Sic etiam Hebraica vox קנה deſignat et *calamum* et *funem*. Vtroque vero utebantur ad metiendum. Nempe, ut verbis utar *Schindleri* loc. cit., *Fune menſurabantur fundos, ſed calamo aedificia et alia.* Et ſic Aegyptii etiam non tantum vias, ſed et fundos et agros diligenter et ſollicite dimetiebantur, ſive calamo, ſive fune, et ad hoc neceſſitas ipſos compellebat. Etenim Nilus in agros Aegyptiorum quotannis ſe effundebat, eosque totos inundabat, quo efficiebatur, ut limites agri cuiusvis ſaepius mutandi fuiſſent, niſi poſſeſſores eorum menſuram accuratam veluti in numerato habuiſſent. Auctor Etymologici Magni, in voce Ἄκαινα, ea de re habet: Ἄκαινα ἐςὶ ῥάβδος, τὸ καλούμενον βούκεντρον, ὠνόμαςαι δὲ οὕτως. Νεῖλος ὁ τῶν Αἰγυπτίων ποταμὸς, ἀναβλύζων καὶ ἀνερχόμενος διὰ τοῦ θέρους, τὰ ὅρια τῆς τῶν Αἰγυπτίων γῆς τῇ ὑγρασίᾳ λύων καὶ μιγνύων, ἀπώλλυεν. Ὕςερον δὲ ῥάβδον λαβόντες, τὰς ἑαυτῶν γᾶς ἐγεωμέτρουν. Καὶ γεωμετροῦντες, ἕκαςος τὴν ἰδίαν γῆν ἀπελάμβανε δίχα μάχης καὶ φόνου. ἐκλήθη οὖν ἡ ῥάβδος, ἐν ᾗ ἐγεωμέτρουν, ἄκαινα, ἡ ςεροῦσα αὐτοὺς τοῦ καίνειν ἀλλήλους, ὅ ἐςι φονεύειν. λέγεται δὲ, ὅτι Θεσσαλός τις εὑρεθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπενοήσατο τῇ ῥάβδῳ γεωμετρεῖν τὴν γῆν. Quibus iunge haec *Olympiodori* in Ariſtot. Meteorol. L. 1 p. 25 a. Διὸ δὲ καὶ ἐπινενόηται παρ᾽ Αἰγυπτίοις μέτρον, ὅπερ ἄκαινον καλοῦσι, παρὰ τοῦ ςέρησιν ποιεῖν τοῦ φόνου. Sed etiam hanc ſcrupuloſam diligentiam, quam adhibebant poſſeſſores agrorum, in dimetiendis limitibus poſſeſſionum ſuarum, ſaepenumero, et impetus Nili vehementior, et avaritia poſſeſſorum, inanem reddebant et inutilem; quod *Palladius* obſervat in Hiſtoria Lauſiaca cap. XXXVII, p. 954.

p. 954. Optime *Strabo* Lib. XVII p. 542, ἐδέησε δὲ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς καὶ κατὰ λεπτὸν διαιρέσεως διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ὁρῶν συγχύσεις, ἃς ὁ Νεῖλος ἀπεργάζεται κατὰ τὰς αὐξήσεις, ἀφαιρῶν καὶ προστιθεὶς καὶ ἐναλλάττων τὰ σχήματα καὶ τ' ἄλλα σημεῖα ἀποκρύπτων, οἷς ἀποκρίνεται τό τε ἀλλότριον καὶ τὸ ἴδιον. ἀνάγκη δὴ καταμετρεῖσθαι πάλιν καὶ πάλιν.

Erat igitur *Noh*, vel σχοῖνος, certa menſura, certumque intervallum, quo agros ſuos dimetiebantur Aegyptii, ut praeter alios docet *Herodotus* Lib. II cap. 6, Ὅσοι μὲν γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυίῃσι μεμετρήκασι τὴν χώρην, ὅσοι δὲ ἧσσον γεωπεῖναι, ςαδίοισι. οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι. οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. Etſi autem menſurae ſchoenorum non eaedem ubique fuerint in Aegypto, quod pluribus *Strabo* docet Lib. XVII p. 553, certum tamen eſt, ſchoenis agros diviſos et definitos fuiſſe, eaque menſura, Graecis σχοῖνος dicta, Aegyptiis audiebat *Noh*. *Cyrillus Alexandrinus*, adverſus Iulianum Lib. I p. 30, ex libro Hermaico, haec de Hermete, ſive Thot, deſcribit: Ἆρ' οὐχὶ καὶ τὸν ἡμέτερον ἑρμῆν ἀκούεις, τήντε Αἴγυπτον εἰς λῆξιν καὶ κλήρους ἅπασαν τεμεῖν, σχοίνῳ τὰς ἀρούρας καταμετροῦντα, etc. Audiamus nunc Coptica, quae ſumſi ex codicibus MSS. Eo pertinet locus, ſupra ex vaticinio Michae cap. II. 4. allatus, ⲧⲧⲟⲓ ⲙ̀ⲡⲁⲗⲁⲟⲥ ⲁⲩⲣⲁϣⲥ ⲙ̀ⲫⲛⲟϩ, Μερὶς λαοῦ μου κατεμετρήθη ἐν σχοινίῳ. Ab hac porro menſura, ipſe ager ipſaque poſſeſſio apud Aegyptios eodem nomine dicta fuit, quaſi tu dicas *demenſam*, *certam*, limitibusque ſuis circumſcriptam ac definitam *poſſeſſionem*. Ita accipitur Psalmo CV. 10, ϯⲛⲁϯ ⲛⲁⲕ ⲙ̀ⲡⲕⲁϩⲓ – ⲟⲩⲛⲟϩ ⲛ̀ⲣⲱϣ ⲛ̀ⲧⲉ ⲧⲉⲕⲕⲗⲏⲣⲟⲛⲟⲙⲓⲁ, *Dabo tibi* (*Canaanem*) *in Schoenum* (Graecus habet σχοίνισμα) *hereditatis tuae*, id eſt, *Dabo tibi Canaanem in poſſeſ-*

ſionem haereditatis tuae. Similiter Pſalmo XVI. 6, memorantur ⲍⲁⲛⲛⲟⲍ ⲛⲡⲁⲓϣ, *Schoeni*, quos Meſſias ſibi cecidiſſe illic teſtatur, ſecundum verſionem Copticam, *in fortibus*, id eſt, *Firma et robuſta eſt ea, quae mihi obtigit, poſſeſſio.* Ex his iam prolixe diſputatis facile colligitur, quid ſit *No-Ammon*, nempe, ut Alexandrini interpretes ad verbum reddiderunt *Nahumi* III. 8, Μέρις Ἀμμῶν, *pars, portio, poſſeſſio Ammonis.* Nam uti homines in Aegypto agros ſuos habebant definitos, et limitibus ſuis circumſcriptos, ita univerſa etiam Aegyptus inter deos gentis huius erat diſtributa. Vnusquisque enim Nomus uni alicui deo peculiariter erat conſecratus, a quo et nomen habebat. Id indicare volebat *Diodorus Sic.* Lib. I p. 12. Hinc igitur Nomus Panopolites, Aphroditopolites, et alii, qui ab illis diis nomina habent, quibus erant conſecrati, quorumque erant in tutela. Nomus Thebaicus, illiusque civitas princeps Thebae, erant in tutela *Ammonis*, Aegyptiorum Iovis. Huius urbs illa cenſebatur pars, poſſeſſio et peculium. Hoc ſignificat nomen eius Aegyptiacum *No-Ammon*; quod Graeci poſtea reddiderunt Διόσπολιν, *Iovis urbem* (*i*).

NO-

(*i*) *Forſterus* in Epiſt. ad J. D. Michaëlis p. 25—28 de *No-Amon* in eam ſententiam diſputavit, ut *Noh* ſignificaret *habitationem*, nec ſola Dioſpolis, ſed potius univerſa Aegyptus hoc nomine indicaretur. Cui ſententiae favere videtur locus Nahumi cap. III. 8, quem tamen plerique interpretes accipiunt de *Dioſpoli*, vel *magna*, vulgo Thebis, vel *alia* in Aegypto inferiori ſupra Mendetem, cuius meminerunt *Strabo* lib. XVII p. 1154, et *Demetrius Phalereus* apud *Diogenem Laërtium* lib. V. ſect. 78, vel iterum *alia*. Etenim in ſola Aegypto fuere eiusdem nominis urbes quinque, teſte *Stephano Byz.* v. Διόσπολις. Ut revertar ad originem nominis *No*; novam de ea propoſuit coniecturam eruditus *Akerblad* in Epiſt. de Inſcript. Aegyptiaca Roſetana p. 34, 35, his ipſis verbis: „Parmi les longs et faſtueux ti-

NOMOΣ. Tota Aegyptus in plures olim divisa erat praefecturas, quae omnes certis diis consecratae erant

titres dont est décoré Ptolémée Epiphane dans l'inscription Grecque, se trouve celui de ΕΙΚΩΝ ΖΩΣΑ ΤΟΥ ΔΙΟΣ. Le nom qui en Grec signifie *Jupiter*, est rendu en Egyptien par un mot qui consiste en une seule lettre, celle que nous avons reconnue pour un ⲱ ou un ⲟⲩ, dans les noms *Ptolemée*, *Aëtos*, &c. Ce nom m'a un peu embarrassé; le Copte n'offroit point d'appellatif de cette forme & d'une signification convenable, & je ne connoissois point divinité Egyptienne de ce nom. Je crois enfin avoir trouvé la solution de cette difficulté; mais je la propose comme une simple conjecture. *La ville de Iupiter*, ou *Diospolis (parva)* dans la Thébaïde, porte dans les dictionnaires Coptes, le nom de ϩⲱ ou ϩⲟⲩ. Dans le manuscrit numéroté 69, provenant du Vatican, actuellement à la Bibliothèque nationale, il est fait mention du nome *Ho*, ⲡⲑⲟϣ ⲛϩⲱ: c'est le *nomus Diospolites* des anciens, & le كورة هو de *Makrizi*. La plupart des auteurs Arabes & plusieurs voyageurs modernes connoissent ce nom; & *d'Anville* l'a inséré dans sa carte, en l'écrivant *How*, d'apres l'orthographe Angloise. Or il me paroît assez probable que ce nom étoit celui d'une divinité adorée dans la haute Egypte, & qui est la même que le ⲟⲩ de l'inscription; que la ville dont nous venons de parler s'apelloit ϯⲃⲁⲕⲓ ⲛϩⲱ *la ville de Ho*, ou, selon l'orthographe de notre inscription, ⲛⲱ. — Ceux qui aiment les rapprochemens étymologiques, retrouveront peut-être ce mot dans le *No-Amon* נא־אמון, ou *Hamon-No* המון־נא, nom qui se rencontre dans les prophètes, et qui, sans doute, désigne quelque grande ville de l'Egypte, quoique les interprètes ne soient guère d'accord laquelle il faut entendre. Les Septante & la version Copte rendent effectivement ce mot par *Diospolis* (Ezech. XXX. 16); mais il faut avouer que la description de *No-Amon*, qui se fit, Nahum III, 8, ne convient pas trop à Diospolis de la Thébaïde. Aussi les Septante, & le

erant, illas autem Praefecturas Aegyptii patrio fermone appellabant Νομούς. Strabo Lib. XVII p. 541: Ἡ δὲ χώρα τὴν μὲν πρώτην διαίρεσιν εἰς νομοὺς ἔσχε, δέκα μὲν ἡ Θηβαΐς, δέκα δ' ἡ ἐν τῷ Δέλτα, ἑκκαίδεκα δ' ἡ μεταξύ. ὡς δέ τινες, τοσοῦτοι ἦσαν οἱ σύμπαντες νομοὶ, ὅσαι αἱ ἐν τῷ λαβυρίνθῳ αὐλαί. αὗται δ' ἐλάττους τῶν τριάκοντα. Pag. 558 ait fuisse in Labyrintho aulas XXVII. Totidem ergo docere vult, fuisse primitus in Aegypto praefecturas. Sed numerus horum Nomorum in Aegypto non semper fuit idem. Initio fuit utique exilior, et exiguus magis. Praefecturae illo tempore ambitum habebant longe maiorem, pluresque continebant urbes, ita ut, Iesaiae XIX. 2, Praefectura haud immerito מַמְלָכָה, *regnum*, vocari potuerit. Vide *Campegii Vitringae* ad illum locum observationes, Tom. I p. 555. Postea limites Praefecturarum vehementer contracti, sensimque imminuti fuerunt, ut in plures tota regio dividi posset. *Ptolemaeus* certe, suo tempore, in Geographia Aegypti, quinquaginta circiter Nomos enumeravit. Et verosimile mihi videtur, illam Aegypti per certos Nomos divisionem, tempore Romanorum, re ipsa desiisse, nihilque nisi memoriam illorum superfuisse. *Ptolemaeus* igi-

Copte qui les traduit servilement, ont-ils trouvé tout autre chose dans ce passage que dans celui d'Ézéchiel. Un endroit de Jérémie, XLVI, 25, achève de rendre la chose au moins fort douteuse. Quant à l'étymologie de ce nom, elle paroît assez bien s'accorder avec notre *Ho: No-Amon* seroit ⲚϨⲰ ⲀⲘⲞⲨⲚ, *Jupiter-Ammon*; d'autant plus que le préfixe Ⲛ est devenu adhérent à ce nom, qui même est écrit ⲀⲚⲞ au lieu de ⲚϨⲰ dans un des vocabulaires Thébaïques de la Bibliothèque nationale n°. 44." Praeclaram hanc Amplissimi *Akerblad* annotationem, etsi longiorem, hic a me e libello, non omnibus lecto, repetitam esse, nemo paulo humanior erit, ut opinor, qui aegre ferat.

igitur, et ante eum *Strabo*, quando de Nomis loquuntur, antiquam Aegypti Geographiam videntur sequi, non illam Aegypti in certas suas definitasque Provincias divisionem, quae illo, quo scribebant, tempore obtinebat. Hinc est, quod Graeci, seculo IV et V aerae vulgatae nostrae Christianae, etiam in Aegypto viventes, Nomos Aegypti limitibus admodum angustis includant, et qui pristinae Aegypti in Nomos vel Praefecturas divisioni minime congruant. *Cyrillus Alexandrinus*, qui ineunte seculo V floruit, et in Aegypto scripsit, ad locum Iesaiae, paulo ante allatum, haec commentatur: Νομὸς δὲ λέγεται παρὰ τοῖς τὴν Αἰγυπτίων οἰκοῦσι χώραν, ἑκάςη πόλις καὶ αἱ περιοικίδες αὐτῆς, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῇ κῶμαι, καὶ τετρίπται παρ' αὐτοῖς ἡ τοιάδε Φωνή. *Nomus autem Aegypti incolis dicitur unaquaeque civitas, cum vicina regione, et pagis, qui ei subsunt. Et vox haec apud illos pervulgata est.* Hoc nonnihil antiquior, *Epiphanius*, ita scribit, in Haeresi XXIV § 1: Νομὸν γὰρ οἱ Αἰγύπτιοί φασι τὴν ἑκάςης πόλεως περιοικίδα, ἤτοι περίχωρον; et paucis interiectis: Ὅπου γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ Προφήτῃ Ἡσαΐᾳ εὕροις γεγραμμένον περὶ νομῶν πόλεως Αἰγυπτιακῶν, οἷον Τάνεως, ἢ Μέμφεως, ἢ νομοῦ τῆς Βουβάςου, Αἰγυπτιακῶς τὴν περίχωρον τῆς τυχούσης πόλεως σημαίνει. Sic et *Eustathius* in *Dionysium Periegeten* vs. 251, νομοὺς, uti scribere (*k*) oportet, interpretatur ἐνορίας, id quod urbi finitimum, vel intra eius fines situm est, et in *Homeri* Iliad. A p. 156, Νομὸς — ὁ κατὰ Αἰγυπτίους ἐν ἐνορίαις, (credo suppleri debere πόλεως) τόπος.

Iam de vocis huius vera atque genuina significatione dispiciamus. Multi ex Graecis, quos inter est *Diodo-*

(*k*) Frequenter a librariis, immo a viris quoque doctis in editionibus scriptorum veterum, permutatae sunt voces Νομὸς et Νόμος. Exempla qui velit, adeat *Albertium* ad *Hesychium* v. Νόμος.

dorus, p. 66, *Proclus* in Timaeum *Platonis* p. 30, *Eustathius* in Iliada *Homeri*, loc. cit., et multo plures alii, more ipsis valde familiari, et hanc νομοῦ vocem ex fontibus linguae Graecae derivatam esse censent. Neque aliter *Casaubonus*, cuius haec sunt verba, in notis ad *Strabonem* p. 218 [1135]: *Quidam putant, hanc νομοῦ vocem esse Aegyptiacam, quos falli et omnes sciunt, qui aliquid Graece sciunt, et Diodorus diserte admonet.* Cui viri longe doctissimi iudicio non immerito opponimus iudicium *Henrici Stephani*, Soceri eius, qui ad *Diodorum Siculum* (*l*) scribit: *Ego νομὸν Graecam esse vocem, vix mihi persuasero.* Et testimonio *Diodori Siculi*, quod et attulit *Casaubonus*, is ipse *Stephanus* aliud opponit eiusdem *Diodori*, de Sesoosi ita scribentis, Τὴν χώραν ἅπασαν εἰς ἓξ καὶ τριάκοντα μέρη διελὼν, ἃ καλοῦσι Αἰγύπτιοι νομούς. *Henr. Stephani* caussam non prorsus improbavit etiam *Samuel Bochartus* in Geographia Sac. Part. I Lib. IV cap. XXIV, quem vide (*m*). Et profecto res facile extra omne dubitationis periculum collocari potest. Esse vocem Νομὸς vere Aegyptiacam 1) ex eo satis constat, quod Graeci scriptores non pauci id haud inviti et conceptis verbis testentur. Ipse *Diodorus Siculus*, quod modo observabamus, qui aliquando νομὸν augurabatur esse originis Graecae, alio loco fatetur, vocem istam non Graecis, sed Aegyptiis deberi. Vide plura apud *Bochartum* loc. cit. *Plinius*, loquens de Aegypto et Aegyptiis Lib. V cap. IX ait, *Dividitur in praefecturas, quas nomos vocant.* Sic et cap. XIII. *Hieronymus* pariter, quem in huiusmodi rebus impense exercitatum fuisse, norunt omnes, Lib. IV Com-

(*l*) Lib. I c. 54. Aut mutavit sententiam *H. Stephanus*, aut de origine vocis tacere maluit in Thesauro L. Gr.

(*m*) *Casaubono* assentitur *Wesselingius* ad *Diodorum* lib. I c. 73. Nec dissentire videtur *Berkelius* ad *Steph. Byz.* v. Ἀθάρραβις.

Comment. in Esaiam, cap. XII (Opp. Tom. III) col. 115, *Et diversae regiones* Aegypti, *quas* νομοὺς (ita scribe) *Aegyptii vocant.* Et Lib. VII col. 181, *in territorio Heliopolitano, quod Aegyptii* νομὸν, (ita et hic scribe) *vocant.* 2) Fatente ipso *Casaubono*, si ex Graeco deducta sit νομὸς, locum proprie significat pascuis aptum, et pascuorum divitem. Id vero de omnibus Aegypti regionibus, quae νομοὶ dicuntur, praedicari haudquaquam posse, recte beneque urget *Bochartus.* 3) Graeci vocem νομοῦ, in illo, quem nunc illustravimus, sensu, tantum adhibent, quando de Aegyptiorum regione sermo est. In Graecia, in Asia, in Italia, νομοὺς non agnoscunt. An non eo ipso satis clare innuunt, vocem νομὸς Aegypto esse propriam, et sermoni patrio incolarum huius regionis deberi. Equidem non ignoro, *Herodotum* Lib. III cap. 90, Satrapias Persarum vocare νομοὺς, et Lib. I Maccab. cap. x. 30, mentionem fieri τῶν τριῶν νομῶν τῆς Σαμαρείτιδος, quae loca diligentiam *Bocharti* non effugerunt. In eodem Lib. I Maccab. cap. XI. 57 legimus, Antiochum iuniorem Ionathanem Principem Iudaeorum praefectum constituisse ἐπὶ τῶν τεσσάρων νομῶν, quomodo utrobique in illo libro legendum esse, ex superioribus conficitur. Simili modo *Herodotus* Lib. III cap. 127 ait, εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον, καὶ Λύδιον, καὶ Ἰωνικόν. Verum exempla huiusmodi adeo rara sunt, ut vel hinc colligere liceat, auctores istos voce hac abuti, quemadmodum videas, scriptores vocem *Satrapiae*, quae omnium consensu Persica est, eiusdemque cum νομῷ fere significationis, nonnunquam usurpare, quando de regionibus aliis loquuntur.

Silentio praetermittere non possum, virum Copticae linguae non mediocriter peritum, *Guilielmum Bonjour*, in Monumentis Copticis, Romae editis, existimare, νομὸν Aegyptiace proprie dici non νομὸν, sed ⲙⲉϣϣⲟⲧ. Edidit in illis Monumentis epistolam

lam quamdam Synodicam, lingua Aegyptiaca exaratam, in qua p. 12 vir ille doctus ⲛ̄ⲛⲓⲙⲉϣϣⲟⲧ ⲛ̄ⲧⲉ ⲭⲏⲙⲓ vertit *nomos Chemi*, et in notis explicat *nomos Aegypti* p. 13 (*n*). Verum illo tempore non amplius obtinebat illa vetusta Aegypti in Nomos proprie sic dictos divisio, cum tempore iam *Strabonis* re ipsa desiisset, quamvis memoria illius etiamnum conservaretur. Aut certe *Strabonis* tempore νομὸς aliud quid significavit, quam Sesostris et antiquiorum Aegyptiorum tempore. Ⲙⲉϣϣⲟⲧ nihil aliud est, quam *ager*, aut certa quaedam regionis portio suburbicaria, quam et *Toparchiam* verbis *Strabonis* appellare licebit. Sic *Ager Samniticus*, *Ager Veiens*, *Ager Romanus*, et similia, apud *Livium* aliosque historiae Romanae scriptores non infrequenter occurrunt. Simili plane ratione, Graeci quoque voce πέδου et πεδίου uti solent. *Aristophanes* in Pluto, vs. 771, 772,

Καὶ προσκυνῶ γε πρῶτα μὲν τὸν Ἥλιον
Ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὸν πέδον.

Idem Aegyptiis est ⲙⲉϣϣⲟⲧ, Ps. LXV. 11, ⲛⲉⲕⲙⲉϣϣⲟⲧ ⲉⲩⲉⲙⲟϩ ⲉ̀ⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ⲡⲉⲧⲕⲉⲛⲓⲱⲧ, Τὰ πεδία σου πλησθήσονται πιότητος, Ps. XCVI. 12, ⲉⲩⲉⲣⲁϣⲓ ⲛ̀ϫⲉ ⲛⲓⲙⲉϣϣⲟⲧ, Χαρήσεται τὰ πεδία. Rem eamdem Aegyptiorum filiis significabat quoque vox ⲧⲕⲟⲓ, sicuti Ps. LXXVIII. 12 et 43, ϧⲉⲛ ⲧⲕⲟⲓ ⲛ̀ϫⲁⲛⲏ, ubi Graecus habet ἐν πεδίῳ Τάνεως. Vides ⲧⲕⲟⲓ, adeoque ⲙⲉϣϣⲟⲧ etiam, nam duo haec rem eamdem indicant, ac-

(*n*) *Boniourium* secuti sunt *La Crozius* in Lex. p. 50 et *Mingarellius* ad Aegypt. codd. reliquias p. LXXI.

accipi de aliqua regione Aegypti, non autem de maiori et ampliori, qualis olim *νομὸς* dici consueverat, sed de minori, quales sunt illae, de quibus *Strabo* p. 541 fin., *πάλιν δ' οἱ νομοὶ τομὰς ἄλλας ἔσχον, εἰς γὰρ τοπαρχίας οἱ πλεῖστοι διήρηντο, καὶ αὗται δ' εἰς ἄλλας τομὰς, ἐλάχισται δ' αἱ ἄρουραι μερίδες.* De *ἀρούραις Horapollo* Lib. I cap. 5, *Ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα, πηχῶν ἑκατόν.* Neque mirum est, *Nomi* vocem, in scriptis Aegyptiorum recentiorum non reperiri, cum res ipsa in communi usu dudum iam desiisset, et tantum ex antiquitatis cognitione nota esset.

Cum autem luculentis indiciis colligatur, vocem *νομὸς*, quando sermo est de Praefecturis Aegypti, Graecam non esse, videndum, quidnam re ipsa *νόμὸς* Aegyptiis significaverit, et unde vox haec derivata aut composita esse censeri queat. Magnus *Bochartus* vocem *νομὸς* ex Hebraico idiomate satis explicari posse arbitratur. *Fallor*, inquit pag. 261., *aut ex Hebraeo* מנה, Mana, *vel* מנא, Mono, *ut Syri efferunt*, *factum est νομὸς*, vel ab Aegyptiis, vel a Graecis, hac metathesi peregrinum vocabulum emollire conatis. Verum nisi me opinio mea fallit, res ipsa indicat, nomina Aegyptiaca, si possint, ex patrio gentis huius sermone potissimum esse ducenda. Deinde illa, quam originationi suae substernit, ratio, meam, quam nunc adferam, unice confirmat. Ait, מנא, *Mono*, apud Syros designare *partem*, atque id ipsum esse *νομὸν*. *Diodorus* etiam p. 66 *νομὸν* exponit *μέρος*. Et *Eusebius*, Lib. III Praeparat. Evangel. pag. 57, *μέρος τὶ*, inquit, *τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νομόν.* Id vero re ipsa Aegyptiis dicebatur *νομὸς*, a qua voce longius profecto recedit *Mono*. *Noh* enim, ut in articulo superiori, *No-Ammon*, fuse exposuimus, sermone Aegyptiorum avito, dicitur *pars* et *possessio*. Et hinc sine dubio defluxit vox *νομὸς*, quam recte interpretari possis *possessionem plenam*, vel maioris ambitus. Pri-

va-

vatorum partes et possessiones angustis valde limitibus erant circumscriptae; cum quibus comparatae, Praefecturae vere omnino dici poterant *possessiones plenae*, quia iustae erant magnitudinis, regnaque dici quodammodo poterant. Vnde *Proclus* Lib. I in Timaeum *Platonis* p. 30, loquens de Aegyptiorum *Nomis*, hunc in modum scribit: *Οὕτω δὲ ἐκάλουν Αἰγύπτιοι τὰς διαιρέσεις τὰς κατὰ τὰ μεγάλα τῆς Αἰγύπτου μέρη.* En! *nomi* sunt *maiores partes*, ac *maiores possessiones* in regno Aegypti. Iterum observabo, Praefecturas illas diis fuisse consecratas, unde etiam nomen plerumque acceperunt, *Nomus Heracleopolites*, *Nomus Hermopolites*, *Nomus Heliopolites*, eumque ad modum reliqui. Vocabantur itaque ab iis *νομοί*, quasi dicerent *plenas deorum* suorum *possessiones*. Vel etiam *νομὸς* exponi fortasse posset *portio durabilis et perpetua.* Nam ⲙⲏⲛ est *firmus*, *durabilis*, unde est ⲙⲁⲛ̀ⲙⲟⲛⲓ, *portus*, id est, locus tutus, firmus, ac stabilis. Esset igitur ⲛⲇϫⲙⲏⲛ, *portio terrae certis et non mutandis limitibus circumscripta.* Mihi tamen interpretatio prior magis placet.

NONNVS et NONNA. Hoc nomine apud scriptores medii aevi frequentissime designantur *Monachi*, et *Monachae*. Loca horum scriptorum, perquam liberali manu, nobis subministrant *Vossius* de vitiis Latini sermonis Lib. II cap. XIII, *Du Fresne* in Glossario, ut alios taceam (*o*). Voces has originis esse Aegyptiacae, eruditorum permulti (*p*) sibi persuaserunt. *Vos-*

(*o*) Vocem ἡ Νόνις *Palladio* Hist. Laus. cap. 87 restituit *Meursius*, quem etiam vide in Glossario Graeco-barbaro p. 595, 596, ed. Florent. vol. IV.

(*p*) In quibus *Erasmus* et *Hospinianus*. Scribit alter in Scholiis ad *Hieronymi* Epistolam XXII: „ Aegyptus praeter cae-

Voſſii, Lib. I eiusdem operis, cap. VI, haec ſunt verba: *Eſt autem vox Aegyptia. Hi enim Monachos* Nonnos; *Monachas* Nonnas *vocant: ut traditum quoque Caelio Rhodigino, Lib.* V *Antiqu. Lect. cap.* XII. *Gerardus Falckenburgius* in Epiſtola ad *Ioannem Sambucum*, praemiſſa *Nonni* Dionyſiacis, ab ipſo editis, pag. v ait: *Neque ſilentio praetereundum exiſtimavi, quod olim Aegyptii viros et virgines, pietate et vitae ſanctimonia inſignes, Nonnos et Nonnas appellaverint.* Et ex eo *Nonno* Panopolitano, auctori Dionyſiacôn, nomen adhaeſiſſe, ibidem vir ille doctus ſuſpicatur. *Gerh. Ioh. Voſſius*, loc. cit. et *Schroeerus* de Imperio Babylonis, *Nonnum* explicant נין, *filium*, tanquam vox illa Hebraica Aegyptiis quoque uſitata fuerit; per *filios* vero *Monachos*, Abbati tanquam patri ſuo obedientes, per *filias* vero, *virgines ſacras* innui autumant. Verum explicationi huic id omnino repugnat, quod *Nonni*, non filiorum, ſed patrum; et *Nonnae*, non filiarum, verum matrum loco haberentur et colerentur. In regula Benedicti, qui obiit A. 542, apud *Voſſium* et *Du Freſnium* haec leguntur: *Priores iuniores ſuos Fratres nominent: iuniores autem, priores ſuos* Nonnos *vocent, quod intelligitur* Paterna *reverentia.* Vnde Synodus Aquisgranenſis, habita A. 816, voluit, *Vt, qui praeponuntur*, Nonni *vocentur, hoc eſt*, Paterna *reverentia.* Et *Papias* apud *Du Freſnium:* Nonnos *vocamus* maiores, *ob reverentiam, nam intelligitur* Pa-

caeteras provincias monachorum gregibus abundabat: quorum lingua puto monachos et ſanctos *Nonnos* fuiſſe vocatos, monachas et virgines *Nonnas*." Alter lib. I de Monachis cap. I, „Apparet autem hoc verbum (*Nonnae*) ab Aegyptiis in vulgi ſermonem veniſſe. Solent enim aliquoties res eius gentis ſortiri vocabula, in qua praecipue fuerint, aut unde natae ſint." Sequuntur deinde verba *Eraſmi.* Si, quae habet *Iablonskius* de origine appellationis, vera ſunt, nomen certe eſt valde honorificum.

Paterna *reverentia.* Addit *Du Fresnius* ſub finem articuli: *Italis etiamnum* Nonno, avus *dicitur, pater patris, ut* avia, la Nonna. *Vocem Aegyptiacam quidam putant.*

Si vox haec ſit Aegyptiaca, quod multis in mentem venit, et veritati adeo diſſimile non eſt, eam exponerem ⲛ̀ⲛⲟⲩⲉ̀ⲛⲉϩ, *Ennueneh*, vel *Nüeneh, quae non eſt huius ſeculi*, vel *qui*, ſive *quae, ſeculo renuntiavit.* ⲉ̇ⲛⲉϩ eſt *αἰὼν, Seculum,* eaque vox tam late accipitur, quam Graeca vox *αἰὼν*, apud Aegyptios recentiores, qui phraſes et locutiones Scripturae S. communi uſu terere, ſuasque facere conſueverunt. Quia igitur *αἰὼν*, apud Scriptores Sacros, in locis bene multis, eorum ſtatui opponitur, qui in omnibus vero religionis ſenſu ducuntur, ſeque Deo totos conſecrarunt, ⲛ̇ⲛⲟⲩⲉ̇ⲛⲉϩ optime dici poteſt, qui mundi negotiis, et illecebris in univerſum renuntiavit, ſuamque vitam et ſe ipſum Deo conſecravit. Exprimit vox haec, quod verſu illo canitur, quem ex veteri fabula Romanenſi *Du Fresnius* adducit, *Nonne devint, & le ſiècle laiſſa.* Et ſane, *Nonnus* idem videtur eſſe, quod *ſanctus* et *caſtus.* Ita *Hieronymus*, qui primus ea voce uſus eſt, Epiſt. XXII ad Euſtochium § 6: *Quia maritorum expertae dominatum, viduitatis praeferunt libertatem,* Caſtae *vocantur, et* Nonnae. Idem Epiſt. XLVII: *Quae in adulationem tui*, ſanctum Nonnumque *coram te vocat. Arnobius* iunior in Pſalm. CV: *Si ille, qui* ſanctus *vocatur et* Nonnus, *ſic agit; ego quis et quotus ſum, ut non agam?* Et in Pſalm. CXL: *Adulantes nobis invicem, in praeſenti poſiti,* ſanctos *nos vocamus et* Nonnos.

ΝΟΥΝ. *Anabaſis Nili. Horapollo* Hieroglyph. Lib. I cap. 21, Νείλου δὲ ἀνάβασιν σημαίνοντες, ὃν καλοῦσι Αἰγυπτιςὶ Νοῦν, ἑρμηνευθὲν δὲ σημαίνει νέον. *Philippus Iacobus Mauſſacus*, in notis ad *Plutarchum* de

de Fluminibus pag. 291, 292, ex hocce loco *Horapollinis*, coniiciebat, et certiſſime ſe probaturum eſſe pollicebatur, Νοῦν fuiſſe Nili verum nomen Aegyptiacum. At enim vitioſa lectio in *Horapolline* viro docto impoſuit. Nam pro eo, quod in eius codicibus legitur, ὃν καλοῦσι, mutatione perquam levi, ſcribendum eſt ἣν καλοῦσι, quod ante me iam dudum vidiſſe *Gilbertum Gaulminium*, poſtea deprehendi. Vide eius notas in vitam Moſis Lib. I cap. x p. 249 (*q*). Loquitur *Horapollo* de Anabaſi Nili, eamque dicit ab Aegyptiis voce patria appellari νοῦν. Quod ſane verum eſſe poteſt. Nam ⲚⲞⲨⲚ, quae vox in Coptorum ſcriptis non eſt infrequens, dicitur *profundum*, *abyſſus*, Geneſ. I. 2, Deuter. XXXIII. 13, Luc. VIII. 31. Et ſumitur etiam de aquis fluviorum, in campos ſeſe effundentium, Deuter. VIII. 7. Vnde tanto magis apparet, vocem recte poſſe adhiberi de Nilo adſcendente, agrosque Aegypti nonnunquam ſatis alte inundante (*r*). Ceterum, ſi liceret, in *Horapolline* pro νοῦν legere mallem μανοῦν, quod erit ⲘⲈϨ ⲚⲞⲨⲚ, *plena abyſſus*. Hoc Anabaſin perquam commode deſignare poterit, et ſatis familiare eſt ſcriptoribus, ut Nili adſcenſionem πλήρωσιν et πλήρωμα nuncupent.

NOPH, נֹף. Ita Ieſ. XIX. 13, Ier. II. 16 et Ezech. XXX. 16 appellatur *Memphis*, ſicuti et *Moph*. Vide *Campegii Vitringae* Geograph. Sacr. cap. VII p. 36, 37. et Commentar. in Ieſaiam Tom. I p. 564. Meam de hoc nomine ſententiam qualemcunque intelliges ex dictis ad vocem *Moph* (*s*).

O.

(*q*) Vulgatum ὃν καλοῦσι retinent, et Νοῦν de ipſo Nilo capiunt *Mercerus*, *Hoeſchelius* et *Cauſſinus* ad *Horapollinis* locum, item alii in notis ad *Heſychium* v. Νοῦς.

(*r*) Eandem vocem Aegyptiacam huc advocarunt *Bonjourius*, *Wilkins*, ac *Georgius* ad Fragmenta Liturgica p. 321.

(*s*) In duobus prioribus V. T. locis citatis interpretes

 Alexan-

O.

OB, vel OBH, אוֹב. Qua voce Scriptores Codicis Hebraici frequenter utuntur, ad indicandum *divinatorem*, *haruſpicem*, qui de futuris reſponſa dat. Diſſentiunt inter ſe viri eruditi, tum de origine vocis, tum de vero eius ſenſu, quae hic prolixe referre ſupervacaneum duco. Videri poſſunt Celeberrimi *Davidis Millii* Diſſertationes ſelectae, Diſſert. XII, quae eſt de אוֹב et אוֹבוֹת, *Schuckfordi* Hiſtoire du Monde Tom. II p. 333 et ſeqq., *Clodii* Lexicon Hebraicum ſelectum voce אוֹב, p. 18 et 19, atque plures alii (*t*).

Summus *Bochartus*, in Hierozoici Part. I Lib. I, c. 3 cenſet vocem eſſe Aegyptiacam. Legit nempe in Nomenclatore *Kircheri*, quem citat, *obion* apud Coptos hodieque *ſerpentem* ſonare, idque putat *Horapollinem* efferre οὐβαῖον. Libenter adſtipulor viro doctiſſimo, vocem eſſe Aegyptiacam, at interpretationem eius probare non poſſum. Nomenclatori *Kircheriano* tuto credi non poteſt. *Kircherus* ipſe linguae, cuius ſe inſtauratorem iactat, prorſus erat imperitus, et innumeros ſane errores in illo Nomenclatore commiſit, ne nunc dicam de fraudibus manifeſtis et impoſturis, quibus *Kircheriana* omnia, quae literas Aegyptiacas ſpectant, ubique ſcatent. *Obion* non eſt vox Aegyptiaca, neque characterem Aegyptiacum prae ſe fert. Ϩⲟϥ, *hoph*,

Alexandrini habent Μέμφις, in ultimo eſt varietas lectionis, de qua *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1536. Nomen *Noph*, etiam *Moph*, originem ducit ex antiqua urbis Memphiticae appellatione Aegyptiaca, quam vidimus ſupra p. 137. Conf. Cl. *Ravius* in not. ad *Shawii* Itinera, tom. II p. 82.

(*t*) Prolixe cumulateque de אוֹב et אוֹבוֹת diſputavit *I. Tjeenk*, in Commentariis Societ. Scient. Vliſſingenſis tom. I p. 546—584.

hoph, quidem Aegyptiis (*u*) dicitur *ſerpens*; quod ſane ad *obh* propius accedit, quam *obion*; ſed perſuadere mihi nequeo, una eademque voce, et *ſerpentem*, et *incantatorem*, qui ſerpentibus ad praeſtigias ſuas abutitur, deſignatos fuiſſe. Meam ea de voce ſententiam (*v*) in Epiſtola ad Cl. *La Crozium*, in Theſauro Epiſtolico La Croziano Tom. I p. 183, his verbis breviter declaravi: „ אוב, *Python*, *ſacrificus*, numquid aliud eſt, quam ОϒНϐ, *ſacerdos*. Eam vocem Iſraëlitae, de ſacerdotibus idolorum praedicari ſolitam, ſaepius audiverant, et ſecum aſportarunt." Sacerdotes Aegyptios divinationibus et incantationibus vehementer deditos fuiſſe, vel ex hiſtoria Moſaica abunde perſpicitur. Hoc ſciebant Iſraëlitae. Audiverant in Aegypto, homines huius ſortis dici ОϒНϐ. Idcirco poſtea vocem hanc loquentes de huiuſcemodi hominibus, retinuerunt.

'ΟΘΟ'ΝΝΑ. *Dioſcorides* Lib. II cap. 213 ait ſic vocari ſuccum chelidoniae maioris, vel ſecundum alios ſuccum herbae, quae naſcitur in Troglodytice, et Arabia Aegyptiaca, ac pariter vocatur *Othonna*. Tandem haec ſubiungit, Ἔνιοι δέ φασιν αὐτὴν λίθον εἶναι Αἰγύπτιον ἐν τῇ Θηβαΐδι γεννώμενον, χαλκόχρουν μικρὸν τῷ μεγέθει, δάκνοντα τὴν γεῦσιν μετὰ πυρώσεως καὶ στύψεως. Quae ſic contrahit *Paulus Aegineta* Lib. VII p. 249, Ὀθόνναν οἱ μέν φασι πόας εἶναι χυλὸν ἐν τῇ κατ'

(*u*) Exempla dedit *La Crozius* in Lex. p. 158. Ex iſta voce Aegyptiaca Graecam Ὄφις ortam putat *Barthélemy* tom. XXXII Comment. Acad. R. Inſcript. Pariſ. p. 229. An recte? vereor dicere.

(*v*) *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XLIII eamdem comprobavit. Alii vero originem vocis אוב e fonte Hebraeo aut Arabico derivare malunt, *Millius* l. c. p. 400, 401, *Schultens* ad Iobi cap. XXXII. 19, *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. p. 39.

O.

OB, vel OBH, אוב. Qua voce Scriptores Codicis Hebraici frequenter utuntur, ad indicandum *divinatorem*, *haruſpicem*, qui de futuris reſponſa dat. Diſſentiunt inter ſe viri eruditi, tum de origine vocis, tum de vero eius ſenſu, quae hic prolixe referre ſupervacaneum duco. Videri poſſunt Celeberrimi *Davidis Millii* Diſſertationes ſelectae, Diſſert. XII, quae eſt de אוב et אובות, *Schuckfordi* Hiſtoire du Monde Tom. II p. 333 et ſeqq., *Clodii* Lexicon Hebraicum ſelectum voce אוב, p. 18 et 19, atque plures alii (*t*).

Summus *Bochartus*, in Hierozoici Part. I Lib. I, c. 3 cenſet vocem eſſe Aegyptiacam. Legit nempe in Nomenclatore *Kircheri*, quem citat, *obion* apud Coptos hodieque *ſerpentem* ſonare, idque putat *Horapollinem* efferre *οὐβαῖον*. Libenter adſtipulor viro doctiſſimo, vocem eſſe Aegyptiacam, at interpretationem eius probare non poſſum. Nomenclatori *Kircheriano* tuto credi non poteſt. *Kircherus* ipſe linguae, cuius ſe inſtauratorem iactat, prorſus erat imperitus, et innumeros ſane errores in illo Nomenclatore commiſit, ne nunc dicam de fraudibus manifeſtis et impoſturis, quibus *Kircheriana* omnia, quae literas Aegyptiacas ſpectant, ubique ſcatent. *Obion* non eſt vox Aegyptiaca, neque characterem Aegyptiacum prae ſe fert. ϩⲟϥ, *hoph*,

Alexandrini habent Μέμφις, in ultimo eſt varietas lectionis, de qua *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1536. Nomen *Noph*, etiam *Moph*, originem ducit ex antiqua urbis Memphiticae appellatione Aegyptiaca, quam vidimus ſupra p. 137. Conf. Cl. *Ravius* in not. ad *Shawii* Itinera, tom. II p. 82.

(*t*) Prolixe cumulateque de אוב et אובות diſputavit *I. Tjeenk*, in Commentariis Societ. Scient. Vliſſingenſis tom. I p. 546—584.

hoph, quidem Aegyptiis (*u*) dicitur *ſerpens*, quod ſane ad *obh* propius accedit, quam *obion*; ſed perſuadere mihi nequeo, una eademque voce, et *ſerpentem*, et *incantatorem*, qui ſerpentibus ad praeſtigias ſuas abutitur, deſignatos fuiſſe. Meam ea de voce ſententiam (*v*) in Epiſtola ad Cl. *La Crozium*, in Theſauro Epiſtolico La Croziano Tom. I p. 183, his verbis breviter declaravi: „ אוב, *Python*, *ſacrificus*, numquid aliud eſt, quam ΟΥΗΒ, *ſacerdos*. Eam vocem Iſraëlitae, de ſacerdotibus idolorum praedicari ſolitam, ſaepius audiverant, et ſecum aſportarunt." Sacerdotes Aegyptios divinationibus et incantationibus vehementer deditos fuiſſe, vel ex hiſtoria Moſaica abunde perſpicitur. Hoc ſciebant Iſraëlitae. Audiverant in Aegypto, homines huius ſortis dici ΟΥΗΒ. Idcirco poſtea vocem hanc loquentes de huiuſcemodi hominibus, retinuerunt.

'ΟΘΟ'ΝΝΑ. *Dioſcorides* Lib. II cap. 213 ait ſic vocari ſuccum chelidoniae maioris, vel ſecundum alios ſuccum herbae, quae naſcitur in Troglodytice, et Arabia Aegyptiaca, ac pariter vocatur *Othonna*. Tandem haec ſubiungit, Ἔνιοι δέ φασιν αὐτὴν λίθον εἶναι Αἰγύπτιον ἐν τῇ Θηβαΐδι γεννώμενον, χαλκόχρουν μικρὸν τῷ μεγέθει, δάκνοντα τὴν γεῦσιν μετὰ πυρώσεως καὶ στύψεως. Quae ſic contrahit *Paulus Aegineta* Lib. VII p. 249, Ὀθόνναν οἱ μέν φασι πόας εἶναι χυλὸν ἐν τῇ κατ'

(*u*) Exempla dedit *La Crozius* in Lex. p. 158. Ex iſta voce Aegyptiaca Graecam Ὄφις ortam putat *Barthélemy* tom. XXXII Comment. Acad. R. Inſcript. Pariſ. p. 229. An recte? vereor dicere.

(*v*) *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XLIII eamdem comprobavit. Alii vero originem vocis אוב e fonte Hebraeo aut Arabico derivare malunt, *Millius* l. c. p. 400, 401, *Schultens* ad Iobi cap. XXXII. 19, *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. p. 39.

κατ' Αἴγυπτον 'Αραβίᾳ φυομένης. οἱ δὲ λίθον Αἰγύπτιον. ῥύπτει δὲ καὶ δάκνει πάντα τὰ ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις ἀποσμήχουσα. Pag. vero 283, *Ἔςι δὲ τὸ μέγα χελιδόνιον ἢ ὀθόνα.*

ΟΙ'ΝΩ'. *Struthium.* Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 193 [p. 447].

ΟΙ'ΦΙ'. Mensurae genus. Est vox, qua Alexandrini interpretes Vet. Testamenti haud raro utuntur, quoque vocem Hebraicam אֵיפָה reddere solent. Scribitur autem diverso modo, Οἰφι, 'Οῖφι, 'Οιφὶ, 'Οιφεῖ (w). *Hieronymus* in Zachar. VI (Opp. Tom. III) col. 1731, *Mensura quae apud Hebraeos dicitur* Epha, *crebro a* LXX *in οιφὶ vertitur.* Observat *Hesychius*, dictionem esse Aegyptiacam, *Οἶφιν μέτρον τι τετραχοίνικον Αἰγυπτίων.* Probabile est, Hebraeos vocem hanc, uti multas alias, ab Aegyptiis, dum eorum regionem incolerent, auditam et acceptam, postea retinuisse, suamque fecisse. Vt id mihi persuadeam, duabus potissimum rationibus inducor. Et primo quidem observavi, Coptos interpretes, voces in versione Graeca repertas, οιφὶ et οιφεῖ, non retinuisse, quod more consueto utique fecissent, si voces has pro peregrinis, Hebraicis aut Graecis, habuissent. In versione Aegyptiaca reperitur ⲟⲩⲱⲓⲡⲓ, Numer. V. 15, Levit. VI. 20; ⲡⲓⲱⲓⲡⲓ est Levit. V. 11; Numeror. XXVIII. 5, est ⲟⲩⲱⲓⲫⲓ, corruptione hac aliquali, ut videtur, ex Graeco orta. Ex ⲱⲓⲡⲓ credo ortum esse Hebraeorum אֵיפָה, et ex utroque Graecorum οιφὶ, et οιφεί.

Dein-

(w) Vide interpretes *Hesychii* v. Οἶφιν; ubi legi oportere Οἶφι, vidit etiam *Hodius* de Bibliorum text. Origin. p. 113, pluribus vocabulum hoc illustrans.

Deinde, vox ⲱⲓⲡⲓ manifesto est originis Aegyptiacae, apud quos ⲏⲡⲓ, et ⲱⲡⲓ, *numerum* et *mensuram* significat, *cum* vicissim *vere Hebraica Orientalisque origo vocabuli* אֵיפָה *hucusque non ostensa sit*, inquiunt Gottingenses in Relationibus de libris novis Fascic. IX p. 549.

"ΟΜΦΙΣ, cognomen Osiridis, significans 'Ευεργέτην', *beneficum*. Ita *Hermaeus* apud *Plutarchum* vocem illam interpretatur, de If. et Osir. p. 368, τὸ δ' (*x*) ἕτερον ὄνομα τοῦ Θεοῦ (Osiridis), τὸν "Ομφιν, ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ὁ 'Ερμαῖός φησι δηλοῦν ἑρμηνευόμενον. ϥⲓ, et cum articulo generis indefinito ⲟⲩϥⲓ, significat *bonum*. Idemque plane est ⲙ̀ϥⲓ, *Emphi*, vel *Amphi*, ex quo facile corrumpi potuit *Omphis*. Sed id huic interpretationi obstat, quod, secundum *Plutarchum*, *Omphis* non tantum *bonum* significet, verum et *beneficum*, qui bonorum suorum alios participes facit (*y*). Quare iudico, insedisse mendum aliquod illum *Plutarchi* locum. In Epistola ad *Timotheum* priori, cap. VI v. 2, interpretes Copti vocem Graecam εὐεργεσίαν interpretati sunt ϯⲙⲉⲧⲣⲉϥⲉⲣϩⲏⲃ̀ⲛⲟⲩϥⲓ; Luc. XXIII. 25, occurrit in Graeco vox εὐεργέτης, sed Coptus interpres aliud illic adhibuit vo-

(*x*) Pro δὲ substituendum καὶ vel γὰρ opinatur *Squire* p. 108.

(*y*) *Kochero* vix dubium est, quin *Osiris* dictus sit "Ομφις a ⲛⲟⲩϥⲓ, praeposito articulo Aegyptiaco ⲟⲩ vel ⲟ. Plene igitur foret ⲟⲛⲛⲟⲩϥⲓ, contracte ⲟⲛϥⲓ, ex quo deinde formatum nomen ⲟⲙϥⲓ, ut in vocabulis aliis ⲙ et ⲛ permutantur. Vide Misc. Obs. Crit. Nov. tom. II p. 134.

vocabulum, ⲣⲉϥⲉⲣⲡⲉⲑⲛⲁⲛⲉϥ. Quicquid ſit, ex altero loco Epiſtolae ad Timotheum apparet, ⲣⲉϥⲉⲣϩⲱⲃ ⲙ̀ⲙⲁϥ, vel quod prorſus eodem redit ⲉⲣϩⲱⲃ ⲙ̀ⲙⲁϥ, Aegyptiis dici *εὐεργέτην*, quod Graeci, ut euphoniae ſuae conſulerent, vix aliter exprimere potuerunt, quam *ἐρόμφις*, unde paulatim (abſorbto primo *ε*) fieri potuit *Ῥόμφις*. Ita auguror *Plutarchum* ſcripſiſſe.

ON, ΩΝ. Vrbs in Aegypto, cuius mentio in hiſtoria Moſaica occurrit, Gen. XLI 45, 50, XLVI. 20. Interpretes Graeci hic habent *Ἡλίου πόλιν*, quo ipſo nos docent, urbis celeberrimae, quam ſcriptores Graeci *Ἡλιόπολιν* nuncupant, verum et antiquiſſimum nomen in Aegypto, fuiſſe *On* (z). Retulit mihi olim vir celeberrimus, nunquam ſine honoris praefatione mihi nominandus, *Maturinus Veyſſiere La Croze*, *Cyrillum* Alexandrinum alicubi memoriae prodidiſſe, *On* Aegyptiorum lingua patria dici *ſolem*. Locum illum, in Operibus *Cyrilli* diligenter quaeſitum, reperire (*a*) non

(z) Iidem interpretes Alexandrini, *καὶ Ὦν, ἥ ἐςιν Ἡλιούπολις*, Exod. I. 11, ubi nihil eiusmodi in Codice Hebraeo; Ierem. XLIII (in quibusdam editionibus *τῶν* LXX cap. L) 13, *τοὺς ςύλους Ἡλιουπόλεως, τοὺς ἐν Ὦν*, cum in Hebr. tantum commemoretur בֵּית שֶׁמֶשׁ; Ezech. XXX. 17 praebent *Ἡλιουπόλεως* pro אָוֶן, quod a Maſorethis male punctatum ſcribit *Michaëlis*, pro אוֹן, ſed hoc tamen in nullo codice MS. ſe reperiſſe teſtatur *De Roſſi* vol. III p. 151. Conf. Amos I. 5, et ad iſtum locum annotatio in Miſc. Obſervat. Criticis vol. III p. 36, 37.

(*a*) Extat locus in Comment. ad Hoſeam p. 145. Teſtatur illic *Cyrillus*, dicere Aegyptios, Apin eſſe filium lunae, progeniem vero ſolis, additque, *Ὦν δέ ἐςι κατ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος.*

non potui. Vix tamen dubitem, virum optimum id aliquando apud eum legisse, etsi loci non meminerit. Suspicatus autem sum, verum urbis huius nomen Aegyptiacum fuisse ⲟⲩⲉⲓⲛ vel ⲟⲉⲓⲛ, quod *Lucem* designat, quasi dicas *urbem Lucis*, id est *Solis*, vel *Soli consecratam*. Vide plura in Pantheo Aegyptiorum Lib. II cap. I § 8 (*b*).

ONVPHIS, ΟΝΟΥΦΙΣ. Taurus soli sacer, cultus Hermunthi, tanquam viva Solis et Nili fluvii imago. Verum Tauri huius nomen fuit ⲡⲓ ⲛⲟⲩϥⲓ, *Ihnuphi*, quod ἀγαθὸν Δαίμονα, *bonum Spiritum*, vel *bonum Genium* designat. Pluribus id explicatur in *Pantheo Aegyptiorum* Lib. I cap. IV § 11 et Lib. IV cap. IV § 7, et sqq. (*c*).

'ΟΞΙΟΥΙ. *Clymenum*. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 13 [p. 462].

'ΟΡΦΙΤΕΒΕΩΚΗ. *Pentaphyllon*. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 42 [p. 465]. *Apuleius* de Herbis cap. 2. Editio Torini habet *Orphitebioce*.

HORVS, ὯΡΟΣ. Vide infra in voce ὯΡΟΣ.

ORYX,

(*b*) Coniectura *Iablonskii* se probavit viris doctis, etiam *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 44, 45, et *Forstero* in Epist. p. 30. — De *Heliopoli* locus est valde notabilis in *Ephraem Syri*, in Aegypto minime hospitis, Operibus Syriacis tom. II p. 144, 145, sed qui tamen antiqui nominis Aegyptiaci *On* non meminit.

(*c*) Meminerunt urbis Aegyptiacae, Ὄνουφις dictae, *Stephanus Byz.* et *Hierocles* in Synecdemo p. 725, c. n. *Wesselingii*. Hinc Νομὸς Ὀνουφίτης in *Herodoti* II. 166, de q. l. nonnulla *Kocherus* monet in Misc. Obs. Crit. Novis tom. II p. 147.

ORYX, animal caprini generis, in Aegypto frequens. *Plinius* teſtatur nomen animalis huius Aegypto pariter deberi, Lib. II cap. 40. Vide de hoc animali *Hoeſchelium* in *Horapollinis* Lib. I cap. 49, *Damaſcium* apud *Photium* p. 558 edit. Hoeſch., *Plutarchum* de Solertia Animal. p. 1794 ed. Graec. Steph., Scholiaſten *Arati* p. 22 edit. Oxon., *Aelianum* de Anim. Lib. VII cap. 8 Plura dabit *Salmaſius* in Exercitationibus Plinianis in *Solinum* p. 473, 474. Adde eumdem p. 157, 656, et *Bocharti* Hierozoic. Part. I Lib. III cap. 26, 28. Nomen *Oryx* eſſe Aegyptiacum adſtruit etiam *Cornelius de Pauw* ad *Horapollinem* Lib. I cap. 49 (*d*). Imaginem eius in Tabula Bembina exhiberi, docui in ſpecimine novae interpretationis Tabulae Bembinae, quod inſertum eſt Miſcellaneis Societatis Regiae Berolinenſis, Tom. VI p. 143.

'ΟΣ'. Aegyptiis dicitur *multus*. Et ex hac voce compoſitum eſſe nomen Oſiridis teſtatur *Plutarchus* de Iſide p. 355. ⲟϣ utique ſermone Coptorum dicitur *multus*. De etymologia vero totius huius nominis conſuli poteſt noſtrum Pantheon Lib. II cap. I § II.

'ΟΣΑΡΣΗ'Φ, vel 'ΟΣΑΡΣΙ'Φ. Nomen *Moſis* quo in Aegypto inſignitus fuit, teſte *Manethone* in Aegyptiacis. Verba eius haec attulit *Ioſephus* Lib. I contra Apion. § 26 p. 460, loquens de Iſraëlitis in Aegypto, Ἡγεμόνα αὐτῶν λεγόμενόν τινα τῶν Ἡλιοπολιτῶν Ἱερέων Ὀσάρσιφον ἐξήσαντο. Res ipſa clamat, ſermo-

(*d*) Ὀρύγων mentio fit a *Diodoro Sic.* III. 28. Magna illic varietas lectionis. In *Herodoti* IV. 192 dicuntur Ὄρυες. Ad utrumque locum *Weſſelingius* notavit. *Oryx* vocem esſe origine Graecam, plerique volunt, in quibus *Voſſius* in Etym. L. L., *Facciolatus* ac *Forcellinus* in voce.

monem hic esse de Mose. Et luculenter id ipse *Manetho* declarat, ibidem p. 461, *Λέγεται δ' ὅτι τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καταβαλόμενος, ἱερεὺς, τὸ γένος Ἡλιουπολίτης, ὄνομα Ὀσαρσὶφ, ἀπὸ τοῦ ἐν Ἡλίου πόλει Θεοῦ Ὀσίρεως, ὡς μετέβη εἰς τοῦτο τὸ γένος, μετετέθη τοὔνομα καὶ προσηγορεύθη* Μωϋσῆς. Verbis his etiam viam nobis aperit *Manetho*, ad veram nominis huius originationem facile inveniendam. Ait enim, nomen hoc esse compositum ex Ὀσιρεως, sive *Osiride.* ϹⲀϤ vero, et ϹⲰϤ, *vastationem* et *desolationem* innuit. Est igitur Ὀσιρσάφ, *desolator* vel *destructor Osiridis.* Patet etiam hinc, verum nomen Aegyptiacum, uti illud *Manetho* nos interpretari docuit, scribendum esse Ὀσιρσάφ, non Ὀσαρσίφ. Ceterum, etiam me non monente, quivis rerum Aegyptiacarum vel mediocriter tantum peritus, per se facile intelligit, per Ὄσιριν, quem *Manetho* ait Heliopoli cultu religioso honoratum fuisse, intelligi debere *Solem*, a quo urbs nomen *Heliopoleos* accepit. Verum tamen est, *Solem* Heliopoli Symbolico *Osireos* nomine non adoratum fuisse. Colebatur etiam sub nomine Aegyptiis sacrosancto ⲪⲢⲎ. Et *Osiris* nomen, me quidem iudice, temporibus Mosis multo est posterius. Dixi ea de re in Pantheo Aegyptiorum, Lib. II cap. I § 8, et 16, et in Prolegomenis cap. I § IX.

ὌΣΙΡΙΣ, OSIRIS. Nomen apud Aegyptios symbolicum *Solis.* De Osiride variae extant et veterum et recentiorum sententiae. Sed erat haud dubie *Sol*, qui nomine hoc designatus est, postquam Theologia apud Aegyptios symbolica et allegorica invaluisset, et in sacerdotum scholis omnibus tradi consuevisset. Ab eo tempore *Osiris*, Numinum omnium, quae coluit Aegyptus, summum evasit atque princeps. Neque officit, quod veteres *Osiridem* dicant eumdem cum *Bac-*

cho.

cho (e). Plura de eo attuli in Pantheo Aegyptiorum, Lib. II cap. I. Veteres nomen hoc *Osiridis* non uno modo interpretantur. Eorum expositiones non indiligenter excussi ibidem, § 10 et sqq. Mihi, postquam omnia quae de Osiride apud veteres memorata sunt, diligenter et meditate expendi, visum tandem est, nomen *Osiris* exponi quam optime posse ⲟⲩⲟⲉⲓϣ ⲓⲣⲓ, quasi dicas *causam efficientem temporum*. Originationem hanc pluribus illustravi loco indicato § 15, 16 (f).

OSI-

(e) Comparentur cum iis, quae *Iablonskius* ea de re scripsit in Pantheo, *Wesselingius* ad *Diodori Sic.* lib. I cap. II, *Valckenaerius* ad *Euripidis* Phoeniss. v. 654, et *Koen* ad *Gregorium* de Dialectis p. 247, 248.

(f) De nominis *Osiris* origine Aegyptiaca vix est dissensus, sed tamen de ratione etymologica. Scribit *F. S. de Schmidt* de Sacerd. et Sacrif. Aegyptiorum p. 18, 19: „Nos primi etymon hoc verbi *Osiris* ex lingua Coptorum tentavimus pag. 14 libri, qui inscribitur, *Dissertation sur une Colonie Egyptienne établie aux Indes.* Iunctum videtur ex *osch*, multus, et *Iorh*, pupilla oculi." Vocis prioris, ⲟϣ, notio certa est, sed posterioris, ⲓⲟⲣϩ, nititur dubia *Kircheri* auctoritate. — Novam nuper exposuit coniecturam *Silvestre de Sacy* in Epist. de Inscr. Rosetana p. 28—34. Putat vir doctus, plus una vice in monumento isto Aegyptiaco inveniri scriptum *Osnih* sive *Osneh*, aut *Osinih* sive *Osineh*; vetustum numinis Aegyptiaci nomen non fuisse *Osiris*, quod vulgo creditur, sed *Osinis*; hoc vero compositum esse ex ⲟϣ *multum*, atque ⲉⲛⲉϩ *seculum*, vel ⲟⲛϩ *vita*, vel ⲟⲩⲱⲓⲛϩ *illuminatio*. Addit, si scribitur nomen Ὄσινις, rectius intelligi eiusdem interpretationem Πολυόφθαλμος apud *Plutarchum* de Is. et Osir. p. 455 ed. Oxon., cum ⲟϣ significet *multum*, et ⲛⲁⲩ *videre*. Scriptores veteres ad unum omnes, quos equidem novi, habent Ὄσιρις, *Osiris*. In nullo eorum codice lectum memini Ὄσινις, *Osinis*. Perinsignis certe hac in caussa foret aucto-

OSIRITES. *Cynocephalia*, vel *Cynocephalea*, herba. *Plinius* Lib. XXX cap. 2 ex *Appione* scribit, *cynocephaliam herbam, quae in Aegypto vocaretur Osirites, divinam, et contra omnia veneficia.* Potuit herba, more Aegyptiorum sacerdotibus perquam familiari, et lingua ipsorum sacra, ab *Osiride* cognominari. Aut etiam, quia tanta ipsi tribuebatur vis, ex eo nomen potuit trahere. Nam ⲟⲩϣⲣⲓ, Aegyptiis dicitur, quod *multum facit*, quod *multum potest*, vel *multum praestat et efficit.* Sed priorem interpretationem, quae disciplinis Aegyptiorum sacerdotalibus tam bene convenit, ut docui in Prolegomenis ad Pantheon § LVIII, pag. CXXXIV, CXXXV, posteriori praetulerim.

'ΟΣΙΡΣΑΦ. Vide supra 'Οσαρσήφ.

'ΟΣΥΜΑΝΔΥΑΣ. Eius meminit *Diodorus Siculus* Lib. I p. 43 et 44 [cap. 47], atque inscriptionis, in qua lectum fuerit, Βασιλεὺς Βασιλέων 'Οσυμανδύας εἰμί. Εἰ δέ τις εἰδέναι βούλεται, πηλίκος εἰμὶ καὶ ποῦ κεῖμαι, νικάτο τι τῶν ἐμῶν ἔργον [ἔργων]. Vidimus supra, *Memnonem* ab Aegyptiis dictum fuisse *Amenophin* et *Ismandem* [pag. 26 — 30, 97, 98]; ab *Is-*

auctoritas monumenti Aegyptiaci Rosetani, modo satis constaret, in eo legi *Osinis*, aut quid huic simile. At vero iis ipsis in locis, ubi hoc nomen se invenisse *S. de Sacy* suspicabatur, illud plane non inveniri, sed multo potius vocem Aegyptiacam aliam, ⲛⲓⲉⲣⲫⲏⲟⲩ, cuius numerus singularis est ⲉⲣⲫⲉⲓ, significantem *templa*, τὰ ἱερὰ, ut legitur in eodem lapide Graeco Rosetano, docet eruditissimus *I. D. Akerblad* in Epist. de Inscr. Aegypt. Roset. p. 37 — 44. Cum autem *Osiris* in tribus Inscriptionis Graecae Rosetanae locis commemoretur, operae pretium facturus est, qui ostendat, quo modo nomen istud illic Aegyptiace scribatur. Ex eo enim plurimum pendet veritas coniecturae solertis et ingeniosae de nova nominis *Osiris* forma, *Osinis*.

Ismande autem non diversum esse *Osumandya*, docui in Syntagmatibus de Memnone Graecorum et Aegyptiorum pag. 38, 52—55, 102 et seqq.

OTETIS. *Lacteris*. *Apuleius* de Herbis cap. 3.

'ΟΥΑΙΕ'. Φωνὴ μακρόθεν καλεῖται παρ' Αἰγυπτίοις οὐαιέ. Ita *Horapollo* Lib. 1 cap. 29. Vocem hanc ex Arabica lingua, sed frustra, explicare tentat *Bochartus*, in Hierozoico, Part. 1 p. 866, *Wilkinsius* de Ling. Copt. p. 106, φωνὴν accipi putat pro voce lamentabili, qualis est οὐαὶ Graecorum, quam Copti in libris suis ΟΥΕΙ efferre solent. Verum aliud innuunt verba *Horapollinis*. Docet is, non vocem lamentabilem, nec etiam vocem quamcunque, generatim, sed vocem e longinquo auditam, Aegyptiis dici οὐαιέ. Optime igitur et recte, ante annos propemodum quadraginta me monuit beatus mihique amicissimus *La Crozius*, οὐαιέ *Horapollinis* esse ΟΥΕΙ Coptorum, quod in eorum libris toties legitur, accipiturque pro μακρόθεν, ut loquitur scriptor ille. Vide Psalm. XXII. 19, Ps. X. 1, Eph. II. 17, et alia loca plurima (g). Est igitur οὐαιὲ, vel Coptice ΟΥΕΙ, proprie ἡ μακρόθεν, quod ad res plurimas transferri potest. Sed hic subintelligenda venit ἡ φωνή.

ΟΥΙΓΓΟΝ. *Theophrastus* Lib. 1 Hist. Plantar. cap. 1 p. 3, Τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον οὔιγγον. Adde eumdem cap. XI, init.

ΟΥΟΣΙΜΑΡΗΣ. Vide dicta ad v. Θυοσιμάρης [pag. 91].

ΟΥ-

(g) Hinc etiam ΟΥΕΙ, Thebaice ΟΥΕ, significat *recedere*. Vide *Mingarellium* ad Aegypt. codd. reliquias p. LXXVII, CXLVIII.

ΟΥΡΑΙΟΣ.[1] *Basiliscus.* *Horapollo* Lib. I cap. I scribit, "Οφιν καλοῦσι Αἰγύπτιοι οὐραῖον, ὅ ἐςιν Ἑλληνιςὶ βασιλίσκον. Quidam vocabulum hoc, neque adeo inepte, derivant ab ⲟⲩⲣⲟ, *uro*, quo designatur *rex*, quod aliquo modo exprimeret vocem Graecam βασιλίσκου. Ceterum codex ille MS., quo usus fuit *Mercerus*, h. l. habet, non οὐραῖος, verum οὐβαῖος, et illam lectionem dehinc viris eruditis placuisse, priorique fuisse praelatam, ex citationibus eorum intellexi. In Nomenclatore *Kircheri* lego, ⲟⲃⲥⲟⲛ dici *serpentem*, quae vox tamen τύπον Aegyptiacum prae se non fert, nec etiam in libris Coptorum, quos videre mihi contigit, usquam occurrit. Sequuntur hunc Nomenclatorem, cuius fides mihi semper suspecta est, *Bochartus* et *Wilkinsius:* ille quidem in Hierozoico Part. I Lib. I cap. III fin., et Part. II Lib. III cap. 9; hic vero in Dissertatione de lingua Coptica pag. 106. Copti in suis libris *serpentem*, ac sigillatim *aspidem*, semper vocant ⲟⲩϩⲟϥ, in plurali ⲛⲓϩϥⲱ. An hinc detortum sit οὐβαῖος *Horapollinis*, dispiciant alii, qui istam lectionem tueantur.

Ego, ut verum fatear, pristinam lectionem οὐραῖος retinendam esse putem. Non loquitur *Horapollo* de Basiliscis, qui proprie sic vocantur, quique Aegyptiis videntur fuisse ignoti. Certe nomen in eorum lingua non invenerunt. Ideoque interpres Coptus Ps. XCI vocem Graecam βασίλισκος retinuit, ⲟⲩⲃⲁⲥⲓⲗⲓⲥⲕⲟⲥ. Loquitur *Horapollo* de illa aspide, quae capitibus Deorum Aegyptiorum, ac sigillatim Isidis, circumponi solebat. Id conceptis verbis ille observat. Observant et scriptores alii. *Ovidius*, describens Pompam Isidis, haec habet, Metam. Lib. IX v. 694,

Sistraque erant, nunquamque satis quaesitus Osiris
Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.

Valerius Flaccus, Argonautic. Lib. IV v. 416, ita canit;

> — *haec procul Iö*
> *Spectat ab arce Phari, iam divis addita, iamque*
> *Aspide cincta comas.* —

Vide de illa etiam, quae disputamus in Panthei nostri Lib. I cap. V § 11. Haec igitur serpentis species, teste *Horapolline*, Aegyptiace dicebatur *οὐραῖος*. Hanc vero vocem Graece exponi posse *βασιλίσκον* addit; quia, uti diximus, ⲟⲩⲣⲟ *βασιλέα*, *regem*, designat. Graeci voci ⲟⲩⲣⲟ addiderunt terminationem Graecam, indeque effecerunt *οὐραῖος*.

Π.

ΠΑΑΜΥΛΗΣ, PAAMVLES. Deus Aegyptiorum, secundum Cratinum apud *Hesychium*, cuius haec sunt verba: Πααμύλης, Αἰγύπτιος θεὸς Πριαπώδης. Κρατῖνος ὁ νεώτερος Γίγασιν, ὡς σφοδρῶς. ἡ Αἰγυπτώδης Σόχαρις, Παμύλης. Ex verbis his, admodum (*h*) corruptis, id saltem intelligimus, *Paamylen* habitum fuisse pro Numine Aegyptio Priapeio et Phallico. Apud *Plutarchum* vero eorum refertur sententia, qui affirmabant, *Paamylen* non esse Deum, verum nomen alicuius Templi Thebaei in Aegypto superiori, et rerum sacrarum ministri, in cuius tamen honorem *Paamylia*, Festum solemne celebrari consueverit. Vide eum in libro de Iside et Osir. p. 355. Ego, rationibus non minimi momenti inductus, arbitror, *Paamyles* nomen fuisse Festi, in honorem Osiridis, et quidem inventionis illius, aut renascentiae, quotannis celebrari soliti. Plu-

(*h*) Consule tamen *Albertium* in notis.

Plura videri possunt in Pantheo meo Lib. V cap. VII § 2 et sqq. Ibidem vocem hanc *Paamyles* interpretatus (*i*) sum ⲡⲁⲙⲉϩⲟⲗⲥ, vel ⲡⲁⲁⲙⲉϩⲟⲗⲥ, *Paamehols*, quasi *diem annuntiationis boni*. Tale nomen, idem nempe re ipsa significans, hodieque Christiani imponunt diei XXV mensis *Phamenoth*, i. e., d. XXI Martii, a quo die olim permulti in Aegypto incrementa Nilotica numerare incipiebant.

PACIS. Hoc nomen fuisse Tauro Aegyptiorum sacro, qui Numinis loco Hermunthi colebatur, auctor est *Macrobius* Saturnal. Lib. I cap. 21. Alii Taurum hunc *Onuphin* appellant. Et hoc ipsum nomen *Macrobio* restituendum esse, quondam suspicabar. Sed postea sententiam mutavi. Nam *Onuphis* a *Pacis* nimium recedit. Deprehendi etiam ex notis virorum eruditorum, in *Macrobio* Codices quosdam MSS. pro *Pacis*, vel *Pacin*, habere *Bacin*, alios vero *Bacchin*, quod quidem suspicionem mihi iniecit, *Macrobium* re ipsa scripsisse *Pabacin*. Esset autem ⲡⲁⲃⲁⲕⲓ, *Pabaki*, is Deus, quem Graeci vocant πολιέα, id est, *tutelare* alicuius *urbis Numen*, cui illius cura peculiari ratione credita et commendata esset. Vnus idemque Taurus itaque dicebatur *Onuphis*, quia *bona* portendebat, ut supra vidimus in v. *Onuphis*, et *Pabacis*, a sacerdotibus Hermunthitibus, eo quod *urbis* suae esset *Numen Tutelare*. Plura de hoc numine observata sunt in Pantheo Aegyptiorum Lib. IV cap. IV § 7 sqq.

ΠΑΛΜΥΤΗΣ. Deus Aegyptius. Ita *Hesychius*, Παλμύτης, Αἰγύπτιος θεός. *Salmasius* olim putabat, locum *Hesychii* in mendo cubare, et apud eum pro παλμύτης legendum esse potius παμύλης. Et haec eius con-

(*i*) Alia placent *Wilkinsio* de L. Coptica p. 106.

coniectura veri specie non destituitur. Omnibus tamen, quae cogitanti hac de re mihi sese obiecerunt, rite expensis, credo potius, locum *Hesychii* bene se habere. Suspicor, παλμύτης fuisse cognomen Osiridis, quod ipsi in hymnis sacerdotnm sacris tribuebatur. Πϩⲱⲗⲉⲙ ⲟⲩⲧⲁϩ, *Pholemutah*, significat *accelerantem fructus.* Et profecto *Statius*, Thebaid. Lib. I in fin. *Osiridem* dixit *frugiferum.* Plura hanc in rem disputavi in Pantheo Aegyptiorum Lib. V cap. VII § 6.

ΠΑ'ΜΜΟΣ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, quod *Eratosthenes* interpretatur Ἀρχόνδης. De nomine hoc pauca ista notavi in notis ad ipsius Catalogum num. XIX, in Chronologie de Mr. *des Vignoles* Tom. II p. 752 „ Moneo tantum, in Eusebianis *Scaligeri* legi, Πάμνος, Ἀρχόνδης. Vim horum verborum non perspicio. Non desunt coniecturae; verum illas tamen, quia certi quidpiam afferre iam non possum, malo silentio premere."

ΠΑΜΦΑΝΗ'Σ. Herba a Graecis dicta ἀείζωον, *semper vivens.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 89 [p. 468]. Videtur nomen Graecum ἀείζωον, ex asse respondere Aegyptiaco. Sed tum pro παμφανὴς, legendum putaverim παγχανής. Aegyptiace ⲡⲱⲛϧ ⲉ̀ⲛⲉϩ, est *vivens aeternum*, ζῶν αἰῶνα. Id vero ipsum est etiam ἀείζωον. Vox Aegyptiaca ⲡⲱⲛϧ ⲉ̀ⲛⲉϩ, *Panchaneh*, vix aliter literis Graecis efferri potuit, quam παγχανὴς, nisi modo librarius Graecus vocem hanc, ut eam magis attemperaret typo Graeco, mutarit in παμφανής. Ad ea, quae dixi, alludit *Martianus Capella* de nuptiis Philologiae Lib. II p. 36, *Verum diva, cum immortalitatis eam poculum cerneret ebibisse, quo e terris illam in coelum immortalemque factam, velut aenigmate redimiculi perdoceret,*

ret, ex herba quadam rurestri, cui ἀείζωον vocabulum est, virginem coronavit, praecipiens omnia, quae adhuc mortalis adversus vim superam in praesidium coaptarat, expelleret.

PAOPI, vel, ut Graeci Romanique scribere solent, Φαωφὶ (*k*), *Phaophi*, mensis Aegyptiorum veterum secundus, qui Octobri Romanorum fere respondet. In Coptorum libris, ac praesertim antiquioribus legitur ⲡⲁⲟⲡⲓ (*l*), uti in Canone Lectionum Dominicalium et Festorum, subiuncto Codici antiquissimo IV Euangeliorum, quem servat Bibliotheca Regia Parisiensis, quemque ex Aegypto in Galliam attulisse perhibetur *Ludovicus* Sanctus, Galliarum rex. Nomina mensium ex Canone illo descripta, et a me accepta, Cl. *La Crozius* cum celeberrimo *Fabricio* postea communicavit. Vide Thesaurum Epistolicum *La Crozianum* Tom. III p. 133, 134. Sciendum vero est, ⲏⲡⲓ, *epi* vel *api*, et ⲱⲡⲓ, *opi*, Aegyptiorum sermone vetusto dici *numerare*. ⲡⲁⲱⲡⲓ, igitur erit *mensis numerorum*, vel *mensis, quo numeratur*. Et sic ⲡⲁⲟⲡⲓ, vel ⲡⲁⲱⲡⲓ, conveniret quoad nomen cum mense *Epiphi*, qui plane rem eamdem innuit. Et nomen hoc profecto, utrique huic mensi, *Epiphi* nempe et *Paopi*, in anno Aegyptiorum fixo, optime convenit. Nam mense *Epiphi*, qui fere Iulio nostro respon-

(*k*) Nomen Graece variis modis scribitur. Vide *Fabricii* Menologium p. 22, 26. Fortasse, inprimis culpa librariorum. Optime *Plutarchus* et alii Φαωφί. In lapide literato apud *Muratorium* p. DLXII. I, quem *Maffeius*, *Bouhierius* et *Wesselingius* docte illustrarunt, appellatur Φαώφ.

(*l*) Thebaïce ⲡⲁⲱⲡⲉ. *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XXXVI.

ſpondet, Nilus cum impetu ita creſcit, ut incrementa eius ab omnibus notari et conſpici poſſint, unde iam illo tempore, cubiti Nili adſcendentis ſollicite obſervari et in Nilometriis numerari ſolent. Menſe vero *Paopi* decreſcebat Nilus, poſtquam in campos Aegyptiorum exoptatam fertilitatem contuliſſet. Scholiaſtes Arati p. 56 notat, menſe Thot, qui Romanis eſt September, Nilum incrementa ſua conſummare. Addit ibidem, Τῷ γὰρ Φαωφὶ παύεται ὁ Νεῖλος, ὅς ἐςι κατὰ Ῥωμαίους Ὀκτώβριος. Eo igitur menſe non minus avide Aegyptii numerabant decrementa fluvii ſui, atque antea illius incrementa notaverant, ut agros iam conſerere, et piſces etiam, quos Nilus relinquebat, capere poſſent. Eo forſitan reſpicit Epigramma, quo nomina menſium Aegyptiaca veluti explicantur, Antholog. Lib. I cap. XCI p. 176:

Ἰχθυβόλοισι Φαωφὶ (ita lege) φέρει πανδήμιον ἄγρην (m).

Vide et *Aelianum* de Animalibus Lib. X cap. 43. Vterque igitur menſis a *numerando* apud Aegyptios nomen accepit: *Epiphi*, quod in eo numerarent Nili incrementa, *Paopi*, quod attenderent ad decrementa. In Tabula Bembina, quae, uti arbitror, praecipua Aegyptiorum, per totum annum, Feſta nobis in imagine ſymbolica exhibet, mediam regionem auſpicatur Nilometrium portatile, de quo in Pantheo dixi Lib. IV cap. III § 5, eamdemque regionem imago plane ſimilis

(m) Vulgo legitur Φαωθl, etiam in nova editione tom. I p. 354. Paulo rectius *H. Grotius:*

Squammiferi generis praeda eſt bona menſe *Paiphi.*

Scribi oportere in Epigrammate Φαωφὶ, monere haud neglexit Cl. *Weſſelingius* in Diatr. de Iudaeorum Archontibus p. 8, cuius etiam obſervationes p. 38 ac ſeq. de forma anni Aegyptiaci poſſunt comparari cum iis, quae *Iablonskius*, hic et alibi, de eadem diſputavit.

lis claudit. Prior figura videtur esse consecrata Nili incremento, posterior decremento. Nempe utroque mense, *Epiphi*, et *Paopi*, Festum agebatur, ob eam rem, quam dixi, institutum. Vide *Plutarchum* de Iside et Osir. p. 372, ita scribentem: Τῇ δὲ ὀγδόῃ φθίνοντος τοῦ Φαωφὶ Βακτηρίας ἡλίου γενέσθαι, ὃν ἄγουσι μετὰ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ubi aliquando suspicatus fui pro γενέσθαι ὃν debere legi γενέθλιον, ut in Calendario Festorum Aegyptiaco MS. a me. fuit ostensum. Sed omnes nostrae hae rationes corruunt, si consideres, nomina mensium Aegyptiaca locum habuisse in anno ipsorum, non fixo, sed vago.

PAPYRVS. Planta Aegypti celeberrima, quae ad ripas Nili crescebat. Ex ea Aegyptii chartam conficiebant, eamque ad varios insuper usus (*n*) adhibebant. Vocem Aegyptiacam esse, nemo facile inficias iverit. Et veteres (*o*) quoque id testantur. Targum Hierosolymitanum ad Exodi II. 3 vocem סוף, quae *iuncum* significat, reddidit אפרא, quod se non intelligere, *Drusius* ad illum locum fatetur. Sed videndum, an non forsitan hic lateat vox Aegyptiaca *papyri*. Iesaiae

(*n*) De planta et multiplici eius usu in Aegypto multi multa, sed inprimis *O. Celsius* part. 1 Hierobotanici p. 137—152, Comes *de Caylus* in Comment. Acad. R. Inscript. tom. XXVI p. 267—326, et *F. S. de Schmidt* in Opusculis, quibus res antiquae, praesertim Aegyptiacae, explanantur p. 367—379. Quae alii observant, aut sunt fere eadem, aut minoris momenti videntur.

(*o*) *Phrynichus* in Eclogis Att. p. 132: Πάπειρος· τοπάσειεν ἄν τις Αἰγύπτιον εἶναι τοὔνομα· πολὺ γὰρ κατ' Αἴγυπτον πλάζεται. De origine vocis Aegyptiaca eruditi recentiores vix dubitant, sed veram etymologiae rationem se ignorare haud diffitentur. Coniectura *Iablonskii*, quam ipse supra p. 50 incertam iudicabat, an sit verisimilis, dicant, qui meliora queant docere. Probata autem est a *Scholtzio* in libro, cui titulus, Repertorium für Biblische und Morgenländische Litteratur XIII' Theil, S. 21.

ſaiae cap. XIX. 7, Papyrus videtur appellari ערה, vel ערות. Vide ibi *Vitringam* Tom. II p. 559. Apud Hebraeorum Magiſtros vox פפיר et פַפִּיר, deſignans papyrum, frequenter occurrit. Vide *Buxtorfii* Lexicon Talmudicum col. 1780, 1781. Mihi aliquando in mentem venit, vocem Aegyptiacam deſcendere a ⲂⲈⲢ, quod auguror Aegyptiis ſonaſſe πλέκειν, *texere*, *contexere*. ⲂⲈⲢ certe dicitur *corbis*, videlicet *contexta*. Nam ex papyro varia ſupellex texebatur. In Tractatu Kelim cap. 17 apud *Buxtorfium* loc. cit. obſervatur: *Fiebant et ex papyro vaſa texta, inſtar corbium, quorum uſus fuit in vineis.* Eſſet igitur ⲠⲀⲂⲈⲢ, *planta ad texendum idonea.* Inde etiam Βάριν, navigii genus, probabiliter nomen accepiſſe, in illa voce iam obſervavi.

PATHROS, פַּתְרוֹס, Regio Aegypti, cuius mentio occurrit Geneſ. x. 14, Eſa. XI. 11, Ierem. XLIV, 1, 15, Ezech. XXIX. 14, XXX. 14. *Bochartus* ex ſitu locorum, qui cum *Pathros* coniunguntur, acute collegit, eo nomine deſignari *Thebaidem*, vel *Aegyptum ſuperiorem.* Et hanc viri doctiſſimi obſervationem, ipſum Aegyptiacum nomen *Pathros* egregie confirmat. Senſerunt id interpretes Alexandrini, in Aegypto ſcribentes. Itaque Ierem. XLIV. 1, et alibi nomen hoc פַּתְרוֹס, reddiderunt Παθούρης. Id enim, totidem literis, Coptice ſcriptum, ⲠⲀⲐⲞⲨⲢⲎⲤ, vel, quod eodem redit, ⲪⲀⲐⲞⲨⲢⲎⲤ, nihil aliud poteſt ſignificare, quam *regionem Meridiei*, id eſt, *Thebaidem*. Ita vocem hanc interpretatus ſum in Pantheo Aegyptiorum Lib. V cap. III § 5 (*p*).

ΠΑΤ-

(*p*) Scripſerat antea *Iablonſkius* Anmerkung vom Lande Pathros, quam obſervationem *I. I. Schmidt* inſeruit Geographo

ΠΑΥ'ΝΙ', PAYNI. Menfis Aegyptiorum, Iunio Romanorum fere refpondens. In Coptorum libris fcribitur ⲡⲁⲱⲛⲓ (*q*). Verofimile mihi fit, menfem hunc fic dictum fuiffe ab ⲡⲟⲩⲱⲓⲛⲓ, vel ⲱⲓⲛⲓ, *luce*, quod in antiquiffima dialecto Thebaidis efferebatur ⲡⲉⲓⲛ. Rationem tamen denominationis huius nondum perfpexi. Epigramma Graecum de ifto menfe, in Anthologia, ita canit, Lib. I cap. XCI,

Εὐκάρπου δὲ Παϋνὶ προάγγελός ἐςιν ὀπώρης.

Ex *Plutarcho* etiam de Ifide et Ofiride p. 362 conftat, menfe hoc Fefta celebrata fuiffe, quibus placentae coquebantur, afinum pro infigni habentes (*r*).

ΠΑΧΩ'Ν (*s*). Menfis Aegyptiorum, incidens, partem maximam, in Romanorum Maium. Videtur no-

pho fuo Biblico, Germanice edito: quod Cl. *Saxius* me monuit. Nomi *Phaturitis* five *Phathuritis* mentio eft apud *Plinium* lib. V cap. 9. Nihil huic cum nomine *Pathros* commune effe, *Mullerus* affirmat in Satura Obfervat. p. 187, 188, fed de origine vocis *Pathros* idem fentit, quod *Iablonskius*, monetque, Aegyptum fuperiorem ab Arabibus, *Abulfeda* et *Abulpharagio*, appellari *regionem auftralem*. Aliorum fententias de *Pathros* collegit et iudicavit, fuamque adiecit *Michaëlis* in Spicilegio Geogr. Hebr. exterae part. I p. 271—274.

(*q*) Thefaurus Epift. *La Crozianus* tom. III p. 134. Thebaice dicitur ⲡⲁⲱⲛⲉ. Vid. *Georgii* praefat. ad Fragm. Ioh. p. XXXVI.

(*r*) De feftis, menfe Payni in Aegypto celebratis, legendus *Iablonskius* in Mifcellaneis Berolinenfibus tom. VII p. 428—435.

(*s*) Nomen huius menfis *Plutarcho* de If. et Of. p. 99 et 101 reddendum, adeoque pro νυκτὸς legendum Παχῶντος, opinatus eft *Squirius*, fuaque in verfione Anglica expreffit p. 53.

nomen hoc traxiſſe a Χῶν, *Chon*, quomodo dictum fuiſſe in Aegypto Herculem, veteres tradunt. Vnde conſequitur, Παχὼν *menſem* ſignificare *Herculi conſecratum*. Obſtat tamen huic expoſitioni, quod in Coptorum libris nomen illius menſis, non ⲡⲁⲭⲱⲛ efferatur, verum ⲡⲁϣⲟⲛⲥ *Paſchons* (*t*). Suſpicatus aliquando ſum, antiquiſſimum menſis huius nomen apud Aegyptios fuiſſe ⲡⲁϧⲉⲙⲥ, quod tractu temporis, prae-

p. 53. In lapide antiquo apud *Gruterum* p. CCCXIV. 2, vocatur ΠΑΧωΝΙΑ, pro quo *Scaliger* et *Seldenus* ediderant ΠΑΧωΝ ΙΑ.

(*t*) Vide Theſ. Epiſt. *La Crozianum* tom. III p. 134. Eſt operae pretium, ut de nomine iſtius menſis duumviros eruditos, literasque Aegyptiacas non mediocriter doctos, diſputantes audiamus, *Mingarellium* et *Georgium*. Quorum quidem alter, in notis ad Aegyptiorum codd. reliq. p. CXC, obſervat, Graecos menſem vocaſſe Παχὼν, nomenque iſtud Memphitico ⲡⲁϣⲟⲛⲥ tantum reſpondere, quantum fieri poterat; Graecos, cum careant litera ϣ, eam reddere Χ; terminationem vero in ⲛⲥ Graeca in lingua non admitti; ea de cauſſa non Παχω'ης dixiſſe Graecos, ſed Παχών; Aegyptios vero noſtra aetate pronunciare *Beſcenes*, teſte doctiſſimo Praeſule *Borgia* in praefat. ad Acta S. Coluthi p. 58. Adiungit, *Tukium* ſcribere nomen Thebaice ⲡⲁⲭⲱⲛⲥ, Memphitice ⲡⲁϣⲱⲉⲩⲥ, ſed poſtremam hanc ſcripturam eſſe mendoſam pro ⲡⲁϣⲱⲛⲥ. Alter vero, in praefat. ad Fragm. Ioh. Thebaica p. XXXVIII—XLII, in contrariam partem diſſerit, exiſtimans, ⲡⲁⲭⲱⲛ eſſe purum putumque Memphitarum, non Graecorum nomen, ſed ⲡⲁϣⲟⲛⲥ Thebaicum. Quam ille ſententiam confirmat ex fragmento codicis Borgiani, quo continetur hiſtoria itineris, facti a diacono quodam ex urbe Alexandrina in Antiochenam. Illic Memphiticum ⲡⲁⲭⲱⲛ explicatur dialecto Thebaica ⲡⲁϣⲟⲛⲥ.

praesertim, ubi literarum Graecarum usus invaluit, corruptum fuerit, et in ⲡⲁϣⲟⲛⲥ abierit. Nam vox ⲡⲁϧⲉⲙⲥ, literis Graecis non usque quaque exprimi, sonusque, quem habet vox in sermone Aegyptio, recte et commode repraesentari potest. Esset vero ⲡⲁϧⲉⲙⲥ, *mensis spicarum*; nam ϧⲉⲙⲥ, *στάχυς*, *spica*, dicitur. Intelligeretur autem mensis, in quo spicae, quippe maturitatem iam consecutae, cum spe et laetitia conspiciuntur, et manum messoris exspectant. Parem esse rationem nominis אביב, mensis Hebraeorum, qui cum nostro Aprili convenit, censent viri eruditi. Vide *Leigh* Criticam Sacram in hac voce. In Aegypto vero messis plerumque mense Maio peragitur, quod observatum videbis in Pantheo nostro, Lib. II cap. III § 12. Ideoque ille merito ⲡⲁϧⲉⲙⲥ, *mensis spicarum*, appellari potuit. Confirmatur id, quod dixi, eleganti Epigrammate, quod in Anthologia Lib. I cap. XCI extat, et quo singulorum mensium Aegyptiorum virtutes et beneficia exponuntur. Ibi enim de *Pachon* legas,

Λήϊα δ' ἀνανθέντα Παχὼν δρεπάνοισι φυλάσσει.

Quod *Grotius* apud *Fabricium* in Menologio p. 25 ita carmine reddidit,

Iam matura Pachon *assignat falcibus arva.*

ΠΕ'ΛΤΗΣ, *Coracinus fluviatilis*, apud Athenaeum Lib. III p. 121 (*u*).

PEMPH-

(*u*) Verba *Athenaei* p. 468 ed. nov. sunt: *ὁ δὲ ποτάμιος Κορακῖνος, ὃν Πέλτην τινὲς καλοῦσιν, ὁ ἀπὸ τοῦ Νείλου, ὃν οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰδίως Ἡμίνηρον ὀνομάζουσιν, ὑποπίμελος κ. λ.* Eiusdem piscis meminisse *Fl. Iosephum* ac *Strabonem*, monet *Schweighaeuser* in notis p. 350. Tacent tamen

PEMPHTEMPHTAM. *Hierabotane.* *Apuleius* de Herbis cap. 3. Ea autem eſt *Verbenaca.* MSS. Codex Voſſianus habet *Verbenaca·licinia* cap. 10, 11. In eodem Codice MS., quem in Bibliotheca Lugdunenſi Batava evolvi, *Pempemtar.* Editio *Torini* habet *Pempſempte*, quae eſt plane lectio Appendicis *Dioſcoridis*, Lib. IV cap. 6, ubi extat Πεμψεμπτέ (*v*). *Kircherus* in Oedipo, Tom. III p. 73, exponit ⲡⲉⲙⲡⲧⲉⲙⲫϯ, quod vertit *donum Dei*; imperite omnino.

ΠΕΜΦΩ΄Σ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, quod *Eratoſthenes* in Catalogo, num. V, ſic interpretatur: ὅ ἐςιν Ἡρακλείδης. In notis ad hunc locum, apud *Vignolium* Chronolog. Sac. Tom. II p. 739, ſuſpicatus ſum pro Πεμφὼς legi oportere Σεμφώς. Nam id Ἡρακλείδην, id eſt, *ſobolem Herculis* ſignificat. Plura l. c. a me dicta ſunt.

ΠΕΝΘΕΑΤΤΡΙ΄Σ. Nomen regis Thebaeorum, cuius interpretationem nullam addidit *Eratoſthenes.* Non dubito, quin exponendum ſit ἱερεὺς τῆς Ἀφροδίτης. De numine Aegyptiaco ⲁⲑⲱⲣ, a Graecis dicto Ἀφροδίτης, ſupra [p. 20, 21] monui. ⲠⲓⲌⲟⲛⲧ autem eſt *Sacerdos* alicuius numinis, et quidem Sacerdotum *ſummus.* Legitur ea vox in verſione Coptica, Gen. XLI. 45, 54, XLVI. 20. Conferri poſſunt, quae dixi in *Vignolii* Chronol. Sacra tom. II p. 760, 761.

ΠΕΣΑΛΕ΄Μ, *Hyſſopus.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 30 [p. 453].

PE-

men ambo nomen Πέλτης; quod an ſit origine Aegyptiacum, non auſim affirmare.

(*v*) In editione *Saraceni* p. 466 legitur πεμφθενθάμ.

PETEPHRE, Πετεφρῆ, vel PENTEPHRE, Πεντεφρῆ. Ita Graeci interpretes nomen *Potiphera*, פּוֹטִיפֶרַע, Gen. XLI. 45, Sacerdotis Onienfis efferunt. *Alexander* Polyhiftor, apud *Eufebium* Praep. Evang. Lib. IX cap. 21, fcribit Πεντεφρῆ. Et fic etiam in hiftoria Afenethae, quam *Fabricius* Codici Apocrypho Vet. Teftamenti inferuit, Vol. II p. 85 et feqq., legitur. *On* eft *Heliopolis*, ubi fol fub nomine ϕϩн colebatur. Sacerdos igitur Onienfis erat *Sacerdos Solis*. Et id ipfum plane Πετεφρῆ, vel Πεντεφρῆ, Aegyptiis fignificabat. Videri eam in rem poteft Pantheon meum Lib. II cap. I § 8 (*w*).

PHIALA. Obfervatu digna funt haec *Plinii* verba Lib. V cap. 9: *Timaeus Mathematicus occultam protulit rationem*, incrementi Nili, *Phialam appellari fontem eius, mergique in cuniculos ipfum amnem vapore anhelantem fumidis cautibus, ubi conditur, verum fole per eos dies cominus facto, extrahi ardoris vi, et fufpenfum abundare; ac, ne devoretur, abfcondi. Id evenire a canis ortu, per introitum Solis in leonem, contra perpendiculum fontis fidere ftante, cum in eo tractu abfumantur umbrae.* Ex eo *Solinus* fua defcripfit, in compendium tale redacta, Polyhift. cap. XXXV edit. Grafferi: *Nonnulli affirmant*, *fontem* Nili, *qui Phiala vocatur, fiderum motibus excitari, extractumque radiis cadentibus coelefti igne fufpendi, non tamen fine certa legis difciplina, hoc eft lunis coeptantibus.* Quae *Timaeus*, et fi qui forte alii hac de re aliquid tradiderunt, ab Aegyptiis procul dubio accepere.

(*w*) Quae de nomine *Potipherae* fcripfit *Iablonskius* in Diff. VIII de Gofen § 4, repetiit *N. Barkey* in Symbolis Litterariis Haganis, Cl. II Fafc. 3, praemiffa differtatione *Bielii* de eodem Potiphera, adiectaque fua mantiffa, p. 445—480, ubi dubia quaedam, nec ea levioris ponderis, ety-

pere. Vnde non possum non suspicari, vocem *Phiala*, qua designari fontem Nili aiunt auctores citati, esse origine Aegyptiam. Est autem ϧⲁⲗ, et cum signo generis Masculi ⲫⲁⲗ, *Speculum*. Vide quae infra observabo in articulo *Sacal*. Nempe quia de Fonte Nili, cui nomen fuit *Phiala*, eadem narrantur, quae de celebri Puteo Syenaeo, quod in eo, die *Solstitii* aestivi, sol clarissimo splendore effulgeat, et totum veluti puteum tegat, potuit sane eleganter fons ille dici *Speculum*, subintellige solis. De lacu quodam Italiae tale quid observat *Servius* in *Virgilii* Aeneid. Lib. VII vs. 516, *Est nemus haud longe ab Aricia, in quo lacus est, qui Speculum Dianae dicitur.*

ΠΙ'ΡΩΜΙΣ. Vox est sine dubio Aegyptiaca, quam sic interpretatur *Herodotus* Lib. II cap. 143, Πίρωμις κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, καλὸς κἀγαθός. Re ipsa vox Aegyptia ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ significat *hominem*, eamque significationem ipsa *Herodoti* oratio satis probat. Quod vero Aegyptii id *Herodoto* interpretati fuerint, καλὸν κἀγαθὸν, *honestum et bonum*, id pro lusu aliquo etymologico habendum est. Nam ⲡⲓⲣⲏⲙⲏⲓ, *Piremei*, sane significat *facientem quod iustum est*. Hinc forte conflatam esse vocem ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ, sibi persuasit, qui *Herodoto* dixit, eam significare *honestum bonumque*. Vide Prolegomena mea ad Pantheon § XVIII p. XXXVIII (*x*).

POL,

etymologiae *Iablonskianae* obmoventur, attamen melior et certior in eius locum non substituitur.

(*x*) Ad eamdem sententiam accedunt *Valckenaerius* et *Wesselingius* not. ad *Herodotum* p. 173, 174. — Ex usu antiquissimo vocis ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ in urbe ipsa Thebarum, colligit *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XXV, XXVI, dialectum Memphiticam fuisse antiquiorem Sahidica sive Thebaica, qua deinde *homo* dicebatur ⲡⲓⲣⲱⲙⲉ aut ⲡⲉⲣⲱⲙⲉ.

POL, פּוֹל, *faba*. Legitur haec vox 2 Sam. XVII. 28, Ezech. IV. 9. Sufpicor, vocem effe Aegyptiacam; nam in Lexico Arabico Coptico Kircheriano p. 193 faba dicitur ⲠⲒⲀⲖⲒ, et ⲠⲒⲪⲈⲖⲒ, in quibus vocibus, uti in centenis aliis, ⲠⲒ eft tantum articulus mafculinus praefixus. Fabarum Aegyptiacarum faepius Iudaeorum Magiftri meminere. Vide *Guifii* notas in codicem Misnicum כלאים c. 1, p. 110, *Windetum* de ftatu vita functorum Sect. v p. 74, et *Schindleri* Lexicon, in voce פול col. 1428. In Berefchit Rabba ad illud Genef. XLV. 18, *Et dabo vobis* את טוב *Bonum terrae Aegypti*, fcribitur: *Bonum illud eft* faba *freffa, quae prodeft contra triftitiam, vel moerorem animi.* Obfervat id *Buxtorfius* in Lexico Talmudico voce גרס, col. 480. Forte Iudaei in Aegypto, ubi leguminibus, ac figillatim fabis, quae ipfis in deliciis illic fuiffe, fatis teftatur locus e Berefchit Rabba modo allatus, affueverant, nomen illius leguminis, fibi tam familiare et ufitatum, poftea retinuerunt. Et certe fabas Aegyptiacas in univerfum veteribus valde celebratas, caras, et iucundas fuiffe, multis modis probari poteft. Vide Prolegomena mea in Pantheon pag. CXXVIII (*y*).

POTIPHAR, Vir primariae inter Aegyptios dignitatis, et Satellitum regis Pharaonis Princeps, Genef. XXXIX. 1. Plura hic neque de ipfo, neque de munere eius addo. Illud tamen obfervatu indignum non eft, quod iam monuit *Pfeifferus*, in Dubiis Vexatis

(*y*) Conf. *O. Celfii* Hierobotanicon, part. I p. 106, 107. De Faba Aegyptia legantur *Diofcorides* lib. II cap. 128, et *Saracenus*, ad iftum locum p. 40, fcriptoresque alii, fupra in contextu ac notis, p. 108—110 et 113, iam indicati.

tis (z) ad Geneſ. XXXVII. 36, quodque *Maturinus Veyſſiere La Crozius*, vir rerum harum, ſi quisquam alius, peritiſſimus, magnopere probavit, nomen hoc, ſermone Aegyptiaco vetuſto, ſignificare *Patrem regis.* Nam ⲡⲓⲱⲧ, *Piot*, *patrem*, ⲫⲟⲩⲣⲟ vero, *Phuro*, vel dialecto Sahidica ⲫⲣ̄ⲣⲟ, *Pharro*, *regem* deſignat. Eſt igitur ⲡⲓⲱⲧ ⲫⲣ̄ⲣⲟ, *pater regis.* Fuiſſe hanc magnam in gente Aegyptiorum dignitatem, ex iis patet, quae Ioſephus patri ſuo Iacobo de ſe praedicat, Gen. XLV. 8, *Deus conſtituit me patrem Pharaonis.* Poteſtque obſervari, locutionem hanc gentibus, ad Orientem poſitis, valde fuiſſe frequentem, ſive ea deſignaretur dignitas quaedam ex eminentioribus, ſive, honoris tantum cauſa, viri de republica bene meriti titulo hoc compellarentur. In Apocrypho libro Eſther cap. XIII, 6, Artaxerxes Perſarum rex ita de Hamane ſcribit, ὑπὸ Ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καὶ δευτέρου πατρὸς ἡμῶν. Vbi videntur quaedam excidiſſe, quae illuſtrari poſſunt ex cap. XVI. 11, ubi haec ita habentur: ἔτυχεν (Ἀμὰν) φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥςε ἀναγορεύεσθαι ἡμῶν πατέρα, καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων τὸ δεύτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου πρόσωπον διατελεῖν. Ita quoque 1 Maccab. XI. 32, Demetrius Syriae rex, Laſtheni, uni ex ducibus ſuis bellicis, hunc in modum ſcribit, Βασιλεὺς Δημήτριος Λασθένει τῷ πατρὶ χαίρειν. Saracenorum porro Imperatores, ſive Chalifas, praecipuos regni ſui adminiſtros, quos Vizirios vocant, nuncupaſſe etiam *patres* ſuos, ex *Elmacino* colligi poteſt in vita Haronis p. 112. Vide etiam Carpenteriana, p. 248, *Herbelotii* Bibliothecam Orientalem, artic. ATABECK, l'Hiſtoire des revolutions de l'Empire des Arabes par Mr. *de Marigny*, Tom. 1 p. 150, Hiſto-

(z) Operum Phil. tom. 1 p. 90, 91.

Hiſtoriam vitae Tamerlanis, ex Perſico in Gallicum ſermonem converſam, Tom. III p. 221, les Voyages de *Chardin* Tom. I p. 50.

PSONTHOMPHANECH, vel PSOTHOMPHANECH, quae poſterior vocis huius vexatiſſimae ſcriptio omnium maxime mihi placet, Graece Ψονθομφανὴχ et Ψοθομφανὴχ. Norunt omnes, hoc eſſe nomen Aegyptiacum, quod rex Aegypti Ioſepho, iſtius regionis liberatori et conſervatori, ad eum honorandum impoſuit. Rem ita narrat Moſes Gen. XLI. 45, *vocavit autem Pharao nomen Ioſephi* צָפְנַת פַּעְנֵחַ, *Zaphnath Paneach;* quod novum Ioſephi nomen Alexandrini interpretes expreſſerunt Ψονθομφανὴχ vel Ψοθομφανὴχ. Explicationem nominis Aegyptiaci Scriptor Sacer non adiecit; verum illam poſteris coniiciendam reliquit. Vt et ego, quid de hoc nomine πολυθρυλλήτῳ cenſeam, nunc exponam, in anteceſſum obſervabo, quod tamen neminem fugit, duplicem eſſe huius vocabuli ſcripturam, a ſe invicem diſcrepantem, unam in Codice Hebraico, alteram in Graeca Alexandrinorum interpretatione, cum huc usque lis non compoſita ſit, quaenam merito ſuo debeat praeferri. De utraque primum ſigillatim dicam, et deinde exponam, utram ſequendam nobis eſſe potiſſimum opiner.

Hebraicus textus vocabulum ſic repraeſentat צָפְנַת פַּעְנֵחַ, *Zaphnath Paneach*, in cuius explicatione omnes, qui ſcripturam hanc tuentur, minime conſentiunt. Iudaei antiquiores, Paraphraſtes Chaldaicus Onkelos et *Fl. Ioſephus* [Lib. II Antiq. cap. 6 § 1], qui eodem circiter tempore floruerunt, etiam veteres Chriſtiani interpretes, Syrus et Arabs, nec non Commentatores celebriores, *Chryſoſtomus* (*a*), *Theodore-*

(*a*) Ψονθομφανὴχ ab eo explicatur τῶν κρυπτῶν γνῶσις. tom. IV p. 606 ed. Montfauc.

retus (*b*) et alii, exponunt nomen de *eo*, *qui abscondita novit*, atque Graece illud interpretantur τῶν κρυπτῶν εὑρετὴν, ut est apud *Fl. Iosephum*, vel ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον, quod aliis (*c*) placet. Quo etiam spectat, quod *Philo Iudaeus* (*d*) ait, nomen hoc significare ὀνειροκρίτην. Eorum sententiae ex Criticorum ordine permulti quidem suum adiiciunt calculum, interque eos doctissimus *Vitringa*, Observat. Sacr. Lib. I, dissert. I cap. 6 § 11, quamvis vel eapropter merito suspecta sit, quod vocabulum, haud dubie Aegyptiacum, ex peregrino sive Hebraico sermone explicetur. Aegyptios enim diversam habuisse linguam ab Hebraica, res ipsa docet, testatur quoque Sacer Codex. Quod inficias *Bochartus* ire non potuit, Geogr. Sacr. Lib. I cap. 15, etsi persuasum habens, multum inter utramque linguam intercedere affinitatis; quod vehementius multo urget in responsionibus ad obiectiones *Salmasii*, nuperrimae editioni subiunctis. Praeiisse hic *Bocharto* aliisque ὁμοψήφοις videtur *Hieronymus*, qui in Esaiam Lib. VII col. 186 ita commentatur: *Lingua Chananitis media est inter Aegyptiam et Hebraeam.* Affinitas vero illa haud magna est, neque maior, quam quae linguam Aegyptiam cum alia qua-

(*b*) Tom. I p. 106 ed. Schulzii, ad quaestionem de interpretatione nominis Ψομιθὸμ Φαμνὲχ, sic enim illic legitur, respondet *Theodoretus*, τῶν ἀποῤῥήτων ἑρμηνευτὴν αὐτὸν κέκληκεν, ὡς τοὺς ὀνείρους διασαφήσαντα.

(*c*) Conf. *Origenis* Hexapla tom. I p. 48, et *Bernardum* ad *Fl. Iosephi* l. c.

(*d*) Scribit *Philo* in libro de Iosepho, tom. II p. 58, Μετονομάζει δὲ αὐτὸν, Pharao Iosephum, ἀπὸ τῆς ὀνειροκριτικῆς, ἐγχωρίῳ γλώττῃ προσαγορεύσας. Alibi tamen, agens de nominum mutatione, tom. I p. 592, ait, Ἑρμηνεύεται οὖν, Ψονθομφανὴχ, ἀποκρίσει στόμα κρίνον. Legendum esse, ἐν ἀποκρύψει στόμα ἀποκρινόμενον, levis est coniectura *Mangeii*; pauca alia de nomine peregrino addentis, sed centies ab aliis dicta.

quacumque coniungit. Hebraicam adeoque ab Aegyptia diverſam merito agnoſcit *Origenes* Lib. III contra Celſum pag. 115 [451]. Cum autem Hebraei per plura ſecula in Aegypto commorati ſint, mirum nihil eſt, Aegyptios voces quasdam Hebraeorum ex quotidiano cum ipſis commercio deinde retinuiſſe, et vicisſim Iudaeos vocabula quaedam accepiſſe ab Aegyptiis, et ſecum aſportaſſe in Canaanem, ita tamen, ut neque Aegyptii, neque Hebraei idcirco cenſeri debeant ſuam mutaſſe linguam; quod recte monet Leusdenius in Iona illuſtrato pag. 129 (*e*). Vide *Pfeifferum* in Dubiis Vexatis, et in peculiari de hoc nomine Exercitatione (*f*). Alii igitur צפנת פענח ex ſermone Coptico, et certe rectius, interpretari moliebantur. Voces iſtas Hebraeas Aegyptiis ſonaſſe ϣⲉⲛⲫⲁⲧ ⲡⲥⲱⲛϩ, et ſignificaſſe *relaxationem vitae*, putabat clariſſimus *Aegid. Gutbier*, teſte *Pfeiffero* in Exercit. cit. § 23 [p. 571]. Sed profecto illa expoſitio neque notitiam aliquam ſermonis Coptici prodit, neque commodum ſenſum ſuppeditat, neque confutatione uberiori digna eſt. Attamen haud melior eſt ulla ex parte opinio, quam huic ſubſtituit nobisque offert ipſe *Pfeifferus* § 32 et ſeqq. [p. 573, 574]. Putat vocabula He-

(*e*) Magnopere falli, qui linguam Aegyptiacam Hebraeae cognatam aut ſororiam putant, iudicat *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2129. Nec aliter exiſtimat *Georgius* in praef. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XLII, XLIII, qui tamen ipſe in notis multa paſſim memorat vocabula Aegyptiaca, quorum origo quaerenda in dialecto Hebraica. Ex multis aliis unum adiungo *Renaudotium* in Diſſert. II de origine literarum Graecarum, inſerta Commentariorum Acad. R. Inſcript. tom. II, qui et affinitatem linguae Hebraeae Aegyptiacaeque nullam eſſe affirmat, et pariter negat, hoc Ioſephi nomen ex Hebraea poſſe explicari, p. 255, 256.

(*f*) Oper. Philol. tom. I p. 98—102 et p. 564—574.

Hebraica non fuiſſe diverſa ab Aegyptiacis ϣⲟⲡⲛⲁⲧ ⲡⲁⲛⲥⲭⲁ, quorum prius ſignificaret *deſiderata, quaeſita nec inventa*, poſterius *doctorem* vel *indicem;* ut adeo Ioſephus dictus eſſet *Index rerum deſideratarum, quas omnes anxie quaerebant, ſed nemo invenire poterat.* Monet, ſic tot interpretibus ſuum conſtare honorem, aſſerique lectionem Hebraicam. Quomodo deinde originationem iſtam comprobare annitatur, apud ipſum legi malim. Sed nondum ille prima ſermonis Coptici rudimenta tenebat, vir ceteroquin laude ſua non defraudandus; alioquin enim haec excidere calamo eius non potuiſſent. Verſionem hanc verborum nemo poterit tueri. Etenim nec ϣⲟⲡⲛⲁⲧ, nec ⲡⲁⲛⲥⲭⲁ aliquid Aegyptiis ſignificant, multo minus id, quod volebat *Pfeifferus.* Illum tamen ſecutus fuit *C. G. Blumberg* in praefatione ad Fundamenta Linguae Copticae pag. 22, ubi in margine exemplaris ſui haec verba manu ſua *La Crozius* meus adſcripſerat: *Lapponice forte; certe Coptice hae voces nihil ſignificant.* Si omnino genuina ſit ſcriptura, quam Codex Hebraicus praefert, poterit ex illa ſatis commode exſculpi vocabulum Aegyptiacum. Namque ϫⲱϥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉ̀ⲛⲉϩ. *Sophente Panech,* ut nos pronuntiamus illas literas, ſignificabit *caput mundi,* vel *ſeculi.* Et hoc certe aut parum aut omnino non recedit a literis Hebraicis צָפְנַת פַּעְנֵחַ. Clariſſimus autem *La Crozius* exiſtimabat easdem voces optime literis Aegyptiacis ſic exprimi, ϫⲱϥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲱⲛϧ, *Caput vitae,* a quo nempe vita et conſervatio derivetur.

Ab illa ſcriptura differt ea, quam LXX Seniores nobis reliquerunt, qui proinde aut in ſuis Codicibus Hebraicis aliter legerunt, ac nos hodie legimus, aut gravibus de cauſis lectionem Codicis Hebraici inveteratam commutandam eſſe iudicarunt. Sed nec omnes τῶν LXX codi-

dices scripti in efferendo hoc vocabulo conspirant, uti ex editionibus recentissimis et accuratissimis, et virorum eruditorum annotationibus intelligi potest. Similis differentia observari etiam potest apud scriptores vetustos, Iudaeos et Christianos, qui haec ex LXX Interpretibus adducunt. Plurima huc spectantia congessit eruditus vir *Ed. Bernardus* in notis ad Iosephi Antiq. Lib. II cap. 6 § 1 (*g*). Quae omnia ubi curate expendo, videor mihi satis certo colligere, antiquissima et optima exemplaria legisse, vel Ψουθομφανὴχ, vel Ψοθομφανὴχ, quam postremam lectionem opinor antiquiorem, etsi prior communior sit, atque plurima exemplaria insederit. Nec illius interpretatio diu quaerenda erit, etsi a multis infeliciter tentata. *Kircherus*, in quo semper plus inest ostentationis, quam solidae eruditionis, in Prodromo Coptico cap. v crededere nos iubet, ⲯⲟⲛⲧⲟⲛ Aegyptiis significare *futura*, et ⲡⲁⲛⲓⲕ *augurem* vel *vatem*, idque viris magni nominis, *Bocharto*, *Hottingero*, *Waltono*, *Castello* aliisque, quorum *Pfeifferus* meminit, re ipsa persuasit, cum tamen vocabula illa nonnisi e cerebro *Kircheri* in lucem prodierint. Quando porro in Scala Coptico-Arabica *Kircheri* ⲡⲓⲍⲧⲟⲛ ⲡⲁⲛⲓⲭⲁ Arabice exponitur *augur*, vel *indicans revelata*, illa non credenda est explicatio vocis Aegyptiacae. Sed auctor, quisquis est, vocem hanc in libro Geneseos repertam, et corrupte quidem expressam, sibi autem omnino non intellectam, ex communi opinione interpretatus est, quae Iudaeorum magistris in acceptis ferenda est, nec originem habet in sermone Aegyptiaco, verum Hebraico,

(*g*) In Chronico Paschali sive Alexandrino p. ϟϛ dicuntur Aegyptii Mosem appellasse Ψομ-Θομ-Φαν-Χθὴ, ὃ ἑρμηνεύεται, ᾧ ἀπεκαλύφθη μέλλον. Corruptum magis legitur nomen peregrinum in nova versione Graeca Pentateuchi e codice Veneto, Σαφναθηνπαχνέχαν.

co, ex quo vocis Aegyptiacae originatio petenda non erat. Si vera eſt lectio, quam praeferunt LXX Interpretes, Ψουθομφανὴχ vel Ψοθομφανὴχ, haud dubie vera etiam eſt vocabuli huius interpretatio, quam *Hieronymus* iam pridem nobis ſuggeſſit. Ita autem ille in Quaeſtionibus Hebraicis col. 542: *Interpretatur ergo ſermone Aegyptio ſaphanet phane, ſive, ut* LXX *transferre voluerunt*, Ψοντομφανὴχ, ſalvator mundi, *eo quod orbem terrae ab excidio imminente famis liberavit.* Iterum in libro de nominibus Hebraicis, voce *ſomtomphanech: Ab Aegyptiis didicimus, quod in lingua eorum (ſaphanet phane, aut potius Graecum* Ψοντομφανὴχ) *reſonet* Salvator mundi. Quae interpretatio ipſum Textum verſionis Latinae Vulgatae (*h*) occupavit, quippe in qua ita nunc legitur: *Vertitque nomen eius, et vocavit eum lingua Aegyptiaca*, Salvatorem mundi. Tantopere igitur hanc expoſitionem *Hieronymus* probavit. Ex eo eamdem repetunt *Iſidorus* Etymol. Lib. VII cap. 7, et *Petrus Scholaſticus.* Neque Graecis ea interpretatio ignota fuit: in Octateucho namque Graeco Oxonienſi MS. apud *Bernardum* loco cit. legitur Ψομθομφανὴχ, ὅ ἐςι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Quinimo in Pentateucho quodam Arabico, vocem hanc, in margine, ritu Coptico Ψομθομφανὴχ ſcriptam reperiit *Bernardus*, addita hac interpretatione Arabica; *Servator mundi.* Et hoc certe vox illa, uti a LXX Interpretibus effertur, ſonat. Nam Ψοθομφανὴχ, vel Copticis literis expreſſum, ⲠⲤⲰⲦⲘⲪⲈⲚⲈϨ, ſicut laudatus *Bernardus* recte monuit; ſignificat *ſalutem ſeculi.* ⲤⲰⲦ enim, σώζειν, vox eſt Coptis frequen-

(*h*) *Pſonthomphanech* ſervavit Verſio Latina antiqua, ſed *Salvator mundi* eſt in recentiori. Conf. *Sabatier* ad Geneſ. XLI. 45. Vltimum *Amama* graviter reprehendebat in interprete Latino, haud infeliciter defenſo ab *Ioachimo de Azevedo* in libro apologetico pro Vulgata Bibliorum Latina editione (Oliſipone a. 1792) p. 47, 48.

quentissima. ⲡⲥⲱⲧ notat et σωτηρίαν et σωτῆρα. ⲫⲉⲛⲉϩ vox pariter oppido trita αἰῶνα designat. Est igitur ⲡⲥⲱⲧ ⲙ̀ⲫⲉⲛⲉϩ, ut *Bernardus* aiebat, *salus seculi*, sive *Salvator mundi*. Qua originatione nihil verius dici potest, quamque esse genuinam, facile concedent, qui huiusmodi deliciis capiuntur (*i*). Grae-

(*i*) Sententiam *Iablonskii* ex omnibus verisimillimam iudicavit *Michaëlis*, cum in Bibliotheca Orientali, tom. IX p. 206, tum in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2129. Sequitur eamdem *Scholtzius* in Repertor. für Bibl. und Morgenl. Litteratur, XIII[r] Theil z. 20. Diu ante pro hac vocis interpretatione propugnaverat *Ludovicus Picques*, vir supra vulgus suique ordinis homines eruditus, in epistolis, quas edidit *C. S. Iordan*, in Historia Vitae *La Crozii* p. 289—303. *Picquesio* tamen pauca opposuit *Th. Eduardus* in Commercio Literario, quod *Wincklerus* Opusculis Longueruenis adiecit, p. 288. Ab iis omnibus multum abiit *Forsterus* in Mantissis Aegyptiacis p. 101—110, existimans, nomen Iosephi Aegyptiacum fuisse ⲥⲁϧ—ⲡⲛⲟⲩϯ ⲡⲁ—ⲉⲛⲉϩ—ϩϧ, *sach-pnouti pa-eneh-ich*, ut significaretur *scriba Divinus spiritus aeterni*, vel *pertinens*, *spectans*, *ad spiritum aeternum*. Si vero alia vox Aegyptiaca in isto nomine usurpata fuerit, putat interpretationem hanc fore, ⲥⲁⲃⲉ—ⲛ̀ⲛⲟⲩϯ ⲡⲁ—ⲉⲛⲉϩ—ϩϧ, *sabe-nouti pa-eneh-ich*, quibus verbis designaretur *sapiens Divinus aeterni spiritus*. Cui explicationi haud parum roboris accedere autumat ex ipsis Pharaonis verbis Gen. XLI. 38, 39. Addit *Forsterus*, nomen ab interpretibus Alexandrinis expressum esse Ψονθομφανὴχ, cum probe nossent verum significatum vocum Aegyptiarum, at titulum ⲥⲁϧ Iosepho, totius Aegypti proregi, non satis honorificum crederent, eaque de caussa adderent ⲡ—ϩⲟⲛⲧ, vel, coalescente scilicet ⲡ articulo et sequente ϩ, ⲫⲟⲛⲧ, et adeo Iosephum, ut ipsius honori consulerent, appellarent ⲡϩⲟⲛⲧ ⲙ̀ⲫⲁ ⲉⲛⲉϩ ϩϧ, *summum sacerdotem spiritus aeterni*; quod non aliter Graecus

Graece dici posset Σωτὴρ τῆς οἰκουμένης, quo honorifico cognomine Imperatores quosdam Romanos vocatos novimus. Consule *Spanhemii* Commentarium Gallicum in *Iuliani* Caesares p. 276. Tartari summum gentis suae Principem solent appellare *Imperatorem seculi.* Vide la Vie de Tamerlan Tom. 1 p. 203. Non dubito, quin haec dicta magis mereantur assensum, quam quae de isto nomine scripsit *Le Moyne* in notis ad Varia Sacra pag. 132, 133.

Ex his, quae modo ad illustrandam lectionem τῶν LXX adduxi, iam satis colligitur, me hanc ipsorum lectionem praeferre scripturae hodierni Codicis Hebraici. Quamvis non nesciam, multos fore, qui religioni sibi ducant a lectione Codicis Masorethici discedere, me tamen, ut hoc quidem in loco eam deserendam esse censuerim, rationes permoverunt nec paucae, nec leves. Nam 1) dubio locus vix est, quin, quod supra iam verbo tetigi, LXX Seniores, cum scripserunt Ψοθομφανὴχ, aut vocabulum hoc ita in suis codicibus Hebraicis legerint, aut a lectione ibi reperta propter graves rationes discesserint. Ipsos vero in versione sua ita scripsisse, ut nos hodie in illa legimus, non facile negabit, qui meminerit, *Iosephum* aliosque veteris aevi scriptores vocem hanc non aliter scriptam in suis codicibus reperisse. 2) Ex supra adductis liquido constat, scripturam Codicis Hebraici sensum nullum fundere satis commodum, qui ex sermone Aegyptiaco derivari possit, vocem vero illam, uti a τοῖς LXX repraesentatur, esse vere Aegyptiacam, intellectu facilem, Iosepho praeterea et historiae illius temporis perquam accommodatam. Diximus quidem צָפְנַת פַּעְנֵחַ posse

fere

cus scribere potuit vel enunciare, quam Φονθομφανήχ. Nam quod plerique codices habeant Ψ loco Φ in vocis initio, id vitium credit *Forsterus*, ex nimia affinitate utriusque literae ortum. Ista interpretatio, prorsus nova et satis acuta, si modo vera, probata est a *Dathio* ac paucis aliis.

fere ſine ulla mutatione ſic exprimi, ϫⲱϥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲛⲉϩ, *Caput ſeculi*; ſed cognomen hoc habet, quod auribus meis ingratum videatur. Etſi *Ioſephus* προςασίαν Aegypti a rege accepiſſet, ut *Philo* loquitur in libro de Ioſepho p. 561, vere tamen *caput regni* dici non potuit. Quantum hoc cognomen ad gloriam Ioſephi adieciſſet, tantumdem auctoritati et honori Pharaonis derogaſſet. At quodnam poterat aptius cognomen Ioſepho imponi, praeter hoc, *Salvator mundi*, quod et veriſſimum eſt et omnibus deſideratiſſimum. Ipſe Servator monuit Luc. XXII. 25, nomen εὐεργέτου Regibus ac Principibus in deliciis eſſe, quod et hiſtoria omnis antiqua ſatis confirmat; ſed illo cognomine eſt multo magnificentius illud σωτῆρος τοῦ αἰῶνος. 3) Res ipſa docet, alterius linguae vocabula in lingua altera non ita facile exprimi poſſe. Inprimis lingua Hebraica minus apta eſt ſonis omnibus accurate reddendis. Quare mirum non eſt, ſi vox Aegyptiaca literis Hebraicis non adeo feliciter exprimi ac repraeſentari potuerit, quam id a Graecis factum eſſe videmus. 4) Quod ſi autem dicamus, illud ipſum nomen a Moſe non ita ſcriptum eſſe, uti hodie in codicibus Hebraicis legimus, nullam ſic Codici S. iniuriam inferemus. Vnius literae transpoſitio lectionem Hebraicam cum ſcriptura Graeca optime conciliabit. Scribe pro צפנת פענח, פצנת פענח, vel, ſi adhuc unicam literam inferere velis, פצתנת פענח, et habebis ipſiſſimam ſcripturam τῶν LXX Interpretum. Nec mirum eſt, vocem hanc potuiſſe corrumpi, cum ſit peregrina, et a nullo Hebraeorum intellecta. Neque etiam ad integritatem Codicis Sacri facit, ut vox haec Aegyptiaca, Iudaeis lecta quidem, ſed non intellecta, accurate expreſſa legatur (*k*). 5) Quicquid

(*k*) „Iudaei autem non videntur recte aſſecutos [*aſſecuti*] eſſe vix ullos in Bibliis exoticorum Nominum ſonos; cum

quid ſit, ſive hodierna Codicis Hebraei lectio antiquior fuerit, ſive minus, agitur hic de ſcriptione et pronunciatione vocis Aegyptiacae, quae Hebraeis peregrina erat, et a diverſis diverſo modo enunciari poterat. Interpretes Alexandrini, qui ad traditionem veterum Hebraeorum, de hoc vocabulo, ſibi, ut opinor, non ignotam, addiderant cognitionem linguae ac rerum Aegypti, quam verſio eorum ubique ſpirat, ſcribebant in Aegypto, ad manus habebant monumenta Aegyptiorum, Aegyptios conſulere poterant, et, ut mihi perſuaſum eſt, in ſimilibus occaſionibus omnino conſulebant. Cum ipſorum ſcriptura conſpirat exacte explicatio, quam ab Aegyptiis acceperat *Hieronymus*, et illam nunc lingua Aegyptiaca egregie confirmat. Item illa explicatio hiſtoriae Ioſephi tam bene convenit, ut nihil poſſit magis. Quid amplius deſideret aequus iudex? Aequum tamen eſt, ut unusquisque ſuum iudicium ſequatur (*l*).

ΠΤΙ-

cum pleraque *Chaldaica* et *Perſica* et reliqua *exotica*, non ſecundum orthographiam, ſed ſecundum receptum ſuo tempore vulgarem ſonum, eumque corruptum, in Bibliis dederint; idque quia non ex libris et ſcriptis talia hauſerunt, ſed tantum auditu, ex vulgi ore, ea acceperunt: quod idem fecere Graeci et ſcriptores omnes. — Et ſi primi Hiſtoriarum auctores vix recte aſſecuti ſunt talium exoticorum Nominum veros ſonos, quómodo poſt tantum temporis defluxum potuerint S. Bibliorum Punctatores talium omnium, in variis linguis, veros ſonos nobis poſteris exhibere? In hiſce enim Nominibus Biblicis duplex fuit difficultas; primo in Conſonantium ſcriptione in ipſis Autographis, deinde in Vocalium adſcriptione a Punctatoribus. Et tamen ſaepe miratus ſum eorum peritiam et diligentiam, quod ſcilicet in exoticis *Appellativis* fere ſemper aſſecuti fuerint veritatem punctationis, et quod in *Propriis* plerumque tam prope acceſſerint ad eam, nec longius aberraverint." Verba ſunt *Thomae Hyde*, in Hiſt. Rel. vet. Perſarum p. 63, 64.

(*l*) Ampliſſimus *Iablonskii* excurſus de nomine Ioſephi Aegyptiaco abunde docet, erraſſe *Forſterum*, cum ſcriberet l. c.

„ p. 101,

ΠΤΙ'ΜΥΡΙΣ. Ita Aegyptii sermone suo illam partem regionis suae, quam Graeci *Delta* vocant, appellasse, auctor est *Ephorus* (*m*), apud *Stephanum Byzantinum* in voce Δέλτα, qui scribit: Δέλτα, πόλις πρὸς τῇ Συρίᾳ, καὶ νῆσος Αἰγύπτου· ὡς Ἔφορος, κατ' Αἰγυπτίους καλουμένη Πτίμυρις, ἀπὸ τῆς τοῦ σχήματος ὁμοιότητος. *Holstenius* in notis auguratur: *Forte legendum* πύραμις, *nisi sequentia tantum ad Delta referri velis.* Quod etsi verum esset, tamen posset legi πύραμις, quoniam eadem est et τοῦ Δέλτα, et *Pyramidis* figura. Quod Graeci propter figuram Δέλτα vocant, propter eamdem figuram Aegyptii πύραμιν omnino vocare potuerunt. Ego coniecturae huic sane ingeniosae magnopere faverem, si illa aliunde confirmari posset, et nisi linguae Aegyptiacae usus alio nos dirigeret. Πτίμῦρις non adeo nomen fuit terrae, quam Nilus cursu suo diviso eum in modum circumfluit, ut Graeci *Delta* speciem praebeat, quam potius ipsius Nili, in quantum huic Aegypti parti beneficium istud praestat. Nempe ⲙⲟⲣ et ⲙⲏⲣ est *cingere*, atque solet plerumque de *cingulo* accipi, quo quis semet ipsum *cingit.* Vide versionem Copticam Ioh. XIII. 4. 5, XXI. 18, quamvis etiam ad alias res transferri possit, et transferatur, Matth. XIII. 30. Qua de re dixit plura auctor MS. Commentarii Mystici in Literas Alphabeti Graeci p. m. 51. Quo posito, facile

p. 101, „Maxima huius rei [interpretandi idem illud nomen] difficultas deterruit etiam doctissimum virum *P. E. Iablonski*, qui nunquam tentavit hoc nomen explicare; etsi hic Vir summa notus modestia plus sciret in hoc litterarum genere, quam plures scioli, qui saepiuscule tentarunt idem explicatum dare."

(*m*) Praeter *Ephorum*, quantum nunc recordor, nemo de veteribus unus meminit nominis Πτίμυρις. Is tamen videtur testis pergravis et valde idoneus, ἀνὴρ ἄξιος μνήμης, ut scribit *Strabo* lib. XIII p. 924.

le intelligitur, ⲡⲧⲙⲟⲣ, vel ⲡⲧⲙⲏⲣ, vel etiam ⲡⲧⲙⲟⲩⲣ dici Nilum (*n*) quasi *cingentem cingulo*, quod hanc Aegypti partem totam circumdat, et, circumfluendo, insulam efficit. Schol. *Germanici* in Phaenomena *Aratea* p. 111, 112: *Quidam dicunt, Deltoton Aegypti esse effigiem stellis figuratam in tribus angulis, i. e. trigono, et Nilum talem ambitum facere.* Vide inprimis *Eratosthenis* Catasterismos p. 7 edit. Oxon. Graeci id ipsum de Nilo observant, sed verbis paulo aliis exprimunt. Eo haud dubie respexit *Isocrates* in Busiridis laudatione, quando Aegyptum nobis repraesentat p. 530 [p. 159, 160] ut *ἀθανάτῳ τείχει τῷ* Νείλῳ *τετειχισμένην, ὃς οὐ μόνον φυλακὴν, ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἱκανὴν αὐτῇ παρέχειν πέφυκεν.* Quae ad totam quidem Aegyptum pertinent, sed inprimis tamen ad Delta, illam Aegypti partem, quam Nilus totus, maris ad instar, alluit et circumdat. Id dicendum quoque est de iis, quae ibidem sequuntur: *κύκλῳ γὰρ (ὁ ποταμὸς) αὐτὴν περιέχων, καὶ πᾶσαν διαῤῥέων, πολλὴν αὐτοῖς εὐπορίαν πεποίηκεν.* En, veluti ad verbum Graece reddidit, quod Aegyptii ⲡⲧⲙⲟⲣ dixerant. Etsi autem, uti ex allatis colligere est, ⲡⲧⲙⲟⲣ vel ⲡⲧⲙⲟⲩⲣ proprie nomen sit Nili fluvii, qui flumine suo, tanquam muro, Delta circumdat, potuit tamen per metonymiam nomen illud etiam indi terrae, quae a Nilo circumvallata est. Scimus tamen illam Aegypti partem, quam Graeci, a figura, Delta appellant, simili de causa ab Aegyptiis dictam fuisse *Rib*, quod exponitur *pyrum*, cuius speciem regio illa refert. Vide sis, quae in articulo illo dicentur. Ad ⲡⲧⲙⲟⲩⲣ ut redeam, videtur idem Hebraeis significasse

(*n*) Dicta in compendium redegit repetiitque *Scholtzius* in Repert. für B. u. M. Litt. XIII^r Th. z. 21.

casse מָצוֹר i. e., *munitus locus.* Observat autem *Bochartus*, Geog. Sac. Part. I Lib. IV cap. 24, hoc nomine in Scriptura S. aliquoties Aegyptum intelligi. Exempla profert 2 Reg. XIX. 24, *siccabo planta pedum meorum omnes rivos Masor*, ubi in Hebraico est כֹּל יְאֹרֵי מָצוֹר, Esa. XIX. 6, *Et siccabuntur fluvii* מָצוֹר, Mich. VII. 12, *Et a Masor usque ad fluvium* scilicet Euphratem. In duobus prioribus locis *Masor* s. *Matzor* aperte aut Nilum fluvium, aut τὸ Delta regionem designat (*o*). Quamobrem *Bocharto* facile assentior, מָצוֹר exponenti *locum munitum*, i. e., illam Aegypti partem, quae est τῷ Νείλῳ τετειχισμένη, quamvis vir eruditus addat, fieri posse etiam, ut Aegyptus *Matzor* dicta sit ab *angustia.* Tum nomen hoc magis conveniret Aegypto superiori. Sed quae modo monuimus de locis S. Scripturae, a *Bocharto* prolatis, dubium vix relinquent, quin illo vocabulo Delta potissimum designatum fuerit.

ΠΥΡΑΜΙ'Σ, PYRAMIS. Nomen est, quod Aegyptii imposuerunt molibus illis stupendis, quas, qui Aegyptum adeunt, etiam hodie, non sine admiratione intueri possunt, quaeque sunt monumenta, uti totius mundi antiquissima, ita laboriosae Aegyptiorum indolis, et potentiae ac magnitudinis regum illius terrae, certissima. Non id mihi nunc negotii datum esse puto, ut situm, figuram, magnitudinem, usum, et quicquid *Pyramides* celebres reddit, multis explicem. Cui enim hoc ignotum est? Extant descriptiones prolixae et veterum et recentiorum, qui admiranda haec magnificentiae Aegyptiacae monumenta oculis suis subie-

(*o*) De locis V. T. supra citatis aliisque monuit nonnulla *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1542.

iecerunt, et quaecumque memoratu digna iudicassent, in usum aliorum in commentarios retulerunt (*p*). De ratione nominis hic tantum mihi agendum est. Non moror explicationes huius vocabuli Graecas, qualis est *Stephani Byzantii* et auctoris Etymologici M., qui nomen *Pyramidis* deducunt ἀπὸ τοῦ πυροῦ, *a tritico*, in Pyramidibus tanquam horreis coacervato; quod pro mero figmento, mea quidem sententia, recte habet *Holstenius* in notis ad *Stephanum*. Miror proinde, hanc vocis originem approbatam fuisse a *Vossio* in Etymologico L. L. et viris doctis aliis. Paulo verosimilius alii nomen hoc derivant ἀπὸ τοῦ πυρὸς, *ab igne*, cuius etymologiae hanc, nec spernendam, rationem reddunt, esse nempe vocem desumtam ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος αὐτῇ σχήματος, πλατέος κάτωθεν ὄντος, καὶ εἰς ὀξὺ λήγοντος, ὅ ἐστι φλογὶ ἀναφερομένῃ (ita recte *Sylburgius*) ἐοικός. τοιοῦτος δὲ ὁ πύργος. Haec sunt Etymologi verba. Schol. *Horatii* in Carm. Lib. III Od. ult. p. 211: *Pyramides proprie regum Aegyptiorum sepulchra sunt, ingenti mole constructa, et in cacumen educta in modum flammae surgentis, unde et nomen est inditum.* Quibus operae pretium est addere haec *Ammiani Marcellini* ex Lib. XXII [cap. 15] p. 249, 250

(*p*) Exemplum *Iablonskii* sequar, nec commemorabo, quae aut alii, sive veteres, praesertim *Abdollatiphus* sive *Abdallatif* in Memorabilibus Aegypti p. 49 sqq. edit. Arab. Tubing., sive recentiores, inprimis *Shawius*, *Pococke*, *Norden*, reliqui, aut nuper admodum *Grobert* ac *Denon* de Pyramidibus Aegyptiacis scripserunt. — Cum autem diu et magna cum cura frustra a multis quaesita sit *Ol. Celsii* Historiola Pyramidum Aegypti, laudata a *Fabricio* in Bibliographia Antiquaria, Cl. *Saxio* in Onomastico, et aliis, hac occasione monebo, dissertationem istam, editam Upsaliae a. 1725, non ab *O. Celsio*, praeclara viro eruditione, conscriptam esse, quod vulgo creditur, sed a *Ioh. Akerman.* Quae de Pyramidibus ante dixerant *Radzivilius*, *Bellonius*, *Gravius*, *Bruinius* et *Montfauconius*, diligenter is repetit, item aliorum observata de origine nominis, scilicet Graeca, sed nihil novi adiungit.

250 edit. Lindenbrogii: *Pyramides erectae sunt turres, ab imo latissimae, in summitates acutissimas desinentes. Quae figura apud Geometras ideo sic appellatur, quod ad ignis speciem, τοῦ πυρὸς, ut nos dicimus, extenuatur in conum.* Etymologias istas non eo attuli consilio, ut eas probarem. Quis enim credat, Aegyptios, quorum hoc in totum est inventum, et quorum in eodem invento περιεργίαν ne aliae quidem gentes aemulatae sunt, operibus sibi propriis, et suae gloriae indiciis luculentissimis, nomen impositurss fuisse ex Graecia arcessitum? sed illa ipsa tamen Graecorum observatio, quae in lingua Aegyptiorum nullum quidem habet fundamentum, at nihilominus ex Pyramidum forma et structura est petita, nobis in vera nominis huius ratione invenienda facem praeferre poterit. Profecto difficile admodum est, coniectura assequi, quidnam potissimum spectaverint, qui operosis his aedificiis nomen *Pyramidis* indidissent. Nec in re adeo lubrica, multisque erroribus exposita, operam aliquam collocarem, nisi ducem haberem fide non indignum, viamque commonstrantem. Is autem est *Plinius*, qui, sicuti ingeniosissimus ac doctissimus *La Crozius* observavit et mihi indicavit, vocem *Pyramidis* ex Aegyptiorum lingua ita explicat, Lib. XXXVI Hist. Nat. cap. 8: *Trabes ex eo* (Syenite lapide) *fecere reges quodam certamine, Obeliscos vocantes, solis numini sacratos. Radiorum eius argumentum in effigie est, et ita significatur nomine Aegyptio.* Loquitur *Plinius* proprie de Obeliscis, quod nemo negaverit, verum cum Obelisci profecto sint Pyramides minores et exiliores, quod de illis observat, de his quoque dictum esse putare debemus. Significat igitur *Plinius*, Obeliscos atque Pyramides soli esse sacratas, eiusque rei argumento esse, ab ipsis radios solis repraesentari, quod etiam nomen eorum Aegyptium indicat. Vno verbo, docet ergo *Plinius*, Pyramidem significasse *radium solis*. Quo sane, si linguam Aegyptiacam consulas, nihil est ve-

verius. Namque ἀπαύγασμα, quod proprie *ſplendorem* et *radios ſolis* ſignificat, Aegyptiis dicitur ⲙⲟⲩⲉ, quemadmodum conſtat ex Epiſt. ad Hebraeos cap. I com. 3. Inde Levit. XIII. 24 αὐγάζον ab interpretibus Aegyptiis verſum eſt ⲉϥϯⲙⲟⲩⲉ, et ita porro ibidem v. 25, 26, 28, XIV. 56, Exod. XXX. 34, quem locum corrige ex citatis. In codice MSS. Pſalm. XVII. 12 inveni quoque ⲙⲱⲟⲩⲓ de *fulgore* adhibitum. Erit igitur ⲡⲓ—ⲣⲏ—ⲙⲟⲩⲉ, *Pi-ra-mu-e*, ut explicabat vir paulo ante nobis laudatus, ἀπαύγασμα, *radius ſolis*; vel ſi ⲣⲏⲙⲟⲩⲉ iam ſit una compoſita vox, ſcribi poterit ⲡⲟⲩⲣⲏⲙⲟⲩⲉ, quod Graeci vix aliter quam πυραμὺς, vel πυραμὶς ſcribere poterant. Quam apte haec explicatio conveniat cum teſtimonio *Plinii*, nemo eſt, qui non illico videat. Eam vero, ſi rem ipſam ſpectes, confirmant Graeci, qui, ut ſupra iam tetigimus, ἀπὸ τοῦ πυρὸς deducere vocabulum conantur. Quare non eſt, ut de interpretatione hac quisquam addubitet (*q*). Clariſſimus *Wilkinſius* de lingua Coptica pag. 108 putabat, *Pyramis* literis Copticis ſcriptum, eſſe ⲡⲟⲩⲣⲱ ⲙⲓⲥⲓ, quod *regiam generationem* ſignificet, ſicque Pyramides appellatas fuiſſe, quia ſepulturae regum et regio ſanguine ortorum inſerviebant. Verum ⲡⲟⲩⲣⲱ ⲙⲓⲥⲓ vel ⲡⲟⲩⲣⲟ ⲙⲓⲥⲓ, quod uſus perpetuus huiusmodi compoſitorum ex ⲙⲓⲥⲓ docet, nil poteſt ſignificare, niſi *genitum* ex *regibus*, vel *regio ſanguine cretum*, quale nomen an aedificio conveniat, alii arbitrentur. Noſtram

(*q*) Similia dedit, iſtiusque etymologiae auctorem eſſe *La Crozium*, monuit *Iablonskius* in Prolegom. ad Pantheon p. LXXXI—LXXXIII. Repetiit eadem *Scholtzius* l. c. p. 21.

ſtram vero explicationem, quam a doctiſſimo *La Crozio* accepimus, et auctoritas *Plinii* et res ipſa confirmat atque egregie illuſtrat. Monere operae pretium, *Leonem Africanum*, in Deſcriptione Africae p. m. 728, moles has vocare *Barba. Altiſſimas*, inquit, *turres, quas patrio nomine* Barba *vocitant.* Loquitur autem de Pyramidibus, circa Aſuanam, quae eſt veterum Syene, ſpectandis. Pro *Barba* tamen legendum videtur *Birabi*, vel *Berbi*, vel *Birba*, quod poſtremum nomen occurrit apud *Murtadium* et alios ad deſignandas Pyramides. Vide *Vattierii* Praefationem, praemiſſam verſioni Gallicae *Murtadii*, auctoris Arabis, de Miraculis Aegypti p. 43 (*r*). Ne longior ſim, hoc unum adiungam. *Perizonius* vocem hanc derivat (*s*) a πίρωμις, ut teſtatur *Herodotus*, ſignificante

(*r*) De origine et vera notione vocis بربي in partes ſcinduntur eruditi. Alii de *Pyramide* explicant, alii de *templo.* Quibus prius placet, obſervant, vocem ortam videri ex ipſo *Pyramidis* nomine. Qui poſterius probant, vocabulum Arabicum opinantur natum ex Aegyptiorum articulo ⲡⲓ et voce ⲉⲣⲫⲉⲓ *templum.* Conf. *I. H. Schultens* in Bibliotheca Critica, vol. 1 part. 2 p. 108, 109, et *Sacy* in Notices et Extraits des MSS. de la Bibliothèque du Roi, tom. 1 p. 270. His ſcriptis, plura de hoc nomine monuiſſe doctiſſimum *Sacyum*, in commentatione de nomine Pyramidum p. 31—41, primum intellexi, cogitatione curaque eruditorum valde digna.

(*s*) *Perizonio* nonnulla oppoſuit *C. Swaving*, amicus a iuventute mihi perquam dilectus, in Disquiſitionibus Philologicis potiſſimum de locis aliquot V. T., ſuamque de origine nominis Πυραμίδων ſententiam novam expoſuit, p. 44—51. Summa rerum haec eſt. Cognatione cum dialectis Orientalibus coniuncta erat lingua veterum Aegyptiorum. Vt Hebraei dixerunt רום, Arabes رام, ita Aegyptii videntur uſi verbo ⲣⲱⲙ vel ⲣⲱⲟⲩⲙ. Vocabula Πυραμὶς et Πίρωμις apud *Herodotum* eamdem agnoſcunt origi-

te καλὸν κἀγαθὸν, cum *Pyramides* deſtinatae fuerint ſepulturae illuſtriſſimorum virorum. Vide eius Origines Aegyptiacas cap. XXI p. 447. De voce πίρωμις et loco

ginem. Πι, articulus vulgaris, detortus eſt in Πυ. In media utriusque vocis ſyllaba permutantur, ut fieri aſſolet in multis aliis, literae Ω et A. Πίρωμις ſignificat *hominem eminentem*, Πυραμὶς *turrem*, ut loquitur *Plinius* V. 9, ſive *columnam eminentem*, quem in modum *Tacitus* II Ann. 61 Pyramides vocat *inſtar montium eductas*, et *Abulpharagius* اهرام, in Hiſtor. Dynaſt. I. p. 9, ubi agitur de primo Pyramidum inventore. Dum haec ſcribo, mecum communicat Cl. *Ravius*, Collega honoratiſſimus, libellum eruditiſſimi *A. I. Silveſtre de Sacy*, de quo ſupra mentio facta eſt p. 107, inſcriptumque: *Obſervations ſur l'origine du nom donné par les Grecs & les Arabes, aux Pyramides d'Egypte, & ſur quelques autres objets relatifs aux Antiquités Egyptiennes.* Prorſus improbat etymologias e Graecia petitas, item coniecturas *Wilkinſii* ac *Perizonii*, de quibus *Iablonskius* ſupra dixit. Sed et diſplicet eidem ſententia *La Crozii Iablonskii*que, quae nititur auctoritate *Plinii*, de Obeliſcis quidem ſermonem facientis, non vero de Pyramidibus. Accedit, ſi de ſolis ſplendore dictae fuerint Pyramides, poſtulare indolem et rationem linguae Aegypticae, ut, mutato verborum ordine, potius dicantur ⲠⲒⲘⲞⲨⲈ ⲘⲪⲢⲎ. Haud magis ſatisfacit Cl. *Sacyo* opinio *Adleri*, in Bibliſchcritiſche Reiſe nach Rom. p. 192 ſcribentis, vocem eſſe compoſitam ex ⲠⲒ articulo et verbo ⲢⲀⲘⲀ vel ⲢⲀⲘⲒ, cum quo convenit Hebr. רום et רָמָה, *altum eſſe*, ut ſit Πυραμὶς *monumentum altum et excelſum*, cuius etiam cernuntur veſtigia in nomine ⲢⲀⲘⲀⲞ, quod uſu tropico *divitem* ſignificat: uti, poſt *La Crozium* in Lex. Aegypt., obſervat *Wahl* in notis Germanicis ad *Abdollatiphum* p. 159, quo iudice, Obeliſci Aegyptiace appellabantur ⲠⲒ-ⲢⲎ-ⲘⲞⲨⲈ, ſed Pyramides ⲠⲒ-ⲢⲀⲘⲀ, vel forte potius ⲠⲒ-ⲞⲨⲢⲞ-ⲘⲒⲤⲒ ſive ⲪⲞⲨⲢⲞⲘⲒⲤⲒ. Videamus de ſententia Cl. *de Sacy*, p. 25 et ſeqq. In voce Πυραμὶς eſt ις terminatio Grae-

loco Herodoteo supra [p. 204] dictum fuit; unde colligere est, quo fundamento lubrico sententia viri doctissimi nitatur.

P.

ῬΑΚΩ'ΤΙΣ, vel ῬΑΚΩ'ΤΙΣ, vici antiquissimi in Aegypto aut urbis nomen haud dubie Aegyptiacum, cuius tamen veram originem et causam me latere nolo diffiteri. Occurrit nomen apud *Stephanum Byzantinum*,

Graeca. Πι est articulus Aegyptius, pro quo Graeci, cum originem nominis ab *igne* repeterent, Πυ scribebant. Mediam syllabam ραμ refert ad radicem ϩⲣⲙ sive ϩⲣⲁⲙ, quae apud Aegyptios quoque in usu fuisse videtur, uti in dialectis Orientalibus omnibus, notione primaria *separandi* aliquid a commercio usuque hominum, unde reliquae deinde multumque diversae significationes derivatae sunt. Esset igitur Πυραμὶς *locus sanctus*, aedificium modo singulari consecratum, sive alicui numini, sive etiam usui cuidam religioso, Aegyptiace ⲡⲓϩⲁⲣⲁⲙ vel ⲡⲓϩⲣⲁⲙ. Adspirationem servarunt Arabes in suo هرم, sive praefixo articulo الهرم, quo nomine *Pyramides* appellantur apud *Abdollatiphum*, *Macrizium*, *Abulfedam*, alios. Cum nomen Arabicum sit vere Aegyptiacum, non est, cur origo eius quaeratur in Arabia, ut factum ab aliis, quos inter *Michaëlis* not. ad *Abulfedae* Descript. Aegypti p. 64. Graeci vero, omissa adspiratione ϩ, dixerunt Πυραμὶς, quemadmodum Κάνωβος pro ⲕⲁϩⲓ-ⲛⲟⲩⲃ; Sahidice ⲕⲁϩ-ⲛⲟⲩⲃ. Sententiam istam *Sacyus*, qua est ille his in rebus sagacitate incredibili, et ornavit, et a difficultatibus, quibus eam premi forsitan alii arbitrarentur, vindicare conatus est. Cui opinioni priores partes tribuendae? Mihi iam satis est, varias recentiorum doctorum hominum etymologias vocabuli Πυραμὶς paucis commemorasse, cum malim iudicio aliorum limato politoque hac in re stare, quam meo.

num, qui in voce Ἀλεξάνδρεια testatur, hanc quoque dictam esse Ῥακῶτιν, et alibi scribit, Ῥακώτης, οὕτως ἡ Ἀλεξάνδρεια πρότερον ἐκαλεῖτο. Quo postremo in loco sine controversia legendum Ῥακῶτις, ut *Berkelius*, *Holstenius* et alii recte observarunt. Non aliter nomen scribitur a *Strabone* Lib. XVII pag. 545 [1142], *Pausania* in Eliacis I pag. 432, *Clemente Alexandrino* in Protrept. pag. 31 [42], *Tacito* Lib. IV Histor. cap. 84. Diu igitur ante nota erat *Rhacotis*, quam conderetur *Alexandria*; cuius deinde veluti suburbium fiebat. Nomen esse vere Aegyptiacum, vel ex eo patet, quod interpres N. T. Coptus, a *Wilkinsio* editus, in locis omnibus, ubi fit mentio *Alexandriae* et *Alexandrinorum*, nobis conservaverit nomen antiquum ⲣⲁⲕⲟϯ, *Rakoti*, Act. VI. 9, XVIII. 24, XXVII. 6, XXVIII. 11 (*t*). Quod etiam locum habet in libris Coptorum recentiorum Ecclesiasticis (*u*). In Epistola Systatica, quam edidit *Boniourius* in Monumentis Copticis, appellatur *Alexandria* pag. 12 ϯⲛⲓϣϯ ⲙ̀ⲡⲟⲗⲓⲥ ⲣⲁⲕⲟϯ *magna urbs Rhacotis*. Conferantur dicta in Pantheo Aegypt. Lib. II cap. 5 § 4.

RAHAB, רַהַב. Saepius hoc nomine in Literis Sacris appellatur *Aegyptus*, vel pars eius inferior, sive Delta Aegyptiacum. Quod recte monuit *Bochartus* Lib. IV Geogr. S. cap. 24, huc referens Psalm. LXXXVII. 4, LXXXIX. 11 et Ies. LI. 9. In priori Psalmo-

(*t*) In versione Sahidica, nuper primum vulgata, Act. VI. 9 et XVIII. 24 legitur ⲁⲗⲉⲝⲁⲛⲇⲣⲉⲩⲥ. Reliquorum locorum interpretatio Thebaica adhuc deest.

(*u*) Exempla alia sunt apud *Mingarellium* p. CLI Reliq. Codd. Aegypt., et *Georgium* in praefat. ad Fragm. Ioh. Theb. p. XXXIX.

morum loco Graecus interpres Alexandrinus habet Ῥαὰβ, et Coptus eum secutus ⲣⲁⲁⲃ, sed in posteriori loco Graecus *Rahab* omisit, adeoque et Coptus. Tribus istis locis alia adiungunt interpretes praestantiores. Nisi רַהַב sit nomen proprium *Aegypti*, vel saltem ad illud nomen respiciatur, Ies. xxx. 7, ubi etiam in principio eiusdem commatis aperte *Aegyptus* memoratur, locus vix intelligibilis est: quod abunde patet ex obscuris absurdisque veterum et recentiorum versionibus et interpretationibus, atque a Cl. *Vitringa* comprobatur. Sed non audeo cum *Iac. Kochio* in commentario et aliis affirmare, per רַהַב *Agyptum* debere intelligi in duobus locis Iobi cap. IX. 13 et XXVI. 12. Consulatur ad utrumque Cl. *Schultens*; cui tamen non adstipulor, pag. 721 scribenti, neutiquam tam exploratum esse, quam summus *Bochartus* sibi aliisque persuasit, per *Rahab* etiam alibi *Aegyptum* esse intelligendam, sed et neganti, الريف *Elrif*, quod hodiernum est nomen *inferioris Aegypti*, quicquam commune habere cum mystico titulo רַהַב *Rahab*, quo *Aegypti regnum universum* in Sacris insignitur, a *formidolosa*, ut videtur, *mole potentiae*. Hactenus mihi videtur *Rahab* nomen proprium Aegypti inferioris, et eo sensu accipiendum in nonnullis locis Literarum Sacrarum, praesertim in iis a *Bocharto* adductis (*v*).

De

(*v*) Prorsus dissentit *C. Muller* in Satura Observat. cap. VII p. 83—113, negatque, *Rahab* capiendum de Aegypto Ies. XXX. 7, LI. 9, Ps. LXXXVII. 4. Negat quoque *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2237—2239, et loca ista, item Ps. LXXXIX. 11, aliter exponit. Fatetur, istud nomen Ps. LXXXVII. 4 ob filum orationis vix posse esse nisi proprium; sed addit: „ Haud expedio quidem, nec tamen, nomen si est proprium, sequitur, ut nomen Aegypti sit. Syrus per *Chet* רחב legens, ܪܚܒ scripsit, quod foret

 Adia-

De nomine Arabico dicam infra ad vocem *Rib.* Vocabulum *Rahab* esse vere Aegyptiacum, mecum sentiebat *La Crozius*, vir summus, qui, a me consultus de illius origine, in hanc sententiam respondebat: „ Dubius diu ipse haesi, unde *Aegyptus* dicta esset *Rahab*, quo nomine non alibi forte appellatur, praeterquam in Codice Sacro. Nunc videtur mihi Aegyptiace vocata fuisse ⲣⲏ—ⲟⲩⲁⲃ, ut significaretur regio *Soli sacra* seu *consecrata* (*w*). Nosti ipse, quo loco vetustissimi Aegyptii habuerint Solem, variis sub nominibus cultum. Nosti quoque, urbes in Aegypto celebratiores nomen suum de Sole fuisse adeptas." Et in his equidem acquiesco.

ʽΡΑΥΩΣΙΣ, nomen regis Thebaeorum Aegyptiorum, ab *Eratosthene* Graece redditum Ἀρχικράτωρ, *regnum ad se rapiens*, ut explicui in *Vignolii* Chronolog. Sacra tomo II pag. 749, ubi tamen vitio typothetarum bis male scriptum legitur ⲣⲁⲩⲁⲥⲁ pro ⲣⲁⲩⲥⲥⲥ, et ⲁⲥ pro ϭⲥ ponitur. Dictis illic haec pauca adiungam. Ἀρχικράτωρ proprie is dicitur, qui imperium occupat sibique vindicat, et adeo violenter principatum tenet. Deinde, ⲣⲏ pro *principe* vel *rege* in nostris Coptorum libris etsi nuspiam reperitur, recte tamen ex genio linguae et quibusdam verbis compositis colligi potest, antiquitus ⲣⲏ et ⲣⲱ designasse *regem*, quod postea, coalescente cum radice articulo indefinito ⲟⲩ, elatum est ⲟⲩⲣⲟ, et cum nota

Adiabenes Assyriae, vel etiam Rahabae ad Euphratem, nomen. Vide Biblioth. Or. priorem T. XII p. 191—193. Nullus tamen codex huc usque suffragatus est".

(*w*) His simillima legas apud *Forsterum* in Epistolis ad *I. D. Michaëlis* p. 8, 9.

ta masculini generis ⲡⲟⲩⲣⲟ. Recte monet *Fr. Smit* de Amuleto Gnosticorum pag. 17, ϩⲟⲩⲟ significare *abundantiam*, seu *vim superfluam*, Eph. I. 19. Quod etiam patet ex eadem versione Coptica, Matth. v. 37, IX. 16, Marc. VII. 37. In Codice MS. ⲛ̀ϩⲟⲩⲟ Ps. LXI. 2 denotat *amplius*, et ⲉⲣϩⲟⲩⲟ *abundare* Ps. XXXVII. 35 et CXXXVII. 3. Ceterum, vocabulum Aegyptiacum satis commode videtur interpretatus. Quibus, cum meliora non suppetant, non est quod addam.

REMOBOTH, Monachi in Aegypto. Cum tria fuerint in Aegypto Monachorum genera, unum ex illis vocari *Remoboth*, scribit *Hieronymus* ad Eustochium de custodia Virgin. Opp. T. IV Part. II col. 44 edit. Martian. Scripti Codices fere omnes et editiones vetustiores exhibent *Remnuoth* vel *Rennuoth*, quod nos in indaganda vera huius vocabuli significatione adiuvare potest. Nempe legendum *Remnuoth* vel *Remuoth*, quod significat *homines solitarios*. Ⲣⲉⲙ est a ⲣⲱⲙⲓ et ponitur pro *homine* in istiusmodi compositionibus, quae Aegyptiis admodum frequentes sunt. Sic ⲣⲉⲙ ⲛ̀ⲭⲏⲙⲓ *Aegyptius* vel *homo Aegypti*, ⲣⲉⲙ ⲛ̀ϩⲱⲃ *operarius*, quasi dicas *hominem operis* et *laboris*, ⲣⲉⲙ ⲛ̀ⲏⲓ *domesticus*; Levit. XVIII. 6 ⲣⲉⲙ ⲛ̀ⲕⲁϩⲓ *terrenus*; ⲣⲉⲙ ⲙ̀ⲫⲉ *coelestis*, 1 Cor. XV. 47, 48, 49; qui est idiotismus Coptorum, et quidem oppido frequens. ⲟⲩⲱⲧ porro est *unum*, a masculino ⲟⲩⲁⲓ, et *unitas*. Est igitur ⲣⲉⲙⲟⲩⲱⲧ, *Remuoth*, vel quod idem est, ⲣⲉⲙⲛ̀ⲟⲩⲱⲧ, *Remnuoth*, *homo unitatis*, id est, *solitarius*, μονάζων. ⲛ̀ⲣⲱⲙⲓ ⲛ̀ⲟⲩⲱⲧ ἄνδρα ἕνα, Deuter. I. 23. Communis scriptio apud *Hie-*

Hieronymum videtur ex Graeco ortum traxiſſe. Pro Latinorum *u* namque Graeci ſolent adhibere ſuum *β*. Eſt re ipſa *Remoboth* et *Remouoth* unum idemque. Convenit noſtrae interpretationi plane egregie, quod *Hieronymus* de Monachis his, eodem loco, ſubiicit: *Soli*, inquit, *habitant*, *et ab eo*, *quod procul ab hominibus receſſerint*, *nuncupantur*. Et quibusdam interiectis; *Hi bini vel terni*, *nec multo plures*, *ſimul habitant*, *ſuo arbitratu et ditione viventes*. Ab his diſtinguit aliud in Aegypto Monachorum genus, quos appellari ſcribit *Sauſes*, de quibus ſuo loco. Nempe *Sauſes* ſunt *Coenobitae*, qui in communione vivunt; *Remoboth* vero, vel *Remúoth*, ſunt *Solitarii*, vel *Eremitae*.

REMPHAH, vel *Rephan*, uti hoc nomen in libris Coptorum (*x*) ſcribitur ⲣⲏⲫⲁⲛ, Numen Aegyptiorum ab Iſraëlitis in deſerto cultum, cuius meminerunt LXX interpretes Amos v. 26, ubi tamen in codice Hebraeo legitur כִּיּוּן, et Stephanus Protomartyr Act. Apoſt. VII. 43. In verſione Alexandrina habetur Ῥαιφὰν, ſed in editione Complutenſi Ῥαιφᾶ. Lectio, quam, in Actis Apoſt. et optimi et vetuſtiſſimi et fere plurimi Codices (*y*) tuentur, eſt Ῥεμφὰ vel Ῥωμφὰ, quod

(*x*) In verſione N. T. Coptica, tam Memphitica, quam Sahidica, ⲣⲉⲫⲁⲛ ſcriptum invenitur.

(*y*) Quanta ſit codicum MSS. varietas lectionis, docent *Wetſtein*, *Matthaei*, *Alter*, *Birch*, alii. Non ulla facile in toto N. T. vox eſt, forte quia peregrina, in cuius ſcriptura magis variant codices. Scribitur enim ῥεφᾶμ, ῥεφὰμ, ῥαφὰν, ῥομφὰ, ῥεφφὰν, ῥεμφᾶν, ῥεμφὰ, ῥεμφὰν, ῥαιφὰν, ῥεφὰν, ῥεφὰ, ῥεφᾶ, ῥομφὰν; ne quid hic dicam de verſionibus antiquis aut eruditorum coniecturis Criticis. Non novi unum codicem, in quo ῥωμφά. Nec tantum in codicibus recentioribus iſta varietas cernitur, ſed in iis etiam, qui

quod fine ulla mutatione, Coptice fic fcriptum, ⲢⲎⲘⲪⲈ vel ⲢⲰⲘⲪⲈ, *regem coeli*, id eft, *Solem* defignat (z). Plura videri poffunt in peculiari Exercitatione mea de *Remphah*, a. 1731 edita (*a*).

'ΡΕ'ΜΦΙΣ, nomen regis Aegyptiorum, apud *Diodorum Sic.* lib. I pag. 39 [cap. 62], qui erat filius Protei. Quae fuerit fortaffe origo nominis Aegyptiaca,

qui ab omnibus habentur antiquiffimi. Alexandrinus praebet ΡΑΙΦΑΝ, Cantabrigienfis ΡΕΜΦΑΜ, Vaticanus, κατ' ἐξοχὴν fic dictus, ΡΟΜΦΑ, Laudianus, nunc Bodleianus, ΡΕΦΑΝ, et fic quoque Parifienfis, vulgo dictus codex Ephremi. In codice Vindobonenfi pervetufto nunc legitur ΡΕΜΦΑΝ. Monet autem *Alter* p. 425, literam tertiam, quae forte Ν fuit, non Φ, ut *Hwiidus* fufpicatur, ab apographo erafam effe, et fuper hac erafa Μ fcriptam. Vides, quid de codicibus antiquiffimis cenfendum fit. De praeftantiori aliorum MSS. bonitate nunc non difputabo.

(z) Antequam prodiiffet commentatio *Iablonskii* de *Remphah*, vix aliquis eruditiorum dubitabat, quin hoc nomine fignificaretur *Saturnus*. Scriptoribus, a *Wolfio* citatis, adiungantur tantum duumviri fummi, *Salmafius* de annis Climactericis p. 597 atque *Lud. de Dieu* ad Amof. v. 26, et Act. VII. 43. Sententiam *Iablonskii* probarunt deinde *La Crozius*, tom. I Thef. Epiftol. p. 167, tom. III p. 25, 159, 184, *Dathe* ad Amofi l. c., *Rofenmuller* et *Morus* ad Act. A. l. c. Contra vero, *Iablonskium* deferunt *Kraufe* in comment. ad hiftoriam atque orationem Stephani p. 29, 30, *Eichhorn* in emendato Lexico Simoniano, *Schulzius* in nova Lexici Cocceiani editione, inprimis tamen non pauca eidem opponit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1225—1233. Intelligunt ii *Saturnum*. Ita quoque *N. G. Schroeder* in differtatione de Tabernaculo Molochi et ftella Dei Rempha, edita Marburgi a. 1745.

(*a*) Libellus hic a longo tempore tam rarus erat, ut magnus *Schroederus* eum plane ignoraret, utque *Michaëlis* l. c. praecipuum ipfius argumentum repeteret. Afferyo exemplum manu *Iablonskii* emendatum auctumque, quod recudi curabo in alio Opufculorum volumine.

ca, indicavi in libro de Remphah pag. 32—35, ibidemque monui, minus recte *Capellum* existimare, Remphin non diversum fuisse a Pharaone, eximio illo fautore Iosephi ac gentis Hebraicae. *Herodotus* Lib. II cap. 21 eum vocat *Rhampsinitum.* Si audire cupias *Marshamum* in Canone Chron. pag. 416 ac seqq., a Remphi non differt *Rhamses*, qui dicitur potitus Libya, Aethiopia, Medisque, et Persis, et Bactriano ac Scythia, apud *Tacitum* Lib. II Annal. cap. 60. Sed fallitur eruditus Anglus, ut satis ostendit *Perizonius* in Origin. Aegypt. cap. XVII (*b*).

RIB fuisse vocem Aegyptiam, et significasse *pyrum*, testatur *Kircherus*, quem sequitur *Bochartus*, ut iam antehac in v. Ἄθριβις [p. 17 sqq.] a me monitum est. Patrocinium quaeritur ex auctore Etymologici M., Ἀθριβὴν explicante καρδίαν ἀππίων vel ἀπίων, *cor pyrorum.* Sed de isto loco satis ibidem dixi. Negat autem *Wilkinsius*, de lingua Coptica pag. 99, ⲣⲓⲃ unquam denotare *pyrum*, nisi per metathesin ⲡⲉⲣⲥⲓ pro ⲣⲓⲃⲓⲥ, ⲡ et ⲃ mutato, pro *Pyro* vel *Persico* sit sumendum. Quia hactenus libris destituimur, in quibus vocabulum illud occurrit, litem hanc diiudicare haud possumus. Certum tamen videtur, *Rib* dictam fuisse Aegyptiis illam Aegypti partem, quam Graeci *Delta* appellant; atque a vero non prorsus abhorret, *Athriben* sic vocari, quoniam veluti *cor* in meditullio *Ribis* vel τοῦ *Delta* erat sita. Memoriam eiusdem nominis conservarunt Scriptores Sacri, Aegyptum *Rahab* appellantes, quod pluribus supra [p. 226-228] illustravi. Arabes, ipsius Aegypti superioris ad mare rubrum incolae, non habent aliud nomen, quo Aegyptum designent, praeter *Riffam.* Vide

(*b*) Confer *Wesselingium* ad *Herodoti* ac *Diodori Sic.* l. c.

Vide *Renaudoti* Hiſtor. Patriarch. Alexandr. p. 162, *le Grand* Relation hiſtorique d'Abyſſinie p. 212, qui *Ludolphum* teſtem advocat. Addatur Samlung aller Reyſebeſchreibungen tom. I p. 214. Pro certo tamen affirmare non audeo, utrum huic regioni tale nomen inditum fuerit, quoniam figuram pyri referebat, an quia pyri illic maiore copia creſcebant. Nullos pyros, proprie ſic dictos, in Aegypto provenire, obſervat *Iacobus de Bary* in epiſtola, quam *Relandus* vulgavit in Palaeſtina Illuſtrata p. 933 et ſeqq., ſed id non in univerſum videtur verum. Fructus hi illic ſunt deterioris notae, atque eapropter non valde excoluntur. Vide la Deſcription de l'Egypte par *Maillet* Tom. II p. 106. Praeterea admodum dubito, an ex eo, quod hodie obtinet locum, valeat diſputatio ad tempora longe remotiſſima. Eſt igitur probabile, *Rib* quondam Aegyptiis ſignificaſſe *pyrum*, et hinc Aegyptum ab Arabibus dici *Rif*, in Sacro Codice *Rahab* (c).

ʽΡΙΠΑΑ΄Μ, *Blitum.* Appendix *Dioſcoridis* ad Lib. II cap. 143 [p. 444].

Σ.

ΣΑΑΡΘΑ΄, *Tuſſilago.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 126 [p. 458].

SA-

(c) Dubio caret, Aegyptum ab Arabibus ريف ſeu الريف appellari, non item, an regio hoc nomen acceperit ab Aegyptiaco ⲣⲓⲃ, atque idcirco in Literis Sacris רַהַב appelletur. Negant utrumque *Muller* in Satura Obſervat. cap. VII et *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2238, 2239. Comparari poſſunt, quae ſcripſi p. 19, 227.

SABAEI vocabantur Sapientes aevi vetustissimi, iidemque idololatriae magistri, de quibus multa viri eruditi, quae hic non tangimus, de origine nominis nunc tantum pauca dicere cupientes. Nomen mihi videtur *appellativum*; non vero est *proprium*, derivandum scilicet a סְבָא Gen. x. 6, Ps. LXXII. 11, ubi intelligo Sabaeos Africanos, quamvis aliter statueret *Bochartus* Geogr. S. Lib. IV cap. 8 (*d*). Qui mecum credunt nomen *appellativum* esse, in origine indicanda discrepant. Valde miror, eam esse quaesitam in voce Hebraea צָבָא, *exercitum* denotante, ac si *Sabaei* ita appellarentur, quoniam totum coeli exercitum seu sidera colebant. Haec erat opinio *Pocockii* in Specimine Historiae Arabum pag. 139 et *Thomae Hyde* in Hist. Relig. vet. Persarum cap. III [p. 85], quos alii postea sequebantur (*e*). Ratione magis probabili ab aliis derivatur nomen ex lingua Arabica, sed quod iterum fit modis multum diversis, ut potest videri apud *Spencerum* de Legibus Hebraeorum ritualibus Lib. II cap. I sect. I, qui, etsi non in omnibus, quae deinceps de Sabaeis disserit, probandus mihi videtur, est tamen lectu perdignus. Ipsos Arabes non satis certos fuisse de origine nominis huius Arabica, intelligetur ex *Pocockio* l. c. pag. 138. Antiquissimis temporibus inter Arabes quoque viguisse quemdam hominum ordinem, qui *Sapientes* vocabantur, haud negatur, quin manifesto patet ex Ierem. XLIX. 7, I Reg. IV. 30. Sed existimo origines tam istius ordinis, quam nominis *Sabaeorum*, ex Aegypto repetendas esse.

(*d*) Consulendus *Michaëlis* in Spicil. Geogr. Hebr. exterae part. I p. 177—189, et in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1707, sed neque negligendus *Vitringa* ad Ies. XLIII. 3, XLV. 14.

(*e*) In quibus etiam *Millius* in Differt. selectis p. 25, ubi plura deinde de Sabaeis haud vulgaria leguntur.

fe. Quae *Sabaeis* attribuit *Abulfeda* apud *Pocockium* l. c. pag. 144, disciplinam sacerdotum Aegyptiorum satis redolent. *Plinius* Lib. xxv cap. 3 coniunctim collocat *Arabiae Aegyptique Magos*, id est, *Sapientes*. Atque de his intelligi debet *Servius*, *Sabaeos Aegyptiorum colonos* vocans, ad *Virgilii* Georg. Lib. 1 vers. 57. De *Sapientibus*, peculiari ordine Sacerdotum in Aegypto, testimonium praeclarum extat Genes. XLI. 8, quo ipso e loco oritur suspicio minime levis de vera etymologia nominis *Sabaeorum*. Nimirum *Sapiens*, lingua Aegyptiorum, dicitur ⲤⲀⲂⲈ, *sabe*, Matth. VII. 24, XXV. 8, Psalm. LVII. 5, cuius pluralis ⲚⲒⲤⲀⲂⲈⲨ legitur in laudato Geneseos loco (*f*). Hanc observationem confirmat *Murtadi* in libro de Miraculis Aegypti pag. 74 versionis Gallicae.

ΣΑΒΒΑ'ΤΩΣΙΣ et ΣΑΒΒΩ', *morbus et dolor inguinum*, τὸ βουβῶνος ἄλγος. Ita *Apion* rationem redditurus, quamobrem Iudaei, ex Aegypto exeuntes, diem septimam coluerint, Sabbathumque eam vocaverint. Haec autem sunt eius verba, quae *Fl. Iosephus* producit Lib. II contra Apion., Opp. Tom. II p. 470, edit. Havercamp., Ὁδεύσαντες ἓξ ἡμερῶν ὁδὸν βουβῶνας ἔσχον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀνεπαύσαντο, σωθέντες εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν Ἰουδαίαν λεγομένην, καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἡμέραν Σάββατον, σώζοντες τὴν Αἰγυπτίων γλῶσσαν· τὸ γὰρ βουβῶνος ἄλγος καλοῦσιν Αἰγύπτιοι Σαββάτωσιν. Mox *Iosephus*, quibusdam interiectis, haec addit, Τὸ δὲ σαββὼ, καθάπερ ἐκεῖνός φησι, δηλοῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ βουβῶνος ἄλγος. Apparet ex his, *Apionem* historiam Iudaeorum de institutione Sabbathi, ut multa alia, figmentis suis incrustare voluisse, eoque fine vocem *Sabba-*

(*f*) Conferatur *Iablonskius* in Prolegom. ad Pantheon p. XCII, XCIII.

bathi deducere non ex Hebraica lingua, ut oportuerat, sed ex lingua Aegyptiaca, quippe quam exeuntes ex Aegypto locuti fuerint. Testatur autem, Aegyptiis *σαββάτωσιν* et *σαββὼ* significare *τὸ βουβῶνος ἄλγος*. Clarissimus *Wilkinsius*, de L. Coptica pag. 109, putat, vocem Σαββάτωσιν potius ductam esse a Sabbatho, quia *Apion* refert, septimo die Iudaeos morbo illo afflictos fuisse; sed non est dubium, quin *Apion* Sabbathi denominationem ex lingua Aegyptiaca, et quidem ex voce *σαββὼ* et *σαββάτωσις*, derivet. Errasse eum, nemo negabit. Attamen in propatulo est, eum vocem Hebraicam a voce Aegyptiaca deducere. Superest igitur, ut videamus, quidnam sit *τὸ βουβῶνος ἄλγος*, et quomodo id Aegyptiis *σαββάτωσις* et *σαββὼ* dictum fuerit. Βουβὼν Graecis duo significat. Primo quidem ipsas partes verendas, ut in illo *Homeri* Il. Δ v. 492 *βεβλήκει βουβῶνα*, ad quae verba legatur *Eustathius*. Videantur etiam *Pollux* in Onomastico [lib. II segm. 186], *Rufus Ephesius*, apud *Henr. Stephanum* in Expositione vocabulorum Medicorum p. 536, *Heliodorus* Aethiop. Lib. VI p. 305, *Lucianus* Timon. p. 95 D., *Aristides* Λόγῳ Ἱερῷ A. p. 167 edit. Florent., *Evagrius* Hist. Eccl. L. IV c. 29. Deinde significat etiam morbum in partibus illis verendis, quem sic describit *Pollux* in Onomastico Lib. IV cap. 25 [segm. 202], *βουβὼν, περὶ βουβῶνας οἴδημα μετὰ φλεγμονῆς*. Adde *Lucianum* in Philopseude Tom. II p. 470, 471. Et haec est communior τοῦ βουβῶνος significatio; prior enim est fere poëtica, aut certe rarius et in libris Medicorum maxime reperiunda (*g*). Posteriori itaque sensu, pro *tumore inflammato in partibus verendis*, accepisse videtur *τὸ βουβῶνος ἄλγος* *Iose-*

(*g*) Diligenter vocem illustravit *Foësius* in Oecon. Hippocrat. p. 125, 126. Addatur *Alberti* ad *Hesychium* v. Βουβῶνας et Βουβωνιασκόπος.

Iosephus, uti et accipiunt omnes, qui eius verba citant, quosque videre mihi contigit. Quae mens si fuit etiam ipsius *Apionis*, Aegyptii, quique linguae patriae ignarus non credendus est; in explicanda voce illa aquam mihi haerere, non invitus fateor. *Apionem* quidem ita intelligi voluisse, liquet ex eo, quod de Mose et Iudaeis scribit, Ὁδεύσαντες ἐξ ἡμερῶν ὁδὸν βουβῶνας ἔσχον. Sic igitur accipi voluit βουβῶνος ἄλγος, de quo loquitur. Sed tamen, si omnia rite excutio mecumque perpendo, dicendum videtur, aut *Apionem* auctorem suum, ex quo haec hausit, non recte cepisse, aut studio rem, quam narrabat, obscura et confusa brevitate, intellectu difficilem reddere voluisse, ut solent facere, quibus curae est, ut mendacio aliquem colorem inducant. Certe morbum illum, quem indicare videtur *Apion*, non dictum fuisse Aegyptiis σαββὼ, aut σαββάτωσιν, mihi persuasum est. Itaque cum *Apion* σαββάτωσιν et σαββὼ interpretatur τὸ βουβῶνος ἄλγος, per βουβῶνα intelligo non morbum aliquem, circa partes verendas sedem habentem, sed ipsas partes verendas, et per τὸ βουβῶνος ἄλγος, *dolorem, qui ex circumcisione persentiscitur*. Vno verbo, existimo, *Apionem* per Σαββάτωσιν suam significasse *circumcisionem*, a Mose, ut credidit, primum institutam, in cuius memoriam Sabbathum deinde nomen acceperit. Nempe *circumcisio* Aegyptiorum sermone dicitur ⲥⲉⲃⲓ, *circumcidere* et ⲥⲉⲃⲓ et ⲥⲟⲩⲃⲉ. Ita in historia institutionis huius Divinae Genes. XVII, 10 pro περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν, Coptus habet ϩⲱⲟⲩⲧ ⲛⲓⲃⲉⲛ ⲛ̀ⲧⲱⲧⲉⲛ ⲉⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲟⲩⲃⲉ, versu 11, καὶ περιτμηθήσεσθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυςίας ὑμῶν vertitur ⲟⲩⲟϩ ⲉⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲟⲩⲃⲉ ⲧⲥⲁⲣⲝ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲉⲛⲙⲉⲧⲁⲧⲥⲉⲃⲓ, versu 13, περιτομῇ περιτμηθήσεται, Coptus reddit

ϧⲉⲛ ⲟⲩⲥⲉⲃⲓ ⲉⲕⲉ̀ⲥⲟⲩⲃⲏⲧⲟⲩ. *Circumcisus* dicitur ⲥⲟⲩⲃⲏⲧ Genes. xxxiv. 22. Plura exempla adducere supervacaneum est, quae in versione Coptica Librorum Veteris et Novi Testamenti frequentissime occurrunt, quoties in Graeco τῆς περιτομῆς et τοῦ περιτέμνειν notio occurrit. Vtrumque autem et *circumcidere* et *circumcisio* dialecto Aegypti superioris, quae hodie Sahidica vocatur, dicitur ⲥⲃⲃⲉ, *sabbe*, in qua dialecto cum nihil hodie (*h*) extet typis descriptum, pauca exempla addam. In Versione Actuum Apostolicorum, cuius apographum, ex Bibliotheca Oxoniensi Bodleiana ab amico acceptum, mecum perbenevole nuper communicavit vir summus *La Croze*, haec leguntur, cap. x. 45 ⲁⲩⲡⲱϣⲥ ⲛϭⲓ ⲙⲡⲓⲥⲧⲟⲥ ⲉⲧϣⲟⲟⲡ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙ ⲡⲥⲃⲃⲉ, ubi textus Graecus habet, ἐξέςησαν οἱ ἐκ περιτομῆς, cap. xvi. 3 de Paulo Timotheum circumcidente, ⲁⲩⲱ ⲁϥϫⲓⲧϥ ⲁϥⲥⲃⲃⲏⲧϥ, quod exprimere debet haec Graeca, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτόν (*i*). Vnde iam facile

(*h*) Si habeatur ratio temporis, quo haec scribebantur, verum id est, non item nostra aetate. Saepenumero supra a me citata sunt Fragmenta Codicum Thebaicorum, edita a *Mingarellio* et *Gregorio*, atque Versio N. T. Sahidica.

(*i*) Non aliud exemplum *La Crozius* in specimine Lexici Sahidici p. 191 affert, praeter unum e cod. MS. de Myst. Literarum. Potest autem exemplorum numerus nunc facile augeri ex versione N. T. Thebaica sive Sahidica, Oxonii a. 1799 edita. In ea περιτομῆς redditur ⲛⲥⲃⲃⲉ, Act. vii. 8, x. 45, xi. 2, περιτομὴ ⲥⲃⲃⲉ, Galat. vi. 15, Col. ii. 11, περιέτεμεν Act. vii. 8 ⲁϥⲥⲃⲃⲏⲧϥ, περιτέμνησθε ⲛⲧⲉⲧⲛⲥⲃⲃⲉ, Act. xv. 1. Mitto alia, quae

facile colligitur, Σαβϐὼ, quod *Apion* interpretatus est τὸ τοῦ βουβῶνος ἄλγος, re ipsa significare *circumcisionem*, quae *in partibus verendis*, *nec sine dolore*, peragitur. Moses ipse hoc observat in historia circumcisionis Sichemitarum Genes. XXXIV. 24 et 25: *Et circumcisi sunt omnes mares. — Evenit autem die tertio, quum essent in dolore.* Et *Philo Iudaeus*, circumcisionis Iudaicae ritum, adversus Graecorum ac Romanorum scommata, defendens, sic etiam ratiocinatur: *verisimile non esse, temere circumcidi tam multa hominum millia* μετὰ χαλεπῶν ἀλγηδόνων ἀκρωτηριαζούσας τάθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ τῶν οἰκειοτάτων σώματα, *quae magno cum dolore et sua et charissimorum pignorum suorum corpora mutilant*, de Circumcis. pag. 810 [tom. II p. 211 ed. Mang.]. Hoc igitur sensu ⲥⲃⲃⲉ, Σαβϐὼ, i. e. *circumcisio*, poterit dici ἄλγος βουβῶνος. Sed id ipsum secundum literam significat Σαββάτωσις. Nam ⲧⲱⲥ Aegyptiis est ζημία, *damnum*, *malum*, *dolor*, uti videre est Philipp. III. 7 ⲛⲁⲓ ⲁⲓⲧⲏⲧⲟⲩ ⲉⲣⲟⲓ ⲛⲧⲟⲩⲧⲱⲥ ⲉⲑⲃⲉ ⲡⲭⲥ, quomodo Copti interpretati sunt haec Graeca, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν, et vs. 8 ϯⲱⲡ ⲙⲙⲱⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲉⲍⲁⲛⲧⲱⲥ, et mox ⲁⲓϯⲧⲱⲥ ⲛⲍⲱⲃ ⲛⲓⲃⲉⲛ, pro quibus ita Graecus habet, ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι, et paucis interpositis, τὰ πάντα ἐζημιώθην. Vnde talis compositio oritur ⲥⲃⲃⲏⲧⲱⲥ, *Sabbatosi*, vel ⲥⲟⲩⲃⲏⲧⲱⲥ, *Subetosi*, significans vel *damnum circumcisorum*, vel *damnum* sive *malum circumcisionis*, vel, quod est *ex circumcisione* oritur. Hanc esse veram expli-

quae aut nunc extant, aut sine dubio extabunt, quam primum fragmenta versionis Thebaicae, quae adhuc desiderantur, detecta fuerint et vulgata.

plicationem verborum *Apionis*, vix quisquam dubitabit (*k*). Praeterquam enim, quod haec explicatio satis commoda sit, et ex lingua Aegyptiaca mirum in modum stabiliatur, concinit huic explicationi ipsa populi Iudaici historia. Novimus enim, Iudaeos in deserto natos, antequam in terram Canaan introducerentur, iussu Dei circumcisos fuisse. Vid. Iosuae cap. v. Quod per traditionem etiam scriptoribus exoticis innotuit. Nam idem testatur etiam *Strabo* Lib. xvi p. 524, post egressum demum ex Aegypto superaccessisse leges de circumcisione. Ceterum mirum non est, inter historiam Sacram et traditiones scriptorum exoticorum incrustatas, insignem discrepantiam intercedere, sub qua tamen verum latitans perspicere et eruere possumus. Si porro ipsa *Apionis* verba recte excutiamus, illum cum iis, quae dixi, facile conciliabimus. Pauca illa eius verba, quae nobis dedit *Iosephus*, non continent integram eius perfectamque sententiam, etsi eamdem, tum ex iis, quae modo observavimus, tum ex alio quopiam *Iosephi* loco assequi, et hoc modo, quae desunt, supplere possimus. Non negaverim, *Apionem* Iudaeis, ex Aegypto egressis, illum in inguinibus morbum tribuisse, qui βουβὼν vocari solet, dummodo mihi concedatur, eum cum hoc malo coniunxisse *circumcisionem*, ab Hebraeis, ut credi voluit, tunc ad depellendum illud malum susceptam, et postea conservatam, et circumcisionem Σαββὼ vel Σαββάτωσιν nuncupatam fuisse. Hoc sane egregie convenit cum Aegyptiorum doctrina et institutis, quemadmodum ex *Philone Iudaeo* colligo, qui, ubi loc. cit. disputat, circumcisionis ritum, quo Iudaei utuntur, neutiquam absurdum censeri posse, hanc adhibendae circumcisionis rationem quoque adfert, petitam sine dubio ex traditione Aegyptio-

(*k*) Ex Thes. Epist. La Croziano tom. I p. 167 apparet, *Iablonskium* a. 1717 hanc coniecturam cum *La Crozio* primum communicasse.

gyptiorum, inter quos vivebat, et quorum paulo ante meminerat, quod nempe *circumcisione depellatur morbus gravis et curatu difficilis, quem vocant ἄνθρακα, carbunculum, appellatum sic, quod urat inflammatione, quae praeputiatis facilius innascitur.* Tale quid ipsa *Apionis* verba, uti a *Iosepho* relata sunt, nobis subinnuere deprehenduntur. Narrat enim, Iudaeos in sua profectione ex Aegypto, sexto die, bubones i. e. malum in inguinibus sensisse, septima vero die quievisse, et ab illa quiete vel intermissione doloris diem illum septimum Σάββατον ex vocabulo Aegyptiaco nuncupasse. Non autem celebrarunt in perpetuum diem septimum, quod tum τὸ ἄλγος τοῦ βουβῶνος senserint, sed quod ab illo quieverint, quod illi medelam paraverint. Hoc ex mente *Apionis* Σαββὼ significavit, depulsionem mali in inguinibus, unde fere adducor, ut coniiciam, non legendum esse τὸ βουβῶνος ἄλγος, sed potius ἄκος, quod *medelam* vel *remedium mali in inguinibus* significat. Βουβώνων ἰάσεις habes apud *Lucianum* in Philopseude Opp. Tom. II p. 471. Sic *Dioscorides* Lib. II cap. 73, Μυογάλη ἀνασχισθεῖσα καὶ ἐπιτεθεῖσα, ἄκος ἐςὶ τοῦ ἰδίου δήγματος. Tale ex doctrina Aegyptiorum erat Σαββὼ, *circumcisio*. Sed omnium certissime id, quod hactenus probare institui, conficitur ex alio *Iosephi* loco, in quo fictionem hanc *Apionis* in ipsum retorquet, docens, ipsum, quod huiusmodi mendacium in odium Iudaeorum comminisci veritus non fuisset, merito morbo illo inguinum afflictum fuisse; nec tamen, cum in circumcisione medelam quaesivisset, aliquam ex illa utilitatem percepisse. Verba omnino digna sunt, quae adducantur. Extant autem eodem L. II adv. Apion. p. 480, *Iure mihi videtur Apion ob maledicta* etiam *in leges patrias*, utpote quae circumcisionem iniungebant, *poenas dedisse, quas commeruit.* Pergit iam, περιετμήθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἑλκώσεως αὐτῷ περὶ τὸ αἰδοῖον γενομένης· καὶ μηδὲν ὠφεληθεὶς ὑπὸ τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ σηπόμενος ἐν δει-

 ναῖς

ναῖς ὀδύναις ἀπέθανεν, nam ex necessitate circumcisus erat, utpote ulceratus circa pudenda, hoc est, βουβῶνας, ἄνθρακα ἔσχεν, uti *Apion* et *Philo* loquuntur, *et cum ei nihil profuerit circumcisio, sed putresceret, magnis doloribus expiravit.* Si ipsum *Apionis* librum superstitem haberemus, melius et certius in ista causa iudicium ferre liceret; sed ex his tamen spero satis intelligi, quaenam vera ipsius mens fuerit.

ΣΑΓΔΑΣ. Vnguentum Aegyptium. Vide infra in v. Ψάγδας.

ΣΑΙΝΙΛΟΥΜ. *Scammonia.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 171 [p. 474, sed ubi Σάνιλουμ].

ΣΑΙΡΕΙ. *Relandus* in collectione sua vocum Aegyptiacarum notaverat: „Σαίρειν. *Plutarchus* lib. de Is. et Osir. κοσμεῖν notare dicit." Quod explicaturus *Wilkinsius* in Dissertatione de lingua Coptica p. 110, addit: *Coptice a* ⲥⲁⲓ, pulcher, *et* ⲓⲣⲓ *vel* ⲣⲓ, facere, *derivatur.* Verum *Plutarchus* loco cit. p. 362 non vocem Aegyptiacam explicat, sed eos tantum absurditatis arguit, qui Σάραπιν, numen Aegyptium, ex lingua Graeca interpretarentur, tanquam σαίροντα, i. e., κοσμοῦντα, καλλύνοντα. Hanc igitur interpretationem repudiat, et merito, ideo, quia σαίρειν sine dubio vox Graeca (*l*) est. Sed mox ipse aliam adfert interpretationem ex Aegyptiaco idiomate desumtam. Nempe sic ait, si Sarapis ex Aegyptio sermone sit interpretandus, nomen hoc significaturum εὐφροσύνην καὶ χαρμοσύνην, *hilaritatem*, *laetitiam*, hanc rationem adiiciens, ὅτι τὴν ἑορτὴν Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα Σαίρει καλοῦσιν. Docet igitur *Plutarchus*, σαίρει vel, ut po-

(*l*) De qua *Hemsterhusius* ad *Pollucem* pag. 1174, et *Piersonus* ad *Moerid. Attic.* p. 356.

potius ſcribendum videtur, σάϊρι, ſive σάϊρει, aut σαϊ-ρί, Aegyptiis audiviſſe τὰ χαρμόσυνα, τὴν ἑορτήν. Equidem ἡ ἑορτὴ et τὰ χαρμόσυνα poteſt unum idemque ſignificare, *Feſtum* nempe *laetum*, *ac hilariter tranſigendum*. Sed puto, *Plutarchum* duas huius vocis Aegyptiae ſignificationes indicare voluiſſe. Certe rem ita ſe habere, extra dubium eſt. Docet igitur *Plutarchus* primo σαίρει ſignificare ἑορτὴν, *feſtum*, vel, quod verius eſt, ἑορτάζειν, *feſtum celebrare*. Nam ἑορτὴν Aegyptii dicunt ϣⲁⲓ. Luc. II. 42, ⲁⲩϣⲉⲛⲱⲟⲩ ⲉⲡⲓϣⲁⲓ, *abierunt ad feſtum*; Ioh. V. 1, Ⲙⲉⲛⲉⲛⲥⲁ ⲛⲁⲓ ⲇⲉ ⲛⲉ ⲡϣⲁⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲓⲓⲟⲩⲇⲁⲓⲡⲉ, *poſthaec autem fuit feſtum Iudaeorum*. Inde conficitur compoſitum ⲉⲣϣⲁⲓ *facere feſtum* vel *celebrare feſtum*, et quod idem plane eſt ϣⲁⲓ ⲓⲣⲓ. Prius legitur in verſione V. et N. Teſtamenti Coptica, Levit. XXIII. 41, Pſ. XLII. 4, LXXVI. 10, 1 Cor. V. 8. Poſterius eſt omnino analogum, et occurrit etiam praeterea in compoſitis quibusdam, quamvis illa ex uſu aliam ſignificationem acceperint. Recte enim *Plutarchus* addit, σαίρει etiam Aegyptiis deſignare τὰ χαρμόσυνα, *hilaritatem* et *laetitiam*, qualis in feſto obſervari ſolet, ſed quae etiam de laetitia quacumque, etſi maxime inordinata et inhoneſta, accipitur. Ita *Herodotus* voce Graeca uſus eſt, Lib. III cap. 27, ubi non feſtum ipſum, ſed indicia hilaritatis et gaudii, quae Aegyptii prae ſe ferebant, veſtitum magnificum, dapes lautas, et quae huc ſpectant, vocat τὰ χαρμόσυνα. Id plane Aegyptiorum ſermone eſt ϣⲁⲓⲣⲓ, σάϊρι vel σαϊρὶ, quod cum hilaritatem iucundamque voluptatem omnem deſignat, uti ex compoſitionis modo intelligitur, tum ſpeciatim eam, quae in amore foeminarum conſumitur. Rom. XIII. 13, ubi Paulus praecipuas ſpecies voluptatis carnis enumerat κώμους, μέθας, κοίτας,

ἀσελγείας, Coptus interpres *τὰς κοίτας* vertit ⲍⲁⲛ-ϣⲁⲓⲣⲓ. Sic et Rom. IX. 10 *κοίτη* a Coptis redditur ϣⲁⲓⲣⲓ. Scala Magna, seu Nomenclator Coptico-Arabicus a *Kirchero* editus, in lingua Aegypt. restituta p. 103, ϯⲙⲉⲧϣⲁⲓⲣⲓ, *Concubitus.* Vide praeterea Numer. V. 13, XXXI. 17, 35. Quod plane est ipsissimum *σαίρει*, sive *σαϊρί* (*m*).

ΣΑΪΣ. Graeci quidam memoriae prodiderunt, Aegyptios hoc nomine invocare numen aliquod patrium religiose cultum, quod Graeci *Ἀθηνᾶν* *Minervam* interpretantur. Ita *Pausanias* Boeot. p. 291 [734] ex eo probat, Cadmum fuisse origine non Aegyptium, sed Phoenicium, quia Minervae, quam is coluit, nomen fuit Phoenicium *Ὄγγα*, ita enim recte viri eruditi locum illum (*n*) correxerunt, non Aegyptiacum *Σάϊς*, *τῆς Ἀθηνᾶς ταύτης τὸ ὄνομα Ὄγγα κατὰ γλῶσσαν τὴν Φοινίκων καλεῖται, καὶ οὐ Σάϊς κατὰ τὴν Αἰγυπτίων φωνήν.* Quo argumento *Pausanias* re ipsa parum proficit. Si enim Thebis religiose culta fuit *Ὄγγα* Phoenicum, a qua et una ex portis illius urbis nomen accepit, non minus ibidem divinos honores sortita est Minerva Saïtica, a qua pariter una ex portis nomen traxit. Fuere enim Thebis celebres *πύλαι Νηΐτιδες*, vel *Νηΐται*, memoratae *Aeschylo*, *Euripidi* aliisque, et ipsi *Pausaniae*, dictae sine dubio *ἀπὸ τῆς Νηΐθ*, sive Minerva Saïtica, de qua iam supra [p. 161] dictum. *Tzet-*

(*m*) Conf. *Iablonskii* Panth. Aegypt. part. II p. 253—255. Hinc in dialecto Thebaica ϣⲁⲓⲣⲉ significat *cubile.* Vide *Georgium* ad Fragm. Liturgica p. 447, 449.

(*n*) Pro vulgato *Σίγα* malunt alii *Ὄγκα*, alii *Ὤγγα* vel *Ὄγγα*. Vide *Sylburgium* et *Kuhnium* in notis, *Valckenaerium* ad Scholia in *Euripidis* Phoeniss. p. 725, 726, atque viros eruditos ad *Hesychium* v. *Ὄγγα* et *Ὄγκας*.

Tzetzes in *Lycophronem* p. 24 [ad vſ. 111] idem teſtatur: Σάϊς δὲ κατ' Αἰγυπτίους ἡ Ἀθηνᾶ λέγεται, ὥς φησι Χάραξ. *Characis* huius vetuſti ſcriptoris verba refert Scholiaſtes MS. ad *Ariſtidis* Panathenaicum apud *Holſtenium* in notis ad *Stephanum* in v. Σάϊς. Ita autem ille, Ἔστι γὰρ Σάϊς Αἰγυπτίων φωνῇ παρ' Ἕλλησιν Ἀθηνᾶ. Sic pariter *Iohannes Tzetzes* in Chiliad. v. 657, Σάϊς δ' ἐστιν ἡ Ἀθηνᾶ τῇ Αἰγυπτίων φωνῇ. Conſtat autem ex *Herodoto*, *Plutarcho*, *Diodoro*, aliisque ſcriptoribus permultis, Saïn eſſe nomen urbis, in qua *Minervae* (*o*) ſacra fierent. *Plutarchus* in libro de Iſ. et Oſir. teſtatur, Minervam hanc Saïticam eamdem eſſe cum Iſide, quod et multis aliis indiciis ac argumentis probari poteſt. *Plato* denique nomen Aegyptiacum numinis huius, in urbe Saï ab Aegyptiis culti, conſervavit, nempe Νηΐθ, quod ſuo loco prolixe expoſuimus. Certum igitur eſt, *Saïn* eſſe nomen urbis, non numinis, quod in urbe illa colebatur. Sed Graeci plerumque nomen diis ſuis indiderunt ab urbibus, quae deinde in cognomina propria abierunt. Sic igitur per Σάϊν intellexerunt numen Saïticum, vel Saï cultum, quod nonnulli ſic acceperunt, tanquam id etiam numini illi proprium eſſet nomen (*p*). Vnde vero urbs nomen traxerit, coniecturae quidem ſuppetunt plures, nihil tamen certi affirmare auſim, hactenus auctoritate veterum deſtitutus. Potuit dici a ϣⲁⲓ, *Feſtum*, de qua voce in articulo praecedente diximus. Fuit enim urbs templis deorum, diebus feſtis, collegiis ſacerdotum, cum primis inclyta, ad quam nonnunquam religionis ergo tota Aegyptus confluere conſueverat, quamque *Plato* et alii Graecorum Philoſophi, ad haurien-

(*o*) In hymno *Ariſtidis* in Minervam pag. 22 legitur, ex emendatione *F. L. Abreſch* in Miſc. Obſ. Crit. vol v p. 241, ἐστι καὶ κατ' Αἴγυπτον Ἀθηνᾶς νομὸς ἱερός, quae verba intelligenda de praefectura Saïtica, Minervae ſacra.

(*p*) Conf. Pantheon Aegypt. part. 1 p. 53, 54.

riendos ſapientiae latices, adire ſolebant. Aut vocari etiam potuit ⲤⲀⲤⲈ̇ *pulchra*. Sed hae ſunt tantum hariolationes, *Wilkinſius* de L. Copt. p. 110 dictam hanc urbem opinatur ab ⲈⲤⲰⲞⲨ vel ⲈⲤⲰⲤ, *ove*, Minervae olim dicata, Saïtas *ovem* coluiſſe, memoriae proditum eſt a *Strabone* p. 559 [1167]. Sed etymologia haec paulo longius a veſtigiis nominis Aegyptii recedere videtur. Plura non addo (*q*).

SACAL. Electrum Aegyptiacum. *Plinius* Lib. XXXVII cap. 2. Nam cum de generatione Electri et Succini diſſeruiſſet, haec addidit: *Nicaeas* auctor eſt, *in Aegypto naſci ſimili modo, et vocari Sacal. Wilkinſius* de L. Coptica p. 109 putat, *Sacal* naſci in deſerto Indiae, quod ab *Arriano* vocetur *Sacal*, et inde hoc electri nomen ortum. Sed verba *Plinii* citata diſerte de Aegyptio ſuccino loquuntur, quod diſtinguitur ab Indico. Nam illico ſic pergit: *item in India.* Verba autem *Plinii*, quae vir eruditus citat, non ad *Sacal* reſpiciunt, ſed ad naturam electri in genere ac ſigillatim, uti in Oceano Septemtrionali, (non Orientali), et quidem apud Germanos generatur. Non itaque dubium eſt, quin *Plinius* loquatur de Electro Aegyptiaco, huicque nomen eſſe *Sacal*, diſerte teſtetur. Quod iam ex lingua Aegyptiaca confirmabimus. Electrum putatur eſſe *humor*, ſive illum lachrymam, ſive ſudorem appellare velis, *concretus*, gelu *rigens*, et *conſolidatus*. Vnde veteres finxerunt, lachrymas ſororum Phaëthontis, lugentium fratrem ſuum, in electrum abiiſſe. *Ariſtoteles* περὶ Θαυμασ. Ἀκουσμ. p. 115 edit. Stephan. μυθεύουσι δὲ ἐγχώριοι, Φαέθοντα κεραυνωθέντα πεσεῖν εἰς ταύτην τὴν λίμνην· εἶναι δ' ἐν αὐτῇ αἰγείρους

(*q*) Sententiam viri docti, qui ſuſpicabatur, *Saïs* urbem nomen accepiſſe de voce Hebraica זית, *oleam* ſignificante, *Iablonskius* ibid. p. 59—62 confutavit.

ρους πολλὰς, ἐξ ὧν ἐκπίπτειν τὸ καλούμενον ἤλεκτρον. Οἱ δὲ λέγουσι, ὅμοιον εἶναι κόμμι, διὰ τὸ ἀποσκληρύνεσθαι ὡσανεὶ λίθον. *Ovidius* Metam. Lib. 11. 364,

Inde fluunt lachrymae: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis: quae lucidus amnis
Excipit, et nuribus mittit geſtanda Latinis.

Quam fabulam multis veterum, *Aeſchylo*, *Philoxeno*, *Nicandro*, *Euripidi*, aliisque memoratam, ſic *Plinius* breviter refert: *Phaëthontis fulmine icti ſorores, fletu mutatas in populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus.* Apud Britannos, idem *Plinius* l. c. ex *Sotaco* memoriae prodit, *arboribus*, ut creditur, *electrum effluere.* Ex *Pythea* mox addit, in Germania ad maris accolas, quos Guttones vocat, electrum *fluctibus advehi, et eſſe concreti maris purgamentum.* *Niceam* deinde laudat, qui electrum *Solis radiorum ſuccum intelligi voluit: hos enim circa occaſum vehementiores in terram actos pinguem ſudorem in ea Oceani parte relinquere, dein in litora eiici.* Videndum, an non intelligantur lapides, quos recentiores peregrinatores *ſilices* appellant, qui reperiuntur in deſertis, quae tendunt ad mare rubrum, et ex quibus monilia et alia ſimilia conficiuntur. Vide les Nouveaux Mémoires des Miſſions T. VII p. 78, et le Voyage de *Grangier* p. 102. Addit deinde *Plinius*, ſimilem in modum naſci in Aegypto et vocari *Sacal.* Et id ipſum, quod ille de natura electri diſſerit, plane exprimit vox *Sacal.* Eſt enim electrum, ut vidimus, ſudor vel humor fluidus, ſed conſtrictus et condenſatus. Hoc proprie et etymologice Aegyptiis dicitur κόμμι, ut ſupra (p. 114, 115] monui. Idem omnino Aegyptii videntur indicaſſe alia voce ϫⲗ. Certe ſic in libris ſuis appellant grandinem, quae ſane eſt *gutta concreta.* Conferatur *Seneca* Quaeſt. Natur. Lib. III cap. 25, et

Lib. IV cap. 3. Grammatici (*r*) Graeci χάλαζαν, grandinem, exponunt νέφος πεπηγὸς, καὶ ὑπὸ πνεύματος διαῤῥιφθὲν καὶ κατενεχθέν, *nubem concretam, et a vento deorsum proiectam.* Aegyptii autem grandinem iis in locis, ubi vox Graeca χάλαζα occurrit, dicunt ⲁⲗ, Exod. IX. 23, ⲟⲩⲟϩ ⲁⲡⲟⲥ ϯ ⲛ̀ϩⲁⲛⲥⲙⲏ ⲛⲉⲙⲟⲩⲁⲗ, et versu seq. 24, ⲛⲁϥϣⲟⲡ ⲇⲉ ⲛ̀ϫⲉ ⲡⲓⲁⲗ ⲡⲉ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲓⲭⲣⲱⲙ ⲛⲁϥϩⲓϣⲁϩ ⲉ̀ⲃⲟⲗϧⲉⲛ ⲡⲓⲁⲗ. Dicitur etiam grando ⲡⲓⲁⲗ ⲙ̀ⲫⲉ, *grando coeli*, quasi dicas *guttam concretam coeli*, vel de coelo missam. Vt Psalmo LXXVIII. 47, ⲁϥϧⲱⲧⲉⲃ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲃⲱ ⲛ̀ⲁⲗⲟⲗⲓ ϧⲉⲛ ⲡⲓⲁⲗ ⲙ̀ⲫⲉ, et versu sequente, ⲁϥϯ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲧⲉⲃⲛⲱⲟⲩⲓ ⲉ̀ⲧⲟⲧϥ ⲙ̀ ⲡⲓⲁⲗ ⲙ̀ⲫⲉ. Vocatur igitur grando, quemadmodum *Coelestis humor* apud *Plinium* Lib. XXXVII cap. 2, ita ab Aegyptiis ⲡⲓⲁⲗ ⲙ̀ⲫⲉ *gutta concreta coeli*, ut distinguatur ab aliis huiusmodi guttis concretis terrestribus. Certe *Crystallum*, etsi in versione Coptica eorum librorum, quos ego vidi, vox Graeca retinetur, simili modo vocatum fuisse ⲁⲗ, non est, quod dubitem, quia eadem credebatur esse Crystalli natura, de qua *Plinius* eodem capite, *contraria huic causa*, inquit, *crystallum facit, gelu vehementiore concreto. Non alibi certe reperitur, quam ubi maxime hybernae nives rigent: glaciemque esse, certum est.* Et hoc ipsa *Crystalli* vox per se indicat, ut Grammatici et Lexicographi Graeci observant. Conf. *Seneca* Quaest. Nat. Lib. III cap. 25, *Olympiodorus* in *Aristotelis* Meteorol. Lib. I. fol. 4. b, ὁ Κρύσαλλος ὕδωρ ἐςὶ

(*r*) Leguntur ea verba apud *Suidam*, sed aliunde sumta, monente *Kustero*.

ἐςὶ παγὲν, οὐ δρόσος. Ceterum, quando dixi, Aegyptios distinxisse inter concretiones coelestes, qualis est grando, et terrestres, qualis est crystallus, id alii etiam tenuerunt, uti intelligi potest ex his *Suidae* in v. Νιφετός· τέσσαρές εἰσι πήξεις τῆς ἐν τῷ ἀέρι ὑδατώδους ὑγρότητος· ὑπὲρ γῆν μὲν ἄνω, ἐπ' ἔλαττον μὲν χίων, ἐπὶ πλέον δὲ χάλαζα· ἐπὶ γῆς δὲ κάτω, ἐπ' ἔλαττον μὲν πάχνη, ἐπὶ πλέον δὲ κρύςαλλος. Quamvis autem mihi certum sit, *Crystallo* apud Aegyptios, propter causam indicatam, fuisse nomen ⲁⲗ, certius tamen est, Myrrham, quod ex Coptorum libris intelligitur, eodem fere vocabulo appellatam fuisse. Dicitur enim Myrrha Aegyptiis ϣⲁⲗ, Matth. II. II, et alibi. Vide quae in Βὰλ dicta sunt [p. 49]. Eadem vero et hic denominationis est ratio, quare Poëtae eamdem myrrhae, quam succino assignant originem. Fabulantur enim, Myrrham a patre Cinyra post cognitos incestos eius amores expulsam, tandem in arborem conversam fuisse, quae etiamnum lachrymas fundat. *Ovidius* Metam. Lib. x versu 499 et seqq.

Quae quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae.
Est honor et lachrymis: stillataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur aevo.

Dioscorides Lib. I cap. 77 myrrham vocat lachrymam arboris nascentis in Arabia, et *Tertullianus* in Apolog. cap. XXX *Arabicae arboris lacrimas* commemorat. Verbo, notum est, myrrham haberi guttam concretam, sicuti succinum; et hinc nominatur ϣⲁⲗ. Mirum vero est, ab Aegyptiis lapides pretiosos eodem vocabulo insigniri. Πιⲁⲗ enim ipsis est lapis quidam pretiosior, Apocal. cap. II. 17, ubi in Graeco textu ψῆφος. Idem vocabulum Graecum Exod. IV. 25 redditur ⲟⲩⲁⲗ, ubi non potest intelligi gemma sive la-

pillus pretiosus, sed culter quidam lapideus (*s*). Videtur ψῆφος designare lapidem translucidum, quale est *vitrum Obsidianum*, de quo *Plinius* Lib. XXXVI cap. 26, qui lapis ab *Arriano* in Periplo Maris Erythr. p. 3 appellatur ὁ 'Οψιανὸς λίθος. Sicuti Aegyptiacum ОΥⲀⲖ sive ОΥⲒⲀⲖ, ita Graecorum ὕαλος, inde fortasse ortum, significat lapidem pellucidum, non vero proprie vitrum nostrum. Vide Scholia ad *Aristophanis* Nubes vs. 766 (*t*). Quod tamen cum dico, negare minime cupio, aut originem vitri esse antiquissimam, aut etiam illud Aegyptiis bene notum fuisse, quemadmodum populis aliis pervetustis. Vide *Plinium* Lib. XXXVI cap. 26. Nihilominus dubium mihi manet, an huc merito referantur varia loca Sacri Codicis, ex. gr. Iob. XXVIII. 17, Deut. XXXIII. 18, 19, Ies. LIV. 12; etiam, an usus vitri in conficiendis fenestris ad aetatem ita remotam assurgat. Certe *Montfauconius* Tom. III Antiq. Explic. pag. 103 et 104 aperte negat, fenestras vitreas fuisse antiquitus in usu (*u*). Vasa ex tali lapide confecta vocantur ἀγγεῖα ὑάλινα a *Paulo Aegineta* pag. 297. Eiusdem generis fuisse creditur ὕαλος sive ὕελος, cuius usum in condendis mortuis apud Aethiopes memorant *Herodotus* Lib. III cap. 24 et *Diodorus Sic.* Lib. II pag. 102 (cap. 15], etiam

(*s*) Comparetur λίθος Αἰθιοπικός, de cuius usu *Herodotus* II. 86 et *Diodorus Sic.* I. 91, c. n. *Wesselingii* ad locum utrumque.

(*t*) Conf. ad istum l. *Kusterus*, et *Cuperus* in Epistolis p. 279, ex cuius coniectura ὕαλος est *crystallus*.

(*u*) Non parum haec illustrari possunt ex Dissertationibus *I. D. Michaëlis* et *Hambergeri*, in Commentariis Societ. Sc. Gottingensis tom. IV p. 301 sqq., p. 484 sqq. De verbis Iobi legatur *A. Schultens*, item *H. Munthinge* in not. ad versionem Iobi Belgicam p. 109. De loco Iesaiae consulendi *Doederlein*, *Dathe*, ipse *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2336, 2337.

etiam *Strabo* pag. 565 (*v*). Praefertim attendendum eft ad loca varia *Arriani* l. c. p. 4 ac feqq. ed. Hudfoni, ex quibus de vera indole ὑάλου Aegyptiorum iudicari poteft. Hinc κάτοπτρον et ἔσοπτρον a Copto vertuntur ⲟⲩⲓⲁⲗ 2 Cor. III. 18, Iac. I. 23. Locus uterque accipi folet de *fpeculo*. Obfervant tamen viri eruditi, in priori certe rectius intelligi *fpeculare*, per quod diftinctius cernuntur obiecta. Vide *Ioan. Oldermanni* Differtationem fuper 1 Cor. XIII. 12 (*w*). Hoc fortaffe Aegyptiis ⲓⲁⲗ. *Plinius* fcribit Lib. XXXVI cap. 17, *Theophraftus auctor eft, et translucidos lapides in Aegypto inveniri, quos Ophitae fimiles ait*, atque teftatur Lib. XXXVI cap. 22, *in Arabia quoque effe lapidem vitri modo translucidum, quo utuntur pro fpecularibus*. Vide et cap. 26, ac *Maillet* in Defcriptione Aegypti tom. II p. 334. Aegyptii nempe in humoribus five guttis concretis terreftribus, quales habebantur electrum, cryftallus et lapides pretiofi, fplendorem inprimis et pelluciditatem animadvertebant, et veluti fpeculorum ufum ea omnia praeftare credebant. Ex his omnibus, quae hactenus dicta funt, manifeftum fatis fit, ⲁⲗ effe Aegyptiis *humorem*, *fuccum*, *concretum et condenfatum*. Erit igitur ⲓⲁⲗ lapis

(*v*) Plura dabunt *Hemfterhufius* ad *Thomam M.* p. 862, 863, *Weffelingius* ad *Herodotum* ac *Diodorum* l. c.

(*w*) Edita eft Helmftadii a. 1719. Argumentum differtationis praecipuum legi poteft in *Wolfii* Cur. Phil. ad Pauli l. c. Integra vero recufa eft in Thefauro Novo Theologico Philologico, quem *Hafaeus* et *Ikenius* ediderunt, tom. II p. 829—836, ubi tamen attribuitur *I. C. Harenbergio*. Rectene, an fecus, non dicam. At vero fallitur *Fabricius* in Bibliogr. Antiq. p. 1001, ex una eademque differtatione binas diverfas effingens. Praeeunte tanto Viro, erraffe alios, mirum nihil eft. Meliora addifcere potuerant ab *Ikenio*, qui in explicanda voce ἔσοπτρον ab *Oldermanno* aut *Harenbergio* diffentit, tom. I Differt. Philol. Theol. p. 555—560.

lapis *αὔγασμα* transmittens, *διαυγὴς*, *διαφανής*, ficuti Graeci loquuntur. In Epigrammate DLXXII: Anthologiae meae MS., *διαύγεος ἐξ ἀμεθύςου*. *Achilles Tatius* Ἐρωτικῶν Lib. IV p. 269, *ἀρυσάμενος σὺν ὑάλου τῆς διαφανοῦς κύλικα*. *Agatharcides* de Mari Rubro p. 54, *ἐν δὲ ταύτῃ γίνεται τῇ νήσῳ καὶ τὸ καλούμενον τοπάζιον. ἔςι δὲ τοῦτο λίθος διαφαινόμενος, ὑάλῳ προσεμφερὴς, ἡδεῖαν ἐν χρυσῷ θεωρίαν ἀποδιδούς*, ubi vide *Hudsoni* annotationem. *Arrianus* in Periplo Maris Erythraei p. 32, *καὶ λιθία διαφανὴς παντοία, καὶ ἄδαμας, καὶ ὑάκινθος κ. λ.*, et p. 35, *γίνεται δὲ ἐν αὐτῇ πινικὸν, καὶ λιθία διαφανὴς, καὶ σινδόνες.* Hinc illuftrari poterit *Tertullianus* in Apologetico cap. XXXV p. 32 [297, 298] fcribens: *Iam fi pectoribus ad translucendum quandam fpecularem materiam natura obduxiffet*, cet. Sed revertendum ad vocem *Sacal*, et dicendum quoque de priore eius parte. Ϫⲱⲕ vero et ϪⲎⲔ, aut plenius ϪⲰⲔ ⲈⲂⲞⲖ, eft *perficere*, quod vocabulum et derivata admodum vulgaria funt atque ubique occurrunt (*x*). Eft ergo ϪⲎⲔⲀⲖ, *Sacal*, *gutta concreta*, *quae ad maturitatem perfectionemque pervenit.* Tale autem quid effe electrum, adeoque recte ϪⲎⲔⲀⲖ ab Aegyptiis vocari, nemo negabit.

SACATOS. *Ros marinum* infructuofum. *Apuleius* de Herbis cap. 79.

ΣΑ'Λ. *Myrrha.* Nomen Aegyptiacum effe ϢⲀⲖ, non vero ⲂⲀⲖ, ut per errorem incaute alii *Plutarcho* dixerant, iam fupra [p. 49 et 249] monui.

ΣΑΛΗ' appellatur ea, *quae fanae mentis non eft.* Ita

(*x*) Exempla dabit *La Crozius* in Lex. p. 165, 170.

Ita certe *Palladius* in Historia Lausiaca cap. XLII p. 96 edit. Meursii, Σαλή. οὕτω καλοῦσι τὰς πασχούσας. Quae verba *Hervetus* interpretatur: *unam habemus Salem. Sic enim vocant illic* (in Aegypto), *quae non sunt sanae mentis.* Rem ita se habere, ex historia ipsa satis perspicitur. Confer versionem *Herveti* p. 99. ϭⲁⲗⲉ dicitur *claudus* in libris Coptorum. Ita in Fragmento MS. Parisiensi versionis Malachiae I. 8, etiam Matth. XI. 5, XV. 30, Act. III. 2, in quo ultimo loco verba Graeca, καί τις ἀνὴρ χωλὸς ὑπάρχων, Coptus interpretatur, ⲛⲉ ⲟⲩⲟⲛ ⲟⲩⲣⲱⲙⲓ ⲇⲉ ⲉϥⲟⲓ ⲛ̀ϭⲁⲗⲉ. Novi equidem istud *Lucretii* Lib. III v. 454, *Claudicat ingenium;* an vero Aegyptii eamdem illam vocem metaphorice transtulerint ad morbum aliquem animi, ignoro. Saltem huius dictionis exemplum eo significatu me reperisse, non memini. Habent ceteroquin Aegyptii plurimas voces ad eum designandum, qui non est sanae mentis. Μωρὸς, *stultus*, ipsis appellatur ⲥⲟϫ, quod tamen non tam morbi aut infirmitatis animi, quam potius convicii nomen est. Ἀνόητος, *insipiens*, dicitur ⲁⲧϩⲏⲧ, veluti Ps. XCIV. 8, et bene multis in locis, quasi dicas *hominem sine corde, vecordem. Mentis suae non esse compotem,* propria locutione dicunt ϩⲏⲧ ⲥⲓϩⲓ, quasi dicas *corde insanientem.* Sic Marci III. 21, ⲛⲁⲩϫⲱ ⲅⲁⲣ ⲙ̀ⲙⲟⲥ ⲡⲉ ϫⲉ ⲁⲡⲉϥϩⲏⲧ ⲥⲓϩⲓ, ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη, 2 Cor. V. 13, ⲓⲥϫⲉ ⲁⲛⲥⲓϩⲓ ⲛ̀ϩⲏⲧ, ⲁⲛⲥⲓϩⲓ ⲛ̀ϩⲏⲧ ⲙ̀Ⲫϯ, εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, (ἐξέστημεν) Θεῷ. Denique μαίνεσθαι, cuius sunt varii gradus, Aegyptii dicunt ⲗⲓⲃⲓ et ⲗⲟⲃⲓ. Actor. XXVI. 24, ϫⲉ ⲁⲕⲗⲟⲃⲓ ⲡⲁⲩⲗⲉ ⲁⲡⲓⲙⲏϣ ⲛ̀ⲥϧⲁⲓ ⲁⲩⲑⲣⲉⲕⲗⲓⲃⲓ, *insanis Paule, multitudine literarum* et scientiarum *factum est,*

eſt, ut inſanias, et cap. XII. 15, ⲚⲐⲰⲞⲨ ⲆⲈ ⲠⲈϪⲰⲞⲨ ⲚⲀⲤ ϪⲈ ⲀⲢⲈⲖⲞⲂⲒ, *illi autem dixerunt ei, inſanis.* Verſio dialecto Sahidica compoſita, quam ſervat Bibliotheca Oxonienſis, hoc loco habet, ϪⲈ ⲢⲖⲞⲂⲈ. Quae vox ⲖⲞⲂⲈ, *Lobe*, forte ipſa illa vox eſt, quam ſubinnuit *Palladius*; ſed tum loco Σαλὴ ſcribendum eſſet Λαβή, quae diſcrepantia non eſt inſignis. Arbitrium tamen eſto penes alios.

SALEB. Crucem Aegyptiis hoc nomine dici, ſcripſit *Salmaſius* in Lib. de Cruce. Ipſum *Salmaſii* librum (y) ad manus non habeo; ſed haec invenio apud *Gerh. Ioh. Voſſium* in Harmon. Evang. Lib. II cap. VII § 12: *Nec vero crux ſolum figuram referebat Hebraei Tau, ſed etiam Aegyptii. Qua de re* Salmaſium *vide libro de cruce cap.* 245 *et ſeq. Vbi inter alia docet, idcirco non modo* Dei, *vel* Di, *appellari; ſed etiam* Salebdi, *a crucis forma, quia* Saleb *Aegyptiis crux. Addit, forma hac ſaepius etiam occurrere in literis Aegyptiorum Hieroglyphicis, uti S. S. Patres annotarunt: ac aliquando etiam cum anſula inveniri, ſicut Tavi Abyſſinorum.* Aegre me habet, quod ipſo *Salmaſii* libro, dum haec ſcribo, mihi carendum ſit. Nam quae apud *Voſſium* ex libro illo citata legi, illuſtratione et emendatione egent. Quando igitur ait, crucem appellari apud Aegyptios *Dei* vel *Di*, id intelligit de litera, aut potius compendio duarum literarum, in Alphabetho Coptorum ϯ, quae, uti cernitur, figuram crucis refert, ac pronuntiatur *Ti.* Copti eam vocant *Di*, vel *Dei*, quia T mollius ad inſtar D pronunciare ſolent. Ceterum litera illa non origine Aegy-

(y) Epiſtolae *Salmaſii* de Cruce, ſcriptae ad *Th. Bartholinum*, ſubnexae ſunt huius diſſertationi *de Latere Chriſti aperto*, ac primum vulgatae a. 1646.

Aegyptia eſt, ſed Graeca, compoſita quippe ex T et ρ ſuperſcripto, uti etiam in Codicibus antiquis MSS. Graecis reperitur. Illam itaque Aegyptii poſt tempora Ptolemaeorum cum aliis Graecorum literis adſciverunt. Quae deinde addit de *Salebdi*, videtur ex *Kirchero*, atque hic ex Arabico hauſiſſe. Certe ubi ſubiicit, *Saleb* Aegyptiis dici *crucem*, Arabicam vocem cum Aegyptia confudit. Aegyptiorum ſermone *ςαυροῦν crucifigere* dicitur ⲁϣ, ⲉϣ et ⲓϣⲓ. Galat. III. 1, ⲓⲏⲥ ⲡⲭⲥ ⲛⲁⲣⲉⲛ ⲛⲟⲩⲃⲁⲗ ⲉⲁⲩⲁϣϥ, *Ieſus Chriſtus ante oculum, qui crucifixus eſt*, et cap. V. 24, ⲛⲏ ⲇⲉ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲭⲥ ⲓⲏⲥ ⲁⲩⲓϣⲓ ⲛ̀ⲧⲟⲩⲥⲁⲣⲝ, *qui ſunt Chriſti Ieſu, crucifixerunt carnem ſuam*. Apocal. XI. 8, ⲡⲓⲙⲁ ⲉ̀ⲧⲁⲩⲉϣ ⲡⲟⲩϭⲥ ⲙ̀ⲙⲟϥ, *ubi crucifixus eſt Dominus eorum*. Quod vero ad ſubſtantivum *ςαυρὸν* attinet, id adeo venerantur boni Copti, ut ſemper, quoties in Libris Sacris occurrit, dictionem Graecam textus authentici retineant, et quidem, ut in paucis quibusdam aliis vocabulis ſanctioribus fieri ab illis conſuevit, per compendium ſcriptam (z). Dicerent vero Aegyptii crucem ϣⲉ *lignum*,

(z) In verſione Coptica, ſcripta dialecto Memphitica, *Crux* modo appellatur nomine Graeco Σταυρὸς, per compendium ſcribendi, modo ϣⲉ, et id quidem in narratione eiusdem hiſtoriae, uti Matth. XXVII. 32, 40, 42. Sed interpretatio Thebaica ſeu Sahidica ubique retinuit vocem Graecam, iis quoque in locis, ubi de poena crucis in verſione Memphitica uſurpatur verbum ⲁϣ aut ſimile, Ioh. XIX. 6, Matth. XX. 19, Act. II. 36, alibi. De more Coptorum, nomen Graecum Σταυρὸς ſuis in libris per compendium ita ſcribentium, ut e duabus literis T (vel potius

⳨

lignum, ut Genef. XL. 19, ⲉϥⲉ̇ⲁϣⲕ ⲉ̇ϫⲉⲛ ⲟⲩϣⲉ ✝ *κρεμάσει σε ἐπὶ ξύλου.* Nam ⲁϣ et ϭϣϭ proprie fignificat *fufpendere de ligno*, quod etiam fit in poena crucis. *Saleb* eft vox pure Arabica. De qua haec habet *Herbelotus* in Bibliotheque Orientale artic. SALB fol. 747: *Salb* et *Salib. Ce mot Arabe, qui fignifie la Croix, fignifie indifferemment toutes fortes d'inftruments patibulaires. Les Chrêtiens s'en fervent feulement pour exprimer la Croix de N. S. Jefus Chrift. Ils appellent* A'id alfalib *la Fête de l'exaltation de la Croix, et* Salbout *le Vendredy faint, auquel N. S. a été mis en Croix.* Vide ibi plura, et in artic. SALIB fol. 748. b. *Michael Vanslebius* in Relatione itineris fui Gallici p. 411 memorat monafterium in vico fuperioris Aegypti Neygade, cui nomen fuerit *Deir il falib*, quod reddidit *Monafterium fanctae crucis.* Denique *Salmafius* fibi perfuadet, in vetuftis Aegyptiorum monumentis Hieroglyphicis reperiri figuram crucis etiam cum anfula. Non haec quidem eft peculiaris *Salmafii* fententia, fed quae ipfi communis eft cum *Kirchero*, *Laur. Pignorio* et aliis eruditis viris, quamque hi a veteris Ecclefiae Doctoribus acceperunt. Notum eft, quod *Rufinus* memoriae prodidit Lib. 11 Hift. Ecclef. cap. xxix: *fignum hoc noftrum Dominicae Crucis, inter illas, quas dicunt ἱερατικὰς, id eft, facerdotales literas, habere Aegyptii dicuntur, velut unum ex ceteris literarum, quae apud ipfos funt, elementis. Cuius literae feu vocabuli hanc effe afferunt interpretationem:* Vita ventura. *Dicebant ergo hi, qui tunc admiratione rerum geftarum convertebantur ad fidem, ita fibi ab antiquis traditum, quod haec, quae nunc coluntur, tamdiu ftarent, quamdiu vide-*

✝ praefixa ⲥ) et ⲣ efficiant Monogramma, dixit *Mingarellius* ad Codd. Aegypt. reliq. p. XXIV.

viderent signum istud, in quo esset vita. Quibus similia habet *Socrates* Hist. Eccl. Lib. v cap. xvii, quae aut a *Rufino*, aut, ut ipse ait, ex traditione quapiam accepit (*a*). Crediderim, Aegyptios crucem illam appellasse ⲉⲣⲱⲛϧ ⲉϥⲛⲏⲟⲩ, quasi dicas *causam* efficientem *vitae venturae.* Cum vero ⲉⲣ in compositionibus Aegyptiorum significet et *efficere* et *esse*, postremo modo acceperunt, qui interpretati sunt *vitam venturam.* Et certum est, in Tabula Isiaca, quam erudite explicuit *Pignorius*, in lapide itidem, quem *Pignorius* in Commentario ad Tabulam Isiacam p. 9. b. adfert, et in omnibus fere Aegyptiorum vetustis monumentis figuram occurrere, quae crucis speciem referre videtur, hunc fere in (*b*) modum . Vid. *Pauli Lucae* Itinerar. tertium, Part. I p. 282, ubi saepius figura eadem cernitur. Sed difficulter credi potest, in illis vetustis Aegyptiorum monumentis, quae Vaticiniis plerorumque Prophetarum Iudaeorum antiquiora sunt, crucem reperiundam esse (*c*). Ipsa profecto illa figura speciem crucis non praebet, sed Graecae literae Tau cum globulo superimposito, quam multi pro ansula habent. Recte igitur ipse *Socrates* ea de re sub-

(*a*) Adde *Sozomenum* lib. vii Hist. Eccl. cap. 16. Inde lux accenditur *Suidae* in v. Σταυροί.

(*b*) Veteres quidam existimabant, figura ista repraesentari *oculum* et *sceptrum*, eamque pertinere ad Osiridem. Quapropter *Plutarchus* de Is. et Os. p. 354 scribit, regem ac dominum *Osirin* exprimi *oculo* et *sceptro* pictis; atque *Macrobius* lib. I Saturnal. cap. 21 pluribus verbis testatur: „*Osirin* Aegyptii, ut *Solem* esse asserant, quotiens hieroglyphicis literis exprimere volunt, insculpunt *sceptrum*, inque eo speciem *oculi*, et hoc signo *Osirin* monstrant."

(*c*) Dubitare etiam videtur *Lipsius* de Cruce lib. I cap. 8, in notis.

subdubitavit. *Ego nequaquam existimo*, inquit, *Aegyptiorum Sacerdotes, dum hanc crucis effigiem lapidibus inciderent, eorum, quae Christo eventura erant, notitiam habuisse.* Adeoque sine dubio aliud quid per hanc suam figuram indicare voluerunt. Nec etiam Gentiles id agnoverunt, quod Christiani ex hac figura conspecta sibi imaginabantur, etsi tale quid subinnuat *Rufinus*. *Socrates* ait: *Christiani signum esse dicentes salutaris Christi passionis, propriam religionis suae notam, crucem scilicet, esse censebant.* Sequentia eius verba ita vertenda esse censeo: *Gentiles vero dicebant, quid Christo commune est cum Serapide? Si character ille crucem refert, crux illa alius rei symbolum erit Gentilibus, alius Christianis.* Aliud mysterium hic latere, memoriae prodidit *Abenephius* Arabs, apud *Le Moyne* in notis ad Varia Sacra p. 862, 863. Auctor (*d*) *Historiae Coeli* putat, figura hac designari Nilometrium, Tom. 1 p. 51, 52. *Richard Pococke*, Description of the East Vol. 1 p. 93, scribit: *These statues have each of them in one hand the crosſ with an handle, which is said to represent the four Elements.* Assentior Doctissimo Viro *La Crozio*, Histoire du Christianisme dans les Indes Liv. VI p. 430, sq., existimanti, figuras illas, quas pro crucibus habuerunt eruditi, nihil aliud esse, quam phallos, adeoque repraesentare illam viri partem, quae generationi inservit. Probat hoc ipsa characteris huius hieroglyphici figura, dummodo meminerimus, picturam Aegyptiorum valde rudem fuisse, quod monent veteres, quodque residua gentis huius monumenta testantur. Vero dissimile non est, ex hac figura phallica desumtum fuisse hunc Astronomorum characterem ♀, quo *Venerem* designant. Praeterea refert *Socrates*, eos, qui literarum hieroglyphicarum notitiam habebant, indicasse, characterem illum

(*d*) Abbas *Pluche*, idem ille, cui debetur *le Spectacle de la Nature*.

illum designare *vitam futuram*, in quo consentit *Rufinus:* idque verum puto; sed hoc phallo, sive *μορίῳ τῆς γενήσεως αἰτίῳ*, apprime convenit, quippe quo mediante *vita* producitur, quae nondum existit, sed tamen *futura* est. Vide, an huc etiam spectet illud *Plutarchi* de Is. et Osir. p. 365, *δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τὴν φύσιν ἐοικέναι τὸ θρίον.* Ad haec, in sacris Serapidis, de cuius templo illic sermo est, phallos frequentes in usu fuisse, ipse *Socrates* observat capite praeced. XVI Lib. V, ubi de Theophilo Alexandrino Episcopo scribit: *Serapidis vero et aliorum deorum mysteria, quam ridicula essent, ostendit, phallos per medium forum sublimes ferri iubens.* Et in universum phallorum in sacris Aegyptiorum maximum usum fuisse, sicuti etiam character ille in omnibus fere Aegyptiorum monumentis conspicitur, et magna sub illo phalli symbolo latuisse mysteria, veteres omnes testantur: qua de re aliquid dicemus in articulo Φαλλός. Quod autem et *Rufinus* et *Socrates* narrant, *aliis literis hieroglyphicis* Aegyptiorum *indicatum fuisse, finem tunc habiturum Serapidis templum, cum nota crucis apparuisset*, et fictionem magnopere sapit, et sibi ipsi repugnat. Si enim character ille crucem repraesentat, ab initio conditi templi crux conspecta fuit; si vero nota crucis non apparuit, nisi cum templum Serapidis esset diruendum, quod historiae a *Rufino* et *Socrate* narratae congruit, character ille in templo Serapidis ab antiquo pictus, signum crucis neutiquam haberi potuit.

ΣΑ'ΜΨΥΧΟΣ, ΣΑΜΨΥΧΟ'Σ, ΣΑΜΨΟΥΧΟΣ. Varie enim scribitur nomen. *Hesychius*, *Σαμψοῦχος, πλείστη γίνεται ἐν Αἰγύπτῳ, ἄλλοι δὲ μάραθον καλοῦσιν αὐτήν.* Vbi *Guietus* et *Salmasius*, pro *μάραθον*, legendum esse iudicant *ἀμάρακον.* Quam in rem adducunt verba *Dioscoridis* Lib. III cap. 47, *Σάμψυχον κράτιστον τὸ Κυζικηνὸν καὶ Κύπριον, δευτερεύει*

ῥεύει δὲ τούτου τὸ Αἰγύπτιον. καλεῖται δὲ ὑπὸ Κυζικηνῶν καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἀμάρακον; et haec *Servii* in *Virgilii* Aen. 1. 697 (*e*): *Amaracus puer regius unguentarius fuit, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, maiorem ex confusione odorem creavit, unde optima unguenta* Amaracina *dicuntur. Hic postea in herbam* Sampsychum *dicitur versus, quam nunc* Amaracum *dixit. Plinius* Lib. xxi cap. 11, *Amaracum Diocles Medicus et Sicula gens appellavere, quod Aegyptus et Syria Sampsuchum.* Idem eodem Libro cap. 22, *Sampsuchum sive Amaracum. Columella* Lib. x vs. 171, *Nataque iam veniant hilari Sampsucha Canopo.* De Amaraco Aegyptia loquitur *Athenaeus* Lib. xv p. 676. *Sampsuchum* nomen esse Aegyptiorum, testatur *Plinius* l. c. (*f*). Videndum, an *Sampsuchum* dictum fuerit ⲤⲀⲘⲠⲤⲞϪⲈⲚ *sampsochen*, tanquam dicas *herbam unguenti*, vel *unguentariam* (*g*).

ΣΑΜΦΩ'Σ. *Hippomarathrum.* Appendix *Dioscoridis* Lib. iii cap. 82 [p. 455].

SANT vel SANTH, *Acacia* aut *Spina Aegyptia.* Quamvis hoc nomen in libris antiquis Graecorum et Latinorum non occurrat, meretur tamen hic attin-

(*e*) Plura dabunt interpretes *Hesychii* v. Σαμψοῦχος, inprimis *Alberti.* Legendus omnino *Salmasius*, de Sampsucho eiusque nomine prolixe disputans, in Exercit. de Homon. Hyles Iatr. cap. xiii toto.

(*f*) Nec dubitant alii, in quibus *Caryophilus* Differt. Misc. p. 191. Aegyptios sua lingua *Sampsuchum* appellasse Σοφό, testatur scriptor appendicis ad *Dioscoridem* p. 454.

(*g*) *Vnguentum* ab Aegyptiis dictum esse ⲤⲞϪⲈⲚ sive ⲠⲤⲞϪⲈⲚ, certo novimus; non item, an ⲤⲀⲘ significarit *herbam*, nisi ⲤⲒⲘ et ⲤⲘⲈϨ, quas voces ea notione poni docet Lexicon, non discrepare existimentur.

tingi, quandoquidem recentiores passim nominis huius mentionem faciunt, Hebraei autem suum שטה et Arabes شنط ab Aegyptiis videntur accepisse. In Mémoires des Missions tom. II part. I p. 187 et tom. V p. 220 appellatur *Santh.* Sed ab aliis *Sant* dicitur. Audiamus *Prosperum Alpinum* de Plantis Aegypti pag. 6, haec scribentem: „ Acacia, quam *Sant* Aegyptii appellant, in Aegypti locis a mare remotis nascitur; huiusque arbores copiosissimae in montibus Synai penes rubrum mare positis proveniunt. Sine dubio hanc arborem esse veram antiquorum Acaciam vel Spinam Aegyptiam, ex notis affirmandum est: praecipueque, quia nulla alia arbor spinosa in Aegypto reperitur, quae magis notis Acaciae tributis respondeat. Crescunt ad mori magnitudinem, ramosque sursum latius expandunt." Quae observatio quam sit utilis, deinde nobis patebit. Idem nomen *Sant* servarunt alii plures. *Vanslebius* pag. 17 scribit *Zante.* Minus recte *Rauwolffus* in Hodoepor. Part. I p. 114, et Part. II p. 138 et 173, scribit incolis dici *Schack*, Arabibus *Schamuth.* Corrupte quoque nomen scribitur in *P. Lucae* Itinerario primo, Part. I p. 75, et ab aliis. *Pococke* Tom. I Itiner. p. 69 et 205 habet *Sount*, quod accedit propius ad nomen Aegyptiacum. Fuit hoc ϣⲟⲛϯ, qua voce appellantur *spinae* in versione Coptica Genes. III. 18, Matth. VII. 16, Hebr. VI. 8. Iam vero *Acacia* erat Mimosa *spinis* geminatis distinctis, foliis duplicato-pinnatis, ut *Alpinus* et alii monuerunt. Hinc arbor dicitur Ἄκανθα ab *Herodoto* Lib. II cap. 96, *Dioscoride* Lib. I cap. 133, scribente, Ἀκάκια φύεται ἐν Αἰγύπτῳ, Ἄκανθα ἐςὶ δενδρώδης κ. τ. λ., a *Paulo Aegineta* Lib. VII pag. 229 Ἄκανθα Αἰγυπτία, qui addit, dici ab aliis Arabicam, atque a *Plinio* Lib. XIII cap. 9 *Spina.* Missis iam reliquis, tantum haec *Servii* adiungam ad *Virgilii* Lib. II Georg. v. 119, „ *Acanthus* arbor est in Ae-

 gypto

gypto ſemper frondens, — *Acanthus* dicta, quae *ſpinis* eſt plena." Ex antiquiſſimo nomine Aegyptiaco ſuum سنط vel شنط deinde derivaſſe videntur Arabes, qui hanc arborem ſuo ſermone appellant قرظ *kharad.* In codice MS. *Abu' lFadli* de Medicina et re Botanica, qui quondam fuit *Iacobi Golii*, nunc ſervatur Vpſaliae, aperte legitur, قرظ eſſe nomen Arabicum *Spinae* arboreſcentis, Aegyptiis vero صنط *ſant* dici. Hoc me docuit, cui tam multa debeo, meus *La Crozius.* Non dubito, quin et Hebraicum vocabulum שִׁטָּה ſive שִׁטִּים denotet quoque *Acaciam*, contractum ex שִׁנְטָה, ortumque ex Aegyptiaco ϣⲟⲛⲧ. Non neſcio, aliter viſum fuiſſe viris erudiſſimis, arbores שִׁטִּים explicantibus de laricibus, citris, pinis, cedris. Poſtremam ſententiam approbarunt *Villalpandus*, *Pfeifferus*, *Cocceius*, multi alii, in quibus etiam *Vitringa* Tom. II in Ieſaiam p. 410, monens, Spinam Arabicam ſive Aegyptiam tam craſſam non fuiſſe, ut columnae et aſſeres Tabernaculi ex ea confici potuerint. Attamen teſtatur *Herodotus* l. c. malos navium Aegyptiarum ex Spina confectos eſſe, et *Hieronymus* in Comment. ad Ioel. III. 18 tam grandes eſſe iſtas arbores ſcribit, ut latiſſima ex illis tabulata caedantur. Addit *Theophraſtus* Lib. IV Hiſt. Pl. cap. 3, Spinam eſſe arborem magnitudine excellentem, quippe duodecim cubitorum, et tectis navibusque faciendis idoneam. Quibus teſtimoniis ſi obſervationes recentiorum periegetarum de Spinis Aegyptiis et Arabicis adiunguntur, difficultas a Cl. *Vitringa* aliisque obmota plane tollitur. Quotquot hactenus tentarent originem et notionem vocis שִׁטָּה invenire in lingua Hebraea, fruſtraneam navarunt operam. Quaerenda multo po-

tius

tius est in Aegypto, uti supra indicavi. Ex ϣⲟⲛⲧ facile natum שונטה, et ex hoc contractum שטה. Quod si verum est, ultro quisque intelligit, me non inconsulto hic dixisse de nomine patrio Acaciae sive Spinae Aegyptiacae, de qua consuli velim *Salmasium* in Exercit. Plinian. pag. 369—385, et de Homonymis Hyles Iatr. cap. CIII (*h*).

SAPON. *Advena*, vel *Advenae*. Quod ex *Plinio* discimus, qui Lib. VI cap. 30: *Inde dierum duodecim Esar, Aegyptiorum oppidum, qui Psammetichum fugerint. — Bion autem* Sapon *vocat, quod ille* (Aristocreon) *Esar, et ipso nomine* advenas *ait significari.* Ita editio, qua utor, *Dalechampii*. Quae si genuinam lectionem prae se fert, nominis huius nec difficilem, nec longe petitam rationem reddere poterimus. Namque dialecto Sahidica, vel superioris Aegypti, ⲡⲱⲱⲛⲉ dicitur ἡ μετοικεσία, *transmigratio*, in codice MS. de Myst. Liter. pag. 25 (*i*). ⲥⲁⲡⲱⲱⲛⲉ vel ϩⲁⲡⲱⲱⲛⲉ, quod idem est,

(*h*) Operam minime ludet, qui cum hisce comparet *Rauwolffi* Floram Orientalem p. 63, 64, *Th. Hasaei* Syllogen Dissert. et Observat. Philol. p. 170—252, *O. Celsii* Hierobotan. part. II p. 498—504, et *S. H. Manger* in Dissert. de iis, quae ex Arabia in usum Tabernaculi fuerunt petita (Trai. ad Rhenum a. 1753) p. 4—11, recusa in Germania, meritoque laudata a *Rosenmullero* in Scholiis ad Exod. XXV. 5, sed minus recte adscripta tamquam auctori Cl. *S. Ravio*. Cum *Celsio*, *Shawio* ac reliquis, *Sittim* intelligentibus de Acacia sive Spina Aegyptia, facit *Adanson* in Comm. Acad. R. Scient. Paris. a. 1773 p. 12. Vides, homines doctos nostra aetate ivisse in *Hieronymi* sententiam, probabilem illam, sed diu reiectam.

(*i*) Confer *La Crozii* Lexicon p. 190, item versionem N. T. Sahidicam Matth. I. 11, 12, 17, ubi legitur ⲡⲱⲱⲱⲛⲉ. Graecum μετῴκισεν Act. VII. 4 in ea redditur ⲁϥⲡⲟⲟⲛⲉϥ.

eſt, per idiotismum Copticum, ſignificat *homines transmigrationis*, τοὺς τῆς μετοικεσίας. Quod Latini non melius quam *advenas* exprimere poſſunt. Poſſet etiam *Sapon* vel *Sopon* exponi ϫⲱ ⲡⲱⲛⲉ, *Caput transmigrationis*. Erat enim urbs princeps illius regionis, quam occupaverant Sebritae, de quibus deinde dicetur.

SARABAITAE. Monachorum aliquod in Aegypto genus, quod ita deſcribit Auctor ſermonum ad Patres in Eremo ſerm. XXI, Opp. *Auguſtini* Tomo X col. 1314: *Tales fuerunt illi* Sarabaitae, *de quibus tertio nobis ſcripſit pater* Hieronymus, *quorum genus eſt omni affectu vitandum. Ipſi denique in Aegypto erant in foraminibus petrarum habitantes, induti porcorum et boum pellibus tantum, cincti funibus palmarum, ſpinas ad calcanea portantes ad cingulum ligatas, diſcalceati et ſanguine cruentati cavernas exeuntes, ad feſtum ſcenopegiae pergebant Hieroſolymam, et Sancta Sanctorum intrantes, paupertatem et abſtinentiam praedicabant omni affectu ſervare, barbas poſtea in conſpectu hominum, ſine redemtione evellere feſtinabant, et ſic acquiſita fama et lucro ad propria remeabant, ſolitarie gaudentes et epulantes ſupra id quod explicare poſſumus.* Ipſe *Hieronymus*, quantum ſcio, *Sarabaitarum* nuſpiam nomine meminit; ſed facile apparet eſſe eosdem, quos in Epiſtola ad Euſtochium appellat *Remoboth*, et de quibus ſuo iam loco [p. 229, 230] dictum eſt. Illi igitur vocabantur in Aegypto non tantum *Remoboth*, ⲣⲉⲙⲙⲟⲩⲱⲧ, ſed etiam *Sarabaitae*, ſive ipſi hoc nomen ſibi adſciverint, ſive iis impoſitum fuerit ab aliis. De his *Hieronymus* in Epiſtola indicata: *Inter hos ſaepe ſunt iurgia, quia, ſuo viventes cibo, non patiuntur, ſe alicui eſſe ſubiectos. Re vera ſolent certare ieiuniis, et rem ſecreti victoriae faciunt.* Eorumdem mentionem facit *Iohannes Caſſianus*,

mus, qui et nominis rationem paulo accuratius exponere videtur, Collat. Lib. XVIII cap. VII: *emersit istud* Sarabaytarum *genus, qui ab eo, quod semetipsos a coenobiorum congregationibus sequestrarent, ac sigillatim suas curarent necessitates, Aegyptiae linguae proprietate* Sarabaytae *nuncupati sunt.* Meminit eorumdem praeterea *Benedictus* in regula cap. I, *Odo Cluniac.* Lib. III Collat. cap. 23, *Petrus Damianus* Lib. V Epist. IV, *Isidorus* de Eccles. Offic. Lib. II cap. 16. Vide *Mich. Le Quien* Prolegom. ad *Ioh. Damasceni* Opera § X pag. VII. Adde *Caroli du Fresne* Glossarium Mediae Latinitatis in SARABAITAE, qui praeter alia etiam haec affert ex Glossis MSS. *Sarabaitae, renuentes aliorum Disciplinam* (*k*). *Michaël Le Quien* vocabulum hoc ex Syriaco sermone exponi posse putat (*l*). Verum ex *Cassiano* audivimus, esse vocem Aegyptiacam, et ex proprietate illius linguae sic nuncupari eos, *qui semetipsos a coenobiorum congregationibus sequestrent, ac sigillatim suas necessitates curent.* Vereor quidem, ne *Cassianus* duo nomina, monachis his imponi solita, invicem confuderit. Nam id, quod hic de *Sarabaitis* praedicat, vere indicatur voce *Remoboth*, quae innuit *viros solitarios*, coenobia vitantes, et *sigillatim victitantes.* Hos vero *Remoboth* a *Sarabaitis* diversos non esse, supra iam monui, et id ipsum quoque observavit *du Fresne* loco cit. Origo nominis non est mihi explorata. Novi ϩⲁⲣⲁⲃⲁⲓ in lingua Aegyptiaca significare *tonitru*, Ps. CIII. 7, Marc. III. 17, Ioh. XII. 29 et alibi; sed ex hac voce non video nomen *Sarabaitarum* satis commode posse illustrari.

ΣΑ'.

(*k*) Acerbum *Marci Ant. de Dominis* iudicium de *Sarabaitis* legitur in *Binghami* Origin. Eccles. vol. III p. 17.

(*l*) Ita ante eum *Bochartus* part. II Hieroz. lib. IV cap. 14 p. 550.

ΣΑ'ΡΑΠΙΣ. Vide brevi poſt in v. *Serapis*.

ΣΑ'ΡΙ, *Iuncus*, creſcens in maribus et locis paluſtribus, byblo ſive papyro ſimilis. *Theophraſtus* Hiſt. Plant. Lib. IV cap. 9, de iis, quae in Aegypto naſcuntur, diſſerens, ait, Τὸ δὲ σάρι φύεται μὲν ἐν τῷ ὕδατι περὶ τὰ ἕλη καὶ τὰ πεδία, ἐπειδὰν ὁ ποταμὸς ἀπέλθῃ· ῥίζαν δὲ ἔχει σκληρὰν καὶ συνεστραμμένην· καὶ ἐξ αὐτῆς φύεται τὰ σάρια καλούμενα. *Heſychius*, Σάριν, vel Σάρι, φυτόν τι γινόμενον ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἕλεσι. *Plinius* Lib. XIII cap. 23, *Fruticoſi eſt generis et* Sari *circa Nilum naſcens, duorum ferme cubitorum altitudine, pollicari craſſitudine, coma papyri, ſimilique manditur modo* (*m*). Ex iſta *Sari* conficiebantur Pſiathi aliaque multa a Monachis et Eremitis; unde frequens iunci mentio reperitur in regulis Monachorum Aegyptiorum. Quoniam *Sari* papyro eſt ſimilis, ut *Theophraſtus* l. c. obſervat, venit nonnunquam nomine *bybli* et *papyri*, a qua tamen differt, qua de re videndus *Melch. Guillandinus* in Commentario in *Plinium* de Papyro Memb. VII p. 202, 203, edit. Amberg. 1613. Obſervari poteſt, *Sari Kamiſch kaſſaki*, Turcice dici *Coſacos calami* vel iunci *fulvi*. Vid. *Demetrius Cantemerius* in Hiſtoria Impp. Osmaniadarum p. 402, not. 10, et Parte II p. 435 ed. Germ. Quoniam in illis Coptorum libris, qui in noſtris manibus ſunt, iunci illius mentio non fit, mirandum non eſt, nomen illud non occurrere ſeparatim. Sed occurrit tamen in compoſitione. Cum enim mare, quod vulgo appellatur rubrum, ſinus nempe Arabicus, perpetuo in Coptorum libris dicatur

ⲫⲓⲟⲙ

(*m*) In *Heſychio* vulgatum eſt, Σαρὶν· σαρὸν, φυτόν κ. τ. λ. ad q. l. vide *Albertium*. Pro σαρὸν legendum σάρι, et in *Plinii* verbis *frutectoſi* pro *fruticoſi*, monet *Salmaſius* in Exerc. Plin. p. 706.

ⲫⲓⲟⲙ ⲛϣⲁⲣⲓ, *Mare Sari*, cuius exempla occurrunt Exod. x. 19, xiii. 18, xv. 4, Pſalm. cvi. 7, 9, 22, ego quidem exiſtimo, Aegyptios mare illud ſua lingua a iunco cognominaſſe. Et videntur Hebraei id ab Aegyptiis accepiſſe, utpote qui pariter idem mare vocitare ſolent ים סוף, id eſt, ut non pauci interpretantur, *mare iunceum*. Ita *Aben Ezra*, citatus a *Fagio* in Exod. xiii. 18: *Dicunt nonnulli mare vocari eo nomine, quod per eius circuitum naſcuntur papyri*; et *R. Salomo* apud eumdem: soph *iuncum ſignificat, quo nomine mare illud appellatur, quod calamorum et papyrorum copia in eo naſcatur.* Et hanc quidem denominationem rei ipſi apprime congruere, teſtatur *Vincentius Le Blanc* Itinerar. Lib. i cap. 8, ubi hunc in modum ſcribit: *Iuxta mare rubrum magnam arundinum copiam creſcere, quibus progreſſu temporis procreantur inſulae, indeque ad littus laborioſe appellitur.* Adde *Thevenot* Voyage Part. i Lib. ii cap. xxxiii p. 552 (*n*). An eadem de cauſa Nilo fluvio nomen *Sori* vel Σίρι impoſitum fuerit, diſquirere operae pretium eſt. Vid. in v. Σίρις.

SAVSES. Monachorum erat quodpiam genus in Aegypto, de quo *Hieronymus* haec memoriae prodidit in Epiſt. ad Euſtochium de cuſtodia virgin. pag. 44: *Tria ſunt in Aegypto genera Monachorum. Vnum* Coenobitae, *quod illi* Sauſes *gentili lingua vocant, nos* in commune viventes *poſſumus appellare.* Vbi omnium primo de vera et genuina vocis iſtius lectione diſpiciendum eſt. Vulgaris lectio eſt *Sauſes*, quomodo vocem hanc etiam repraeſentat praeclara *Martianaei*

(*n*) His ſimilia eiusdemque generis alia dedit *Iablonskius* in Diſſ. v de Goſen § 10, et in Panth. Aegypt. part. ii p. 151—153. Quae ſua manu libro de Goſenitide adlevit, in editione nova cum lectore communicabo. Poteſt conferri *Scholzius* in Repert. f. B. u. M. Lit. xiii. p. 13.

naei editio. Codices quidam manu exarati, quos ipſe conſului, legunt *Sauhes*, alii *Sauches*. Optimae vero et antiquiſſimae membranae in Bibliotheca Regia Berolinenſi exhibent *Sahues*. Ex quibus vera lectio erui poteſt, quam puto eſſe *Sauhes*, vel per transpoſitionem *Sahues*. Quantum memini, ⲟⲩⲉϩ *Socium* et *Aſſeclam* deſignat; ſed locus, in quo vocabulum hoc ſenſu reperiatur, mihi iam non occurrit. Ceteroquin ⲟⲩⲁϩ vel ⲟⲩⲉϩ ſignificationem habet *adiungendi*. ⲡⲓϣⲉⲙⲙⲟ ⲉ̀ⲑⲟⲩⲉϩ ⲉ̀ⲣⲱⲧⲉⲛ; ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν, Levit. XVI. 29, XVII. 8, 10; Levit. XX. 2, ⲛⲓϣⲉⲙⲙⲱⲟⲩ ⲉ̀ⲧⲁⲩⲟⲩⲟϩ ϧⲉⲛ ⲡⲓⲥ̄ⲗ. Adde XXV. 6. Vnde ⲟⲩⲁϩ dicitur *ſequi aliquem*, vel, quod idem eſt, *ſe iungere alicui*. Communi dialecto id dicitur ⲙⲟϣⲓ ⲛ̀ⲥⲁ, *vadere poſt aliquem*. Ita fere in Novo Teſtamento Coptico exprimitur et redditur τὸ ἀκολουθεῖν. In dialecto vero Thebaidos, vel Aegypti ſuperioris, loco illius dictionis fere ſemper reperitur ⲟⲩⲁϩ. Quod exemplis nonnullis declarabo. Act. XII. 8, verba ἀκολούθει μοι, in verſione communis dialecti redduntur ⲙⲟϣⲓ ⲛ̀ⲥⲱⲓ, *vade poſt me*. Verſio autem Thebaica MS. ita habet, ⲛ̀ⲉⲟⲩⲁϩⲕ ⲛ̀ⲥⲱⲓ, *adiunges te ad me*. Verſu 9 eſt in Graeco ἠκολούθει, quod vertit interpres Coptus vulgatus, ⲁϥⲙⲟϣⲓ ⲛ̀ⲥⲱϥ, *ambulavit poſt illum*. Verſio Thebaica habet ⲁϥⲟⲩⲁϩϥ ⲛ̀ⲥⲱϥ, *adiunxit ſe illi*, vel *adiunxit ſe poſt illum* (*o*). Occurrit

(*o*) In eadem verſione Sahidica, nunc edita, ⲟⲩⲁϩ eadem notione extat Act. XIII. 43, ac frequenter in libris Euangeliographorum.

rit etiam ⲟⲩⲏϩ, *ueh*, ut Actor. XXI. 36, ⲡⲗⲏⲑⲟⲥ ⲅⲁⲣ ⲧⲏⲣϥ ⲟⲩⲏϩ ⲛ̀ⲥⲱϥ, ubi in Graeco est, *ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ.* Non temere autem dixi, vocem hanc proprie significationem habere *adiungendi*, utpote quod ex aliis locis colligere licet. In Codice MS. Psalm. LXI. 6 Graeca haec verba, *Ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας βασιλέως προσθήσεις*, Coptus interpres sic vertit, ϩⲁⲛⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲉ̀ϫⲉⲛ ϩⲁⲛⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲟⲩⲣⲟ ⲉⲕⲉ̀ⲟⲩⲁϩⲟⲩ. Eadem notione Matth. VI. 33, ⲛⲁⲓ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲉϥⲉⲟⲩⲁϩⲟⲩ ⲉ̀ⲣⲱⲧⲉⲛ, *haec omnia adiiciet vobis*, Luc. XII. 31, et aliis in locis bene multis. Vnde videtur esse ⲁϩⲟ *thesaurus*, ubi unum ad aliud adiicitur. Vid. Matth. XII. 35, XIX. 21, et alibi. Ex his intelligitur, ⲟⲩⲁϩ, vel ⲟⲩⲏϩ et ⲟⲩⲉϩ, significationem habere *adiungendi*, atque vocabulum eo sensu accipi, et de rebus, et de hominibus. Indicat igitur, ubi de hominibus usurpatur, aliquam *societatem*, *sodalitatem* et *communionem*, quae est adiunctio unius ad alium. ⲥⲁ ⲟⲩⲁϩ, *sa uah*, vel ⲥⲁ ⲟⲩⲉϩ, *sa ueh*, ex idiotismo Coptico, significabit igitur *hominem sodalitatis* vel *communionis*. Et id ipsum vocem hanc significare, luculenter indicat *Hieronymus*, scribens: *Sauses lingua gentili vocant, nos in commune viventes possumus appellare.* Ibidem eos opponit τοῖς *Remoboth*, i. e. *Solitariis*, vel *hominibus unitatis*, ut vocem illam suo loco [p. 229, 230] exposuimus. Paulo post idem sic pergit: *Veniamus ad eos, qui plures sunt, et in commune habitant, id est, quos vocari Coenobitas diximus.* Quae omnia originationem nostram egregie illustrant.

SAPHA. *Chamaeleon. Apuleius* de Herbis cap. 25.

ΣΑΦ-

ΣΑΦΘΑ'Σ. Ita legendum cenſeo in catalogo regum Thebaeorum apud *Syncellum* et in Graecis Euſebianis, pro eo, quod in vulgatis editionibus reperitur, Σιφωής, vel Σιφωάς. Interpretatur autem *Eratoſthenes* nomen υἱὸς Ἡφαίϛου, *filius Vulcani*; et recte, ut alibi (*p*) dictum eſt.

ΣΑΦΘΩ'. *Hyoſcyamus*. Appendix *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 69 [p. 467]. Ita et *Apuleius* de Herbis cap. IV. *Kircherus* in Prodromo Coptico p. 149 ex *Apuleio* citat *ſaphta*, idque imperite plane explicat. Videndum tamen, an non herba iſta vere appellata fuerit *ſaphta*, vel *ſaphtas*, quaſi diceres *Vulcanalem*, vel *Vulcaniam* (*p*).

ΣΑΩ͂ΦΙΣ, κωμαϛὴς, κατὰ δὲ ἐνίους χρηματιϛής. *Eratoſthenes* in catalogo regum Thebaeorum in Chronico *Euſebii* Graeco p. 21. Teſtatur ergo *Eratoſthenes* nomen illud non uno modo exponi poſſe, et duas interpretationes adfert, ſicut ratione aliorum vocabulorum fecit *Plutarchus* de If. et Oſiride. Quod ſine dubio ex diverſa unius eiusdemque vocabuli pronuntiatione ortum eſt, quale quid etiam in Oſiridis nomine *Plutarchus* obſervavit. De utraque *Eratoſthenis* interpretatione aliquid addamus. Ait primo, Σαῶφις exponi poſſe κωμαϛὴν, *comeſſatorem*. Vbi ſuſpicari quis

(*p*) Vide *Vignolii* Chronol. Sacr. tom. II p. 764. Male illic, culpa typographi, legitur ⲥⲁⲫⲁⲱ. In catalogo mendorum, vel ab operis, vel a correctore commiſſorum, ſcribitur nomen ⲥⲁⲯⲑⲁⲱ. Iterum male. Eſt enim ⲥⲁⲫⲑⲁⲱ.

(*q*) In deſcriptione *Hyoſcyami* Aegyptiaci, quam dedit *Forskål* in Flora Aegyptiaco-Arabica p. 45, nihil omnino eſt, quod huic coniecturae ſubveniat et opituletur.

quis posset pro κωμαστὴν legendum potius esse κομήτην, *crinitum*, *comatum*, quod Epitheton ipsi Apollini suo Graeci et Romani frequenter tribuunt. De Ganymede in *Luciani* Dialogis Deorum Iuno ait p. 131 [215], τὸν καλὸν κομήτην τοῦτον ἡ Ἴδη ἀνέθρεψε, *formosum istum comatum Ida educavit.* Hoc ipsum Aegyptiis significare potuit ϫⲱ ⲟⲩϥⲱⲓ, *Chouphoi.* Observa autem, nomen Aegyptium, de quo sermo iam est, diversis modis scribi. Monuit certe *Perizonius* in Originibus Aegyptiacis cap. XIV p. 270 et seqq., modo scribi *Saophin*, ut in *Eratosthenis* Catalogo, modo *Suphin*, modo etiam *Cheopem.* Est vero ϫⲱ ⲟⲩϥⲱⲓ, qui *ponit capillum* vel *comam.* ϫⲱ vox notissima est, significat *ponere*, et de multiplici positione accipitur. ⲟⲩϥⲱⲓ vero dicitur *crinis*, *coma.* Ponere vero capillum est bene et ornate disponere. Ita *Ovidius* Lib. II Amor. El. VIII. 1,

Ponendis in mille modos perfecta capillis.

et Fastor. Lib. I vs. 406,

Pars aderant, positis arte manuque comis.

Itaque *Saophis* vel *Chaophis* significaret *ornandae comae studiosum.* Sed et simpliciter potest significare κομήτην, id est, capillos nutrientem et demittentem. Etenim Aegyptiis ϣⲏⲟⲩ, sive, quod idem est, ϣⲱⲓⲟⲩ est δασὺς, *hirsutus*, *pilosus*, et pleonastice ϣⲏⲟⲩϥⲱⲓ, *Sauphoi.* Ita I Corinth. XI. 15, ⲧⲉⲥϩⲓⲙⲓ ⲇⲉ ⲛ̀ⲑⲟⲥ ⲉ̀ϣⲱⲡ ⲉ̀ⲣⲉ ϫⲱⲓⲥ ϣⲏⲟⲩ, *mulier vero, si caput eius coma abundet.* Graecus textus habet, Γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ. Sic versu praecedenti 14, ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ ⲅⲁⲣ ⲉ̀ϣⲱⲡ ⲉ̀ⲣⲉ ϫⲱϥ ϣⲏⲟⲩ,

vir

vir enim, si in capite capillum nutriat. Hanc lectionem apud *Eratosthenem*, ut *Saophis* sit κομήτης, sive *comatus*, fateor mihi magis placere. Si vero retineatur κωμαςὴς, et illius interpretationis aliquam reddere poterimus rationem. Est autem κωμαςὴς, *comessator*, non tantum qui potui et crapulae indulget, sed et qui lusibus amatoriis deditus est. Vide, quae Critici observant ad illa notissima *Theocriti* [Eid. III. 1]

Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα.

Sic et Latini, uti *Apuleius* in Apolog. p. 279, *Habes crimen meum, Maxime, quasi improbi comessatoris, de sertis et canticis compositum.* Quo sensu si et *Eratosthenes* accepit κωμαςὴν, uti sane videtur, posset Σαῶφις exponi ϹⲀΟⲨⲪⲒ, *Sauphi*, quasi dicas *osculatorium*, vel qui osculis, et lusibus huiusmodi amatoriis capitur. ⲪⲒ et cum articulo indefinito ⲞⲨⲪⲒ est *osculum*, et ϯ ⲠⲨⲪⲒ, *dare osculum*, sive *osculari*. Vide Matth. XXVI. 48, 49, Luc. VII. 38, 45, Rom. XVI. 16, I Cor. XVI. 20. ϹⲀΟⲨⲪⲒ dicitur, *qui est ad osculum*, i. e., *qui osculo capitur:* de quo usu particulae ϹⲀ, et quae idem innuit ϨⲀ, aliquoties diximus. Id ipsum Graecis significat Φιλήσιος, quod cognomen fuit *Apollinis* a Milesiis culti. Meminit *Conon* Narratione XXXIII, apud *Photium* in Bibliotheca [p. 441], sed ibi non satis recte editum est, ἔνθα βωμὸς Ἀπόλλωνος Φιλίου ἵδρυται. Legendum enim Φιλησίου. Et verte ea, quae modo praecesserant, καὶ αὐτὸν ἐφίλησεν ἐρασθεὶς Ἀπόλλων, *et amore eius captus, Apollo eum osculatus est.* Hinc Φιλήσιος postea cognominatus fuit. Docet hoc aperte *Varro* in Libris rerum Divinarum apud *Lutatium*, ab aliis dictum *Lactantium Placidum*, *Statii* Scholiasten in Thebaid. Lib. VIII p. 283. edit. Lindenbr. *Hic cum Apollinem osculatus fuisset, comprehen-*

sus

ſus eſt ab eo, et accepta corona, virgaque vaticinari coepit. — Et Apollini Phileſio pariter conſecrata ſunt templa, quae ab oſculo Branchi, ſive certamine puerorum, Phileſia nuncupantur. Meminit etiam Apollinis Φιλησίου *Macrobius* Saturnal. Lib. I cap. XVII p. 196. Ipſum *philematis* vocabulum inter blanda puellarum cognomina reponit *Lucretius* Lib. IV. 1162,

Simula, Silena ac Satyra eſt: labioſa, Philema.

Sed praeterea monet *Eratoſthenes*, poſſe *Saophis* etiam verti Χρηματιστὴν, *pecuniae coacervandae ſtudioſum*, vel *divitias congerentem.* Videtur itaque vox Aegyptia eſſe compoſita ex ⲁϩⲟ, quod *theſaurum* notat, ut iam diximus in v. *Sauſes* [p. 269], et ϥⲓ ſignificante τηρεῖν, *cuſtodire.* ⲀϨⲞϤⲒ proinde, *Ahophi*, eſt *cuſtos theſauri*, vel *qui theſauro ſollicite incubat*, pecuniae corradendae intentus eſt. Ceterum memoria tenendum, nomen illius regis, quod *Eratoſthenes* interpretatur, non uno modo ſcribi, ut *Perizonius* obſervat, et aliquando etiam χαῶφις. Nec ſine ratione *Salmaſius* monuit, in libro de Annis Climactericis, Ⲭ literam nonnunquam nominibus praefigi apud Aegyptios, cuius rei exempla alibi ſuppeditabo. Si igitur et hic literam illam ſive articulum praemittas voci, quam expoſui, ⲁϩⲟϥⲓ, habebis χαῶφιν. Forſitan autem diverſa illa nominis huius ſcriptio ac pronunciatio interpretationi diverſae occaſionem praebuit. Nam Σαῶφις innuit aut κομήτην, aut etiam κωμαστήν. Χαῶφις ſonat χρηματιστήν (*r*).

ΣΒΩ'.

(*r*) Ex his obſervationibus poterit augeri annotatio *Iablonskii* de nomine Σαῶφις, in *Vignolii* Chronol. Sacra tom. II p. 750.

ΣΒΩ'. *Doctrina.* Ita *Horapollo* Hieroglyph. Lib. I cap. 38, 'Αφ' οὗ καὶ ἡ παιδεία παρ' αὐτοῖς Σβῶ καλεῖται· ὅπερ ἐςὶν ἑρμηνευθὲν, πλήρης τροφή. Ait ille, *Sbo* Aegyptiis dici *doctrinam*, id vero, si interpreteris, significare *plenum nutrimentum.* Quod ad prius attinet, id omnino verum est. ⲥⲃⲱ enim Aegyptiis *Doctrinam* sonat. Inde ϯⲥⲃⲱ, *dare Doctrinam*, id est, *docere*, et ϭⲓⲥⲃⲱ *accipere Doctrinam*, *seu discere*, et ⲡⲓⲣⲉϥϯⲥⲃⲱ, διδάσκαλος, *Doctor.* Quae omnia frequentissime in N. Testamento Coptico occurrunt. Cum vero idem scriptor addat, vocem hanc ⲥⲃⲱ, recte excussam, significare *plenum nutrimentum*, id me non intelligere, fateor (*s*). Et si omnino vera est illa interpretatio, pertinet ad sacras et occultas Aegyptiorum scientias, quae, non magis ac scriptura Hieroglyphica, Oedipum hactenus nondum invenit.

ΣΕΒΕ'ΝΝΙΟΝ, corticosum, quod in summitate palmarum crescit. *Hesychius*, Σεβέννιον· τὸ ἐπ' ἄκρῳ τῷ φοίνικι φλοιῶδες γενόμενον (*t*). Non addit *Hesychius*,

(*s*) Intelligere sibi videbatur *D. W. Trillerus* in Observat. Criticis p. 465, opinatus, vocem Aegyptiacam σβῶ apposite respondere Hebraicae שׂבע *sba* seu *sbo*, *saturitas*, a verbo שׂבע *satiari.* Assolet Medicus eruditus Aegyptiaca alia ex Hebraeis illustrare. Ex. gr. Ζῦθος, de qua supra p. 76 ac seqq., etsi vox Aegyptia, magnam tamen habere affinitatem p. 198 opinatur cum שׁתה, unde שׁתי *compotatio* et שׁתיה *potus.*

(*t*) Saepius Σεβέννιον sive Σεβένιον in libris veterum Medicorum inveniri, docent *H. Stephanus* et *Foësius.* Conf. *Alberti* ad *Hesychium* v. Σεβέννιον. Originem vocis Graecam aut ignorant, aut certe tacent omnes; de Aegyptiaca conf. *Scholzius*, in Repert. f. B. u. M. Lit. XIII p. 13.

chius, vocem esse Aegyptiacam, verum hoc res ipsa loquitur. ⲂⲈⲚⲒ enim est *palma* arbor. Exod. XV. 25, ubi in Graeco est, ἑβδομήκοντα ϛελέχη φοινίκων, Coptus habet Ⲟ ⲚⲒⲬⲀⲨ ⲚⲂⲈⲚⲒ. Adde Ioh. XII. 13. ϢⲈ autem significat *lignum*. Ex quibus duabus vocibus Σεβέννιον esse compositum, id, quod *Hesychius* ad explicandum istud vocabulum affert, satis superque testatur. *Moschus* in Prato cap. CXX ex versione Latina (Tom. XIII Bibliothec. Patrum p. 1109) memorat *tres Anachoretas, indutos collobiis de Sibino*. Capitis huius textum Graecum dedit *Cotelerius* in Monumentis Tom. II p. 403, sed verba allata ibi desunt. Idem *Moschus* cap. CXXIII εὗρον αὐτόθι γέροντα φοροῦντα ἀπὸ σεβίνου κολλόβιον. *Paulus* Monachus Collectan. Lib. I. apud *Meursium* in Glossar. Graecobarb. voce Σεβένινον, οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ὁ ἀββᾶς Παμβὼ, (quod nomen est Aegyptium) παλαιὰ πολύῤῥαφα ἐφόρουν, καὶ σεβένινα, νῦν δὲ πολύτιμα φορεῖτε. Occurrunt haec eadem in Apophthegmatibus Patrum. Vide *Cotelerii* Monumenta Tom. I pag. 491. Vnde patet, Monachos in Aegypto ex illa palmae cortice, quae erat in arboris summitate, sibi vestimenta confecisse. Inde, ut obiter id moneam, nomen videtur accepisse regio quaedam superioris Aegypti *Tabenne*, cuius incolae Tabennesiotae. *Palladius* in Histor. Lausiaca de Tabennesiotis p. 89 edit. Meursii, Ταβεννησίς ἐϛι τόπος ἐν τῇ Θηβαΐδι οὕτω καλούμενος. Vbi non inepte *Meursius* corrigit, Ταβέννη τίς ἐϛι τόπος, ex *Sozomeno* Lib. III cap. 13, et *Nicephoro* Lib. IX cap. 14. Videtur namque Ταβέννη dicta fuisse ⲦⲀⲂⲈⲚⲒ *regio palmarum* propter Monachos, qui ex palmis victitabant, et omnia, quibus utebantur, ex iisdem conficiebant. Alia dicentur infra v. Ταβέννη.

ΣΕΒΡΙΤΑΙ. *Advenae.* Ita haec vox (*u*) ſcribitur in editione *Strabonis* Caſauboniana, Lib. XVI p. 530 [1115], Ἡ δ' ἐν βάθει τούτων χώρα; Τηνεσὶς λέγεται· ἔχουσι δ' αὐτὴν οἱ παρὰ Ψαμμιτίχου φυγάδες Αἰγυπτίων· ἐπονομάζονται δὲ Σεβρῖται, ὡς ἂν ἐπήλυδες. Et Lib. XVII p. 541 [1134], ἄλλην δ' εἶναι νῆσον ὑπὲρ τῆς Μερόης, ἣν ἔχουσιν οἱ Αἰγυπτίων φυγάδες, οἱ ἀποστάντες ἐπὶ Ψαμμιτίχου, καλοῦνται δὲ Σεβρῖται, ὡς ἂν ἐπήλυδες (*v*). Ad quae verba poſteriora in margine haec nota adiecta eſt. „ *Scripti* Σεβρῖται. Vulgo Σεμβρῖται." Et haec tamen poſterior lectio videtur praeferenda. Sed et huic praetulerim lectionem, quae Codices *Plinii* occupavit Lib. VI cap. 30, *Inſula in Nilo Semberritarum, reginae paret.* Vnde veram huius vocabuli ſignificationem, ut puto, expiſcari potui. ⲂⲈⲢⲒ enim vox tritiſſima *novum* ſignificat, ϬⲒ vero *capere, accipere.* Erit igitur ϬⲒⲘⲂⲈⲢⲒ, *ſimberi, qui nova capit,* puta *novas ſedes,* uno verbo *novus Colonus,* vel ſimpliciter *Colonus,* qui novam regionem occupat. Et vero *Strabo* ait, vocem hanc ſignificare ἐπήλυδας, *advenas.* Quantum ex collatione *Strabonis* cum *Plinio* colligere potui, inſulae ipſi in Nilo ſitae nomen erat Τηνεσὶς, ſive Τενεσὶς (*w*), et forte etiam *Semberris.* Saltem inſulae

(*u*) A *Ptolemaeo* lib. IV cap. 8 p. 114 appellantur Σεβᾶρδαι, et ab *Agathemero,* qui eumdem in recenſendis Aethiopum populis, quem ille, ſervavit ordinem, Σεβρίδαι: lib. II Geograph. cap. 5.

(*v*) Iisdem verbis haec leguntur in *Eratoſthenis* Πηγαῖς τοῦ Νείλου, a *Ioh. Fello* poſt *Aratum* editis p. 43, qui in notis monet p. 45, totum hunc locum ex *Strabone* decerptum eſſe.

(*w*) In Codice MS. *Strabonis* Mediceo, ut notavit *A. Gronovius,* legitur p. 1115 Τηνεσσίς. Idem ille Codex praebet p. 1134 Ψαμμητίχου, ſed in loco altero Ψαμμιτίχου. De qua ſcripturae varietate notavit Cl. *Weſſelingius* ad *Diodorum* lib. XIV cap. 35 et *Herodotum* lib. I cap. 105.

lae eius incolae dicti, *Semberritae*, quod et *Strabo* et *Plinius* testantur. *Tenupsin* vero *Plinii* diversam esse a *Tenesi* apud *Strabonem*, etsi aliud videbatur *Casaubono*, res ipsa docet. Insulae autem *Semberritarum* caput erat *Sapon*, idem fere significans, quod *Semberris*. Vide, quae ad vocem *Sapon* supra [p. 263, 264] monuimus.

ΣΕΘΩ'Ν. Nomen regis Aegyptiaci, de quo *Herodotus* Lib. II cap. 141 mirabilia narrat, sed minus vera. Nolo hic repetere, quae de *Sethone*, Vulcani sacerdote et rege Aegypti, atque de isto Historici loco monuerunt *Perizonius* in Origin. Aegypt. cap. XIII et *Vitringa* in Comment. in Iesaiam tom. I p. 318, 551, 552, tom. II p. 331. Adde *Vignolii* Chronol. Sacr. tom. II p. 315, qui tamen cum *Vsserio* aliisque non eadem sentit. De origine nominis Σεθῶν seu Σέθων Aegyptiaca non audeo quidpiam statuere, ne videar forte literarum similitudini nimium tribuere. Nota caeteroquin est vox ϹΗϮ, de qua deinde dicetur. Quamvis autem reges Aegyptiorum sibi frequenter nomina deorum sumerent, valde tamen ambigo, an quispiam eorum de Typhone, malo genio, voluerit appellari.

ΣΕΙ'ΣΤΡΟΝ. Vide infra in v. *Sistrum*.

ΣΕΛΕ'ΨΙΟΝ. *Vrtica*. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 94 [p. 469].

SEMBERRITAE, iidem qui Σεβρίται. Vide dicta ad hanc vocem [p. 276].

ΣΕΜΕ'Θ. *Cardamon. Nasturtium*. Videantur Appendix *Dioscoridis* L. II cap. 185 [p. 446, ubi Σέμεθ] et *Apuleius* de Herbis cap. XX. Sed ibi Codex *Vossianus* in Bibl. Leidensi exhibet *Sem*.

ΣΕΜΕΝΟΥΘΙ'. Hunc titulum libro cuidam suo

Aegyptiacum praefixit *Horapius*, cuius ſic meminit *Theophilus* ad Antolyc. Lib. II § VI p. 92 edit. *Wolfii*, ὡς μέμνηται Ἀπολλωνίδης, ὁ καὶ Ὡράπιος ἐπικληθεὶς, ἐν βίβλῳ τῇ ἐπιγραφομένῃ Σεμενουθί. Ad quem locum *Ioh. Fellus*, Epiſcopus quondam Oxonienſis, in editione ſua adnotaverat, uti *Wolfius* retulit, *ſemenouthi* in lingua Aegyptiaca denotaſſe *librum Deorum:* qua obſervatione nihil eſſe verius puto. Nam certe ϫⲱⲙ Aegyptiis eſt *liber*, ut in ipſo Evangelii Matthaei initio. ⲡϫⲱⲙ ⲙ̀ⲙⲓⲥⲓ, βίβλος γενέσεως. Ⲛⲟⲩϯ porro eſt *Deus*, et in plurali *Dii*. Erit igitur ϫⲱⲙⲛ̀ⲛ̀ⲛⲟⲩϯ, *ſomennuthi*, Aegyptiace *liber Deorum*. In illo vero libro de Diis et Daemonibus Aegyptiis, deque eorum cultu, ac de antiquiſſimis temporibus diſputatum fuiſſe, *Theophilus* non obſcure indicat (*x*).

ΣΕΜΕΟ'Ν. *Lychnis coronaria*. Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 114 [p. 457].

ΣΕΜΕΩ'Ν. *Gnaphalion*. Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 132 [p. 459].

SEMMEOR. *Chamaeleon*. *Apuleius* de Herbis cap. XXV, ubi MS. *Voſſianus* legit *Semneor*. Auctor Arabs Vaticanus, apud *Kircherum* in Oedipo Tom. III p. 72, *ſamur* habet. In Appendice *Dioſcoridis* Lib. III cap. 12 [p. 452] obſervatur, Crocodilion, quod figuram habet chamaeleontis nigri, quodque chamaeleon etiam vocatur, Aegyptiis dici Σεσενεόρ.

ΣΕΜΝΕΓΟΝ. Vocem hanc ſermoni Aegyptiaco ſuam debere originem, mea coniectura eſt. *Philo* in libro de Vita Contemplativa, Therapeutarum inſtituta et

(*x*) Repetiit haec *Scholzius* in Repert. f. B. und M. Lit. XIII^r. Th. ſ. 13, 14.

et vivendi rationem edifferens, fcribit, unumquemque eorum habere aediculam, quae vocatur Σεμνεῖον. Verba eius funt p. 893, Ἑκάςῳ δέ ἐςιν (y) οἴκημα ἱερὸν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ μοναςήριον. Vox haec Graecis eo fenfu familiaris non eft. Nam cum *Hefychius* vocabulum hoc ita exponit, Σεμνεῖον· οἶκος ἱερός, videtur ob oculos habuiffe illa ipfa *Philonis* verba, quae citavimus. De *Suida* vero nullum eft dubium, qui Σεμνεῖον interpretatur μοναςήριον. Sed quae apud eum in eodem articulo fequuntur plufcula, ex illo *Philonis* libro decerpta effe, dubio caret (z). Vox itaque illa vix (a) alibi, quam apud *Philonem*, illo fenfu reperiunda eft. Defcribit autem mores et inftituta hominum, qui in Aegypto vitam agebant. Ac praeterea fufpicor, *Philonem* in illo libro longe plurima, quae Therapeutis fuis tribuit, ex inftitutis facerdotum Aegyptiorum depromfiffe: quod verum effe, non difficulter concedet, qui librum illum *Philonis* cum defcriptione vitae facerdotum Aegyptiorum, quam ex *Chaeremone* protulit *Porphyrius* Lib. IV de Abftinentia [p. 306 fqq.], conferre dignatus fuerit. Habebant etiam illi facerdotes fuas aediculas, in quibus Aftronomiae et aliis difciplinis vacabant. Et illas quidem lingua Aegyptiaca vocatas fuiffe ⲤⲈⲘⲚⲒ, *femni*, non citra omnem rationem mihi perfuadeo. ⲤⲈⲘⲚⲒ certe σκή-

(y) Ἐν ἑκάςῃ δὲ οἰκίᾳ ἱερὸν κ. λ. legitur in editione Mangeii tom. II p. 475; et apud *Eufebium* lib. II H. E. c. 17, Ἐν ἑκάςῃ δὲ οἰκίᾳ ἐςιν οἴκημα ἱερὸν κ. λ.

(z) Conf. *Kufterus* ad *Suidam* v. Σεμνεῖον.

(a) Vocem Σεμνεῖον, quantum novi, Graeci veteres ignorarunt. *Hefychius* et *Suidas* eamdem e *Philone* habuiffe videntur. Ab Alexandrinis propagata eft, ut vocabula Ecclefiaftica plura, ad Chriftianos alios, commemorantes σεμνεῖα, i. e., *monafteria*, fed alio fenfu, quam hodierno. Vide *Suicerum* t. II Th. Eccl. p. 947, 948, et *Binghamum* vol. III Orig. Eccl. p. 136.

σκήνωμα, aut habitationem Aegyptiis ſignificat. Pſ. CII. 28, ubi in Graeco eſt, *οἱ υἱοὶ τῶν δούλων σου κατασκηνώσουσι*, Coptus interpres illam ſententiam ita expreſſit, ⲛⲓϣⲏⲣⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲉⲕⲉ̀ⲃⲓⲁⲓⲕ ⲉⲩⲉ̀ϣⲱⲡⲓ ϧⲉⲛ ⲟⲩⲥⲉⲙⲛⲓ, *erunt in habitationibus*. Videtur autem vis illius vocis eſſe, ut ſignificet non amplas domos et ornatas, ſed locum, ubi quis pedem ſuum figere poteſt. ⲤⲈⲘⲚⲈ enim eſt *firmare*. Hinc ⲤⲈⲘⲚⲒ locus, qui *firmum* praebet *domicilium*, aut ubi quis pedem firmum figere poteſt. In Scala Magna, ſeu nomenclatore Coptico Arabico, apud *Kircherum* in Lingua Aegyptiac. reſtituta p. 94, legitur, ⲠⲒⲤⲈⲘⲚⲒ *Quies*, *ceſſatio*. ⲠⲒⲤⲈⲘⲚⲒ idem videtur eſſe, quod Graecis *κατάλυμα*. Hinc uſurpatur etiam de *ὑποποδίῳ*, *ſcabello*, ſive loco, in quo quis pedem collocare, et quieſcere poteſt. Ita Matth. v. 35 verba *ὅτι ὑποπόδιόν ἐςι τῶν ποδῶν αὐτοῦ* interpres Aegyptius reddidit, ϫⲉ ⲫⲙⲁⲛ̀ⲥⲉⲙⲛⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲉϥϭⲁⲗⲁⲩϫⲡⲉ. Sic et Pſalmo XCIX. 5 *προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ*, interpres Coptus vertit, ⲟⲩⲱϣⲧ ⲙ̀ⲫⲙⲁ ⲛ̀ⲥⲉⲙⲛⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲉϥϭⲁⲗⲁⲩϫ. Colligitur ex his, ⲤⲈⲘⲚⲒ eſſe domicilium, ſed frugale, ad ſolam neceſſitatem comparatum, *κατασκήνωμα*, quale deſcribit *Philo*, et ſacerdotibus Aegyptiis tribuitur. Eodem nomine vocantur *tentoria*, Pſalm. LXXVIII. 51. Vero non ita diſſimile videbitur, ab hoc nomine etiam nomen *Naſamonum* poſſe derivari. Erant hi Cyrenaeorum vicini, ut veteres Geographi (*b*) memoriae prodiderunt. Videntur illi, ut alii illius tractus populi, in tentoriis habitaſſe, et inde nomen traxiſ-

(*b*) *Strabo* lib. XVII p. 1193, 1195, *Stephanus Byz.* v. *Νασαμῶνες*, ibi *Berkelius* et *Holſtenius*. Iunge *Oudendorpium* ad *Lucani* lib. IX. v. 439 ſqq.

xiſſe. Namque ⲚⲀⲤⲈⲘⲚⲒ dici poſſunt *homines tentoriorum*, vel *in tentoriis*, aut in *exiguis frugalibus habitationibus*, degentes. Apud *Pollucem* in Onomaſtico commemorantur *Λίβυες οἱ σκηνῆται* Lib. IV cap. 10 [ſegm. 74]. Et Hebraeis aliqua regio Africae eadem de cauſa dicitur סכות *Succoth*, 2 Chron. XII. 3. Graeci interpretes hic verterunt Τρωγοδύται, vel, quod idem eſt, Τρωγλοδύται, ita dicti, quod in ſpeluncis habitarent. Vide *Schindleri* Lexicon Pentaglotton p. 1215, 1216, et inprimis *Bocharti* Geog. Sac. Part. I Lib. IV cap. 29 (*c*). Sunt igitur סכיים Hebraeis ii, qui Graecis Σκηνῆται. Quod utrumque exprimit Aegyptiacum ⲚⲀⲤⲈⲘⲚⲒ, *Naſemni*. Graeci flexerunt in Νασαμῶνες. Ceterum nemo miretur, *Naſamonum* nomen a me ex ſermone Aegyptiaco exponi, quod adeo abſurdum non eſt, cum plerarumque illarum gentium notitia per Aegyptios pervenerit ad Graecos. Eodem modo rem inſtituit Clariſſ. *Bochartus*, qui harum gentium nomina ex lingua Aegyptiorum explicanda eſſe cenſet Geog. Part. I lib. IV cap. 30, ubi ſub finem capitis hanc rationem addit: *ſaltem ex Herodoto conſtat, pleroſque Libyae incolas ad Tritonidem usque amnem Aegyptiis uſos moribus, cum multo aliter viverent, qui trans Tritonidem degebant.*

ΣΕΜΟΥΡΑ. *Lychnis ſylveſtris.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 115 [p. 457].

ΣΕΜΦΡΟΥΚΡΑΤΗΣ. Nomen regis Thebaei in Aegypto, quod *Eratoſthenes* interpretatur ὅ ἐστιν Ἡρακλῆς Ἁρποκράτης, apud *Euſebium* in Chronico Graeco p. 22. Facile intelligitur, nomen hoc compoſitum eſſe

(*c*) Diſſentit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1748, 1749.

esse ex duobus nominibus Numinum Aegyptiorum, Σέμ et Φρουκράτης. Σέμ est illud numen, quod Graeci interpretantur Ἡρακλέα, *Herculem*, etsi in scribendo Aegyptiaco nomine apud auctores Graecos aliqua deprehendatur varietas. Vide, quae dicentur in voce Χών. Φρουκράτης porro est illud numen, quod appellari solet *Harpocrates*. In Epigrammate Anthologiae Lib. II cap. 22, epigr. 4, vocatur Ἀμφικράτης,

Ἦν τιν' ἔχῃς ἐχθρὸν, Διονύσιε, μὴ καταράσῃ
Τὴν Ἶσιν τούτῳ, μηδὲ τὸν Ἀμφικράτη.

Hic vocatur Φρουκράτης. Vide dicta in v. *Arpocrates* [p. 38], et in *Vignolii* Chronol. S. tom. II pag. 758.

ΣΕΜΦΩ'Σ. Vide infra Πεμφῶς.

ΣΕΝΑΩ͂ΦΙΣ ΔΕΥ'ΤΕΡΟΣ. Ita *Eratosthenes* in Catalogo regum Thebaeorum apud *Eusebium* in Chronico Graeco p. 21. ⲥⲛⲟⲩϯ in Coptorum libris *duos* significat. Ϯⲥⲛⲟⲩϯ et ϯⲙⲁϩ ⲥⲛⲟⲩϯ *secunda*, δευτέρα. Nam utrumque occurrit. ⲥⲛⲟⲩϯ etiam construitur cum nominibus masculini generis ⲙ̀ⲡⲓⲥⲁⲃⲃⲁⲧⲟⲛ ⲥⲛⲟⲩϯ, Exod. XVI. 1. ⲥⲛⲁⲩ *secundus*, vel uti vulgo exprimitur ⲡⲓⲙⲁϩ ⲥⲛⲁⲩ. Sed ⲥⲛⲁⲩ, et cum nota masculini generis ⲡⲓⲥⲛⲁⲩ, tantumdem valet, quantum ⲡⲓⲙⲁϩ ⲥⲛⲁⲩ, sicuti ϯⲙⲁϩ ⲥⲛⲟⲩϯ et ϯⲥⲛⲟⲩϯ aequipollent. Nihil vero impedit, quominus ex analogia linguae Aegyptiacae ⲥⲛⲟⲩϥ vel ⲥⲛⲁⲩϥ adiecto in fine litera ϥ, nota generis masculini, dicatur δεύτερος, *secundus*, quemadmodum adiecta ϯ nota foeminini generis ⲥⲛⲟⲩϯ frequenter admodum dicitur δευτέρα. Ita occurrit

2 Cor.

2 Cor. VIII. 10, et IX. 2, ubi ⲒⲤϪⲈⲚ ⲤⲚⲞⲨϤ pro *ἀπὸ πέρυσι* ponitur. ⲤⲚⲀⲨϤ vero vel ⲤⲚⲞⲨϤ euphoniae causa a Graecis vix aliter efferri potuit, quam per Σεναῶφις. Idque re ipsa *δεύτερον* sonat. Qua de causa autem regi huic nomen *δευτέρου* inditum fuerit, prolixe disquirere operae pretium non censeo. Apud Romanos cognomen *Secundi* non infrequens fuisse, satis omnibus constat. Et apud Graecos forsitan reperientur Δεύτεροι, etsi tamen huiusmodi nominis nunc non meminerim. *Eratosthenem* vero celebrem inter antiquos Polyhistorem B, i. e., *secundum*, cognominatum fuisse, cum in disciplinis omnibus secundas partes tenuisse videretur, a veteribus memoriae proditum legimus. Vid. Epitome *Strabonis* L. 1 p. 5 (Tom. II Geographorum minorum Hudsoni) et *Marcianus* Heracleota in Periplo p. 63 (Tom. I eiusd. operis). Sed quae fuerit causa, ob quam rex Aegyptius tale nomen acceperit, *Eratosthenes* ipse non explicuit; quare coniecturis incertis indulgere desino. Non possum tamen dissimulare, *Marshamum*, qui ex *Syncello* Catalogum *Eratosthenis* in Canonem suum Chronicum transtulit, nomen illud regis Aegyptii p. 20 expressisse *Sensaophis*: unde coniicio in *Syncello* (*d*) nomen illud ita legi Σενσαῶφις; quod forte non de nihilo est. Quodsi res ita se habeat, legendum putaverim Σενεσαῶφις, vel Συεσαῶφις, quorum posterius vocabulum Aegyptiacum ϬⲚⲈ ϪⲰϤ exacte refert, prius euphoniae Graecorum consulit. Est autem ϬⲚⲈ ϪⲰϤ, ut vocabulum hoc explicem, *qui alii cuipiam subiectus est*. ϬⲚⲈ ϪⲰ Ae-

(*d*) In editione *Georgii Syncelli* Parisiensi p. 104 et Veneta p. 83 legitur Σενσαῶφις. Nec discrepat Codex MS., quem sua in Bibliotheca asservat mihique utendum concessit *I. Meerman*, haud magis nobilitate generis et honoribus, quam praeclara eruditione perillustris.

Aegyptiis dicitur, *subiicere se*, vel *subiici* et *subiectum esse*, proprie *caput* alicui *flectere* vel *inclinare*, quae locutio, ex ritu Aegyptiorum antiquo, ut videtur, oriunda, in Coptorum libris est frequentissima. Ex. gr. Ps. XXXVII. 7, ⲙⲁϭⲛⲉ ϫⲱⲕ ⲙ̀ⲡϬⲥ̅, *inclina caput tuum Domino*, id est, uti Graecus habet, ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, *subiice te Domino.* Ps. XLVII. 3, ϩⲁⲛ̀ⲗⲁⲟⲥ ⲁϥⲑⲣⲟⲩϭⲛⲉ ϫⲱⲟⲩ ⲛⲁⲛ, *fecit ut populi nobis capita sua inclinarent*, ubi in Graeco est, Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, *subiecit nobis populos.* Coloss. III. 18 ⲛⲓϩⲓⲟⲙⲓ ⲙⲁⲣⲟⲩ ϭⲛⲉ ϫⲱⲧⲉⲛ ⲛ̀ⲛⲉⲧⲉⲛϩⲁⲓ, *mulieres inclinetis capita vestra* (subiectae sitis) *maritis vestris.* Erit igitur Σενεσαῶφις, ϭⲛⲉ ϫⲱϥ, *qui caput suum inclinat*, qui alii cuipiam est subiectus. An forte Rex ille nomen istud ex eo accepit, quod etsi regium nomen servaret, alius tamen cuiusdam imperia pati cogeretur, et cum nomine esset primus, re ipsa tamen, auctoritate et potestate secundus esset? Dispiciant alii (*e*).

ΣΕΝΔΙΟΝΩ'Ρ. *Sideritis*, *Heraclea.* Appendix *Dioscoridis* ad Lib. IV cap. 33, [p. 464]. Confer *Plinium* Lib. XXV cap. 5. Cum herba haec Graecis dicatur Ἡράκλεια, quae Aegyptiis Σενδιονώρ audiisse traditur, in hac voce reperiuntur vestigia nominis Aegyptiaci *Herculis*, a quo herbam hanc Graeci denominarunt. Aegyptii habuerunt numen, quod *Sem*, vel *Som*, vel *Chon* a Graecis efferri solet, quodque ipsi *Herculem* interpretantur. Vide infra v. Χών. Huius nominis vestigia apparere in *Sendionor*, unusquisque vi-

(*e*) Conferas, quae dedit *Iablonskius* in *Vignolii* Chronolog. S. tom. II p. 751.

videt (*f*). Confirmari hoc ex eo poteſt, quod, ſicut annotavit auctor appendicis ad *Dioſcoridem*, Prophetae ſive Magi *Sideritin* vocare ſoliti fuerint γόνον vel αἷμα Τιτάνου, ubi legendum videtur Τιτάνων, *Titanum*, id eſt, *gigantum*, quos creditur Hercules interemiſſe, cum coelo propugnaret, teſte *Macrobio* Saturn. Lib. 1 cap. 20. Obiter notabo, vocem Σενδιονὼρ videri melius convenire lapidi, quem etiam vocant ἡρακλεώτην et σιδηρίτην, quia ferrum ad ſe attrahit. Vide *Aelianum* de Anim. Lib. x cap. 14. Namque in Σενδιονὼρ non modo occurrunt veſtigia nominis Σὲμ, *Herculis*, verum et ωnι, quomodo Aegyptii *lapidem* paſſim nuncupant. Occurrunt etiam hac in voce veſtigia *Hori*, in ωρ, ubi nota, quae *Plutarchus* habet de Iſ. et Oſir. p. 670 ed. Steph. τὴν σιδηρίτιν λίθον, ὅςεον Ὥρου καλοῦσι. Verum hiſce diutius non immorabor.

SENITES eſt genus Iaſpidis, ſic appellatum in Aegypto, ut teſtatur *Plinius* lib. xxxvii cap. 9. Ratio denominationis me prorſus latet.

SERAPIS, vel, uti Graeci (*g*) efferunt, Σάραπις, numen Aegyptiorum maximum et ſanctiſſimum, cu-

(*f*) Eamdem obſervationem repetiit *Iablonskius* l. c. p. 739; ſed quam eruditos omnes aſſenſu ſuo comprobaturos, vix opinor.

(*g*) Nec Romani ſemper *Serapis* ſcribebant, nec Graeci Σάραπις. In lapidibus literatis apud *Reineſium* Cl. 1 n. 137, SARAPI ISIDI, *Gruterum* xxii. 7, 9, SARAPIDI, *Gudium* xlix. 10, ISIS SARAPIS, *Muratorium* lxxiv. 3, ISI SARAPI. Marmora Graeca ſaepius praebent Σέραπις. In antiquis inſcriptionibus apud *Sponium* in Miſcell. Erud. Antiq. p. 340 et 356, quam poſteriorem repetiit *Muratorius* cxxiv. 3, ubi Iſis et Σέραπις commemorantur, *Donium* p. 22, *Muratorium* lxxv. 1, in cuius epi-

cuius tamen, ante *Alexandri M.* tempora, scriptores Graeci et Romani mentionem non faciunt. Sunt, qui existiment, deum hunc esse advenam, et a *Ptolemaeo* demum, sive is fuerit Lagides, sive ex posteris quis alius, una cum sacris, ex Sinope Pontica in Aegyptum delatum fuisse. Hanc praecipue ob causam operae pretium esse duxi, in origines huius numinis, in eius sacra, eorumque veram rationem, ac denique in nomen (*h*) accuratius inquirere. Vix nunc habeo, quae addantur dictis in Pantheo Aegypt. Lib. II cap. V, et Lib. IV cap. III.

SERIN. De *intybo* ita *Plinius* Lib. XX cap. 8: *In Aegypto Cichorium vocant, quod Sylvestre sit. Sativum autem* Serin, *quod est minus et venosius.* De seride vide *Dioscoridem* Lib. II cap. 160, ubi Appendix [p. 446] haec habet: *οἱ δὲ πικρίδα, Αἰγύπτιοι ἄγον*.

epigrammatis versu penultimo, pro ΠΡΕΣΒΙΣ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΝ κ. λ. legendum

(ΟΥ)
ΠΡΕΣΒΙΣ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΣ ΣΚΗΠΤΡΟΝ ΕΧΟΥΣΑ,

censuit *J. H. Hultman* in notis MSS., exemplo meo Muratoriano adiectis. In Museo Societatis Scient. Zeelandicae servatur gemma perantiqua, cui inscriptum, ΕΙΣ ΖΕΥΣ ΣΕΡΑΠΙΣ. Nec desunt exempla in libris Graecis. *Pausanias*, qui passim alibi Σάραπις, in Corinthiacis p. 193 scribit Σέραπις. Norunt omnes Σεραπεῖον. An quis umquam dixerit Σαραπεῖον, non iam mihi redit in memoriam. Atque haec eo pertinent, ut intelligatur, non sine fide codicum antiquorum ac bonorum aut *Sarapis* in libris Latinis protinus mutandum esse, aut Σέραπις e contextu Graeco ubique eiiciendum. Conf. *Ernesti* ad *Tacitum* IV Hist. 81.

(*h*) De nominis origine multi multa, etiam *Plutarchus* in libro de Iside et Osiride, optime monens p. 539 ed. novae, peregrinum esse, non Graecum. Ex sententia *Iablonskii* part. II Panthei p. 255, 256, Serapis dicebatur Aegyptiace ϫⲎⲢ—ⲎⲠⲒ *Sar-api*, tamquam *columna*, in qua *gradus Nili* adscendentis accurate distingui et *explorari possunt*.

ἔγον, Ῥωμαῖοι ἴντιβουμ ἀγρέςεμ. *Wilkinsius* in Dissert. de lingua Coptica, post adductum *Plinii* locum haec addit pag. 110: *Hodie apud Coptos* ⲥⲉⲣⲓⲙⲟⲛ *vocatur, et* Petroselinum *denotat.* In Scala Coptica *Kircheri* legitur p. 196, ⲡⲓⲁⲙⲙⲟϣⲉⲣ *Endivia* (vel intybus) *Sylvestris.*

ΣΕ'ΣΕΛΙΣ. *Caucalis.* Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 169 [p. 446].

ΣΕΣΕΝΕΑ'Ρ. Vide articulum *Semmeor.*

SEPHARDEA. Vox Hebraica צְפַרְדֵּעַ occurrit Exod. cap. VIII. 1 et seqq., sed quam nonnulli volunt fuisse Aegyptiacam. Plerique interpretes *ranam* vertunt. *Aben Ezra* vero vult צְפַרְדֵּעַ esse vocem Aegyptiacam, eaque designari *crocodilum.* Haec sunt verba eius: *Sepharda est piscis Aegyptius, qui vocatur Arabice Altemsach* (vel Timsach), *qui ex flumine egressus rapit homines.* Vide *Gaulminium* in notis ad vitam Mosis Lib. I cap. XI p. 256. Verum est, quod illic affirmat *Aben Ezra*, Crocodilum Arabice dici *Altimsach*, sive *Thimsach*, quod et *Gaulminius* aliunde probat, et confirmatur a *Bocharto*, Hierozoic. Part. II Lib. V cap. 2, p. 655. Sed Arabes sine dubio vocem hanc acceperunt ab Aegyptiis, quorum Terra crocodilos gignit et alit. Illi autem animal hoc regioni suae proprium, hanc ipsam ob rem, dixerunt ⲙⲥⲁϩ *Amsa* et ϫⲁⲙⲥⲁϩ *Hamsa:* de quo vide infra v. Χάμψαι. Ceterum צְפַרְדְּעִים apud Mosem non *crocodilos* innuere, sed *ranas*, multis *Bochartus* comprobavit l. c. cap. 1 et 2 (*i*).

ΣΕ-

(*i*) Interpretes recentiores tantum non omnes צְפַרְדְּעִים intelligunt *ranas*, sed plerique originem vocis silen

ΣΕ'ΣΩΣΤΡΙΣ. Nomen regis, vel potius regum, in historia Aegyptiaca abunde notum. De celebratissimo *Sesostri* nemo exspectabit, ut hic dicam, post *Perizonium* in Orig. Aegypt. cap. 8, 9, 16, *Vignolium* tom. II Chronol. Sacrae pag. 117 sqq., et plures alios. De etymologia nominis tantum pauca velim. Potest fortasse nomen regis Aegyptiaci exponi ϭⲉ ϫⲟⲩϣⲧ ⲉⲣⲏ, *Sois*, vel *Sis-sust-ere*, *Dominus intuens in solem*, vel, monente *La Crozio* meo, ϭⲉ ⲟⲩϣⲧ ⲣⲏ, *Sois* vel *Sis-ostre*, ut significetur *Dominus adorans solem*; quod fere eodem redit (*k*). Ex eo intelligi quoque potest, cur nonnulli Amenophin sive Memronem, de quo antehac [p. 26 et seqq.] dictum est, vocarint Σέσωστριν, uti auctor nobis est *Pausanias* in Atticis cap. 42 p. 101.

ΣΕ'ΧΝΟΥΦΙΣ videtur nomen Aegyptiacum doctoris Heliopolitani, cuius fuit discipulus Plato, testante *Clemente Alexandrino* Lib. I Strom. p. 303 [356 ed. Potteri]. Opinor, esse eam vocem compositam ex ⲥⲁϧ et ⲛⲟⲩϥⲓ, de quibus supra [p. 75, 112] dixi (*l*).

ΣΗ'Θ.

silentio praetermittunt. Reliqui aut *Bochartum* sequuntur ducem, aut ducunt ex Hebraeo צפר *saltitavit* atque Arab. ردغ *limus*, quasi dicas *saltantes in limo*. Scribit *Grotius* ad Exod. VIII, 2. „Est et hic Aegyptia vox צפרדעים. Genus est ranarum, aut ranis simile, Aegypto proprium, ut alibi rubetae. Manet nomen apud Arabas, extrita *r* littera." Praeter ⲭⲣⲟⲩⲣ, temere huc a quibusdam advocatum, non novi aliud nomen Copticum, quo appellatur *rana*.

(*k*) Conf. *Iablonskius* de Memnone Gr. et Aegypt. p. 39.
(*l*) Paria dedit *Kocher* in Misc. Obs. Crit. Novis, tom. III p. 147, 148.

ΣΗ'Θ. *Stella caniculae.* Vide infra v. Σωθίς.

ΣΗ'Θ. Ita ab Aegyptiis cognominatus fuit *Typhon*. *Epiphanius* adversus Haereses Tom. II p. 1093 edit. Petavii, ὡς πῆ μὲν τῷ ὄνῳ εἰς ὄνομα τοῦ Σὴθ, ὅθεν τοῦ Τυφῶνος τελετὰς ἐργάζονται. *Plutarchus* huius cognominis istam rationem suppeditat de Is. et Osir. p. 367, Διὸ τὸν Τυφῶνα Σὴθ ἀεὶ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὅπερ ἐςὶ καταδυναςεῦον, ἢ καταβιαζόμενον. Et p. 371, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖ τὸ Σὴθ, αὖ (forte ᾧ) τὸν Τυφῶνα καλοῦσι· φράζει μὲν τὸ καταδυναςεῦον καὶ καταβιαζόμενον, φράζει δὲ πολλάκις ἀναςροφὴν καὶ πάλιν ὑπερπήδησιν. Adde pag. 376 (m). Aegyptiis CHT significabat *infra*. Hinc ΠΕCΗΤ, et quidem in compositione CΑ ΠΕCΗΤ, vel, quod idem est, ЕΠΕCΗΤ, *deorsum*, frequenter in Coptorum libris occurrit. Inde est CΑΠΕCΗΤ *descendere*, i. e. *venire deorsum*. Vide, quae scripsi in Pantheo Lib. V c. 11 §. 24. Ex eo illustris *Montfauconius* quondam praesenti mihi explicabat locum *Stephani Byzantini*, cuius haec sunt verba, Ψιττάχεμμις κώμη τῆς Αἰγυπτίας. Putabat enim, *Stephanum* esse deceptum, aut non recte intellexisse, quae alicubi legerat; ψιτταχέμμιν non esse vicum in Aegypto, sed totam Aegyptum inferiorem. Certe ΠΕCΗΤ ΧΗΜΙ Aegyptiis sonat *Aegyptum inferiorem*, cui respondet ψωχέμμις apud eumdem *Stephanum*, qui tamen et hanc vult fuisse oppidulum Aegypti; sed ΠΩΟΥΩΙ ΧΗΜΙ lingua Aegyptiorum designat

(m) In altero *Plutarchi* loco aut pro ἀεὶ rescribendum εἰ, aut otiosum istud adverbium prorsus delendum est, iudice *Squirio* p. 104, quia Aegyptiis Typhon aliis quoque nominibus, Βέβων et Σμύ, innotuit. In altero loco ᾧ pro αὖ placuit etiam *Squirio*, *Marklando* et Cl. *Wyttenbachio* p. 520.

signat *Aegyptum superiorem*, quam observationem, ut iam monui; debeo *Montfauconio*, summo Viro. Quid autem sibi velit *Plutarchus*, quando addit, Σὴθ Aegyptiis etiam significare ἀναςροφὴν et ὑπερπήδησιν, id me non satis intelligere, nec ex lingua Coptica illustrare posse, fateor. Nolo hic praetermittere, quamvis l. c. huius coniecturae ingeniosae iam a me facta fuerit mentio, doctissimum *La Croze*, cum aliquando de hoc vocabulo mecum dissereret, me monuisse, ϹΗϪ dici *pullum asini*, notum vero esse, cum aliunde, tum ex illo *Epiphanii* loco, quem modo adduxi, Typhonem sub imagine Asini fuisse repraesentatum (*n*). Ex hac observatione alia lux nascitur *Plutarcho*, qui, vocabulum Σὴθ explicans, memoriae prodidit, hoc Aegyptiis significare ἀναςροφὴν καὶ ὑπερπήδησιν. Forsan enim respicitur ad ϬΟϹϪΕϹ, quod Aegyptiis est *saltare*. Vid. Matth. XIV. 6, XI. 17. In omni vero saltatione solet esse et ἀναςροφὴ et πήδημα, ut etiam *Lucianus* monuit in libro de Saltatione. Ceterum, omnium atque singulorum rationem accuratam et perspicuam reddi non posse, nemo mirabitur, qui paucitatem monumentorum Copticorum cogitaverit.

ΣΗΣ Aegyptiis significasse σωθῆναι, quondam vulgo existimabatur. Rectius dixissent omnes ὕσης, quod est ipsum Aegyptiacum ΌΥϪΕ. Vide plura in v. Μωϋσῆς [pag. 155 sqq.].

SCHESCH, שֵׁשׁ. Hac voce, quae in Sacro Codice V. T. frequenter occurrit, Hebraei *Byssum* vocare solent. Doctores Iudaici, quorum testimonia collegit *Spencerus* de Legibus rit. Hebr. Lib. III p. 55,

(*n*) Ex eo illustrabitur *Aelianus* lib. X H. Anim. c. 28, ad q. l. *A. Gronovius* verba *Plutarchi* haud neglexit.

p. 55, fatentur, vocem iſtam non eſſe origine Hebraicam, ſed Aegypto natales debere. Et profecto ita ſe res habet. Βύσσος enim in omnibus Aegyptiorum monumentis, quae ſuperſunt, vel mihi ſaltem innotuerunt, ſemper vocatur ϣⲉⲛⲥ. Inde Hebraei ſine dubio fecerunt ſuum שֵׁשׁ, natum ex veloci Aegyptiacae vocis pronunciatione, qua factum, ut ⲛ veluti non audiretur, ac ſi Aegyptii quoque dixiſſent ϣⲉⲥ aut ϣⲉϣ: cuiusmodi quid in linguis omnibus, quando praeſertim vocabula velocius efferuntur, contingere videmus (o).

SCHAÄTNES. Vox Levitici XIX. 19 occurrens, quam quidam habent pro Aegyptiaca. Verba Mo-

(o) Vix hodie quispiam erit, qui vocis Hebraicae שֵׁשׁ originem Aegyptiam in dubium vocet. Si cui tamen *Iablonskii* obſervatio de cauſſa omiſſae literae ⲛ in voce Hebraea minus ſatisfaciat, forte magis placebit *Forſterus*, in libro de Byſſo antiquorum p. 47—49 monens, Aegyptios *lignum* vel *arborem* ſua lingua vocaſſe ϣⲉ; in vocibus compoſitis inter utramque collocaſſe literam ⲛ; hanc voci, cui praefigeretur, addidiſſe ſignificationem adiectivam, quae dicitur, ut in ϣⲉⲛⲥϥϥ *lignum cedrinum*, ϣⲉⲛⲁⲗⲟⲗⲓ *lignum uvae* ſive *vitis*, proprie *arbor uvea*; ϣⲉⲛⲥ eſſe vocem compoſitam ex ϣⲉ, ⲛ nota adiectivi, et ⲉⲥ, quam *fructum goſſypii* vel *lanam xylinam* ſuſpicatur ſignificaſſe; Hebraeos vero, neglecta nota adiectivi dixiſſe ϣⲉⲉⲥ et ſcripſiſſe שֵׁשׁ; eosdemque primis Reipublicae ſuae temporibus hac voce uſos eſſe, ſed poſt Salomonis regis aetatem בּוּץ.

Mosis ita sonant: *Statuta mea observabitis; e iumentis tuis ne committas duo genera, agrum tuum ne conseras duobus generibus, et vestimentum duorum generum* שַׁעַטְנֵז (*Schaätnes*), vertunt vulgo, *varie contextum*, vel *ex lana et lino contextum*, *non ascendat super te.* Vertitur etiam: *Non indues vestem mixtim contextam, e lana et lino simul.* Interpretes Alexandrini habent ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον. Ita et Deuteron. cap. XXII. 11. Vocem hanc Talmudistae, et cum illis multi alii, habent pro Hebraica, voluntque esse compositam ex שוע *lenire*, טוה *nere*, et נוז *torquere filum.* Vide notas *Drusii*, *Pfeifferi* Dub. Vex. in Levit. XIX. 19 (*p*), et inprimis *Buxtorfii* Lexicon Talmud. artic. שעט col. 2483 et 2484. *Drusius* sic exponit in notis maioribus: *Dico ego, quod habeat significationem rei* הנמלל *consutae* et שזור *rei intortae, quando una res cum alia retorquetur ad coniungendum eam. Bocharto* illa compositio ex tribus radicibus incommoda visa est, quare alio modo vocem hanc exponit, radices ex lingua Arabica atque Hebraea conquirendo. Verba eius apponere operae pretium est, ex Hieroz. Part. I Lib. II cap. XLV col. 486 et 487. שעטנז Levit. XIX. 19, *Quod quid sit, ne ignoremus, ita explicatur in repetitione Legis Deut.* XXII. 11, *Non induetis* שעטנז צמר ופשתים יחדו *saatnez, lanam et linum simul. Ergo lana et linum in eodem panno aut vestimento simul commixta Hebraice vocantur* saatnez. *De origine vocis Hebraei multa nugantur, quae consulto praetereo, quia nullam habent veri speciem. Videtur esse composita ex* שעט *saat* et נז *nez. Ad prius alludit Arabum* سوط vel ساط sata, *quod* miscere *est, proprie* res liquidas, *sed et alia quaevis, puta, opes, greges, et similia significat. Et* נז *Hebraei*

(*p*) Opp. Philol. tom. I p. 139.

braei textum *reddunt*. Quam *Bocharti* explicationem pro virili confirmare nititur *Iohan. Spencerus* de Legibus Hebraeorum ritualibus Lib. II cap. XXI, qui existimat, illud saltem liquido apparere, prohiberi hic a Legislatore *diversorum contexturam*. In hunc sensum *Castellus* eamdem vocem ex Arabico deducit, sed ex aliis tamen radicibus, ut significet *commixturam diversorum generum*. Sed nescio, an haec hactenus omnibus sint satisfactura. Alii idcirco vocem hanc peregrinam iudicant, uti *Buxtorfius* observat in Lexico Talmud. l. c. Si autem sit peregrina, vix alia esse poterit, quam Aegyptiaca, uti non male pronuntiat *Pfeifferus*. Et ita censet *Grotius*, cuius observationem adscribere non pigebit: *Est hic vox, nisi fallor, Aegyptiaca* שעטנז, *quam Hebraei interpretantur* ex lana et lino. *Sic Romani credidere, si Flaminica inventa esset, tunicam laneam lino habuisse consutam, ob eam causam piaculum esse commissum. Docet id* Servius *ad ultimum Aeneidos.* Quam observationem *Grotii* atro calculo notat *Spencerus* p. 397, hanc rationem afferens: *Iudaeo vetitum erat tunicam e lana et lino contextam, Flaminicae vero tunicam laneam, lino consutam, gerere; more (nisi me fallat opinio) ab Aegyptiis hausto, apud quos lana quid impurum habita est, et omnibus ministerio alicui sacro operam dantibus interdicta.* Pro Aegyptiaca voce pariter *Schaätnes* habent *Mercerus*, *Mayerus*, *D. Varenius*, a *Pfeiffero* adducti, et ipse *Pfeifferus*, cuius expositionem adscribam: *Ebraeam non esse constat. Ergo Aegyptia erit. Nam queis cum alias Ebraei nuper conversati? In Lingua Coptica habet sua vestigia. Nam* ⲥⲁϯ *σὰτ vel* ⲡⲓⲥⲁϯ *πισὰτ* (*q*), *est netum filatum. Conf. Scalam Copticam in* Kircheri *Lin-*

(*q*) ϣⲉⲛⲥ ⲉϥⲥⲁϯ est *βύσσος κεκλωσμένη*, *byssus torta*, in versione Coptica Exod. XXV. 4, XXVI. 1.

Lingua Copt. restituta p. 122. *Quod ad vocem alteram componentem adhuc ambigo.* Lana *enim* (*quam explicatio Deut.* XXII. 11 *requirere videtur*) ϹΟΡΤ, σορτ, (ϢΕΝϹ, σχενς, *autem, quod quodammodo ad* נז *accedit, sericum*) *dicitur. Iudicent tamen eruditi, annon* נז *possit lucem capere ex Coptico* ΝΑϹ, *id est*, illi, *vel* iuxta ipsum, *ut innuatur vestis, cui netum filatum est intextum, vel* ΕΝΑΑϹ *praestantius scil.* sericum; Ling. Copt. restitut. p. 410. Haec *Pfeifferus*, qui in cognitione linguae Copticae paucos, aut potius nullos, progressus fecerat, quique ultra profecisse non videtur, quam quod Coptica, literis Graecis scripta, plerumque legere nosset, et ex solo literarum sono iudicium ferret. Vnum verum vidit, vocem hanc esse Aegyptiacam. Est autem admodum probabile, vestem byssinam et laneam, seu mixtam ex lino et lana, ab Aegyptiis appellatam fuisse ϢΟΝΤΝΕϹ, aut nomine consimili, ex quo Hebraei levi mutatione שעטנז fecerunt. Quam coniecturam meam magno *La Crozio* non displicuisse, laetus recordor (*r*). Opus igitur non est, ut vocem, qua Moses utitur, credamus compositam vel e verbo Arabico et

(*r*) *Forsterus* etiam suspicatur, byssum lana pictam appellatam esse Aegyptiis ϢΟΝΤΝΕϹ, *byssinum complicatum* seu *fimbriatum*, atque hanc vocem respondere Hebraicae שעטנז, cum exacte exprimat mixturam ex lana et פשתים seu xylino. Adi eruditum librum de Bysso antiquorum p. 92—100, ubi plura, ad hanc legem pertinentia. *Forsterum* sequitur in notis ad Levit. XIX. 19 *Dathius*, hunc vero *Rosenmullerus* in scholiis ad eumdem locum. — Quod raro fit, in explicanda voce שעטנז a *Iablonskio* dissentit *Scholzius* in Repert. f. B. und M. Litt. t. XIII p. 30, 31, opinaturque, secutos alios, originem eius in Aethiopia et Chaldaea esse quaerendam.

et Hebraeo, quod *Bochartus* ac plures cum eo statuunt, vel e verbo Aethiopico ሰወሰ *miscuit, diversa combinavit*, et voce Hebraica sive Chaldaica דנ.

ΣΙ'ΔΗ. *Hesychius.* Σίδη, Θεόφρασος φυτὸν ἕτερον τῆς ῥοιᾶς φησὶν εἶναι τὴν σίδην. φύεσθαι δὲ ἐν τῷ Νείλῳ. Locus *Theophrasti* extat Lib. IV Hist. Plant. c. 11, ubi vide notas *Bodaei* p. 461. Aeolice vel Dorice dicitur Σίβδη, apud *Callimachum* H. in Lav. Pall. v. 28, ad q. l. legatur *E. Spanhemius* (s).

SIMACVS, portitor literarum velocissimus. *Liberatus* Breviar. cap. XXIII scribit: *Per Portitores Literum velocissimos pedestres, quos Aegyptii* Simacos *vocant.* Dicti forte sunt a singulari et molestissimo labore, quem perferebant, qui hoc munere fungebantur. ϩⲓⲕⲁⲍ Aegyptiis est πόνος, et quidem labor gravis et molestus, qualis Israëlitarum in Aegypto, in quorum Historia vox illa saepius occurrit, Exod. I. 11, 14 cap. II v. 11 ⲉⲧⲁϥϯϩⲑⲏϥ ⲇⲉ ⲉⲡⲟⲩϩⲓⲕⲁⲍ, in Graeco est κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν, adde III 7. Erat autem certe labor horum portitorum molestissimus. Comparari namque merito possunt cum Hemerodromis Graecorum, qui ex *Cornelii Nepotis* vita Miltiadis omnibus satis noti, et de quibus alia veterum testimonia diligenter congessit *Balth. Stolbergius* in Dissert. de Angariis Veterum cap. II in Exercitationibus Graecae Linguae p. 160 et seqq. Nescio, an ex pristino illo instituto Aegyptiorum fluxerit mos, qui etiamnum servatur Alexandriae in Aegypto, ubi huiusmodi portitores literarum publicis sumtibus aluntur.

(s) Conf. *Alberti* ad *Hesychium* v. Σίβδαι et Σίδη. Non videtur vox origine Graeca, sed peregrina, forte Aegyptiaca. Quae tamen eius sit notatio, tacet *Iablonskius*, tacent alii, nec ego dicam.

tur. Memoratu digna, quae hanc in rem refert *Vanslebius*, quaeque ex eius relatione Itineris Aegyptiaci Gallica p. 211, 212, hic adſcribam: *Le* 23 *de ce mois je vis revenir un More d'une courſe qu'il avoit faite, pour montrer ſa vigueur, & qu'il avoit aſſez de force pour être mis au nombre des Porteurs de Lettres d'Alexandrie au Caire. Cette courſe de celuy qui pretend être fait Meſſager d'Alexandrie, conſiſte en ce qu'il doit porter ſur ſes Epaules un feu allumé dans un panier de fer, fait en forme d'un grand rechaut, qui eſt fiché au bout d'un baton de la hauteur d'un homme, et au quel ſont attaché pluſieurs cercles de fer, du poids de* 36 *rotols; & avec ce fardeau, il doit faire une courſe de vingt ſept milles ſur le chemin de Roſette, & revenir le même jour à la ville avant le coucher du ſoleil; ce qui fait en tout* 54 *milles, toujours chargé du même fardeau; & s'il en vient à bout, il eſt non ſeulement reçu parmy les Meſſagers, mais il gagne encore la gageure que les autres ont fait contre luy: Et au contraire, ſi les forces luy manquent, il perd ſa vigueur, & il n'eſt pas reçu dans leur corps. Celuy que je vis revenir, ce jour la, & qui avoit achevé ſa courſe avec gloire, parce qu'il avoit encore deux heures du ſoleil de reſte, gagna une gageure de* 3 *piaſtres, fut reçu dans le corps des Meſſagers, & amaſſa de plus huit piaſtres de ceux, qui étoient les ſpectateurs de ſon glorieux retour.* Similia referuntur de quibusdam regum Perſiae Miniſtris, quos illi ſermone vernaculo vocant *Schaler.* Vide *Thevenot* Voyages Part. II p. 354, 355, et *Chardinii* Itinerarium T. IV p. 137, 138, et alibi. Ex his intelligi poteſt, quaenam portitorum illorum fuerit conditio, ut ab ⲙ̀ⲕⲁϩ *labore moleſto* denominari merito potuerint. Eſt autem ab ⲙ̀ⲕⲁϩ *labor*, ϭⲓ ⲙ̀ⲕⲁϩ *laborare, aerumnoſum eſſe*, quod et dicitur ϣⲉⲡ ⲙ̀ⲕⲁϩ, Geneſ. XLIX. 15. Ex quo ſequitur, *Simacos* recte expli-

cari

cari posse ϭⲓⲙⲕⲁϩ, *Simcah*, et adiecta terminatione Latina *Simcaos*; vel euphoniae caussa *Simacos*, *πονοῦντας*, *moleste laboriosos*. Vtinam tamen suppeterent Codices MSS. *Liberati*. Reperiretur forsitan lectio, ex qua sensus erui posset adhuc commodior. Citra consensum vero librorum MSS., in fingendis peregrinis vocibus, ingenio indulgere, aut potius abuti velle, praesertim ubi non adest certum aliquod, cui superstruere possis, fundamentum, periculosae plenum opus aleae esse arbitror.

ΣΙΝΔΩ'Ν, Latinis etiam *Sindon*. Hebraei scribunt סָדִין. Vide interpretes ad Iudic. XIV. 12. Ita Aegyptiis dicebatur linteum tenuissimum, ex quo conficiebantur tunicae interiores, quibus involvebantur etiam mortuorum cadavera. Etymologici M. Auctor Σινδὼν vel, ut scribit, Σιδὼν, putat nomen traxisse a *Sidone* (*t*) urbe, in qua nempe *Sindones* textae fuerint.

(*t*) Ita quoque *Seberus* ad *Pollucis* l. c. et alii. Hebraicum סָדִין nimium abit ab urbis nomine צִידוֹן. Σινδὼν vero et סָדִין eiusdem originis vocabula esse, vix in dubium vocatur. *Relandus*, praeeunte *Golio* ad *Alferganum* p. 77, nomen arcessivit a *Sind*, regione Indiae, cuius incolarum meminit *Hesychius*, Σίνδοι, ἔθνος Ἰνδικόν· ἐστι δὲ πόλις ἐκεῖ Σινδικὸς λίμην λεγομένη. Pro Ἰνδικόν *Is. Vossius* ad *Scylacis* Periplum mavult Σινδικόν. Sic et alii, quos citat *Alberti*. Conf. etiam *Wesselingius* ad *Herodotum* IV. 86. Multi originem vocis quaerunt in Arabia. *Schultensius* ad Proverb. VII. 16, XXXI. 4, et *Schroederus* de Vestitu cet. ad Ies. III. 23 ducunt a سدن, *laxavit*, *demisit vestem*. A tantis viris ego quidem iuvenis non audebam discedere in Disputatione Historico-Critica ad Historiam sepulchri et sepulturae I. C. p. 17. Nec discessit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex.

rint. Sed merito illam etymologiam reiecit *Bochartus* Geog. Sac. Part. II Lib. II cap. XIV. Esse namque vocem (*u*) Aegyptiam, nititur testimoniis veterum. *Pollux*, Lib. VII cap. 16 [Segm. 72] de lineis vestibus agens, Sindonem etiam commemorat hunc in modum: Σινδὼν ἐστιν Αἰγυπτία μὲν, περιβόλαιον δ' ἂν εἴη, τὸ νῦν δίκροσσον καλούμενον, εἴρηται δέ που καὶ τελαμὼν σινδονίτης. *Herodotus*, quo loco condituram et sepulturam Aegyptiorum describit, L. II c. 86, postquam modum condiendi corpora explicuisset, haec addit: Λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι. Quae verba sic reddenda esse censet *Steph. Le Moyne* ad Varia Sac. p. 302, *Involvunt totum corpus dissectis loris sindonis byssinae*. Ibidem vir ille eruditus, cuius men-

Lex. Hebr. p. 1721, ita tamen, ut סָדִין mallet referre ad Arabicum istud verbum, non significatu *laxandi*, sed *velandi*, qui superest in سَدُونٌ *velum*.

(*u*) Vocem esse Aegyptiam, monet *Forsterus* de Bysso antiquorum p. 86; sed primum scribit: „Est enim ϣⲑⲏⲛ, *Shthen*, quod *vestem*, imprimis *laxam*, *splendidam*, *fimbriatam* significat". Deinde adiungit: „Vestes antiquorum ex lana non egebant fimbria; — at linteae vel ad minimum margine erant *complicatae*. Aegyptii *complicare* vel *plectere* dicunt ϣⲱⲛⲧ, *shont*, unde postmodum vestes *linteae* et *xylinae fimbriatae*, vel *complicatae* vocatae fuere ϣⲉⲛⲧⲱ, *shento*, qua voce Coptus utitur interpres Scripturae pro Sindone; unde et orta ipsa vox Graeca Σινδών". Conf. *Scholzius* in Repert. l. c. p. 14, et *Altmannus* tom. III Observat. in Libros N. T. p. 648. Nomen Aegyptiacum esse, monent quoque *Braunius* de vest. Sacerd. Hebr. tom. I p. 148 et *Munthe* in Observat. ex *Diodoro Sic.* ad Matth. XXVII p. 95, sed eiusdem notationem repetunt de urbe *Sin*, quae est Pelusium in Aegypto.

mentionem *Le Moyne* fecit, adfert hoc *Martialis* Epigramma XVI Libri II,

Quid torus a Nilo, quid ſindone cinctus olenti?
Oſtendit ſtultas quid niſi morbus opes?

quod ſic explicat: *Aeger iſte toro et lecto Nilotico iacebat, et faſciis ex ſindone paratis ad vulnera ſua vincienda utebantur.* Aliter autem, quod diſſimulare nolim, verba haec, ex vetuſtis libris, legit et interpretatur *Petrus Scriverius* in animadverſionibus, quas vide. *Palladius* in vita Serapionis p. 104 edit. Meurſii: Σεραπίων τις ὀνόματι γέγονεν τῷ γένει Αἰγύπτιος, ἐπίκλητος Σινδόνις· παρεκτὸς γὰρ σινδονίου οὐδέποτε οὐδὲν ἄλλο περιεβάλετο. Hic tamen et alibi *Sindon* alio ſenſu accipitur, quam apud *Herodotum*. Vide *P. Lucam* in Itinerario III, Part. II p. 271. Aegyptii veſtimentum illud linteum dixerunt ϣⲉⲛⲧⲱ, quod in Coptorum libris ſaepe occurrit. Sic Marci XV. 46 vox iſta Coptica ſemel iterumque ab interpretibus Aegyptiacis pro Graeca σινδών ponitur. Vid. et reliquos Evangeliſtas in hiſtoria ſepulturae Domini. Et ne quis putet, interpretes Aegyptios ideo tantum his in locis vocem iſtam adhibuiſſe, quia in Graeco σινδών legitur, iidem etiam ὀθόνιον ſolent per idem iſtud vocabulum reddere, uti Iohan. c. XIX. 40. Nam, quod in Graeco legimus, ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις, Copti interpretes ita expreſſerunt, ⲁⲩϭⲓ ⲇⲉ ⲙ̀ⲡⲥⲱⲙⲁ ⲛ̀ⲧⲉ ⲓ̅ⲏ̅ⲥ ⲟⲩⲟϩ ⲁⲩⲕⲟⲗⲱⲗϥ ⲛ̀ϩⲁⲛϣⲉⲛⲧⲱ ⲛ̀ϣⲁⲥ. Itaque ὀθόνια verterunt ⲛ̀ϩⲁⲛϣⲉⲛⲧⲱ ⲛ̀ϣⲁⲥ, id eſt, *veſtimenta linea*, quod alias dicunt ⲛ̀ϩⲱⲃⲥ ⲛ̀ϣⲁⲥ, *veſtimentum lineum*, quomodo iidem ὀθόνην verterunt Act. X. 11,

XI. 5, et χιτῶνα λινοῦν, Levit. VI. 10, XVI. 4, item ἱμάτιον ςιππύϊνον, Levit. XIII. 47, 59. Ex omnibus autem locis, ubi ϣⲉⲛⲧⲱ occurrit, satis apparet, proprie intelligi vestimenta, vel tunicas interiores, ex lino, bysso, aut consimili materia confectas, quibus aut vivi, aut mortui amiciebantur, etsi nonnumquam illius Sindonis latius etiam pateat significatio. Vocem hanc retinuerunt Copti in hodiernum usque diem, in communi vitae usu, quamvis illi lingua soleant uti Arabica, Aegyptiacae fere plane rudes et ignari. Intellexi hoc ex Epistola *Du Bernatii* e Societate Iesu ad Patrem *Fleurian*, quae extat Tomo II des Nouveaux Mémoires des Missions, ubi Part. I p. 6 haec occurrunt, digna quae hic transscribantur: *Quand les Gouverneurs d'Egypte* (envoyez par les Empereurs Grecs) *mangoient, ils forcoient quatre Egyptiens, de soutenir la Table, & essuyoient la main à leur barbe, affront le plus insupportable, qu'on pusse leur faire. Tout ce que ces malheureux purent obtenir, c'est, qu'en cet état, & pour sauver leurs barbes, ils se mettoient une serviette sur les épaules. En mémoire de cette humiliante sujettion, ils portent encore aujourdhuy sur les épaules une éspece des serviettes, qu'ils appellent* Sonto. Est *Sonto* sine dubio ϣⲉⲛⲧⲱ. Pertinet huc locus *Isidori* Etymolog. Lib. XIX cap. XXVI: *Anobaladium* (lege *Anaboladium*, Gr. ἀναβολάδιον) *amictorium lineum foeminarum, quo humeri operiuntur, quod Graeci et Latini* Sindonem *vocant.*

SIRBONIS vel SERBONIS, Lacus in finibus Aegypti et Phoeniciae, inter Casium montem, urbemque Ostracinem, Graece Σιρβωνὶς et Σερβωνίς. Vide *Cellarii* Geographiam antiquam Africae p. 26. A mari lacus ille ducit ad id, quod a veteribus vocari so-

solet ἔκρηγμα, quasi dicas *eruptionem*; quod *Cellarius* veterum testimoniis probat, *Diodori Siculi* Lib. XIX c. 64, αὐτὸς παρῆλθεν ἐπὶ τὸ καλούμενον ἔκρηγμα, et *Strabonis* Lib. XVI p. 522, 523, καὶ αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπὸ Γάζης λυπρὰ πᾶσα, καὶ ἀμμώδης. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφεξῆς τοιαύτη ὑπερκειμένην ἔχουσι (*v*) τὴν Σιρβωνίδα λίμνην παράλληλον πρὸς τῇ θαλάττῃ μικρὰν δίοδον ἀπολειποῦσαν μεταξὺ, μέχρι τοῦ ἐκρήγματος καλουμένου. — τὸ δ' ἔκρηγμα συγκέχωσται. Meminit idem huius ἐκρήγματος L. I p. 45. *Plinius* Lib. V c. 13 istud ἔκρηγμα vocat *emersum* (*w*). Ceterum, quia in fabulis Aegyptiorum iste Sirbonis lacus traditur domicilium esse Typhonis, in quo occultatur (*x*), forte id occasionem praebuit alii fabulae, quam *Plutarchus* commemorat in Lib. de Iside et Osiride p. 353, quod nempe Typhon in lucem prodierit nec iusto tempore, nec loco consueto, ex utero materno, verum praemature, latere matris suae disrupto. Quod ad lacum ipsum attinet, eius descriptionem iam dedimus ex *Strabone*. De eodem *Diodorus* ita loquitur Lib. I cap. 30: *In medio cavae Syriae et Aegypti lacus est, latitudine perquam angustus, sed profunditatis admirandae; longitudo ad* CC *stadia excurrit; nomen ei Serbonis. Si qui imperitia loci propius accedunt, periculis insperatis involvuntur. Strictior enim cum sit alveus, fasciaeque similis, et vasta* *sa-*

(*v*) In editis plerisque, etiam Almelov. p. 1102, legitur hic ἔχουσι, sed in codice MS. Mediceo ἔχουσα, ut ad oram libri mei *A. Gronovius* notavit: quae lectio videtur praeferenda. In eodem codice, pro Κάσιον, scribitur h. l. et deinde Κάσσιον. Minus recte, iudicio *Salmasii* ad *Spartiani* Hadrianum cap. 14. Conferri potest *Wesselingius* ad *Antonini* Itiner. p. 152.

(*w*) Conf. *Casaubonus* ad *Strabonis* lib. I p. 114, et *Wesselingius* ad *Diodorum Sic.* tom. II p. 368.

(*x*) *Herodotus* III. 5, Schol. ad *Apollonium Rhod.* II. 1215, *Eustathius* ad *Dionysii* Perieg. v. 253.

ſabuloſi littoris crepidine undique circumfuſus, quando Auſtri perpetuo flant, magna vis arenae ingeritur, quae ſuperficiem aquae obſcurat, paludisque adſpectum ita terrae aſſimilem facit, ut omnino diſcerni nequeat. Ideo multi, natura loci non praecognita, cum totis ibi exercitibus abſorpti periere, cum a vero itinere aberraſſent. Quod ipſum confirmat Lib. XVI cap. 46: *Interea Perſarum rex — ſigna verſus Aegyptum profert. Ad magnam vero paludem* (Sirbonidem), *ubi, quae* barathra *vocantur, occurrunt, per imperitiam locorum exercitus partem amittit.* Vbi *Diodorus* lectorem ad Librum I remittit. Et certe illic monet, cap. 30, campos circa lacum Sirbonidem appellari *barathra. Strabo* Lib. XVI p. 526 [1109], ubi de Mari Mortuo in Palaeſtina quaedam dixerat, haec addit, quae ad lacum Sirbonidem ſpectare videntur: Ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις Ταριχείαις, ἡ λίμνη μὲν ταριχείας ἰχθύων ἀςείας παρέχει, φύει δὲ δένδρα καρποφόρα μηλέαις ἐμφερῆ· χρῶνται δ᾽ Αἰγύπτιοι τῇ ἀσφάλτῳ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν. Haec, inquam, videntur ad lacum Sirbonidem ſpectare. Nam loquitur de ταριχείαις, quas fuiſſe in Aegypto, et plures numero, et celebres, ſatis conſtat. Vide *Stephanum Byz.* in Ταριχέαι, ibique notas *Berkelii* et *Holſtenii.* Ac ſigillatim Ταριχειῶν Πηλουσίων [Ταριχηΐῶν τῶν Πηλουσιακῶν, in edit. Weſſelingiana,] mentionem facit *Herodotus* Lib. II. c. 15. Et vero Sirbonidem lacum fuiſſe prope Peluſium ad orientem, veteres omnes docent. Praeterea *Strabonem* vidimus tradere, Aegyptios lacus huius bitumine uti ad condienda mortuorum ſuorum corpora. Sed idem hoc, ut verum fatear, ſcrupulum mihi iniecit. Teſtatur enim conceptis verbis *Diodorus Siculus* Lib. XIX cap. 99, bitumen, ex Mari Mortuo Palaeſtinae, *in Aegyptum transportari, et ad mortuorum condituras vendi.* Non memini, me apud alium quemdam ſcriptorem de bitumine lacus Sirbonidis quidquam legiſſe. Itaque eam in rem pluribus adhuc inquirendum

eſſe

esse puto. De Lacu Sirbonide porro et haec observa *Aristidis* verba ex sermone Aegyptio fol. 94. a. edit. Graec. Florent. Ἡ δ' αὖ Σερβωνὶς λίμνη περιφανῶς ἔξω τῶν ὀρῶν τούτων ἐςιν. ὑπερελθόντι γὰρ Πηλούσιον, καὶ τῶν ὀρῶν τῶν συγκλειόντων τὴν Αἴγυπτον θάτερον, ἐςὶ πρὸς Ὀςρακινὴν βαδίζοντι. ἥπερ ἐςι μέση μάλιςα τῆς ἀσπάρου (lege ἀσπόρου vel ἀσπάρτου) τῆς Ἀραβικῆς· εἰ μὲν οὖν καὶ εἰς ταύτην ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων ἔρχεται τοῦ Νείλου τὶς ἀπόῤῥους, οὐδὲν δέομαι λέγειν· ὅτι δ' ἐκφεύγει τοὺς ὅρους τοῦ Ἐφόρου, δῆλον ἐξ ὧν εἶπον. Videtur *Serbonis* esse nomen Aegyptiacum, compositum ex ϫⲉⲣ, *spargere, dispergere*, et ⲂⲱⲚ, *foetidum*, quibus accedit terminatio Graeca. Est igitur *Serbonis* lacus, *qui spargit foetorem*, quemadmodum lacus Asphaltites in Palaestina, de quo idem testantur *Diodorus Sic.* Lib. XIX cap. 98, et plures alii, veteres ac recentiores (y).

ΣΙΡΙΟΣ, nomen regis Thebaeorum, quod *Eratosthenes* interpretatur υἱὸς κόῤῥης, addens, ὡς δὲ ἕτεροι, ἀβάςκαντος. *Salmasii* explicationem, in libro de Annis Climactericis p. 567, iam alibi (z) commemoravi et reieci, quoniam nomen Σίριος non tantum Graece ab *Eratosthene* vertitur υἱός, sed υἱὸς κόῤῥης, *filius maxillae*. ϣⲏⲣⲓ in omnibus Coptorum libris signi-

(y) Comparentur, quae scripsit *Iablonskius* in Panth. Aeg. P. III p. 64—66, 104—107. Quae autem ille in hoc Glossario disputat, ea in compendium redegit et descripsit *Scholzius* l. c. p. 12. De origine nominis *Serbonis* aliter iudicasse videtur *Chr. Muller* in Satura Observat. p. 148, qui conferri vult Arabum هربان, ἑρβὼν, et cum sibilo σερβὼν, actionem *occultandi* et *demergendi* insinuans. De notione vocum ⲂⲱⲚ et ϫⲉⲣ sive ϫⲱⲣ vide Lexicon La Crozianum p. 14, 164, 170.

(z) In *Vignolii* Chronologia S. tom. II p. 747.

significat *filium*; atque in verſione Coptica V. et N. T. ⲟϫⲓ [ⲟⲩⲟϫⲓ] dicitur de *maxilla*. Eſſet igitur ϣⲏⲣⲓ ⲟϫⲓ ad literam υἱὸς κόῤῥης. Quam vero ob rem rex Thebaeorum Aegyptius fuerit dictus *filius maxillae*, divinari non poſſum prae defectu monumentorum hiſtoricorum, aut etiam, cur ἀβάσκαντος, *ab invidia* vel *a faſcinatione tutus* et *immunis*; quod poſtremum ſitne prioris tantum illuſtratio, an vero interpretatio nova et diverſa, nunc quidem intactum relinquo. Aliorum autem eſto iudicium de mea coniectura, ex qua apud *Eratoſthenem* pro υἱὸς κόῤῥης legendum υἱὸς κόρης, *filius virginis*, hoc eſt, filius opinione et exſpectatione citius natus e matre, quae adhuc nuperrime pro virgine habebatur, cuiusmodi filii etiam a Graecis παρθένιοι vocantur. Eſſet igitur Σίριος Aegyptiace ϣⲏⲣⲓ ⲓⲏⲥ (ſic enim legendum non ϣⲏⲣⲓ ⲓⲏⲁ, ut vitio typographico exſtat apud *Vignolium*) *filius feſtinans*. Sed haec ſatis.

SIRIS eſt Nili nomen antiquiſſimum, et, ut puto, origine Aegyptium. Occurrit apud *Dionyſium* Perieg. v. 223, *Plinium* Lib. v cap. v, et *Stephanum Byzant.* in v. Συήνη. Intelligitur ex iisdem ſcriptoribus, nomen *Siris* maxime in uſu fuiſſe apud Aethiopes, ad Syenem usque et fines Aegypti habitantes. Auctoritate magnorum virorum inductus, ipſe quoque (*a*) olim exiſtimabam, nomen *Siris* et Hebraicum שִׁיחוֹר eſſe unum idemque. Nunc alia ſum ſententia. Neque mihi placent viri eruditi, qui opinantur, *Sirin* et *Oſiridem* ſive *Oſirin* eſſe vocabula eiusdem originis ac ſignifica-

(*a*) In not. ad *Eratoſthenem*, tom. II Chronol. *Vignolii* p. 765.

ficationis (*b*). Etsi Nilus potissimum ab Aethiopibus nomine *Siris* appellaretur, videtur tamen hoc nomen esse origine Aegyptiacum, et forsitan derivandum a voce ϣⲁⲣⲓ, quae *iuncum* significat. Sed de his omnibus dixi plura in Pantheo Aegypt. Lib. IV cap. I §. 3 sqq.

ΣΙΡΙΦΘΑ′ vel ΣΙΡΙΦΘΑ′Σ. Vide infra in v. Σιφωάς.

ΣΙΣΤΟΣΙΧΕΡΜΗ′Σ est nomen proprium regis Thebaeorum, quod *Eratosthenes* interpretatur Ἡρακλέος κράτος. Videtur scriptura nominis apud *Syncellum* corrupta, neque cum ea in concordiam posse redigi interpretatio *Eratosthenis*. Hinc nata fuit coniectura mea, pro Σιςοσιχερμῆς legi debere Ἐρτοσιχερμῆς quam exornare conabar in Annotationibus ad *Eratosthenis* Catalogum, quas Cl. *A. des-Vignoles* inseruit tomo II Chronologiae Sacrae, pag. 761—763. De priori nominis parte Ἐρτοσί sive Ἐρτωσί dixi etiam supra [p. 71, 72]. Pars posterior χερμῆς videtur esse ⲉⲣⲁⲙⲁⲍⲓ, et accedente articuli instar litera ϫ, ϫⲉ-

(*b*) Postquam viri in republica litteraria principes, *Scaliger* de Emend. Temp. p. 370, *Seldenus* de Diis Syr. I. IV p. 147, et qui sunt eorum similes perpauci, docuissent, nomina *Nili* et *Osiris* esse synonyma, docti homines quam plurimi eamdem opinionem amplexati sunt, etiam *Millius* in Dissertat. selectis p. 194, et *Georgius* ad Fragm. Liturg. Copt. p. 321, qui et Nilum a שיחור non diversum autumant. Contrarium tuetur *Mullerus* in Satura Obs. cap. 2 et 4, de nomine *Siris* prolixe inprimis disputans. Quem si audias, *Siris* dicitur quoque *Giris*, *Gir*, *Geir*, *Gris*, *Nigris*, *Niger*, nominibusque istis omnibus inest nota nigredinis, a verbo חרר, vel חר sive חרה, quod in plerisque linguis Orientalibus, et apud ipsos Aethiopes, significat *arsit*, *aestuavit*, *adustus fuit*. Mitto reliqua, quae apud ipsum legantur.

ⲭⲉⲣⲁⲙⲁϫⲓ (*c*). Recte ergo Ἐρτοσιχερμῆς vertitur Graece Ἡρακλέος κράτος vel Ἡρακλῆς κραταιός.

SISTRUM, Graece Σεῖϛρον, genus crepitaculi, Aegyptiis proprii, quo in sacris Sacerdotes eorum utebantur. Quare Sacerdotes Isidis, et in universum Sacerdotes Aegyptii, nobis a veteribus describuntur ut *Sistrati*. Hinc *Martialis* Lib. XII Epig. 29,

Linigeri fugiunt, calvi, Sistrataque turba.

Conf. Anonymus apud *Suidam* in v. Ἀγείρει et Σεῖϛρον, cuius sunt haec verba: ὁ δὲ λαθεῖν θέλων, ξυρεῖται τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ γένειον. καὶ ϛολὴν Αἰγυπτίαν ἀναλαβὼν, ἣν οἱ Ἴσιδος θεραπευτῆρες ἤσθηνται, καὶ σεῖϛρον σπισείων, καὶ πόλιν ἐκ πόλεως ἀμείβων καὶ τῇ θεῷ ἀγείρων. Ex quibus apparet, Sistrum fuisse sacerdotibus Aegyptiorum proprium, interque ipsorum instrumenta sacra locum habuisse. Sed et alii, quando Isidis quaedam sacra celebrabant, Sistra movebant. Sic *Tibullus* L. I El. III. 24. Non minus tamen ipsis Diis Aegyptiorum, quam ipsorum sacerdotibus attribuitur, praecipue vero Isidi. Eam igitur sic *Ovidius* affatur, L. II Amor. Eleg. XIII,

Per tua Sistra precor, per Anubidis ora verenda.

Valerius Flaccus Argonaut. L. IV, v. 416,

—— haec procul Io
Spectat ab arce Phari, jam divis addita, jamque
Aspide cincta comas, et ovanti persona Sistro.

Manilius Astron. Lib. I extr.

Atque

(*c*) Conf. *La Crozii* Lexicon p. 3.

Atque ipſa Iſiaco certarunt fulmina Siſtro:

Et certe in vetuſtis Aegyptiorum monumentis Iſis non raro conſpicitur manu ſua Siſtrum gerens, et veluti quatiens. Siſtrum ita deſcribit *Apuleius* Metam. L. xɪ p. 240 [759, 760, edit. Oudend.] *dextra quidem ferebat aereum crepitaculum, cuius per anguſtam laminam, in modum balthei recurvatam, traiectae mediae paucae virgulae, criſpante brachio tergeminos ictus* [trigeminos iactus,] *reddebant argutum ſonorem.* Quae *Apuleii* verba, ex ipſis Siſtrorum imaginibus, non raro obviis, facile illuſtrari poterunt. Addendum eſt huic *Apuleii* deſcriptioni, virgulas; quae Siſtrum tranſeunt, et, concuſſo Siſtro, tinnitum ſonorum edunt, referre ſpeciem aſpidum Iſidi ſacratarum, et in ſummo Siſtro conſpici felem, cui tamen nonnunquam vultus humanus affingitur. Haec omnia ad ſacra Iſidis a ſacerdotibus referebantur, et myſticis rationibus nitebantur. Quae ſic exponit *Plutarchus* de Iſ. et Oſir. p. 376 edit. Steph. Ἐμφαίνει δὲ καὶ τὸ σεῖστρον, ὅτι σείεσθαι δεῖ τὰ ὄντα καὶ μηδέποτε παύεσθαι φορᾶς, ἀλλὰ οἷον ἐξεγείρεσθαι καὶ κλονεῖσθαι καταδαρθάνοντα, καὶ μαραινόμενα. Τὸν γὰρ Τυφῶνα φασὶ τοῖς σείστροις ἀποτρέπειν καὶ ἀποκρούεσθαι, δηλοῦντες, ὅτι τῆς φθορᾶς συνδεούσης καὶ ἱστάσης, αὖθις ἀναλύει τὴν φύσιν καὶ ἀνίστησι διὰ τῆς κινήσεως ἡ γένεσις. τοῦ δὲ σείστρου περιφεροῦς ἄνωθεν ὄντος, ἡ ὄψις (*d*) περιέχει τὰ σειόμενα τέτταρα. καὶ γὰρ ἡ γεννομένη καὶ φθειρομένη μοῖρα τοῦ κόσμου περιέχεται μὲν ὑπὸ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας, κινεῖται δὲ ἐν αὐτῇ πάντα καὶ μεταβάλλεται διὰ τῶν τεττάρων στοιχείων, τῇ δὲ ἀψῖδι τοῦ σείστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεύουσιν αἴλουρον, ἀν-

(*d*) Pro ὄψις legendum eſt ἀψὶς, cum *Baxtero*, *Bentleio*, *Marklando*, *Squirio*, qui in ipſum textum recepit p. 151, et Cl. *Wyttenbachio*. — Pro γεννομένη alii γενομένη, alii rectiu γεννωμένη.

ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχοντα. κάτω δὲ ὑπὸ τὰ σειόμενα, πῇ μὲν Ἴσιδος, πῇ δὲ Νέφθυος πρόσωπον, αἰνιττόμενοι τοῖς μὲν προσώποις γένεσιν καὶ τελευτήν. In ſequentibus docet, Felem referri ad Lunam, eiusque rei rationes indicat. Plura vide apud *Vigenerium* notis in *Philoſtrati* Imagines T. I p. 64, 65, *Ang. Mich. Chauſſe*, Cabinet Romain, qui et figuras Siſtri exhibet Part. III num. XV. XVI. XVII. Quales figurae etiam occurrunt in *Leonardi Auguſtini* Gemmis et Sculpturis Part. I num. 214, in *Begeri* Theſauro Brandenburgico, in *Pignorii* Tabula Iſiaca, et in aliis Antiquitatum collectionibus (*e*). *Siſtri* vocabulum, quod etſi proprie de ſolis Aegyptiorum numinibus, ſacris et ſacerdotibus adhibetur, creditur tamen vulgo non eſſe Aegyptiacum, ſed Graecum (*f*). Dictum enim

(*e*) De vario Siſtrorum Aegyptiacorum genere et uſu cum multi multa ſcripſerint, quae repetere nihil attinet; tantum monebo, eruditos interpretes Antiquitatum Herculanenſium, *Le Pitture Antiche d'Ercolano*, plura de Siſtris monuiſſe lectu digna, tom. II p. 310, 311, 318, tom. VIII p. 12. Scribunt autem *Venuti* et *Amadutius* tom. III veterum Monumentorum Matthaeiorum p. 49: „ Medicei Tablini Siſtrum omnium ornatiſſimum deſcripſit iam *Ioſephus Blanchius*, nosque et Matthaeianum, et Gualdinum, et Strozzianum ad viam Aureliam repertum, et Herculanenſe, et Vaticanum ſuſpectae antiquitatis deſignavimus in noſtra ad Cl. *Bandinium* Epiſtola, quae in Florentinas Ephemerides [*Novelle Letterarie di Firenze del* 1773] inlata fuit." In quibusdam etiam monumentis antiquis aliis vere non conſpici Siſtrum, obſervat *I. Winkelmann* in Praef. ad deſcriptionem Muſei Stoſchiani, et in Geſchichte der Kunst des Alterthums z. 75. Quae triumvirorum, Antiquitatis ſtudio maxime celebrium, obſervatio ſi vera eſt, operae pretium faciet, qui, poſt *Bacchinum*, *Tollium*, *Pignorium*, *Fabrettum*, *Montfauconium* pluresque alios, denuo accurate inquirat in originem Siſtrorum et uſum apud Aegyptios.

(*f*) Quos ego quidem novi, ſcriptores omnes veteres ac recentiores Graecam vocis *Siſtrum* originem agnoſcunt, praeter unum *Papiam*, cuius verba, citata ab *Elmenhorſtio* ad

enim *σεῖστρον* existimatur a verbo *σείειν*, quia concutiebatur et commovebatur, ut sonum ederet argutum, uti vel ex *Putarchi* et Anonymi apud *Suidam* verbis, modo citatis, satis intelligitur. *Isidori* etymologia, qui *Sistrum* de *Iside inventrice* appellatum scribit, Etymol. L. II c. 21, prolixa confutatione non eget. Si vox *Sistrum* non est originis Aegyptiacae, quae res mihi adhuc dubia manet, quamvis reliquiae veteris linguae Aegyptiae, quae supersunt, non ferant suppetias ad istam vocis originem Aegyptiacam illustrandam; quodnam tunc fuerit crepitaculi huius Aegyptiorum sacri nomen vere Aegyptiacum, quantum memini, a nemine veterum traditur. Non videtur aberrare a vero, quod rerum harum callentissimus *Mat. Veyss. La Croze* observavit, meque docuit, Aegyptios sermone suo proprio instrumentum hoc appellasse ⲕⲉⲙⲕⲉⲙ, quae vox proprie crepitaculum significat, vel instrumentum Musicum, quod, pulsatum aut commotum et quassatum, sonitum edit. Ⲕⲓⲙ enim est *movere*, et *concutere*, Ps. XXI. 7, Act. XII. 7. Inde ⲕⲉⲙⲕⲉⲙ ab interpretibus Coptis reddi solet vox Graeca *τύμπανον*, Exod. XV. 20, Psalm. CXLIX. 3, Psalm. CL. 4. *Τυμπανιστής* vero, vel *τυμπανίστρια*, *pulsans tympana*, iisdem audit ⲣⲉϥⲕⲉⲙⲕⲉⲙ, Psalm. LXVIII. 25. *Τύμπανον* Aegyptiorum memorat *Clemens Alexand.* Paedag. Lib. II c. 4, pag. 164. Aut forte verum *Sistri* nomen Aegyptiacum fuit ⲥⲉⲛⲥⲉⲛ. Nam I Cor. XIII. 1, ubi in Graeco est *χαλκὸς ἠχῶν*, Coptus reddidit ⲛⲟⲩϩⲟⲙⲧ ⲉϥⲥⲉⲛⲥⲉⲛ. Ex quo lo-

ad *Appuleii* Metamorph. p. 759, haec sunt: *Sistrum lingua Aegyptiaca est tuba, cum qua Isis describitur.* Sed Glossatoris, qui vixit seculo XI circiter medio, auctoritas non est tanti.

loco intelligitur, ⲤⲈⲚⲤⲈⲚ proprie (*g*) accipi de tinnitu aeris, adeoque Siſtrorum, quae ex aere erant confecta. De ſonitu Tubarum Exod. XIX. 16 quoque legitur. Et ipſa haec vox ad formam vocis Graecae σεῖςρον propius accedit. Eſt vero, uti et ⲔⲈⲘⲔⲈⲘ, eo modo formatum, ut veluti ſonum inſtrumenti crepitantis imitetur.

SITTIM, arboris ſpecies, cuius ſaepe mentio in V. Teſtamento, et quae illic dicitur שִׁטִּים. Sunt, qui vocem velint eſſe Aegyptiacae originis; nec immerito. Scripſi de iſta voce, menſe Auguſto a. 1741, epiſtolam ad *Clodium* Lipſienſem, et de vocibus quibusdam aliis Hebraico-Aegyptiacis. Confer autem, quae ſupra monui in v. *Sant* vel *Santh* [p. 260—263].

ΣΙΦΩΑ'Σ, ὁ καὶ Ἑρμῆς, υἱὸς Ἡφαίςου, nomen regis Thebaici, ex interpretatione *Eratoſthenis* apud *Euſebium* in Chronico Gr. p. 23, et *Syncellum* p. 124. Dicebatur quoque Ἑρμῆς, non *Mercurius*, ut male vertitur, ſed Aegyptiace ⲈⲢ—ⲘⲈϨ, *Ermeh*, quod nomen ſupra [p. 68] explicui. De altero nomine Σιφωάς dixi ſententiam in annotatione ad *Eratoſthenis* Catalogum, in *Vignolii* Chronol. S. tom. II p. 763, 764. Recte monebat *Salmaſius* de Annis Climacter. p. 567, nomen corrupte ſcribi Σιφωῆς ſive

Σι.

(*g*) De *propria* iſta vocis ⲤⲈⲚⲤⲈⲚ notione dubito. Videtur ſignificare ſonum quorumque inſtrumentorum Muſicorum. Σάλπιγγος ἤχος Hebr. XII. 19 Coptice redditur ⲠⲤⲈⲚⲤⲈⲚ ⲚⲦⲈⲞⲨⲤⲀⲖⲠⲒⲄⲄⲞⲤ, pro quo in verſione Sahidica ⲞⲨϨⲢⲞⲞⲨ ⲚⲤⲀⲖⲠⲒⲄⲜ. Nec video, quae ſit ſimilitudo vocabulorum ⲤⲈⲚⲤⲈⲚ e Σεῖστρον.

Σιφωάς; existimabat autem legendum Σιριφθά, cum φθὰ, vel potius φθὰς, ab Aegyptiis appellaretur *Vulcanus*, et ϢΗΡΙ lingua ipsorum significaret *filium*; unde ϢΗΡΙ ΦΘΑϢ bene verti poterat υἱὸς Ἡφαίςου, *filius Vulcani*. Quoniam vero Σιριφθάς nimium recedit a vulgari lectione Σιφωάς, malim legere Σαφθάς, et hoc nomen ex idiotismo linguae Aegyptiae interpretari τὸν πρὸς Ἥφαιςον, vel τὸν Ἡφαίςου, nempe υἱόν, ut vox integra sit composita ex ΦΘΑϢ, et particula ϹΑ, de cuius usu antea iam [p. 269, 272] monui. Erat forte *Saphthas*, dictus etiam *Hermes*, non diversus a rege *Arminon*, cuius meminit *Censorinus* de Die Nat. cap. 19, et qui alibi *Armais* appellatur (*h*).

ΣΚΗΤΙΣ, *Scetis*, desertum Aegypti in Heptanomo, seu Aegypto media, qua Libyam spectat, quam incoluerunt Anachoretae Christiani, qui et huic loco id nomen indiderunt. *Palladius* in Historia Lausiaca p. 38 ed. Meursii, in vita Macarii Aegyptii, Εἰς τὴν ἔρημον τὴν ἐνδοτάτω, τὴν καλουμένην Σκήτην, et p. 43, Τὸ ἕλος τῆς Σκήτεως, ὅ ἐςιν ἐν τῇ πανερήμῳ, iterum in vita Pauli Phermensis p. 61, Ὄρος ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐςὶν ἀπάγον ἐπὶ τὴν Σκήτην, τὴν ἔρημον, ὃ καλεῖται Φέρμη, et p. 62, Πρεσβύτερος τῆς Σκήτεως, iterumque in vita Ptolemaei p. 83. Nomen hoc deserto videtur impositum a Christianis de vitae suae genere austero, cui illic assuefiebant. Quam in rem operae pretium duco adscribere verba optimi senis, illustris eruditione *La Crozii*, in literis ad me datis ita scribentis: *In fine duorum Codicum Syriacorum, apud* Assemanum *tom.* 1 *Bibliothecae Orientalis* p. 563, 569, *observatur*, *Desertum* Scetes *significare* trutinam

(*h*) Plura dabit *Vignolius* tom. II Chronol. p. 771 sqq.

nam cordis, *nimirum* ϣⲥϩⲏⲧ (*i*). Aegyptiis certe ϣⲥ eſt *menſurare* et *ponderare*, eademque vox ſignificat *menſuram* et *ſtateram* ſive *trutinam*. Quamvis plerumque *ſtatera* ſeu *trutina* plenius ſoleat dici ⲙⲁϣⲥ, Levit. xix. 36, Pſ. lxi. 9, Apoc. vi. 5, hoc tamen eſt a voce ϣⲥ, frequenter in Coptorum libris occurrente (*k*). *Cor* dici ϩⲏⲧ, notiſſimum eſt (*l*). De eiusdem loci nomine Arabico ſcribit *C. Sicard*, in les Nouveaux Mémoires des Miſſions tom. 11 p. 63: *J'appris en chemin faiſant, que la Plaine de* Sceté *eſt nommée par les Arabes* Chaihat. Videtur idem locus indicari nomine *Scatina*, de quo *Renaudotus* in Hiſtoria Patriarcharum Alexandrinor. p. 143 ſcribit: „Fuisſe tunc ait Severus ſexcenta Monaſteria in Aegypto, tam virorum quam foeminarum, praeter ea quae in agris erant, *Scatina* dicta, quae vox quid ſignificet, ignoramus." Ad hanc terminationem magis accedit vetuſtior Graecorum pronuntiatio in verbis *Ptolemaei* Lib. iv Geographiae p. 259 edit. Baſil., Καὶ ἐν τῇ Σαιθιακῇ χώρᾳ Σκιαθίς. *Caſſianus* Lib. vi Collat. cap. 1 etiam loquitur de eremo Scithi (*m*).

ΣΚΙΝ-

(*i*) Plura forte *La Crozius* alibi annotaverat, quandoquidem *Iablonskius* ad oram paginae MS. ſcribit: „Adde ibi [in *Aſſemanni* Bibl. Or. t. 1 p. 563] notas MSS. B. *La Crozii*, margini exemplaris ſui, nunc mei, alletas." Quod exemplum ubi cum maxime ſervetur, me fugit.

(*k*) Adi *La Crozii* Lexicon p. 129, 130.

(*l*) Eadem repetiit *Scholzius* l. c. p. 14.

(*m*) In fragmento Thebaico apud *Mingarellium*, in Aegyptiorum Codicum Reliquiis p. cclxxv, fit mentio *montis* ϣⲥⲏⲧ. Monet vir doctus p. cclxxvi, eumdem montem Memphitice vocari ϣⲥϩⲏⲧ, diverſumque eſſe a deſer-

ΣΚΙΝΦΗ΄. *Rhododendron.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 82 [pag. 468].

ΣΚΥΝΙΟ΄ΣΟΧΟΣ, Τύραννος, Rex Thebaeorum, in *Eratosthenis* Catalogo, ex editione *Scaligeri* p. 23. Alii legunt, Ἀγκούνιος Ὄχυ τύραννος. Me in his nihil videre, candide fassus sum (*n*), et adhuc fateor.

ΣΜΑ΄ΡΑΓΔΟΣ. Quamvis hodie nulli ex Aegypto afferantur Smaragdi, dubitari tamen non potest, quin Agyptus quondam hoc lapidum pretiosorum genere abundaverit, fuerintque Smaragdi Aegyptii prae multis aliis celebrati: quod idoneis veterum et recentiorum testimoniis prius comprobabo, quam de origine nominis dicam. *Plinius* Lib. XXXVII cap. 5 loquitur de Smaragdis Aegytiis, qui prope Copton, oppidum Thebaidos, ex cautibus eruuntur, aliosque memorat Aethiopicos, acriter virides, itinere trium dierum a Copto inventos. *Solinus* in Polyhistore cap. 15 testatur, Asiaticam Scythiam esse Smaragdis patriam, praecipuumque esse honorem Scythicis, addit tamen, esse et Smaragdos Aegyptios. His iunge *Theophrastum* de Lapidibus p. 25, cuius haec verba sunt: *οἱ περιττοὶ σπάνιαι καὶ ἐξ ὀλίγων τόπων, οἷον — ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῶν Καταδούπων, καὶ Συήνης πρὸς Ἐλεφαντίνῃ πόλει — ἥτε Σμάραγδος, ἡ καὶ Ἴασπις* (*o*). Praeferto, quod a *Palladio* aliisque Σκῆτις vocatur, quemadmodum etiam alibi ϢⲒⲎⲦ, mons, in quo monasterium Macarii Abbatis, et ϹⲔⲨⲐⲎϹ sive ϹⲔⲨⲐⲒϹ, desertum, dictum vulgo *Scetis*, aperte distinguuntur.

(*n*) In *Vignolii* Chronol. tom. II p. 760.

(*o*) Omitti non debet *Strabo* Lib. XVII p. 1170, Ἐπὶ δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ (prope Copton et Apollinis urbem sive vicum) καὶ τὰ τῆς σμαράγδου μέταλλα ἐστὶ, καὶ ἄλλων λίθων πολυτελῶν, τῶν Ἀράβων ὀρυττόντων βαθεῖς τινας ὑπονόμους. Notavit autem *A. Gronovius* in margine exempli mei,

 ver-

Praeterea Geographus *Nubiensis* p. 18 monet, non procul ab urbe Asvan, id est, Syene, ad latus Nili meridionale esse montem, in cuius radicibus extat fodina Smaragdi in deserto ab aedificiis remoto, nec reperiri in toto terrarum orbe Smaragdum, qualis in hac fodina, quae fossoribus est perfrequens, et ex qua deinde in loca quaelibet distrahitur. Similia leguntur apud alios scriptores Arabicos, de quibus *Herbelot* in Bibliothéque Orientale p. 141 et 580 (*p*). Atque ita

verba καὶ ἄλλων λίθων πολυτελῶν in Cod. MS. Mediceo uncinis [ ] includi. Nec tacendus *Epiphanius*, cuius liber *de* XII *Gemmis in Rationali summi Sacerdotis Hebraeorum* primum integer e codice Vaticano Latine ex antiqua versione editus est Romae a. 1743. Scribit autem p. 11, 12, *Sunt et alii Smaragdi — in India — in Aethiopia*; et pag. 14—19, „ Est enim (*mons*) introrsus in Mari Rubro, quod sic appellatur, in ipso gressu (*ingressu*) regionis Indorum; — Smaragdinum vero sic vocatur insula modica, ex adverso sita Beronicae, in qua portus est Indiae dirigens ad Thebaidem; — contigua est autem Beronicae, quae sic appellatur, regioni Elephantinae, nec non et Telmi, [*Talmi*, quae urbs Aegypti memoratur in *Antonini* Itin. p. 161] quae nunc a Blemis obtinetur. Corruerunt autem montis huius metalla, suntque metalla alia in ipsorum Barbaria Blemmiorum iuxta Telmeos in montibus constituta, quae nunc effodientes Barbari Smaragdos incidunt." Quae sunt in isto *Epiphanii* testimonio de Smaragdis Aegyptiis obscuriora, illustrare conatus est *F. Fogginius* in notis, essentque intellectu faciliora, si Graeca non desiderarentur. Nam quae *C. Gesnerus*, *Petavius* et *Hillerus* ediderunt, sunt tantum epitome libri, a *Fogginio* vulgati: quod *I. A. Fabricius* vol. VII Biblioth. Gr. p. 424, 425, non perspexit, *Caveum* immerito reprehendens, quia opusculum *de lapidibus*, inter inedita *Epiphanii* retulerat.

(*p*) *F. S. de Schmidt* in Opusculis, quibus res antiquae praecipue Aegypticae explanantur, p. 351 monet, in diario Parisiensi (*Journal des Sçavans*, *Juin* 1758) citari Arabem, qui ipse dicat se lustrasse has Smaragdi fodinas Aegyptiacas, octo dierum itinere a Kous dissitas. Vnum adiungam testimonium, sed valde locuples, scriptoris Arabici, nati in Aegy-

ita quidem veteres. Videamus de ſcriptoribus recentioribus. Scribit *Chardin* Tom. II Itinerarii Perſici p. 239: „ Dans les Poëtes Perſans les Emeraudes de vieille roche ſont appellées *Emeraudes d'Egypte*, & on tient, qu'il y en avoit une mine en Egypte, qui eſt à preſent perdue ". Et iterum p. 69, 70: „ J'ajoute à ce chapitre, que les Perſans font une diſtinction entre les *Emeraudes*, comme nous faiſons entre les Rubis. Ils appellent la plus belle ſorte, *Emeraudes d'Egypte*, la ſorte ſuivante, *Emeraudes* vieilles, & la troiſieme, *Emeraudes* nouvelles. Avant la decouverte du nouveau monde les *Emeraudes* leurs venoient de l'*Egypte*, plus hautes en couleur, à ce qu'ils pré-

Aegypto, et qui aut habitavit, aut certe in urbe Cahira ſaepe commorabatur, ſeculo XIII circiter medio. Scribit enim *Teifaſchi* in libro MS. de Gemmis cap. III, locum, unde affertur Smaragdus, cuius nomen in Cod. Florentino ſcribitur الزُمُرُّد, eſſe in limitibus Aegypti et Aethiopiae prope Syenem, eſſe ibi montem quemdam, qui pontis figuram referat; in iſto ponte eſſe fodinas, unde effodi et educi Smaragdos, rel. Addit deinde, indicaſſe ſibi praefectum fodinarum in Aegypto, iuſſu Sultani iisdem praepoſitum, in fodina Smaragdi primum eſſe conſpicuum lapidis quoddam genus, Talc dictum, deinde fodiendo inveniri pulverem mollem, rubri coloris, in quo habeatur Smaragdus. Teſtatur etiam *Teifaſchius* cap. IV, naſci eisdem in locis, in quibus Smaragdus, de quo dixerat, atque una cum eo inveniri, ſed minori copia, gemmam الزبرجد, quae ſit ſpecies Smaragdi. Verba Arabica e Codd. MSS. primus attulit, Latine vertit et docte illuſtravit Cl. *Ravius* in Specimine Arabico, continente deſcriptionem et excerpta libri *Achmedis Teifaſchii* de Gemmis et Lapidibus pretioſis, p. 93—100. Quantam Collega optimus ab omnibus eruditis iniret gratiam! ſi loco ſpeciminis, quod iuvenis admodum a. 1784 edidit, integrum *Teifaſchii* librum vulgare non procraſtinaret, notisque ſuis eximiis exornare: cuius mihi, dum haec ſcribo, ſpem fieri vehementer laetor.

prétendent, & plus dures, que les *Emeraudes* de l'Occident. Ils m'ont fait voir plusieurs fois de ces *Emeraudes*, qu'ils appellent, *Zemeroud Mesri*, l'ancien nom de l'*Egypte*, & aussi, *Zemeroud Asvani*, d'Asvan, ville de la Thebaide, nommée Syene par les anciens geographes." Brevi post, p. 70, 71, significat *Chardin*, minus certa ac vera sibi videri ea, quae a Persis acceperat, sed forte Smaragdos ex India per Mare Rubrum allatos primum Aegyptiis esse, et ab his deinde aliis venditos. Audiamus igitur testem alium, eumque profecto, si quis ullus, valde idoneum, *Prosperum Alpinum*, Lib. III rerum Aegyptiacarum cap. 4 sic scribentem: „Quod Smaragdi pretiosissimi omnium in Aegypti Provincia, Gait vocata, effodiantur, omnibus, qui Aegyptum habitant, notissimum est. Itaque in Gait, sub Aegypto meridiem versus posita Provincia, vel regno, ubi olim Inarum regnasse ferunt, Smaragdorum puteus est, quem *Bir el Smerud* vocant." Sequuntur alia, quae illic legi malim (*q*). Est quoque operae pretium de Smaragdis Aegyptiis consulere *Maillet*, Description de l'Egypte Part. II p. 59—73, et *Pococke*, Observations on Egypt, L. II c. 3 p. 89. Quandoquidem ergo, fide et auctoritate scriptorum veterum ac recentiorum, Aegyptus sit locus natalis plurimorum et praestantissimorum Smaragdorum, vix equidem dubito, quin et nomen ipsorum sit origine Aegyptiacum, quod ab Aegy-

(*q*) Comparandus *Michaëlis* Part. I Spicilegii Geogr. Hebr. p. 199—201, et *de Schmidt* l. c. p. 349—352. Addam verba *Ioannis de Laet* Lib. I de Gemmis et Lapidibus c. s. p. 37: Observatum quin etiam a gemmario imprimis celebri, in Aegypto ad oppidum Cairo clanculum ab Aethiopibus Smaragdos venales adferri, unde proclive opinari, haud longe ab illa urbe reperiri: nam quum ille narret, se ab agresti homine aliquot extra urbem emisse, qui se protinus surripuerit, non est verisimile ex India commercio quaesitos."

Aegyptiis transiit ad Arabes, Graecos et Romanos, levi tamen mutatione et varietate scripturae. Apud auctores Latinos invenitur *Smaragdus* et *Zmaragdus*, quemadmodum *Smyrna* et *Zmyrna*. *Smaragdus* est in usu vulgari, atque defenditur a *Prisciano* Lib. I p. 564 ed. Putschii. *Zmaragdus* malunt alii, inter quos *Pierius* ad *Virgilium* VII Aen. 648, atque *Broukhusius* ad *Tibulli* Lib. II Eleg. 4 v. 27, idemque [et *P. Burmannus* secundus] ad *Propertium* Lib. II El. 13 v. 43. Sed ea differentia scriptionis minus ad etymologiam facit, quam quae locum habet in lingua Graeca. Nam appellatur Σμάραγδος et Μάραγδος. Posterius ex *Menandri* fragmento apud *Athenaeum* Lib. III (r) protulit *H. Stephanus* in Indice Thes. Graeci p. 1416, hanc scribendi formam approbans. Apud *Herodotum* Lib. II c. 44 pro vulgato Σμαράγδου ex Codice Mediceo *Gronovius* reponebat Μαράγδου (s). Plerique tamen scriptores reliqui utuntur Σμάραγδος. Quaecumque praeferatur scriptio, mihi nunc perinde est, ne vix quidem putanti, quempiam hodie probaturum vocis derivationem vel a μαράσσω sive σμαράσσω, quibus *H. Stephanus* attribuit significationem *lucendi*, *splendendi*, vel a μαρμαίρειν, *rutilare*, quae etymologia placuit *Athenaeo*, *Eustathio*, aliisque, vel a σμαραγεῖν, ut vult Etymologus M., qui tamen fluctuasse videtur (t). Multo minus pro-

(r) Verba *Menandri*, Μάραγδον εἶναι ταῦτ' ἔδει, exstant apud *Athenaeum* lib. III c. 46 p. 367, qui addit, ἄνευ δὲ τοῦ σ λεκτέον. παρὰ γὰρ τὸ μαρμαίρειν ὠνόμασται, τῷ διαυγὴς ὑπάρχειν. Vide ad ista verba notas *Schweighaeuseri* p. 131.

(s) Sed minus recte, ut monent *Wasse* ad *Thucydidem* IV. 13, et *Wesselingius* ad *Herodoti* l. c. — *Orpheus* περὶ Λίθων XVI. 5, p. 342, memorat αἰγλήεντα Μάραγδον, ubi *Gesnerus* nullam notavit lectionis varietatem.

(t) *Iablonskio* igitur neque placuissent observationes *Lennepii* et *Scheidii* in Etymol. L. Gr. I. 531, 532.

probanda est opinio eorum, qui vocis originem quaerunt in lingua Hebraea. In Codice V. T. Smaragdus appellatur בָּרֶקֶת Exod. XXVIII. 17, sive בָּרְקַת Ezech. XXVIII. 13, ubi interpretes Alexandrini habent Σμάραγδος, et recte omnino, sed male Exod. XXVIII. 9 et XXXV. 27, in quibus locis occurrit nomen שֹׁהַם, quo potius Sardonyx significatur. Non novi aliud Smaragdi nomen Hebraicum, ex quo vocabulum Graecum et Latinum commode possit derivari (*u*). Vix igitur aliud superest, quam ut existimemus, natales vocis Σμάραγδος quaeri oportere in veteri lingua Aegyptiaca; quorsum inprimis tota haec de Smaragdis disputatio spectabat. In versione Coptica Exodi ll. cc., et Apoc. IV. 3, XXI. 19 legitur ⲥⲙⲁⲣⲁⲅⲇⲟⲥ, semel ⲥⲙⲁⲣⲁⲅⲧⲟⲥ, Exod. XXVIII. 9 (*v*). Alia de origine vocis leguntur in Relationibus Missionariorum Danicorum in India, Continuat. XLVI p. 1258 in notis.

ΣΜΥ est cognomen *Typhonis*, quod *Plutarchus* de Is. et Osir. p. 376 sic explicat: *ὁ δὲ Τυφῶν, ὥσπερ εἴ-ρηται*

(*u*) Quis credat, Graecum Σμάραγδος sive Μάραγδος ductum esse ex Hebraeo בָּרְקַת? Ita tamen, permutatione scilicet facillima literarum ב et M, ק et Γ, ת et Δ admittenda, censuit *Braunius* l. c. p. 653—656.

(*v*) Ne quid diffitear, origini Aegyptiacae vocabuli *Smaragdus* non parum officiunt observata de usu literarum Γ et ⲇ in libris Coptorum, p. 58 et 61. Accedit, interpretes Coptos ad exemplum Alexandrinorum uti voce ⲥⲙⲁⲣⲁⲅⲧⲟⲥ sive ⲥⲙⲁⲣⲁⲅⲇⲟⲥ istis etiam in locis, ubi de Sardonyche sermo fit, non autem de Smaragdo. Equidem fateri non erubesco ignorantiam originis, nisi haec forte Arabica rectius dicatur.

ῥηται, Σὴθ, καὶ Βέβων, καὶ Σμὺ ὀνομάζεται, βίαιόν τινα καὶ κωλυτικὴν ἐπίσχεσιν, ὑπεναντίωσιν, ἢ ἀναστροφὴν ἐμφαίνειν βουλομένων τῶν ὀνομάτων. Cognomina Typhonis Βέβων et Σήθ recte haberi Aegyptiaca, supra [p 51, 289, 290] obſervavi. Et fas eſt credere, Σμύ eſſe quoque nomen Aegyptiacum, a *Plutarcho* explicatum, ſed ita tamen, ut veram interpretationis iſtius ſententiam non potuerim aſſequi. Coniecturam meam de origine huius cognominis repetenda ex voce Aegyptiaca ϣⲟⲙ, ſignificante id, quod eſt *tenue*, *ſubtile* admodum et *minutum*, factam in Pantheo Aegypt. Lib. v cap. II § 25, hic non repetam. Meliora et ſolidiora nemo hactenus me docuit, quae libenter audire, et ſequi etiam, paratum me ſemper futurum ibidem teſtificabar. Mihi quidem deinde in mentem veniebat vocabulum ϣⲉⲙⲙⲟ; quo deſignatur *peregrinus*, *hoſpes*, *advena*, Pſ XVIII. 45, XXXVIII. 12, Rom. XVI. 23, Act. VI. 5, ſed non audebam ad Typhonem referre. Nec placet, cuius antehac mentionem facere neglexi, ſententia magni *Bocharti*, nomen Σμύ derivantis e ſermone Hebraico, in Geographia Sacra Lib. I cap. I, nimirum ex nomine Semi, qui erat unus de tribus Noachi filiis.

SMVN, vel SMIN, Coptice ϣⲙⲟⲩⲛ aut ϣⲙⲓⲛ, nomen Numinis Aegyptiaci, non diverſi ab *Esmuno*, de quo iam [pag. 72] dixi.

SMVN et SMIN, ſive *Schmun* et *Schmin*, fuit nomen duarum urbium in Aegypto, ſic dictarum de Numine cognomine, cuius modo facta fuit mentio. Altera iſtarum urbium vulgo dicitur *Panopolis*, altera *Hermopolis magna*. Plura qui velit, adeat Pantheon meum Lib. II cap. VII § 13.

ΣΟ-

ΣΟΒΕ'Λ. *Chamaeleon niger* (*w*) ſic ab Aegyptiis appellabatur, teſte auctore Appendicis ad *Dioſcoridis* Lib. III cap. II [p. 452].

ΣΟΒΕ'Ρ. Nomen Aegyptiacum *Tragii*, ſed diverſi ab altero Tragio, quod tantum in Creta inſula naſci ſcribit *Dioſcorides* Lib. IV cap. 49. Vide Appendicem ad eiusdem Lib. IV cap. 50 [p. 465].

SOHAR, סֹהַר, *carcer.* Occurrit iſta vox in ſolo Geneſeos libro, et quidem cap. XXXIX. 20—23, XL. 3, 5, ubi hiſtoria Ioſephi narratur. Cum igitur alibi non inveniatur, illic autem ſermo ſit de rebus Aegyptiorum, non male iudicarunt interpretes quidam, eſſe eam peregrinam, neque a vero aberraſſe videntur, qui haberent pro Aegyptiaca. His dudum praeiverat *Aben Ezra*, ſcribens: *Neſcimus, utrum vox ſit Aegyptiaca.* Probabile eſt, ut magnus *Vitringa* ac poſt eum alii docuerunt, Moſem in ſcribendis annalibus uſum fuiſſe monumentis hiſtoricis antiquioribus, ſive ſcidulis Patriarcharum, atque in iis reperiſſe vocem peregrinam סֹהַר; quae cum non ſatis nota eſſet Hebraeis omnibus, Moſes ipſe adiungebat interpretationem, per quam vox intellectu difficilis explicaretur. Poſtquam enim Geneſ. XXXIX. 20 commemoraſſet בֵּית הַסֹּהַר *domum Sohar*, addidit מקום אשר אסירי המלך *locus, ubi vincti, ſive captivi, regis cuſtodiebantur.* Qualis profecto vocabuli סהר illuſtratio minus neceſſaria recte putaretur, ſi fuiſſet illud origine Hebraeum. Vide *Bochartum* Part. I Geogr. S. Lib. I cap. 15 et *Hottingerum* adverſus Morinum pag. 46. De

(*w*) *Rauwolffi* Flora Orientalis p. 103.

De etymologia tamen diversae sunt virorum doctorum sententiae, quas vide apud *Cartwrigthum* aliosque interpretes libri Geneseos, et *Clodium* in Lexico Hebraico selecto p. 352, 353. Meum non est, in rebus huiusmodi obscuris certi quid definire. Id tamen monuisse non abs re fuerit, vocem hanc, si sit Aegyptiaca, uti esse (*x*) videtur, ex sermone Aegyptiorum luculenter posse explicari. ⲤⲰⲚϨ enim Aegyptiis denotat *vincire*, *ligare*, Psalm. CVI. 10, Act. XVI. 25 (*y*). Vnde ⲘⲀ ⲚⲤⲰⲚϨ, *locus vinctorum*, uti interpretes Copti hanc ipsam rem expresserunt Gen. XXXIX. 20, 22, XL. 3. Similiter Paraphrastae Chaldaici, *Ionathan* et *Onkelos*, vocem סהר vertunt *domum vinctorum*. ⲀⲢⲈϨ porro, vox admodum trita et communis, significat et *custodire* et *custodiam*. Erit igitur ⲤⲰⲚϨⲀⲢⲈϨ *sonhareh*, ex quo facile conflari potuit *Sohar*, *custodia vinctorum* (*z*). Est autem observatu dignum, interpretes Coptos in vertendo nomine סֹהַר non presso pede secutos fuisse interpre-

(*x*) Praeiverat *Drusius*, in notis maioribus scribens: „Videtur esse vocabulum Aegyptium, cuius ideo explicationem post subiungit." Monet autem *Grotius*, quod hic additur, carcerem istum fuisse locum, ubi vincti erant regis captivi, id non tam ad explicandam vocem *Sohar*, quam ad distinguendum istum carcerem ab aliis carceribus, positum videri. *Grotium* alii imitati sunt.

(*y*) Adde Lexicon *La Crozianum* p. 99.

(*z*) *Iablonskium* sequitur *Scholzius* l. c. p. 14. *Michaelis* vero in Suppl. Lex. Hebr. p. 1721, 1722, auxilium pro illustranda voce סהר petit ex Arabum سهر *vigilavit*, ut בית הסהר sit *domus excubiarum*, *praetorium*. Nec tamen sibi aliquid superesse dubii dissimulat, ortum e differentia literarum س et ס.

ΣΟΜΦΙ'Α. *Helleborus albus.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 150 [p. 473]. Fortasse in hac voce supersunt vestigia nominis, quo Hercules ab Aegyptiis appellabatur, ϪΌΜ. Conf. Pantheon Lib. II cap. III § 4. Favet autem huic coniecturae, quod scriptor istius Appendicis l. c. adiungat, Helleborum album a Prophetis sive Magis vocari γόνος Ἡράκλειος, *genituram Herculeam* sive *Herculis* (*b*).

SOPOËP. *Aristolochia. Apuleius* de Herbis c. 19, ubi alii legunt *Sophoph.* In codice MS. Vossiano, quem in Bibliotheca Leidensi evolvebam, sic legitur: *Aegyptii Sopoëp. Camemelos. Opites.* In Appendice ad *Dioscoridis* Lib. III cap. 6 [p. 451] scribitur Σοφοέφ. Auctor Arabs apud *Kircherum*, Tom. III Oedip. p. 72 habet *Saphseph*, et Hebraeus interpres *Avicennae* apud eumdem ספסף.

ΣΟΥΙΤΕ'ΜΥΟΝ ab Aegyptiis vocabatur *Thlaspi*, seu *Thlaspidium*, teste auctore Appendicis ad *Dioscoridem* Lib. II cap. 186 [p. 446].

ΣΟΥ'Ν est nomen Aegyptiacum *Viticis.* Vid. Appendix *Dioscoridis* Lib. I cap. 135 (*c*).

ΣΟΥΡΟ'Τ. Quae de ista voce scripsi in libro de Remphah Aegyptiorum Deo § 10 pag. 49 sqq., nolo hic repetere.

ΣΟΥΦΑΩ'. Scriptor Appendicis ad *Dioscoridis* Lib. III cap. 31 [p. 453] ait, sic ab Aegyptiis vocari

(*b*) Idem observatum a *de Schmidt* in Opusculis Aegypt. p. 109.

(*c*) In Nothis *Dioscoridis* p. 443 edit. Saraceni legitur Σούμ. Quod rectius videtur. Pro αἶμα Ἴδεως ibidem reponendum αἷμα Ἴβεως.

cari *Stichadem* five *Stoechadem*, quae gignitur in infulis Galliae, e regione Maffiliae fitis dictisque Stoechadibus, quae numerantur tres a *Plinio* Lib. III cap. 5, *Prote*, *Mefe* et *Hypea*, id eft, Πρώτη, Μέση et Ὑπαία. A *Plinio* non differt *Martianus Capella* Lib. VI p. 206. Legitur illic in editis: *Tres Stoechades, quarum haec funt nomina fingularum, prima Themifta, fecunda Pomponiana, tertia Hypea.* De hoc loco a me confulti Clariffimi *La Crozius* et *Hemfterhufius*, refpondebant ambo, verba *Capellae* fic in integrum effe reftituenda: *prima Prote*, *Mefe fecunda* &c., quandoquidem in Codice MS. eft *Prothemifto* (*d*). Sed hoc obiter.

ΣΟΥΧΟΣ, *Crocodili* quaedam fpecies. *Damafcius* in vita Ifidori apud *Photium* Cod. CCXLII pag. 557 edit. Hoefchelii [p. 1048] fcribit: Ὁ Σοῦχος δίκαιος· Ὄνομα δὲ Κροκοδείλου, καὶ εἶδος ὁ Σοῦχος· οὐ γὰρ ἀδικεῖ ζῶον οὐδέν, *Suchus iuftus; nomen autem eft et fpecies Crocodili; animal enim nullum laedit.* Infignis eft in hanc rem locus *Strabonis*, teftis oculati, Lib. XVII pag. 558 [1165, 1166] fcribentis: Κροκοδείλων δὲ πόλις ἐκαλεῖτο (urbs Arfinoë) πρότερον, σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν Κροκόδειλον, καὶ ἔςιν ἱερὸς παρ' αὐτοῖς (Aegyptiis) ἐν λίμνῃ καθ' αὑτὸν τρεφόμενος, χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι· καλεῖται δὲ Σοῦχος· τρέφεται δὲ σιτίοις, καὶ κρέασι, καὶ οἴνῳ, προσφερόντων ἀεὶ τῶν ξένων, τῶν ἐπὶ τὴν θέαν ἀφικνουμένων· — εὕρομεν δὲ ἐπὶ τῷ χείλει κείμενον τὸ θηρίον· προσιόντες δὲ οἱ ἱερεῖς, οἱ μὲν διέςησαν αὐτοῦ τὸ ςόμα, ὁ δὲ ἐπέθηκε τὸ πέμμα, καὶ πάλιν τὸ κρέας· εἶτα τὸ μελίκρατον κατήρασε· καθαλόμενος δὲ εἰς τὴν λίμνην,

(*d*) Ita etiam *Martianum Capellam* emendavit *Weffelingius* ad *Antonini* Itiner. p. 513.

λίμνην, διῆξεν εἰς τὸ πέραν (e). Crocodilos Aegyptii appellare solebant χάμψας, uti *Herodotus* memoriae prodidit, et infra a me dicetur. Σοῦχος vero videtur fuisse peculiaris aliqua Crocodilorum species, quod satis luculenter *Damascius* l. c. docet. Ex *Strabone* autem haud immerito colligitur, *Suchos* proprie appellatos fuisse Crocodilos mansuetos, a Sacerdotibus in urbe Arsinoë veluti sacros nutriri solitos: quale quid etiam in urbe Ombo fieri consuevisse, *Aelianus* scriptum reliquit Lib. x. de Nat. Animal. cap. 21 (*f*). Nec aliter *Bochartus*, vir summus, rem cepit. Nam Crocodilorum nomina exponens, de *Sucho* haec observat, Hierozoici Part. II Lib. v cap. 18: *Secundum est* Σοῦχος. — *Durat hodieque nomen. Nam Crocodilus* Coptice Σοῦχι, Suchi, *vocatur, quasi* κολυμβήτην *dixeris, id est*, natatorem, *seu* urinatorem. Hebraeis *enim* שחה, Talmudicis סוח, Arabibus سوخ *vel* طوخ *est* natare, *vel* urinari. *Nomen ab argumento inditum. Quippe in Arsinoite Nomo Crocodilopolitani* Crocodilum *quendam sic appellabant a se certis ritibus consecratum et cultum*, cet. Vbi illud probo, quod vir eruditus Σοῦχον pro aliqua Crocodilorum specie habeat. Non certe hoc nomen fuit commune quorumcumque Crocodilorum. Caeterum in Coptorum libris ⲥⲟⲩϫⲓ occurrere pro *Crocodilo*, non facile crediderim; quamvis in Scala Coptico-Arabica *Kircheri* p. 171 legatur ⲡⲓⲥⲟⲩϫⲓ (*Pi-suchi*) *Crocodilus*, atque idem dubia eius fide testetur *Wilkinsius* in dissertatione de lingua Coptica p. 111

(*e*) Pro ἐπέθηκε legitur in Codice MS. Mediceo ἐνέθηκε; et pro κατήρασε, quod *Casaubono* suspectum fuisse videtur, idem Codex praebet ἐνέχεεν; ut in exemplo meo *A. Gronovius* notavit.

(*f*) Conf. *Herodotus* II. 69.

p. III (*g*). Cum autem *Bochartus* Σοῦχον exponeret *natatorem* five *urinatorem*, id non ex lingua Aegyptiaca haufit, verum ex Hebraica et Arabica. Quare vix ac ne vix quidem dubito, quin aliud omnino Σοῦχος Aegyptiis fignificaverit, tametfi de vera fignificatione nihil certi poffim afferre (*h*).

ΣΟΦΟ'. *Sampfuchum*. Appendix *Diofcoridis* Lib. III cap. 47 [p. 454]. Frequens hoc fuiffe in Aegypto, docet *Hefychius*. Ipfum *Sampfuchi* nomen fuiffe Aegyptiacum, auctor eft *Plinius* Lib. XXI cap. 2. Vide fupra in v. Σάμψυχος [p. 259, 260].

ΣΟ'ΧΑΡΙΣ eft nomen alicuius Numinis Aegyptiaci, ut teftatur *Cratinus* iunior apud *Hefychium* in loco valde depravato v. Παμμύλης, ubi ἡ Αἰγυπτώδης Σόχαρις. Eumdem locum fupra tetigi [p. 192, 193]. Si recte fe habeat fcriptura Σόχαρις, erat forte cognomen Ifidis, fignificans, eam praeeffe generationi hominum et animalium, et compofitum ex articulo ⲥⲁ et voce ϣⲁⲥⲣⲓ *concubitus*. Quam aliasque coniecturas propofui in Pantheo Aegypt. Lib. V cap. VII §. 7. Poftea in mentem veniebat, an huc pertineret ⲥⲱⲟⲩϩⲓ, quod eft *Ovum*. Notum eft Ovum myfticum

(*g*) Mutaritne fententiam *Iablonskius*, dubium fit, argumento annotationis in Panthei Part. II p. 71. In Lexico *La Croziano* p. 97 nomen Crocodili ⲥⲟⲩⲭⲓ, auctoritate Scalae Kircherianae, locum obtinuit.

(*h*) *Almelovenius* ad *Strabonis* L. XVII p. 1166 pro Σοῦχος legendum cenfet Σοῦχις, cum fit terminatio in *is* Aegyptiis admodum familiaris; exiftimatque, hoc genus Crocodilorum accepiffe nomen a voce Hebraea סכה, *antrum*, *fpelunca*, quoniam in paludibus non tantum, fed etiam in antris ac fpeluncis alebatur. Nec aliter *Ez. Spanhemius* de V. et P. N. p. 150. Vide tamen *Michaëlis* Supplem. Lex. Hebr. p. 1748, 1749.

cum Orphicorum, ſine dubio deſumtum ex Aegyptiorum Theologia. Vide *Euſebium* Lib. III Praep. Euang. p 69 edit. R. Stephani [cap. XI p. 115]. Nolo tamen diffiteri, eſſe ovum ovo ſimilius, quam ſunt voces ⲤⲰⲞⲨϨⲤ et Σόχαρις. Suſpicabar autem in Pantheo, nomen Σόχαρις eſſe depravatum. Si enim legeretur Σέραχις, huic fortaſſe aliquid lucis accederet ex lingua Aethiopica, in qua vocabulum hoc ſignificat *veſperam* et *tenebris veſpertinis occultantem.* Vide *Morini* orationem inauguralem de Linguarum original. utilitate pag. 34, 35. Mihi tamen hic tenebras ſupereſſe, non invitus fateor.

ΣΤΑΜΕΝΕΜΗΣ nomen eſt regis Thebaeorum, quod illuſtrare nequeo, cum ne quidem interpretationem eiusdem adiecerit *Eratoſthenes;* ut ad huius Catalogum iam ſignificavi in *Vignolii* Chronol. Sacra Tom. II pag. 761.

ΣΤΕΜΦΙΝ. *Polygonon*, ſive *Proſerpiniaca.* Appendix *Dioſcoridis* ad Lib. IV cap. 4 [p. 462], ubi multa alia eius nomina recenſentur, etiam Aegyptiacum Θεφίν, de quo dixi ſuo loco [p. 88]. Apud *Apuleium* de Herbis cap. 18 vocatur *Stemphim* ſive *Stemphin.*

ΣΤΕΦΑΝΗ. Eo nomine *Thymum* appellari ab Aegyptiis, ſcribit auctor Appendicis ad *Dioſcoridis* Lib. III cap. 44 [454].

ΣΤΟΙΧΟΣ eſt nomen proprium regis Thebaici, quod ab *Eratoſthene* explicatur ἄρης ἀναίσθητος. Sic enim vulgarunt *Scaliger* aliique, et verterunt, *Mars absque ſenſu.* Sed male. Non me poenitet coniecturae in *Vignolii* Chronol. S. Tom. II p. 743 et 744, ubi pro ἄρης legi volebam ἄρις, id eſt, monente *Suida*, ὁ μὴ ἔχων ῥῖνα, *qui nares non habet*, ſenſu odora-

ratus caret, non bene sapit, cui deest acumen ingenii et iudicandi sagacitas. Idcirco illustrationis ergo ab *Eratosthene* additur ἀναίσθητος, *sensu carens.* Dicitur *odor* ⲤⲐⲞⲒ in versione Coptica Luc. I. 10, Ioh. XII. 3, 2 Cor. II. 15. ⲬⲰ significat *ponere*, Psalm. XVIII. 34, et saepe alibi. Erit igitur ⲤⲐⲞⲒⲬⲰ, Στοῖχος, *ponens odorem*, *odore carens*, *qui non sentit.*

ΣΥΗ'ΝΗ, *Syene*, urbs antiquissima et celeberrima in Aegypto, ab Arabibus iam dicta اسوان *Asvan* sive *Asseván.* Nomen varie olim scriptum fuit. Hebraeis dicebatur סְוֵנֵה Ezech. XXIX. 10, XXX. 6, ubi מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה vertendum, *a Migdolo Syenen usque* (*i*), non vero, ut fieri assolet, *a turri Syenes.* Litera ה in fine vocis סְוֵנֵה est paragogica localis, quam vocant Grammatici. Vastaretur tota Aegyptus, ab urbe Migdol usque ad Syenen. Opponuntur hic duae urbes Aegyptiacae, altera septentrionalis, altera australis. מִגְדֹּל est eadem urbs, quae a Graecis vocatur Μαγδωλός seu Μάγδωλος, memorata a *Stephano Byzantino* et Geographis aliis, ac diu ante hos ab *Hero-*

(*i*) Dudum alii hanc verborum Hebraicorum interpretationem probarunt, a quibus non dissentiunt *Wesselingius* ad *Antonini* Itin. p. 171, *Venema* ad Ezech. XXIX. 10 p. 145, *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1726. Observatio autem de usu τοῦ ה paragogici facit, ut haud necesse sit existimare, particulam עד *usque* ante סונה deficere, ut visum est *Wesselingio*, viro summo, a quo numquam discedo, nisi amor veri postulet. Miror magis, *Dathium* Hebraica Ezech. XXIX. 10 vertisse, *a Migdole* et *Syene*, atque cap. XXX. 6, *a Magdole* et *Sevene.*

rodoto Lib. II cap. 159 (*k*). Graece nomen urbis *Syenes* non eodem semper modo scribitur; apud plerosque quidem Historicos ac Geographos Συήνη, consentientibus etiam codicibus MSS.; rarius Σοήνη, in codice Alexandrino versionis τῶν LXX Ezech. XXIX. 10; item Σουήνη in eodem codice Ezech. XXX. 6 (*l*). Ista scripturae varietas usu nobis venire potest, in originem nominis inquirentibus, de qua plerique Geographi tacent, magis de situ urbis et antiquitatibus solliciti. Quae *Leo Africanus* in Descriptione Africae p. 727 de alia Aegypti urbe *Asna*, non ita procul ab *Asvan* dissita, his verbis commemorat: Asnam *antiquitus* Senam *vocitarunt*, *quae nominis immutatio ab Arabibus dimanavit*, *quorum idiomate* Sena *rem foedam ac turpem significat.* Asnam *igitur appellarunt*, *hoc est*, pulchram et elegantem, *quod situ peramoeno iuxta Nilum ab Africae parte constructa sit*; haec, inquam, mihi in memoriam vocarunt nomen Aegyptiacum urbis *Syenes*, cui haec ipsa verba apprime convenire videntur, nec minus nomen ab Aegyptiis impositum. ⲤⲰⲨⲈⲚ enim Aegyptiis *egregium*, *pretiosum*, *pulchrum* sonat, et inprimis de lapidibus pretiosis adhibetur. Psalmo XIX. 10 verba ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν a Coptis interpretibus ita versa sunt, ⲈϨⲞⲦⲈ ⲠⲒⲚⲞⲨⲂ. ⲚⲈⲘ ⲠⲒⲰⲚⲒ ⲈⲚⲀϢ ⲈⲚⲤⲞⲨⲈⲚϤ. Vocem μαργαρίτην Matth. XIII. 46 similiter reddunt. Sic et de Nardo legitur Ioh. XII. 3. In qua explicatione confirmor a *Vanslebio*, qui in Itinerario Aegypti p. 18

(*k*) Tu tamen lege, quae ad *Herodoti* locum a *Wesselingio* notata sunt.

(*l*) In lapide antiquo apud *Pocockium* nomen scribi Σωήνη, monet *Forsterus* in Epist. ad J. D. Michaëlis p. 35. Latini codices editi emendatiores exhibent *Syene*, sed MSS. variant. Vid. not. ad *Antonini* Itiner. p. 164.

p. 18 obſervat, *Isvan* i. e. Syenen a Coptis appellari *Sovan*. ⲤⲞⲨⲈⲚ vero literis Latinis vix aliter exprimi poteſt, quam per *Souan*. Quam bene autem Syenae nomen hoc conveniat, colligi poteſt ex *Leone Africano*, ubi ſitum urbis *Aſuan* eiusque commoda recenſet p. 728. Quibus addi poteſt obſervatio *Herbeloti* in Bibliotheca Orientali v. *Aſuan*. Poſſit Συήνη etiam explicari ϬⲒⲎ ⲈⲚⲈϨ, vel ϬⲒⲎ ⲞⲨⲈⲚⲈϨ, *terminus ſeculi* ſive *mundi*, nempe Aegyptiaci. Eſt enim *Syene*, reſpectu Aethiopiae (*m*), ἀρχὴ τῆς Θηβαΐδος. Quem in modum Τάφναι, quae ab altero latere Aegyptum claudebant, exponi poſſunt ⲦⲀⲪⲈ ⲈⲚⲈϨ, *caput* ſive *initium ſeculi*, de quo deinde dicetur. *Herodotus* Lib. II cap. 30 hoſce terminos ſtatuit, hinc a meridie, et illinc a ſeptentrione Aegypti. Nominat quidem *Elephantinem*, ſed illa a *Syene* diſterminatur tantum Nilo fluvio, qui inter utramque urbem medius fluit; quod diſerte teſtantur *Ariſtides* et *Strabo*, laudati a *Berkelio* in notis ad *Stephanum Byzantinum* p. 340, ubi adiunguntur teſtimonia *Vitruvii* ac *Pomponii Melae* (*n*).

SY-

(*m*) Hinc dicitur Syene πόλις Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας a *Stephano Byz.*, cuius exemplo meo ſua manu adſcripſit *Petrus Burmannus*: „ μεταξὺ Αἰγ. emendatur in Diction. Geogr. Loyd." An ſic recte emendetur, dubito; et qui non neſciat ſcribendi rationem, quam *Stephanus* tenet, mecum dubitabit. Si quid mutandum ſit, malim, Συήνη, πόλις μέση Αἰγ. καὶ Αἰθ., quod eſt in MSS.

(*n*) Locis, a *Berkelio* citatis, addatur alius *Strabonis* Lib. XVII p. 1135, quo teſte, Syene et Elephantine fuere ὅροι τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. — Poſteriorem *Iablonskii* coniecturam de origine nominis repetiit, ſed non ſine vitio, *Scholzius* in Repert. f. B. u. M. Litter. tom. XIII p. 14, 15. Novam propoſuit *Forſterus* l. c. his verbis: „ Erat certe (Syene) *prima Aegypti habitatio* verſus Aethio-

SYLITHO. *Bulbus Scylliticus.* Ita *Apuleius* de Herbis cap. 42. A scriptore Arabe, in Oedipo *Kircheri* Tom. III pag. 74, appellatur *Slitha.* Plura de illa herba vide ibidem.

ΣΥΜΦΑΙΦΟΥ. *Lilium.* Testis est auctor Appendicis ad *Dioscoridem* Lib. III cap. 116 [p. 457]. Nomen Aegyptiacum Lilii commune videtur fuisse ϩⲣⲏⲣⲓ. Τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ Matth. VI. 28 Coptus vertit, ⲛⲓϩⲣⲏⲣⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡ̀ⲕⲟⲓ. Ne quis autem cogitet, sermonem hic esse de Liliorum specie peculiari, agresti nempe; etiam Luc. XII. 27, ubi in Graeco textu legitur, τὰ κρίνα πῶς αὐξάνει, Coptica versio habet, ⲛⲓⲛⲓϩⲣⲏⲣⲓ ϫⲉ ⲡⲱⲥ ⲥⲉⲁⲓⲁⲓ. Adde Exod. XXV. 31. Potuerunt tamen Lilio alia fuisse nomina apud Aegyptios, sicuti apud Graecos florem illum modo κρίνον, modo λείριον nuncupatum fuisse, novimus. Forte etiam nomen istud, quod in appendice *Dioscoridis* affertur, fuit mysticum, propheticisque et sacerdotibus inprimis usitatum. Praecedunt enim illic haec verba, Προφῆται αἷμα Ἀρέως, Ὀσθάνης αὔ-ρα

thiopiam, unde et nomen, idem significans, habuit ⲥⲱⲁⲓ—ⲛⲱⲟⲩⲏϩ, *prima habitatio.*" In fragmento Vitae Matthaei Abbatis Sahidico, apud *Mingarellium* p. CCLVIII mentio est urbis Aegyptiae ⲥⲛⲏ. Dubius haerebat eruditus editor, intelligeretne Syenem, an Cynem, an aliam quampiam urbem. Quid miri? Etsi enim mulier, civis urbis *Sne*, habitasse dicitur *Babylone*, urbe Aegyptiaca, ex eo tamen situs urbis alterius tuto definiri nequit. — Quae plura alia de *Syene* dici possent e Geographis veteribus ac recentioribus, *Strabone*, *Dionysio* Per. et ad eum *Eustathio*, *Cellario*, *Wesselingio* ad *Antonini* Itiner. p. 164, 165, *Michaëlis* in notis ad Abulfedam p. 97, 98, in Suppl. ad Lex. Hebr. et Part. II Spicilegii Geogr. Hebr. p. 39—42, atque aliis, cum non admodum huius sint loci, silentio premam.

ρα κροκοδείλου, quae verti solent, *Magi Martis sanguinem* (vocant), *Osthanes auram Crocodili*. Videntur ea ad Aegyptios pertinere, propter mentionem Crocodili. In Συμφαιφού quidem vestigia τοῦ Ἀρέως reperire mihi videor. Quamvis Aegyptii non haberent Numen peculiare, *Martis* nomine dictum, tamen cum Marte Graecorum potest comparari illud Aegyptiorum Numen, quod Graeci *Herculem* solent interpretari. Quamobrem *stella Martis* ab Aegyptiis vocatur *stella Herculis*. Vide Pantheon Lib. III cap. VI § 2 et 4. Iam vero Numen hoc, Hercules, lingua Aegyptiorum videtur fuisse dictum ϫⲱⲙ, quod nomen Graeci efferebant Χὼν, Σὲμ et Σόμ. Conferantur, quae dixi in Differt. VII de Terra Gosen § 3, in notis ad *Eratosthenis* catalogum regum p. 739, potissimum in Pantheo Lib. II cap. III § 3 ac seqq. Id ipsum nomen opinor latere in priore parte vocis Συμφαιφού. Si liceret legere Συμσναιφού, haberemus vocabulum, quo Prophetas sive Magos significasse Lilium, auctor istius Appendicis testatur. Nam ⲥⲛⲟϥ est *sanguis*, in permultis locis versionis Copticae Pentateuchi, Psalmorum et N. T. Erit igitur Συμσναιφοῦ, *αἷμα τοῦ Ἀρέως*, *sanguis Herculis*, vel, quod idem est, *Martis*.

SYNECHON. *Apium rusticum*. *Apuleius* de Herbis cap. VIII.

ΣΥΣΘΑΜΝΑ. *Ricinus*. Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 164 [p. 474].

ΣΥΡΙΓΞ et ΣΥΡΙΓΓΕΣ. Vide peculiarem meam ea de re Dissertationem MSS. (*o*).

ΣΦΙΓΞ,

(*o*) Est, quod doleamus, dissertationem hanc inter Opuscula *Iablonskii* MSS., quae mihi Cl. *Ruhnkenius* edenda com-

ΣΦΙΓΓΞ, *Sphinx.* Abunde notae ſunt *Sphinges*, quarum caput et manus erant puellae, corpus canis, [illegible] un-

commendavit, non inveniri. Aliqua tamen ex parte damnum iſtud reſarcietur perlegendis doctis obſervationibus in Pantheo Aegyptiaco Part. III pag. 175—181. Immo vero credibile ſit, integram iſtam Diſſertationem a *Iablonſkio* inſertam eſſe libro eruditiſſimo de Memnone Graecorum et Aegyptiorum p. 63—69. Quae illic de antiqua origine, forma, uſu vario, numero, hodiernaque *Syringum* conditione prope Thebas Aegyptiacas, docte diſputantur, nemini non placebunt; at vero minus certa videbitur multis origo nominis Σύριγγες Aegyptiaca, ducta nempe e voce ϫⲏⲣⲓ—ⲛ—ϭϩⲁⲓ, *Seri-en-ſchai*, Exod. XXIII. 24 *columnam* ſignificante, eamque *inſcriptam*, ϛήλην cum ἐπιγραφῇ. Vocem Σύριγξ eſſe origine Graecam, cum aliis vult Cl. *Hemſterhuſius* in *Lennepii* Etymol. L. Gr. p. 941. Quae habent *Heſychius* et *Suidas* vv. Σύριγξ, Σύριγγες, Σύριγγος, et docti homines in notis, non admodum huc pertinent. *Syringes* autem, de quibus modo dicebam, ab Arabibus hodie appellari dicuntur *biban al molouc*, vel *bab al molouc*, hoc eſt, *portae regum*, ut etiam explicant *Pococke*, *Bruce* et *Browne*; ſed minus bene, iudicio eruditiſſimi *Silveſtre de Sacy*, cuius haec verba ſunt: „ Il eſt indubitable que les habitans actuels de l'Egypte n'entendent pas ce nom autrement que les voyageurs que j'ai cités; mais je crois qu'il y a là une mépriſe. ⲂⲎⲂ (*bâb*) en Copte ſignifie *une caverne.* Cela me perſuade que les Coptes nommoient autrefois ces excavations, *les cavernes des rois*, ⲚⲒⲂⲎⲂ ⲚⲦⲈ ⲚⲒⲞⲨⲢⲞ (*nibâb anda niouro*). Les Arabes, entendant prononcer le mot *bâb*, qui, dans leur langue, ſignifie *porte*, l'ont conſervé, & ont dit *bâb al molouc.* Enſuite ils ont employé indifféremment le ſingulier *bâb* ou le pluriel *bibân:* & ainſi 's eſt formée la dénomination actuelle. *Strabon* s'eſt ſervi du mot σπήλαια, qui eſt préciſément l'equivalent du Copte ⲚⲒⲂⲎⲂ."
V. Obſervations ſur l'Origine du nom donné aux Pyramides d'Egypte p. 42, 43. Quae cultiſſima viri egregii obſervatio non parum confirmat ea, quae de *Syringibus* Aegyptiacis *Iablonſkius* l. c. commentatus eſt.

ungues leonis, cauda draconis, alae autem avis, si his ornatae essent, uti pinguntur *Sphinges* Graecorum, non omnes Aegyptiorum. Hinc (*p*) *Ausonius* Idyll. II vers. 40,

Terruit Aoniam volucris, leo, virgo, triformis
Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Solebant Aegyptii collocare Sphinges lapideas ad aditum (*q*) templorum, ut testatur *Strabo* Lib. XVII pag. 805 [1158]. In monumentis Aegyptiorum antiquis perfrequenter conspiciuntur figurae Sphingum; quod *Pignorius* in Expositione Tabulae Isiacae et alii ostendunt (*r*): Si vera scribit *Diodorus Siculus* Lib. III pag. 167 [cap. 25], Sphinges circa Troglodyticam et Aethiopiam existebant, forma his non absimiles, quae arte pictorum exhibentur, nisi quod hirsutie tantum differant. Vt igitur origo Sphingum quaerenda videtur in Aegypto, ita etiam nomen Σφίγξ non Graecum esse censeo cnm *Vossio* in Etymologico L. L. aliisque plurimis, sed Aegyptiacum, quamvis veram denominationis rationem hactenus ignorem, atque coniecturas leviores vix audeam afferre, et id eo minus, quoniam ipse *La Crozius* meus, ea de re a me consultus, ignorantiam suam fassus fuit.

ΣΧΟΙ-

(*p*) Consilio *Jablonskii*, de Sphinge Aegyptiaca dicturi, non tam apta erant verba *Ausonii*, aut etiam Scholiastae ad *Euripidis* Phoenissas v. 46, p. 609, Τὴν Σφίγγα ἱςοροῦσι παρθένου μὲν ἔχειν πρόσωπον, χεῖρας δὲ καὶ πόδας λέοντος, καὶ ςῆθος, πτερὰ δὲ ὄρνιθος, λέγοντες θυγατέρα εἶναι Τυφῶνος καὶ Ἐχίδνης, quam *Aeliani* lib. XII de N. A. c. 7, Τὴν Σφίγγα μέντοι τὴν διφυῆ Αἰγύπτιοί τε χειρουργοὶ γλύφοντες, καὶ Θηβαῖοι μύθοι κομπάζοντες, δίμορφον ἡμῖν πειρῶται δεικνῦναι, σεμνύνοντες τῇ τε τοῦ παρθενωποῦ, καὶ τῇ τοῦ λεοντοειδοῦς σώματος κράσει αὐτήν.

(*q*) Conf. *Squire* ad *Plutarchum* de If. et Osir. p. 21.

(*r*) Vide le Pitture Antiche d'Ercolano tom. III p. 305, 306, 336, et tom. VII p. 380.

ΣΧΟΙ͂ΝΟΣ videtur plerisque vox Graeca, significans *iuncum*, *funem*, *iuncis textum*. Sequuntur illi scriptorem Etymologici M. v. *Σχοινίον*. Quandoquidem Aegyptii calamis et funibus intervalla locorum dimetiebantur, *σχοῖνος* fuit certum mensurae genus apud eosdem, ut iam supra [p. 164 sqq.] docui. Adiungam verba *Suidae*, v. Σχοῖνος, ut simul castigem *ἀβλεψίαν* eruditissimi *Kusteri*. Scribit *Suidas*, Σχοῖνος, *μέτρον γεωργικόν· ὥς φησιν Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν*. *Kusterus* autem, existimans, respexisse *Suidam* ad locum *Herodoti*, qui exstat Libro I, pro *ἐν τῇ δευτέρᾳ* forte scribendum esse *ἐν τῇ πρώτῃ* opinabatur, eo tempore immemor verborum *Herodoti* Lib. II cap. 106 (*s*), de Aegyptiis testantis, quosdam agrum metiri *σχοίνοισι*. Cum autem Graeci, de Aegyptiorum mensura loquentes, semper vocem *σχοῖνος* adhibeant, videntur significare, eam Aegypto suam debere originem, et Aegyptiis propriam esse (*t*). Fatendum tamen est, interpretes Coptos voces *σχοῖνος* et *σχοινίον*, quoties in libris Sacri Codicis occurrunt, semper reddere voce alia Aegyptiaca, nempe ⲛⲟϩ et ⲛⲟϩ ⲛ̀ⲣⲱⲙⲓ. Quare certi quidpiam constituere vix ausim; quamvis *Herodotus*, *Strabo* aliique scriptores Graeci hunc in modum de *Schoenis* Aegyptiacis loquantur, ac si Aegyptii illa ipsa voce usi fuissent.

ΣΩ-

(*s*) Eumdem *Kusteri* errorem castigavit *Wesselingius* ad *Herodoti* locum.

(*t*) Σχοῖνος vocem Persicam esse, ductam fortasse ab اساني *asani*, *quies*, opinatur *Relandus* part. II Diss. Misc. p. 235, 236, auctoritate *Athenaei* lib. III c. 34 et *Callimachi* apud *Plutarchum* de Exilio p. 602. — Alia plura ad illustrandam hanc vocem dabunt interpretes *Hesychii*, tom. II p. 1333, *Biel* part. III Novi Thess Philol. p. 407—409, *Ernesti* ad Glossas Sacras Hesychii p. 262, 263, *Surita* et *Wesselingius* ad *Antonini* Itiner. p. 152, ubi fit mentio mansionis Aegyptiacae, dictae *Pentaschoeni*.

ΣΩΘΙ'Σ, ſive ΣΩ'ΘΙΣ, ut alii ſcribunt, eſt nomen Aegyptiacum ſtellae, quae Latine appellatur *Canis* ſeu *Canicula*; et eius fit crebra mentio in libris veterum ſcriptorum, *Plutarchi* de Iſ. et Oſir. pag. 359, 375, 376, de ſolertia Animal. p. 974, *Horapollinis*, Lib. I cap. 3, *Chalcidii* in Timaeum *Platonis* cap. 124, *Porphyrii* de Antro Nympharum [cap. 24] p. 264. Obſervabant *Bochartus* in Hieroz. Part. I p. 691 et *Wilkinſius* de lingua Coptica p. 111, *Canem* ab Aegyptiis vocatum fuiſſe ⲤⲞⲨϨⲤ vel ϹϨⲰⲨϨ, ſed fallebantur, in errorem ducti a *Kirchero*. Scribit autem *Plutarchus* de Iſ. et Oſir. p. 375, Σωθὶ Αἰγυπτιςὶ σημαίνει κύησιν ἢ τὸ κύειν, *graviditatem vel utero geſtare*. Quae interpretatio non repugnat linguae Coptorum, in qua ⲞϮ eſt *uterus*, et cum nota generis foeminini Ⲧ—ⲞϮ, atque ϬⲒ eſt *accipere*. Erit igitur ϬⲒ—ⲞϮ, *ſi-oti*, *quae accipit utero*, hoc eſt, *utero geſtans*, *gravida*. Si ις in vocabulo Σωθίς tantum eſt terminatio Graeca, intelligitur, cur idem ſidus caniculae etiam dictum fuerit Σήθ, ut teſtatur *Vettius Valens* in codice MS. Vide *Salmaſium* de Annis Climacter. p. 615. Si autem nomen Aegyptium fuit Σωθί vel Σωθέ, aliunde id ducendum videtur. Conferri poſſunt, quae paucis monui in commentatione de Remphah § x, et copioſe in Pantheo Lib. III cap. 2 toto.

ΣΩ'Σ, Ποιμήν, *Paſtor*, interprete *Manethone* apud *Fl. Ioſephum* contra Apionem Lib. I p. 445. Sed de hac voce dicetur infra ad Ὑκσώς.

ΣΩΦΕΙΡΑ', *Ophir*, cuius regionis mentio eſt frequentior in libris Veteris Teſtamenti. Campum latiſſimum diſputandi de ſitu *Ophirae* ut ingrediar, opus non eſt, poſt operam ea in re navatam ab *Huetio*, *Bocharto*, *Relando* et plurimis aliis. Pauca tantum

tum monere velim de nomine, quo appellatur in versione V. T. Alexandrina, ubi tamen magna est lectionis varietas in codicibus MSS. Scribitur enim illic nomen Σωφαρά, Σωφηρά, Σωφειρά, Σωφιρά, Σωφείρ, Σωφίρ, Σοφείρ, Σουφίρ, Σουφείρ. Vide I Reg. IX. 28, X. 11, 2 Chron. VIII. 18, IX. 10, Iob. XXII. 24, XXVIII. 16, Ies. XIII. 12 (*u*). *Fl. Iosephus* Lib. VIII Ant. cap. 6 § 4 vocat Σωφίραν, ubi in MSS. etiam legitur Σώφειραν et Σόφιραν. Non ergo erat, cur in *Suida* Σουφείρ, ut pro Σουφείς citra dubitationem legendum, mutatum vellet *Kusterus* in Ὀφείρ vel Ὠφείρ. Similiter nulla de causa Σουφείρ apud *Hesychium* sollicitabant *Scaliger* et *Guyetus* (*v*). Nomen Indiae Copticum est ⲤⲞⲪⲒⲢ, ut *Kircherus* et alii docent. Videntur ergo interpretes Alexandrini nomen *Sophirae* accepisse ab Aegyptiis, ut vocabula quaedam alia, de quibus antea diximus, et quorum usus deinde invaluit apud Coptos recentiores. Quamvis enim concederetur, Coptos nomen *Sophir* non ex veteri lingua Aegyptiaca, sed ex usu recentiorum ipsorumque interpretum Alexandrinorum, retinuisse et Indiae dedisse, quod scribit *Relandus* in dissertatione de Ophir § VI [Differt. Miscell. part. I p. 171], exinde tamen non consequeretur, ut iidem interpretes Alexandrini nomen *Sophir* non potuerint accipere ab Aegyptiis antiquioribus (*w*).

ΣΩ-

(*u*) In Iobi tamen locis Codex Alexandrinus habet Ὠφείρ. Ex Codice MS. Palatino Ὠφίρ adscriptum est exemplo editionis Argentoratensis a. 1526 manu viri docti, ut videtur, *Ioh. Fred. Gronovii*.

(*v*) Conf. *Alberti* ad *Hesychium* v. Σουφείρ.

(*w*) Nomen *Sophirae* ex lingua Coptica a LXX interpretibus sumtum esse, suspicatur quoque *Michaëlis* in Spicil. Geogr. Hebr. part. II p. 199, 200, de *Ophir* prolixius disputans a pag. 184, atque intelligens auri divitem *Arabiam*.

ΣΩΦΟΒΙ'. *Erythrodanum* ſeu *Ereuthodanum*, Latinis *Rubia*. Ita auctoi Appendicis ad *Dioſcoridem* Lib. III cap. 160 [p. 460].

T.

TABE'NNH eſt nomen regionis in Aegypto ſuperiori, palmarum feracis, unde et nomen accepiſſe videtur. Nam ⲂⲈⲚⲒ ſignificat *palmam*, et ⲦⲀⲂⲈⲚⲒ *regionem palmarum*. Conferantur dicta ad vocem Σεβέννιον [pag. 274, 275], quae hic nolim repetere. Potius adiungam, *Tabennen* fuiſſe inſulam in Nilo, ut teſtatur *Sozomenus* Lib. III cap. 14 (*x*). Idem apparet ex Nouveaux Mémoires des Miſſions Tom. I p. 157, 158, Tom. V p. 222, Tom. VII p. 41. Videtur eſſe *the Isle of Dooms* in *Pocockii* Itinerario. p. 84. De eadem inſula ſine dubio loquitur *Strabo* Lib. XVII p. 563 [1174] Ἔςι δὲ (ἐν τῇ Θηβαΐδι, cuius brevi ante facta mentio) *καὶ νῆσος ἡ μάλιςα ἐκφέρουσα τὸν ἄριςον (φοίνικα), μεγίςην τελοῦσα πρόσοδον τοῖς ἡγεμόσι* (*y*).

TA-

(*x*) Pro vulgato Ταβέννῃ νήσῳ τῆς Θηβαΐδος apud *Sozomenum* in codicibus MSS. legitur ἐν Ταβεννήσῳ τῆς Θ., quod, poſt *Tillemontium* tom. VII p. 678, probavit *Mingarellius* not. ad Aegypt. cod. reliquias p. CLXXXII; dubitans, an locus, ubi Pachomius monaſterium fundavit, umquam ab Aegyptiis dictus ſit ⲦⲀⲂⲈⲚⲚⲎ, quin potius ⲦⲀⲂⲈⲚⲚⲎⲤⲈ̀. Reliqua autem, a viro docto illic adiecta, praeteribo.

(*y*) Obſervationem de *Tabenne*, non tamen laudato auctore, repetiit *Scholzius* in Repert. f. B. u. M. Lit. T. XIII p. 15. Idem dictum velim de v. Τάνις.

ΤΑ΄ΝΙΣ nomen eſt urbis celebris in Aegypto inferiori, cuius aliquoties in Literis Sacris mentio occurrit. Hebraei ſcribunt צען, *Tzoan* ſeu *Tſoan.* Erat urbs haec tempore Aſaphi ac deinde admodum celebrata, tanquam metropolis ac regia, ut patet e Pſalmo LXXVIII. 12, 43, Ieſ. XIX. 11, 13, XXX. 4, Ezech. XXX. 14, ſed et diu ante eorum aetatem, docente Moſe Num. XIII. 22. Interpretes Alexandrini iſtis in locis pro צען habent Τάνις, quod nomen eſt urbis, Graecis Latinisque ſcriptoribus, de Aegypto agentibus, valde notum. Νομὸς Τανιτικός memoratur *Herodoto* Lib. 1 cap. 166, Nili ϛόμα Τανιτικὸν *Diodoro Sic.* Lib. 1 p. 20 [cap. 33]. Iunge *Strabonem* Lib. XVII p. 802, 813 [1154, 1167], qui ſcribit, Εἶτα τὸ Τανιτικὸν ϛόμα, ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγουσι· καὶ ὁ Τανίτης νομὸς, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ [αὐτῷ, rectius in Cod. Mediceo] μεγάλη Τάνις. Similiter Τάνις dicitur *Stephano Byz.* πόλις μεγάλη Αἰγύπτου. Latini nomen modo ſcribunt *Tanis*, modo cum adſpiratione *Thanis*, monente *Surita* [ac *Weſſelingio*] ad *Antonini* Itinerarium [p. 153]. Verbo attingam errorem *Golii* aliorumque, qui urbes Aegyptiacas *Tanis* et *Tennis* easdem eſſe opinabantur, bene tamen diſtinguendas. *Tanis*, metropolis Aegypti antiqua, ſita erat ad Nili oſtium Taniticum; *Tennis* ſive *Tenneſis* eſt inſula in lacu, cui idem nomen, ſed ſcriptoribus vetuſtis non ita cognita. Quam obſervationem, ut multas alias, me debere magno *La Crozio*, gratus affirmo (z). Caſtigandus quoque eſt error *Fla-*

(z) Errantis *Golii* comes fuit *Michaëlis* in Spicil. Geogr. Hebr. part. 1 p. 258, ſed meliora deinde doctus. Vide ipſius Annotationes ad *Abulfedae* Deſcript. Aegypti p. 119—123, et Supplem. ad Lex. Hebr. p. 2121, 2122, ubi plu-

Flavii Iosephi Lib. IV. de B. Iud. cap. 9 § 7, צען accipientis de *Memphi*, cum tamen ipse alibi Lib. I Ant. Iud. cap. 8 § 3 rectius intelligat *Tanin.* In versione Coptica Pentateuchi servatur nomen ⲦⲀⲚⲒⲤ, sed in MS. interpretatione Psalmi LXXVIII legitur ϪⲀⲚⲎ, quae vox aut significat urbem *mollem* seu *delicatam*, ut ϪⲀⲚⲎ sumitur Matth. XI. 8, aut potius urbem *humilem, deiectam; depressam*, qua notione similive vocabulum occurrit Luc. III. 5, Levit. XIII. 31, 32, 34, pro Graeco ἔγκοιλον (*das eingefallen ist*) et XIV. 37 ϨⲀⲚϪⲈⲚⲀⲨ pro κοιλάδες. In eadem MS. versione libri Psalmorum CXII. 6 et CXXXVII. 6 τὰ ταπεινὰ redduntur ⲚⲒ ϪⲀⲚⲈⲨ. Totam hanc Aegypti partem humilem et depressam fuisse omnes testantur. Ex multis tantum laudabo *Herodotum* Lib. II cap. 4, et *Diodorum Sic.* Lib. I p. 27 et 33 [cap. 31 et 36] qui τὴν ταπεινότητα τῆς χώρας Aegyptiacae commemorat. Idem igitur nomine *Tanis* significaretur, quod *Sallustius* de Italia dixit apud *Servium* in Lib. III Aeneidos v. 522, *Italia plana ac mollis.*

TANOBVS. Hoc nomine appellatur monasterium aliquod Thebaidis, de quo loquitur *Hieronymus* in praefatione Regulae Pachomii: *Aiebat enim, quod in* Thebaidis *et in monasterio* Metanoeae, *quod de* Tanobo *in poenitentiam, felicis* (leg. *felici*) *nominis conversione, mutatum est*, rel. Nempe ⲚⲞⲂⲒ in quam plurimis locis versionis Copticae Pentateuchi ac Novi Testamenti, etiam in Liturgiis Copticis, significat *peccatum*,

plura alia de urbe *Tanis.* Etymologias nominis Hebraicas non is probat, sed Aegyptiacam, a *Forstero* illustratam in Epistolis ad ipsum scriptis p. 32.

tum, et ϵⲣⲛⲟⲃⲓ *peccare*. De usu praefixi ⲦⲀ sive ⲐⲀ iam saepius dictum est. Itaque ⲦⲀⲛⲟⲃⲓ erit *locus peccatorum*, in quo quis ducitur poenitentia criminum ante commissorum. Idem locus, mutato antiquo nomine, deinde dicebatur Μετάνοια, *locus resipiscentium*, μετανοίας χώρα, ut loquitur *Eusebius* Lib. VI Hist. Eccl. cap. 34.

TAΥ̃A nomen urbis Aegyptiacae, cuius meminit *Stephanus Byz.* v. Ταῦα. De situ nihil certi habeo, quod dicam, neque etiam de origine nominis Aegyptiaca. Cum tam ingens fuerit numerus vicorum et urbium in Aegypto, teste *Diodoro Sic.* Lib. I pag. 27 [cap. 31], qui loquitur de 18 millibus, quin imo de pluribus 30 millibus regnante Ptolemaeo Lagi; mirum profecto non est, omnium vicorum et urbium nomen non posse etymologice illustrari situmque accurate definiri. Novimus tamen, in *Antonini* Itinerario *Tava* sive *Taua* collocari inter urbes *Cyno* et *Andro*, nec ita longe abfuisse ab urbibus *Tanis*, *Thmuis* aliisque ibidem memoratis. Si in Geographicis tuta satis esset fides historica *Xenophontis Ephesii* Lib. IV p. 56, crederem urbem *Taua* fuisse sitam in via, quae ducebat *Leontopolin*. Vix enim dubito, quin pro Διελθόντες μὲν δὲ ταῦτα ἐπὶ Λεοντὼ ἔρχονται πόλιν legi debeat scripseritque *Xenophon*, Διελθόντες μὲν δὲ Ταῦα ἐπὶ Λεοντὼ ἔρχονται πόλιν (*a*). Erat vero Leontopolis

(*a*) Elegantissima coniectura haec est, probata etiam duumviris summis, *Hemsterhusio* in Misc. Obs. Crit. vol. VI p. 295, 296, ac *Wesselingio* ad *Hieroclis* Synecdemum p. 728. Nomen urbis Ταῦα etiam *Diodoro Sic.* Lib. XVI p. 506, ubi editum εἴς Τινα πόλιν, reddendum suspicatur *Hemsterhusius*. Sed lege annotationem *Wesselingii* Tom. II p. 76. In *Hieroclis* Synecd. p. 725 iunguntur Diospolis, Sebonutus, Onuphis, Taua, Cleopatra, Cyno et Bousiris.

polis ſita prope amnem Buſiriticum, nec longe ab urbe Athribe, ut docent Geographi antiqui. Vide *Cellarii* Geogr. Africae p. 20, 21.

ΤΑ'ΦΝΗ ſive ΤΑ'ΦΝΑΙ, urbs Aegypti, diſtans a Peluſio ſedecim millibus paſſuum. Ita nomen conſtanter ſcribitur ab interpretibus Alexandrinis Veteris Teſtamenti, quorum magna merito cenſetur auctoritas in rebus Aegypti Geographicis nominibusque urbium propriis indicandis. Vide Ierem. II. 16, XLIII. 6, 7, 8, XLIV. 1, Ezech. XXX. 18, quibus in locis habet texus Hebraeus תַּחְפַּנְחֵס *Tachpanhes.* Vocatur eadem urbs Δάφνη a *Stephano Byzantino*, ſed nugante, eam ſic dictam fuiſſe παρὰ τῶν ἐκεῖ πολλῶν φυομένων δαφνῶν, de magna laurorum ibi creſcentium copia. Δάφναι Πηλουσίαι eſt in *Herodoti* Lib. II cap. 30. In Itinerario *Antonini* appellatur *Daphno.* Conf. *Cellarii* Geogr. Africae p. 38 (*b*). Aliquando ſecutus ductum ſcripturae Hebraicae תחפנחס, *Taphnas* ſive *Daphnas* interpretabar aut *Tapheneh* ⲦⲀⲪⲈⲚⲈϨ *aeternam*, ſic enim urbs ob munimenta fortia dici potuit, cum certo ſatis conſtet, fuiſſe locum ſive caſtellum munitiſſimum, aut *Tapeneſe* (*c*)

ⲦⲀ-

(*b*) Conſulendus *Weſſelingius* ad Itiner. p. 163, et ad *Herodotum* II. 30. — *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 2365 vix dubitandum exiſtimat, תחפנס ſive תחפנחס eſſe eamdem urbem, quam Graeci Δάφνας Πηλουσίας appellant; etyma Aegyptia, quae habent alii, prudentem ſe praetermittere ſcribit, citatque *Scholzium* in Repertorii tom. XIII p. 6, ſed qui ſua paene omnia debet hiſce *Iablonskianis.* Malebat ſcire *Michaëlis*, quibus literis Copticis nomen urbis in verſione locorum Ieremiae et Ezechielis ſcribatur. Cui tamen deſiderio non ante poterit ſatisfieri, quam verſio iſtorum librorum Coptica integra e latebris eruatur.

(*c*) Placuit haec nominis notatio *Forſtero* in Epiſtolis p. 32, 33.

ⲦⲀⲠⲈⲚⲈⲤⲈ *cornu amoenum*, quandoquidem Aegyptii promontoria munita nuncupare solebant *cornua*, cuiusmodi erat Ἀγνοῦ κέρας, a *Strabone* memoratum Lib. XVII p. 801 [1153], situm prope urbem Bolbitinen, vulgo hodie dictam *Rosette*. Sed nunc malo interpretari ⲦⲀⲪⲈ ⲈⲚⲈϨ *Taphe-eneh*, id est, *caput* vel *principium seculi*. Nos diceremus *initium mundi*, vel *terrae*. Sic responderet urbi *Syenae*, quae Aegyptum claudit versus Aethiopiam, uti suo loco [pag. 330] notavimus; quemadmodum *Taphnae* Aegyptum claudebant versus Syriam et Arabiam. Tota Aegyptus porrigitur a Daphnis usque ad Syenen. Quocirca Psammetichus, teste *Herodoto* l. c., praesidia collocabat, Elephantinae quidem adversus Aethiopes, Daphnis vero adversus Syros et Arabes. Elephantine autem non ita longe remota erat a Syene, ut supra [pag. 330] iam monui. Praeteriri tamen non debet sententia *Campegii Vitringae*, Theologi inprimis docti, in opere posthumo de Geographia Sacra cap. VII p. 40 scribentis: „ Occurrit etiam in loco citato Ezechiëlis תחפנחס *Tachpanes* —, Ierem. XLIII. 7, Ierem. XLIV. 1, ubi omnia fere loca recensentur in inferiori et superiori Aegypto sita. *Tachpanes* sunt *Daphnae Pelusiae*, locus amoenus subiectus Pelusio, dictus ab uxore regis Ieroboami. Dedit enim *Pharao* filiam suam *Taphnes* Ieroboamo. Hebraei non potuerunt aliter scribere, quam תחפנחס. Litera ח usum habuit vocalis apud Hebraeos veteres, et usurpata loco η Graecorum. Legerunt תחפנחס *Taphnes*, vel *Tephnes*, et 1 Reg. XI (19, 20) scribitur sine ח, תחפנס. Alibi ab Ezechiele aliter punctatur ". Opusculum hoc non tam esse elaboratum et perpolitum, ut sunt viri magni Observationes Sacrae et praeclarus ille in Iesaiam Commentarius, mirari desinet, qui sciat, Geographiam Sacram ab eo haud esse conscriptam, ut in manus eruditorum publice tradere-

 tur,

tur, ſed hoc tantum conſilio, ut ab auditoribus in uſum privatum calamo exciperetur. Quamobrem neque hic diſputabo, quid cenſendum ſit de origine nominis urbi *Tachpanhes* inditi, quam *Vitringa* exponit.

ΤΕΒΟΥΝΙ΄. Inſtrumentum Muſicum Aegyptiorum, cuius meminit *Ioſeppus*, ſive *Ioſephus*, vetus ſcriptor Chriſtianus, in Hypomneſtico, ſeu libello ſacro memoriali, Lib. v cap. 144. Scribit autem ille: Ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Βυνὶ ὄργανόν τι ἐναρμόνιον, ᾧ χρῶνται οἱ ἱεροψάλται ἐν τοῖς κώμοις πλεκτριζόμενοι. Primus ea verba ex codice MS. Cantabrigienſi protulit *Thomas Gale* in notis ad *Iamblichum* de Myſteriis pag. 215, et recte obſervavit, verba iſta deſumta eſſe ex epiſtola *Porphyrii* ad Anebonem Aegyptium. Edidit *Galeus* τὸ Βυνί, ut in MS. legebatur, ſed monuit legendum τε Βουνί. Integer *Ioſephi* liber primum in lucem editus eſt ab eximio Polyhiſtore *I. A. Fabricio*, ſubnexus volumini II Codicis pſeudepigraphi Veteris Teſtamenti. Leguntur illic verba citata pag. 330. In textu Graeco dedit *Fabricius* τὸ Βονί, ſed in verſione ſua Latina *Buni*. Dubium vix ullum mihi eſt, quin una voce ſcribi debeat Τεβουνί, et nomen inſtrumenti Muſici Aegyptiorum ex ipſa horum lingua explicari. Trigonorum inſtrumentorum Muſicorum non rara apud veteres mentio occurrit. Vide *Athenaeum* Lib. XIV p. 636 coll. Lib. IV p. 157 et 182, *Suidam* in v. Σαμβύκαι, *Heſychium*, qui ſcribit: Τρίγωνον· εἶδος ὀργάνου ψαλτηρίου, pro quo malim ψαλτήριον, ἢ φυτὸν ἐν Αἰγύπτῳ. *Martianus Capella* appellat *Panduram*. Apud eum ſic fatur Harmonia Lib. IX de Nupt. Philolog. p. 313 edit. Grot., *Panduram Aegyptios attentare permiſi*. Fortaſſe repraeſentatur in lapide apud *Richardum Pococke* in the Deſcription of the Eaſt Vol. I Tab. LXI, et in monumentis vetuſtis apud *Montfauconium* Antiq. Expl. II. 116 et 140, atque alibi. Ex eo genere erat Τεβουνί, inſtrumentum

tri-

trigonum, non prorſus diſſimile lyrae vel citharae, quatenus illius chordae conſimili modo pulſabantur plectro, nobis vulgo dictum *ein Harpe*. Vocabulum *τεβουνί* eſſe origine Aegyptium, admodum probabile ſit ex iis, quae ex *Porphyrio* affert *Joſephus* l. c. Videtur literis Copticis ſcribendum ϯⲃⲟⲩⲱⲓⲛⲓ. Gen. XXXI. 27, ubi Alexandrini habent *κιθάρας*, interpres Coptus dedit ⲃⲟⲩⲱⲓⲛⲓ, et citharoedus vocatur Apoc. XIV. 2 ⲣⲉϥⲉⲣ ⲃⲟⲩⲱⲓⲛⲓ. Quod autem ſcriptor Graecus vocem ϯⲃⲟⲩⲱⲓⲛⲓ efferat *τεβουνί*, non inſolens videbitur, ſiquidem conſtat, literas *υ* et *ου* ſaepe cum *β* permutari. Qui Aegyptiis dicuntur ⲣⲉⲙⲃⲟⲩⲱⲧ, ab *Hieronymo* vocari *Remoboth*, ſupra [p. 229, 330] vidimus. Quae obſervatio ſi forte aliis minus arridet, arriſit tamen *Montfauconio*, quando cum eo de loco *Ioſeppi* apud *Galeum* ante plures annos Lutetiae Pariſiorum ſermones miſcebam, atque *La Crozio*, literis, anno 1735 ad me datis, ſignificanti, ſe obſervationem meam de ⲧⲉⲃⲟⲩⲛⲓ valde probare, talemque eſſe arbitrari, ut nihil ei opponi poſſit (*d*).

ΤΙ'ΛΛΟΣ, *Lilium*. Ita ſcriptor Appendicis ad *Dioſcoridis* Lib. III cap. 116 [p. 457], de quo loco alia monui, cum diceretur [p. 331, 332] de voce Συμφαιφού.

ΤΙΒΟΥ'Σ. In Appendice *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 102 [p. 469] de herba *Stratiote* legimus, Αἰγύπτιοι Τιβοὺς (καλοῦσιν), Προφῆται αἷμα αἰλούρου. Si vocem

(*d*) Vide Theſ. Epiſt. *La Crozianum* tom. III p. 189 coll. tom. I p. 206. Conf. *F. S. de Schmidt* de Sacerd. et Sacrif. Aegypt. p. 170—172.

cem hanc Aegyptiam etymologice consideres, Τιβοὺς, vel forte rectius Τυβοὺς, proprie significat ϛρατιώτην. Nam ϯⲆⲰⲂⲈ est *pugnare contra*, unde Ἑρμοτυβιεῖς dicti sunt μάχιμοι, *milites* in Aegypto; quemadmodum vocem istam loco suo [p. 69] exposui (*e*).

ΤΙΘΡΑΜΒΩ´ fuit *Hecatae* nomen in Aegypto, testante *Epiphanio* p. 1093, cuius haec verba sunt: Ἄλλοι δὲ τῇ Τιθράμβω, sive Τιθραμβῶ, Ἑκάτῃ ἑρμηνευομένῃ, ἕτεροι τῇ Νέφθυϊ, ἄλλοι δὲ τῇ Θερμούθι τελίσκονται. Sic enim verba legenda videntur. Vix alius quisquam istius nominis mentionem fecit. Optime tamen ex lingua Aegyptia potest illustrari. ⲘⲂⲞⲚ, *Embon* vel *Ambon*, quod alibi scribitur ⲈⲘⲂⲞⲚ, significat *iram*, *furorem irae*. Itaque ϯⲘⲂⲞⲚ, *Ti-ambon*, designat *graviter iratam*, *ira furentem*, et ϯⲐⲢⲎ ⲘⲂⲞⲚ, *Ti-thra-embon* sive *Tithrambon*, exponi potest aut *ira furens*, aut etiam *aliis furorem indens*. Reliqua, huc pertinentia, legi possunt in Pantheo meo Aegyptiaco Lib. I cap. V toto.

TITOTHOS. *Cyclaminus*. Vide *Apuleium* de Herbis cap. 17. Dicebatur quoque Aegyptiis Θέσκε, uti ante [p. 88] vidimus.

TOTAPHOTH, טוֹטָפֹת, quae vox in libris Mosaicis occurrit Exod. XIII. 16, Deuter. VI. 8, XI. 18. Non eodem ubique modo eam reddunt interpretes veteres, sive Graeci, sive Orientales, Syrus et Arabs, ut apparet ex *Origenis* Hexaplis, a *Montfauconio* editis, atque ex Bibliis Polyglottis. Multum quo-

(*e*) Eadem dabit *Scholzius* l. c. p. 15.

quoque diversae sunt eruditorum recentiorum sententiae de vocabuli significatione, eiusdemque origine, quae ab aliis refertur ad טוף, Chaldaice טיף, *spectare*, *adspicere*, ab aliis ad נטף sive נטפטף, notione *multum adspiciendi*, ab aliis ad טפף, *ligare*, ab aliis ad Arabicum طَشّ, *agilis fuit*. Vide *Buxtorfii* Lexicon in v. נטף p. 869, 870, *Schultensium* in Clavi Dialectorum p. 320, *Hackmanni* Praecidanea Sacra p. 92—112, et *Schroederum* de Vestitu mul. Hebr. p. 127. Ex locis Mosaicis modo citatis colligi potest, טוטפת fuisse frontalia, sive amuleta et phylacteria in fronte gestari solita, vel in universum ornamenta quaedam capitis et brachiorum, quasi memorialia. Conferantur praeter eruditos istorum locorum interpretes, *Fullerus* Lib. v Miscell. cap. 7 et *Witsius* in Aegyptiacis Lib. I cap. 9 § 3, Lib. II cap. 9 § 7 ac seqq. Vocis istius mentionem hic faciendam putavi, quod eruditi quidam eam ex lingua Aegyptiaca derivandam esse censeant. *Iosephus Scaliger* vocem hanc in universum Aegypto deberi existimavit. *Bochartus* in Geogr. Sacra Part. I Lib. I cap. 15 scribit: „*Talmudici*, *quos citat* Kimchius *in Lexico*, טוטפות *pro* frontalibus *volunt esse vocem* semi-Aegyptiam. *Compositionis tamen ratio mihi haudquaquam probatur.*" Equidem is non sum, qui litem istam componere audeam. Non tamen ita absurdi sunt Iudaeorum magistri, quando vocabuli natales in Aegypto quaerunt. Dummodo enim certum satis esset, vocem *Totaphoth* Aegyptiacae esse originis, compositionis ratio facilis dari posset, inprimis si non tantum fuerint ornamenta frontis, sed et brachiorum. Sermone Aegyptiorum *manum* dici ⲦⲞⲦ, pervulgatum est. Deinde ⲫⲱⲦϨ significat *aliquid sculpere*, *affabre effingere*. Exodi cap. XXV. 7, ubi in Graeco legi-

gitur λίθους εἰς τὴν γλυπτήν, Coptus interpres dedit ϩⲁⲛⲱⲛⲓ ⲉⲛϥⲫⲱϯϫ. Verſu 11 eiusdem cap. Graeca ποιήσεις κυμάτια χρυσᾶ ςρεπτὰ κύκλῳ redduntur Coptice ⲉⲕⲉⲑⲁⲙⲓⲟ ⲛ̀ϩⲁⲛϩⲟⲛⲧ (verſu 24 ſcribitur ⲛ̀ϩⲁⲛϩⲟⲧⲡ) ⲛ̀ⲛⲟⲩⲃ ⲉⲩⲫⲱϯϫ ⲙ̀ⲡⲉⲥⲕⲱϯ. Sic etiam verba verſ. 18 ποιήσεις δύο χερουβὶμ χρυσοτορευτά Coptice exprimuntur ⲉⲕⲉⲑⲁⲙⲓⲟ ⲛ̀ⲭⲉⲣⲟⲩⲃⲓⲙ ⲃ̅ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲃ ⲙ̀ⲫⲱϯϫ. Conf. Exod. XXXII. 4, 16, inprimis Levit. XXVI. 1. Eſt itaque ⲫⲱϯϫ quidquid ſculptum, caelatum et ex pretioſo metallo artificioſe elaboratum eſt. Foret igitur ⲧⲟⲧⲫⲱϯϫ *ſculptile manus*, vel *monile in manu* aut in brachio *geſtandum*. Sed ea de re iudicium penes eruditos eſto (*f*).

ΤΟΙΓΑΡΑΜΟ'Σ. In Catalogo regum Thebaeorum, uti in *Euſebianis Scaligeri* editus eſt, haec verba aut potius verborum monſtra leguntur: Θηβαίων Αἰγυπτίων ἐβασίλευσεν ς' Τοιγάραμος ἄμαχος χειρὶ Μεμφίτης, ὃ ἑρμηνεύεται Τίσανδρος. In *Syncello*, ex quo *Scaliger* iſta deſcripſit, *Goarus* poſtmodum ſic eadem vulgavit: Θ. Α. ἐβ. ς' Τοϊγαρ Ἄμαχος Μομχειρί, οὗτος ἑρμηνεύεται τῆς ἀνδρὸς περισσομέλης. De hoc loco, uno omnium difficillimo, et ſine controverſia admodum corrupto, tam in vocibus Aegyptiacis, quam in Graeca earumdem interpretatione, ſatis ample dixi in Annotationibus in *Eratoſthenem*, quas Cl. *A. des-Vignoles* inſeruit Chronologiae Sacrae Tom.

(*f*) De veterum interpretatione vocis מושפח diligenter egit *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 1009—1011. — Coniecturam *Iablonskii*, adiecto huius nomine, commemorat *Scholzius* l. c. p. 15, 16, ſed improbat, et alia adiungit, quae tamen ipſe *Iablonskiu* h. l. in medium attulerat.

Tom. II p. 741—743. Ex coniectura mea, verba Aegyptiaca ita constitui possunt, Τοιγαρὰμ ἄχος μονχειρί, Graeca vero hunc in modum legi, οὗτος ἑρμηνεύεται σώσανδρος περισσομελής. Nomen Τοιγαράμ fortasse erit Aegyptiace ⲦⲞⲨⲬⲈⲢⲈⲘ, compositum ex praefixo Ⲧ atque duabus vocibus ⲞⲨⲬⲈ *servare* et ⲢⲰⲘⲒ *homo*, pro quo in compositione scribi solet ⲢⲈⲘ. Est igitur ⲦⲞⲨⲬⲈⲢⲈⲘ ὁ σώζων ἀνθρώπους, vel brevius σώσανδρος, quod nomen Graecis scriptoribus non ignotum est. Si pro ἄχος μονχειρί scriberetur ἀπὸς vel ἀπὸφ μονσχφειρί, hoc foret Aegyptiacum ⲈⲠⲰⲪ ⲘⲞϨ ⲚϢⲪⲎⲢⲒ, *gigas admiratione plenus*, sive *prorsus admirabilis*, procera nempe corporis statura; qualis homo dicitur περισσομελής a *Manethone* Aegyptio Lib. IV Apotelesm. v. 464. Observationibus meis, l. c. vulgatis, hanc unam nunc adiungo. Potest forte servari ἄχος, et cum reliquis verbis Aegyptiace exprimi ⲀⲬⲰ ⲘⲞϨ ⲚϢⲪⲎⲢⲒ, Latine, *Magus rerum mirabilium plenus*, vel *admodum mirabilis*. In versione Coptica N. T. *Magus* dicitur ⲀⲬⲰ Act. VIII. 9, et in codice MS. Danielis c. I. vs. 20, quamvis alibi retineatur ⲘⲀⲄⲞⲤ, Matth. II. 1, 7, 16. Neque dubium est, quin nomen *Magi* apud Aegyptios valde fuerit honestum, uti apud Persas, eo appellantes Sacerdotes et Philosophos. In Aegypto artes Magicae a Sacerdotibus colebantur, ut vel e libro Mosis secundo satis patet. Ad illarum cognitionem non admittebantur alii praeter sacerdotes ac viros honoratiores, ipsosque reges. Cuiusmodi artes Magicae efficiebant, ut earum periti haberentur rerum mirabilium auctores, et populum in sui admirationem raperent. Haec explicatio minus abit a scriptura *Syncelli*, sed non in universum ei respondet Graeca *Eratosthenis* interpretatio, nisi forte περισσομελής exponatur

tur de admirabili corporis proceritate et robore membrorum.

TOTIHIOC (*g*).

TOΥΚΙΝ. *Fumaria.* Appendix *Dioscoridis* Lib. IV cap. 110 [p. 470]. Dicebatur etiam Fumaria sive Capnus ab Aegyptiis κνύξ, ut idem testatur.

TOΥΡΚΟΝ. *Periclymenum.* In Appendice ad *Dioscoridis* Lib. IV cap. 14 [p. 462].

ΤΡΟΧΙΛΟΣ vel ΤΡΟΧΙΛΟΣ, *Trochilus*, est nomen avis Aegyptiacae, de qua *Plinius* scribit Lib. VIII cap. 25: *Hunc* (crocodilum) *saturum cibo piscium, et semper esculento ore, in litore somno datum, parva avis, quae* Trocilos ibi vocatur, *rex avium in Italia, in-*

(*g*) Huic voci in codice meo nihil a *Iablonskio* adscriptum invenitur. Frustra diu, non diffiteor, quaesivi, unde eam Glossario suo *Iablonskius* adiecisset. Tamdem tamen habere mihi videor certam viam atque rationem, qua verum investigare et consequi possim, praeeunte *Mingarellio* in notis ad Aegyptiorum codicum reliquias p. CIII, cuius haec verba sunt. „ Quidquid esculenti residuum erat monacho, aut superfluum, illud ad *Totihioc* reportare debebat, id est, ut S. Hieronymus primo Pachomianae Regulae capitulo interpretatur, ad *Praepositum domus suae.* Aegyptiaca enim sine dubio habenda haec vox est, si recte tamen a librariis scripta ad nos pervenit: nam litera illa sive aspirationis nota, *h*, in Graeca versione, quae *Hieronymo* tradita fuit, esse non potuit. Quibusnam vero ex vocibus nomen hocce componatur, an ex ΤΟΤ (nam ϮΤΟΤ in Act. Apostol. XIII. 11 valet *praeesse*), et ex ΗΙ, *domus*, et ϪⲒⲰⲒⲔ, peritiores inquirent. Quidquid autem de hac derivatione statuendum sit, tribus Pachomianae Regulae capitulis mirifice nostrum hocce illustratur." Haec *Mingarellius.* Ego quidem nihil rectius novi.

invitat ad hiandum pabuli sui gratia, *os primum eius assultim repurgans*, *mox dentes*, *et intus fauces quoque ad hanc scabendi dulcedinem quam maxime hiantes.* Eiusdem meminit *Plinius* Lib. x cap. penult.; etsi dissentit *Harduinus.* Comparetur *Aelianus* Lib. III de N. Anim. cap. II, qui et de Trochilo Lib. VIII cap. 25 haec narrat: Ὁ μὲν τροχίλος ὄρνις ἐςὶ τῶν ἑλείων εἷς· καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν ἀλᾶται, καὶ ὅ τι ἂν τύχῃ παρεκλέγων, βόσκεται· τρέφει δὲ αὐτὸν καὶ κροκόδειλος κ. λ. Addit *Aelianus* Lib. XII cap. 15: Οὐ πρὸς πᾶν τὸ τῶν τροχίλων γένος ἐςὶ τῷ δὲ θηρίῳ ἔνσπονδα· πολλὰ δὲ αὐτῶν γένη καὶ ὀνόματα· τραχέα δὲ καὶ ἀκοῦσαι ἀντίτυπα, καὶ διὰ τοῦτο εῶ αὐτά. Μόνον δὲ τὸν καλούμενον κλαδαρορύγχον, ἑταῖρον καὶ φίλον ἔχει (*h*). Memoratu dignum est, quod de isto avium genere legitur in *Vanslebii* Itinerario Aegypti, Gallice scripto, p. 77, 78: „Ce que *Pline* dit du *Trochile*, a besoin d'éclaircissement, car on pourroit demander cent ans durant en Egypte, quel est cet oyseau, qu'on n'en pourroit jamais apprendre. Voicy donc ce qu'en dit *Beitar:* „„Quand le Crocodil est saoul de la proye, qu'il a devorée, il sort hors de l'eau, & se met à dormir au soleil, & parce qu'il luy reste toujours de la vilenie entre les dents, dont il s'engendrent des vers, un petit oiseau semblable au *Tectari*, entre dans sa gueule, mange cette villenie, & les vers même, s'il y en trouve; & lorsque le Crocodile sent, qu'il n'a plus rien dans sa gueule, il la ferme, pour manger l'oiseau aussi: mais la Nature ayant pourveu à sa sureté, en luy donnant deux epines fortes audessus de sa tête, & le Crocodil se sentant piqué, il la couvre incontinent, alors l'oyseau s'en-fuit'' ''. Je m'informais de plusieurs Mores, s'ils connois-

(*h*) De *Trochilo* sua habent *Aristoteles*, *Aelianus*, alii, ex *Herodoto*, quem vide lib. II c. 68, ibique *Wesselingium* et *Valckenaerium*.

noiſſoient un oiſeau, qui avoit deux epines ſur la tête, & ils me repondirent, que non; il me dirent bien, qu'il y avoit en Egypte le *Sakſak*, que j'ay veu moy même fort ſouvent, qui eſt toujours autour du Crocodile, parce qu'il ſe nourrit des reſtes de la viande, qu'il trouve entre les dents. Il ſe peut faire donc, que le *Sakſak* des Mores & l'oyſeau dont parle *Beitar*, ſoit le *Trochilos* de *Pline*".

ΤΥΒΙ', *Tybi*, nomen menſis quinti apud Aegyptios, reſpondens diebus poſtremis Decembris, ſed inprimis Ianuario Romanorum. Dies enim ſextus Ianuarii erat undecimus menſis Tybi, ut alio loco a me obſervatum eſt. Hac ratione facile in concordiam redigi poſſunt veterum teſtimonia. Scribit *Plinius* Lib. VI cap. 23 circa finem: *Ex India renavigant menſe Aegyptio* Tybi incipiente, *noſtro* Decembri: *aut utique Machiris intra diem ſextum.* Scholiaſtes in *Arati* Phaenomena p. 39 ed. Felli haec habet: λέγει δὲ τὸν Τυβὶ, ὅς ἐςι κατὰ Ῥωμαίους Ἰανουάριος· τότε γὰρ σφοδρός ἐςιν ὁ χειμών. Adde p. 40 et 53, atque *Arriani* Periplum Maris Erythraei p. 5 Tom. I Geographorum Hudſoni (*i*). Paſſim iſtius menſis ſcriptores Graeci veteres meminerunt, eumque Τυβί nominarunt. Ita *Clemens Alexandr.* Lib. I Strom. p. 340 [408], auctor epigrammatis Graeci Lib. I Anthologiae cap. XCI. I,

Τυβὶ δὲ πορφύρεον βουληφόρον εἷμα τιταίνει (*k*).

Prae-

(*i*) *Ioſeppus* in Hypomneſtico cap. 27, ubi comparantur menſes Hebraeorum, Aegyptiorum, Macedonum et Romanorum, haec nomina coniuncta leguntur, Τηβὴθ, Τύβυ (pro Τυβὶ), Αὐδυναῖος, Ἰανουάριος. Vide ad iſtum locum, quae *Fabricius* notavit p. 50.

(*k*) Graeca interpretatur *Grotius*, tom. I Anth. Gr. p. 355:

Tybi magiſtratus tyrio producit in oſtro.

Praesertim commemorandus est *Plutarchus*, in cuius libro de Iside et Osiride plus una vice nomen Τυβί occurrit, pag. 371, ubi dies septimus mensis Τυβί dicitur ΑΦΙΞΙΣ ΙΣΙΔΟΣ ΕΚ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, *adventus Isidis e Phoenice*, et pag. 366, quo in loco post verba, Τῇ δὲ ἐννάτῃ ἐπὶ δέκα, excidisse nomen mensis Τυβί, suspicabar in Miscellaneis Berolinensibus Tom. VII pag. 388—390. In libris Coptorum scribitur nomen huius mensis ⲦⲱⲂⲒ. Ita certe inveni in codice Euangeliorum membranaceo, scripto a *Michaële*, Episcopo Damiatensi, asservatoque in Bibliotheca regia Parisiensi (*l*). Nec multum a vero aberraturum me opinor, si existimem, nomen mensis decimi Hebraeorum טֵבֵת, quod semel tantum legitur in codice Hebraeo V. T., Esth. II. 16, et Hebraei tempore primum seriori a Graecis accepisse videntur, esse origine Aegyptiacum, et a Τυβί non diversum. Testis hac in re admodum locuples mihi est *Hieronymus*, in commentariis in Ezechielis cap. 29 scribens: *Porro iuxta* LXX *decimus mensis, qui Hebraice appellatur* טֵבֵת, *et apud Aegyptios* Τυβί, *apud Romanos Ianuarius dicitur.* Quidquid enim alii de origine nominis Hebraici טֵבֵת afferunt, si ab Aegyptiaca discedas, id quidem merito minus probabile iudicabitur (*m*).

ΤΥΦΑΪΝΟΣ, ἰχθὺς Νειλῷειος, καὶ ὄφεως εἶδος, teste

(*l*) Conf. Thes. Epistol. *La Crozianus* tom. III p. 133. Thebaice scribitur ⲦⲱⲂⲈ. Vid. *Georgium* in praef. ad Fragm. Euang. Ioh. Graeco-Copto-Theb. p. CXXXIV.

(*m*) Eamdem de origine vocis טבת sententiam tuetur *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 999, 1000, *Hieronymi* item testimonio utens, sed minus accurate citato. Nomen Hebraeum Graece scribi Τιβὴθ, Τηβὴθ, Τέβεθος, Τιβήθ, monet *Fabricius* in Menologio p. 16.

teste *Hesychio* v. Τυφλῖνος, qui brevi post scribit, Τυφλῶνες, εἶδος ὄφεων, et antea vocem Κωφίας exponit ὄφεως εἶδος, ὁ καὶ Τυφλίας, pro quo legendum suspicor Τυφλῖνος, uti in altero loco pro Τυφλῶνες rescribendum Τυφλῶπες ex *Aeliani* Lib. VIII de Anim. cap. 13 et *Nicandri* Theriac. v. 393, ubi Scholiastes explicat Τυφλῖνος (*n*). Si vox origine est Aegyptia, ut videtur, eius tamen etymologiam non minus ignoro, quam alii Graecam.

ΤΥΦΩ'Ν, *Typhon*, celebre Aegypti Numen, sed maleficum, cuius meminerunt *Herodotus*, *Diodorus Sic.*, *Plutarchus*, plures alii. Nomen non est Hebraicum aut Graecum, sed Aegyptiacum, ⲐⲎⲞⲨ—ϥ—ϩⲰⲞⲨ, *Theu-ph-hou*, significans *ventum malignum*, *nocivum*, vel ⲐⲎⲞⲨ—ⲪⲰⲚ, *Theu-phon*, ut Typhon sit *ventus evertens*, sive *pervertens*, vel etiam ⲐⲎⲞⲨ—ⲪⲞϩ, *Theu-phoh*, *ventus corruptor*. Sed de hac re et aliis ad Typhonem Aegyptium pertinentibus copiose dixi in Pantheo Lib. V cap. 2 toto (*o*).

ΤΖΕPHON, Hebraice צְפֹן, pars nominis urbis, quae Exod. XIV. 2, 9, vocatur *Baal-Tzephon*, ab interpretibus Alexandrinis Βεελσεπφῶν, aut Βεελσεφῶν, quod habetur in codice Alexandrino, et apud *Eusebium* in Onomastico. Sita erat e regione urbium Migdol

(*n*) Comparentur *Alberti* aliique ad *Hesychium* vv. Κωφίας, Τυφλῖνος et Τυφλῶνες.

(*o*) *Forsterus* in Epistol. ad Michaëlis p. 29 testatur, Typhonem Aegyptiis esse ϪⲰⲪⲰⲚ. Dubium tamen est, an ϪⲰ idem significet, quod ⲐⲎⲞⲨ, id est, *ventum*. Vide *Iablonskium* part. III Panthei p. 97. Frustra ϪⲰ ista notione quaeres in Lexico *La Croziano*.

dol ac Pihachiroth. Ab aliis habetur pro Heroöpoli, ab aliis pro Sues ſive Arſinoë. Plura dicam in nova multumque aucta editione Diſſertationum de Terra Goſen diſſ. v § IX p. 59. Hic tantum pauca de origine nominis adiungam. Qui צְפֹן putant Hebraicum, vertuntque *Septentrionem* ſive *Boream*, referunt ad צָפַן *occultavit*, vel ad צָפָה *ſpeculatus eſt*, non tamen rationem denominationis idoneam afferunt. Quidni potius dicam, צְפֹן eſſe Aegyptiacum ϣⲁϥⲉ, ἔρημος, *deſertum*, ſicuti κατ' ἐξοχὴν vocabatur deſertum iſtud, quod Iſraëlitae eo tempore ingreſſi ſunt, Exod. v. 1, VIII. 27, 28, XIII. 18 (*p*).

TZOAN ſive TSOAN. Conf. dicta [p. 339, 340] ad vocem *Tanis.*

T.

(*p*) Quod modo dixi de incerta vocis ϫⲱ ſignificatione, dubiam quoque facit *Forſteri* l. c. coniecturam, *Baal-Tzephon* eſſe *Heropolin*, ſupra occidentalem μυχὸν maris Arabici ſitam, in deſertis, prope lacus amaros, Typhoni ſacram, tempore Moſis vel paulo poſt deletam, deinde reſtitutam appellatamque ab Hebraeis עִר הֶרֶם Jeſ. XIX. 18, et quondam *Baal-Tzephon* dictam de numine *Typhone*, ϫⲱⲫⲱⲛ, cum Hebraei pro ϫ uſi ſint litera צ. De verbis Jeſaiae quae ſupra notavi p. 95 et 96, nolo repetere. An vero Ἐρυθρὴ βῶλος in *Herodoti* lib. II c. III ſit eadem urbs, quae *Baal-Tzephon* et *Heropolis*, non ſatis exploratum videtur. Vid. *Diodorum Sic.* lib. I c. 59. Heropolin Typhoni ſacram fuiſſe, doceatne *Stephanus Byz.*, in dubio item eſt. Certe non erat, cur *Forſterus* pro Ἡρῶ, πόλις Αἰγυπτία ſcriberet Ἡρῶς π. Α. Vulgatum defendit mos Aegyptiacus et *Antonini* Itiner. p. 170 c. n. *Weſſelingii.* Plenius dicitur Ἡρώων πόλις a *Strabone* l. II. p. 140, 141, XVII p. 1193.

Υ.

ΥΚΣΩΣ. Vocem hanc nobis ex lingua Aegyptiaca explicat *Manetho*, ipſe Aegyptius, e cuius libro ſecundo Aegyptiacorum *Fl. Ioſephus* haec profert Lib. 1 contra Apionem § 14 p. 445: *Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος* ΥΚΣΩΣ, *τοῦτο δέ ἐςι βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ* ΥΚ *καθ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ* ΣΩΣ *ποιμήν ἐςι, καὶ ποιμένες, κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται* ΥΚΣΩΣ. *Τινὲς δὲ λέγουσιν, αὐτοὺς Ἄραβας εἶναι. Ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι, διὰ τῆς τοῦ* ΥΚ *προσηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας. Τὸ γὰρ* ΥΚ *πάλιν Αἰγυπτιαςὶ, καὶ τὸ* ΑΚ *δασυνόμενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μηνύει. καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιᾶς ἱςορίας ἐχόμενον.* Haec *Manethonis* verba, non uno nomine memorabilia, ab *Euſebio* Lib. x Praeparat. Euangel. cap. 13 cum aliqua lectionis varietate repetita, nec ab editoribus *Ioſephi* ſatis illuſtrata, quod tamen fieri oportuerat, nunc e conſuetudine ac lingua Aegyptiaca hiſtoriaque breviter interpretari conabor. Ait *Manetho*, populum quemdam, quem Iſraeliticum fuiſſe ſignificat, in vetuſtis Aegyptiorum monumentis vocari ΥΚΣΩΣ, vocemque hanc ex duabus compoſitam esſe, ΥΚ et ΣΩΣ. Ad priorem vocem ΥΚ quod attinet, eam affirmat *Manetho καθ' ἱερὰν γλῶσσαν* ſignificare *regem*. Antequam vero eam ex lingua Aegyptiaca illuſtrem, monebo, nomen *Ὑκσως*, mea quidem ſententia, longe rectius alicui homini convenire, quam toti populo. Docet id ipſa illa *τοῦ* ΥΚ interpretatio, quam *Manetho* e ſermone Aegyptio ſuppeditat. Quis enim de univerſo populo dixerit, eum eſſe regem? Exiſtimo nomine ΥΚΣΩΣ deſignari illuſtrem aliquem in gente Hebraea virum, et ipſum forſitan

ſitan Moſen, ut deinde plenius oſtendetur. Quo obſervato, pergendum eſt ad interpretationem vocis ΥΚ, quam cum dicat *Manetho* ſignificare Aegyptiis *regem*, caute id accipiendum eſt. In linguae Copticae monumentis omnibus, quae ad manus noſtras pervenere, vocis iſtius veſtigia nulla occurrunt. Sed neque *Manetho* affirmat, ΥΚ generatim Aegyptiis ſonare *regem*. Tantum ait, vocem hanc ſignificare *regem* καθ' ἱερὰν γλῶσσαν, *lingua ſacra*. Quae autem haec erit alia, quam allegorica, ſymbolica, hieroglyphica, ſacerdotibus propria? Aperte diſtinguitur a dialecto communi, κοινῇ διαλέκτῳ, quae apud Aegyptios omnes in vita communi et civili erat uſu recepta. Similiter *Manetho* apud *Georgium Syncellum* in Chronogr. p. 40 loquitur de quibusdam columnis Aegyptiacis, inſcriptis ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασιν, ubi pro ἱερογραφικοῖς legi malim ἱερογλυφικοῖς. Huc pertinere videntur verba *Plutarchi* de Iſ. et Oſ. pag. 632, commemorantis Sacerdotum τὸ συμβολικὸν καὶ μυστηριῶδες, et *Spartiani* in Antonino Caracallo Tom. I Script. Hiſt. Aug. p. 721: *unde, quamvis Graeci vel Aegyptii eo genere, quo foeminam hominem, etiam Lunam Deam dicant, myſtice tamen Deum dicunt.* Certum magis eſt, recte huc referri verba ipſius *Manethonis* apud *Ioſephum* l. c. p. 445, memorantis urbem καλουμένην ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, pro quo deinde p. 460, ἔστι δ' ἡ πόλις Αὔαρις κατὰ τὴν θεολογίαν ἄνωθεν Τυφώνιος. *Porphyrius* in Vita Pythagorae cap. 11 teſtatur, Aegyptios habuiſſe γραμμάτων τρισσὰς διαφορὰς, Ἐπιστολογραφικῶν, καὶ Ἱερογλυφικῶν, καὶ Συμβολικῶν, et *Clemens Alexandrinus* Lib. v Strom. p. 555, 556 [657] Aegyptiis triplicem hanc literarum formam adſcribit, τὴν Ἐπιστολογραφικὴν, τὴν Ἱερατικὴν, τὴν Ἱερογλυφικήν, ubi plura alia adiunguntur huc ſpectantia. Neque omittendum eſt, *Diodorum Siculum* Lib. I p. 51 loqui de cippis ἐπιγραφὴν habentibus Αἰγυπτίοις γράμμασι, τοῖς Ἱε-

ῥοῖς λεγομένοις, p. 72 de Sacerdotibus, pueros duo literarum genera docentibus, τά τε Ἱερὰ καλούμενα καὶ τὰ κοινοτέραν ἔχοντα τὴν μάθησιν, et Lib. III p. 145 de Aegyptiorum literis Hieroglyphicis (*q*). Hinc intelligi poteſt, quid ſibi velit *Fl. Ioſephus*, l. c. p. 446 addens: Ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθῶν τοῦτο φησὶν ἔθνος, τοὺς καλουμένους ποιμένας, αἰχμαλώτους ἐν ταῖς Ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι. Conferri poſſunt, quae hic illic monui in Pantheo Aegyptiaco, praeſertim in Prolegom. § LVII et ſeq. Multo tamen magis conſulendus *Guilielmus Warburton* in erudito libro de Divina Moſis Legatione (The divine Legation of Moſes demonſtrated) Lib. IV Sect. 4. tota, vel etiam in Eſſai ſur les Hieroglyphes des Egyptiens Tom. I. p. 74 ſqq., 163, 174 ſqq. Nunc e diverticulo in viam redeundum.

ΥΚ, vel Aegyptiace ſcriptum, ut puto, ϩⲓⲕ, proprie ſignificat *Magum*. Act. VIII. 11 αἱ μαγεῖαι Coptis audiunt ⲛⲓⲙⲉⲧϩⲓⲕ, unde apparet ϩⲓⲕ eſſe *Magum* et ⲙⲉⲧϩⲓⲕ *Magiam*. In eodem capite v. 9 pro μαγεύων verſio Coptica habet ⲉϥⲟⲓ ⲛ̀ⲁⲭⲱ *exiſtens Magus*. Et ſane concretum τὸν μάγον Copti ſemper reddere ſolent ⲁⲭⲱ, etſi abſtractum τὴν μαγεῖαν transferant ⲙⲉⲧϩⲓⲕ. Verſio autem Aegyptiaca, dialecto Thebaidis compoſita, hoc etiam in loco, Graecum μαγεύων expreſſit ⲉϥⲣϩⲓⲕ. Quod etiam analogia linguae poſtulat. Si enim ⲙⲉⲧϩⲓⲕ eſt μαγεία, ϩⲓⲕ

(*q*) Conf. *Weſſelingius* ad *Diodorum* tom. I p. 65, 91, 176, et ad *Herodotum* II. 36, quo teſte, Aegyptii διφασίοισι γράμμασι χρέωνται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν, ἱρὰ, τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται. — Praetereo, quae monuit *Georgius* in praefat. ad Fragm. Ioh. Thebaicum p. XXXIII, XXXIV.

ⲍⲥⲕ *μάγον* esse omnino oportet. Hinc quoque *φαρμακεία veneficia* Apoc. IX. 21 dicuntur ⲫⲁϩⲣⲓ ⲛⲍⲥⲕ. Cum igitur *Manetho* affirmet ΥΚ, sive Copticum ⲍⲥⲕ, significare *regem*, sed *καθ' ἱερὰν γλῶσσαν*, *lingua* Aegyptiorum *sacra*, animadvertendum porro est, apud Aegyptios haud secus, quam apud Persas et Chaldaeos, Magiam in magno honore et sacerdotibus maxime propriam fuisse, ut iam in antecedentibus [p. 349] ad vocem *Τοιγαραμός* observavi. Quin imo reges Aegyptios didicisse Magiam, et ex Magorum numero fuisse, Iudaeorum magistri tradunt. Vide *Gaulminii* notas ad Vitam Mosis, p. 133. Ex iis, quae *Manetho* ait, colligi posse videtur, Sacerdotes et Scribas sacros per *Magum* allegorice et hieroglyphice *Regem* designasse. Sed hoc accuratius expendendum aliis relinquo. Haec ipsa vero expositio ex mente Aegyptorum egregie convenit Mosi, quem fuisse Magum, Aegyptiaca monumenta referebant. Vide *Iustinum* Lib. XXXVI cap. 3. Praeter hanc *τοῦ* ΥΚ interpretationem de *rege*, affertur etiam alia a *Iosepho* ex libris *Manethonis*, significare nempe ΥΚ Aegyptiorum lingua *αἰχμάλωτον*, *captivum*. Dubium non est, quin *Manetho* respexerit ad vocem Aegyptiacam ϩⲱⲕ vel ϩⲏⲕ, quae significat *cingere*, *praecingere*, *ζωννύειν*, *περιζώννυσθαι*. Ea notione utrumque vocabulum Copticum occurrit Gen. XXII. 3, Levit. VIII. 7, 13, XVI. 4, Num. XXII. 21, Luc. XII. 35, 37. Singulatim istae voces usurpantur de armis, quibus quis se ipsum cingit, Num. XXXI. 3, 5, XXXII. 17, 21, 30, 1 Petr. IV. 1, 1 Tim. I. 18, et alibi. Hinc idem nomen tribuitur quoque armaturae. *Πανοπλίαν* Eph. VI. 11 et 13 Coptus interpretatur ⲙⲡⲓϩⲱⲕ ⲧⲏⲣϥ. In MS. Doxologia quadam Martyrologica

Coptorum scriptum reperio de Philopatore Mercurio, ⲁϥϯϩⲓⲱⲧϥ ⲡⲓϧⲱⲓⲕ ⲧⲏⲣϥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲛⲁϩϯ, *induit totam armaturam fidei.* Est igitur ϧⲏⲕ et ϧⲱⲓⲕ *se armare, arma induere, armis se cingere.* Non tantum Aegyptii, sed Graeci quoque ac Latini notionem *cingendi* transtulerunt ad eos, qui arma sumunt. Τὸ ἐνδῦναι τὰ ὅπλα veteres dixisse ζώσασθαι, scribit *Pausanias* in Boeoticis p. 294 fin. [lib. IX c. 17 p. 743]. Hinc εὔζωνοι sunt armis instructi in versione Alexandrina Ies. I. 14, IV. 13. Alia dabit *H. Stephanus* in Thes. L. Gr. Tom. I p. 1409 ac seqq. (*r*). Apud Latinos *accingi ense* et *armis, cingi gladio*, similesque locutiones sunt pervulgatae; verum etiam appellantur *cincti*, qui arma sumunt militiaeque nomen dant. E multis unum sufficiet exemplum. Scribit *Plinius* Lib. VII Epist. 25: *Sunt plures cultu pagano, quos* cinctos et armatos *diligenter scrutatus invenies.* Fieri potest, ut Aegyptii ab initio quidem Hebraeos a vitae genere, quod coluerunt, nuncuparint *Pastores*, postea vero, cum iidem Pastores arma cepissent, vocarint Pastores *cinctos* sive *armatos*. Dubio certe caret, Hebraeos in deserto fuisse armatos, non item, an armis cincti ex Aegypto egressi sint. Vnus est locus, ex quo id affirmari posse videatur, Exod. XIII. 18, ubi Israelitae dicuntur egressi חֲמֻשִׁים. Quam variae fuerint veterum et recentiorum interpretationes vocis Hebraicae, docent *Drusius*, *Grotius* et alii ad istum locum, etiam *Fullerus* Lib. V Miscellaneorum cap. 2. Alexandrini vertunt πέμπτῃ γενεᾷ, sed *Aquila* ἐνωπλισμένοι, et *Symmachus* καθωπλισμένοι, atque vulgatus Latinus *armati.* Vide *Origenis* Hexapla, a Cl. *Montfaucanio* edita. Nec

(*r*) Ζώννυσθαι exponitur καθοπλίζεσθαι ab *Hesychio* aliisque. Cf. *Alberti* ad vv. Εὔζωνοι et Ζώννυσθαι.

Nec aliter R. *David Kimchi*, *Hieronymus*, *Lutherus* et plurimi alii. Cum his facit *Pococke* in notis ad Portam Mosis p. 54, vertentis, *agmine composito*, *acie instructa*, monentisque apud Arabes خَمِيس significare *exercitum*, sive *aciem*, quae, quoniam quinque partibus componitur, sic poterat appellari a خَمْسَة *quinque*. Cum de hac rebusque aliis consuluissem *Albertum Schultens*, eximium illud Literarum Orientalium decus et praesidium, verbis humanissimis sic respondit: „ Possit versio *Aquilae* et *Symmachi* defendi ex Arabismo. Sententia *Pocockii* non plane contemnenda videtur. Aut conferri poterit Arabum حَمِس, *crudus*, *durus*, *vehemens fuit* in omni re, deinde *fortis* ac *strenuus fuit* in bello. Sic enim explicatur in Camuso et alibi " (*s*). Ex dictis intelligimus, potuisse Hebraeos ab Aegyptiis appellari pastores armatos, atque eo facere notionem verbi ϩнк seu ϩωк. Sed idem illud verbum non adeo usurpatur de vinculis, quibus captivi vinciuntur ac constringuntur. Solent enim Copti hac in re adhibere voces cωnϩ et ⲙⲟⲣ vel

(*s*) Legantur *Schultens* ad Prov. IV. 17, *Haitsma* in Curis ad Exodum p. 86—89, 196, et *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 835 — 838 coll. p. 822, 823, qui pro חֲמֻשִׁים mutatis vocalibus legi vult חֲמִשִּׁים, vertitque *quinquageni*, *in cohortes quinquagenarias divisi*. Quidquid eligatur, opus non est coniectura Critica *Houbigantii* p. 85, opinantis, literam unam traiectam esse legendumque וּמְחֻשִׁים, ex חוּשׁ vel חָשָׁה, *festinare*, quod extat Iud. XVIII. 9, ut profectionis festinatio illa significetur, de qua dictum est Exod. XII. 11. Quod addit ille, ex hodierna scriptura חמשים sententiam duci, vel probabilem, vix posse, nec vero ullum veterum potuisse interpretum, non facile omnibus persuadebitur.

vel ⲙⲏⲣ, ut patet ex omnibus Sacri Codicis locis, in quibus vinciendi, ligandi, captivandi vel captivorum mentio occurrit. Quae omnia cum mecum perpendo, non parum in ea confirmor sententia, quae iam dudum menti meae etiam invitae obrepsit, *Manethonem*, quamvis esset genere Aegyptius, Sacerdotumque in ordinem allectus, Graecis tamen potissimum literis innutritum fuisse, linguae autem patriae Aegyptiae et antiquitatum gentis suae vix mediocriter peritum. Vivebat in Aegypto inferiori, in qua eo iam tempore lingua Graecorum praevalebat, cum pauci omnino invenirentur, qui avitas Sacerdotum Aegyptiorum scientias excolerent. Quod si cui mirum et paradoxon videbitur, mirari is desinet, ubi meminerit, *Strabonem* tempore Augusti Imperatoris, cum studiose in antiquas res Aegyptiorum inquireret, comite Aelio Gallo, Aegypti Praefecto, neminem plane potuisse invenire, priscis Sacerdotum artibus ac scientiis imbutum, Chaeremonem vero quemdam, scientias istas falso venditantem, eruditioribus ludibrio fuisse. Vide notabilem *Strabonis* locum Lib. XVII p. 554 editionis, quam ipse *Casaubonus* curavit [p. 1159 ed. Almel.]. Quando igitur *Manetho* ΥΚ interpretatur *αἰχμαλώτους*, *captivos*, non tanta eius apud me fides est et auctoritas, quanta videtur aliis, reclamante usu linguae Copticae. Neque enim huc pertinere videtur ϩⲱⲕⲥ, quod Ps. XXXII. 9 ponitur pro *constringere* veluti vinculis. Progredior nunc ad alteram vocis ΥΚΣΩΣ partem, nempe ΣΩΣ, quae *pastorem* designat, teste *Manethone*. Qua in voce, etsi multis negotium facessere videtur, parum re ipsa est difficultatis. Quamvis enim in versione Coptica Pentateuchi Mosaici et Librorum Novi Testamenti frustra vox ista quaeratur, ibidemque *pastor* dicatur ⲙⲁⲛⲉⲥⲱⲟⲩ, reperitur tamen in Fragmentis, quae dialecto Thebaidis sive Sahidica sunt conscripta, et in Bibliothecis quibus-

busdam extant. Deprehendi eam in Dictionario Coptico-Arabico, in Bibliotheca Regia Parisiensi, quod exhibet vocabula Coptica ex Euangelio Iohannis, adiuncta interpretatione Arabica. Eo in codice MS. inter vocabula ex cap. x Euangelii Iohannei est etiam ⲡϣⲱⲥ, quod translatio Arabica reddit *pastorem*. Postea vir harum literarum peritissimus, Celeberrimus *La Crozius*, nactus est apographum Fragmenti capitis x Euangelii Iohannis, eadem dialecto Thebaica, e codice MS. Bibliothecae Bodleianae Oxoniensis, quod mecum sua pro benevolentia communicavit. In illo autem Fragmento ita legitur vers. 2, ⲠⲈⲦⲚⲎⲨ ⲆⲈ ⲚⲦⲞϤ ⲈⲂⲞⲖ ϨⲒⲦⲘ ⲠⲢⲞ ⲚⲦⲞϤ ⲠⲈ ⲠϢⲰⲤ, *qui vero ingreditur per portam, est ipse pastor*. Et sic iterum vers. 7, 11, ac quoties in Graeco eiusdem capitis textu prostat ποιμήν. Vnde haud dubie constat, ΣΩΣ, vel Coptice scriptum ϢⲰⲤ, Aegyptiis vere *pastorem* significasse (*t*). Observari meretur, *Eusebium* Lib. x Praep. Euang. cap. 13, ubi citat locum *Iosephi*, pro Σώς pag. 294 ed. Rob. Stephani dedisse Οὐσσώς. Scribit enim: Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος Ὑκουσσώς; iterum: Τὸ δὲ Οὐσσὼς ποιμήν ἐςι; et sic porro. Lectionem hanc non putem aspernandam esse. ΟΥ enim est articulus indefinitus, qui sub-

(*t*) Fragmentum Codicis Oxoniensis, de quo *Iablonskius* h. l. et in Thes. Epist. *La Croziano* tom. 1 p. 188 loquitur, editum est Oxonii a. 1799, sed verba commatis secundi paulo aliter distinguuntur. Idem obtinet in editione eiusdem Fragmenti ex Codice Naniano apud *Mingarellium* in Aegypt. Codd. reliquiis p. xxxiv. Ubique tamen servatur ⲡϣⲱⲥ. In Fragmento alio Thebaico, ibid. p. cccxli, legitur ϣⲱⲱϣ. Est tamen vox eadem, monentibus *Tukio* ac *Mingarellio*.

fubftantivis cum mafculini tum foeminini generis promifcue additur. ⲟⲩϣⲱⲥ igitur vere eft *ποιμήν*. Vix aliter Aegyptii in continua quadam oratione dicerent, quam ϩⲩⲕ ⲟⲩϣⲱⲥ, vel ϧⲏⲕ ⲟⲩϣⲱⲥ. Proinde varians haec lectio non eft de nihilo. Si autem ea recte fe habeat, novum ex ea capi poffit argumentum, quo pateat, nomen hoc non toti populo impofitum effe, fed uni alicui viro in gente Hebraea, nempe Mofi. ⲟⲩ enim articulus nunquam cum plurali, fed femper cum fingulari tantum numero iungitur. Cum autem Ὑκσώς, uti explicuimus, fignificet aut *magum paftorem*, aut *paftorem armatum*, utrumque illud ad Mofen, ex fententia Aegyptiorum, poteft referri. Erat certe *paftor*, non tantum ex gente paftorum Ifraelitarum oriundus, fed qui etiam paftoris provinciam in Midiane apud focerum fuum geffit. Dicitur Mofes *προσδιδασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν ποιμενικήν*, apud *Clementem Alex.* Lib. I Strom. p. 345 [415]. Inprimis legatur *Philo* de Vita Mofis p. 612 [90, 91]. Eo forte refpicit *Herodotus*, narrans Lib. II cap. 128, imperaffe Aegypto reges quosdam improbos, qui templa deorum occluderent et populum ad exftruendas Pyramides cogerent, atque has ab Aegyptiis vocari Pyramides *Paftoris Philitienis*, Ποιμένος Φιλιτίωνος. Annon hic latet (*u*) Paftor Philiftaeus five Palaeftinus, id eft, Iudaeus? Cum vero addat *Herodotus*, imperaffe iftos reges per CVI annos, videndum, an hoc fit regnum Heracleopolitarum, quod *Manetho* apud *Eufebium* p. 15 affirmat duraffe C annos. Heracleopolin vero effe Gofen, terram Ifraelitarum in Aegypto, alibi docui. Habebatur idem Mofes pro Mago feu

(*u*) Ingeniofae huic coniecturae minus favet auctoritas plurium codicum, in quibus pro Φιλιτίωνος legitur Φιλίτιος, quod *Gronovius* probavit, et *Weffelingius* in textum recepit.

ſeu Sacerdote Aegyptiorum, et credebatur diſciplinis ſacris Aegyptiacis ita imbutus, ut cum Magis auderet decertare, ac tot tantaque ederet miracula. Addantur ſuperius dicta [p. 359], et interpretes eruditi Actuum Apoſtol. XII. 22, ubi Moſes dicitur παιδευθεὶς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, et δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις. Quis denique neget, Moſen tractaſſe arma, ducem totius exercitus Hebraeorum fuiſſe tempore liberationis ex ſervitute Aegyptiaca atque in deſerto, et victoriam ſaepe de hoſtibus reportaſſe? Si quis vero Ὑκσῶς accipere malit de *paſtoribus armatis*, et iſtud referre ad univerſum populum, non ego quidem praefracte refragabor, ea tamen lege, ut intelligantur Hebraei, in Aegypto diu viventes, indeque tandem egreſſi, non autem Arabes, quod vult *Marshamus* in Canone Chronico p. 100—106, et 319—325, quem confutarunt *Perizonius* in Originibus Aegyptiacis cap. XIX, *Buddeus* in Hiſt. Eccl. V. T. Tom. I p. 358 et ſeqq. aliique plures (v).

Ὑσ-

(v) Praeter ſcriptores, qui aut Chronologiam illuſtrarunt, aut Hiſtoriam ſive communem ſive eccleſiaſticam, adi *Vitringam* t. I Comm. in Ieſaiam p. 549, 550, e cuius commentatione pererudita de regno Aegyptio p. 534—552, etſi auctore non laudato, non pauci deinde alii ſua ſumſere. — *Forſterus* in Epiſt. p. 9 *paſtores cinctos* i. e. *reges* ϧⲏⲕ—ϣⲱⲥ exponit de Amalecitis, gente nomadica, Arabibus origine, vitae genere paſtoribus. — Partem aliquam obſervationis *Iablonskianae* dedit *Scholzius* in Repert. t. XIII p. 17, 18, adiectis verbis, *Hactenus Iablonskius*, ſuamque adiunxit ſententiam, ex qua Ⲩⲕϣⲱⲥ eſſent *armati paſtores*, hi vero Amelecitae ſeu Arabes. Vidimus autem, ipſum *Iablonskium* ſatis ample dixiſſe de *paſtoribus armatis*. — Ne longior ſim, unum praeterire nolo, lectu dignam eſſe concertationem altercationemque, amicam tamen illam, ut decet eruditos, de paſtoribus Hebraeis regibus Aegyptiis, aut veris aut fictis, quae *Boivinum* inter

et

Ὕσσωπος, *Hyssopus*, Hebraeis אזוב. Satis constat inter omnes, unam eamdemque plantam triplici isto nomine designari, atque nugari Etymologici Magni auctorem et ceteros, eum secutos, quando vocem aiunt esse origine Graecam. Estne igitur Hebraea? Ita censent plerique, qui de Hyssopo prolixe egerunt, *Salmasius* de Homonymis Hyles Iatr. cap. XIX, *Bochartus* Part. I Hieroz. Lib. II cap. 5, *Ol. Celsius* Part. II Hierobotanici pag. 407—448, alii. Mihi quidem videtur vocabulum Aegyptiacum, quod ab Aegyptiis primum ad Hebraeos transiit, ab his ad Graecos ac Romanos. Non provocabo ad versionem Copticam Exod. XII. 22, Levit. XIV. 4, 6, 51, 52, Num. XIX. 6, 18, Ps. LI. 9, Ioh. XIX. 29, Hebr. IX. 19, quibus in locis reperitur ⲍⲩⲥⲱⲡⲟⲛ aut cum articulo ⲟⲩⲍⲩⲥⲱⲡⲟⲛ (*w*), quandoquidem haud nescio, videri posse interpretes Coptos ad literam secutos Graecum Ὕσσωπος, quod habent LXX et scriptores N. T., adeoque non esse vocem Aegyptiam (*x*). Dicam ergo potius, Hyssopum fuisse plantam in Aegypto crescentem, non modo memoria recentiori, testibus peregrinatoribus omnibus, sed etiam temporibus remotissimis. Sacerdotes Aegyptii, quibus nefas erat quidquam comedere et bibere aliunde invectum, solebant Hyssopum tusam cum pane sumere, ut ex Chaeremone refert *Porphyrius* Lib. IV de Ab-

et *Banierum* intercessit; cuius mutuae disputationis argumentum praecipuum legitur in Historia Acad. Reg. Inscript. et bonarum Lit. Paris. t. III p. 21—35.

(*w*) In versione Sahidica scribitur ⲟⲩⲍⲩⲥⲥⲱⲡⲟⲥ, Ioh. XIX. 29.

(*x*) Non aliter *La Crozius* videtur iudicasse, cum vocem ⲍⲩⲥⲱⲡⲟⲛ in Lexico omitteret.

Abstin. cap. 6. Notabilis magis est usus Hyssopi in primo Paschatis festo, ab Hebraeis celebrato, antequam Aegyptum relinquerent, Exod. XII. 22. Existimo igitur, Mosen in scribenda historia retinuisse nomen plantae antiquum, in Aegypto nascentis, idque ipsum nomen deinde datum esse eidem plantae, etiam in Palaestina crescenti, quod nemini dubium est. Si quis autem ex me quaerat vocis Aegyptiacae etymologiam, haud vereor confiteri ignorantiam (y).

Φ.

ΦΑΛΛΟ'Σ. Hoc nomine Graeci appellant simulacra membri virilis, aut statuas, quae membra huiusmodi habent appensa, inusitatae magnitudinis, quibus illi in sacris utebantur. *Hesychius*, Φαλλὸς· τὸ ξύλινον αἰδοῖον ἀνδρικόν. Idem, Φάλικα, (corrigunt eruditi Φαλλικὰ) ᾠδὴ πεποιημένη εἰς τὸν Διόνυσον, τοῦ Φαλλοῦ ᾀδομένου. An hic legendum (z) ἀγομένου, id est, quando Phallus portatur et circum gestatur. Idem, Φαλλικὸν (ita corrigunt viri docti) ὄρχημά τι, οἱ δὲ, μέλος, ἄλλοι, ᾠδὴν αὐτοσχέδιον ἐπὶ τῷ Φαλλῷ ᾀδομένην. *Lucianus* de Dea Syria p. 887 [cap. 16 p. 463], Φαλλοὺς Ἕλληνες Διονύσῳ ἐγείρουσι· ἐπὶ τῶν καὶ τοῖόν δέ τι φέρουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ξύλου πεποιημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέονται δὲ τάδε

(y) Vberrime de *Hyssopo* commentatus est *Blasius Caryophilus* part. 1 Dissert. Miscellan. p. 185—256. Intelligit *Origanum*, et non uno argumentorum genere evincere studet, nomen esse Aegyptium, ad Asianos primum translatum, postea a *Nicandro* ac *Dioscoride* usurpatum, non item a *Theophrasto*, qui vocat ὀρίγανον.

(z) Isti coniecturae non admodum favent, quae apud *Hesychium* sequuntur v. Φαλλικόν.

δὲ νευρόσπαςα. Refpicit *Lucianus* ad *Herodoti* locum Lib. II cap. 48. Praecipue tamen *Phallus* dicebatur membrum virile effictum, et in pompa facra portari folitum. Sacra iftiusmodi Phallica fere apud omnes gentes ufitatae fuerunt, quae hifce imaginibus et fimulacris vim naturae genitricem et foecunditatem, cui omnia debentur, fymbolice adumbrare voluerunt. Videtur autem mos ille primum Aegyptiis ufitatus fuiffe, et ab his ad alias deinde gentes dimanaffe. Conf. *Hofpinianus* de origine Feftorum, vol. I Opp. p. 116 fq. (*a*). Teftatur id hiftoricorum antiquiffimus *Herodotus* Lib. II cap. 48, ubi loquens de Fefto aliquo Bacchi, i. e. Ofiridis, ita fcribit, Τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων (*b*). κατὰ ταῦτα σχεδὸν πάντα Ἕλλησι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί ἐςι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαςα, τὰ περιφορέουσι, κατὰ κώμας τὰ γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔςι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. In fequentibus putat, Melampodem facra haec Phallica ab Aegyptiis accepta in Grae-

(*a*) De Φαλλαγωγίᾳ five περιφαλλίᾳ legantur Scholia ac notae ad *Lucianum* l. l., *Weffelingius* ad *Herodoti* et *Diodori* verba citata, *Elmenhorftius* et *Heraldus* ad *Arnobii* lib. V adv. Gentes p. 176, 177, inprimis interpretes eruditi Antiquitatum Herculanenfium tom. II p. 149—151, III. 275 - 277, IV. 72, VI. 380—382, 397, 398. Vnum adiungam. Ab Aegyptiis videntur Brahmanes, ut ritus plures, ita quoque accepiffe cultum phallorum in honorem Shivae, qui a Baccho non diverfus eft. Vid. *P. à S. Bartholomaeo* in Syftemate Brahmanico ex monumentis Mufei Borgiani Velitris p. 188, 189.

(*b*) *Gronovius* ex cod. Mediceo dedit χορῶν *chororum*, fervatum a *Weffelingio*, etfi in notis probante χοίρων *porcorum*.

Graeciam intulisse. Originem sacrorum Phallicorum *Diodorus Siculus* a fabula Osiridis et Typhonis decantata et trita repetit Lib. I p. 19 [cap. 22], *Τὸ δὲ αἰδοῖον ὑπὸ μὲν Τυφῶνος εἰς ποταμὸν ῥιφῆναι λέγουσι, διὰ τὸ μηδένα τῶν συνεργησάντων αὐτὸ λαβεῖν βουληθῆναι· ὑπὸ δὲ τῆς Ἴσιδος οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων ἀξιωθῆναι τιμῶν ἰσοθέων. Ἔν τε γὰρ τοῖς ἱεροῖς εἴδωλον αὐτοῦ κατασκευάσασαν, τιμᾶν καταδεῖξαι, καὶ κατὰ τὰς τελετὰς καὶ τὰς θυσίας τῷ θεῷ τούτῳ γινομένας, ἐντιμότατον ποιῆσαι, καὶ πλείστου σεβασμοῦ τυγχάνειν. διὸ καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐξ Αἰγύπτου, παρειληφότας —— τιμᾶν τοῦτο τὸ μόριον ἔν τε τοῖς μυστηρίοις καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ τούτου τελεταῖς τε καὶ θυσίαις, ὀνομάζοντες αὐτὸ φαλλόν.* Idem eodem Lib. p. 78 [cap. 88], *Καθόλου δὲ τὸ αἰδοῖον οὐκ Αἰγυπτίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους καθιερωκέναι κατὰ τὰς τελετὰς, ὡς αἴτιον τῆς τῶν ζώων γενέσεως· τούς τε ἱερεῖς τοὺς παραλαβόντας πατρικὰς ἱερωσύνας κατ' Αἴγυπτον, τούτῳ τῷ θεῷ πρῶτον μυεῖσθαι.* Vide quoque *Plutarchum* de Is. et Osir. p. 358, *Nonni* Συναγωγὴν Ἱστοριῶν p. 139 ed. Eton., et *Eusebium* Praepar. Lib. II p. 32 edit. R. Steph. [cap. I p. 50]. Idem *Eusebius* p. 34 [cap. 2 p. 54] addit, *ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὴν Ἶσιν ἔφησαν τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος ἀναζητοῦσαν, τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ μὴ δυναμένην εὑρεῖν, καταδεῖξαι τιμᾶν ὡς θεὸν, καὶ ἀναθεῖναι κατὰ τὸ ἱερὸν ἐντεταμένον.* Alia de Phallis Aegyptiorum vide supra [p. 258, 259] in v. *Saleb.* Perspicitur ex iis, quae attulimus, Phallum Aegyptiis symbolum fuisse virtutis genitricis et foecunditatis, quae naturae inest, eumque hac de causa in summa veneratione fuisse et cultu religioso ornatum. Nec minus ex illis testimoniis intelligitur, usum phallorum ab Aegyptiis pervenisse ad Graecos. Ego vero existimo, non modo rem, sed cum re vocabulum etiam ex Aegypto transiisse in Graeciam. Certe non videtur vox φαλλός commode ex lingua Graeca explicari posse. At lingua

Aegyptiaca nobis ſuppeditat, unde vocabuli illius rationem ſatis facilem reddere poſſimus. Nempe ⲁⲗⲟⲩ et cum ſignis maſculini generis ⲡⲁⲗⲟⲩ vel ⲫⲁⲗⲟⲩ *puerum* ſignificat. Ita nomine paulo verecundiori videntur veteres Aegyptii appellaſſe primo quidem ſimulacra illa *νευρόσπαστα*, quae *Herodotus* l. c. deſcribit, et deinceps quosvis phallos, ſive imagines membrorum virilium, in templorum parietibus aut alibi depictas, vel alio modo effictas. Videtur hoc confirmari ex hiſce *Clementis Alexandrini* verbis, quae reperiuntur Stromat. Lib. v p. 566 [670], Ἐν Διοσπόλει τῆς Αἰγύπτου, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καλουμένου πυλῶνος, διατετύπωται παιδίον μὲν γενέσεως σύμβολον. Erat igitur puer ſymbolum generationis, non minus quam phallus. Neſcio, an non eo etiam pertineat, quod *Lactantius* ſcriptum reliquit Inſtit. Lib. I cap. XXI: *Iſidis Aegyptiae ſacra ſunt, quatenus filium parvulum, vel perdiderit, vel invenerit.* Et quibusdam interiectis: *Deinde puer producitur, quaſi inventus.* Obſerva, haec *Lactantii* verba tangere *inventionem Oſiridis.* Et ille vocatur *puer*, cum alioquin ſit maritus Iſidis. Auguror itaque per puerum, ⲫⲁⲗⲟⲩ, Aegyptios κατ' εὐφημισμόν, hic ſubinnuiſſe phallum, cuius in ſacris Iſidis plurimum uſum fuiſſe, ex ſuperioribus conſtare potuit. Et forſitan eodem reſpicit *Plutarchus* de Iſid. et Oſir. p. 365, cuius verba ita ſonant, Ἱστορεῖται δὲ καὶ Ἴσιδος υἱὸς ὢν ὁ Διόνυσος ὑπὸ Αἰγυπτίων, οὐκ Ὄσιρις, ἀλλὰ Ἀρσαφὴς, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι λέγεσθαι, δηλοῦντος τὸ ἀνδρεῖον τοῦ ὀνόματος. Itaque Oſiris ille, qui erat *puer* Iſidis, et qui inveniebatur, dicebatur *Arſaphes*, quod nomen ſermone Aegyptiorum, teſte *Plutarcho*, ſignificat ἀνδρεῖον, id eſt, *membrum virile.* Nihil verius. Nam ϫⲫⲉ eſt γεννᾷν, *generare.* ⲉⲣϫⲫⲉ igitur eſt τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον (ſcilicet μόριον), uti *Diodorus* et *Euſebius* membrum illud vo-

vocant. De nomine Ἀρσαφής comparentur, quae supra [p. 38, 39] dixi. Hinc igitur Graecorum φαλλὸς et φαλὸς; nam et ipsos antiquitus pueros sic vocasse ex quibusdam vestigiis colligi potest. *Eustathius* in Iliad. A p. 84, *καὶ πάλλαντες δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ νέοι, ὡς φησι Φιλιςίδης ἐν συγγενικοῖς. Hesychius*, *παλλὸς, ἄῤῥην νήπιος.* Inde *παλλάκιον*, *μειράκιον*, teste eodem *Hesychio.*

ΦΑΜΕΝΩ'Θ, *Phamenoth*, mensis Aegyptiorum, respondens maxime Martio Romanorum. In illum ingruebat aequinoctium vernum, adeoque mensis ille annunciabat solem, magnum Aegyptiorum deum, ad istos iam redeuntem (*c*). Suspicatus igitur sum, an non Φαμενώθ Aegyptiis sonuerit ⲫⲁⲙⲉⲛⲟⲩϯ, id est, *annuncians Deum.* ⲁⲙⲉ est *annunciare*, ut in v. Ἀμένωφις [p. 29] observatum est, atque ⲛⲟⲩϯ significat *Deum* (*d*), ut norunt omnes.

ΦΑ-

(*c*) Scribit *Plutarchus* de If. et Osir. p. 508 ed Oxon., Τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς ἑορτὴν ἄγουσιν, ΕΜΒΑΣΙΝ ΟΣΙΡΙΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗΝ ὀνομάζοντες, ἔαρος ἀρχὴν οὖσαν. In Anthologia Graeca t. 1 p. 355,

Ἄρεος ὅπλα φέρειν Φαμενὼθ, δείκνυσι μαχηταῖς,

Armigeras Phamenoth *vocat ad fera bella cohortes*;

ut *Grotius* interpretatur. Ab aliis appellatur Φαρμενώθ, monente *Fabricio* in Menologio p. 22, 26. Minus recte.

(*d*) Etsi huic originis suspicioni opem ferre videtur *Ioseppus* in Hypomnestico cap. 27 p. 50, nomen mensis Aegyptiaci scribens Φαμενουθί, repugnat tamen nomen ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ, quod legitur in Menologio Coptico, adiecto codici Euangeliorum in Bibliotheca publica Parisiensi. Vid. Thes. Epistol. *La Crozianum* t. III p. 134. Recte ergo *Plutarchus* et alii Φαμενώθ.

ΦΑΜΕ'ΝΩΦΙΣ, Memnon Graecorum. Nomen servavit *Pausanias* in Atticis p. 101, ita scribens, Ἔςι γὰρ ἔτι καθήμενον ἄγαλμα ἠχεῖον [pro vulgato Ἠλεῖον], Μέμνονα ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί· ἀλλὰ γὰρ οὐ Μέμνονα οἱ Θηβαῖοι λέγουσι, Φαμένωφα δὲ εἶναι τῶν ἐγχωρίων. Non discrepat *Phamenophis* ab *Amenophi*, de quo ante [p. 26—30] a me abunde dictum est. Nimirum litera ϕ, praefixa nomini ⲁⲙⲉⲛⲱⲟⲩϥ, tantum est nota generis masculini.

ΦΑ'ΝΗΣ est notissimus Orphei et Orphicorum deus, qui eum fingunt πρωτόγονον, ex aethere et nocte productum. Vide loca Orphicorum allata a *P. Leopardo* Emendat. Lib. XII cap. 2, et *T. Cantero* Lib. I Var. Lect. cap. 26. Adde *Eschenbachii* Epigenem Orphicum p. 64, 82, 92 ac seqq., et *Richardi Bentleii* Epistolam ad *Io. Millium*, subnexam Chronographiae *Iohannis Malalae*. Recte omnino, si quid iudico, observavit *Bentleius*, vocabulum Φάνης ex Graeca lingua originem minime habere, etsi Graeci illud ἀπὸ τοῦ φαίνειν ducere consueverint. *Horus* ex *Orpheo*, apud Etymologici auctorem in Φάνης, rem ita explicat, Τὸν δὲ καλέουσι Φάνητα, ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἐγένετο. Sed *Orpheus* nomina haec sine dubio e Theologia Barbarica, et sigillatim ex Aegyptiaca desumsit. Pleraque enim ab Aegyptiis *Orpheum* accepisse, et in Theologiam suam transtulisse, ab omnibus agnoscitur. *Phanetis* etiam mentionem fieri in Theologia Aegyptiorum invenio. Ita *Ausonius* Epig. XXVIII,

Αἰγύπτου μὲν Ὄσιρις ἐγὼ, Μυςῶν δὲ Φανάκης.

Quod idem Epigr. XXIX ita Latine interpretatus est,

Ogygia me Bacchum vocat,
Osirin Aegyptus putat,
Mystae Phanacen *nominant.*

In

In quibus verſibus pro Φανάκης reponendum eſſe Φανήτης, et in Latinis *Phaneten*, nemo negaverit, qui loca veterum de celeberrimo Orphicorum *Phanete* attente expenderit. Aegyptii itaque *Phaneten* volebant eſſe ipſum Oſirin. Id *Auſonius* indicat, et *Orpheus* ipſe in verſu illo, quem legimus apud *Diodorum Sic.* Lib. 1, pag. 7 [cap. 11], Clementem Alexandrinum, Euſebium in Praeparatione, Iulianum, aliosque,

Ὃν δὴ νῦν (e) καλέουσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον.

Ibi per Διόνυσον, more Graecis perquam familiari, intelligi Oſirin Aegyptiorum, res ipſa haud obſcure loquitur. Sed quid Φάνης, ſi vox illa Aegyptiis debeatur, horum ſermone deſignabit? Exiſtimo, Φάνης eſſe Aegyptiorum ⲫⲈⲚⲈϨ, id eſt, αἰῶνα. Convenit hoc 1. cum Theologia veterum fere omnium Gentilium, in qua plurima τοῦ αἰῶνος mentio, 2. Id quoque obſervandum, ex opinione Orientalium, τὸν αἰῶνα ex aethere, vel nocte, in lucem editum fuiſſe, quod de Phanete ſuo fabulantur Orphici. Phoenicum Theologia, teſte *Sanchuniathone* apud *Euſebium* Praeparat. Lib. 1 p. 22 [cap. 10 p. 34], tradebat, γεγενῆσθαι ἐκ τοῦ κολπία (Spiritu Dei) καὶ γυναικὸς αὐτοῦ βάαυ (בָּהוּ), τοῦτο δὲ νύκτα ἑρμηνεύειν, αἰῶνα καὶ πρωτόγονον θνητοὺς ἄνδρας, οὕτω καλουμένους. 3. ſi ipſam ſigillatim Aegyptiorum Theologiam adeamus, et illic αἰῶνα reperiemus, qui ab indigenis alio nomine quam ⲫⲈⲚⲈϨ, Φάνης, inſigniri non potuit. Pſeudo-*Hermes* in Dialogo Aſclepio, inter Opera *Apuleii*, ex Aegyptiorum Theologia haec profert p. 82: *Aeternitas Dominus Deus primus eſt. Secundus eſt mundus. Homo eſt tertius.* 4. Et illum αἰῶνα Aegyptii quidem eum-

(e) Sic legitur apud *Macrobium* l. 1 Saturn. c. 18 et alios, ſed Τοὔνεκά μιν α. Φ. in *Diodori* loco citato.

eumdem putabant cum Osiride, sicuti Phanetem *Orpheus* et *Ausonius* pariter non alium, quam Osiridem agnoscunt. *Damascius* in vita Isidori apud *Suidam* in vocibus Διαγνώμων, et Ἡραΐσκος, Οὕτω διέγνω τὸ ἄῤῥητον ἄγαλμα τοῦ αἰῶνος ὑπὸ θεοῦ κατεχόμενον, ὃν Ἀλεξανδρεῖς ἐτίμησαν, Ὄσιριν ὄντα καὶ Ἄδωνιν ὁμοῦ κατὰ μυστικὴν θεοκρασίαν. Vide de hoc loco etiam *Photium* in Biblioth. Cod. CCXLII p. 558 edit. Hoeschel. Idem *Damascius* apud *Suidam* in Ἐπιφάνιος, Τῶν ἀμφὶ τὸν Ὄσιριν τελετῶν ἦν ἐπιφάνιος, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τῶν τοῦ αἰῶνος ὑμνουμένου θεοῦ. Neque illud 5. praetermittendum est, quod *Nonnus* Aegyptius, auctor antiquitatis omnis, ac praecipue Theologiae veterum non mediocriter peritus, *Dionysiac.* Lib XII sub init. αἰῶνα et φάνητα pro iisdem habere videtur. Vide eum p. 213 edit. Gr. Falckenb., et compara versum hunc 9,

Καὶ μακάρων τίνι τοῦτο γέρας μνηστεύεται αἰών.

cum vers. 16 ac seq.,

—— ἄγις ἔνι κεῖται
Εἰς ἑνὶ θέσφατα πάντα, τά περ πεπρωμένα κόσμῳ
Πρωτογόνοιο Φάνητος ἐπέγραψε μαντιπόλος χείρ.

Plura vide in Dissertat. nostra MSS. de Phanete (*f*).

ΦΑΡΑΩ΄, *Pharao*, Hebraice פַּרְעֹה, nomen, quo in Libris Veteris Testamenti omnes fere Aegypti reges insigniri solent; ex quo recte colligitur, nomen fuisse istud non uni vel alteri proprium; sed appellativum et commune omnibus. *Africanus* vocabulo hoc, Aegy-

(*f*) Non ea ad me pervenit. Alibi vulgatam esse, non iam recordor. Pauca de *Phanete* legas in Pantheo Aegyptiaco part. I p. 128. De verbis *Suidae* v. Φάνης notavit vir doctus in Obs. Misc. Crit. vol. II p. 11, 12.

gyptiorum sermone, designari regem, auctor est. Verba eius apud *Eusebium* in Chronico Graeco edit. Scaligeri p. 20 ista leguntur, Φαραὼ, οὕτω γὰρ Αἰγύπτιοι τοὺς βασιλεῖς ἑρμηνεύουσι. Scribit *Syncellus* in Chronographia p. 63 ed Paris. [p. 50 ed. Venetae] cunctorum regum Aegypti nomen commune et appellativum fuisse *Pharao*, et rarissime propria eorum occurrere nomina in Libris Divinis, cet. Ita et ante *Eusebium*, *Iosephus* (g), et post eum *Hieronymus* et alii, quorum testimonia observavit *Leo Allatius* in Hexaëmeron *Eustathii* Antiocheni p. 280, 281. Quibus adde *Isidorum* Orig. Lib. VII cap. VI. Fuerunt eruditi, qui veteribus, id memoriae prodentibus, fidem denegarent, aut rem in dubium vocarent. Sed frustra. Nihil

(g) Testatur *Iosephus* VIII Ant. 6. 2, omnes Aegyptiorum reges per annos amplius trecentos et mille *Pharaones* dictos esse; nomen esse Aegyptium et significare *regem*; eos a pueritia nomine alio usos, sed reges creatos dein vocatos *Pharaones*, ut ipsorum potestas lingua patria significaretur. A *Iosepho* ex parte dissentit *Bochartus* lib. II Geogr. c. 26. G. *Iameson* in Spicilegiis Antiq. Aegypti p. 3, 4, et non pauci alii existimant, nomen פַּרְעֹה esse origine Hebraeum vel Arabicum. Vix hodie aliquis erit, qui neget, natales vocis in ipsa Aegypto quaeri oportere. ⲟⲩⲣⲟ est *rex*, hinc cum articulo ⲡⲓⲟⲩⲣⲟ, ⲡⲟⲩⲣⲟ et ⲫⲟⲩⲣⲟ, Thebaice ⲡⲣ̄ⲣⲟ ac ⲫⲣ̄ⲣⲟ sive ⲫⲉⲣⲣⲟ. Conf. *Picques* in *Iordani* Hist. vitae *La Crozii* p. 292, 293, et *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 2038. In *Herodoti* lib. II c. III nomen scribitur Φερῶν, ad q. l. vide *Wesselingium*. Erat ab initio nomen appellativum, ut vocant, deinde factum veluti proprium, inditumque Aegypti regibus omnibus, quorum tamen aliqui a ceteris cognomine quodam discernebantur. Cuiusmodi exempla in annalibus veterum populorum extant plura, laudata a *Picquesio* l. c. et *Relando* part. I Dissert. Misc. p. 224.

hil ſane verius. Idque ex eo intelligi ſatis poteſt, quod reges Aegypti omnes, in Codice Sacro memorati, nomen illud geſſerint. Idem ex ſtylo Scriptorum Sacrorum, loquentium de Pharaonibus, confirmari vel maxime poteſt. Conſuli poſſunt, quae ea de re monui in Diſſertat. de Terra Goſen IV § III p. 59, ubi in notis haec notavi: *Apud Aegyptios communi dialecto* ⲫⲟⲩⲣⲟ *regem ſignificat, et dialecto Thebaidis, quae eſt antiquiſſima,* ⲡⲣ̅ⲣⲟ, *quaſi dicas Parro, vel quod Aegyptiis plane idem eſt* ⲫⲣ̅ⲣⲟ, *Pharro.* Quibus quod addendum nunc ſit, non occurrit.

ΦΑΡΜΟΥΘΙ', *Pharmuthi*, menſis Aegyptiorum, qui cum Aprili Romanorum fere congruit. *Ioſephus* Lib. II Antiq. cap. XIV § 6 auctor eſt, interfectionem primogenitorum in Aegypto contigiſſe iſto menſe. Quod ſi verum eſſet, atque probari poſſet, illo iam tempore menſes Aegyptiorum ordinatos fuiſſe, elegans dari ratio poſſet, ob quam menſis ille Aegyptiis (*h*) φαρμουθί audiverit. Id enim Aegyptiorum ſermone ſonat *lethalem*, vel *letiferum*, quia nimirum menſis ille omnibus Aegyptiorum in hominibus et pecoribus primogenitis lethalis et exitialis fuit. Vide plura in Calendario Aegyptiorum MS. (*i*).

ΦΑ'-

(*h*) Coptice ſcribitur ⲫⲁⲣⲙⲟⲩϯ et ⲫⲁⲣⲙⲟⲩⲑⲓ. Vide Theſ. Epiſt. *La Crozianum* t. III p. 134. In Anthologia Graeca t. I p. 355,

Εἰαρινῶν Φαρμουθὶ ῥόδων πρωτάγγελός ἐστι.

Interprete *Grotio*,

Prata roſis index veris Pharmuthi colorat.

In lapide literato apud *Donium* Inſcript. Antiq. p. 23 legitur ΑΠΡΙΛΙΩΝ ΦΑΡΜΟΥΘΙ.

(*i*) Commentatio de Calendario Aegyptiaco, manu *Ia-blons-*

ΦΑ'ΡΟΣ, Latinis *Pharus*. Iusula quaedam prope Alexandriam, continenti adiacens, in qua turris aedificata erat (*k*) in salutem navigantium. Vtraqne et insula et turris nomen *Phari* habuit. Vide *Stephanum Byzantinum* in v. Φάρος. Adde de Insula illa *Strabonem* Lib. XVII p. 544, 545 [1141], *Ammianum* Lib. XXII cap. 16, *Eustathium* in *Homeri* Odyss. Δ p. 1500, eumdemque in *Dionysii* Perieg. p. 45, et inprimis *Salmasium* in *Solinum* p 379 edit. Paris. ac *Prideaux* Histoire des Juifs Tom. III p. 14—16. Nomen insulae huius deducunt nonnulli a Pharo quodam, Menelai, vel, ut alii volunt, Helenae et Paridis nauclero aut gubernatore navis, qui illic ex morsu serpentis perierit. Vide *Stephanum Byzant.* et *Eustathium* l. c, atque Etymologicum M. in v. Φάρος. Sed notum est vulgo, Graecos fabularum talium plenos esse. Alii nominis istius veram significationem ex Graecorum sermone eruere satagunt. Ita Etymologici auctor, Φάρος — παρὰ τὸ φῶ, τὸ φαίνω, φάρος, παρὰ τὸ φαίνεσθαι αὐτὴν πρὸ τῆς Αἰγύπτου· ἔχει δὲ καὶ ἄλλον λόγον, καὶ ἐπὶ τοῦ προφαινομένου τοῖς πλέουσι πύργου, ἤτοι παρὰ τὸ φῶς ἀνάπτειν τοῖς πλέουσιν· ἢ

blonskii scripta, mihi tradita non est. Aut fallor, aut quae in ea de *Pharmuthi* mense scripserat, inserta leguntur Miscellaneis Berolinensibus tom. VII p. 426—428.

(*k*) Monumentis Aegypti praestantioribus annumeratur Pharus Alexandriae, et huic altitudo 180 cubitorum adscribitur ab *Abulfeda* in Descript. Aegypti p. 7, ad q. l. vide notas *Michaëlis* p. 38. — Observat *Plutarchus* de Is. et Osir. p. 504 ed. Oxon., Pharum, quam *Homerus* cursu unius diei ab Alexandria abesse canit, nunc partem esse Aegypti, *cet.* Quae docti homines de verbis *Homeri* disputarunt, *Vossius*, *Palmerius*, alii, legas in *Semleri* notis Germ. ad *Plutarchi* l. p. 249. Praestantior autem est Dissertatio *Montfauconii* de Pharo Alexandriae, in Comment. Acad. Inscr. et Lit. tom. VI p. 576—582, de vocabuli Φάρος origine Aegyptia non dubitantis. Eadem de origine nominis Φάρος dedit *Scholzius* in Repert. l. c. p. 23, item de Φάσις, quae vox illustrabitur p. 379, 380.

ἢ παρὰ τὸ φάω· οἷον φάε δὲ χρυσόθρονος ἠώς. Pariter alii quoque, et veteres et recentiores Critici. Verum *Phari* nomen est antiquissimum, cuius *Homerum* iam meminisse videmus Odyss. Δ. v. 355, adeoque insulae illi non a Graecis, verum ab ipsis Aegyptiis impositum, quare nonnisi ex eorum lingua merito explicandum erit. Neque etiam difficile est, ex lingua Aegyptiaca nominis illius rationem reddere. Nempe *Pharus* ab antiquo specula fuit, et locus munitus, φυλακή, qui ab Aegypto peregrinos arceret. Id vero Aegyptiis dicitur ⲁⲣⲉϩ, et cum articulo masculini generis ⲫⲁⲣⲉϩ. Testem locupletem habeo *Strabonem* qui Lib. XVII p. 545 [1142] ita scribit de Pharo: *Enimvero primi Aegyptiorum reges, suis contenti opibus, nec importata aliunde magnopere desiderantes, omnibus exteris navigantibus eo infensi erant; maxime Graecis, qui ob soli penuriam populari atque appetere aliena solebant, ideoque muniverunt locum hunc praesidio imposito*, ἐπέστησαν φυλακὴν τῷ τόπῳ τούτῳ. Itaque locus ille nomen videtur accepisse a custodia Aegypti, quod est, uti dixi, ⲫⲁⲣⲉϩ. Eadem vox etiam speculam potest designare, quia in specula custodes solent esse constituti. Et ita vox Aegyptiaca usurpatur Ps. LXXVII. 4. Quod Num. XXIII. 14 in Graeco est, καὶ παρέλαβον αὐτὸν εἰς ἀγροῦ σκοπιάν, interpretes Aegyptii transtulerunt, ⲟⲩⲟϩ ⲁϥⲟⲗϥ ⲉϩⲣⲏⲓ ⲉϫⲉⲛ ⲟⲩⲙⲁⲛⲁⲣⲉϩ; ubi observa ⲫⲁⲣⲉϩ et ⲙⲁⲛⲁⲣⲉϩ, si vim vocum spectes, idem significare. Et vero tradunt antiqui, *Pharum* fuisse σκοπιάν, *speculam*. *Dionysius* certe Periegetes ita Pharum describit vers. 258, 259,

ἧχί περ ἄκραι
Φαίνονται σκοπιαὶ Παλληνίδος Εἰδοθεείης.

Hoc

Hoc eſt, interprete *Priſciano* p. 503 in Poëmatiis Veteribus Pithoei,

Et Pharos Idothees ſcopuli Pallenidos alti.

Euſtathius ad illa *Dionyſii* verba haec commentatur p. 45, "Ὅτι σκοπιὰς τῆς Εἰδοθέας λέγει τὴν κατ' Ἀλεξάνδρειαν Φάρον, ἢ τὸν ἀντίφαρον, ὑψηλὸν ὄντα καὶ αὐτὸν, ὃς λέγεται τάφος Ὀσίριδος καὶ Εἰδοθέας τῆς τοῦ πρωτέως. etc. Vide et eumdem in *Homeri* Odyſſ. Δ p. 1500

PHASELVS, navis breviculae genus, qua Aegyptii in Nilo flumine utebantur. Vide *Cellarium* in Theſauro *Fabri*, hac voce. Vocem ipſam Aegyptiis, eorumque ſermoni vindicare allaborat *Iacobus Haſaeus* in Diſſert. de צלצל, in Bibliotheca Bremenſi Claſſ. v, Faſcic. IV p. 589, 590. Teſtimonia, quibus vir ille eruditus oſtendere conatus eſt, ipſam vocem *Phaſeli* Aegypto deberi, accuratius expendi merentur. Quae vero ipſe attulit, ad vocem illam, quam credit Aegyptiacam, illuſtrandam et explicandam, non ſermonem Aegyptium, ſed Hebraeum ſpectant, et ab Aegyptio, linguae ſuae probe gnaro, intelligi haud poſſent. Quod pariter de aliis etymologiis vocum Aegyptiacarum, illic occurrentibus, dictum volo.

ΦΑ'ΣΙΣ, *Phaſis*, Colchidos fluvius celeberrimus. Nomen hoc *Bochartus*, in Geogr. ſacr. Part. I Lib. IV cap. XXXI p. 327, ex Syrorum ſermone exponendum putat; *Et Phaſidis vocabulum, pro rivo vel flumine mere Syrum eſt. Sic Psalmo Syro* XLII. 2 אל פצידא דמויא (al phaſide demoio) *ad rivos aquarum.* Ad Hebraeorum linguam recurrit *Otto Verbrugge*, in Oratione de ſitu Paradiſi p. 16 ita ſcribens: *Piſchon nomen habet a* פּוּשׁ *i. e excreſcere et ſe diffundere, quod ſaepe ultra ripas vagaretur. Eſt autem idem fluvius, qui Phaſis.* Sed neſcio, an id Phaſidi conveniat, quod ſae-

ſaepe ultra ripas vagetur. Saltem idoneis teſtimoniis id comprobandum erat. Aliud fere colligere licet ex iis de Phaſide veterum teſtimoniis, quae *Relandus* attulit in Diſſertatione de Paradiſo, inſerta Miſcellaneorum eius Tomo 1. Poſthabitis igitur coniecturis hiſce parum veroſimilibus, nemo, opinor, mirabitur, ſi ego vocis huius interpretationem ex Aegyptiorum ſermone tentavero. Veterum enim conſenſu conſtat, Colchos ortu Aegyptios fuiſſe, adeoque linguam patriam aliquamdiu ſaltem conſervaſſe. Quo ſemel poſito, conſequi omnino videtur, ex illa lingua vocabula Colchorum celebriora ducenda potiſſimum eſſe. Cuius rei ſpecimen, ex ipſo huius celeberrimi in Colchide fluvii nomine capere poſſumus. *Phaſin* quippe Aegyptiorum ſermone ſonuiſſe putem ⲫⲁⲥϩⲁϩ, *levem*. Eſt enim ⲁⲥϩⲁϩ, et cum articulo maſculini generis, ⲫⲁⲥϩⲁϩ, *levis* et *levitas*. Vid. 2 Cor. IV. 17, Matth. XI. 30, Actor. XXVII. 38. Et hanc quidem levitatem in *Phaſide* veteres magnopere celebrant. Teſtem huius rei adduco oculatum, *Arrianum*, cuius in Periplo Ponti Euxini ad Traianum Imp. haec ſunt verba p. 8, in Tomo 1 Geographorum Hudſoni: *Fluvii huius aqua praeter ceteros, qui mihi quidem noti ſunt, et* levis *inprimis, atque colore mutabilis.* Levitatem *autem illius vel ſtatera quis deprehendat, vel ex eo, quod mari innatat, nec cum eo commiſcetur.*

ΦΑΩΦΙ', nomen menſis, quod Coptice ſcribitur ⲡⲁⲟⲡϩ vel ⲡⲁⲱⲡϩ. De eo ſupra [p. 195—197] dictum fuit.

PHEPERE. *Saxifraga*. *Apuleius* de Herbis cap. 97.

ΦΕΡΦΡΑ', *Equiſetum*. Appendix ad *Dioſcoridis* Lib. IV cap. 46 [p. 465].

ΦΘΑ'Σ.

ΦΘΑ΄Σ. Neque hic repetam, neque retractabo, sed augebo, quae in Pantheo Aegyptiaco, Lib. I cap. 2 toto, copiose scripsi de numine *Phthas*, ab Aegyptiis summa religione culto, a Graecis Latinisque vulgo habito pro *Vulcano*, et de origine nominis Aegyptiaca. Nimirum *Phthas* erat numen, cui attributa vis ac potestas *decernendi* omnia, *definiendi* et *constituendi* sive *ordinandi*. Ea notione adhibentur ⲑⲁϣ, ⲑⲏϣ et ⲑⲱϣ, unde ὁρίζων Hebr. IV. 7 vertitur ϥⲑⲱϣ. Verbo autem ⲑⲁϣ praefigitur articulus notissimus Φ. Nomen hoc cum sit peregrinum, nihil miri est, librarios in eo scribendo saepius a vero aberrasse. Auctor Clementinorum Homil. IX § 6 scribit, Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως πράξαντες, καὶ τὸ πῦρ ἰδίᾳ διαλέκτῳ Φθαὲ καλέσαντες, ὃ ἑρμηνεύεται Ἥφαιστος, οὗ τῷ ὀνόματι καὶ ὁ παρ' αὐτοῖς πρῶτος βασιλεύσας προσαγορεύεται. Recte autem monuit *Cotelerius*, pro Φθαὲ legi oportere Φθάς. Idem nomen iure redditum fuit *Ciceroni* Lib. III de Nat. Deor. cap. 22: *Secundus* (Vulcanus) *in Nilo natus*, Phthas, *ut Aegyptii appellant*, *quem custodem esse Aegypti volunt.* Male illic quondam edebatur *Opas*. Eodem in loco pro *in Nilo natus* rescribendum videtur *Nilo natus*. Non nascebatur Vulcanus Aegyptius, sive *Phthas*, *in Nilo*, sed Nilo patre, cuius ille dicitur filius, prognatus erat, quod aliunde novimus (*l*). *Suidas* idem numen etiam vocavit Ἀφθᾶς. Scribit enim, in litera A, quod addo, ne quis opinetur, esse vitium librariorum, Ἀφθᾶς, ὁ Διόνυσος· τὸ α ἐπιτατικὸν, ὡς ἄσταχυς· καὶ παροιμία, ὁ Ἀφθᾶς σοὶ λελάληκεν· ἦν δὲ χρησμολόγος. Iterum in v. Φθάς ait, Οἱ δὲ Ἀφθάς φασιν· ὡς

(*l*) *Ernesti* cum *Davisio* in textum recepit *Phthas*, etsi *Opas* habent libri fere omnes; sed *in Nilo natus* retinuit, quae lectio debetur *Victorio*, pro qua rectius antea *Nilo natus*, monente *Gronovio*, Critico perfecto.

ὡς ςαφὶς, ἄςαφις, ςαχὺς, ἄςαχυς. Existimabam quondam, *Suidam* haec ex corruptis codicibus hausisse, quoniam ipse τὸ ᾱ redundare satis clare agnoscit. Nunc vero, re accuratius considerata, quidpiam Aegyptiaci hic latere suspicor. Cum enim Aegyptii pro ⲫⲑⲁϣ ⲁϥⲭⲱⲙⲙⲟⲥ ⲛⲁⲕ, Φθάς σοι λελάληκεν, articulum ⲁϥ disiungendo, eleganter scribere soleant, ⲁ ⲫⲑⲁϣ ⲭⲱⲙⲙⲟⲥ ⲛⲁⲕ, quod re ipsa plane idem est, hanc elegantiam non intellectam fuisse erroris caussam mihi persuadeo. Quod addit *Suidas*, ex auctore suo, quem non nominat, *Aphthan* hunc fuisse *vatem*, χρησμολόγον, ac futura veluti praedixisse perhibet, non parum explicationem nostram nominis Φθάς confirmat. Quando adiungit *Suidas*, esse Φθάς nomen *Bacchi*, intelligi debet Bacchus Aegyptiorum, id est, Osiris vel Sol, cui illud nomen ⲫⲑⲁϣ recte omnino tribuitur, cum sit Sol rex coeli et astrorum, summusque rerum omnium gubernator et ordinator habeatur. Hinc *Iamblichus* de Myst. Aegypt. Sect. VIII cap. 3 testatur, Ammonis, Osiridis et Phthas diversa nomina unius numinis fuisse, et per varia ista nomina indicari distinctas virtutes ac potestates luculenter agnoscit. Eo igitur sensu Ἀφθάς sive Φθάς dici potuit Bacchus a *Suida*, quod *Kusterus* non videtur animadvertisse (*m*). Quae vero *Kircherus* in Prodromo Copto cap. 6 affert de ⲫϯ ad illustrandum nomen Φθάς, vix ea digna sunt, quibus legendis tempus perdatur. Vide sis *Wilkinsium* de lingua Copt. pag. 108 (*n*), ab er-

(*m*) De notatione nominis Φθάς et loco *Suidae* potest conferri *Scholzius* l. c. p. 24.

(*n*) Potius legendus *I. Kocherus* in Miscell. Observat. Criticis Novis tom. II p. 130—132, et *La Crozius* tom. III Thes. Epistol. p. 160. — Post inventam nuper Inscriptionem

errore ipsum non immunem. Neque audeo assentiri *Morino* in Mémoires de l'Acad. R. des Inscript. et Belles

nem Rosetanam, in qua Ptolemaeus Rex quinquies, lin. 4, 8, 9, 37, 49, dicitur ἠγαπημένος ὑπὸ τοῦ Φθά, nonnulla de numine isto Aegyptiaco eiusque nomine monuere triumviri eruditissimi. Quamvis vix me contineam, quin integras eorum adscribam observationes, argumentum tamen earum praecipuum paucis tantum indicabo. Cl. *Ameilhon*, in Eclaircissemens sur l'Inscription Grecque du monument trouvé à Rosette p. 31, nomen Graecum Ἥφαιστος ex Aegyptiaco ducendum opinatur. Monet *Silvestre de Sacy*, Vir Cl., in Epistola ad Chaptalium de Inscr. Aegypt. Roset. p. 22 — 24, in monumento Graeco legi Φ Θ Α, in Aegyptiaco ⲫϯ, quod est compendium vocis ⲫⲛⲟⲩϯ, Sahidice ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ, Copti vero recentiores pronunciant *abnoudi* sive *abnouda*, significatque *Deum*. Observat deinde vir doctus, cum scribatur hic Φθά, *Iablonskium* minus recte nomen istud antiquum, ut et Φθαέ, mutasse in Φθάς; praeterea, Ἥφαιστον in monumento Rosetano aperte distingui a Φθά, cum hoc non soli Vulcano proprium nomen fuerit, sed commune Deorum omnium. Litera autem Σ cum non pertineat ad antiquam vocem Aegyptiam, sed a Graecis addita sit, etymologiam a *La Crozio Iablonskio*que commendatam probari non posse, Cl. *Sacyus* existimat. Tacendae denique haudquaquam sunt animadversiones Viri Amplissimi *Akerblad*, cuius amicitia mihi tam est iucunda, quam honorifica. Monet autem ille, in Epistola de Inscriptione Aegyptiaca Rosetana p. 54, 55, pro Φθά illic Aegyptiace scriptum videri ϥⲧⲁ, nec aliter iis in locis Inscriptionis Aegyptiacae, ubi in Graeca legitur Ἥφαιστος; colligit ex eo, Ἥφαιστον et Φθά esse unum idemque numen, quae est opinio pervulgata; addit, Graeca ἠγαπημένος ὑπὸ τοῦ Φθά exprimi una voce Aegyptiaca ϥϯⲁⲙⲉⲥ sive ϥϯⲁⲙⲁⲥ; adiungit, non convenire quidem linguae Coptorum recentioris rationi, ut scribatur ⲫⲑⲁⲙⲁⲥ, quo significetur is, *qui diligitur a Phtha* sive Vulcano, etsi ⲙⲁⲥⲫⲑⲁ pro eo, *qui amat Phthan*, recte dicitur, sed tamen primum non

les Lettres Tom. I p. 46, 47, nomina Φθάς et Παταϊκός esse eiusdem originis. Vero magis videtur similis virorum eruditorum coniectura, Graecum Vulcani nomen Ἥφαιστος factum esse ex Aegyptiaco Φθάς, qui est ὁ Ἥφαιστος παρὰ Μεμφίταις, ut scribit *Suidas*. Conf. *Eusebius* Lib. III Praeparat. Euangel. p. 69 ed. Stephani [cap. 22], et *Iamblichus* l. c.

ΦΡΗ', *Sol*. Vox Aegyptiorum notissima, iisdemque sacratissima; quae in Gemmis Abraxeis saepius occurrit. De eadem exstat aenigma apud *Martianum Capellam* Lib. II p. 47. Plura observata invenies in Dissert. VIII de Terra Gosen § 4, et in Pantheo Lib. II cap. I § 8. Adde *Montfauconii* Palaeographiam Graecam p. 179.

ΦΡΟΥΡΩ͂Ν nomen regis Thebaeorum, quod *Eratosthenes* explicat Νεῖλος, *Nilus*. Vide, quae a me dicta fuere in *Vignolii* Chronol. S. Tom. II pag. 764, 765, sed praesertim in Pantheo Aegypt. Lib. IV cap. I § 9, ubi satis docuisse mihi videor, nomen Aegyptiacum fuisse Φ-ϩⲣⲟⲩⲣ, et Nilum sic dictum de descensu aquae, sive de aquis cessantibus agrosque derelinquentibus.

ΦΥΛΑ'ΚΟΤΟΝ. *Clematis*. In Appendice *Dioscoridis* Lib. IV cap. 7 [p. 462].

ΦΩ'ΣΩΝ. Genus aut Lini, aut vestimenti Aegyptiaci. *Pollux* Lib. VII cap. 16 [p. 738], Ἔστι δὲ ὁ φώσων Αἰγύπτιος, ἐκ παχέος λίνου, ἤπου δὲ καὶ ἡμιφωσώνιον. Ab Aegyptiis transiit usus huius vocis ad Grae-

non repugnare indoli linguae, et differentiam linguae veteris ac recentioris non valde mirandam esse. Adscribenda haec putavi, ut eum *Iablonskianis* ab harum rerum peritis compararentur.

Graecos, qui illam ut Graecam adhibent et explicant. Auctor Etymologici, Φώσσων σινδών· φωσσώνιον, λινοῦν τι, ἤτοι σινδόνιον· ἢ καὶ τὸ ἱςίον τῆς νεὼς πεφυσημένον, ὡς παρὰ Λυκόφρονι. Ἄφλαςα καὶ φώσσωνας ὀργυιωμένους — ἢ προσώπου τι ἐκμαγεῖον. λέγεται δὲ οὕτω καὶ ὁ παρὰ Ῥωμαίοις καλεῖται ὠράριον. Similia fere habet *Suidas* in Φωσώνιον, qui et addit, φώσωνος τοῦ ἀρμένου. Sic et *Hesychius*, Φώςσων τὸ λινοῦν ἄρμενον (o). Ex quibus apparet φώσωνος nomine venisse vela navium, oraria, sudaria, et quaecunque ex lino crassiori confici solerent. Solent vocem hanc etiam ex Graeca lingua ducere. Ita *Eustathius* in Iliada p. 1151, ἐκ δὲ τῆς φύσης καὶ ὁ φώσων. ἐπεὶ φυσώμενος πλησιςίῳ ἀνέμῳ ἐνεργεῖ. *Eustathium* sequitur *Henr. Stephanus*, et alii. Sed bene monuit *Pollux*, vocem hanc ab Aegyptiis acceptam esse. Et id omnino verum puto. Significat autem φώσων, vel uti Aegyptiace scribendum credo, ϥⲱⲥϣⲱⲛ, *vestem ex pilo confectam*, ϥⲱⲥ est *crinis, pilus*, atque ϣⲱⲛ et ⲉⲣϣⲱⲛ, quod posterius usu tritius et vulgatius est, *vestimentum* (p) aut quodcumque expanditur, vel quo aliquid tegitur. Talia sunt *cilicia*, quae Aegyptiace etiam dicuntur ⲛⲥⲟⲕ ⲛϥⲟⲥ, Apoc. VI. 12. Conf. Itinerarium *Rauwolffii* pag. 133, 134, *P. Lucae* Itinerar. tertium Part. II, p. 258. Ceterum, utraque haec vox ϣⲱⲥ et ϣⲱⲛ, ex quibus composita est φώσων, etiam coniunctim occurrit, ut 1 Cor.

(o) Conf. viri docti ad *Hesychium* v. Φώσσων, et ad *Lucianum* in Lexiphane p. 320, ubi φωσώνια.

(p) Proprie videtur ⲉⲣϣⲱⲛ vestimentum *laneum*, cum opponatur *lineo*, in versione Coptica Levit. XIII. 47.

1 Cor. XI. 15, ϫⲉ ⲉⲧⲁⲩϯ ⲙ̀ⲡⲓϥⲱⲓ ⲛⲁⲥ ⲛ̀ⲧϣⲉⲃⲓⲱ ⲛ̀ⲟⲩⲉⲣϣⲱⲛ, *Quia datus ei est capillus loco velaminis*, Exod. XXVI. 7, ⲉⲕⲉ̀ⲑⲁⲙⲓⲟ ⲛ̀ϩⲁⲛⲉⲣϣⲱⲛ ⲙ̀ϥⲱⲓ, *Facies vela ex pilis;* qui locus expositioni meae valde est accommodatus. Ex his igitur intelligi potest, *φώσων* significasse primitus et proprie Aegyptiis vestimentum, aut velum, aut quicquid huiusmodi esset ex pilis confectum, *ἐσθῆτας ἐκ τριχῶν πεποιημένας*, ut *Iosephus* ait de Bello Iudaico p. 754 edit. Genev. [lib. 1 c. 24 §. 3]. Sed postea usus obtinuit, ut ita vocarentur etiam, quae ex lino, sed paulo crassiori confecta essent.

X.

XAΪ'A', *ultimus*, lingua Aegyptiorum. *Eusebius Renaudotus* in Historia Patriarch. Alexandr. in Chaïte 11 p. 325 ex Iacobitarum libris observat: *Aiunt etiam illum ab eo tempore non se Michaëlem in publicis literis appellasse, sed* Chaïa; *quae, inquiunt, vox* ultimum *significat, quasi testatus praepostera illa humilitate, ultimum se esse Ecclesiae filiorum, quod sacras eius leges transgressus esset, illiusque bona vendidisset.* Hactenus recte *Renaudotus.* Nam ϧⲁⲉ, et cum articulo masculini generis ⲡⲓϧⲁⲉ, re ipsa Aegyptiis *ultimum* significat, estque ea vox in Coptorum libris minime infrequens. Quare se ipsum non parum fefellit vir eruditus, quando istam *ἐπίκρισιν* addidit: *Talis ferme sensus esse potest, nisi mendum est in Codice, legendumque*, Kaïal, *ut saepe id nomen scribitur, quod inter alia multa* Oeconomum *et* Dispensatorem *significat, quasi per ironiam et frigidum acumen, in aequivoco ludens oeconomiam illam suam sibi exprobraret.*

ret. Quae certe ſcripturus non fuiſſet vir eruditus, ſi eam habuiſſet linguae Copticae notitiam; quam et in illa Patriarcharum Alexandrinorum Hiſtoria, et principue in Collectione Liturgiarum Orientalium, prae ſe fert. Dudum iam hunc *Renaudoti* errorem notavit vir ſermonis Aegyptiaci peritiſſimus, *La Crozius*, in illa Diſſertatione, qua cauſam *Iobi Ludolfi* adverſus *Renaudotum* tuitus eſt. Verba adſcribo: *Mr. Renaudot, qui n'a pas entendu ce mot commun dans la langue Egyptienne, ſoupçonne, qu'il faut lire* Kaial. *Cependant le mot* Chaë, *que les Cophtes prononcent* Chaia, *ſignifie véritablement* ultimus, *le dernier. Dans la* I. *Ep. aux Corinthiens Chap.* XV. 45, ⲡⲓϧⲁⲉ ⲁⲇⲁⲙ (pichaë Adam) *eſt mis pour le Grec*, ὁ ἔσχατος Ἀδάμ. Vide l'Europe ſçavante T. x Parte II p. 253.

ΧΑ΄ΜΨΑΙ. Ita Aegyptiorum ſermone dicebantur *Crocodili*, teſte *Herodoto* Lib. II cap. 69, Καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμψαι. Eaque vox etiamnum in Coptorum libris occurrit. Levit. XI. 29, ubi in Graeco eſt, ὁ κροκόδειλος ὁ χερσαῖος, in verſione Coptica legitur ⲉⲙⲥⲁϩ ⲛ̀ⲧⲱⲟⲩ. Alibi nomen ſcribitur ⲙⲥⲁ et ϩⲁⲙⲥⲁ. *Crocodilus* itaque ſermone Aegyptiorum dicitur *Amſah*, quod eſt *Herodoti* χάμψα, ſi nempe adſpirationem demſeris. In vocabulario Coptico-Graeco, ſervato in Bibliotheca Regia Pariſienſi, quo vocabula Dialecti Thebaicae, vel, ut hodie nuncupatur, Sahidicae, Graece redduntur, ſcriptum reperii, ⲕⲣⲟⲕⲟⲇⲁⲉⲓⲗⲟⲥ ⲡⲉⲙⲥⲁϩ. Vnde intelligitur, teſtimonium illud *Herodoti* veritati prorſus conſonare (*q*). Vide, quae ſupra [p. 287] in

(*q*) Similia dedit *Iablonskius* in Panthei part. III p. 70, et poſt eum *Scholzius* in Repert. l. c. p. 24, 25. Vocem χάμ-

in v. *Sephardea* ſcripſi. Ab hac *Crocodili* voce Aegyptiaca nomen videtur accepiſſe urbs, vel inſula in Nilo, ſupra Elephantinen quondam ſita, Ταχομψώ, memorata *Herodoto* Lib. II cap. 29. Apud *Stephanum Byzantium* legitur Ταχεμψώ, quam lectionem utique praeferendam putem. Sic etiam ſcribitur apud *Melam* Lib. I, cap. IX p. 66. *Ptolemaeus*, forte ex vitioſo Codice, eamdem appellat Μετακομψώ, Geogr. Lib. IV, cap. V. Significat autem Ταχεμψώ vel ⲦⲀⲈⲘⲤⲀϨ *Civitatem*, vel *Inſulam Crocodilorum* (*r*).

ΧΑΝΑΑ'Θ. Vox huic ſimilis in textu Hebraico occurrit Geneſ. L. 2, 3, ubi חָנַט ſignificat *aromatibus condire*. Vide *Leigh* Criticam Sacram in hac voce fol. 78, et *Clodii* Lexicon Hebr. ſelectum pag. 194, 195. Graecus Interpres reddidit ἐνταφιάσαι. Vocem in textu Hebraico occurrentem, חנט, quia rem deſignat, in totum ab Aegyptiis tractam, et quia hoc ſenſu nuſpiam in Scriptura Sacra, praeterquam in illo loco, legitur, multi habent pro Aegyptia. *Gerhardus* in Harmonia Evangelica cap. CCVII fol. 2084 ſcribit: *Gen.* L. 2. *de hac unctione uſurpatur verbum* חנט, condire aromatibus, *defunctorum corpora, quod in hac ſignificatione nuſpiam alibi in ſcripturis occurrit, ideo plerique ſtatuunt, illud mutuatum eſſe ab Aegyptiis, et in formam Hebraicam redactum*. Ceterum, quando-

Χάμψαι non Aegyptiacae originis eſſe, ſed Arabicae, contendit *Wilkins* de L. Copt. p. 101. Repugnare ei videtur *Herodotus*. Et eſt vero admodum ſimile, Arabes nomen, quo Crocodilus appellatur, accepiſſe ab Aegyptiis, quorum regio inprimis alebat Crocodilos. Conf. *Silveſtre de Sacy* in Obſervat. de origine nominum, Pyramidibus datorum, p. 7, 8.

(*r*) Κροκοδείλων πόλις dicta *Herodoto* II. 148, ubi alia *Valckenaerius*.

quoquidem LXX interpretes, in Aegypto ſcribentes, et rerum Aegyptiacarum non mediocriter periti, vocem חנט reddiderunt ἐνταφιάσαι, Aegyptius interpres eamdem vocem Graecam tranſtulit ⲕⲱⲥ et ⲕⲉⲥ. Pariter Matth. XXVI. 12, ubi in Graeco eſt, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με, Coptus habet ⲉ̇ⲡϫⲓⲛⲕⲟⲥⲧ. Nec aliter Iohan. XII. 7, XIX. 40. In quibus locis omnibus ⲕⲱⲥ et ⲕⲉⲥ non ſignificat *ſepelire*, vel *ſub humum condere*, ſed ἐνταφιάζειν, quo vocabulo comprehenditur conditura corporum, et totus apparatus ad ſepulturam. *Sepelire* Aegyptii dicunt, ⲑⲱⲙⲥ, ⲑⲟⲙⲥ, et ⲑⲉⲙⲥ. Ἐνταφιάζειν vero ipſis eſt ⲕⲱⲥ, ⲕⲟⲥ, et ⲕⲉⲥ. Idque ipſum ſine dubio deſignatur per חנט in loco Geneſeos citato. Neque tamen idcirco abnuerim, vocem חנט eſſe ſimiliter vere Aegyptiam. Significatur enim hac voce ritus, qui in univerſum ab Aegyptiis tractus eſt. Quin imo ſermo eſt de ritu Aegyptiaco, et in ipſa Aegypto peracto. Quis dubitaverit, quin Iſraëlitae, quemadmodum fieri conſuevit, uti rem, ita cum re vocabulum quoque ab Aegyptiis acceperint. Putare quis non immerito poſſit, חנט eſſe ab Aegyptiaco ϢⲈⲚⲦⲰ. Ita vocantur non modo linum tenue et veſtes ex lino confectae, verum etiam, et quidem κατ' ἐξοχήν, faſciae lineae et byſſinae, quibus cadaver conditum et aromatibus unctum involvebatur. Vide Articulum [p. 297 ſqq.] Σινδών. Erat autem haec cavaderis involutio ultima quaſi pars, et ultimus actus τοῦ ἐνταφιασμοῦ. Hinc *Athanaſius* in vita B. Antonii, Opp. Tom. II p. 482: *Solent Aegyptii pie defunctorum, atque inprimis ſanctorum Martyrum corpora funerare et linteis involvere. Palladius* Hiſt. Lauſ. c. X p. m. 912, ὃν ἐνταφιάσας ἐγὼ καὶ ὀθόναις τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου ἑλίξασα, καὶ ἀποθεμένη. *Herodotus* Lib. II cap. 86, poſtquam modum con-

 dien-

diendi corpora explicuisset, ista addit, *Λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι.* Quae verba, ut in voce Σινδών iam monui, vertenda censet *Le Moyne* ad Varia Sac. p. 302, *Involvunt totum corpus dissectis loris sindonis byssinae.* Eratque illa cadaveris obtectio et involutio operosa valde et artificiosa, uti testantur, qui hodie corpora illa in Aegypto tractarunt. Potuit sane ab hoc postremo actu, totus ἐνταφιασμός appellari σινδονισμός, idque verosimiliter putamus designari per חנט (*s*).

CHANNAH, Hebraice כַּנָּה. Occurrit Ps. LXXX. 16, ubi Psaltes ait: *Visita vitem hanc et Channah* כנה *ex Aegypto traductam.* De voce ista ita *And. Müllerus* in Glossario Sacr. p. 10: *Vnicum huius vocis exemplum in toto corpore librorum V. T. apparet. Hinc interpretes omnigenas coniecturas de sensu eius afferunt. Vid.* Sam. Bochartus *Geograph. Sac. p.* 67. *Is vero Aegyptiam vocem esse suspicatur, et quia Assaphus de exitu Aegyptiaco loquitur, et quia hedera Aegyptiis χενόσιρις,* h. e. *φυτὸν Ὀσίριδος dicta fuit, auctore Alexarcho apud Plutarch. de Is. et Osir. Adeoque* Channa *Assaphi, et* XEN *Aegyptiorum* PLANTAM, *vel* fruticem, *qualis et* vitis *est, significabit. Confirmant hoc ipsum* Aegyptiacae linguae rudera. *Ibi namque arbor* ΣΧΗΝ *dicitur, et* Tamariscus ΣΧΕΝΟCI, Cedrus *vero* CXENSIVI. Hactenus *Müllerus.* De *Alchannah* Aegyptiaca vide *Rauwolffii* Itinerarium p. 60, 61, *Ed. Brown* Itinerar. p. 148, 149, *P. della*

(*s*) Observationem hanc de חָנַט, item proximam de כַּנָּה, in compendium redegit *Scholzius* l. c. p. 25.

la Valle Tom. II p. 235, 236. Sed de illa non videtur sermo esse Ps. LXXX (*t*).

CHANOTHVS. Nomen hoc explicandum hic duxi, quia video, id ab eruditis pro corrupto haberi. *Thomas Reinesius* in iudicio de Collectione Chemicorum Graecorum reperiunda in Bibliotheca Ducali Gothana (in *Fabricii* Bibliothecae Graecae Vol. XII p. 754) de *Salmutho* scribit: *nominat* Chanothum, *cuius verum nomen est* Chemis, *sive* Chimes, *a quo etiam ars appellata est Chemica.* Ego in illo *Salmuthi* loco, quem respicit *Reinesius*, Commentar. ad *Panciroli* Nova Reperta, Tit. VII p. 346, 347, *Chanothi* nomen non reperio, etsi non dubitem, quin in suo codice id repererit vir doctissimus. Et tanto minus ea de re possum dubitare, quia in isto nomine agnosco typum genuinum veteris Aegyptiorum sermonis. Nomen hoc veteribus Aegypti incolis satis notum ac familiare fuit, cumprimis postquam religio Christiana apud eos praevaluisset. Aegyptiace nomen scribendum esse putem ϣⲉⲛⲛⲟⲩϯ, idque interpretor θεοσεβῆ, *cultorem Dei*, quam vocis huius interpretationem ante plures annos probavit calculo suo *La Crozius*, vir rerum harum longe peritissimus, quod videre est in eius Thesauro Epistolico Tom. III p. 169. Video nunc, virum doctissimum id iam antehac observasse in scripto aliquo adversus *Renaudotum.* Vide l'Europe sçavante Tom. XI Part. I p. 63. Aegyptii id nomen pronuntiant *Schenuda*, vel *Schanuda*, Arabes vero *Chanuda.* Ex eorum scriptis, quae saepe res Chemicas attingunt, corruptum est nomen, uti illud a *Salmutho* profertur, *Chanothi.* In Codice MS. Cop-

(*t*) Vocem כִנּוֹר esse Aegyptiacam, certum videbatur *Colomesio* in Obs. Sacr., Op. p. 603, et *Caryophilo* in Diss. Misc. p. 191, non item plerisque aliis.

Coptico Bibliothecae Coislinianae Parisiis in Monasterio Benedictinorum San-Germanensi olim reperi Fragmenta Catecheseos *Sanutii*, ubi Aegyptiace scribitur nomen illud ϣⲉⲛⲟⲩϯ, ⲡⲉⲛⲓⲱⲧ ⲁⲃⲃⲁ ϣⲉⲛⲟⲩϯ, *Pater noster*, *Abbas Schanudi* vel *Schanuti*. Quo tempore *Sanutius* ille vixerit, neque ex auctoris ipsius fragmentis pauculis mihi visis, neque ex aliorum testimoniis de eo comperire potui. Occurrunt tamen in historia Ecclesiae Coptorum nonnulli nomine eo insignes. Cairi visitur templum dedicatum *Amba Scinude*, id est, *S. Senodio*. *Vansleb* Voyage d'Egypte p. 244. Non procul ab *Akmin*, vel Panopoli, habetur *Monasterium S. Sennodii*, cuius meminit *Grangier* dans le Voyage d'Egypte p. 92. *Pocockio* dicitur pag. 79, *Embeschanda*, in cuius vicinia is putat sitam fuisse Crocodilopolin. *Vansleb* Voyage d'Egypte p. 370 scribit: *Je partis de Tahta pour le celèbre Monastere de Saint Sennode, surnommé le Blanc, eloigné d'une bonne demie journée de Tahta.* Vide et p. 372. Non possum ergo definire, quis fuerit Catecheseos illius auctor; suspicor autem, eum esse satis antiquum. In *Renaudoti* Historia Patriarcharum Alexandrinorum, quinquagesimus quintus ponitur *Sanutius* seu *Chenoudi*, de quo nomine haec p. 301 notat *Renaudotus*: *Varie hoc nomen apud Aegyptios scribi solet; in Copticis quidem libris, ut in Catalogo Kircheriano* Σενόδιος, *Senodius: alii aliter: Arabice vulgo scribunt* Chenuda. Catalogus *Kircheri*, quem, nisi me fallit memoria, in restituta lingua Coptica edidit, ad manum nunc non est. Sed si illic nomina Patriarcharum Coptice scripta efferuntur, quod meminisse mihi videor, non dubito, quin illic legatur ϣⲉⲛⲟⲩϯ. Gessit idem quoque nomen *Sanutii*, vel *Chenuda* Patriarcha Alexandrinus, quem ordine numerant sexagesimum quintum, de quo videndus idem *Renaudotus*, qui et p. 410 aliquid de hoc nomine observat. In Bibliotheca Orientali *Asse-*

ma-

mani, Tom. II p. 354, is ipse appellatur *Senuthius*, quod quam proxime ad scriptionem et genuinam pronunciationem Copticam nominis ϢⲈⲚⲞⲨϮ accedit. Inter antiquiores Aegypti reges, ab *Artapano* videas referri, apud *Eusebium* Praepar. Evang. Lib. IX cap. 26, aliquem Παλμανώθην, cuius nomen plane id ipsum significasse puto, quod Chanothus, nempe ⲠϨⲀⲖⲘⲚⲞⲨϮ, *Phalmanuthi*, quod pariter interpretor *cultorem Dei.* Nam in dialecto Thebaidis ϨⲈⲘϨⲀⲖ id ipsum designat, quod dialecto communi ϢⲈⲘϢⲈ, *colere*, σέβειν. Vti vero ex ϢⲈⲘϢⲈ, abiecta priori syllaba, fit ϢⲈⲚⲞⲨϮ, ita consimiliter ex ϨⲈⲘϨⲀⲖ, abiecta syllaba priori, fit ϨⲀⲖⲘⲚⲞⲨϮ, *cultor*, vel magis proprie *servus Dei.*

Potuit ex iis quae dicta sunt, satis perspici, *Chanothum*, *Chenonda*, *Sanutium*, Σεννόδιον, nam haec omnia unum sunt nomen, esse originis Aegyptiacae. Doctissimus tamen *Assemanus* nomen hoc Syris quoque non inusitatum esse observat, idque Syriacum esse, atque *imberbem* designare pronuntiat, Tom. III p. 477. Vide Thesaurum Epistolicum *La Crozianum* Tom. III p. 186. In quod pluribus inquirere aliis relinquo (*u*).

ΧΑΡΩ͂Ν. Quae Graeci Romanique de *Charonte* Inferorum Portitore fabulantur, nota omnibus et trita sunt. Ea vero omnia cum nomine *Charontis* ex Aegy-

(*u*) Quod si cui volupe sit, adeat is *Mingarellium* ad Aegypt. cod. reliquias p. CCLXXII, et *Georgium* in praef. ad Fragm. Eu. Joh. p. CLIV—CLXXI, in notis ad ipsum Fragmentum p. 295, et ad Liturgica Fragm. p. 391. Quos qui consulat, observationem *Iablonskianam* facili negotio aut illustrabit, aut confirmabit, aut etiam emendabit.

gypto perveniſſe ad Graecos, auctor eſt *Diodorus Siculus* Lib. I p. 82, 83 [cap. 92]. Cadavera enim mortuorum apud Aegyptios navi vecta transmittebant Lacum, ut ait *Diodorus*, et portitor illius navis lingua Aegyptiorum dicebatur *Charon*, πρωρεὺς, ὃν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὀνομάζουσι χάρωνα. De *Charonte* illo fabuloſa multa hodieque referunt Aegyptii ex incruſtatis Arabum traditionibus, ex quibus id ſaltem intelligitur, Lacum, de quo loquitur *Diodorus*, eſſe Lacum Moeridis, et ſermonem eſſe de illis cadaveribus, quae in Labyrinthum deportabantur, illic ſepelienda. Plura de traditionibus iſtis lectu non indigna reperiuntur in *Pauli Lucae* Itinerario ſecundo Tom. II chap. VI p. 50 ſqq., Itinerario tertio p. 2 ſqq., praecipue p. 18 ſqq. Vide etiam la Relation de *Vanſleb* p. 257, 267—269, et les Nouveaux Mémoires des Miſſions Tom. II p. 262, 263. Aegyptiorum ſermone ⲭⲁⲣⲱ *ſilere* et *ſilentium* ſignificare, certum eſt, eoque ſenſu in Coptorum libris frequentiſſime occurrit (*v*). Hoc autem Charonti illi Aegyptio, portitori mortuorum, egregie convenire, et officio ipſi attributo optime congruere exiſtimabat olim Celeberrimus *La Crozius*, cum ea de re mecum ſermones confereret (*w*). Et mihi etiam coniectura eius improbabilis viſa non eſt. Suſpicor tamen, in fabula *Charontis* latere neſcio quas veterum Aegyptiorum de *Aärone*, Moſis fratre, primo Hebraeorum ſummo ſacerdote, traditiones. Sed nihil definio. Perpen-

(*v*) Exempla dedit *La Crozius* in Lex. p. 114. Ex multis unum adiungatur, quod exſtat Ps. XXXIX. 3.

(*w*) Eamdem vocis χαρῶν originem Aegyptiam *La Crozius* ore ac ſcripto communicavit cum *Bayero*, quem memoria fefellerat, opinantem, eſſe hoc vocabulum, ex mente *La Crozii*, compoſitum ex ϧⲁ et ⲣⲱⲛ. Vide Theſ. Epiſtol. t. III p. 43 coll. t. I p. 41.

pendi meretur in *Herbeloto* articulus CARVN, ut intelligatur, quomodo nomina illa Hebraica consueverint corrumpi. Meminit *Aäronis* ex scriptoribus Ethnicis *Iustinus* L. XXXVI cap. 2, sub nomine *Aruae*.

CHASMANNI, quorum mentio est Ps. LXVIII, 32, יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים מִנִּי מִצְרָיִם, *Venient Chasmannim ex Aegypto*. Vbi quia *Chasmanni* dicuntur venturi ex Aegypto, eruditis non paucis suspicio oborta est, nomen ipsum originis etiam esse Aegyptiacae. Vide *Pfeifferi* Criticam Sacram (*x*) in h. l. Vox illa alibi non occurrit. Et hic etiam nonnisi coniecturis indulgere licet. Satis probabiliter tamen vocem ex lingua Hebraica, aut affini Arabica, ducunt. Vide *Pfeifferum* l. c., et *Vitringae* Expositionem Psalmi LXVIII, subiunctam eius commentario de Miraculis Christi p. 651 edit. German. Mihi meliora et probabiliora nunc non succurrunt (*y*).

ΧΕΙΡ. *Crocodilion*, herba. Appendix *Dioscoridis* Lib. III cap. 12 [p. 452].

ΧΕΜΜΙΣ, *Panopolis*, urbs in Aegypto superiori, cuius meminit *Herodotus* Lib. II cap. 91. Χέμμις, vel Χεμμὼ, μεθερμηνευομένη Πανὸς πόλις, apud *Diodorum Sic.* Lib. I p. 16 [cap. 18]. Vide et *Plutarchum* de If. et Osir. p. 356, ubi pro Χέννιν legendum esse Χέμμιν, recte monet *Holstenius* ad *Stephanum Byz.* p. 355.

(*x*) Tom. I Op. Phil. p. 320, 321.

(*y*) Praeter interpretes Psalmi LXVIII recentiores, de חשמנים docte disputavit *Michaëlis* in Spicil. Geogr. Hebr. t. I p. 275, ad *Abulfedae* Descript. Aegypti p. 105, 106, et in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 972, 973. Cuius sententia si vera est, *Chasmannos* sive *Chasmonaeos* fuisse incolas urbis aut nomi in superiori Aegypto, cui nomen *Aschmunein*, verisimilior fit origo nominis Aegyptiaca.

p. 355 (z). Hodie vocatur *Akmin*, vel *Achmin* (*a*). Vox Aegyptiaca non respondet Graecae Πανόπολις. Nam constat, Aegyptios *Panem*, numen religiosa veneratione cultum, patrio sermone *Mendem* appellasse, ut suo loco observavimus. Illius vero in nomine Χέμμις vestigia nulla apparent. Putabam aliquando latere in nomine huius urbis reliquias nominis *Chamî*, qui forte Aegyptiorum Pan fuerit. Sed in Coptorum libris nomen urbis scribitur ϣⲙⲓⲛ, unde Graeci formarunt suum *Chemmis*, Arabes autem *Achmin* vel *Akmin*. Plura monui in Pantheo Aegypt. Lib. II cap. VII § 5, 10, 11, 13, et alia dicam ad v. Χημία.

ΧΕ'ΜΜΙΣ erat quoque nomen insulae mirabilis et natantis in Aegypto inferiori. Scribit de ea *Herodotus* Lib. II cap. 156, Νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη, ἔςι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατέῃ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων αὕτη ἡ νῆσος εἶναι πλωτή. Addit, se tamen eam neque innatantem vidisse, neque motam; sed hoc audiisse se mirabundum, si quae est insula vere natans. Ad quae postrema Historici verba non satis ostenderunt, qui fidem ipsius reddere dubiam conarentur, eumque fabulas ad posteritatis memoriam propagasse scriberent, quamquam exempla alia insularum natantium afferuntur a *Seneca* Lib. III Quaest. Nat. cap. 25, *Plinio* Lib. II Hist. Nat. cap. 95, *Theophrasto* Lib. IV Hist. Plant. cap. 13, aliisque scriptoribus, tam veteribus, quam recentioribus. Sed id nunc non ago. Pauca haec debebam ho-

no-

(z) *Plutarcho* Χέμμιν reddiderunt *Squire* et Cl. *Wyttenbachius* p. 461. In *Herodoti* codd. MSS. est Χέμμις et Χέμις. In *Diodoro Sic.* Χέμμις malunt alii, sed Χεμμώ *Wesselingius*, qui ad istum *Herodoti*que locum legatur. Adde *Albertium* ad *Hesychium* v Κέμμις.

(*a*) Item *Echmim* ab *Abulfeda* in Descript. Aegypti p. 17, ad quem plura *Michaëlis* in notis p. 78—83.

nori praestantioris Historici; quem qui non magni faciat, dignus est ira omnium Musarum. Eiusdem *Chemmis* mentio facta est ab *Hecataeo* apud *Stephanum Byzantium* v. Χέμμις, *Mela* Lib. 1 cap. 9, et *Eustathio* ad *Homeri* Odyss. K pag. 1644, sed qui eam appellat Ἔχεμις. Non parum miror, eruditissimum *Thomam Gale* p. 149 adscripsisse *Herodoto*: „ Quae autem hic dicitur insula Chemmis, non recte sic dicitur. Nam Chemmis et urbs et insula alibi ponitur ab ipso *Herodoto*. Adde, quod codex Arch. [Archiepiscopi Cantabrigiensis, G. *Sancroft*] legat Ἔχεμις, quam quidem lectionem secutus est *Eustathius* ad K. Odysseam. Sane *Stephanus* in Χέμμις scribit huius insulae nomen per β, itaque apud *Hecataeum* reperisse se testatur." Diversae utique sunt Chemmis, de qua *Herodotus* L. II c. 91, urbs sita in Aegypto superiori, et Chemmis insula in Aegypto inferiori, de qua L. II c. 156, sed ex eo non consequitur, utramque eodem plane nomine haud potuisse appellari (*b*). Sunt autem istiusmodi exempla plura in Geographia Aegyptiaca aliarumque regionum, quae afferre nihil attinet.

XENNION. Avis Aegyptiae species. Ex *Hesychio* discimus, avem fuisse minoris magnitudinis. Sic enim ille, Χέννιον, ὀρνιθάριόν τι κατ' Αἴγυπτον ταριχευόμενον. Addit, καὶ εἶδος ἰχθύος. *Athenaeus* auctor est Lib. IX p. 393 esse *Chennion* exiguam coturnicem, τῶν δὲ καλουμένων Χεννίων, μικρὸν δ' ἐςὶ ὀρτύγιον. Ibidem adfert haec ex *Cleomenis* ad Alexandrum Epistola, Χέννια ταριχηρὰ μύρια, itidemque istos *Hipparchi* ex Iliade Aegyptia versus,

Οὐ

(*b*) Cum *Iablonskianis* comparentur omnino observationes *Wesselingianae* ad *Herodotum* p. 180.

Οὐ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσιν
Χέννια τίλλοντες ———

Adfert praeterea ad locum illum *If. Cafaubonus* in Animadverfionibus p. 674 verfus hofce Epigrammatis Graeci,

Ἡμεῖς δ' ἐσθίομεν κεκλημένοι ἁλμυρὰ πάντα
Χέννια, καὶ τυροὺς, χηνὸς ἅλιςα λίπη.

Vid et *Bochartum* in Hierozoici Part. II, Lib. I cap. 15 p. 107, ubi eadem loca videbis citata. Has videtur et *Clemens Alsxandrinus* defignare, quando loquens de facerdotibus Aegyptiorum, caftimoniae operam dantibus, ὀρνιθείοις τε ὡς κουφοτάτοις χρῶνται, Strom. Lib. VII p. 718 [850]. *Coturnicum falitarum* mentionem etiam facit *Herodotus* Lib. II cap. 77. Vide et de coturnicibus Aegyptiis *Morshami* Canonem p. 147. Ceterum monere hic oportet, Aegyptios propria fua lingua aliud vocabulum habuiffe, ad defignandam *coturnicem*, nempe ⲟⲩⲙⲉⲥⲱⲧ ⲙ̀ⲡⲏⲣⲥ. Ita enim conftanter interpretes Scripturae Aegyptii reddunt Graecorum ὀρτυγομήτραν. Vide Exod. XVI. 13, Numer. XI. 31, 32, Pfalm. CV. 40. Ὀρτυγομήτρα vero, tefte *Hefychio*, eft *coturnix*, fed magnitudine praeftans, Ὀρτυγομήτρα ὄρτυξ ὑπερμεγέθης. Vide *Bochartum* P. II Hieroz. Lib. I c. 14 p. 93 (c). Et forte peculiare nomen fuit fpeciei *coturnicum* minoris, quod Graeci efferunt Χέννιον. Quae etfi ita fint, nolim tamen negare, lectionem *Athenaei* vulgatam mihi fufpectam videri. Legerem libenter, fi liceret, τῶν δὲ καλουμένων Χεννίων, μικρὸν δ' ἐςὶ ὀρνίθιον, quemadmodum *Hefychius* ait, Χέννιον effe ὀρνιθάριόν τι κατ' Αἴγυπτον. Exiftimarem autem, intelligi aliquam locufta-

(c) Conf. not. ad *Hefychium* v. Ὀρτυγομήτρα.

ſtarum ſpeciem, quippe quae ſermone Aegyptiorum ϢϪⲈ *Sche* dicuntur. Vox illa in verſione Bibliorum Vet. et N. Teſtamenti Coptica ſaepius occurrit. Erat autem Locuſta olim cibus non infrequens. Vtque guſtus eius eſſet tanto gratior, ſale condiri ſolebat. Ab eo integra in Africa natio nomen *Acridophagorum* accepit, qui *animalculo illo quovis tempore veſcebantur, ſive cum ſale ſive aliter condito*, uti ſcribit *Agatharchides* de Mari rubro, in *Hudſoni* Geographorum minorum Vol. I p. 43. *Plinius* Lib. VI cap. 30, *Pars quaedam Aethiopum locuſtis tantum vivit, fumo et ſale duratis in annua alimenta.* Adde *Diodorum Sic.* Lib. III p. 114 [cap. 29]. Alia dabit *Bochartus* in Hieroz. P. II p. 490, 491, ubi obſervat ex Paraphraſi *Ionathanis* in Exod. X. 19, et recentioribus ſcriptoribus, etiam Aegyptios locuſtis ſale conditis veſci conſueviſſe. *Th. Shaw*, Voyages de la Barbarie Tom. I p. 333, *Les Sauterelles ſalées & frites approchent du goût des écreviſſes d'eau douce.* —— *On trouve dans* Ludolfe (Comment. Hiſt. Ethiop. p. 185 etc.) *une diſſertation ingenieuſe, où il tache de prouver, que les* Shellowim, *ou les Cailles, que les Iſraëlites mangeoient dans le Deſert, n'etoient qu'une eſpèce de Sauterelles. Mais le Pſalmiſte, qui les appelle de la volaille, ayant aile* Pſ. LXXVIII. 27. *detruit entierrement cette opinion.* Vide et iter *Maundrelli* p. 82, 83, ed. German., qui id ſine dubio habuit a *Ludolfo*. Vid. p. 81. De Perſis, ſinum Perſicum accolentibus, *Chardin* Tom. IX p. 227. De aliis gentibus magis ad Orientem ſitis *Dampier* Tom. II p. 128, 129, Tom. III p. 31, 32, *Iacobus à Vitriaco* Hiſtor. Hieroſ. c. 53 p. 1075 ait: *In hac autem eremi ſolitudine, nonniſi locuſtas cum melle B. Iohannes edebat. Eſt autem in partibus Syriae plerisque conſuetudo, adveniente locuſtarum multitudine, eas colligendo et congregando, ad victum reſervare.* De Naſamonibus

literarum MSS., conſcripto dialecto Sahidica, ita laudatur, aut potius eo ſic alluditur, ⲡⲉⲥⲱⲓⲟⲩ ϩⲱⲱϥ ⲛ̄ⲧⲁϥ ϣⲁⲁⲧϥ ⲛ̄ϭⲓ ⲁⲃⲣⲁϩⲁⲙ ⲉϥⲙⲏⲣ ϩⲛ̄ ⲛⲉϥ ⲧⲁⲡ ⲙ̄ⲡϣⲏⲛ ⲉⲧⲟⲩⲙⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟϥ ϫⲉ ⲥⲁⲃⲉⲕ, pap. 46. Ex quo nunc facile intelligitur, ϣⲏⲛ ſive ϣϣⲏⲛ ⲟϣⲥⲡⲏ, vel, quemadmodum legimus in *Plutarcho*, Χενόσιρις, revera Aegyptiis ſignificare φυτὸν Ὀσίριδος. Si tamen ad indolem ſermonis Aegyptiaci attendamus, et id quivis colliget, rectius nomen illud Aegyptiacum Σχενόσιρις apud *Plutarchum* ſcribi (*e*).

CHERTOM, ſive CHARTOM. Vox, quae in Codice Sacro occurrit ad deſignandum Sacerdotem aut Philoſophum, contemplationi et forte etiam magicis artibus deditum. Moſes voce hac utitur, ubi ſermo eſt de Magis Aegyptiorum, Exod. VII. 11, וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם, *Et fecerunt ſimiliter Chertomim* (vel Magi) *Aegyptii.* Daniel vero eamdem vocem adhibuit, ubi loquitur de Sapientibus Chaldaeorum et Babyloniorum. Dan. I. 20 dicitur Daniel ſapientior et doctior fuiſſe עַל־כָּל־הַחַרְטֻמִּים, *ſuper omnes Chertomim.* Gen. XLI. 8 rurſus dicitur Pharao vocaſſe אֶת־כָּל־חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם, *omnes Chertomim Aegypti.* Quia igitur Moſes, loquens de ſacerdoti-

(*e*) Σχενόσιρις *Plutarcho* redditum eſt in Prolegom. ad Pantheon Aegypt. p. CXXXIV. Iunge *Caryophilum* in Diſſert. Miſc. p. 191. Vocis ϣϣⲏⲛ exempla ſunt plura, etiam in Lexico *La Croziano*, ubi quoque Sahidicum ϣⲏⲛ, ſed nullo adiecto teſtimonio.

tibus et Philosophis Aegyptiorum, voce ista semel iterumque usus est, viri quidam eruditi existimarunt, eam originis quoque Aegyptiacae esse. Conf. *Cartwright* ad Gen. XLI. 8. Praeivit illis eruditus Iudaeorum magister *Aben Esra*, eumque sequuntur ex recentioribus viri doctissimi. Vide *Pfeifferi* Criticam Sacram in Exod. VII. 11 (*f*). *Gaulminius* in notis ad Vitam Mosis Lib. 1 p. 179 ita iudicat: *Hebraei Aegyptiacam vocem, quae ἱερογραμματέα notat, ad linguae suae formam detorserunt.* Sed, quod pace tanti viri dictum sit, mihi ita non videtur. Γραμματέα interpretes Scripturae Aegyptii constanter vertunt ⲥⲁϧ, qua ipsa etiam voce videntur Aegyptiorum ἱερογραμματεῖς designati fuisse. Non deessent ceteroquin coniecturae satis probabiles, quibus virorum eruditorum sententiae aliquam conciliare possem auctoritatem. Nam ⲉⲣ significat *esse*, et ⲧⲟⲙⲧ vel ⲧⲱⲙⲧ Aegyptii veteres dixerunt *ecstasin*. Quando Act. x. 10 dicitur de Petro, eum fuisse in ἐκστάσει, Aegyptius interpres habet, ⲁϥϣⲱⲡⲓ ⲟⲩⲧⲟⲙⲧ ⲉϩⲣⲏⲓ ⲉϫⲱϥ. Vide etiam cap. XI. 5, et XXII. 17. Esset itaque (*g*) ⲉⲣⲧⲟⲙⲧ, *Ertomt*, et cum adspiratione *Chertomt*, vir qui contemplationi totus deditus est, et frequentes ecstases habet. Fuisse tales inter sapientes quondam Aegypti, non est, quod dubitem; quemadmodum ex relationibus recentiorum scimus, esse inter Brahmanes, et Iapanensium Philosophos, qui talem vitam colunt, et ab ea vivendi ratione nomen traxerunt. Verum hos Philosophos apud Aegyptios alio nomine insignitos omnino fuisse, mihi quidem certo persuadeo. Erant illi *Arpedonaptae*, de qua voce suo loco [p. 38] pluribus disserui. Alia, quae mihi sese

(*f*) Oper. Philol. t. 1 p. 117.

(*g*) Conf. *Iablonskius* in *Vignolii* Chronol. S. t. II p. 762, 763.

ſeſe offerunt, libenter taccbo, praeter hoc unum. Obſervari poteſt, ⲉⲣϫⲱⲙ, *Erſom*, vel, ut etiam pronunciari ſolet, *Erthom*, dici *patratorem miraculorum* aut *operum ſtupendorum*. Ex iſta voce, accedente nempe adſpiratione, ut in multis aliis vocabulis, naſci potuit *Chertom*, ſive *Chartom*. Nemo ignorat, ⲉⲣ frequentiſſime habere ſignificationem *faciendi*, *patrandi*, et ϫⲱⲙ uſurpari de *miraculo*, Matth. VII. 22, XI. 20 ac ſeqq. XIII. 58, XIV. 2, Act. VIII. 10, 13, XIX. 11 (*h*). Cum tamen omnia rei momenta accurate perpendo, iudicare cogor, vocem *Chertom* originis eſſe non Aegyptiae, ſed peregrinae. LXX certe interpretes, qui in Aegypto vivebant, quosque et linguae et antiquitatum Aegypti peritos inprimis fuiſſe, multis indiciis perſpicitur, in eadem videntur fuiſſe ſententia. Etenim Gen. XLI. 8 vocem חרטום reddiderunt ἐξηγητήν, *ſacrorum interpretem*. Interpres vero Aegyptius adhibuit vocem hanc patriam ⲡⲓⲥϩⲫⲣⲁⲛϣ, quae etiam in verſione Danielis legitur. Exodi vero VII. 11 et Danielis I. 20, iidem LXX interpretes vocem חרטום verterunt ἐπαοιδὸν, *incantatorem*, hominum genus, quo Aegyptus etiam abundavit. Novimus autem ex verſione Aegyptiaca utriusque illius loci, Aegyptios *incantatores* vernaculo ſermone dixiſſe ⲛⲓⲣⲉϥϭⲓϣⲏⲙ. Vnde ego coniicio, vocem *Chartom* ex aliis linguis populorum Orientalium eſſe petitam, ſed tum temporis notam omnibus et uſu frequenti tritam. Nil itaque mirum, ſi illius origines viri eruditi ex reliquiis ſermonis Perſici vel Arabici eruere annitantur. Qua de re conſuli poteſt *Davidis Millii*, viri doctiſſimi, Diſſertatio de חרטמים, quae eſt inter

(*h*) Priorem coniecturam reiecit, ſed hanc probavit *Scholzius* l. c. p. 18, 19.

ter ſelectas ab eo editas numero VIII (*i*). Mihi quidem prae reliquis interpretationibus omnibus, a viro erudito allatis, cumprimis placet illa *Hydii*, qui in libro de Religione Vet. Perſar. p. 373 [379] originem vocis quaerit in Perſica lingua, qua خِرَدْمَنْد *Chardamand*, pro quo alibi خِرَدْمَنْد *Chiradmand*, in genere *Sapiens*, vel *Philoſophus* deſignatur. Erat igitur *Chartom* vel *Chertom*, qui poſtea in religione Zoroaſtris *Magus* dici conſuevit (*k*).

ΧΗΜΙ'Α. Ita Aegyptii ipſi patriam ſuam *Aegyptum* appellant. Ex Graecis id ipſum obſervavit iam *Plutarchus* in libro de Iſ. et Oſir. p. 364, Τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιςα μελάγγειον οὖσαν, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ χημίαν καλοῦσιν, καὶ καρδίᾳ παρεικάζουσι. *Hieronymus* Quaeſtion. Hebr. in Geneſeos cap. IX. 18: *Vnde in praeſenti loco* (*οἱ* LXX) *Cham tranſtulerunt, pro eo, quod eſt* HAM, *a quo et Aegyptus usque hodie Aegyptiorum lingua* HAM *dicitur.* Adde eumdem in Geneſ. cap. XLI. 2. Apud *Iſidorum*, Originum Lib. VII cap. 7, legitur KAM. Lectionem, quam prae ſe ferunt Codices *Plutarchi*, confirmant luculenter ipſi Aegyptiorum libri, in quibus terra eorum nunquam nomine Aegypti deſignatur, ſed conſtanter ⲬⲎⲘⲒ, *Chemi* ſive *Chami*, audit. Ita enim ſemper ii patriam ſuam vocant. Quoties in Grae-

(*i*) Eſt in nova Diſſ. Miſc. editione XIII, p. 411—423.

(*k*) Poſt longiorem diſputationem, origini vocis חרטם Perſicae ſuum tamdem adiecit calculum *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 920—923. Eſt tamen explicatu facilius, qua via vocabulum Aegyptium pervenerit ad Perſas ac Chaldaeos, populos aetate recentiores, quam a Perſis ad Aegyptios iam tempore Moſis. Difficultatem vidit *Michaëlis* p. 923; an ſolverit, vix audeo definire.

Graeco textu mentio fit *Aegypti*, ipsi vocem hanc non retinere, sed semper ⲬⲎⲘⲒ reddere solent (*l*). Ex quo coniicere pronum est, vocabulum *Aegypti*, non Aegyptiis ipsis deberi, sed Graecis proprium esse. Observa autem, dialecto superioris Aegypti, sive Thebaidis, Aegyptum (*m*) dici ⲔⲎⲘⲈ, cui videtur respondere *Hieronymi* HAM, et *Isidori* KAM. Veram autem nominis huius originem videmur petere posse ex Psalte Divino, qui Psalmo CV. 22 Aegyptum vocat *terram Chami*, uti ex historia et genealogia Patriarcharum, post diluvium viventium, pluribus perspicitur. *Plutarchus* tamen l. c. vult vocabulum ⲬⲎⲘⲒ habere significationem *nigredinis* et *caloris*. Quod ab indole sermonis Aegyptiaci utique alienum non est. *Nigrum* enim lingua Aegyptiorum dicitur ⲬⲀⲘⲈ Levit. XIII. 37, Matth. V. 36, Apoc. VI. 5, 12. ϨⲘⲞⲘ vero et ϨⲞⲘ *calorem* et *calidum* designat, Act. XXVIII. 3, Ps. XXXVIII. 3, Iac. II. 16, Marc. XIV. 54, 67. Forte eo pertinet, quod veteres aiunt, Aegyptum prius dictam fuisse χώραν τῶν μελαμπόδων, Aegyptum vero, Beli Filium, Libyes nepotem, eam de suo nomine Aegyptum cognominasse. Ita *Eustathius* in *Homeri* Il. A p. 37 (*n*).

XH-

(*l*) Nec aliter *Aegyptus* vocatur in Monumento Rosetano, ubi perfrequenter ⲬⲎⲘⲒ sive ⲔⲎⲘⲒ. Monuit id *Akerblad*, Vir Ampl., in Epistola ad Cl. Sacyum p. 33 — 37, dixitque alia, quae ad hoc Aegypti nomen illustrandum pertinent.

(*m*) Res certa est ac nota. Si quis tamen exempla cupiat, inveniuntur plurima in versione N. T. Sahidica, Matth. II, Act. II, VII, alibi, item in fragmento codicis Thebaici apud *Mingarellium* p. CCCXL.

(*n*) A *nigredine* dici potuisse Aegyptum, docuit *Perizonius* in Origin. Aegypt. c. 1; defenditurque hic adversus *Iame-*

ΧΗΜΙ'Σ. *Elaphoboſcum.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 80 [p. 455].

ΧΗΝΩ'. *Atractylis.* Appendix *Dioſcoridis* Lib. III cap. 107 [p. 456].

ΧΝΟΥ'ΒΟΣ ΓΝΕΥ'ΡΟΣ. Eſt hoc nomen regis Thebaei, de quo *Eratoſthenes* in Catalogo num. XII, p. 748, Χνοῦβος Γνεῦρος, ὅ ἐστιν χρύσης, χρυσοῦ υἱὸς, cu-

meſonum a *Dukero* in notis. *Forſterus* in Epiſt. ad *I. D. Michaëlis* p. 36—38 negat, Aegyptum nomen *Chamiae* habuiſſe a Chamo, Noachi filio, cum potius ſic dicta fuerit ob *nigredinem ſoli.* ⲭⲁⲙⲉ et Thebaice ⲕⲁⲙⲉ ſignificat *nigrum.* *Stephanus* et *Suidas* Μελαμβώλον nomen Aegypti fuiſſe aſſerunt. *Homerus* Od. Δ. 358 Nili aquam vocat μέλαν ὕδωρ. Nilum ipſum alii appellant Μέλαν. Erat quoque aliud Aegypti nomen, Ἑρμοχύμιος apud *Stephanum*, Ἑρμοχυλνιος apud *Heſychium*, ſed utrumque mutandum in Ἑρμοχήμιος, monente *Forſtero.* Ab eo non longe recedit *Michaëlis* in Suppl. ad Lex. Hebr. p. 804—806, ſed pro חם Ps. LXXVIII. 51, CV. 23, 27, CVI. 22, legi vult חֵם vel חָם, ut nomen Hebraeum ad Aegyptium ⲭⲏⲙⲓ propius accedat. Adſcribam verba *Didymi Taurinenſis*, vero nomine *Thomae Valperga*, in Literaturae Copticae Rudimento, edito Parmae a. 1783, p. 8, 9, 11: „Aegyptus haud dubie eſt terra Cham (חם, حام) Coptis ⲭⲏⲙⲓ dicta, et *Plutarcho* Χημία. Eſt autem חם *calens*, *aduſtus*, atque adeo *fuſcus*, *niger*, Coptice ⲭⲁⲙⲏ, ut חום Geneſeos XXX plus ſemel eſt φαιὸς, eius plane coloris, qui Arabibus الحمة. Nam חום et חמם, communicata ſignificatione, — non modo *caleſcendi*, ſed et *nigredinis* notionem habent." — Ipſa *Iablonskii* verba, nec tamen integra, lectori appoſita ſunt a *Scholzio* p. 27, 28.

cuius loci explicationem, uti in *Vignolii* Chronol. S. Tom. II edita est, compendii caussa subiungam: „ Locum hunc tentavit *Salmasius* de Annis Climact. p. 566, *In regibus Thebaeorum*, inquit, χνοῦβος vel χνουβὶς redditur χρυσῆς et χνουβσιρὶ, χρυσοῦ υἱὸς. *Sic enim legendum.* Perperam apud *Scaligerum* scribitur χνοῦβις χνεῦρος. *Nam σηρὶ vel σιρὶ est filius.* Haec ille. Quod iam ad primam vocem attinet, χνοῦβος, de ea ambigendum certe non est. ⲚⲞⲨⲂ Aegyptiis est *aurum* (*o*). Accedit χ articuli instar, ὁ χρυσός. — Est itaque ϪⲚⲞⲨⲂ proprie *aurum* (ita ibi legi debet). Existimo tamen usu invaluisse, ut ϪⲚⲞⲨⲂ idem significaret, quod ⲚⲚⲞⲨⲂ, vel ⲈⲚⲚⲞⲨⲂ *aureus* ", etc. Et deinceps, „ Legerem itaque in *Eratosthene* χνοῦβος χρυσοῦς, id est, χνοῦβος *significat aureum.* Et forsitan regi illi Aegyptio, cuius nomen *Eratosthenes* interpretatur, ab *Anubide* Numine, impositum fuit nomen, quod tamen revera *aureum* sonat. Quod vero attinet ad sequentia, Γνεῦρος χρυσοῦ υἱὸς, *Salmasius* ea ita corrigit χνουβσιρὶ, χρυσοῦ υἱὸς. Quibus, quoniam nunc nihil occurrit verosimilius, quod addam, non habeo. "

ΧΝΟΥΗ. Tuba Aegyptiaca ab Osiride inventa. Ita nos docet *Eustathius* ad Iliad. Σ. p. 1139, Δευτέρα, ἡ ϛρογγύλη (σάλπιγξ) παρ' Αἰγυπτίοις, ἣν Ὄσιρις εὗρε, καλουμένη φασὶ Χνούη. χρῶνται δ' αὐτῇ πρὸς θυσίαν, καλοῦντες τοὺς ὄχλους δι' αὐτῆς. Ait igitur *Eustathius*, esse *Tubam Aegyptiam inflexam vel recur-*

(*o*) Minus accurate *Renaudotius* scripsit, voce ϪⲚⲞⲨⲂ *aurum* adhuc Coptice significari. Non enim sic *aurum* vocant, sed ⲚⲞⲨⲂ, nisi praefigatur articulus; observante *Mingarellio* ad Aeg. codd. rel. p. CCLXXIV.

curvam, cuius imaginem vide apud *Bartholinum* de Tibiis p. 403 edit. Amſtelod. Addit *Euſtathius*, *Oſiridem eam inveniſſe, et vocari, uti quidam perhibent*, *χνούη*. Idem inſtrumentum videtur ſubinnuere *Apuleius* Mileſ. Lib. XI p. 261 [772] *Ibant et dicati magno Serapi tibicines, qui per obliquum calamum ad aurem porrectum dextram, familiarem templi Deique modulum frequentabant.* Vbi tamen non *tubicinum*, ſed *tibicinum* mentionem fieri videmus, tanquam ſermo eſſet, non de *Tuba*, ſed de *Tibia*, ut uſus Tibiae in feſto Oſiridis *Herodotus* L. II cap. 48 meminit. Et certe, quae *Euſtathius* de Tuba Aegyptiorum memoriae prodidit, eadem *Iulius Pollux* de Tibia refert Lib. IV cap. X [ſegm. 77], Παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις, *πολύφθογγος αὐλὸς, Ὀσίριδος εὕρημα, ἐκ καλάμης κριθίνης.* Idem initio illius capitis [ſegm. 74], Μόναυλος *εὕρημα μέν ἐςιν* Αἰγυπτίων. *Tibiarum Aegyptiacarum*, ex arundine confectarum, meminit etiam *Solinus* in Polyhiſt. cap. XI. Ipſe *Euſtathius* in Iliad. Σ p. 1157 hunc in modum ſcribit, Παρὰ γοῦν Ἀλεξανδρεῦσιν ἦν μόναυλος κάλαμος, Ὀσίριδος φασὶν εὕρημα. Et quibusdam interiectis, Καὶ ὅτι καὶ νεβροῦ κῶλα ἐποιοῦν αὐλοὺς, οἱ Θηβαίων ἦσαν εὕρημα, τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον, ἴσως, ἐπεὶ καὶ Ἰόβας ὁ τοῦτο ἱςορῶν λίβυς ἦν. Quae videtur *Euſtathius* deſumſiſſe ex *Athenaeo*, in cuius Libro IV p. 175 haec legimus Ἰόβας μὲν — Αἰγυπτίους φησὶ λέγειν τὸν μόναυλον Ὀσίριδος εἶναι εὕρημα, καθάπερ καὶ τὸν καλούμενον φώτιγγα πλαγίαυλον, ubi tamen etiam *πλαγίαυλος tibia obliqua* Oſiridis inventum perhibetur. Vtriusque huius tibiae et *μοναύλου*, ſive tibiae ſimplicis et rectae, et *πλαγιαύλου*, ſive tibiae obliquae et recurvatae effigiem puto exhiberi in monumento antiquo apud *Gruterum* pag. XXVII. Tibiam rectam exhiberi etiam exiſtimo in marmore apud *Paulum Lucam* in Itinerario poſtremo Tom. I p. 282. Πλαγίαυλον, quia illi ineſt *κώδων*, Tubae propria, *Euſtathius*, in loco ſub initium citato,

to, et alii Graeci videntur nonnunquam *σαλπίγγα tubam* appellare. Sic etiam *Pollux*, ubi de Tuba differit, Lib. IV cap. XI [segm. 86] ait: *Est etiam quidam Tubae cantus, Pompis sacris dicatus, adhibitus ab Aegyptiis et Argivis, Tyrrhenis itidem et Romanis, quando rem sacram faciunt, et sacrificant. Plutarchus* etiam in libro de If. et Ofir. p. 646 ed. Steph. observat inter Aegyptios *Lycopolitas et Busiritas in sacris a tubarum usu in universum abstinere.* Quibus *Aelianus* Abydenos addit, de Animal. Lib. X cap. 28, Σάλπιγγος ἦχον βδελύττονται Βουσιρῖται καὶ Ἄβυδος ἡ Αἰγυπτία, καὶ Λύκων πόλις. *Strabo* pro Tuba *tibiam* dixit Lib. XVII p. 560 [1169] Ἐν τῇ Ἀβύδῳ τιμῶσι τὸν Ὄσιριν· ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τοῦ Ὀσίριδος οὐκ ἔξεστιν, οὔτε ᾠδὸν, οὔτε αὐλητὴν, οὔτε ψάλτην ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἔθος. Similiter *Demetrius Phalereus*, sive auctor libri elegantissimi de *Elocutione*, eodem respiciens, memorabilem hunc Aegyptiorum ritum [§ 71] refert: *In Aegypto sacerdotes Deos celebrant, septem vocales pronunciando continuo. Loco Tibiae et Citharae, literarum harum sonus auditur, ob suavitatem vocis, quam in se habent.* Si quis loca omnia a me citata conferat, inveniet facile, unum idemque instrumentum in sacris Aegyptiorum adhiberi solitum, modo Tibiam, modo etiam *Tubam* vocari, quantumvis Aegyptii vocabulo proprio, ad designandam Tubam, plane caruisse videantur. Certe quoties in scriptura N. Testamenti, aut in versione Graeca V. Testamenti, voces *σάλπιγξ, tuba*, et *σαλπίζειν, tuba canere* occurrunt, occurrunt autem saepissime, interpretes Aegyptii, in locis omnibus, quos vidi, verba haec Graeca retinent, neque ea per alia, sibi vernacula, vertunt. Matthaei tamen cap. VI. 2, ubi in Graeco habemus, *μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου*, legimus in versione Coptica ⲙⲡⲉⲣ ⲉϣⲧⲁⲛ ϧⲁⲭⲱⲕ, ex quo intelligitur, Aegyptios dixisse *σαλπίζειν*

ζειν ⲉϣⲧⲁⲡ, quasi dicas *clangere cornu.* Existimo igitur Aegyptios τὴν σάλπιγγα *Tubam* habuisse pro instrumento Graeco, sibi peregrino, adeoque vocem illam Graecam in versione sua retinuisse. Sed quia tamen semel et forte iterum clangorem tubae τὸ σαλπίζειν reddidere ⲉϣⲧⲁⲡ *canere cornu*, suspicor ipsos habuisse instrumentnm, quod patrio suo sermone ⲧⲁⲡ appellare consueverunt. Erit autem illud haud dubie πλαγίαυλος, quippe obliquum et ad instar cornu recurvatum. Itaque tibiam Aegyptiorum curvam, non ut volebat *Eustathius*, Χνούη, sed Ταπ´ appellatam fuisse, monumenta gentis huius antiqua fidem faciunt. Sine dubio, Χνούη erat μόναυλος, *Tibia simplex* et *recta*, quae κατ᾽ ἐξοχὴν *Tibia* appellari potest, cuius iconem, uti iam observavi, cernere licet apud *Gruterum.* Sed videtur apud *Eustathium* legendum esse Χωνούη pro Χνούη. Certe αὐλός in Coptorum libris semper appellatur ϫⲱ, aut ⲥⲏⲃⲓ ⲛ̀ϫⲱ, 1 Cor. XIV. 7, quemadmodum *tibia canere* ϫⲱ et ⲉⲣϫⲱ, et *tibicen* ⲣⲉϥϫⲱ, Matth. IX. 23, Apocal. XVIII. 22, οὐή hic puto eamdem esse vocem, quam *Horapollo* Lib. I cap. 29 expressit οὐαιέ, et quam suo loco [p. 190] explicuimus. Nempe ⲟⲩⲏ, ⲟⲩⲉⲓ, ⲟⲩⲏⲟⲩ, apud Aegyptios dicitur *longus* et *longinquus.* Itaque *Horapollo* οὐαιέ, exponebat φωνὴν μακρόθεν, *vocem quae e longinquo auditur.* Erit igitur ϫⲱ ⲛ̀ⲟⲩⲉⲓ, vel ϫⲱⲛⲟⲩⲏ, *tibia quae e longinquo auditur.* Testatur enim *Pollux*, tibiam Aegyptiorum fuisse πολύφθογγον *sonoram*, quae audiri e longinquo potuerit. Et sane testatur *Eustathius* in articuli huius initio adductus, Aegyptios per tibiam vel tubam populum ad sacra vocasse, ut igitur Tibia ipsis vicem campanae praestiterit. *Tibias* Aegyptiorum *sacras* memorat *Sy-*

ne

nesius de Providentia Lib. I p. 66, et *Claudianus* de IV Consulatu Honorii v. 574, 575. Aut ϪⲰⲚⲞⲨⲈⲤ possumus etiam interpretari *Tibiam longam*, quod re ipsa longa esset. Huiusmodi tibiis in Templis uti inter sacra moris erat. Testis est *Marius Victorinus* Artis Grammaticae Lib. I p. 2487 ed. Putschii: *Spondeus e duabus longis — dictus a tractu cantus eius, qui per longas tibias, in templis, a supplicantibus* (ita lego) *editur.* De Othone Imperatore in vita eius refert *Xiphilinus* pag. 67, eum dixisse: *Quid me oportebat longis tibiis* (μακροῖς αὐλοῖς) *canere.* Et forte apud Aegyptios Tibia illa singulatim hoc cognomen accepit, ut distingueretur ab alia longe minori, de qua *Pollux* Lib. IV cap. X [segm. 82] Γίγγλαρος δὲ μικρός τις αὐλίσκος, Αἰγύπτιος μονῳδίᾳ πρόσφορος, de quo suo loco [p. 56].

ΧΝΟΥ΄Σ. *Scolymus.* Appendix *Dioscoridis* Lib. II cap. 16 [p. 452].

ΧΟΙΑ΄Κ nomen Mensis, qui fere respondet Decembri Romanorum. Et ita Scholiastes Arati in Phaenomena p. 40 et 41 ed. Oxon. vel 35 extrem. et 36 edit. Morel., ubi tamen minus emendate χοιάχ legitur. Graeci semper (*p*) scribunt χοιάκ, uti Latini

(*p*) In Anthologia Graeca t. I p. 355,

Χοιὰκ σπειρομένων ςαχύων δείκνυσι γενέθλην,

Choeac *spicigero conspergit semine sulcos*,

ex interpretatione *Grotii*. In inscriptione, quae est in crure Memnonis sinistro insculpta, dicitur Artemidorus, anno XV Hadriani Imperatoris, audiisse Memnonem mense ΧΟΙΑΚ. V. *Iablonskium* de Memn. p. 90. Nollem, nomen mensis omissum esset in *Pocockii* Inscript. p. 83. Non tamen perpetua est haec nominis scribendi ratio; docente *Fabricio* in Menologio p. 22, 26.

tini *Choeac.* In Coptorum etiam libris (*q*) legitur ϫⲟⲓⲁⲕ. Si Menſes Aegyptiorum ſemper fuiſſent fixi, uti a tempore Auguſti Imp. evaſerunt, vocem hanc interpretarer ϫⲟⲁⲓⲕ, id eſt *Encaenia terrae.* Ϫⲟ enim ſive ϫⲱ eſſe terram, in hiſce noſtris obſervationibus ſaepe monendum fuit, et monuimus ea de re lectorem in Diſſert. VIII de Terra Goſen § 5. ⲁⲓⲕ porro eſt ἐγκαίνια, *renovatio.* Vide Iohan. x. 22. Eſt autem December, ſive Choiac in Aegypto quaedam terrae renovatio, nam in eo menſe primitiae frugum ex terra in Aegypto prodire incipiunt. Vnde in Epigrammate Graeco de Menſibus Aegyptiorum,

Χοιὰκ σπειρομένων ςαχύων δείκνυσι γενέθλην.

Sed fateor tamen, quod iam monui, non tantum in Graecorum, ſed etiam Aegyptiorum libris nomen hoc ſcribi non χοαὶκ, ſed χοιὰκ, et praeterea menſes Aegyptiorum ab initio non fixos, ſed vagos fuiſſe, omnes hodie norunt. Cum menſibus nomina primum inderentur, *Choeac* videtur non in Decembrem, ſed in aliud omnino anni tempus incidiſſe. Itaque interpretationem allatam ipſe non affirmo probandam.

ΧΟΜΟΕΦΘΑ', nomen regis Thebaei in Aegypto, quod *Eratoſthenes* in Catalogo illorum regum interpretatur κόσμος φιλέφαιςος. Verba *Eratoſthenis* levi emendatione indigent, quam nobis ſuppeditat *Salmaſius* de lingua Helleniſtica p. 391 ita ſcribens: *Huic proximum eſt Aegyptiorum* ϫⲱ, *quod eſt* θέσις, *vel* κός-

(*q*) Theſ. Epiſt. *La Crozianus* t. III p. 133. Dicitur Thebaice ⲕⲟⲓⲁⲕ, teſte *Georgio* in Praef. ad Fragm. Joh. p. LIII.

κόσμος, unde nomen Aegyptii vel Thebaei regis χωμαιφθά. Quod Eratosthenes *Graece vertit κόσμος φιλήφαιςος. Nam φθά est Vulcanus, ex quo* Ἥφαιςον *fecere Graeci.* Idem de Annis Climactericis p. 567, haec, quae iam audivimus, fere repetit: *Inde alterius regis Thebaeorum nomen χωμαιφθὰ, id est, interprete* Eratosthene, *κόσμος φιλήφαιςος. Et verum est. Prave editur χομοεφθά.* In explicatione Catalogi illius *Eratosthenici*, quae Tomo II Chronologiae Sacrae Venerandi *Des Vignoles* edita est, p. 760 de explicatione Salmasiana haec addidi: „ Satis bene *Salmasius* nomen hoc explicuit. Nam primo ϫⲱⲓ lingua Aegyptiorum dici *terram* ad num. XXVII iam monuimus. ⲙⲉⲓ porro et ⲙⲁⲓ, praecipue in compositionibus est *amare.* Sic Deus dicitur frequentissime in Coptorum libris ⲙⲁⲓⲣⲱⲙⲓ, *φιλάνθρωπος.* Superest *φθὰ*, vel rectius *φθὰς*, quod nomen esse *Vulcani* Aegyptiorum, testantur veterum plurimi. Apparet iam ex his, nomen Aegyptiacum scribendum sic esse *χωμαιφθάς*, vel, quod idem est, *χομαιφθάς.* Idque Graece plane sonat *κόσμον φιλήφαιςον.*"

ΧΟ'ΝΟΥΦΙΣ. Legitur hoc nomen Aegyptiacum in *Plutarchi* lib. de If. et Of. p. 354, qui etiam narrat de Genio Socratis p. 578, Agetoridem venisse Memphim ad Χόνουφιν *τὸν προφήτην*, ac petiisse, ut, si quid de tabula aerea in Alcmenae sepulcro condita intelligeret, sibi interpretaretur. Forte non discrepat *Χόνουφις* apud *Clementem Alex.* Lib. I. Strom. p. 303 [357]. Dicitur enim eo praeceptore in Aegypto usus esse Eudoxus Astronomus. Nec alius *Ἰχόνουφις ὁ Ἡλιουπολίτης* in Aegypto, de quo *Diogenes Laertius* Lib. VIII § 90. Ratio nominis potest intelligi ex dictis de v. *Ὄνουφις* [p. 185]. Aegyptiace est ϫⲉⲛⲟⲩϥⲓ in dialecto Memphitica, Thebaice ϣⲉ-

ⲛⲟⲩ-

ⲛⲟⲩϥⲓ, atque praefixa nota generis masculini Ⲡ—ϣⲉ-ⲛⲟⲩϥⲓ. Recte ergo idem nomen scribitur a *Plutarcho* in Solone pag. 92 Ψένωφις. Significat autem *cultorem boni* (daemonis), vel *cultorem Dei* (*r*).

ⲬⲞⲨⲐⲎ'Ⲣ. Nomen est regis Thebaei in *Eratosthenis* Catalogo. Ejus verba sunt, Ἐβασίλευσεν Χουθὴρ ταῦρος, τύραννος. Apponam hic quoque ea, quae de interpretatione *Eratosthenis* iam monui in lib. cit. p. 758, 759. „ Videntur hic repraesentari tres voces, una Aegyptiaca, duae Graecae, quae Aegyptiacam explicent. Dixeris vocem Χουθὴρ proprie significare *Taurum*, per Taurum vero symbolice designari *Tyrannum*. Quae locutio nec ipsi Scripturae Sacrae inusitata est. Vide Psalm. XXII. Quamdiu in hac sententia et ego fui, interpretatio *Eratosthenis* haecce non parum negotii mihi facessivit. Tandem vero deprehendi, ταῦρος, quam initio cum aliis credideram vocem Graecam, partem facere Aegyptiacae, et cum antecedente in unam esse contrahendam. Sic nempe locus hic legendus est, Χουσθερταῦρος, Τύραννος. ⲭⲱ nempe *Terram* Aegyptiis significat. — ϣⲑⲉⲣⲧⲱⲣ porro est ταράσσειν, *perturbare*, Actor. XV. 24, XVII. 8, Galat. I. 7. Certum itaque est, ⲭⲱ ϣⲑⲉⲣⲧⲱⲣ Aegyptiis dici *Terrae perturbatorem*. Deprehendi etiam in libris Coptorum, illis praesertim, qui dialecto Thebaidis conscripti sunt, ϣⲟⲩ esse

(*r*) Comparandus *Kocherus* in Misc. Obs. Crit. Novis t. II p. 147, ipse *Iablonskius* Panth. part. I p. 100—102, et, in quibusdam ab eo dissentiens, *Gregorius* in Praef. ad Fragm. Joh. p. CLVI, CLVII, qui ⲬⲈⲚⲞⲨϤⲒ interpretatur *nuncium Dei*, τὸν Προφήτην, ut explicat *Plutarchus*, in quo pro Χόνουφιν sine dubio legendum Χένουφις affirmat.

esse syllabam ἐπιτατικὴν, quae significationem verbi intendit augetque, sicut fere apud Graecos ἐπί. Sic igitur ϣⲟϫ-ϣⲑⲉⲣⲧⲱⲣ, recte vertetur, *insignis perturbator*. Hoc vero *Eratosthenes* interpretatus est Τύραννον.

ΧΩΚΟΡΤΗ'. *Malva hortensis*. In Appendice *Dioscoridis* Lib. II cap. 144 [p. 445].

ΧΩ'Ν. Ita Aegyptios appellasse Numen quoddam suum, quod Graeci *Herculem* interpretantur, auctor est scriptor *Etymologici* Magni in v. Χῶνες. Τὸν Ἡρακλῆν, inquit, φασὶ κατὰ τὴν Αἰγυπτίων διάλεκτον Χῶνα λέγεσθαι. Paulo aliter, et quidem (*s*) corruptius, nomen hoc exprimit *Hesychius*, apud quem legimus Γιγνῶν, οἱ δὲ Γιγῶν, Πάταικος, ἐπιπάταικος, Τραπέζιος, οἱ δὲ Αἰγυπτίων Ἡρακλέα. In *Eratosthenis* Catalogo regum Thebaeorum, num. XXVI occurrit Σεμφρουκράτης, quod ille interpretatur Ἡρακλῆς Ἀρποκράτης, ubi, quod in notis ad illum Catalogum, non ita pridem editis, monere oblitus sum, plane scribendum est Σεμφουκράτης. Nam Φουκράτης et Ἀρποκράτης omnino unum idemque est, quod alibi pluribus doceo. Itaque in nomine hoc mentio Harpocratis utique occurrit. Superest, ut syllaba residua Σέμ significet *Herculem* Aegyptiorum, idque prorsus verum est. Ex illo *Eratosthenis* loco corrigendus alius, quod iam monui, qui occurrit num. V, ubi rex quidam Thebaeorum vocatur Πεμφῶς, idque explicatur Ἡρακλείδης. Dixi, legendum esse Σεμφῶς, id enim significat *Herculis sobolem*. Plura vide in notis citatis, Tom. II Chronol. S. *Vignolii*, p. 739, 740. Si

(*s*) Posse tamen vulgatum Γιγῶν in *Hesychio* defendi, observat *Iablonskius* part. I Panthei p. 188; cuius animadversionis, haec scribens, immemor fuisse videtur.

Si iam lectionem Etymologici Magni et *Eratosthenis* secum invicem contuleris, intelliges fuisse Aegyptiis numen aliquod, quod ipsi sermone patrio dixerunt Χών, vel Χώμ, vel Σέμ, et quod Graeci interpretati sunt *Herculem*. Aegyptiace sine dubio nomen illius Numinis sic exprimendum est, ϫⲟⲙ sive ϫⲱⲙ, quod *virtutem* et *potentiam* significat. Nemo est, qui non intelligat illico, quam bene nomen hoc Herculi congruat. Sed praeterea interpretem nominis luculentum habeo *Macrobium*, qui, Saturnal. Lib. I cap. 20, *Sacratissima*, inquit, *et augustissima Aegyptii Herculem religione venerantur. Ipse creditur et gigantes interemisse, cum coelo propugnaret, quasi Virtus Deorum.* Paulo ante Deum illum dixerat *Deum virtutem regentem.* Id vero plane ϫⲱⲙ, vel paulo plenius ϫⲱⲙ ⲛ̀ⲛⲟⲩϯ designat. Vix erat, cur dubitaret *Wilkinsius* de Lingua Coptica pag. 111, 112, unde haec vox derivanda esset, an a ϫⲟⲙ, *fortitudo*, *robur*, an a ϫⲏⲛ, *deliciae*, *benignus*, an a ϩⲱⲛ, *iubere*, *praecipere.* Primum enim unice verum est. Plura de numine isto eiusque nomine Aegyptiaco attuli in Dissertationibus VII et VIII de Terra Gosen, atque in Pantheo Lib. II cap. III § 3 et 4.

Ψ.

ΨΑ'ΓΔΑΣ. Nomen alicuius *unguenti* Aegyptiaci. Vox haec apud auctores nonnunquam *Sagdas* scripta reperitur. *Clemens Alexandrinus*, ubi de unguentis differit, etiam huius commeminit: *Τούτων δὲ τῶν μύρων ἄπειροι διαφοραί· βρένθιον, καὶ μετάλλιον, καὶ βασίλειον, πλαγγόνιόν τε καὶ Ψάγδας Αἰγυπτίας*, Lib. II *Paedagog.* p. 177 [207], ubi legendum esse Ψάγδας

δας Αἰγυπτία, *Heinsio* non invitus assentior. *Galenus* in Lexico Hippocrateo p. 104 edit. Steph. Ψάγδας, εἶδός τι μύρου. *Athenaeus* celebriora unguenta percensens, huius etiam oblitus non est. Possunt apud eum Lib. XV p. 690 aliquot veterum (*t*) loca, in quibus *Psagdas*, ceu unguenti aliqua species, commemoratur, legi. In his etiam est locus *Eubuli*;

Αἰγυπτίῳ Ψάγδαν ἰτρὶς λελουμένη;

quem sic emendari posse, *Casaubonus* existimat; Αἰγυπτίῳ Ψάγδα νίτρῳ λελουμένη, ut sensus sit, *Aegyptio Psagda uncta, et nitro lota.* Verum nisi fallor, rem acu tetigit praestantissimus *La Crozius*, in cuius Miscellaneis manu exaratis haec deprehendi: Ψάγδης, *genus unguenti Aegyptiacum, ut videtur.* Eubulus ἐν ςεφανοπώλισιν, Αἰγυπτίῳ Ψάγδανι τρὶς λελουμένη. *Sic legendum videtur apud* Athenaeum p. 690 E. Commemorat vero *Athenaeus* in sequentibus etiam τὴν λεγομένην Σάγδαν, ceu speciem unguenti, a priori distinctam, p. 691, quae tamen est ipsissima Ψάγδας. *Hesychius*, Σάγδας, εἶδος μύρου, ἢ Ψέγδας, ubi, ut bene observant viri eruditi, pro Ψέγδας legendum est Ψάγδας (*u*). Et sane communiter apud scriptores legitur Ψάγδας. Meminit huius unguenti etiam *Hesychius* in voce Ψάδας, ubi pariter Ψάγδας rescribendum esse, recte monuerunt viri eruditi.

Est ceteroquin vox haec, quod auctores allati iam bene observarunt, origine Aegyptia, cuius proinde ex

(*t*) *H. Stephanus* Ind. Thes. L. Gr. p. 193.

(*u*) Ψάγδας, pro quo alii Ψαγδάς malunt, in textum recepit *Alberti*, cuius et aliorum legendae annotationes, item ad v. Ψαδάς, ubi tamen servatum, Ψαδάς· Ψαγδῆς· μύρου ποιόν. Coniecturam de verbis *Eubuli* apud *Athenaeum* l. c. repetit *La Crozius* ad vocem Aegyptiacam CDXEN p. 97, sed illic, vitio operarum, male χελουμένη.

ex gentis illius ſermone vera ſignificatio peti debet. Ex illo etiam ratio reddi poteſt, quamobrem modo Σάγδας, modo Ψάγδας ſcriptum reperiatur. Etenim Π voci Σάγδας additum, nihil aliud eſt, quam nota generis maſculini, quae proinde omitti recte poteſt, ſicut apud Graecos articulus ὁ. Dicitur ὁ Θεὸς, et Θεός. Eſt autem ⲤⲞϪⲈⲚ Aegyptiis μύρον, *unguentum*, et cum nota maſculini generis ⲠⲤⲞϪⲈⲚ, Matth. XXVI. 7, 12, Luc. VII. 37, 38, 46, Iohan. XI. 2, et alibi. Equidem Σάγδας et Ψάγδας, literis Graecis, non Σάγδας, ſed potius Σαγὴν, vel Σάγη, et Ψάγη ſcribendum erat. Sed vocem hanc, in Aegypto ſaepius auditam, Graeci, et omnium primi poëtae, ut verſibus conſulere poſſent, corruperunt, ac paulatim corrupta pronunciatio invaluit. Cum vero Graeci ſcirent, unguentum in Aegypto dici Σάγην, vel Πσάγὴν, aut ut corrupte pronunciabant, Σάγδαν et Πσάγδὰν, eo nomine unguentum Aegyptium, ceu peculiarem aliquam unguenti ſpeciem, deſignarunt (*v*).

ΨΙΤΤΑ΄ΧΕΜΜΙΣ, κώμη τῆς Αἰγυπτίας, teſte *Stephano Byzantio*, qui nomen gentile Ψιτταχεμμίτης adiungit in v. Ψιττάχεμμις, et iterum in v. Ψωχέμμις, quod eſt itidem nomen oppiduli Aegyptiaci. De utroque iſto loco Ethnicographi mecum olim Pariſiis agens

(*v*) Memphitice vocabulum ſcribebatur ⲤⲞϪⲈⲚ. Litera Ϫ, qua Graeci carent, aliquando ſaltem per literas γδ expreſſa eſt. Litera Ⲇ in Graecia ipſaque Aegypto pronunciata interdum veluti Ϫ. Factum hinc, ut literae Ϫ et Ϣ multis in vocibus Aegyptiacis permutarentur. Pro ⲤⲞϪⲈⲚ Sahidice ſcribitur ⲤⲞϬⲚ in Euang. Ioh. XI. 2. Conf. *Mingarellius* in Aeg. cod. rel. p. XLI, XLII. Legitur item in verſione Sahidica Matth. XXVI. 7 et 12.

agens perilluſtris *Montfauconius*, putabat (*w*) Ψιττάχεμμις ſignificare τὴν Αἴγυπτον τὴν κάτω, *Aegyptum inferiorem*, ΠΕϹΗΤ enim eſt κάτω, Ψωχέμμιν vero eſſe τὴν Αἴγυπτον τὴν ἄνω, *Aegyptum ſuperiorem*, quia ΠϢШΙϹ re ipſa eſt ἄνω. Notiſſima quidem eſt Aegypti diviſio in ſuperiorem et inferiorem; ſed videtur ſententiae viri doctiſſimi obſtare, quod *Stephanus* ſcripſerit Pſittachemmin ac Pſochemmin eſſe vicos, κώμην et πολίχνιον in Aegypto. Non erant igitur duae partes generales totius Aegypti. Vidimus ſupra [p. 295—297], eodem *Chemmis* nomine fuiſſe urbem in Thebaide, atque inſulam in Aegypto inferiori. Memini quoque de pago Chemmis legere quidpiam in *Heliodori* Aethiopicis. Itaque ſuſpicor, vicos iſtos, *Stephano* commemoratos, non ita procul diſſitos fuiſſe, quorum alter *Chemmis ſuperior*, alter *Chemmis inferior* cognominatus fuerit. Eſt vix ulla regio, in qua iſtiusmodi deſint exempla; ut quisque abunde novit ex Geographis veteribus et recentioribus.

ΨΟΝΘΟΜΦΑΝΗ'Χ, vel ΨΟΘΟΜΦΑΝΗ'Χ, novum nomen a Pharaone rege datum Ioſepho, et ſine dubio Aegyptiacum, Geneſ. XLI. 45, ubi in textu Hebraeo legitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ. De eo pluribus diſputavi [p. 207—216] in v. *Pſonthomphanech.*

ΨΩ'ΡΑ. Cum interpretes Alexandrini Deut. XXVIII. 27 vocem Hebraicam גָּרָב tanstulerint Ψώραν ἀγρίαν, ſermo autem illic ſit de morbi genere, Aegyptiis proprio, exiſtimat Cl. *Harenbergius* in Miſcellan. Lipſienſ.

(*w*) *Guilielmo Bonjour*, idem monenti, adſtipulatur *Georgius* in praefat. ad Fragm. Euang. Ioh. p. XXVIII in not.; ſed qui aut ſuo in codice *Stephani* inveniſſe Ψιτόχεμμις, aut ſic legi voluiſſe videtur.

sienſ. Novis vol. 1 pag. 207, eſſe *vocem Graecam ex ſermone Aegyptiorum indubie depromtam*, *eique reſpondere vocem Hebraicam* צוֹרִי. Obſerva tamen, interpretem Aegyptium Graeca haec Ψώραν ἀγρίαν ſic reddidiſſe ⲟⲩϫⲉⲣϫⲓ ⲛ̀ⲁⲅⲣⲓⲟⲛ. Quod profecto obſervationem viri eruditi plane enervat.

ΨΩΧΕ'ΜΜΙΣ, πολίχνιον Αἰγύπτου; oppidulum Aegypti. De origine nominis dixi proxime ad v. Ψιττάχεμμις. Monet *Stephanus Byz.*, *Artemidorum* libro octavo Geographicorum eiusdem *Pſochemmis* meminiſſe.

Ω.

'ΩΚΕΑ'ΜΗΣ, *Oceames*, nomen *Nili* antiquiſſimum in Aegypto, ut auctor nobis eſt *Diodorus Siculus*, cuius haec ſunt verba Lib. 1 pag. 17 [cap. 19 p. 22], Τὸν δὲ ποταμὸν ἀρχαιότατον μὲν ὄνομα σχεῖν 'Ωκεάμην, ὅς ἐστιν Ἑλληνιστὶ 'Ωκεανός. Si vera ille narrat, quod ſuo loco iam relinquo, videtur 'Ωκεάμης fuiſſe cognomen aliquod Nili, aut epitheton, quo forte in hymnis ſacris Aegyptii nonnunquam utebantur, ut vim huius ſui fluvii et beneficia ſignificarent. 'Ωκεάμης enim commode exponi poteſt ⲁϩⲟ ⲙ̀ⲙⲏ, *Ahoame*, vel *Aho-amme*, id eſt, *theſaurus aquae*, quia fluvius ille, ex divite ſuo penu, quotannis, ſtato tempore, tantam aquae copiam depromebat, ut exinde pars magna Aegypti fertilior ac laetior redderetur. Graeci id reddiderunt 'Ωκεανόν. Nam 'Ωκεανός vere eſt theſaurus aquarum, in quem fluvii omnes relabuntur et refunduntur. Eo fortaſſe ſenſu 'Ωκεανός vocatur a *Stephano Byzantio* ὁ ποταμὸς ὁ περιέχων τὴν γῆν.

Vis

Videntur Graeci, ob faciliorem enunciationem, literas M et N permutasse (*x*).

ὯΡΟΣ, ὩΡΟΣ, ὨΡΟΣ, nam diversimode editum legitur, est nomen numinis, religiose ab Aegyptiis culti. Dicitur vulgo (*y*) filius Osiridis et Isidis. Graeci vero eumdem Apollinem interpretantur et solent appellare. Scribit Herodotus Lib. II cap. 144, in Aegypto regnasse *Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι*, et Libri eiusdem cap. 156, *Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὧρος*. *Diodorus Siculus* Lib. I pag. 22 [cap. 25 p. 30] narrat, *Horum* dici ultimum deorum, qui, post parentis sui Osiridis ab hominibus translationem, in Aegypto regnavit, additque, *τὸν δὲ Ὧρον μεθερμηνευόμενον φασὶν Ἀπόλλωνα ὑπάρχειν*. Similiter *Plutarchus* de If. et Osir. p. 375 monet, Graecos *Ὧρον* appellare Apollinem. *Macrobius* Lib. I Saturn. cap. 21 observavit, apud Aegyptios Apollinem, qui est sol, vocari Horum; sed huius nominis originem ignotam sibi fuisse ostendit, cum adiungeret, ex eo *et horas* XXIV, *quibus dies et nox conficitur, nomen accepisse*. In veteri inscriptione, de qua *Cuperus* in Harpocr. p. 156, legitur, ΜΕΓΑϹ ΩΡΟϹ ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΡΠΟΚΡΑΤ*ης*. Quisque per se intelligit, *ος* in fine vocis *Ὧρος* esse terminationem a Graecis adiectam, indeque Latinos dixisse *Ho-*

(*x*) Quae de vocis *Ὠκεάμης* origine Aegyptia dixit *Iablonskius*, et ex eo sumsit *Scholzius* in Repert. Bibl. et Orient. Lit. tom. XIII p. 11, nituntur ea lectione vulgata in *Diodori* verbis. At vero pro *Ὠκεάμην* illic fide codicum *Ὠκεάνην* edidit *Wesselingius*, hancque lectionem in notis defendit. Vide, quae Vir Cl. praeterea adscripsit *Diodoro* Lib. I cap. 12, et *Herodoto* II. 23.

(*y*) Ex multis unum adiungo testimonium, quia novum est. In Graeca Inscriptione Rosetana bis memoratur ΩΡΟΣ Ο ΤΗΣ ΙΣΙΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΟΣ ΥΙΟΣ, p. 13 et 17 edit. Cl. Ameilhon.

Horus. Nemo veterum ſcriptorum aut recentiorum eruditorum dubitabat de origine nominis Aegyptiaca, in qua tamen indicanda non idem ſentiebatur. *Salmaſius* in libro de Annis Climactericis p. 595 Horum ſic dictum vult ab Aegyptiaco ⲟⲩⲣⲟ, quod interpretatur *dominum*. *Wilkinſius* de L. Coptica p. 103 ſcribit, Ὧρος eſſe vocem Aegyptiacam derivatam a ⲣⲏ *ſol*, ⲟⲩⲣⲟ *rex*, quaſi imperet mundo. Ego quidem puto, nomen ab Aegyptiis ſcriptum fuiſſe ⲱⲣ, cuius rei varia reperio indicia. Novimus, Aegyptios frequenter nomina deorum ſuorum ſibi impoſuiſſe, eaque etiam geſſiſſe, poſtquam Chriſto nomen dediſſent, ut ex vitis et actis Monachorum Aegyptiorum perſpici ſatis poteſt. *Palladio* in Hiſtoria Lauſiaca cap. LXXXVII ed. Herveti commemoratur etiam *Pior*, quod eſt ipſiſſimum numinis, de quo agimus, nomen cum praefixo articulo ⲡⲓ — ⲱⲣ. Nomen Abbatis *Pior* occurrit quoque in Apophthegmatibus Patrum apud *Coteleriur* Tom. I Monument. Eccleſiae Graecae pag. 643, ſed pro quo ſimplex Ὦρ pag. 709, ut et apud *Sozomenum* Lib. VI Hiſt. Eccl. cap. 28. Apud *Palladium* l. c. cap. CXXXVIII mentio fit virginis ſacrae, cui nomen Τάωρ, Aegyptiace ⲧⲁ — ⲱⲣ, ἡ τοῦ Ὥρου, *quae Horo eſt ſacra*, ſive, *quae eſt Hori*. Optime quondam legebatur apud *Fl. Ioſephum* Lib. I contra Apionem § 26, ὥσπερ Ὧρ εἷς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων, pro quo nunc male editum eſt Ὧρος (z). Exi-

(z) *Havercampus*, laudandus magis a cognitione uſuque veterum numorum, quam artis Criticae, pro antiquo Ὧρ *Ioſepho* tom. II p. 460 obtruſit Ὧρος, non fide codicum Graecorum, qui repugnant, ſed veteris interpretis Latini, quod ipſe monet. Eſtque lectionis germanae mutatio eo minus ferenda, quia Hiſtoricus Iudaeus illic ipſa *Manethonis*,

Existimo ⲱⲣ Aegyptiis significasse *ornatum* sive *decus*, unde ⲱⲣϥ vel ⲟⲣϥ est *κόσμιος*, *ornatus*, *decorus* (*a*). Horus nempe symbolum erat mundi, et quidem per beneficia solis ac lunae egregie ornati et cultu eximio conspicui. Nisi malis, Horum antiquitus dictum fuisse ⲉⲣ – ⲟⲩⲏⲣ, hinc postea factum per compendium ⲟⲩⲏⲣ, a Graecis pronunciatum Ὧρ. De qua postrema etymologia, rebusque aliis ad *Horum* attinentibus, uberrime dixi in Pantheo Aegypt. Lib. II cap. IV toto (*b*).

'ΩΧΕΓ. *Atriplex*. In appendice Dioscoridis Lib. II cap. 145 [p. 445].

Atque hae sunt voces Aegyptiacae, quae mihi quidem, spatio plurimorum annorum, occucurrerunt in le-

nis, sacerdotis Aegyptii, verba citavit. Sed saepius in mutandis, non emendandis, nominibus propriis Aegyptiacis a Latino interprete se decipi editor *Iosephi* passus est. Comparentur, quae brevi post not. (*b*) dicam.

(*a*) *La Crozius* in Lexico p. 119, sed ubi quaedam excidisse videntur.

(*b*) In Gemma antiqua Aegyptiaca, literis Graecis inscripta, *Horus* dicitur ΟΡ, et ΦΡΙ (ΦΡΗ) ΟΤΡΙΤ *sol custos*, interprete *Boniourio* apud *Gregorium* in notis ad Litur. Fragm. p. 391, 392. Quod maioris est momenti, monet illustris *Akerblad* in Epist. ad Cl. Sacyum p. 34, nomen *Hori*, Coptice scribi solitum ϩⲱⲣ, ut intelligitur e nominibus propriis, ϩⲱⲣ, ⲡⲓϩⲱⲣ, ϩⲱⲣⲥⲓⲏⲥⲓ, quod postremum, significans *Horum filium Isidis*, se invenisse in Martyrologio Coptico, quondam in Bibliotheca Vaticana, nunc in Parisiensi asservato, testatur p. 45; observat igitur, nomen *Hori* in Rosetana Inscriptione Aegyptiaca scribi ⲟⲩⲣ vel ⲱⲣ. — Alia, ad *Horum* pertinentia, legantur in *Schmidtii* Opusc. Aegypt. p. 105—108, 122.

legendis relegendisque ſcriptoribus antiquis, tam Divinis, quam humanis, Hebraicis, Graecis atque Latinis. Quae apud eos a me inventa fuerant vocabula, ex ſermone Coptico illuſtrare conabar, ſi non felici ſemper ſucceſſu, quod vereor, attamen ſtudio aſſiduo rem literariam adiuvandi. Errores meos ſi alii corrigant, et certiora ac meliora doceant, mihi profecto facient gratiſſimum. Nullus etiam dubito, quin a me, etſi diligente veterum ſcriptorum lectore, non paucae voces Aegyptiacae fuerint omiſſae, quas aut ipſe forſitan deinde potero adiungere, aut ab aliis adiungi vehementer cupio.

AVCTA-

AVCTARIVM

VOCVM PAVCARVM, RECTE AVT SECVS PRO *AEGYPTIACIS* HABITARVM.

Nemo facile erit, ut ſpero et confido, qui non magnopere laudet aſſiduam operam, conquirendis atque illuſtrandis vocabulis Aegyptiacis, per tot tam diverſos veterum ſcriptorum libros ubique ſparſis, a *Iablonſkio* V. Cl. praeclare navatam. Quis autem miretur, aut eius diligentiam fugiſſe voces pauciores vere Aegyptias, aut ſilentio eſſe praetermiſſas alias intactasque relictas, etſi dudum a viris eruditis, bene vel male, Aegyptiacis annumeratas. Igitur ſcribo ego quidem auctarium paucarum iſtius generis vocum; ſed quod ut alii e ſcriptoribus, maxime veteribus Graecis, velint adaugere, vehementer opto. Sciens praetereo nomina plura propria, hominibus urbibusque et vicis indita, ſine dubio Aegyptiaca, ſed quorum origo aut admodum incerta eſt, aut mihi ſaltem penitus incognita. Lectori cuique attento, ſive Hiſtoricorum, qui res Aegyptiorum attingunt, inprimis *Herodoti*, *Diodori Siculi* et *Fl. Ioſephi*, ſive Geographorum, *Strabonis*, *Stephani Byzantini* aliorumque, ſive Periegetarum recentiorum, qui per Aegyptum fecerunt iter; tali igitur lectori difficile non erit, opus *Iablonſkianum* meumque appendicem exemplis novis cumulate

late amplificare. Curandum mihi erat, ne auctarium in nimiam excrefceret molem, taediumque pareret lectori benigno.

'ΑΘΗ͂ΝΑΙ, urbs *Athenarum*, et 'Ἀθηνᾶ, *Minerva*. Monet *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 42, „ opus non effe, ut diu in enodanda nominis 'Ἀθῆναι etymologia defudemus, cum unicuique, imo et pueris, fit notiffimum, nomen accepiffe παρὰ τὴν 'Ἀθηνᾶν, quoniam *Minerva* — prae ceteris dis deabusque ibidem culta fuerit". Hactenus bene. Dubium vix eft, quin nomina 'Ἀθῆναι et 'Ἀθηνᾶ eamdem habeant originem. Sed quam? Tacet *Berkelius*. Difputant eruditi alii Vide *Munckerum* et *van Staveren* ad *Fulgentii* Mytholog. II. 2 p. 667, viros doctos in Pitture Antiche d'Ercolano, tom. VI p. 17, 18, et *Albertium* ad *Hefychium* v. 'Ἀθῆναι, qui adiungit: „ Sed verius ex Aegyptiorum lingua illud Deae nomen arceffi, norunt docti". Videtur nomen ductum ex *Neitha* feu *Netha*, inverfo nempe literarum ordine. Aegyptios veteres a dextra in finiftram literas fcripfiffe, teftatur *Herodotus* II. 36. *Neitha* credebatur eadem, quae Latinis *Minerva*, Graecis 'Ἀθηνᾶ. Conf. fupra p. 161, 162, item annotationem de voce "Αϛυ p. 40, ac *Schmidtii* differtationem de Colonia Aegyptiorum Athenienfi, in Commentariis Societatis Antiquariorum Londinenfis vol. I p. 238 — 259. Originem Aegyptiam haud difplicuiffe *Hemfterhufio* ac *Valckenaerio*, viris fummis, probe novi. Nec diffentiebat *Ruhnkenius* meus, ut e colloquio intellexi. *Weffelingius*, quo praeceptore optimo in Antiquitatis Graecae ftudio uti mihi contigit, rem minus certam exploratamque exiftimabat.

ΑΙ'ΓΥΠΤΟΣ, *Aegyptus*. De origine iftius nominis multi multa, fed non parum diverfa. Satis erit, unum confuluiffe *Perizonium* in Orig. Aegypt. cap. I. Effe

Esse vocem Aegyptiam ΗϨⲬⲰⲪⲐⲀϢ, *Aegophthash*, *domus mundana Vulcani*, vult *Förster* in Epist. ad *Michaëlis* p. 8. *Mullerus* in praef. ad Saturam Obs. Phil. p. 2, 3, iubet conferri جوبة, *lacus*, *palus*, unde, mutata *b* in *p*, natum est γυπτ, cui si praefigatur ΗϨ, Coptice *domus*, integram vocem Αἴγυπτος habebis. Alia dedit *Didymus Taurinensis* (*Valperga*) in Rudimento Literaturae Copticae p. 8—11, lectu digna, sed longiora, quam quae hic describantur. Aegyptios patriam suam appellasse ⲬⲎⲘⲒ, dictum est p. 405. Immo vero, quoties in Graeca Inscriptione Rosetana nomen Αἴγυπτος, legitur toties ⲬⲎⲘⲒ in Aegyptiaca, monente Ampl. *Akerblad* in Epist. ad Cl. Sacyum p. 33.

'ΑΜΒΡΗ'Σ, nomen libri cuiusdam sacri. Scribit *Horapollo* lib. 1 c. 38, Ἔστι δὲ παρὰ τοῖς ἱερογραμματεῦσι (loquitur de Scribis Sacris Aegyptiorum, qui dicuntur ζωὴν καὶ θάνατον διακρίνειν) καὶ βίβλος ἱερὰ, καλουμένη 'Αμβρῆς, δι' ἧς κρίνουσι τὸν κατακλιθέντα ἄῤῥωστον. Editum καὶ βίβλος, ἱερὰ καλ. 'Α., haud posse defendi, bene monuit *de Pauw* p. 323, addens, 'Αμβρής haud dubie vocabulum Aegyptiacum esse. Praeiverat *Mercerus*, p. 185 scribens, nomen esse Aegyptium, quantum coniicere licet. Non memini vocem ⲀⲘⲂⲢⲎⲤ alibi legere. Neque extat in Lexico *La Crozii*. Nihilo tamen minus recte habetur Aegyptia, teste *Horapolline*, qui dicitur a *Suida*, Φαινυβύθεως, κώμης τοῦ Πανοπολίτου νομοῦ, γραμματικὸς, διδάξας ἐν 'Αλεξανδρείᾳ, τῇ ἐν Αἰγύπτῳ. Ad integrum *Horapollinis* locum recte attendentibus, facilis nobis possit oriri suspicio, ex 'Αμβρής factum esse verbum 'Αμβρίζειν, ab *Hesychio* expositum θεραπεύειν ἐν τοῖς ἱεροῖς. Sed intercedunt *Pauwius* et *Albertius*.

ex gentis illius sermone vera significatio peti debet. Ex illo etiam ratio reddi potest, quamobrem modo Σάγδας, modo Ψάγδας scriptum reperiatur. Etenim Π voci Σάγδας additum, nihil aliud est, quam nota generis masculini, quae proinde omitti recte potest, sicut apud Graecos articulus ὁ. Dicitur ὁ Θεὸς, et Θεός. Est autem ⲤⲞϪⲈⲚ Aegyptiis μύρον, *unguentum*, et cum nota masculini generis ⲠⲤⲞϪⲈⲚ, Matth. XXVI. 7, 12, Luc. VII. 37, 38, 46, Iohan. XI. 2, et alibi. Equidem Σάγδας et Ψάγδας, literis Graecis, non Σάγδας, sed potius Σαγὴν, vel Σάγη, et Ψάγη scribendum erat. Sed vocem hanc, in Aegypto saepius auditam, Graeci, et omnium primi poëtae, ut versibus consulere possent, corruperunt, ac paulatim corrupta pronunciatio invaluit. Cum vero Graeci scirent, unguentum in Aegypto dici Σάγην, vel Πσάγὴν, aut ut corrupte pronunciabant, Σάγδαν et Πσάγδὰν, eo nomine unguentum Aegyptium, ceu peculiarem aliquam unguenti speciem, designarunt (ν).

ΨΙΤΤΑ'ΧΕΜΜΙΣ, κώμη τῆς Αἰγυπτίας, teste *Stephano Byzantio*, qui nomen gentile Ψιτταχεμμίτης adiungit in v. Ψιττάχεμμις, et iterum in v. Ψωχέμμις, quod est itidem nomen oppiduli Aegyptiaci. De utroque isto loco Ethnicographi mecum olim Parisiis agens

(ν) Memphitice vocabulum scribebatur ⲤⲞϪⲈⲚ. Litera Ϫ, qua Graeci carent, aliquando saltem per literas γδ expressa est. Litera Ⲇ in Graecia ipsaque Aegypto pronunciata interdum veluti Ⲁ. Factum hinc, ut literae Ⲁ et Ϣ multis in vocibus Aegyptiacis permutarentur. Pro ⲤⲞϪⲈⲚ Sahidice scribitur ⲤⲞϬⲚ in Euang. Ioh. XI. 2. Conf. *Mingarellius* in Aeg. cod. rel. p. XLI, XLII. Legitur item in versione Sahidica Matth. XXVI. 7 et 12.

agens perilluſtris *Montfauconius*, putabat (*w*) Ψιττάχεμμις ſignificare τὴν Αἴγυπτον τὴν κάτω, *Aegyptum inferiorem*, ΠΕCΗΤ enim eſt κάτω, Ψωχέμμιν vero eſſe τὴν Αἴγυπτον τὴν ἄνω, *Aegyptum ſuperiorem*, quia ΠϢϢΙ re ipſa eſt ἄνω. Notiſſima quidem eſt Aegypti diviſio in ſuperiorem et inferiorem; ſed videtur ſententiae viri doctiſſimi obſtare, quod *Stephanus* ſcripſerit Pſittachemmin ac Pſochemmin eſſe vicos, κώμην et πολίχνιον in Aegypto. Non erant igitur duae partes generales totius Aegypti. Vidimus ſupra [p. 295—297], eodem *Chemmis* nomine fuiſſe urbem in Thebaide, atque inſulam in Aegypto inferiori. Memini quoque de pago Chemmis legere quidpiam in *Heliodori* Aethiopicis. Itaque ſuſpicor, vicos iſtos, *Stephano* commemoratos, non ita procul diſſitos fuiſſe, quorum alter *Chemmis ſuperior*, alter *Chemmis inferior* cognominatus fuerit. Eſt vix ulla regio, in qua iſtiusmodi deſint exempla; ut quisque abunde novit ex Geographis veteribus et recentioribus.

ΨΟΝΘΟΜΦΑΝΗ'Χ, vel ΨΟΘΟΜΦΑΝΗ'Χ, novum nomen a Pharaone rege datum Ioſepho, et ſine dubio Aegyptiacum, Geneſ. XLI. 45, ubi in textu Hebraeo legitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ. De eo pluribus diſputavi [p. 207—216] in v. *Pſonthomphanech*.

ΨΩ'ΡΑ. Cum interpretes Alexandrini Deut. XXVIII. 27 vocem Hebraicam גרב tanstulerint Ψώραν ἀγρίαν, ſermo autem illic ſit de morbi genere, Aegyptiis proprio, exiſtimat Cl. *Harenbergius* in Miſcellan. Lipſienſ.

(*w*) *Guilielmo Bonjour*, idem monenti, adſtipulatur *Georgius* in praefat. ad Fragm. Euang. Ioh. p. XXVIII in not.; ſed qui aut ſuo in codice *Stephani* inveniſſe Ψιτόχεμμις, aut ſic legi voluiſſe videtur.

fienf. Novis vol. 1 pag. 207, esse *vocem Graecam ex sermone Aegyptiorum indubie depromtam, eique respondere vocem Hebraicam* צורע. Observa tamen, interpretem Aegyptium Graeca haec Ψώραν ἀγρίαν sic reddidisse ⲟⲩϫⲉⲣϫⲓ ⲛⲁⲅⲣⲓⲟⲛ. Quod profecto observationem viri eruditi plane enervat.

ΨΩΧΕ'ΜΜΙΣ, πολίχνιον Αἰγύπτου; oppidulum Aegypti. De origine nominis dixi proxime ad v. Ψιττάχεμμις. Monet *Stephanus Byz.*, *Artemidorum* libro octavo Geographicorum eiusdem *Psochemmis* meminisse.

Ω.

'ΩΚΕΑ'ΜΗΣ, *Oceames*, nomen *Nili* antiquissimum in Aegypto, ut auctor nobis est *Diodorus Siculus*, cuius haec sunt verba Lib. 1 pag. 17 [cap. 19 p. 22], Τὸν δὲ ποταμὸν ἀρχαιότατον μὲν ὄνομα σχεῖν 'Ωκεάμην, ὅς ἐστιν Ἑλληνιστὶ 'Ωκεανός. Si vera ille narrat, quod suo loco iam relinquo, videtur 'Ωκεάμης fuisse cognomen aliquod Nili, aut epitheton, quo forte in hymnis sacris Aegyptii nonnunquam utebantur, ut vim huius sui fluvii et beneficia significarent. 'Ωκεάμης enim commode exponi potest ⲁϩⲟ ⲙⲙⲏ, *Ahoame*, vel *Aho-amme*, id est, *thesaurus aquae*, quia fluvius ille, ex divite suo penu, quotannis, stato tempore, tantam aquae copiam depromebat, ut exinde pars magna Aegypti fertilior ac laetior redderetur. Graeci id reddiderunt 'Ωκεανόν. Nam 'Ωκεανός vere est thesaurus aquarum, in quem fluvii omnes relabuntur et refunduntur. Eo fortasse sensu 'Ωκεανός vocatur a *Stephano Byzantio* ὁ ποταμὸς ὁ περιέχων τὴν γῆν.

Vis

Videntur Graeci, ob faciliorem enunciationem, literas M et N permutasse (*x*).

ὯΡΟΣ, ὬΡΟΣ, ὮΡΟΣ, nam diversimode editum legitur, est nomen numinis, religiose ab Aegyptiis culti. Dicitur vulgo (*y*) filius Osiridis et Isidis. Graeci vero eumdem Apollinem interpretantur et solent appellare. Scribit Herodotus Lib. II cap. 144, in Aegypto regnasse Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι, et Libri eiusdem cap. 156, Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὧρος. *Diodorus Siculus* Lib. I pag. 22 [cap. 25 p. 30] narrat, *Horum* dici ultimum deorum, qui, post parentis sui Osiridis ab hominibus translationem, in Aegypto regnavit, additque, τὸν δὲ Ὧρον μεθερμηνευόμενον φασὶν Ἀπόλλωνα ὑπάρχειν. Similiter *Plutarchus* de If. et Osir. p. 375 monet, Graecos Ὧρον appellare Apollinem. *Macrobius* Lib. I Saturn. cap. 21 observavit, apud Aegyptios Apollinem, qui est sol, vocari Horum; sed huius nominis originem ignotam sibi fuisse ostendit, cum adiungeret, ex eo *et horas* XXIV, *quibus dies et nox conficitur, nomen accepisse.* In veteri inscriptione, de qua *Cuperus* in Harpocr. p. 156, legitur, ΜΕΓΑϹ ΩΡΟϹ ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΡΠΟΚΡΑΤης. Quisque per se intelligit, ος in fine vocis Ὧρος esse terminationem a Graecis adiectam, indeque Latinos dixisse *Ho-*

(*x*) Quae de vocis Ὠκεάμης origine Aegyptia dixit *Iablonskius*, et ex eo sumsit *Scholzius* in Repert. Bibl. et Orient. Lit. tom. XIII p. 11, nituntur ea lectione vulgata in *Diodori* verbis. At vero pro Ὠκεάμην illic fide codicum Ὠκεάνην edidit *Wesselingius*, hancque lectionem in notis defendit. Vide, quae Vir Cl. praeterea adscripsit *Diodoro* Lib. I cap. 12, et *Herodoto* II. 23.

(*y*) Ex multis unum adiungo testimonium, quia novum est. In Graeca Inscriptione Rosetana bis memoratur ΩΡΟΣ Ο ΤΗΣ ΙΣΙΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΟΣ ΥΙΟΣ, p. 13 et 17 edit. Cl. Ameilhon.

Horus. Nemo veterum ſcriptorum aut recentiorum eruditorum dubitabat de origine nominis Aegyptiaca, in qua tamen indicanda non idem ſentiebatur. *Salmaſius* in libro de Annis Climactericis p. 595 Horum ſic dictum vult ab Aegyptiaco ⲟⲩⲣⲟ, quod interpretatur *dominum*. *Wilkinſius* de L. Coptica p. 103 ſcribit, Ὧρος eſſe vocem Aegyptiacam derivatam a ⲣⲏ *ſol*, ⲟⲩⲣⲟ *rex*, quaſi imperet mundo. Ego quidem puto, nomen ab Aegyptiis ſcriptum fuiſſe ⲱⲣ, cuius rei varia reperio indicia. Novimus, Aegyptios frequenter nomina deorum ſuorum ſibi impoſuiſſe, eaque etiam geſſiſſe, poſtquam Chriſto nomen dediſſent, ut ex vitis et actis Monachorum Aegyptiorum perſpici ſatis poteſt. *Palladio* in Hiſtoria Lauſiaca cap. LXXXVII ed. Herveti commemoratur etiam *Pior*, quod eſt ipſiſſimum numinis, de quo agimus, nomen cum praefixo articulo ⲡⲓ—ⲱⲣ. Nomen Abbatis *Pior* occurrit quoque in Apophthegmatibus Patrum apud *Coteleriums* Tom. I Monument. Eccleſiae Graecae pag. 643, ſed pro quo ſimplex Ὦρ pag. 709, ut et apud *Sozomenum* Lib. VI Hiſt. Eccl. cap. 28. Apud *Palladium* l. c. cap. CXXXVIII mentio fit virginis ſacrae, cui nomen Τάωρ, Aegyptiace ⲧⲁ—ⲱⲣ, ἡ τοῦ Ὥρου, *quae Horo eſt ſacra*, ſive, *quae eſt Hori*. Optime quondam legebatur apud *Fl. Ioſephum* Lib. I contra Apionem § 26, ὥσπερ Ὦρ εἷς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων, pro quo nunc male editum eſt Ὧρος (z). Exi-

(z) *Havercampus*, laudandus magis a cognitione uſuque veterum numorum, quam artis Criticae, pro antiquo Ὦρ *Ioſepho* tom. II p. 460 obtruſit Ὧρος, non fide codicum Graecorum, qui repugnant, ſed veteris interpretis Latini, quod ipſe monet. Eſtque lectionis germanae mutatio eo minus ferenda, quia Hiſtoricus Iudaeus illic ipſa *Manethonis*,

Existimo ⲱⲣ Aegyptiis significasse *ornatum* sive *decus*, unde ⲱⲣϥ vel ⲟⲣϥ est *κόσμιος*, *ornatus*, *decorus* (*a*). Horus nempe symbolum erat mundi, et quidem per beneficia solis ac lunae egregie ornati et cultu eximio conspicui. Nisi malis, Horum antiquitus dictum fuisse ⲉⲣ - ⲟⲩⲏⲣ, hinc postea factum per compendium ⲟⲩⲏⲣ, a Graecis pronunciatum Ὦρ. De qua postrema etymologia, rebusque aliis ad *Horum* attinentibus, uberrime dixi in Pantheo Aegypt. Lib. II cap. IV toto (*b*).

'ΩΧΕΓ. *Atriplex*. In appendice Dioscoridis Lib. II cap. 145 [p. 445].

Atque hae sunt voces Aegyptiacae, quae mihi quidem, spatio plurimorum annorum, occucurrerunt in le-

nis, sacerdotis Aegyptii, verba citavit. Sed saepius in mutandis, non emendandis, nominibus propriis Aegyptiacis a Latino interprete se decipi editor *Iosephi* passus est. Comparentur, quae brevi post not. (*b*) dicam.

(*a*) *La Crozius* in Lexico p. 119, sed ubi quaedam excidisse videntur.

(*b*) In Gemma antiqua Aegyptiaca, literis Graecis inscripta, *Horus* dicitur ΟΡ, et ΦΡΙ (ΦΡΗ) ΟΥΡΙΤ *sol custos*, interprete *Boniourio* apud *Gregorium* in notis ad Litur. Fragm. p. 391, 392. Quod maioris est momenti, monet illustris *Akerblad* in Epist. ad Cl. Sacyum p. 34, nomen *Hori*, Coptice scribi solitum ϩⲱⲣ, ut intelligitur e nominibus propriis, ϩⲱⲣ, ⲡⲓϩⲱⲣ, ϩⲱⲣⲥⲓⲏⲥⲓ, quod postremum, significans *Horum filium Isidis*, se invenisse in Martyrologio Coptico, quondam in Bibliotheca Vaticana, nunc in Parisiensi asservato, testatur p. 45; observat igitur, nomen *Hori* in Rosetana Inscriptione Aegyptiaca scribi ⲟⲩⲣ vel ⲱⲣ. — Alia, ad *Horum* pertinentia, legantur in *Schmidtii* Opusc. Aegypt. p. 105—108, 122.

legendis relegendisque scriptoribus antiquis, tam Divinis, quam humanis, Hebraicis, Graecis atque Latinis. Quae apud eos à me inventa fuerant vocabula, ex sermone Coptico illustrare conabar, si non felici semper successu, quod vereor, attamen studio assiduo rem literariam adiuvandi. Errores meos si alii corrigant, et certiora ac meliora doceant, mihi profecto facient gratissimum. Nullus etiam dubito, quin a me, etsi diligente veterum scriptorum lectore, non paucae voces Aegyptiacae fuerint omissae, quas aut ipse forsitan deinde potero adiungere, aut ab aliis adiungi vehementer cupio.

AVCTA-

AVCTARIVM

VOCVM PAVCARVM, RECTE AVT SECVS PRO *AEGYPTIACIS* HABITARVM.

Nemo facile erit, ut fpero et confido, qui non magnopere laudet affiduam operam, conquirendis atque illuftrandis vocabulis Aegyptiacis, per tot tam diverfos veterum fcriptorum libros ubique fparfis, a *Iablonskio* V. Cl. praeclare navatam. Quis autem miretur, aut eius diligentiam fugiffe voces pauciores vere Aegyptias, aut filentio effe praetermiffas alias intactasque relictas, etfi dudum a viris eruditis, bene vel male, Aegyptiacis annumeratas. Igitur fcribo ego quidem auctarium paucarum iftius generis vocum; fed quod ut alii e fcriptoribus, maxime veteribus Graecis, velint adaugere, vehementer opto. Sciens praetereo nomina plura propria, hominibus urbibusque et vicis indita, fine dubio Aegyptiaca, fed quorum origo aut admodum incerta eft, aut mihi faltem penitus incognita. Lectori cuique attento, five Hiftoricorum, qui res Aegyptiorum attingunt, inprimis *Herodoti*, *Diodori Siculi* et *Fl. Iofephi*, five Geographorum, *Strabonis*, *Stephani Byzantini* aliorumque, five Periegetarum recentiorum, qui per Aegyptum fecerunt iter; tali igitur lectori difficile non erit, opus *Iablonskianum* meumque appendicem exemplis novis cumulate

late amplificare. Curandum mihi erat, ne auctarium in nimiam excrefceret molem, taediumque pareret lectori benigno.

'ΑΘΗ͂ΝΑΙ, urbs *Athenarum*, et 'Αθηνᾶ, *Minerva*. Monet *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 42, „ opus non effe, ut diu in enodanda nominis 'Αθῆναι etymologia defudemus, cum unicuique, imo et pueris, fit notiffimum, nomen accepiffe παρὰ τὴν 'Αθηνᾶν, quoniam *Minerva* — prae ceteris dis deabusque ibidem culta fuerit". Hactenus bene. Dubium vix eft, quin nomina 'Αθῆναι et 'Αθηνᾶ eamdem habeant originem. Sed quam? Tacet *Berkelius*. Difputant eruditi alii Vide *Munckerum* et *van Staveren* ad *Fulgentii* Mytholog. II. 2 p. 667, viros doctos in Pitture Antiche d'Ercolano, tom. VI p. 17, 18, et *Albertium* ad *Hefychium* v. 'Αθῆναι, qui adiungit: „ Sed verius ex Aegyptiorum lingua illud Deae nomen arceffi, norunt docti". Videtur nomen ductum ex *Neitha* feu *Netha*, inverfo nempe literarum ordine. Aegyptios veteres a dextra in finiftram literas fcripfiffe, teftatur *Herodotus* II. 36. *Neitha* credebatur eadem, quae Latinis *Minerva*, Graecis 'Αθηνᾶ. Conf. fupra p. 161, 162, item annotationem de voce "Αςυ p. 40, ac *Schmidtii* differtationem de Colonia Aegyptiorum Athenienfi, in Commentariis Societatis Antiquariorum Londinenfis vol. I p. 238—259. Originem Aegyptiam haud difplicuiffe *Hemfterhufio* ac *Valckenaerio*, viris fummis, probe novi. Nec diffentiebat *Ruhnkenius* meus; ut e colloquio intellexi. *Weffelingius*, quo praeceptore optimo in Antiquitatis Graecae ftudio uti mihi contigit, rem minus certam exploratamque exiftimabat.

ΑΙ'ΓΥΠΤΟΣ, *Aegyptus*. De origine iftius nominis multi multa, fed non parum diverfa. Satis erit, unum confuluiffe *Perizonium* in Orig. Aegypt. cap. I. Effe

Esse vocem Aegyptiam ΗϨϪⲰⲒⲪⲐⲀϢ, *Aegophthash*, *domus mundana Vulcani*, vult *Förster* in Epist. ad *Michaëlis* p. 8. *Mullerus* in praef. ad Saturam Obs. Phil. p. 2, 3, iubet conferri جبوبة, *lacus*, *palus*, unde, mutata *b* in *p*, natum est γυπτ, cui si praefigatur ΗϨ, Coptice *domus*, integram vocem Αἴγυπτος habebis. Alia dedit *Didymus Taurinensis* (*Valperga*) in Rudimento Literaturae Copticae p. 8—11, lectu digna, sed longiora, quam quae hic describantur. Aegyptios patriam suam appellasse ⲬⲎⲘⲒ, dictum est p. 405. Immo vero, quoties in Graeca Inscriptione Rosetana nomen Αἴγυπτος, legitur toties ⲬⲎⲘⲒ in Aegyptiaca, monente Ampl. *Akerblad* in Epist. ad Cl. Sacyum p. 33.

'ΑΜΒΡΗ'Σ, nomen libri cuiusdam sacri. Scribit *Horapollo* lib. 1 c. 38, Ἔςι δὲ παρὰ τοῖς ἱερογραμματεῦσι (loquitur de Scribis Sacris Aegyptiorum, qui dicuntur ζωὴν καὶ θάνατον διακρίνειν) καὶ βίβλος ἱερὰ, καλουμένη Ἀμβρὴς, δι' ἧς κρίνουσι τὸν κατακλιθέντα ἄῤῥωςον. Editum καὶ βίβλος, ἱερὰ καλ. Ἀ., haud posse defendi, bene monuit *de Pauw* p. 323, addens, Ἀμβρὴς haud dubie vocabulum Aegyptiacum esse. Praeiverat *Mercerus*, p. 185 scribens, nomen esse Aegyptium, quantum coniicere licet. Non memini vocem ⲀⲘⲂⲢⲎⲤ alibi legere. Neque extat in Lexico *La Crozii*. Nihilo tamen minus recte habetur Aegyptia, teste *Horapolline*, qui dicitur a *Suida*, Φαινυβύθεως, κώμης τοῦ Πανοπολίτου νομοῦ, γραμματικὸς, διδάξας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ ἐν Αἰγύπτῳ. Ad integrum *Horapollinis* locum recte attendentibus, facilis nobis possit oriri suspicio, ex Ἀμβρὴς factum esse verbum Ἀμβρίζειν, ab *Hesychio* expositum θεραπεύειν ἐν τοῖς ἱεροῖς. Sed intercedunt *Pauwius* et *Albertius*.

אַנְבִּי,

אָנֹכִי, *Ego*, non esse vocem Hebraicam, sed origine Aegyptiacam, deinde ab Hebraeis civitate donatam, existimabat *Hannerus* in Observ. Crit. § 19, testante *Blumbergo* l. c. p. 17, 18, qui tamen addit, nondum se posse induci, ut ei suffragia sua transscribat. Inscriptionis Phoeniciae Oxoniensis, quam post *Barthelemium*, t. xxx Comment. Acad. Inscr. Parisiens., et *Swintonum*, t. LIV Actor. Acad. Scient. Londinens., nova interpretatione a. 1802 illustravit Praeclarus vir *Akerblad*, vox prima est אנך, de qua idem p. 14 scribit: „ Vocabulum אנך nihil aliud est, quam אנכי Hebraeorum; sive quod Phoenicii *anoc* pronunciaverint, more Aegyptiorum, a quibus hanc vocem accepisse Hebraeos ipsi Rabbini testantur; sive quod *jod* illud finale hic fuerit omissum". Idem significare videtur *La Crozius* in Lexico v. ⲁⲛⲟⲕ.

ARAPOTES. *Plinius* lib. v c. 10: *qui lacus, Marea, antea* Arapotes *nominabatur.* Erat forte nomen Aegyptiacum ⲁⲣⲉϩ-ⲡϩⲟⲧⲡ, *Areh-phot, custodia occidentis.* Vide annotationem supra p. 132 ex Epist. *Forsteri* p. 13.

*ΑΡΝΟΥΦΙΣ videtur nomen Aegyptium hominis, quem *Dio Cassius* t. II p. 1183 appellat *μάγον Αἰγύπτιον*, testaturque, Mercurium aërium ab eo artibus quibusdam magicis invocatum esse ita, ut tempore Marci Aurelii Imp. exercitus largiori pluvia recrearetur.

ASTAROTH, Jud. II. 13 est vox Aegyptiaca ϯⲥⲟⲩⲣⲁⲓⲧ, *Venus;* si credas *Blumbergo* in praef. ad Fundam. L. Copt. p. 23.

AZAZEL. Vox explicatu difficilior, Levit. XVI. 8. „ Quid obstat, quin hariolemur esse (vo-

ca-

tabulum) *Aegyptiacum* "? Verba ſunt *Marshami* in Can. Chr. p. 205. Sed vide, praeter interpretes, Cel. *S. Ravium* in not. ad *Shawii* Itin. p. 400.

BORITH. Scribit *La Croze* ad *Iablonskium*, tom. III Theſ. Ep. p. 172: „ Cogita quaeſo, an vox בורית, Jeremiae cap. II. 22, et Malachiae III. 2, non tibi videatur prae ſe ferre veſtigia quaedam Aegyptiasmi ". Multa de voce, de origine Aegyptia nihil, *Michaëlis* in Commentationibus Societati Sc. Goettingenſi per annos 1758—1762 praelectis, diſſert. VII, et in Suppl. Lex. Hebr. p. 229—232.

ΒΥΣΣΟΣ, *linum xylinum*. *Forſterum* ſi audias, in libro de Byſſo Antiquorum p. 9, 48, 49, Aegypto debet vox originem, compoſita ex ⲂⲤ et articulo ⲠⲒ, mutata litera Aegyptia Ⲡ in Graecam B. Phoenicium vero nomen putat *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 161, Perſicum vel Arabicum *Relandus* part. I Diſſ. Miſc. p. 212, 213.

GOSSYPIVM, *linum xylinum*. Nomen ſervavit *Plinius* lib. XIX c. I: „ Superior pars Aegypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui *Goſſipion* vocant, plures Xylon, et ideo lina inde facta Xylina ". Compoſitum ex tribus vocibus Aegyptiacis, ⲔⲀⲒⲤ *ſepulcrum*, ϢⲈ *arbor* vel lignum, ⲠⲒⲂⲤ *byſſus*, unde *Coſſepies*, deinde ſcriptum *Goſſipion*, proprie ſignificans *ſepulcri arborem byſſinam*, vel arborem ferentem byſſum ſepulcralem. Ea eſt ſententia *Forſteri* l. c. p. 71, 72.

DAMANHVR nomen eſt plurium urbium in Aegypto, teſte *Abulfeda* in Deſcr. Aeg. p. 8. Cuius orignem eſſe Aegyptiam, ſuſpicatur *Michaëlis* in notis p. 44, adiungens, admonitum ſe eſſe a *Wolde*, no-

nomen Coptice scribi oportere *Tamanhur*, ⲦⲀ sive ⲐⲀ multis praefigi vocabulis, ⲘⲀ significare *locum*, indeque fieri, ut varia nomina Geographica a ⲘⲀ incipiant, et ϨⲞⲨⲢ habere notionem *tremendi*; ergo *Manhur* esse posse *locum horroris*. Existimat *Michaëlis*, urbem *Damanhur*, cuius l. c. meminit *Abulfeda*, non esse *Hermopolin parvam*, quod volunt *Sicardus* et *d'Anvillius*, sed *Menelaum*, de qua *Strabo* lib. XVII p. 1155.

ETHAM, locus ad mare Arabicum. Nomen in Hebraeo Codice scribitur אֵתָם, ab interpretibus Alexandrinis Ὀθώμ, Exod. XIII. 10. Creditur esse Aegyptiacum, scriptumque ⲀⲦⲒⲞⲘ, et significare *τὸ πέρας τῆς θαλάσσης*, *terminum maris*. Ita *Forster* in Epist. p. 31, *Niebuhr* in descript. Arabiae p. 408, *Rosenmuller* in Scholiis ad Exodi l. c. Quibus omnibus lumen praetulerat *Iablonskius* de Gosen p. 58, ubi plura suo exemplo adscripsit, quae in nova libri editione invenientur.

ἘΛΒΟΝΘΙΣ, nomen urbis inter Aegyptum et Cyrenen, teste *Stephano Byz.*, ad quem nihil notarunt interpretes. Ex coniectura *Semleri* in notis Germanicis ad *Plutarchum* de Is. et Os. p. 251, *Elbonthis* est nomen Aegyptium eiusdem urbis, quae a Graecis appellatur Ἐλεφαντίνη. Multa de Elephantine narrat *Herodotus* II. 28—32, adiungens cap. 32, nonnulla se accepisse a *Cyrenaeis*.

ἘΜΒΗΣ. In lapide literato apud *Gruterum* p. CCCXIV. 2, Η ΙΕΡΑ ΤΑΞΙϹ ΤωΝ ΠΑΙΑΝΙϹΤωΝ ΤωΝ ΕΝ ΡωΜΗ ΔΙΟϹ ΗΛΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ϹΑΡΑΠΙΔΟϹ — ΕΤΕΙΜΗϹΑΝ ΕΜΒΗΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΠΑΤΕ-

ΤΕΡΑ ΤΗϹ ΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗϹ ΤΑΞΕωϹ κ. λ. Vix dubium est, quin *Embes* nomen Aegyptiacum debeat haberi. Forte significet Sacerdotem et Prophetam Aegyptium *consecratum Besae*, de quo numine supra p. 52.

'ΕΡΙΧΘΟΝΙΟΣ nomen est Regis Atheniensium, sed gente Aegyptii. Qua de caussa originem in lingua Aegyptiaca quaesivit *Schmidtius* in Comment. Soc. Antiq. Londin. vol. 1 p. 246.

'ΕΡΜΟΧΟΊΝΙΟΣ. *Hesychius* interpretatur γῆν, additque, Aegyptum ante sic dictam esse. *Stephanus Byz.* v. Αἴγυπτος habet Ἑρμοχύμιος, quod defendit *Berkelius*. Aliis aliter visum est in notis ad *Hesychium*. Coniectura *Reiskii* si probaretur, legentis Ἑρμοσχοίνιος, non foret difficile ad iudicandum, cur isto nomine Aegyptus quondam appellata sit. Conf. dicta ad vv. Ἑρμῆς et Σχοῖνος p. 68, 335.

"ΕΡΠΙΣ, *Vinum*. Vsus ea voce est *Lycophron* vs. 579, Ἔρπιν τε ῥέζειν, ἠδ᾽ ἀλοιφαῖον λίπος. Ante eum usa quoque est *Sappho*, poëtria Lesbia, apud *Athenaeum* lib. 11 c. 8 p. 148 ed. nov., Ἑρμᾶς δ᾽ ἑλὼν ἔρπιν, θεοῖς οἰνοχόησιν. Vbi malim ἔρπιν. Qui vocabulum dicerent Graecum, a vero aberrasse, dudum monuit *H. Stephanus* Thes. L. G. t. 1 p. 1259, secutus *Eustathium*, ad Odyss. ί pag. 360 scribentem, Ἔςι δὲ ἔρπις Αἰγυπτιςὶ ὁ οἶνος. *Lycophroni*, de Aegypto loquenti, adscripsit *Tzetzes*, Αἰγύπτιοι ἔρπιν καλοῦσι τὸν οἶνον, et hoc *Hipponactis* attulit,

Ὅπου τὸν ἔρπιν ὁ σκότος καπηλεύει.

Conf. *Schweighaeuserus* ad *Athenaei* locum p. 273, 274, et *La Crozius* in Lex. p. 21, veterum scriptorum non immemor, observansque ΗΡΠ passim de *vino* usur-

usurpari. Rariores quondam in Aegypto fuisse vineas, satis certum videtur, non item, an omnino defuerint. Vide *Athenaeum* lib. 1 p. 126. sqq., ibi notas, *Wesselingium* ad *Diodorum* tom. 1 p. 19 et *Valckenaerium* ad *Herodotum* p. 120. Testatur *Abulfeda* in Descr. Aeg. p. 7, Alexandriam esse sitam in insula arenosa, quae tota est vineis hortisque obsita, et p. 23, urbem Esne sive Asna, veterum Latopolin ex sententia *d'Anvillii*, habere palmas et vineas. Ad quem utrumque locum legendae annotationes *Michaëlis* p. 40 et 99.

זַיִת, *oliva*, quae vox frequentatur in Codice Hebraeo, sed habetur Aegyptia ϪⲰⲒⲦ a *Iablonskio*, in Thes. Epist. *La Croziano* tom. 1. p. 184. Vide tamen *Michaëlis* Suppl. ad Lex. Hebr. p. 611, 612.

תֵּבָה, *arca*, Exod. II. 3, 15, et alibi. *Forsterus* in Mantissis p. 113 — 115 originem vocis repetit, ex ⲂⲀⲒ-ϪⲞⲒ vel ⲂⲎⲦ-ϪⲞⲒ, ut significetur navis ex ramis seu foliis palmae parata; quale genus navigii Nilotici adhuc in usu est, teste *Pocockio*. Apud *Strabonem* lib. XVII p. 562 [1173] pro Πάκτων, quam dicit naviculam e scytalidibus compactam ita, ut textilis videatur, Παίθων rectius legi, *Forsteri* est coniectura. *Scholzius*, in Repert. Lit. B. et Or. tom. XIII p. 28, 29, vocem Hebraeam opinatur ducendam ex Aegyptia ⲐⲎⲂⲒ, quae invenitur Exod. II. 3, 5, 6, vel ab ϨⲎⲠ *abscondere*, unde ⲦϨⲎⲠ *absconditorium*, vas abscondendis rebus vel personis ad earum conservationem idoneum. *Didymus Taurinensis* (*Valperga*) p. 68 dubitat, an ⲐⲎⲂⲒ, Θίβη, fiscella plexa in modum arculae, vocabulum Aegyptium sit, an Graecum. Adde *Albertium* ad *Hesychium* v. Θήβα (Θή-

(Θήβη), *κιβώτιον*. Locum mihi in memoriam revocavit *Wyttenbachius* noster, plura dicturus in Commentario ad *Plutarchum* de Isid. p. 359. E.

IANNES et IAMBRES, nomina propria hominum Aegyptiorum, servata a Paulo 2 Tim. III. 8. Eamdem rem putant plerique narrari a Mose Exod. VII. 11, sed ipsa Magorum nomina illic reticeri, non tamen ignota Iudaeis antiquis et aliis. Praeter *Wetstenium* et reliquos interpretes loci Paulini legantur *Iablonskius* de Remphah § VI p. 26, 27, *van Goens* in Diatr. de Cepotaphiis p. 130, 131, 138, 139, et in notis ad *Porphyrium* de Antro Nymph. p. 98, 99. Ego paucis de origine nominum, in quibus tamen scribendis non consentiunt Iudaei et Christiani, neque etiam codices MSS. Epistolae Paulinae. Pro Ἰαννῆς est in versione Coptica ϩⲁⲛⲏⲥ. Servatur in eadem ϩⲁⲙⲃⲣⲏⲥ. In fragmentis versionis Sahidicae, nuper vulgatis, locus Pauli desideratur. Duo codices Graeci, Augiensis et Boernerianus, praebent Μαμβρῆς, ceteri Ἰαμβρῆς. Haec igitur lectio retinenda. Originatio Hebraica, a *van Goens* memorata, valde dubito, an cuiquam placitura sit. Credibile magis fit, nomina esse Aegyptia. Scripserat in literis ad *Blumbergum*, eo monente in praefat. ad Fund. L. Copt. p. 27, 28, *Ludovicus Picques*, esse *Iannes* nomen Aegyptiacum ϫⲁⲛⲉ, *gratiosum* significans, *Iambres* vero ducendum ex ⲁⲙⲃⲣⲏⲥ, quod *librum sacrum* notat, cuius interpretes Aegyptiorum Magi se profitebantur. Paria de nomine *Iambres* dedit *de Schmidt* de Sacerd. Aegypt. p. 136.

ΚΑΣΙΩΤΙΣ sive ΚΑΣΣΙΩΤΙΣ, ut scribit *Ptolemaeus*, nomen est regionis, inter Gazam et Pelusium sitae, ubi celebre templum Διὸς Κασίου, et urbs, Κάσιον dicta. Vid. *Surita* ac *Wesselingius* ad *Antonini*

Itin. p. 152. Isti regioni recte datum nomen *terrae desertae*, Aegyptiace ϫⲁ–ϫⲁϣⲉ, *Chadsaie*, vel ⲕⲁϩϣ–ϫⲁϣⲉ, et omisso ϣ, ⲕⲁϩ–ϫⲁϣⲉ, *Kahdsaie*; observante *Forstero* in Epist. ad *Michaëlis* p. 17.

כַּסְלֻחִים, *Casluchaei*, Gen. x. 14. *Bocharti* sententiam, *Colchos*, gentem ortu Aegyptiam, intelligentis, Geogr. lib. IV c. 31, non probat *Michaëlis*, part. I Spic. Geogr. p. 276, sed qui sint, adhuc se ignorare fatetur. De aliorum interpretatione plura illic adduntur. *Forsterus* l. c. nomen exponit de regione prope Pelusium, dicta *terra deserti paludosa*, *lutosa*, Aegyptiace ϫⲁ – ϫⲁϣⲉ – ⲗⲱϣϩϣ. Non displicuit id *Rosenmullero* in Scholiis.

כַּפְתֹּרִים, *Caphthoraei*, Gen. x. 13, I Chron. I. 12, Deut. II. 23, Jer. XLVII. 4, Amos. IX. 7. Magnum est sententiarum divortium in explicando isto nomine *Caphthor*. Intelligitur vel *Cappadocia*, vel *Creta*, vel *Cyprus*, vel quae alia regio aut insula. Post *Bochartum*, *Calmetum*, in dissert. de origine Philistaeorum, et *Swintonum*, de Inscriptionibus Citicis et Nummis Samaritanis p. 78—85, nemo uberius de *Caphthor* dixit, quam *Michaëlis* in Spic. Geogr. I p. 292—308, et in Supplem. ad Lex. Hebr. p. 1338 — 1340. Suspicatur autem, esse nomen Aegyptium. Favet coniecturae *Forsterus* in Epist. p. 17, 18, cui videntur *Caphthoraei* circa Tamiathim sive Damiathen habitasse, sic dicti de ⲕⲁϩ — ⲡⲉⲧⲱϥⲏⲣ, *terra Hori*, vel *quae ad Horum spectat*, et *quae est Horo*, i. e. *soli*, *sacrata*.

כִּנִּים Exod. VIII. 12—14, Ps. CV. 31. Intelliguntur vulgo *pediculi*. Ita *Fl. Josephus* II Ant. 14. 3.

Quam

Quam ſententiam *Bochartus* inprimis ornavit, Hieroz. part. II lib. IV c. 18. Rectius tamen, ut videtur, *culices*, σκνίφες. Interpretes Alexandrini, *Philo* Alexandr. t. II p. 97, *Origenes*, Aegypti incola, t. II p. 139, et *Hieronymus*, rerum Aegyptiarum valde peritus, t. I p. 1540, habent σκνῖπες, ſive σκνίφες, *ſciniphes*, *ciniphes*, *cyniphes*. Lectu dignae ſunt animadverſiones *Michaëlis* in Supp. Lex. Hebr. p. 1200—1206. Iunge *Roſenmullerum* in Scholiis ad Exod. VIII. 12. Cum dialecti Orientales omnes penitus ignorent vocem כנים, Aegyptiacam eſſe, ambo ſuſpicantur. Non nego. Obſervatu tamen dignum eſt, in verſione Coptica inveniri ⲗⲉⲗⲏⲙ ſive ⲗⲉϩⲗⲉⲙ, vocem Hebraeae כנים plane diſſimilem.

ΚΌΛΖΟΜ, Arabibus قلزم, parvum oppidum ad litus maris Arabici in latere Aegyptio, unde totum mare accepit nomen *Maris Kolzom*. Vide *Abulfedam* Deſcr. Aeg. p. 7 cum notis *Gagnierii*, vel p. 30 ed. *Michaëlis*, qui in notis p. 117 obſervat, plane incertum eſſe, Graecaene an Arabicae, an neutrius, i. e. *Aegyptiacae*, originis ſit.

ΚΟΠΤΩ', pro quo alii minus recte Κοπτός, nomen urbis Aegyptiae notum magis, quam eſt eiusdem notatio. In verbis *Plutarchi* de I. et O. p. 462 ed. Oxon., ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτώ. Ἕτεροι δὲ τοὔνομα σημαίνειν οἴονται στέρησιν· τὸ γὰρ ἀποστερεῖν, ΚΟΠΤΕΙΝ λέγουσι, videtur aliquid difficultatis ineſſe. Στερεῖν et ἀποστερεῖν dicitur Aegyptiis ϣⲱⲛϫ vel ϥⲏⲕ. Vide Lexicon *La Crozianum* p. 132, 142. Vox κόπτειν aut huic ſimilis iisdem non in uſu erat. Coniectura *Marklandi*, ſcripſiſſe *Plutarchum*, κόπτειν Ἕλληνες λέγουσι, dubito, an ſatisfaciat Criticis, conſilioque et toti orationi ſcriptoris, ab aliis for-

te in errorem ducti. *Semlerus* in notis Germanicis ad eumdem *Plutarchi* locum p. 212 nomen Κοπτώ ducit e vocibus Aegyptiis ⲭⲱⲓ sive ⲕⲱⲓ, *terra*, *regio*, et ⲫⲑⲁϣ, *Vulcanus*. Ex *Cophtho* ait Graecos deinde fecisse Αἴγυπτος. Nomine *Coptorum* non veteres Aegyptios, sed indigenas eorum posteros, religione Christianos, ab Arabibus intelligi, recte monet *Michaëlis* ad *Abulfedam* p. 100. At vero *Coptos* non dictos esse de Κοπτώ, celebri Thebaidos emporio, quod Arabes قفط appellant, observat *Renaudotius* t. I Litur. Orient. p. 115, confirmatque *Valperga* l. c. p. 8, cum Copti non vocentur a قفط, sed a قبط, alia litera media, unde قبطيّ *Aegyptius*, et قبطيّة *Aegyptia*. Quibus in vocibus nominis Αἰγύπτου mutatum censet γ in ق, π in ب, et amissum αι, ut Thalmudicis גיפטית *lingua Coptica*, Aethiopibus ግብጽ est *Aegyptus*.

KVS, urbs Aegypti, quam *Abulfeda* p. 17 vocat قوص. Videtur non diversa ab Apollinopoli parva, de qua *Strabo* XVI p. 1128, XVII p. 1170. Ita post *d'Anvillium*, *Michaëlis*, qui p. 76 adiungit: „*Kus* nomen est *Aegyptium* et antiquum, quod unde fluxerit, non habeo dicere. De Hebraeo nomine כוש plane non cogitandum, refragante etiam orthographia".

CYTIS est Arabiae insula, in qua Troglodytae praedones eruerunt Topazium, teste *Plinio* XXXVII. 32, qui eamdem collocat ad fauces Maris Rubri, VI. 34. Appellatur Γυθίτης a *Ptolemaeo* IV. 8, ubi forte Κύθις legendum existimat *Forsterus* in Mantissis Aegypt. p. 121, 123, 124, nomen ducens a ⲕⲱⲓϯ,

quae-

quaerere. Eadem opera illuſtrare vult et emendare haec *Plinii* verba: Topazin *enim Troglodytarum lingua ſignificationem habere* quaerendi. Pro *Topazin* ſcribere debuerat *Cytin.* Lingua vero Troglodytarum erat Aegyptia, vel affinis eiusdem dialectus, quam Romani pro lingua peculiari habebant.

LEHABIM, לְהָבִים Gen. x. 13, de quibus Geographi, inprimis *Michaëlis* part. 1 Spicil. p. 262—267. Intelligit nomum *Libyae*, ſive partem Aegypti occidentalem, de qua *Strabo* XVI p. 1160. Aſſentitur *Forſterus* in Epiſt. p. 15. De origine nominis abeunt in diverſa. Alter quaerit in Hebraeo להב, *flamma*, vel Arabico لوب, *ſitire*; alter putat Aegyptium, atque nomum Libyae, extra fines Aegypti ſitum, hacque multo altiorem, dictum eſſe ⲈⲖ—ⲆⲰⲎⲌ, *alta habitatio.* Incerta ea ſunt; ſed fabuloſa, quae alii de nomine *Libyae* praebent.

LEVIATHAN, לִוְיָתָן, Iob. III. 8, XL. 20, Pſ. LXXIV. 14, Ieſ. XXVII. 1, et alibi, de quo *Th. Haſaeus* diſſertationem eruditam conſcripſit. Sitne intelligendus *Crocodilus*, quae ſententia probabilior, an *Balaena*, an *Draco*, an *Orca*, an quod aliud animal marinum portentoſae magnitudinis, non hic mihi diſputandum, de origine nominis tantum agenti. Hebraeum vel Arabicum plerisque videtur. Conſulantur *Schultens* et *Vitringa* ad l. c. Aegyptium ſuſpicabatur *Haſaeus* l. c. p. 109, et in Theſ. Epiſt. La Croz. I. 147, 148, ubi expetit, ut *La Crozius* ſuam de iſta voce ſententiam exponat. Quid reſponderit, haud ſcio. *Iablonskius* autem in eodem Theſauro p. 184 opinionem *Haſaei* in dubium vocat, additque de *La Crozio*: „Memini te ante hos ſex ſeptemve annos veriorem aut potius veriſſimam nominis huius originatio-

nem mihi explicuiſſe". Sed quam, non addit, nec aliunde mihi innotuit. Nomen *Leviathan* non eſſe Aegyptiacum, aperte affirmat *Iablonskius* p. 52 huius Gloſſarii. Contra tamen *Michaëlis* in Supp. ad Lex. Hebr. p. 1429 ſcribit: *Derivationem attingere vix audeo, nomen enim reliquis dialectis ſororiis ignotum, peregrinum eſſe poſſit, an forte* Aegyptium; *quis enim negare ſuſtineat, praeter illud, quod vix dum attuli* (*Χάμψαι*), *alia quoque Aegyptiis domeſtici monſtri nomina fuiſſe?* In monumentis Aegyptiacis, adhuc vulgatis, non memini invenire nomen *Leviathanis* aut ſimile, de *Crocodilo* poſitum.

LVDIM, לודים, Gen. x. 13, 1 Chron. I. 11. Ex eruditis obſervationibus *Michaëlis* part. I Spic. Geogr. p. 256—260, Suppl. Lex. Hebr. p. 1417, et *Forſteri* in Epiſt. p. 13, 14, unam leviter attingo. Non debent intelligi *Lydi*, eodem forraſſe nomine dicti Ier. XLVI. 9, Ezech. XXVII. 10, XXX. 10, neque *Lydaei*, populus a Semo ortus, Gen. x. 22, ſed colonia Aegyptiorum, habitans in regionibus, quas Aegyptii quondam appellabant Auaſes, ſive Oaſes, dictaque Aegyptiace ⲉⲗⲟⲩⲏϩϫⲁⲓⲉ, *Elouehdſaie*, id eſt, *alta* ſeu *elata habitatio deſerti.* Coniecturam *Forſteri* de loco habitationis *τῶν* לודים non reiicit *Michaëlis*, ſed legi vult לוחים, quia Oaſes Aegyptiis in hunc usque diem *Elvachath* الوحات dicuntur.

LYCHNOS nomen Aegyptiacum *Peluſii*, ex ſententia *Forſteri* in Epiſt. p. 16, 33, 34, ſcribendum ⲗⲟⲓϩⲓ—ⲛⲟⲩⲏϩ, vertendumque *Luti habitatio.* Teſtem appellat *Hieronymum*, Epiſt. LI p. 161 [t. IV p 84 ed. Martian.] ſcribentem: *venit* Peluſium, *viſitatisque fratribus, qui in vicina eremo erant, et in loco, qui dicitur* Lychnos, *morabantur.* *Lychnos* et

Pe-

Pelusium unam eamdemque fuisse urbem, haudquaquam his verbis docetur, sed ad locum, cui nomen *Lychnos*, forte monasterium in vicino deserto, prope *Pelusium* situm, adiisse Hilarionem, fratres visitaturum. Conf. *Michaëlis* p. 11 Spic. Geogr. p. 36.

MANFALVT, nomen oppiduli in latere Nili occidentali. *Abulfeda* p. 23 vocat مَنْفَلُوط. Nomen varie scribitur. „ Quod Graecum urbi nomen fuerit, non constat: sed hoc, quod nunc habet, non dubiam prodit *Copticam* originem. Est, ut ita dicam, *Memphis Loti*. Sic ipsi Copti explicant, *exilium Loti*, forte melius, *portum securum Loti*", rel. Verba sunt *Michaëlis* not. ad *Abulfedam* p. 101 — 103.

MESSIL nomen Copticum urbis Aegyptiae, dictae *Fovva* ab *Abulfeda*, ab aliis paulo aliter, nomenque habentis a bonitate malorum Punicorum aliorumque pomorum. Ita *Michaëlis* not. ad *Abulfedam* p. 47, 48, addens ex *Messil* factum esse Graecum Μέτηλις. Huius meminerunt *Stephanus Byz.* et Geographi alii. *La Crozius* in Lex. p. 42 scribit: ⲙⲉ̀ⲗⲉϫ, *Mesil*, *Phueh*, *urbs Aegypti*.

MICHOË, *Troglodytice*. Scribit *Plinius* VI. 29: *Troglodytice*, *quam prisci* Michoën, *alii* Midoën *dixere.*" Est illa vox Aegyptia, nam Troglodytae erant vicini ex parte Aegyptiis, et partem versus Arabicum sinum tenebant. ⲘϨⲀⲨ *Mehau* est σπήλαιον vel τρώγλη, ⲞⲨⲎϨ *habitatio*: itaque *Mehacueh*, quod Latini et Graeci vix aliter efferre potuerunt quam *Michoë*, erat *habitatio speluncae*, i. e. exacte *Troglodytice*". Legis verba *Forsteri* in Epist. p. 7, 8.

MIGDOL, urbs Aegyptia, cuius fit mentio Exod. XIX. 2, ac saepius alibi. Graeci vocant Μάγδωλος. Hinc in *Antonini* Itin. p. 171 *Magdolo*, ubi quondam male *Magdolon*. Opus tamen non est, ut cum viro erudito in annotationibus MSS. Μαγδολός apud *Stephanum Byz.* mutetur in Μαγδωλώ. *Migdol* ob collium frequentiam Aegyptiace dicebatur ⲙⲉϣⲑⲁⲗ, *multitudo collium.* Cui etymologiae favere Coptum interpretem, qui praebet ⲙⲉϣⲑⲱⲗ, censet *Forsterus* in Epist. p. 29. In versione Coptica invenitur ⲙⲉϣⲧⲱⲗ. Quae tamen scripturae differentia parum coniecturae, si ea probanda esset, obstaret.

מִצְרַיִם, *Aegyptus.* Frequentius scribitur numero duali, aliquoties tamen et מָצוֹר. Praetermissis ceteris omnibus, quae monuere *Bochartus*, *Relandus*, *Michaëlis* part. II Spic. Geogr. p. 157—160, et Suppl. Lex. Hebr. p. 1542, 1543, tantum monebo, ex sententia *Forsteri* in Epist. p. 8 esse vocem Aegyptiam, scriptam ⲙⲉϣϣⲏ—ⲣⲏ, quae significet *agrum solis.* Pro nomine Hebraeo habet cum aliis *Iablonskius* de Gosen diss. VII § 1. Dubitat *Michaëlis*, sitne origine Hebraeum, an Arabicum, an Aegyptium. Pro sua opinione *Forsterus* citare potuerat *Fl. Iosephum*, I Ant. VI. 2 testantem, suo adhuc tempore *Aegyptum* ab indigenis vocatam esse Μέστρην, Aegyptios Μεστραίους. Huc fortasse etiam facit nomen primi regis Heliopolitani in Aegypto Μεστραΐμ, apud *Syncellum* p. 52, 53, 21. Dicitur is *Mestres* a *Plinio* XXXVI. 8, ut fide codicum MSS. *Harduinus* edidit, cum antehac legeretur *Mitres*, *qui in solis urbe regnabat.* Conf. *Vignolii* Chronol. S. tom. II p. 716, 717, 765. Vnum tamen *Forstero* officere videtur. Quoties in Codice V. T. nomen מִצְרַיִם occurrit, num-

numquam id ſervarunt interpretes Copti, ſcribentes ⲭⲏⲙⲥ. Verum id eſt. Interpretes tamen Graeci, iique Alexandrini, retinuerunt Μεσράϊν vel Μεσράϊμ.

MOLOCH, nomen idoli. An Aegyptiacum? Sic viſum eſt *Mullero* in Gloſſario S. p. 12 et *Blumbergo* l. c. p. 23, monentibus, ⲙⲟⲗⲟⲭ Aegyptiis eſſe *Martem*, qui Iſraelitis, vix Aegypto egreſſis et ad idololatriam Aegyptiam redeuntibus, notus fuerit. Praeiverant *Kircherus* in Prodromo Copt. p. 147, tom. I Oedipi p. 328, II. p. 415, et *Hottingerus* in Biblioth. Orient. p. 313. Ab iis non diſſentit *Beyerus* in Additam. ad *Seldenum* de Diis Syris p. 243. Sitne *Moloch* numen idem, quod aut *Iupiter*, aut *Mars*, aut *Saturnus*, aut ſigillatim *Saturnus coeleſtis*, nunc quidem nihil ad me. Praeter interpretes Sacri Codicis V. et N. T., legi poſſunt *Seldenus* l. c. ſyntagm. I c. 6 toto, *Beyerus* Addit. p. 242 — 262, *Michaëlis* Suppl. Lex. Hebr. p. 1231, 1514. Numen Ammonitarum fuiſſe, ex 1 Reg. XI. 7 certo novimus; non item, an quoque Aegyptiorum veterum, et circa tempora Moſis. Nomen *Moloch* Aegyptium habitum non eſt a *La Crozia* et *Iablonskio*. Nec legitur ⲙⲟⲗⲟⲭ in verſione Coptica Levit. XVIII. 21, XX. 2 ſqq., ſed ⲁⲣⲭⲱⲛ, ut Alexandrini habent ἄρχων. Servatum eſt quidem ab interprete Copto utroque, Memphitico et Sahidico, Act. VII. 43; ſed huic conſequens nequaquam eſt, ut vox Aegyptia debeat exiſtimari, cum interpretes reliqui omnes, quod ſciam, eamdem retinuerint, non tantum in Act. Apoſt., ſed etiam in V. T. locis plerisque. Recte ergo Scholiaſtes ad Levit. XVIII. 21, τὸ Ἑβραϊκὸν, Μολὸχ ἔχει, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἑρμηνευταὶ τοῦτο τεθείκασι.

NAPHTHVCHAEI, נַפְתֻּחִים, Gen. X. 13,

 1 Chron.

1 Chron. I. 11, qui fuerint, et unde dicti, id in controversia est. Legantur *Bochartus* lib. IV Geogr. c. 29 et *Michaëlis* part. I Spicilegii Geogr. p. 267—270, Suppl. ad Lex. Hebr. p. 1663, 1664. Nomen esse Aegyptium, ambo agnoscunt, ducuntque ex Νέφθυς, de qua *Iablonskius* in Pantheo atque supra in Glossario p. 160, 161. Non longe abit *Forster* in Epist. p. 15, sed addit, vocem ϫⲁⲓ vel ϫⲁ non raro *terram* significare, nomen igitur fore ⲛⲉϥ-ⲑⲏⲟⲩϫⲁ, *terram ventosam*, *Nephtheucha*, intelligi vero debere terram desertam Aegyptum inter et Arabicum sinum.

NECHO, nomen proprium regis aut forte regum plurium Aegypti, adiectum communi ipsorum nomini *Pharao*, 2 Reg. XXIII. 29, 2 Chron. XXXV. 20, Jerem. XLVI. 2, alibi. Hebraice scribitur נְכֹה, Graece Νεκώς et Νεκώ ab *Herodoto* II. 158, 159, IV. 42, Νεχαώ in *Fl. Iosephi* Ant. X. 5, 6, et apud interpretes Alexandrinos, Νεχαώς lib. V *Iosephi* de B. I. 9. 4. Nomen esse origine Hebraeum, opinantur *Leusdenius*, *Simonis*, alii. Male. Rectius habetur Aegyptium. Vid. *Michaëlis* ad Ieremiae l. c. et Suppl. ad L. H. p. 1639, monens, Alexandrinos, linguae rerumque Aegyptiarum peritiores, sapienter sua in interpretatione retinuisse Νεχαώ. Notationem nominis nescire me fateor. Coniecturis valde incertis equidem nolo indulgere. Fieri tamen potest, ut ex rebus, ab isto rege gestis, quas *Herodotus* narrat, et *Vignolius* t. II Chronol. p. 133—148 docte illustrat, lux clarior aliis affulgeat.

NEE'Λ ab Aegyptiis sermone patrio vocabatur *Rhinocorura* s. *Rhinocolura*, si fides *Epiphanio* Haer. XLVI (LXVI) c. 83 p. 703, scribenti, Ῥινοκόρουρα γὰρ

γὰρ ἑρμηνεύεται Νεέλ· καὶ οὕτω φύσει οἱ ἐπιχώριοι αὐτὴν καλοῦσιν, ἀπὸ δὲ τῆς Ἑβραΐδος ἑρμηνεύεται, κλῆροι. Videntur οἱ ἐπιχώριοι distingui ab Hebraeis, atque adeo intelligi Aegyptii. *Petavius* in animadv. p. 270 monet, *Epiphanium* in nomine Νεέλ ante oculos habuisse Hebraeum נַחַל, cum Alexandrini עַד־נַחַל מִצְרַיִם Ies. XXVII. 12 vertissent ἕως Ῥινοκορούρων. Verba *Epiphanii* non neglexit *Ikenius*, ut ostenderet, non significari Nilum, sed exiguum flumen sive torrentem ad Rhinocoluram, in mare mediterraneum labens. Scripserat *Millius* dissertationem de Nilo et Euphrate Terrae Sanctae terminis, insertam Diss. Misc. p. 183—220. De Nilo aliter iudicabat *Ikenius* t. II Differt. p. 95--138. Caussam deinde suam tutatus est *Millius* in Disputatione Exegetica, a. 1746 edita. Respondit *Ikenius* in Symbolis Literariis t. III p. 222—225, 388—519. Opposuit ei *Millius* a. 1749 Dissertationem Exegeticam secundam de Nilo Terrae S. termino. De re eadem disceptarunt *Mullerus* in Satura Obs. cap. 9 et *Michaëlis* in Suppl. L. H. p. 1626—1628. Nemo eorum praeteriit testimonium *Epiphanii*. Omnes fere Νεέλ ex נַחַל illustrandum censuere. Attamen *Michaëlis* not. ad *Abulfedae* Descr. Aeg. p. 68, 69, ita scribit: „ Si quis de nomine antiquo et Aegyptio (*Neel* aut *Nechel*) urbis certi quid docuerit, quod forte ex linguae Copticae monumentis antiquioribus fieri possit, non ingratum geographiae et historiae studiosis facturum putem ".

ΝΕΙ̃ΛΟΣ, *Nilus*. Cuius est originis? An Graecae? *Servius* ad *Virgilium* IV Georg. 291 Nilum dictum vult a trahendo νέαν ἰλύν. Quod et *Plutarchus* de Is. et Os. p. 103, cum not. *Squirii*, his verbis dicit, nec tamen notationem quaerens. Conf. Etymolog. M. p. 602. An Hebraicae a נַחַל?

Ea

Ea plerorumque eſt ſententia, virorum etiam in republica literaria principum, in quibus *Weſſelingius* ad *Diodorum* I. 63. An Arabicae? Placuit id *Ikenio* l. c. p. 103, *Mullero* l. l. p. 2—4, aliis. An vero rectius dicitur nomen vere Aegyptiacum? *Iablonskius* ducit ex ΝΕϨ—ⲀⲖΗϨ, ut ſignificetur fluvius *certo et determinato tempore adſcendens*. V. Pantheon part. II p. 156 ſqq. Non diſcordat *Georgius* ad Fragm. Liturg. p. 321. Cum ſit tantum ad noſtram usque aetatem opinionum divortium, quis miretur, *Scaligerum* in notis ad *Feſtum* p. 14 ſcripſiſſe: „Cur *Nilum* vocarint, non magis mihi liquet, quam cur Iſtrum Danubium, Eridanum Padum, Ararim Sagonam".

ΞΟΊΣ nomen inſulae et urbis in nomo Sebennytico, teſte *Strabone* lib. XVII p. 1154. Meminit *Plutarchus* de Iſ. et Oſ. p. 508 ed. Oxon. *Stephanum Byz.* e *Strabone* recte emendarunt *Holſtenius* et *Berkelius*. Ξόϊς eſt quoque in *Hieroclis* Synecdemo p. 724. Alibi ſcribitur Ξοΰϊς, Ζόϊς, aut magis depravatum. De origine Aegyptia vix ambigitur; quae autem ſit, non docetur.

'ΟΣΣΑΝΣΩΤΕΙΡΑ. Sic cognominatam Aegyptiace Cleopatram ex numis affirmat *Scaliger* ad *Euſebii* Chronicon p. 267. Tantum virum incaute alii ſecuti ſunt. Neque vox eſt Aegyptia; neque ita legitur in numis, ſed ΘΕΑΝ ΣΩΤΗΡΑ, vel ΘΕΑΝ ΣΩΤΕΙΡΑ. Comparetur *Spanhemius* de V. et P. N. p. 385, 409, cuius fonte hortulos ſuos irrigavit *Le Moyne* t. II Var. Sacr. p. 129, 130.

ΟΥΑΦΡΗ eſt cognomen regis Aegyptii, etiam *Pharaonis* dicti, in verſione Graeca Ierem. XLIV. 30. Hebraice ſcribitur חָפְרַע, pro quo *Michaëlis* malit חָפְרֵעַ. Diu ante eum idem placuit *Scaligero* ad *Eu-*

ſe-

sebium p. 82. Communi *Pharaonis* nomine solo appellatur Ierem. XXXVII. 5, 7, Ezech. XXIX. 3. Intelligitur rex idem, qui dicitur Ἀπρίης ab *Herodoto* II. 161, 162, 169, IV. 159, et *Diodoro Sic.* I. 68, ubi notavit *Wesselingius*. Vide eumdem ad *Herodotum* p. 186, sed inprimis *Vignolium* t. II Chronol. p. 148—150. Cognomen regis Aegyptiacum non una ratione pingitur, Οὐαφρῆ, Οὐαφρής, Οὐάφρις, *Vaphres*, *Ephrée*, *Waphris*. Longius recedit Φρήν, quod habent *Aquila* et *Theodotion*, sed forte culpa librariorum, ut suspicatur *Montfauconius*. Quando retinetur Οὐαφρῆ, quod est in Graeca interpretatione Ieremiae, item apud *Clementem Alex.* lib. I Strom. p. 395, haud contemnenda est *Iablonskii* coniectura, Aegyptios Pharaonem istum vocasse ⲟⲩⲏⲃ—ⲫⲣⲏ, litera ⲃ in hoc nomine, ut euphoniae consuleretur, absorpta a sequente litera ⲫ. Vide Dissert. VIII de Gos. § 4 in not., et Panth. part. I p. 304. *Hophra* igitur esset *Sacerdos Solis*; cuiusmodi cognomen dignitati regiae in Aegypto haudquaquam repugnat.

ΠΑ'ΚΤΩΝ, genus navigii Aegyptiaci, ut auctor est *Strabo* lib. XVII p. 1173. Quae lectio si vera est, vocabuli origo me fugit. Ex *Forsteri* coniectura si legitur Παίθων, explicationem non tam esse difficilem, monui p. 432. E codice Mediceo varietatem lectionis exemplo meo *Gronovius* non adscripsit.

ΠΑ'ΡΕΜΦΙΣ, urbs Aegypti, cuius meminit *Stephanus Byz.* in v. In numo Caii occurrit nomen ΠΑΡΕΜΦΙΤΩΝ, monente *Holstenio*. De numine *Remphah*, ⲣⲏⲙⲫⲉ, urbem dictam esse coniecit *Iablonskius* de Remphah p. 81. Eamdem forte *Abulfeda* in Descr. Aeg. p. 9. appellat *Farama*, pro quo Copti aiunt *Baramus*, monente *Michaëlis* in notis p. 48.

ΠΗ-

ΠΗΛΟΥΣΙΟΝ, *Pelusium*, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ accepisse nomen, *Strabo* scribit lib. XVII p. 1155, et vulgo creditur. Aliter *Kocherus* t. II Miscell. Obs. Crit. p. 138, cuius haec verba sunt, „Parum sit verisimile, antiquam sane Aegypti urbem Graeco nomine insignem fuisse, quare malim, manente commodissima hac nominis ratione, ab Aegyptiaca voce ⲗⲱⲓϫ, βόρβορον et πηλὸν significante, praeposito articulo ⲡⲓ, illud derivare, quod et sono et significatione cum Graeco πηλός forte congruens, Graeco etymo occasionem dederit". Nisi fortasse alia officiant, non certe oberit mutatum ⲡⲓ in Πη, cum dialecto Thebaica articulus quoque ⲡⲉ scribatur.

PIBESETH, פִּי־בֶסֶת, Ezech. XXX. 17, videtur eadem urbs, quae *Bubastus*. V. supra p. 53, not. An *Pibeseth* Aegyptiace ⲡⲓⲃⲁϣϯ dicta? Conf. *Iablonskius* p. II Panthei p. 82, 83.

PIHACHIROTH, פִּי־הַחִירֹת, Exod. XIV. 2, 9, pro quo tantum הַחִירֹת Num. XXXIII. 8. Nec de situ loci, seu in deserto Arabico, sive in ipsa Aegypto, neque de nominibus aliis, tam antiquo, *Cleopatris*, quam recentiori, *Ad-Sjerud*, hic disputandi locus est. Quarum rerum cupidi consulant *Pocockium* in Descript. Or. t. I p. 227 vers. Belg., *Shawium* t. II Itin. p. 60—62 vers. Belg., et *Schutte* in dissert. de itinere Israel. per desertum p. 18—20. Ad institutum meum maxime attinet indagatio nominis *Pihachiroth*. Diu ac varie originem vocis e lingua Hebraea duxerunt interpretes, opinantes, פִּי significare τὸ στόμα, ut ipsi Alexandrini praebent, *ostium*, *fau-*

fauces, *vallem*, aut quid aliud, חירות esse *foramina*, *siccitates*, *libertates*, cet. Malim habere in numero vocum Aegyptiarum, praeeunte *La Crozio* apud *Vignolium* t. I Chronol. p. 637, et *Iablonskio* Diss. v de Gos. § 9, qui plura exemplo suo adscripsit, deinde a me vulganda. Non dissentit *Schutte* p. 20. Est ergo ⲡⲓ-ⲁⲭⲓ-ⲣⲱⲧ locus viridi gramine ornatus. Mira tamen possit videri inconstantia interpretum Graecorum et Coptorum. Praebent Alexandrini Exod. XIV. 2, 9, ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως. Vt assolent, Copti eos sequuntur, ⲙ̀ⲡⲉⲙ̀ⲑⲟ ⲛ̀ϯⲉⲣⲃⲓ. At vero Num. XXXIII. 7 et 8 Alexandrini praebent τὸ στόμα Εἰρωθ atque solum Εἰρώθ, Copti ⲣⲱϥ ⲙ̀ⲡⲓⲣⲱⲑ et ⲡⲓⲁⲣⲟⲑ. Maior constantia est, non bonitas, auctoris novae versionis Graecae Pentateuchi ex unico codice Veneto, in qua ter τὸ στόμα τῶν Ἡρῶν, semel πρόσωπον τῶν Ἡρῶν. An intelligi voluit Heroopolin? An scripsit Ἡρώθ, quod pro Εἰρώθ est in codice MS. interpretis Alexandrini?

PITHOM, urbs ab Israelitis in Aegypto condita, Exod. I. II. Interpretes Alexandrini scribunt Πειθώ, Πιθώμ, Φιθώμ, quae est in codicibus varietas lectionis. Coptus habet ⲡⲉⲑⲱⲙ, non tantum isto in loco, sed etiam Gen. XLVI. 28, 29, ubi Graeci de suo addiderant καθ' Ἡρώων πόλιν, quod codices Hebraei omnes ignorant. Esse *Pithom* nomen Aegyptium, vix dubitatur. *Hasaeus* in Biblioth. Brem. Cl. v p. 595 ducit ex ⲡⲓ et ⲑⲱⲙ, cui, sed incerta fide, attribuit notionem *herois*. Etenim comparatio interpretationis Alexandrinae et Copticae Gen. XLVI rem ad liquidum non perducit. *Iablonskius* Diss. v de Gos. § 9 vertit *terminum maris*. *Forsterus* in Epist. p. 31 ⲡⲉⲑⲱⲙ significare scribit locum *clausum*, *munitum*,

tum, *macerie cinctum*. Ita fere *Mullerus* in Sat. Obſ. p. 191. Certum eſt, ϬⲰⲘ poni de *maceria* Eph. II. 14, et pro *obturare* Pſ. LXII. 11, ut monet *La Crozius* in Lexico. Eſtne *Pithom* eadem urbs, quae non modo a. *Stephano Byz.* vocatur Πάτουμος, πόλις Ἀραβίας, ſed et ab *Herodoto* II. 158, ad q. l. legendus *Weſſelingius*. Adde *Vignolium* t. I Chronol. p. 624, Anonymum in Miſc. Obſ. Crit. vol. III p. 33, 34, et *Schutte* l. c. p. 12—14. In *Antonini* Itin. p. 163 et 170 occurrit *Thou*. Erat in via, qua itur Peluſio Memphin, prope Hero ſ. Heroopolin. Pro *Thou* legendum *Thoum*, atque intelligendum *Pithom* ſ. *Patumum*, ſuſpicatur *Schutte*, Theologus liberaliter eruditus; cuius coniecturae forte non puduerit magnum *Weſſelingium*, haeſitantem, quid de *Thou* exiſtimari fas eſſet.

פִּשְׁתָּה, *linum*, *goſſypium*. Saepius invenitur in libris Moſaicis, item Ieſ. XIX. 9, XLII. 3, XLIII. 17, Hoſ. II. 9. E dialectis O. O. alia atque alia ratione vocem illuſtrare interpretes conantur. Cum Ioſ. II. 6 mentio fiat פִּשְׁתֵּי עֵץ, eſſe eam origine Aegyptiam, ſcribendamque ⲠⲒϢⲈⲀⲦⲌⲒ, opinatur *Forſter* de Byſſo p. 63, 64. Originatio multis videbitur tortuoſa et obſcura.

RAAMSES, urbs in Goſenitide, ab Hebraeis condita, Exod. I. 11, ubi dicitur רַעַמְסֵס, ab interpretibus Alexandrinis Ῥαμεσσῆ, quod etiam legitur Gen. XLVI. 28 pro אֶרֶץ גֹּשֶׁן. Longior diſputatio *Michaëlis* in Suppl. Lex. Hebr. p. 2256—2261, aut *Mulleri* in Sat. Obſ. p. 188—190, non me ſuſpenſum detinebit, tantum de origine nominis quaerentem. *Iablonskius* Diſſ. IV de Goſ. § 8 urbem Aegyptiace ap-

appellatam iudicat ϸⲎⲘⲈϢϢⲎ, *agrum ſolis*, non diverſam ab *Heliopoli*. Adſentitur *Forſterus* in Epiſt. p. 30, et *Schutte* l. c. p. 4—7. Arabibus Heliopolis dicitur عين شمس, *Fons Solis*, vel *Oculus Solis*. Vide *Schultenſium* Ind. Geogr. in Vit. Saladini v. MISR, et *Michaëlis* ad *Abulfedam* p. 125 ſqq. Ex ſententia *Mulleri* fuit Raamſis nomen Aegyptium ϸⲰⲘⲤⲰⲤ, per compendium pro ⲂⲀⲔⲒ ϸⲰⲘⲤⲰⲤ, *civitas hominum paſtorum*, deinde vocata Αὔαρις.

SAÏD, *Aegyptus ſuperior*. Vtrum id nomen ei datum ſit ab Arabibus, Aegypti victoribus, an ex Aegyptio Arabice verſum, non prorſus certum iudicatur. Vid. *Michaëlis* ad *Abulfedam* p. 9.

ΣΑΜΑΘΩ'. In ſcidula, Gloſſario adiecta, *Iablonskius* annotarat: „Σαμαθώ, *magnus*, obſervante *La Crozio* meo in Collectaneis ſuis MStis." Fruſtra vocabulum quaeſivi in Lexico *La Croziano* et libris Coptorum. Aliud agens, tamdem loco alieno inveni, apud *Stephanum Byz.*, p. 525 ſcribentem, ΜΑ'ΓΝΑ, νῆσος Λιβυκή. Ἀλέξανδρος ἐν τρίτῳ Λιβυκῶν, ἢ κατὰ τὴν Λιβύων φωνὴν Σαμαθὼ, ὅ ἐςι μεγάλη· τὸ ἐθνικὸν Μαγνίτης, διὰ τὸν Λιβυκὸν τύπον καὶ τὸν Αἰγύπτιον. Fuiſſe inſulam *Lyciae*, non *Libyae*, in qua nulla iſto nomine inſula memoratur, obſervat *Bochartus* lib. II Geogr. c. 12 p. 745, cuius verba repetunt *Berkelius* et *de Pinedo*. Vox Σαμαθώ habetur Punica, ducta ex עצמה vel שמימה. Quidquid id eſt, de origine Aegyptia nihil conſtat.

SENATOR, *primus arietis decanus*, in codice *Firmici* MS., quo uſus eſt *Scaliger*. In editis legitur *Aſiccam*, attamen ſequitur *Senacher*. Vocem *Senator* explicari poſſe ⲤⲒⲚⲞⲨ ⲚⲐⲰϸ, levis coniectura eſt *Iablonskii* in Theſ. Epiſt. *La Croziano* t. I p. 177.

SIN, סין, Ezech. xxx. 15, 16, Ief. XLIX. 12, creditur vulgo nomen *Pelufii* Aegyptium. Recte, an fecus, vix dicam. Comparentur annotationes *Doederleinii* ad Ieremiae l., *Forfteri* in Epift. p. 33, 34, *Michaëlis* in Spec. Geogr. part. II p. 32—42, et Suppl. Lex. Hebr. p. 1741, 1742.

ΣΚΙΓΚΟΣ, *Crocodilus terreftris*, de quo *Diofcorides* lib. II de Mat. Med. c. 71, Σκίγκος ὁ μὲν τίς ἐςιν Αἰγύπτιος, ὁ δὲ Ἰνδικὸς, ἄλλος ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ γεννώμενος· ἕτερος δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ (non Λυδίᾳ, ut alii legerunt) τῆς Μαυρουσιάδος εὑρίσκεται. Nomen fine dubio Aegyptium dicit *Wahl* in notis ad *Abdollatiphum* p. 143, incertior tamen de ipfa origine. En verba: „Ich dürfte ihn vielleicht Koptisch *σκεν-γηρ* (ⲤⲔⲈⲚ-ϪⲎⲢ) den Uferfpion, oder *σκεν-χαρουκι* (ⲤⲔⲈⲚ-ϪⲀⲢⲞⲨⲔⲒ) den Uferkrokodil, oder *σκεν-ουὸρ* (ⲤⲔⲈⲚ-ⲞⲨϨⲞⲢ) den Uferhund fchreiben". Si *litoris* five *ripae* ratio posfet haberi, rectius huc referretur Aegyptium ⲤⲔⲈⲚ, et *κος* diceretur terminatio Graeca.

ΣΤΙΛΒΩΝ, nomen Planetae apud Aegyptios. *Ioannes Laurentius Philadelphienfis Lydus*, in opufculo de Menfibus p. 21, fcribit, Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν Στίλβοντι, ἑνὶ τῶν πλανήτων κατ' Αἰγυπτίους οὕτω καλουμένῳ, ἀνέθεντο· — Ἑρμοῦ δὲ τοῦτον Ἕλληνες εἶναι βούλονται. In codice libelli Barberiniano nihil hic de Aegyptiis. Certe ad ipforum linguam Στίλβων non pertinet. Nomen Graecum eft ftellae Mercurii, non Veneris, quod alii volunt. Vid. *Cicero* II de N. D. c. 20, *Suidas* v. Ἐποχή, c. n. *Kufteri*, et *Hefychius* v. Στίλβων, ibi *Alberti*.

ΣΩΓΧΙΣ, nomen proprium Archiprophetae Aegy-

gyptii, cuius discipulus fuisse Pythagoras dicitur, apud *Clementem Alex.* lib. I Strom. p. 356, ubi pro Σώγχηδι, quod retinuit *Potterus*, rectius legi Σώγχιδι *Sylburgius* notarat. Testatur *Iamblichus* de V. P. c. 2 et 3, testantur et alii, Pythagoram, auctore et suasore Thalete, in Aegyptum esse profectum, et se tradidisse in disciplinam prophetarum. Sonchidis vero non meminerunt. Negligenda non est annotatio, quam debeo humanitati *Wyttenbachii* nostri. „*Clemens Alex.* aut ex turbidis haurit fontibus, aut limpidos turbat: certe hausisse videtur ex *Plutarcho* de Isid. & Os. p. 354. D. Idem in Solone p. 92. E. Solonis doctores *Psenophin* et *Sonchin* memorat."

TACONA urbs eadem fuit, quae *Heracleopolis*, Aegyptiace appellata ϨⲀⲬⲰⲘ, ἡ Ἡρακλέους, vel Ἡρακλεόπολις. Ita *Iablonskius* in notis MSS. ad Diss. de Gosen p. 84.

TOPAZIVS. De ipso lapide, non est, ut hic quidpiam dicatur, sed duntaxat de origine nominis. Quam qui quaererent in Graeco verbo τοπάζειν, *quaerere*, *investigare*, lepide fallebantur. Si fides aliis apud *Plinium* xxxvii. 32, *Topazin* lingua Troglodytarum habet significationem *quaerendi*, atque inde dicuntur *Topazos* insula et lapis *Topazius* sive *Topazium*. De verbis *Plinii* dictum est p. 437. Nasci lapidem istum in sinu Arabico, vel in Ophiode insula, veteres una fere voce testantur. Vide *Diodorum Sic.* III. 39 c. n. Wesselingii. Iungatur *Psellus* de Lapidibus p. 36, scribens, Τοπάζιον λίθος ἐστὶ διαφανὴς, ὑέλῳ παρεμφερής· φύεται δὲ εἰς τὸν Ἀῤῥαβικὸν [Ἀραβικὸν] λεγόμενον κόλπον ἔν τινι πελαγίᾳ νήσῳ, ubi *Bernard* citat Glossas Iatricas MSS., in quibus, Ἀράβιος λίθος, ὁ Τοπάζιος. In verbis *Epiphanii* de XII Gemmis p. 7, *inventus est autem*, lapis Topazius, *in Topaze civitate Indiae*, utrum significetur Aethiopia, an Arabia, incertum videtur. Legantur *Foggini* annotationes. Addit

Epiphanius, Topazium *Alabaſtris quibusdam negotiatoribus parvo pretio venditum* eſſe, *Alabaſtros quoque Thebaeis pretio diſtraxiſſe maiori*, *Thebaeos nihilominus obtuliſſe reginae*, *quae tunc temporis imperabat.* Alabaſtri ſive Alabaſtritae et Thebani erant Aegyptii. Parum abeſt, quin exiſtimem, *Indiam* ex mente *Epiphanii* eſſe *Aegyptum*, quae eodem nomine appellatur ab *Hygino* Tab. CCLXXV, *Iovis in India Thebas*, rel. Intelligi Thebas Aegyptias, docent verba ſequentia. Conf. ad iſtum locum *Munckerus* et *van Staveren* p. 392. Diſputata a me pertinent inprimis ad originem nominis, quae aut Arabica iudicatur, aut Aegyptia. *Forſterus* in Mantiſſis Aegypt. p. 121 ſqq. Topazium dictum cenſet de promontorio, quod a Ptolemaeo appellatur Βάζιον, ſitum in vicinia Topazi inſulae, ab Aegyptiis forte vocatum ⲦⲀⲠ—ⲀⲂⲀϪⲎⲒⲚⲒ, vel ⲦⲀⲠ—ⲂⲀϪⲎⲒⲚⲒ, *Tap-badſeini.* Coniecturam magno eruditionis apparatu exornavit *Forſter*, non tamen, ut puto, omnibus perſuaſit. Scire admodum deſiderabam, an a *Teifaſchio*, in libro MS. de Gemmis et Lapidibus pretioſis, Topazius quoque commemoratus eſſet. Dubius haerebam, quia de eo plane nihil in argumento capitum, quod extat in Specimine Arabico Cl. *Ravii* p. 43, 44. Ea de re a me conſultus, item, an e *Teifaſchio* vel aliunde fortaſſe vocis *Topazium* origo, ſeu Aegyptiaca, ſive Arabica, poſſet conſtabiliri, comiter reſpondit Vir Cl. his ipſis verbis: „ *Topazii* nomen neque apud *Teifaſchium* neque apud „ alium ullum ſcriptorem Arabicum inveni. Eſt in „ Bibliotheca Reipublicae Gallicae codex manu exara„ tus verſionis Arabicae libri *Ariſtotelis* περὶ λίθων. „ Agitur in eo de LXXV lapidum generibus; in quo„ rum tamen catalogo, quem debeo humanitati illu„ ſtris *de Sacy*, *Topazius* non invenitur. Neque Per„ ſis hoc nomen uſitatum eſſe credo. Certe in tractatu „ Perſico *Thuſii* de gemmis, cuius apographum poſſi-

„ des

„ det Bibliotheca Leydensis, non occurrit. Puto „ gemmam, quae nobis *Topazius* appellatur, apud „ Arabes sub nomine *Hyacinthi flavi* الياقوت الاصفر „ contineri, quod jam observavi, speciminis *Teifa-* „ *schaei* p. 91. Apud veteres nomen hoc longius „ patebat, atque de pluribus diversis gemmarum spe- „ ciebus adhibebatur; non tamen prorsus eadem signi- „ ficatione Graecis accipiebatur ac Latinis. Ad illu- „ strandam obscuri vocabuli originem nihil novi affer- „ re possim. Nam quae alii scripserunt, imprimis de „ insula quadam maris rubri *Topazion* dicta, ea tibi „ notissima esse scio".

THAMMVZ, תמוז, nomen idoli, Ezech. VIII. 14, incertum, cuius. Alii aliud intelligunt, ex. gr. Venerem, Bacchum, Orum, Apin, Serapin, Isidem, Osiridem, Adonidem. Legendus prae ceteris *Seldenus* de Diis Syris p. 330—340, et *Beyerus* in Additam. p. 312—317. Iungantur tamen *Lowth* et *Venema* ad Ezechielis locum. Si *Thammuz* fuerit *Adonis*, et numen origine Aegyptiacum, quae multorum est sententia, negligi haud debet, quod auctor Chronici Paschalis sive Alexandrini habet p. 130, Θαμὺζ, ὅπερ ἑρμηνεύεται Ἀδονίς (Ἄδωνις). De notatione nominis magnopere non solum indocti, sed etiam docti dissentiunt. Praeeunte *Kirchero*, vocem esse *Aegyptiacam*, alii autumant. Vide *Blumbergi* praefat. ad Fund. L. Copt. p. 24. Rectius forte alii censent Hebraicam, de ipsa tamen etymologia multum diversi. Consulatur unus *Venema* p. 171—173, cuius coniectura, pro את התמוז legendum אתה תמוז *veni Thammuz*, si tam foret probabilis, quam est ingeniosa, aliunde posset illustrari et exornari. Sed id nunc non ago.

TROË. „ Mons situs ex opposito Mempheos, et vicus appositus ei, vocabatur *Troë*, teste *Strabone*; et nunc mons idem obtinet nomen *Iebel Tourah*, id ve-

vero quoque Aegyptium eſt ⲦⲰⲞⲨ—ⲢⲎ *Toure, mons Solis*". Verba ſunt *Forſteri* in Epiſtol. p. 31, cui ante oculos obverſabatur locus *Strabonis* lib. XVII p. 1162, ὃν πέραν (in ſcriptis codd. ὅπερ, monente *Caſaubono*, in Mediceo tantum πέραν, omiſſo ὃν, ut *Gronovius* meo in exemplo notavit) ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, Τρωϊκόν τι καλεῖται πετρῶδες ἱκανῶς ὄρος, — καὶ κώμη πλησίον — Τροία καλουμένη, κατοικία παλαιὰ τῶν — Τρώων. Adde *Diodorum Sic*, I. 56. cum not. *Weſſelingii* p. 66.

ΎΨΗΛΙ'Σ, vicus Aegypti, teſte *Stephano Byz.*, deinde urbs, eaque princeps et ſedes Epiſcopi. Vide *Cellarium* Geogr. Ant. lib. IV p. 47, ex quo intelliges, dici ab aliis Ὑψηλή, haberique nomen Graecum, loco inditum a ſitu altiori. In Numo Hadriani Imp. eſt ΥΨΗΛΙτων, appicto ariete, quod ſymbolum forte petitum ab urbis etymo, obſervante *Zoëga* in Num. Aeg. Imp. p. 124. Nam ⲞⲨⲞⲂϢ Coptis *albus*, ⲈⲒⲖⲒ *aries*; inde Οὐβσοιλὶς et Ὑψηλὶς, pari fere pronunciatione. In *Hieroclis* Synecdemo p. 731 eſt Ὑψηλή, ubi *Weſſelingius* alia.

ΦΑ'ΡΒΑΙΘΟΣ nomen Aegyptium eſt urbis inter Bubaſticum & Buſiriticum amnes ſitae. Nomen ⲪⲀⲢⲂⲀⲒⲦ Lexico ſuo inſeruit *La Crozius* p. 109. A Graecis varie ſcribitur. Rectum eſt Φάρβαιθος, redditumque *Hierocli* a *Weſſelingio* p. 728, auctoritate *Ptolemaei* et *Stephani Byz.*, quibus adjungatur *Herodotus* II. 166, ubi Νομὸς Φαρβαιθίτης, et inprimis numus Hadriani Imp., in quo ΦΑΡΒΑΙ. Primum e Muſeo Regio editus eſt a *Belley* tom. XXVIII Comm. Acad. Inſcr. p. 543, 544, deinde a *Zoëga* in Num. Aeg. Imp. p. 118, inſuper monente, *Pharbaithum* nomen accepiſſe a palmarum proventu, Φ—ⲈⲢ—ⲂⲎⲦ ὁ φέρων φοίνικας. Quae obſervatio ſi vera eſt, non male ab aliis nomen pingitur Φάρβητος.

ΦΙ-

ΦΙΛΑΙ΄, urbs et insula in Aegypto, cuius mentio perfrequens fit. Sita erat supra Syenen. Nomen varie scribitur. *Herodoto* IV. 178 dicitur insula Φλά, conspirantibus codicibus scriptis omnibus, quamvis ex eo dederit *Stephanus Byz.* Φίλα. Conf. *Wesselingius*, et ad *Diodorum Sic.* t. I p. 25, qui vocat Φίλας. Apud *Steph. Byz.* v. Τακομψός pro Φιλία reponendum esse Φίλα, dudum animadvertit *Salmasius*. *Strabo* mox praebet Φυλάς l. XVII. p. 1155, mox Φιλάς p. 1173. Prius servavit *Tzetzes* ad *Lycophronem* v. 212. In *Antonini* Itiner. p. 164 *Philas*, ubi quondam ex barbari temporis usu *Filas*, dedit *Wesselingius*, quem vide et *Suritam* in notis. A *Lucano* etiam appellantur *Philae* l. X v. 313, dicunturque *Aegyptia rura*, *regni claustra*, ubi alia eruditi interpretes. Nomen *Philarum* sine dubio restituendum in *Olympiodoro* apud *Photium* in Bibliotheca cod. LXXX p. 193, ubi διέχοντος ἀπὸ τῶν Φίλων διάστημα ἡμερῶν πέντε, lepido errore, vertitur, *a meis* contribulibus *quinque dierum intervallo distantem*, cum paucis ante locutus esset de Thebis et Syene, urbibus Aegyptiis. Idem nomen *Plutarcho* ut redderetur, voluit *Wesselingius* ad *Diodor. Sic.* l. c., cum antehac ederetur πύλαις, de If. et Osir. p. 359. Eodem circiter tempore *Squirius* Φίλαις probavit, recepitque nuper *Wyttenbachius*, Vir Cl., p. 326. Quid plura? Ne lectori gravis sim ac molestus istiusmodi observationibus Geographicis, aut longius ab instituto aberrem, adiiciam pauca de origine nominis. Estne Graeca? Ita vulgo statuitur. Favent *Diodorus Sic.* l. c., *Seneca* apud *Servium* ad *Virgilii* Aen. VI. 154, *Procopius* l. I de bello Pers. c. 19, Scholiastes ad *Lucani* l. c., alii. Saepe ac diu multumque equidem dubitavi, suspicatus, nomen esse Aegyptium, lumen praeferente *Reinesio* l. II Var. Lect. c. 5. Suspicioni non paulum firmamenti ac roboris accessit ex consensu Amplissimi *Akerblad*, mihi per literas anno superiori significantis, nomen non sibi

videri Graecum, inveniſſe autem ſe iſtius germanam etymologiam, quam, ut et reliquas obſervationes, ad hoc Gloſſarium pertinentes, utinam Viro eximio per negotia publica, quibus nunc praepeditus eſt, quam primum cum eruditis liceret communicare. Quas dum avidiſſime exſpectamus, contenti ſimus, animadverſione *Forſteri* in Epiſt. p. 36, urbem *Philarum* Aegyptiace dictam ſuſpicantis ⲫⲱⲟⲏⲍⲁⲗⲏⲥ vel ⲫⲱⲟⲱⲍⲁⲗⲏⲥ, *altam habitationem*. Adjungit, forte *Philas* intelligendas Ieſ. LXVI. 19, ubi פול, ita tamen, ut eodem nomine omnis Nubia, quae certe eſt *ſuperior habitatio*, quam reliqua Aegyptus, exprimi videatur. Alia dedit *Michaëlis* Suppl. L. Hebr. p. 2005.

ΦΥΣΑ piſcibus Niloticis annumeratur a *Strabone* lib. XVII p. 1179, et *Athenaeo* lib. VII c. 88 p. 142. Dicitur *Aeliano* in H. Anim XII. 13 ἰχθὺς Αἰγύπτιος, θαυμάσαι ἄξιος, certe admirabilis, ſi vera ſunt, quae, fide aliorum, de Phyſa ibidem narrantur. Sitne nomen Graecum, an Aegyptium, dubito. Certe in *Forſkali* Deſcript. Animal. neque piſcem inveni, neque nomen huic ſimile. Pleraque nomina piſcium Niloticorum, de quibus *Athenaeus* l. c., videntur Graeca, pauca tamen Aegyptiaca. De Ἄβραμις dixit *Iablonſkius* p. 4. Ad vocem Λάτος, qua etiam piſcis genus, quod in Nilo flumine inprimis gignitur, eodem teſte appellatur, adſcripſit *Caſaubonus*: „opinor, verae Graeciae fuit incognitus, et id nomen, niſi fallor, vel Italicum vel Aegyptiacum". Ex *Kirchero* tamen dedit *La Croze* Lex. p. 33, ⲕⲱⲟⲗⲍⲱⲧ, *lucius latus*, *piſcis*.

PHVT, פוט, Gen. x. 6, Ierem. XLVI. 9, Ezech. XXVII. 10, Nahum. III. 9. Qui ſunt *Phutaei*, et ubi quaerendi, et unde dicti? Ex omnibus, quae, poſt *Bochartum*, copioſe diſputarunt *Michaëlis* in Spic. Geogr.

Geogr. I p. 160—166, Suppl. Lex. Hebr. p. 1995, et *Forster* in Epist. p. 12, 13, unum huc praecipue pertinet, conlectura nempe de origine nominis Aegyptia, ex qua *Phutaei* nomen habuerint a voce ⲡϩⲱⲧⲡ, *Occidens*, neglecta a Graecis aliisque litera postrema ⲡ. Additur, *Phutaeos* habitasse extremam Africam versus Occidentem. Facilius mihi est, etymologiam hanc iudicare incertam, quam meliorem in medium afferre.

ΧΟΝΔΡΙΤΩ͂Ν mentio fit in versione Alexandrina Gen. XL. 16, pro Hebraico חֹרִי, in quo interpretando admodum variant et veteres et recentiores. Vide *Fagium*, *Drusium*, *Cartwrigtum* et *Rosenmullerum* ad istum locum, inprimis tamen *Michaëlis* Suppl. L. Hebr. p. 696 sqq. Non meminissem huius vocis, nisi *Lud. Picques*, in Commercio Literario p. 321, eam existimasse videatur Aegyptiam, ut quoque חֹרִי, de qua dixi supra p. 14. Qui secum recolat interpretis Coptici studium imitandi Alexandrinos, mirari desinet, eum quoque dedisse ⲕⲱⲛⲧⲣⲓⲧⲏⲥ. Vox Graeca est. Χονδρίτην ex *Tryphone* habet *Athenaeus* l. III c. 74 p. 423, Χόνδρινον ἄρτον ex *Archestrato*, l. III c. 77 p. 434, ubi perperam ante editum Χόνδριβον. Apud *Suidam*, Χονδρῖτις, σεμίδαλις. *Hesychius* dedit, Χονδρίτης, σεμίδαλις, et Χονδρίτις, παχεῖα σεμίδαλις. De vario usu vocabuli Χόνδρος nota sunt omnia. Plura hic, opinor, nemo desiderabit.

ΨΧΕΝΤ, insigne quoddam regium. Vix potero huic qualicumque auctario rectius finem et modum facere, quam commemoranda voce, sine dubio Aegyptiaca, in monumento antiquo nostra aetate primum inventa, nusquam alibi reperiunda, nec satis adhuc illustrata. Legitur in Graeca Inscriptione Rosetana, l. 44 Tab. aer., sive pag. 21 ed. Cl. *Ameilhon*. In me-

dio aurearum coronarum ἀσπιδοειδῶν dicitur fuiſſe Η ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΨΧΕΝΤ ΗΝ ΠΕΡΙΘΕΜΕΝΟΣ ΕΙΣΗΛΘΕΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΝ ΜΕΜΦ......, *regium inſigne dictum* ΨΧΕΝΤ, *quo redimitus* (Ptolemaeus Epiphanes) *introivit in templum Mempheos.* Quo modo nomen ſcriptum ſit in ejusdem monumenti parte Aegyptia, adhuc ignoro, ſed valde aveo ſcire, multo tamen magis, quid de eiusdem notatione videatur probabile Ampliſſimo *Akerblad*, harum rerum hodie prae ceteris exiſtimatori docto et intelligenti. Dubium ab initio viſum eſt Eruditiſſimo *Ameilhon*, Éclairciſſemens ſur l'Inſcription Grecque du Monument trouvé à Roſette p. 90, 91, debeatne Βασίλεια accipi de tunica regia, an intelligi diadema, ſive corona regia, a reliquis decem coronis ante memoratis diverſa. Tandem tamen poſterius ei praeplacuit. Adiungam vero haec eius verba: ΨΧΕΝΤ *eſt un mot de l'ancienne langue égyptienne, dont je dois abandonner l'explication à ceux de nos ſavans, qui ſe ſont livrés à l'étude des langues orientales.* Quorum in ordinem cum nec cooptatus ſim, nec per aetatem cooptari queam, diem ex die exſpectabo, ut ſtatuant ii, quid de hac voce ac nonnullis aliis, quas equidem leviter tetigi, ſit iudicandum. In ipſa ſenectute quotidie diſcere, magna mihi et mirifica voluptas.

OMISSA ET CORRIGENDA.

Pag. 1 Partem aliquam obſervationis *Iablonskianae* repetiit, ſed nulla de cauſſa vocem Ἀβλαβύνιον bis praebuit *Scholzius* in Repertorio Literat. Bibl. et Orient. tom. XIII p. 1, 4, 5.

— 4 (*s*) lin penult. عمـبـبـر leg. عـمـبـبـر.

— 5 (*h*) lin. 2 legas: primum deſcripta a *D'Anſſe de Villoiſon*, V. Cl., atque edita a *C. F. Ammon* a. 1790.

Pag.

Pag. 5 (*k*). Poſtquam *Iablonskii* ſententiam de vocabulo אַבְרֵךְ verbis perpaucis memoraſſet, addidit *Scholzius* l. c. p. 3, 4, Thebaeos diphthongum ⲞⲨ ſaepiſſime vertere in ⲀⲨ, ſed et ex ⲀⲨ per ſyncopen τὸ Ⲩ omittere, remanente tantum litera Ⲁ; hinc vero ex ⲞⲨⲂⲈ-ⲢⲈⲔ oriri Sahidicum ⲀⲂⲈ-ⲢⲈⲔ, quod Moſes expreſſit אַבְרֵךְ.

— 11 Ἀερία. *Forſter* in Epiſt. ad *I. D. Michaëlis* p. 8 Aegyptum appellatam *Aëriam* cenſet quaſi ⲎⲒ-ⲢⲎ, *Aëre*, *domum Solis*.

— 14 (*z*). Contendi poſſunt, quae *Georgius Zoëga*, ad Nummos Aegyptios Imperatorios proſtantes in Muſeo Borgiano Velitris p. 173, diſſeruit.

— 15 lin. 25 *Rauffwolffs*. Legatur *Rauwolffs*.

— 16 l. 14 *à de cannes*. Leg. *à des c.*

— 17 (*b*). Conf. *Belley* in Comment. Acad. Inſcript. t. XXVIII p. 529. *Zoëga* l. c. p. 116 *Athribis* interpretatur *civitatem numinis tenebrarum*, nomenque ſcribit ⲀϪⲢⲒⲂⲎϪ, tamquam compoſitum ex ϨϪⲢ, ⲀϪⲰⲢϨ (apud *La Crozium* ⲈϪⲰⲢϨ) *nox*, et ⲂⲎϪ, ⲂⲀⲔⲒ, *urbs*. Exiſtimat Athribin facili etymo ab *Athur* ſive *Athor* duci, dea, quam Venerem interpretati ſunt Graeci. Idem iſtud verbo monuerat p. 73.

— 22 l. 13. *Pro* beleuchtet *ſcribendum* beleuchteten. Ita et infra pag. 52.

— 23 l. 21. Legatur ܐܘܠܛ

— 25 Verba *Iablonskii* de ϨⲘⲈⲚⲦ, indeque ducta

voce

voce 'Αμένθης, repetita sunt a *Scholzio* l. c. pag. 2.

Pag. 30 'ΑΜΟΥΘΑΝΤΑΓΟΣ. Ita *Iablonskius* l. c. An potius 'ΑΜΟΥΝΘΑΝΘΑΓΟΣ?

— 32 *Centaurium*. Leg. *Centaureum*.

— 33 Pro 'Ανουφί forte legendum esse 'Αναχί, etiam *Scholzius* observavit p. 2.

— 33 *Antaeopolis*, urbs Aegyptia, creditur vulgo nomen sortita ab Antaeo, de quo in fabulis Herculis multa poëtae. Nec ita tantum homines proletarii, sed et viri eximii, *Iablonskius*, *Cellarius* lib. IV Geogr. A. p. 52, *Wesselingius* ad *Antonini* Itin. p. 166, ubi appellatur *Anteu*, in codice Neapolitano *Antheu*, in *Hieroclis* Synecd. p. 731 'Αντέου, ubi iterum comparetur *Wesselingius*, monens, sic scribi pro 'Ανταίου. Si recte iudicat *Zoëga* l. c. p. 124, sperans de Graeco sive Libyco Antaeo hodie cogitare neminem, nomen est Aegyptium, ductum de voce ⲁⲛⲑⲟⲩⲥ, significante *reptile*.

— 35 (*h*). *Zoëga* l. c. p. 81 autumat, nomen *Apidis* patrio sermone fuisse ⲁⲡⲁⲥ, ϩⲡⲥ, quo significaretur *senex*, *venerandus pater*, *dominus*.

— 37 (*n*). Pro 'Αρούηριν apud *Plutarchum* 'Αcύηριν legendum opinatur *Iac. Bryant* in Observations upon the ancient History of Egypt p. 151. Quae coniectura si placeat praeclaro *Plutarchi* editori, *Wyttenbachio* meo, nec mihi levis videbitur, ceteroquin non probanda.

— 43 De verbis *Hesychii* v. Ἄτωρ eadem apud *Scholzium* l. c. p. 3.

— 44 Αὐάσεις. Comparetur *Michaëlis* not. ad *Abulfedae* Descript. Aegypti p. 3, 21—23. *Iablonskium* sequitur *Scholzius* p. 3 et 4 in explicatione huius ac vocis proximae *Achi*.

Pag.

Pag. 46 (*e*). Verbis *a*. 1741 *editis* adiungatur. p. 9—22.
— 51, 52. Eamdem notationem vocis בְּהֵמוֹת *Scholzius* commendavit p. 5. Nomen Aegyptium fuisse *πι-εέ-μωουτ* (ΠΙ—ΕϨΕ—ⲘⲰⲞⲨⲦ) existimat *Gunther Wahl* in notis ad versionem Germanicam *Abdollatiphi* Memorabilium Aegypti p. 146. — *Crocodilum* esse animal Aegypti proprium, *Iablonskius* hic monet, iterumque p. 287. Quod si velit ita intelligi, ut tantum in Aegypto, non alibi, inveniantur Crocodili, vereor ut verum scribat. Inspice *Strabonem* lib. XII p. 843, XV p. 1020, *Pausaniam* lib. II c. 28, *Aelianum* lib. XII de N. Anim. c. 41. Erat tamen animal in Aegypto et in Nilo flumine maxime frequens. Hinc in centenis numis, ad Aegyptum pertinentibus, vulgatisque a *Vaillantio*, *Pellerinio*, *Zoëga*, aliis, expressa imago Crocodili. Sed comparetur unus *E. Spanhemius* de V. et P. N. p. 148. sqq.
— 52 *Besa*. — Ex eo intelligitur, cur *Abydus*, Arabibus dicta *Ensine*, vulgari sermone vocetur *urbs magorum*, quos inde evocaverit Pharao, teste Nubiensi apud *Abulfedam* in Descr. Aeg. p. 25. Conf. *Michaëlis* in notis p. 106. Vide tamen *Ibn el-Vardi* in Aegypto p. 39, et *Faehn* in not. p. 96.
— 53 (*p*) Scribit *Stephanus Byz.* Βούβαςος nomen esse urbis Aegyptiae et templi Dianae, additque, *οἱ δ' Αἰγύπτιοι Βούβαςον τὸν αἴλουρόν φασι.* Quid vero *felis* ad *Dianam*? Docebit *Antoninus Lib.* fab. XXVIII c. n. *Munckeri* et *Verheykii*. Dubia magis est notio vocis Βούβαςος Aegyptiaca. *Felis* hoc similive nomine in Lexico non appellatur, sed ϢⲀⲨ. Missis aliis, adscribam verba *Georgii Zoëga* l. c. p. 122: „Aliud etymon a voce ⲂⲀⲒⲦⲤ,

quae

quae Coptis *bellum* sonat, suadet situs excelso aggere supra reliquas Aegypti urbes eminens, ut videatur aliquando fuisse propugnaculum. Si ita, deae nomen gentilitium est, ut Dindymenae vel Cupridos: ϯⲛⲟⲩϯ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲃⲁⲓⲥⲧⲥ, dea Bubastitis, quod praecipuo ritu ibi colebatur." A vero alienum non mihi videtur, *Stephanum* existimasse, Βούβαςον Aegyptiis esse *felem*, quia in *Herodoti* II. 67. legerat, Ἀπάγονται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς ςέγας, ἔνθα ταριχευθέντες ἐν Βουβάςι πόλι. De urbe Βούβαςις sive Βούβαςος quaedam alia monuit *Belley* t. XXVIII Comment. Acad. Inscr. p. 534.

Pag. 54 Βούσιρις. Quatuor eodem isto nomine in Aegypto erant urbes vel oppida, testante *Abulfeda* Descr. Aeg. p. 11, 12, ad quem notavit *Michaëlis* p. 60—62. In numo Antonini, ad *Busiritas* pertinente, adstat Serapidi Bos. Observat *Zoëga* l. c. p. 187, Bovem respicere videri ad urbis nomen, quod scribit ille a Bove et Iside a *Plutarcho* ductum, potius repetendum a nomine Osiridis, praemisso ⲃⲓ vel ⲃ' pro ⲡⲓ, consueto Aegyptiorum articulo, quem illi hodie quoque per ⲃⲓ efferunt. In numis Hadriani Busiriticis comparet Bos et Osiris. V. *Zoëga* p. 117.

— 56 l. 15. MS. Vossianus.

— 57 (z). Doctorum hominum sententias varias de situ regionis *Gosen* diligenter exquisivit *Iac. Bryant* in Observations upon the ancient history of Egypt p. 75—94.

— 60 (f). Similia habet *Scholzius* l. c. p. 6.

— 66 l. 21. post, *leg.* potest.

— 69 (n). Ἑρμονθίς. De scribendi nominis ratione, *Erment*, *Arment*, *Armant*, monuit *Micha-*

chaëlis ad *Abulfedam* p. 88. In tribus Hadriani numis apud *Zoëga* p. 126 legitur EPMωN et EPMωNΘ. De uno dixerat *Belley* in Comm. Acad. Inscr. t. xxviii p. 536, 537.

— 69 (*o*) لرمنت Leg. ارمنت.

— 88 Θέρμουθις. Conf. *Scholzius* l. c. p. 7.

— 92, 93 (*h*). Vide eumdem p. 30.

— 94 (*l*). Testatur *Scholzius* l. c. p. 7, *La Crozium* in margine versionis Copticae Pentateuchi, ubi ϨΙΠΙΠΕΝ, notasse, ΠΕΝ deësse in Codice suo MS. Restat ergo ϨΙΠ, *Hib*, cui accedit Graeca terminatio ις. Dialectus Sahidica, ab adspiratione abhorrens, praebere dicitur ΙΠ, *Ib*, unde Ἶβις apud Alexandrinos.

— 95, 96 *Ir Cheres.* Iunge *Forsterum* in Epistolis ad *Michaëlis* p. 29, et quae ex iis infra p. 355 afferuntur.

— 106 (*y*). *Iablonskium* ducem habuit *Scholzius* pag. 7.

— 111 (*d*). Consulantur eruditi explanatores Antiqq. Herculanensium tom. viii p. 10.

— 113 — 115. Κόμμι. Quae de origine vocis hic leguntur, in compendium redegit *Scholzius* l. c. p. 10. Errore calami vel operarum dicitur illic ϪⲰⲒ significare *consolationem*. *Iablonskius* habet *consolidationem*.

— 128 (*w*). Monere neglexi, *Mignotum* in Comm. Acad. Inscript. vol. xxxvi p. 95 — 100 de Μανέρως prolixius disputasse, ut ostenderet, voces Μανέρως et Λῖνος eamdem habere significationem. Cantilena nempe appellabatur Λῖνος, non de aliquo, cui nomen *Linus*, sed de voce Phoenicia לִנָּה *lamentatio*, orta e

ver-

verbo לון sive לין, quod in Hiphil habet notionem *murmurandi*, *conquerendi*, *eiulandi*. De voce altera scribit: „ L'ancien mot égyptien *manar* ou *maner*, que les Grecs ont rendu *μανέρως*, ne signifioit qu'*un avertissement* ou *un signal*. Dans les langues orientales ניר, נור, ou נהר signifie aussi *conseil*, *souvenir*, *avertissement*, *signal*; de-là le nom encore en usage dans tout l'Orient מנאר ou מנארת, pour désigner le lieu d'où l'on donne le signal & l'avertissement pour la prière. Le Cantique, qui n'avoit été composé, suivant plusieurs Egyptiens, que pour faire *souvenir* l'homme de sa mortalité, pour l'*avertir* de ce qu'il feroit un jour, pour l'*instruire* & lui *conseiller* d'user sobrement & avec modération des biens & des plaisirs de la vie, a pu à juste titre être appelé *manar* ou *maner*." In Lexico *La Croziano* has similesve voces non inveni. Forte alibi prostant. Quod si verum, digna est haec interpretatio, quae accuratius indagetur.

Pag. 132 (*b*). *Iablonskiana* sibi assumsit *Scholzius* l. c. p. 8.

— 137 (*f*). In numo Antonini apud *Zoëga* p. 188 Graece scribitur MENΦΕΙΤΗС, sed MEMΦΕΙΤΗС in aliis numis, p. 205, 392, MEMΦΙΤΗС p. 93, MEMΦ. p. 122.

— 139, 140 Μενεφώθ. Conf. iterum *Scholzius* p. 9.

— 141 (*l*). Ex Codice MS. Mosquensi edidit *Matthaei* vol. I Anecdot. Graecorum p. 86 'Ονόματα Μηνῶν. Illic autem Μεσωρί invenitur. Literis Arabicis nomen scribitur مسسري in notis *Carlyle* ad *Iemaleddi-*

Abul-

Abul-Mehaſſen Maured-Allatafet ſive rerum Aegyptiacarum annales, e cod. MS. Cantabrig. a. 1792 editos, pag. 47, pro quo امشير apud *Abdollatiphum* p. 39 edit. Arab. Tubingenſis. Loci verum ſenſum non aſſecutus erat in verſione Germanica p. 135 *Wahl*, nominum Aegyptiorum, menſibus impoſitorum, eo tempore immemor, deinde tamen meliora doctus, p. IX praefationis.

Pag. 143 (*n*) Μεχείρ eſt in cod. MS. Mosq. apud *Matthaei* l. c. p. 86.

— 147, 148. Annotationem *Iablonskii* ad epiſtolam *Bourgueti* dedit *Scholzius* l. c. p. 9, 10.

— 147 l. penult. *Pſalm.* leg. *Pſeaume.*

— 153 l. 11. ius *leg.* cuius.

— 157 (*a*) Ad ſententiam *Iablonskii* accedit *Scholzius* p. 10.

— 163 ſqq. Paria praebet *Scholzius* p. 10. Pro Σχοίνος legas ubique Σχοῖνος.

— 169 Νομός. Perraro ea vox proſtat in numis Aegyptiis. Invenit tamen *Belley* in duobus aereis Traiani et Antonini Pii. V. Comment. Acad. Inſcr. Pariſ. t. XXVIII p. 529. Numi iſti ſunt maximi moduli, ſed ſpuriae antiquitatis. Servabantur quondam in Muſeo Numario *Pellerinii*, qui vero ipſe de legitima antiquitate dubitaſſe videtur. Melioris notae eſt numus Hadriani, in quo CAITHC NOMOC, primum vulgatus a *Zoëga* l. l. p. 105. In lapidibus literatis non memini me vocabulum Νομός uſpiam legere. — In annotatione p. 169 l. 16 pro كورة ponatur دورة, niſi tamen legendum ſit دارة, quod *vicum*, *tribum*, aut ſimile ſignificat, et in plurali facit دُوَر. Non mihi hanc obſerva-

tionem debes, fed *Ravio* noftro. Quae habet *Iablonskius* p. 175, 176, de Νομός ducendo ex ⲚⲞⲘ *poſſeſſio* et ⲘⲞⲨⲘ *plenus*, placuere itidem *Scholzio* p. 19.

Pag. 178, 179. Νοῦν. Comparetur *Scholzius* p. 10, 11.

— 181 (*u*). Pariter de origine vocis Ὄφις Aegyptia dubitat *Didymus Taurinenſis* (*Valperga*) in Rudim. Ling. Copt. p. 68.

— 181 (*v*). Sententiam *Iablonskii* de אוב *Scholzius* probavit p. 19.

— 185 (*b*). Non diffentit *Scholzius* p. 11.

— 185 (*c*) Confulantur *Belley* l. c. p. 543. et *Zoëga* p. 117.

— 191. Οὐραῖος, *Baſiliscus*. Lectionem vulgarem in *Horapolline* defendit, originem vocis ab ⲞⲨⲢⲞ *rex* veram exiftimat, et Tehbam Nasfer, de quo *Alpinus* IV rer. Aegypt. 4, intelligi vult *Zoëga* l. c. p. 399, 400.

— 192, lin. 10, 11. Nec aliter de origine vocis Οὐραῖος iudicat *Scholzius* p. 19.

— 195 (*k*). In cod. MS. Mofq. eft Φαωφί. V. *Matthaei* vol. 1 Anecd. Gr. p. 86.

— 198 (*p*). Non difcedit *Scholzius* p. 21; fed male illic ⲠⲞⲨ pro ⲠⲀ pingitur.

— 203, 204, *Phiala*. Paria dedit *Scholzius* p. 11, 12.

— 204, lin. 4. ⲪⲀⲀⲖ. Legas ⲪϨⲀⲖ.

— 223 (*r*). Vocem جرابي, notione *templi*, ab Aegyptiis fumtam effe, opinatur quoque *Wahl* ad *Abdollatiphum* p. 187.

— 223 (*s*). Pro برلم leg. برام.

— 224 lin. 10 leg. اهرام.

— 225 in not. leg. الهرام.

— 233 (*c*). Addatur annotatio *Michaëlis* ad *Abulfedae* Aegyptum p. 10.

Pag.

Pag. 246 (*q*). Conf. viri eruditi ad Antiquitates Herculanenſes tom. VIII p. 110.

— 254 *Saleb.* Non diſſimilia legas apud *Scholzium* p. 23.

— 256 l. 15. Gallici *leg.* Gallica.

— 260 (*g*). *Caryophilus* eadem de re plenius dixit in Diſſert. Miſcell. p. 241—244.

— 263 (*h*). Conf. *Wahl* ad *Abdollatiphum* p. 94—99. Partem magnam obſervationis *Iablonskianae* repetiit *Scholzius* p. 12, 13.

— 285 (*g*). In amuleto plumbeo eſt quoque EIC ZEYC CEPAΠIC, apud *Zoëga* l. c. p. 174.

— 286 (*h*). Adiungam verba *Zoëgae* ad Num. Aegypt. Imp. p. 80, 81: „ Si poſt tot, quae parvo ſane cum fructu ex vocabulorum etymis diſputavit *Iablonskius*, novam vocis *Serapidis* originem proponere licet ex vernaculo Aegyptiorum ſermone petitam, coniicio deum mortuorum veteribus dictum fuiſſe ⲁϫⲱⲣⲁⲡⲓⲥ i. e. Patrem ſive dominum tenebrarum: unde factum aliis Sarapin, aliis Theraphin nemo mirabitur, qui ad peregrinarum vocum conſuetam corruptionem animum advertere ſolitus fuerit. Si vero ita, Sarapis vel Serapis nomen eſt Oſiridis, qui a Babye caeſus deſcendit ad inferos."

— 287 l. 10 legatur צְפַרְדֵּעַ.

— 288 (*i*). Pro رداع leg. رداع.

— 288 (*l*). Neglexi citare Pantheon Aegypt. Part. I p. 101, 102.

— 289, 290. Originem vocis ΣΗ'Θ non aſſecutos eſſe *La Crozium* et *Iablonskium*, exiſtimat *F. S. de Schmidt* de Sacerd. et Sacrif. Aegypt. p. 214, cenſetque cum Σήθ „ comparandum *Set-Sot* et *Sot-Set*, frequentativum Coptorum vocabulum, qualia in horum lin-

gua plurima occurrunt, *percussionem*, *cladem*, *destructionem*que significans, Deut. IX. 21, Gen. XIV. 5, 7, Num. XIV. 45." Notum est verbum ϭⲉⲧϭⲱⲧ, vel ϭⲉⲧϭⲱⲓⲧ, ut alibi scribitur. An exinde Typhon dictus dictus sit Σήθ, non ausim affirmare.

Pag. 290, 291. שֵׁשׁ, *Byssus*. Comparandus *Rosenmüller* in Scholiis ad Gen. XLI. 42, et Exod. XXV. 4.

— 294 l. penult. secutos *leg*. secutus.

— 300 med. *mangoient* leg. *mangeoient*
forcoient — *forçoient*
sessuyoient — *s'essuyoient*
des serviettes — *de serviettes*.

— 310 l. ult. e *leg*. et.

— 313 l. 9 et 14. *Pro* Ag. *et* Aegyt. *leg*. Aeg. *et* Aegypt.

— 314, 315 (*p*). Dum haec analecta typorum machinis imprimuntur, ad me perfertur liber, inscriptus, *Aegyptus* auctore *Ibn al-Vardi*, et hoc anno ex apographo Escorialensi primum Halae Arabice editus a *C. M. Fraehn*, in quo scriptor p. 40 testatur, in infima montis Alaki, in Nili plaga australi eminentis, parte inveniri Smaragdi fodinam, qualis non est alia in tota ista regione. Iunge notas ad istum locum p. 97, 98. Non una de caussa operae pretium facturus mihi videor, si addidero, quae his diebus *Ravius* noster, Vir omni liberali doctrina et humanitate politus, ut annotatio p. 315 emendaretur atque illustraretur, ad me scripsit. En eius verba: „ الزمرد. Vitiose expressum ex parum accurata scriptione speciminis mei: legendum الزُّمُرُّد, vel sine articulo زُمُرُّد.
Me-

Memini Typothetas, cum articulum ejusque puncta delere debuissent, sola puncta delevisse, unde natum est vocabuli hoc monstrum. Caeterum testibus, qui docent Smaragdos in Aegypto inveniri, addere liceat duos auctores perquam idoneos, *Macrizium* in tractatu MSS. de mineralibus et fodinis (vid. catal. Bibl. L.B. p. 487. n° 1923) qui diserte ait: الزمرد مصري ويوجد ببلاد الهند بمعادن ذهب *Smaragdus Aegyptius est, inveniturque etiam in India in fodinis auri*, et *Ebn Haukal* celebrem Geographum, qui tradit Smaragdos utriusque nominis, et زمرد et زبرجد inveniri in Aegypto in medio deserto ad austrum Nili, edit. *Ouseley* p. 33."

Pag. 322 l. 23. *Abfinthium* leg. *Absinthium*.

—— 323 Σουρόт. Monuit aliquid *Almelovenius* in Addendis ad notas in *Strabonem* p. 1329.

—— 334 Relegenda observatione *Iablonskii* de *Sphinge* et origine nominis Aegyptia, sed ei et amico prorsus ignota, redeo in memoriam eorum, quae scripsit *Zoëga* l. c. p. 140—144, ubi multa docte disputantur, lectu perdigna, sed hic non repetenda. Hoc tantum unum attingam. Scribit vir eruditus: „Vera et prima vocis (*Sphinx*) significatio nos latet, neque constat a quo hominum genere primum usurpata sit. Frustra quaesivi in Copticis lexicis *Sphingis* vocabulum. Graeci in sua lingua invenisse credunt, non plane improbabili etymo." At vero in Addendis p. 401 haec adiungit: „Subvenit posthac coniectura, φίξ vel βίξ, quod antiquissimum est Sphingis vocabulum, ob euphoniam postea in σφὶγξ mutatum, esse Copticum

ϕϛ—ϛζ, ὁ δαίμων, quod apprime conſentit cum reliquis, quae de Aegyptia Sphinge diſputavi." Habes coniecturam, ſi non probabilem, at certe vero non magis diſſimilem, quam eſt *La Crozii* ſuſpicio, in Theſ. Epiſt. tomo III p. 169, ubi vox Σφίγξ ducitur ex ⲤⲪⲢⲀⲚⲈϢ, *interpres* ſive *propheta.*

Pag. 339 l. 12. Lib. I cap. 166. *lege* Lib. II cap. 166.

— 339 (z). *Zoëga* ſcribit, *Tanin* dictam eſſe de ſitus amoenitate Ⲧ—ⲈⲚⲈⲤⲈ ἡ χαρίεσσα. Videtur ergo cum aliis permutare *Tanis* ac *Tennis* ſive *Tenneſis.* — *Iablonskii* ſcrinia compilavit *Scholzius* p. 15.

— 351 l. 32. couvre. *leg.* rouvre.

— 352 In Menologio, quod *Matthaei* vol. I Anecd. Graec. p. 86 edidit, menſis Τιβί, ſic enim illic ſcribitur nomen, videtur aſſimilari Ianuario.

— 353 l. ult. *Fabricus* leg. *Fabricius.*

— 365 (v). In explicanda voce Ὑκσώς, ſive Ὑκούσσως, ut eſt apud *Euſebium*, in longe alia diſcedit *Bryant* in Obſ. upon the ancient Hiſtory of Egypt p. 160 ſqq., de quo forte alias pluribus.

— 367 ſqq. Partem huius animadverſionis de voce Φαλλός iteravit *Scholzius*, ſed aperte ſignificans, ſe ſua *Iablonskio* debere, p. 22, 23.

— 371 (d). Eſt item Φαμενώθ in Menologio apud *Matthaei* vol. I An. Gr. p. 86.

— 377 (k). Multis de *Pharo* Alexandriae egit *Ibn el-Vardi* in Aegypto p. 41, 42, obſervavitque, vix quidpiam huic operi ſimile et tam admirabile in toto terrarum orbe inveniri; Phari altitudinem eſſe trecentorum cubitorum Raſchaſchicorum; in ſumma ejus parte dici fuiſſe ſpeculum, in quo naves procul

cui et adhuc iter menſis abſentes poſſent conſpici; Pharum et Pyramides ab iisdem exſtructas eſſe, *rel.* Nemini arridebit, ut opinor, ſententia *Haſaei*, in Bibl. Brem. Cl. v p. 588, nomen *Pharus* ducentis ex articulo Aegyptio ⲫⲁ et voce Hebraea ראש *caput*, notione promontorii et rupis.

Pag. 385 Φώσων. In definienda etymologia *Scholzius* p. 24 eiusdem ſententiae eſt.

— 387, 388. De nomine *Crocodilorum* Aegyptio Χάμψαι pauca dederunt *Zoëga* l. c. p. 11 et *Michaëlis* Suppl. Lex. Hebr. p. 1429 in notis.

— 388 (*r*). Apud *Stephanum* Ταχομψώ legi vult *Holſtenius*, cum ipſe Ethnicographus deinde ſcripſerit, Χομψώ, de eadem inſula locutus, male primam ſyllabam Τα pro articulo accipiens. Idem hoc placuiſſe *Salmaſio*, quod tamen carpitur a *Gronovio*, monet *Rycquius* in notis MSS., quas caſtigationibus *Holſtenii* p. 358 adlevit.

— 389 l. 27. cavaderis. *leg.* cadaveris.

— 391 — 395. Quae hic leguntur de vocibus *Chanothus* ſive *Chanutus*, Χάρων et Χέμμις, quantum ad ſummas rerum, repetita ſunt a *Scholzio* p. 5, 25, 26.

— 396 l. 21. oſtenderunt *leg.* attenderunt.

— 401 (*e*). Veram lectionem eſſe Χανόσιρις, ſignificare videtur *Bryant*, Obſ. upon the ancient Hiſtory of Egypt p. 166.

— 404 خمردمنس leg. خمردمنس.

— 421 (*x*). In numo Commodi Aegyptio ΩΚΕΑΝΟC eſt Nilus, ex coniectura *Pellerinii*, vel magnum mare, ut vult *Zoëga* p. 245 Num. Aeg. Imp.

Pag. 426 l. 26. Ἀθῆναι. Consentit *Barthélemy* t. XXXII Comm. Acad. Inscript. p. 232.

— 429 l. penult. orignem *leg.* originem.

— 430 l. 5. Invenisse se nominis Aegyptiaci *Damanhur* etymologiam fere certam exploratamque, *Woideanam* vero, a *Michaëlis* memoratam, nullo pretio aestimandam esse, per literas mecum communicavit illustris *Akerblad*, cuius annotationem exoptamus omnes.

— 431 Ἑρμοχοίνιος. Comparentur dicta p. 406.

— 432 l. 11. Alexandriam affluere *uvis*, testatur quoque *Ibn al-Vardi* in Aegypto p. 40. In numo Hadriani Heracleopolitano figura stolata insidet monti, e quo *vitis* provenit. Vid. *Zoëga* l. c. p. 130.

— 434 ΚΙΚΕΡΟΣ, ὁ χερσαῖος Κροκόδειλος, *Hesychio* interprete. Vtrum nomen ductum esset a Coptico ⲭⲁⲣⲇⲟⲩⲕⲓ, an aliunde, dubitavit *Bochartus* Hieroz. t. I p. 1063. *Alberti* in subsidium advocat Aegyptium Κικι, de quo vide supra p. 110 sq.

— 440 מצרים. *Wahl* ad *Abdollatiphum* p. 20, 21, ortum censet ex ⲙⲉⲧⲟⲩⲣⲟ, *regnum.*

— 441 MVMIA. Significatio usfusque vocis notior est, quam origo. Ducitur e lingua Arabica, Persica, Armenica. Huius rei non meminissem, nisi *Wahl* in not. ad *Abdollatiphum* p. 225 in auxilium advocasset Copticum ⲙⲟⲩⲛ, *perseverare*, *durare*, *perpetuo manere.* Si verbum Aegyptium esset ⲙⲟⲩⲙ, me perlubente coniectura comprobaretur. Notatu dignum hoc *Ciceronis* I Tusc. Q. 108: Condiunt *Aegyptii* mortuos, et eos domi servant; *Persae* etiam *cera* (موم) *circum-*

li-

litos condunt, ut quam maxime permaneant diuturna corpora.

Pag. 443 Νεῖλος. Arabicum nomen esse contendit *Abdollatiphus* in Memorab. Aeg. p. 107, 108, ed. Tubing. Aliorum testimonia, ad Graecam nominis originem attinentia, consulto praeteribam. Nollem tamen, verba *Heliodori* essent omissa, lib. IX Aethiop. p. 444 testantis, Nilum celebrari Aegypti superioris servatorem, inferioris patrem et opificem, νέαν ἰλὺν δι' ἔτους ἐπάγοντα, καὶ Νεῖλον ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενον.

— 444 Ξόϊς. In numo Hadriani fit mentio nomi ΞΟΙΤης. Edidit primus *Belley* t. XXVIII Comm. Acad. Inscr. p. 542, repetiit *Zoëga* in Num. Aeg. Imp. p. 116, addidit tamen numum similiter inscriptum, ante anecdotum.

— 447 l. 27. p. 595, leg. p. 588.

Reliqua operarum menda, quae et oculis meis caligantibus et aliorum acutioribus se subduxere, quando aut literae *n* et *u* aliaeve similes permutantur, aut pro *i* ponitur *a*, ut in voce Cala*s*aribus p. 10 l. 4, aut litera desit, tamquam p. 112 l. 4 in not. *esset* pro *essent*, aut litera abundat, uti p. 138 l. 8 in *sermonem* pro *sermone*, et quae sunt istius generis plura alia, ea velim pro humanitate sua Lector benevolus emendet.

I N D I C E S.

Index locorum Sacri Codicis, quibus lux affertur.

Deu-

Scripto-

* * *

Scriptores veteres Graeci ac Latini, qui emendantur, vindicantur, illustrantur.

* * *

Voces Hebraicae, quae explicantur.

צָפְנַת

* * *

Voces origine Graecae, aut peregrinae apud Graecos scriptores inventae.

ἀσχάθ

Ῥι.

Voces alias, quibus Aegyptiorum *numina*, *urbes*, *menses*, rel., in libris Graecorum significantur, quaeras in Indice rerum praecipuarum.

* * *

Vocabula peregrina, in libris scriptorum Latinorum occurrentia.

Cetera vocabula, huc pertinentia, monſtrabit Index rerum praecipuarum, proxime ſequens.

Index rerum praecipuarum.

Apis

Egypte
4 vols.
nono
95

7lb 2oz

